Leb-Thur

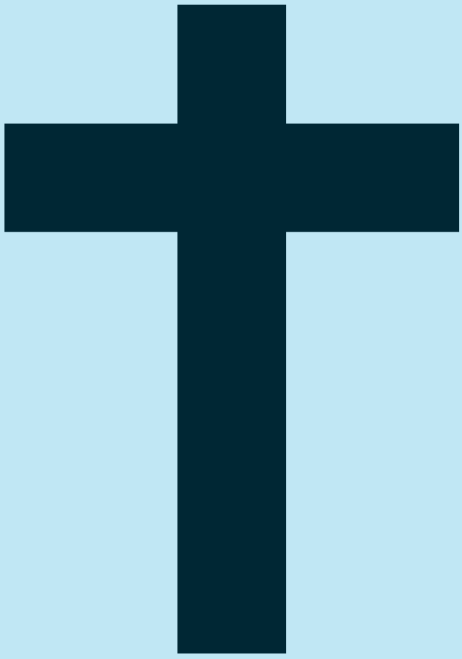

Thur: Leb-Thur (New Testament+) for Uganda

Leb-Thur

Thur: Leb-Thur (New Testament+) for Uganda

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Thur)

Translation by: SIL Uganda

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.
You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.
- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.
Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source files dated 10 May 2025
61e7f4da-dc0f-50a1-9dae-64ee1b392d80

Contents

Acaki 1
Nwönö Cïk 59
Matayo 99
Marako 139
Tic k'Ëkwëna 165
1 Korinti 205
2 Korinti 222
Jö Galatia 233
Jö Epeco 240
1 Jö Tecalonika 246
2 Jö Tecalonika 250
1 Timoteo 252
2 Timoteo 257
Yakobo 261

Buk më Acaki

Köp na tye ï buk më Acaki

Buk ni tïtö köp ï kom acaki ka jami kïbëc. Cura 1-11 tïtö kite n'Obanga ocweo kï lobo thükül ëka kï jami kïbëc na tye ïë, naka thon kï jïï. Buk ni thon tïtö kite na bal, can ëka thöö öcakërë ködë. Cë tïtö thon köp ï kom abwal pii. Nyutho thon kite na lëb na papath ëka kaka öcakërë gïnï ködë.

Cura 12-50 tïtö kite n'Obanga öyërö kï dhanö acël, Abraam, ëka ëkwaë mërë gïnï jö Icarael më bedo jögë na pïrgï tëk. Kï kom kaka më Icarael, Obanga onwongo nyuthere. Cë jö Icarael onwongo nyutho tëkö ëka adyer k'Obanga both jö nökënë. Cura ni gïnï kobo köp ï kom Abraam, wode Icaka ëka Jakob wod ka Icaka, ëthïnö ka Jakob apar arïö, rwök mërë Yocepu. Kadï bed nï gïn onwongo obedo jö mörö na nönök ëka jö na wörö obanga nökënë gïnï onwongo ögürögï, Obanga ögwökögï. Buk ni thon nyutho kite n'Obanga mïtö nï jögë öwör ën ködë.

Cweno lobo

1 Ï acaki Obanga ocweo polo ëka lobo.
2 Lobo onwongo obedo atata na gin
mörö ope ïë, pïny na cöl onwongo oumo pii
na tye ï nam ëka Tipo k'Obanga onwongo
olyero ï wi pii.

3 Cë Obanga okobo nï, “Ëk tar obed na
tye,” ëka tar obedo na tye.
4 Obanga önënö nï tar onwongo bër, ëka
ën opoko tar kï ï kom pïny na cöl.
5 Obanga öcakö nyïng tar nï “kiceng,” ëka
pïny na cöl nï “kiwor.” Pïny ocido ëka pïny
oru—manön nïnö më acël.
6 Cë Obanga okobo nï, “Ëk gin n'öpëdhërë
obed na tye ï dyere pii na poko pii kï ï
kom pii.”
7 Obanga ocweo gin n'öpëdhërë na poko
pii na tye pïny kï ï kom pii na tye malö. Ëka
obedo nï kömanön.
8 Obanga öcakö nyïng gin n'öpëdhërë na
poko pii nï “polo.” Pïny ocido ëka pïny oru—
manön nïnö më arïö.
9 Cë Obanga okobo nï, “Ëk pii na tye ï
thë polo ögürë kanya acël ï kabedo acël
ëk ngöm n'öthwö onen.” Ëka obedo nï
kömanön.
10 Obanga öcakö nyïng ngöm n'öthwö nï
“lobo” ëka pii n'ögürë kanya acël öcakö
nyïngë nï “nam.” Ëka Obanga önënö on-
wongo nï bër.
11 Cë Obanga okobo nï, “Ëk gin na mar
otuu ï wi lobo: gin n'ëpïdhö na nyakö
nyig-gï ëka yen na tye ï lobo na nyakö
nyig-gï na kodhi tye ïë, na lübërë kï
kothgï.” Ëka obedo nï kömanön.
12 Gin na mar öcakö tuu ï wi lobo:
gin n'ëpïdhö na nyakö nyig-gï na lübërë kï
kothgï ëka yen na nyakö nyig-gï na kodhi
tye ïë na lübërë kï kothgï. Ëka Obanga
önënö onwongo nï bër.
13 Pïny ocido ëka pïny oru—manön nïnö
më adek.
14 Cë Obanga okobo nï, “Ëk jami na mïö
tar obed na tye ï wi polo më poko ki-
ceng kï ï kom kiwor, ëk gïn obed na calö
anyuth më poko karë, nïnö ëka mwaka,
15 ëk obed gïnï tar na ryëny kï ï wi polo më
mënyö wi lobo.” Ëka obedo nï kömanön.
16 Obanga ocweo jami arïö na thwon na
ryëny—mana thwönë më löönö kiceng, ëka
mana tïdï më löönö kiwor. Ën thon oketho
cër.
17 Obanga okethogï ï wi polo më mënyö
lobo,
18 më löönö kiceng ëka kiwor, ëka më
poko tar kï ï kom pïny na cöl. Ëka Obanga
önënö onwongo nï bër.
19 Pïny ocido ëka pïny oru—manön nïnö
më angwën.
20 Cë Obanga okobo nï, “Ëk gin na kwö
opong ï pii më nam, ëka wïny öngwëc
gïnï malö ï wi polo.”
21 Obanga ocweo leeni na thwon më
nam, gin na kwö kïbëc na bedo ï nam, na
lübërë kï kothgï, ëka kï wïny na bwomgï
tye na lübërë kï kothgï. Ëka Obanga önënö
onwongo nï bër.
22 Obanga ömïögï gum ëka okobo nï,
“Nywöl ïnya unu, ipong unu ï pii na tye ï
nam, ëka wïny thon önya ï wi lobo.”
23 Pïny ocido ëka pïny oru—manön nïnö
më abic.

24 Cë Obanga okobo nï, “Ëk gin na kwö
obed tye ï wi lobo na lübërë kï kothgï:
leeni më pacö, leeni na wotho ï wi
ngöm kï korgï, ëka leeni më thim,
acëlacël kï kothe.” Ëka obedo nï
kömanön.
25 Obanga ocweo leeni më thim na lübërë
kï kothgï, leeni më pacö na lübërë kï kothgï,
ëka leeni na wotho ï wi ngöm kï korgï na
lübërë kï kothgï. Ëka Obanga önënö on-
wongo nï bër.
26 Cë Obanga okobo nï, “Eru ecweu
dhanö na cal kï onu, ëka ëmïïgï ölöö rëc
më ï nam, wïny na ngwëcö kï malö, leeni
më pacö, wi lobo thükül, ëka leeni na
wotho ï wi ngöm kï korgï.”
27 Cë Obanga ocweo dhanö ï cal mërë
kikokome,
Obanga ocweogï ï cal mërë,
ocweo ëcwö ëka dhakö.
28 Obanga ömïögï gum ëka okobo nï,
“Nywöl ïnya unu, ipong unu lobo ëka ïlöö
unu. Löö unu rëc na tye ï nam, wïny na
ngwëcö kï malö, ëka gin na kwö kïbëc na
wotho ï wi ngöm.”
29 Cë Obanga okobo nï, “An amïöwu
kodhi kïbëc më wi lobo thükül na nyakö
nyig-gï ëka yen kïbëc na nyakö nyig-gï na
kodhi tye ï ïgï. Un ibino camögï.
30 Ëka leeni kïbëc më thim, wïny kïbëc
na ngwëcö malö, leeni kïbëc na wotho ï
wi ngöm—jami kïbëc na yweo na kwö tye
ï komgï—an amïö jami kïbëc na mar më
acamagï.” Ëka obedo nï kömanön.
31 Obanga önënö jami kïbëc na ën
ocweo, ëka onwongo nï bër rwök. Pïny
ocido ëka pïny oru—manön nïnö më
abicël.

2

1 Cë Obanga otyeko cweno polo ëka
lobo kï jami kïbëc na tye ïë.

2 Ï nïnö më abïrö, Obanga onwongo
otyeko tic mërë na ën obedo ka tïmö,
ëka oyweo kï ï kom tic mërë kïbëc.
3 Ëka Obanga ömïö gum ï kom nïnö më
abïrö cë ömïö ödökö na leng, pïën ï nïnö nön
ën oyweo kï ï kom tic mërë kïbëc më cwec
na ën otio.

Adam ëka Eba

4 Man ënë kite na polo ëka lobo öcakërë
ködë ï karë n'ecweogï.

Ï karë na Rwoth Obanga ocweo lobo ëka
polo—
5 yath mörö më thim onwongo bara tye ï
wi lobo ëka kit lum mörö më thim onwongo
bara otuu, pïën Rwoth Obanga onwongo
bara ömïö köth ocwe ï wi lobo ëka dhanö
mörö onwongo ope na myero opur ngöm,
6 ëntö pii öcakö cwer kï ï ngöm ï wi lobo
ëka obido wi ngöm kïbëc—
7 cë Rwoth Obanga ocweo dhanö kï ï
apua më ngöm, ökïdhö yamö më kwö ï
ume, ëka dhanö ödökö gin na kwö.
8 Rwoth Obanga oketho pwodho ï Eden,
kï kukïdë, ëka oketho dhanö na ën ocweo
kunön.
9 Ëka Rwoth Obanga oketho koth yen
kïbëc më tuu kï ï ngöm—yen n'onwongo bër
kï ï wang jö ëka bër më acama. Yath më kwö
ëka yath më ngeo gin na bër ëka gin na rac
onwongo tye ï dyere pwodho.
10 Kulo onwongo molo yaa kï ï Eden na
kelo pii ï pwodho, ëka kï kany nön pokere ï
kulo angwën.
11 Nyïng kulo më acël ënë Picon, ën möl
rimo lobo Kabila kïbëc, kanya gol nwon-
gere ïë.
12 (Gol më lobo nön bër; odok yath
n'ecwodo nï bedola ëka kite na welgï tëk
n'ecwodo nï onik tye thon kunön.)
13 Nyïng kulo më arïö ënë Gikon, ën möl
rimo lobo Kuc kïbëc.
14 Nyïng kulo më adek ënë Tigiric, ën möl
dök yo kukïdë Aciria. Ëka kulo më angwën
ënë Euparate.
15 Rwoth Obanga ökwanyö dhanö cë
oketho ï pwodho më Eden ëk ën opur ëka
ögwökï.
16 Ëka Rwoth Obanga öcïkö dhanö nï, “In
ïtwërö camö nyig yath mörö këkën na tye ï
pwodho,
17 ëntö yath më ngeo gin na bër ëka gin
na rac, in myero kür ïcam, pïën ï nïnö na in
ibino camö nyig yath nön, ënë in ibino thöö
ködë.”
18 Cë Rwoth Obanga dökï okobo nï, “Ba
bër nï dhanö myero obed kënë. Pï manön,

an abino cweno ngat na könyö ën n'opore pïrë.”
19 Së Rwoth Obanga onwongo dong
ocweo leeni më thim kïbëc kï kom ngöm ëka
wïny kïbëc na ngwëcö kï malö. Ën okelogï
both dhanö ëk önën kite na myero öcak kï
nyïng-gï ködë, ëka nyïng mörö na dhanö
öcakö kï gin na kwö acëlacël, manön dökö
nyïngë.
20 Dhanö öcakö nyïng leeni më pacö kïbëc,
wïny na ngwëcö kï malö ëka leeni më thim
kïbëc.
Ëntö ngat na myero ökön y Adam n'opore
pïrë onwongo pod ope.
21 Së Rwoth Obanga ömïö nïnö ömakö
wang dhanö rwök, ï karë na ën tye ka nïnö,
Obanga ökwanyö cogo lak nget dhanö acël
ëka ömwönö kakarë kï ringo.
22 Së Rwoth Obanga ocweo dhakö kï ï
kom cogo lak nget na ën ökwanyö kï ï kom
dhanö, ëka okelo dhakö both dhanö.
23 Së Dhanö okobo nï,
“Man ënë cogo më cogona
ëka ringo më ringo koma,
ebino cwodo ën nï ‘dhakö,’
pïën ëkwanyö ën kï ï kom dhanö.”
24 Pï tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë
ëka aya mërë cë rïbërë kï dhakö mërë ëka jö
arïö bino dökö kom acël.
25 Ï karë nön ëcwö kï dhakö mërë on-
wongo tye gïnï kotula ëka lewic onwongo
ba makögï.

3

Acaki më bal

1 Thwol onwongo obedo lee na ryëk
n'obedo jö ökö ra kï kin leeni më thim na
Rwoth Obanga onwongo ocweo. Ï nïnö
mörö acël, thwol obino cë okobo both
dhakö nï, “Adyer Obanga okobo nï, ‘Un
myero kür ïcam nyig yath mörö këkën kï ï
pwodho’?”
2 Dhakö okobo both thwol nï, “Wan
ëtwërö camö nyig yen kïbëc na tye ï
pwodho,
3 ëntö Obanga okobo nï, ‘Kür ïcam unu
nyig yath na tye ï dyere pwodho, ëka kür
igud unu; ka ïcamö unu, ibino unu thöö.’ ”
4 Ëntö thwol okobo both dhakö nï, “Adyer
un ba ibino thöö.
5 Pïën Obanga ngeo nï ka ïcamö unu,
wangwu bino yabërë, ëka ibino bedo unu
calö Obanga, nakun ingeo unu gin na bër
ëka gin na rac.”
6 Ï karë na dhakö önënö nï nyig yath
onwongo bër më acama, nen na bër kï ï
wang jö ëka thon twërö mïö ryëkö, dhakö
öpüdö ëka öcamö. Ën thon ömïö nökënë both
cwörë n'onwongo tye ködë kanya acël cë
öcamö.
7 Së gïn jö arïö kïbëc wang-gï öyabërë ökö,
ëka ongeo gïnï nï etye gïnï kotula, gïn öcakö
kwönö pot ölam kanya acël më umo komgï.
8 Së gïn owinyo Rwoth Obanga ka tye
ka woth ï pwodho ï caa na pïny okwe, ëka
opono gïnï ökö kï both Rwoth Obanga ï kin
yen na tye ï pwodho.
9 Ëntö Rwoth Obanga ocwodo Adam nï,
“In itye kwene?”
10 Dhanö ögamö nï, “An awinyo ka in itye
ka woth ï pwodho ëka an abedo na lwor
pïën onwongo atye kotula, së an apono.”
11 Ëka Rwoth Obanga okobo nï, “Nga
n'okobo nï in itye kotula? In ïcamö nyig
yath na an acïkö nï kür ïcam?”
12 Dhanö okobo nï, “Dhakö na in ïmïö
botha ënë ömïa nyig yath ëka acamö.”
13 Së Rwoth Obanga openyo dhakö nï,
“Ngö ene na in ïtïmö?”
Dhakö ögamö nï, “Thwol öbwöla ëka
acamö.”
14 Rwoth Obanga okobo both thwol nï,
“Pïën in ïtïmö man,
“In elami na löö kï kin leeni më pacö kïbëc,
ëka leeni më thim kïbëc!
In ibino ywari kï ii
ëka ibino camö apua ï karë më kwöni
kïbëc.
15 An abino ketho adagë
ï kin in ëka dhakö,
ëka ï kin ëkwaëni ëka ëkwaë mërë,
akwarë bino göönö wi,
ëka in ibino tongo opunye.”
16 Së ën okobo both dhakö nï,
“An abino mëdö arem na thwönë rwök ï
karë më nywöl;
in ibino nywölö ëthïnö k'arem.
Mitini bino bedo ï kom cwori,
ëka ën bino löönöni.”

17 Ëka okobo both Adam nï, “Pïën in
iwinyo köp ka dhaköni ëka ïcamö nyig yath
n'onwongo aciki nï, ‘In myero kür ïcam,’
“Ëlamö ngöm ökö piri
ibino tic na tëk k'arem ëka ibino cem
pï karë më kwöni kïbëc.
18 Ngöm bino cëgö okudhi ëka öcöcök,
ëntö in ibino camö ngwedo më thim.
19 In ibino camö cem
kï kwok na cwer kï ï terinyimi,
naka ka ibino dök ï ngöm,
kite na yam ekwanyi kï ï apua,
pïën in ibedo apua,
ëka ibino dök ï apua.”
20 Adam öcakö nyïng dhakö mërë Eba,
pïën ën bino dökö aya ka jö na kwö kïbëc.
21 Rwoth Obanga öyübö lör lee, ömïö both
Adam ëka dhakö mërë cë oruko gïnï.
22 Ëka Rwoth Obanga okobo nï, “Dhanö
dong ödökö ngat na cal kï onu, nakun ngeo
poko gin na bër ëka gin na rac. Kür dökï ëmïï
öryë cïngë më püdö nyig yath më kwö ëka
öcam cë ökwö pï naka naka.”
23 Pï manön Rwoth Obanga öryëmögï ökö
kï ï pwodho më Eden më cïdhö puro ngöm
na yam ëkwanyö ën kï ïë.
24 Kinge na dong öryëmö dhanö ökö, ën
oketho cerubim yo kukïdë më pwodho më
Eden. Ëka oketho pala abadë na lyël mac,
wïrë tungi ëka tungi, më gwökö yoo na
cïdhö yo yath më kwö.

4

Kain ëka Abel

1 Adam obedo kï dhakö mërë Eba, cë öyac
ëka önywölö Kain, nakun kobo nï, “Rwoth
ökönya ömïö anwongo athïn n'ëcwö.”
2 Kinge ën önywölö ömïn mërë Abel.
Abel ödökö akwath, ëka Kain ödökö apur
pwodho.
3 Kinge karë mörö, Kain okelo cem mörö
kï ï pwodho mërë ömïö both Rwoth na calö
mïc.
4 Ëntö Abel okelo ëthïn rom mërë n'obedo
kaö kï dwologï. Rwoth cwinye obedo na
yom ï kom Abel ëka oyeo mïc mërë,
5 ëntö Rwoth ba oyeo Kain kï mïc mërë.
Cë man ömïö Kain ökëcö na cwinye ba yom.
6 Cë Rwoth openyo Kain nï, “Pïngö in
ïkëcö? Pïngö cwinyi ba yom?
7 Ka in ïtïmö gin na tye atïr, ba ebino
yeeno? Ëntö ka in ba ïtïmö gin na tye atïr,
bal buto ï dholokek na calö lee na ger më
kürö nekoni, ëntö in myero ïlöö ën.”
8 Kain okobo both ömïn mërë Abel nï,
“Ërö ëcïdhï ï pwodho.” Ëka ï karë na gïn tye ï
pwodho, Kain öcakö lwëny ï kom ömïn mërë
Abel ëka oneko ökö.
9 Cë Rwoth okobo both Kain nï, “Omeru
Abel tye kwene?”
Ën ögamö nï, “An ba angeo, an abedo ngat
na gwökö ömëra?”
10 Rwoth okobo both Kain nï, “Ngö na in
ïtïmö? Winy kany! Remo k'omeru tye ka
kok botha kï ï ngöm.
11 Kobedi dong elami ëka eryemi ökö kï
ï ngöm, n'ongamo dhögë më madhö remo
k'omeru na in ïönyö.
12 Ngöm ba dök bino cëgö cem nini ka
ipuro. In ibino bedo ngat na lathö alatha
na parë ope wi lobo.”
13 Cë Kain okobo both Rwoth nï, “Pwod
na in ïmïa pëk na ba arömö dangö.
14 Nën! Tin dong itye ka ryëmöna ökö
kï ï pwodho, ëka an ba dök abino nen ï
nyimi. An abino bedo ngat na lathö alatha
ï wi lobo, ëka ngat mörö këkën na bino
nwongona bino nekona.”
15 Ëntö Rwoth okobo bothe nï, “Pathï nï
kömanön, ka ngat mörö oneko Kain, ebino
cülö kwor ï kome wang abïrö.” Cë Rwoth
oketho alama ï kom Kain ëk ka ngat mörö
onwongo ën kür oneki.
16 Kain öya ökö kï ï nyim Rwoth cë öcïdhö
obedo ï lobo Nod na tye kukïdë më Eden.
17 Kain obedo kï dhakö mërë, ëka öyac cë
önywölö Enoka. Kain ögërö pacö na dit ëka
öcakö kï nyïng wode Enoka.
18 Enoka önywölö Irad, Irad önywölö
Mekujael, Mekujael önywölö Metucael, ëka
Metucael önywölö Lamek.
19 Lamek önyömö mon arïö, acël nyïngë
Ada ëka nökënë ca nyïngë Jila.
20 Ada önywölö Jabal, ën onwongo obedo
kwarö ka jö na bedo gïnï ï këma ëka gwökö
leeni më pacö.
21 Ömïn mërë nyïngë onwongo ecwodo nï
Jubal, ën onwongo obedo kwarö ka jö kïbëc
na göö adungu ëka küdhö oletu.

22 Jila thon önywölö wode, Tubal Kain,
na ënë obedo athedh jami më tic kïbëc
më mola ëka nywenyo. Amïn Tubal Kain
onwongo ecwodo nï Naama.
23 Ï nïnö mörö acël, Lamek okobo both
mon mërë nï,
“Winya unu,
un mon-na, winy unu köpna.
An aneko dhanö n'ömïa ret,
aneko awobi pï wanöna.
24 Ka ebino cülö kwor ka Kain wang abïrö,
cë më ka Lamek bino bedo wang pyer
abïrö wie abïrö.”
25 Adam obedo kï dhakö mërë dökï, ëka
önywölö wode cë öcakö nyïngë Ceth, nakun
kobo nï, “Obanga ömïa athïn nökënë dökï
n'oleo kakar Abel na Kain oneko.”
26 Ceth thon önywölö wode ëka öcakö
nyïngë Enoc.
Ï karë nön jïï öcakö wörö Rwoth nakun
etio kï nyïngë.

5

Ëkwaë k'Adam

1 Man ënë cöc na nyutho ëkwaë k'Adam.
Ï karë n'Obanga ocweo dhanö, ën ocweo
na cal ködë.
2 Ën ocweogï ëcwö ëka dhakö cë ömïögï
gum. Ëka ï karë na ën ocweogï, öcakö nyïng-
gï “Dhanö.”*
3 Ï karë na dong Adam obedo ï wi lobo pï
mwaka 130, ën önywölö wode na cal ködë
kikokome, ëka öcakö nyïngë Ceth.
4 Kinge na dong ënywölö Ceth, Adam
obedo ï wi lobo pï mwaka 800 nakun on-
wongo önywölö awope nökënë ëka anyira.
5 Adam obedo ï wi lobo pï mwaka 930
kïbëc ëka öthöö.
6 Ï karë na dong Ceth obedo ï wi lobo pï
mwaka 105, ën obino önywölö Enoc.
7 Ëka kinge na ën dong önywölö Enoc,
Ceth obedo ï wi lobo pï mwaka 807
nakun onwongo önywölö awope nökënë
ëka anyira.
8 Ceth obedo ï wi lobo pï mwaka 912 kïbëc
ëka öthöö.
9 Ï karë na dong Enoc obedo ï wi lobo pï
mwaka 90, ën obino önywölö Kenan.
10 Ëka kinge na ën dong önywölö Kenan,
Enoc obino obedo ï wi lobo pï mwaka 815
nakun önywölö awope nökënë ëka anyira.
11 Enoc obino obedo ï wi lobo pï mwaka
905 kïbëc ëka öthöö.
12 Ï karë na dong Kenan obedo ï wi lobo
pï mwaka 70, ën obino önywölö Malalel.
13 Ëka ï karë na ën dong önywölö Malalel,
Kenan obino obedo ï wi lobo pï mwaka 840
nakun onwongo önywölö awope nökënë
ëka anyira.
14 Kenan obino obedo ï wi lobo pï mwaka
910 kïbëc ëka öthöö.
15 Ï karë na dong Malalel obedo ï wi lobo
pï mwaka 65, ën obino önywölö Jared.
16 Ëka kinge na ën dong önywölö Jared,
Malalel obino obedo ï wi lobo pï mwaka
830 nakun onwongo önywölö awope
nökënë ëka anyira.
17 Malalel obino obedo ï wi lobo pï
mwaka 895 kïbëc ëka öthöö.
18 Ï karë na dong Jared obedo ï wi lobo pï
mwaka 162, ën obino önywölö Enoka.
19 Ëka ï karë na ën dong önywölö Enoka,
Jared obino obedo ï wi lobo pï mwaka 800
nakun onwongo önywölö awope nökënë
ëka anyira.
20 Jared obino obedo ï wi lobo pï mwaka
962 kïbëc ëka öthöö.
21 Ï karë na dong Enoka obedo ï wi lobo
pï mwaka 65, ën obino önywölö Methucela.
22 Ëka kinge na ën dong önywölö
Methucela, Enoka obino ökwö ï nyim
Obanga ï yoo n'opore pï mwaka 300
nakun onwongo önywölö awope nökënë
ëka anyira.
23 Enoka obino obedo ï wi lobo pï mwaka
365 kïbëc.
24 Enoka ökwö ï nyim Obanga ï yoo
n'opore ëka obino orwenyo, pïën Obanga
otero ën ökö.
25 Ï karë na dong Methucela obedo ï
wi lobo pï mwaka 187, ën obino önywölö
Lamek.
26 Ëka kinge na ën dong önywölö Lamek,
Methucela obino obedo ï wi lobo pï mwaka
782 nakun onwongo önywölö awope
nökënë ëka anyira.

* **5:2** ***Dhanö*** kï lëb Iburu gönyö nï *Adam.*

27 Methucela obino obedo ï wi lobo pï
mwaka 969 kïbëc ëka öthöö.
28 Ï karë na dong Lamek obedo ï wi lobo
pï mwaka 182, ën obino önywölö wode.
29 Së öcakö nyïngë Noa† ëka okobo nï,
“Ën bino kelo nïwa yweo kï ï tic më cïngwa
na wan eyelere ïë ï kom ngöm na Rwoth
ölamö.”
30 Kinge na dong ënywölö Noa, Lamek
obino obedo ï wi lobo pï mwaka 595
nakun onwongo önywölö awope nökënë
ëka anyira.
31 Lamek obino obedo ï wi lobo pï
mwaka 777 ëka öthöö.
32 Kinge na dong Noa tye kï mwaka 500,
ën obino önywölö Cem, Kam ëka Yapec.

6

Abwal pii

1 Ï karë na dhanö öcakö nya ï wi lobo ëka
önywölö gïnï anyira,
2 awope k'Obanga önënö nï anyira ka
dhanö bëcö, ëka öcakö gïnï nyömö mökö kï
ï kin-gï na gïn öyërö.
3 Së Rwoth okobo nï, “Tipona ba bino
bedo ï kom dhanö pï naka naka, pïën ën
obedo kom na thöö, nïnö më kwögï bino
bedo mwaka 120 këkën.”
4 Jö Nepili* onwongo tye gïnï ï wi lobo
ï karë nonu—ëka kinge—ï karë n'awope
k'Obanga obedo gïnï k'anyira ka dhanö ëka
önywölö ködgï ëthïnö. Gïn ënë onwongo jö
na tëk ï karë na cön, ëka jö na ngere.
5 Rwoth önënö nï bal ka jö na tye ï wi
lobo ödökö na thwönë rwök, ëka thama më
cwinygï kïbëc opong më tïmö gin na reco
këkën ï karë kïbëc.
6 Rwoth cwinye ba obedo na yom pï
cweno dhanö ï wi lobo, së cwinye ocwer
rwök.
7 Ëka Rwoth okobo nï, “Abino tyeko
dhanö na yam acweo ï wi lobo—dhanö ëka
leeni, ëka gin n'ecweo kïbëc na wotho ï wi
ngöm, ëka wïny na ngwëcö kï malö—pïën
cwinya ba yom nï acweogï.”
8 Ëntö Rwoth onwongo tye kï cwiny na
bër ï kom Noa.
9 Man ënë ëkwaë ka Noa.
Noa onwongo obedo dhanö na kite atïr
abonge bal mörö kï ï kin jïï ï karë mërë, ëka
obedo kwö ï nyim Obanga ï yoo n'opore.
10 Noa onwongo tye ka awope mërë
adek: Cem, Kam ëka Yapec.
11 Lobo onwongo öbal ökö kï ï nyim
Obanga ëka opong kï tïm më gero.
12 Obanga önënö kite na lobo öbal ködë,
pïën jö kïbëc na tye ï wi lobo onwongo öbalö
kwögï ökö.
13 Së Obanga okobo both Noa nï, “An
amoko thamana më tyeko gin na kwö kïbëc
na tye ï wi lobo, pïën gïn ömïö lobo opong
kï tïm më gero. An abino tyekogï ökö kanya
acël ëka kï wi lobo.
14 Pï manön yüb dong yeya kï bao më
yath caiprac; pok ïë na papath, ëka ipu ïë
ëka kungee k'odok lam.
15 Man ënë kite na myero in ïyüb ködë:
Bor ka yeya myero obed mita 135, lac mërë
mita 22 ëka bor mërë yo malö myero obed
mita 13.
16 Gër wi yeya ëka ityek ökö nakun ïwëkö
malö mërë dong nucu mita. Keth dholokek
ï kom yeya kucël ëka ipok ïë kör adek—pïny,
dyere ëka malö.
17 An abino kelo abwal pii ï wi lobo më
tyeko gin na kwö kïbëc na tye ï thë polo, gin
n'ecweo kïbëc na tye kï kwö ï komgï. Gin na
kïbëc na tye ï wi lobo bino thöö ökö.
18 Ëntö an abino ketho cïkërëna kodi,
ëka in ibino dönyö ï yeya—in ëka awopeni,
dhaköni ëka mon k'awopeni.
19 In myero ikel ï yeya jami kïbëc na
kwö ka arïö arïö, lee n'obedo ëcwö ëka lee
n'obedo dhakö, ëk obed gïnï na kwö kanya
acël kodi.
20 Koth wïny na papath arïö ëcwö kï
dhakö, koth leeni na papath arïö ëcwö kï
dhakö ëka gin n'ecweo kïbëc na wotho ï wi
ngöm bino gïnï bino bothi ëk ïgwökgï obed
na kwö.
21 Ter koth cem na papath më acama ëk
ïgwökï më acamani ëka pï leeni kïbëc.”
22 Noa ötïmö gin na kïbëc kite n'Obanga
öcïkö ën ködë.

7

1 Së Rwoth okobo both Noa nï, “Cïdh ï
öd yeya, in ëka jö më odi kïbëc, pïën an

† **5:29** ***Noa*** kï lëb Iburu gönyö nï *yweo.* * **6:4** ***Nepili*** Gönyö nï jö na boco.

anwongo nï in ënë kiteni atïr kï ï kin rok më karë ni.
2 Ter koth leeni n'ëcamö abïrö ka arïö arïö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö, ëka koth leeni na ba ëcamö ka arïö arïö, lee n'obedo ëcwö ëka lee n'obedo dhakö,
3 ëka thon koth wïny abïrö, wïnyü n'obedo ëcwö ëka wïnyü n'obedo dhakö, më gwökö kothgï bedo na kwö ï wi lobo kïbëc.
4 Cakërë kobedini kinge nïnö abïrö, an abino mïö köth cwe ï wi lobo pï nïnö pyer angwën kiceng ëka kiwor, ëka an abino tyeko gin na kwö kïbëc na tye ï wi lobo na an acweo."
5 Ëka Noa ötïmö gin na kïbëc na Rwoth öcïkö ën më tïmö.
6 Noa onwongo dong tye kï mwaka 600 ï karë n'abwal pii opong ï wi lobo.
7 Ëka Noa, awope mërë, dhakö mërë ëka mon k'awope mërë ödönyö gïnï ï yeya më bwöth kï ï abwal pii.
8 Leeni n'ëcamö ëka leeni na ba ëcamö ka arïö arïö, wïny ëka gin n'ecweo kïbëc na wotho ï wi ngöm,
9 n'obedo ëcwö ëka n'obedo dhakö obino gïnï both Noa ëka ödönyö gïnï ï yeya, kite n'Obanga öcïkö Noa ködë.
10 Ëka kinge nïnö abïrö abwal pii opong ï wi lobo.
11 Ï mwaka 600 më kwö ka Noa, ï nïnö dwe apar abïrö më dwe më arïö—ï nïnö nön wang pii kïbëc omwoc ëka polo thon öyabërë.
12 Ëka köth ocwee ï wi lobo pï nïnö pyer angwën, kiceng ëka kiwor.
13 Ï nïnö nön kikokome Noa ëka awope mërë, Cem, Kam ëka Yapec, kanya acël kï dhakö mërë ëka mon k'awope mërë adek, ödönyö gïnï ï yeya.
14 Gïn ödönyö kanya acël kï leeni më thim kïbëc na lübërë kï kothgï, leeni më pacö kïbëc na lübërë kï kothgï, gin n'ecweo kïbëc na wotho ï wi ngöm na lübërë kï kothgï ëka wïny kïbëc na lübërë kï kothgï, gin na kïbëc na tye kï bwomgï.
15 Gin n'ecweo kïbëc na tye kï yweo më kwö ï komgï obino gïnï both Noa ëka ödönyö gïnï ï öd yeya ka arïö arïö.
16 Leeni na papath n'obedo cwö ëka mon, kite n'Obanga öcïkö ën ködë obino ödönyö gïnï ï yeya both Noa. Cë Rwoth ocegogï ï öd yeya.
17 Köth obedo cwee ï wi lobo pï nïnö pyer angwën, ëka abwal pii opong ï wi lobo naka otingo yeya malö kï ï kom lobo.
18 Köth ocwee ëka ömïö pii ömëdërë rwök ï wi lobo naka yeya olyero ï wi pii.
19 Köth ocwee rwök ï wi lobo naka ömïö pii oumo kite na boco kïbëc na tye ï thë polo.
20 Köth ömëdërë kï cwee ï wi lobo naka pii ömwönyö wi kite na kadhö puti pyer arïö.
21 Gin mörö këkën na kwö n'onwongo wotho ï wi lobo—wïny, leeni më pacö, leeni më thim, gin n'ecweo kïbëc na wotho ï wi ngöm ëka kï jïï kïbëc öthöö gïnï ökö.
22 Gin na kïbëc na tye ï wi ngöm n'onwongo tye kï yweo më kwö ï kome öthöö ökö.
23 Gin na kwö kïbëc n'onwongo tye ï wi lobo etyekogï ökö; dhanö, leeni, gin n'ecweo kïbëc na wotho ï wi ngöm ëka wïny kïbëc na ngwëcö kï malö etyekogï ökö kï ï wi lobo. Noa ëka jö n'onwongo tye ködë ï yeya këkën ënë odong.
24 Abwal pii opong ï wi lobo pï nïnö 150.

8

Abwal pii odwon ökö

1 Ëntö Obanga opo ï kom Noa kï leeni më thim kïbëc, ëka kï leeni më pacö n'onwongo tye kanya acël ködë ï yeya, ëka ooro yamö ï wi lobo, cë pii öcakö dwon ökö.
2 Wang pii na thuth kï ï ngöm ëka pii na yaa kï ï polo ocung ökö, cë köth kï ï polo ocok ökö.
3 Pii ömëdërë më dwon kï ï wi lobo. Kinge nïnö 150, pii onwongo odwon ökö.
4 Ï nïnö dwe apar abïrö më dwe më abïrö, yeya obino ocung ï wi kite më Ararat.
5 Pii ömëdërë më dwon naka ï dwe më apar, ëka ï nïnö më acël më dwe më apar, wi kite na boco öcakö gïnï nen.
6 Kinge nïnö pyer angwën, Noa öyabö wang derica n'onwongo ën otuco ï kom yeya,
7 ëka ooro akürük yökö, cë öcakö ngwëc, nakun wïrë tungi kï tungi, naka pii öthwö ökö kï ï wi lobo.
8 Cë Noa ooro amam më nënö ka pii dong odwon ökö kï ï wi ngöm.

9 Ëntö amam ba onwongo kanya myero
epye ïë, pïën pii onwongo pod tye ï wi lobo
këbëc. Cë amam öcakö dök cen both Noa ï
yeya. Noa olyao cïngë ëka ögamö amam cë
odwongo yo bothe ï yeya.
10 Ën ökürö pï nïnö abïrö nökënë, ëka dökï
ooro amam yo yökö kï ï yeya.
11 Ï karë n'amam ödök bothe ï yeya
kothyeno, amam onwongo otingo pot yath
jeituni na thïc ï dhögë na ën öpüdö. Cë Noa
önïang nï pii dong otyeko dwon ökö kï ï wi
lobo. 12 Cë Noa ökürö pï nïnö abïrö nökënë,
ëka dökï ooro amam, ëntö amam ba dök
odwogo bothe.
13 Ï karë na Noa onwongo dong tye kï
mwaka 601, ï nïnö më acël më dwe më
acël më mwaka na nyen, pii onwongo dong
odwon ökö kï ï wi lobo. Noa öcakö pudho
wi yeya ökö, cë önënö nï wi ngöm onwongo
öthwö ökö.
14 Ï nïnö dwe pyer arïö wie abïrö më dwe
më arïö, wi lobo këbëc onwongo öthwö ökö.
15 Cë Obanga okobo both Noa nï,
16 “Donyi yökö kï ï yeya, in ëka dhaköni,
awopeni ëka mon-gï.
17 Kel gin na kwö këbëc na tye gïnï kanya
acël kodi yökö—wïny, leeni ëka gin na këbëc
na wotho gïnï kï korgï ï wi ngöm—ëk önya
gïnï ï wi lobo, önywöl gïnï ëka ömëdërë na
pol ï wi lobo.”
18 Cë Noa odonyo yökö, kanya acël
k'awope mërë, dhakö mërë, ëka mon
k'awope mërë.
19 Leeni këbëc, gin na këbëc na wotho kï
korgï ï wi ngöm, ëka wïny këbëc —gin na
këbëc na wotho ï wi lobo—odonyo gïnï yökö
kï ï yeya, na lübërë kï kothgï.
20 Cë Noa ögërö keno tyër both Rwoth ëka
ökwanyö koth leeni kï wïny n'ëcamögï, ëka
ötyërö tyër awanga ï wi keno tyër.
21 Rwoth ongweo gin na ngwece kur na
yomo cwinye, cë Rwoth okobo kï ï cwinye
kënë nï, “An ba dökï abino lamö lobo pï
dhanö, kadï bed thama më cwinye opong
kï bal cakërë kï ï karë më thino mërë. An
ba dökï abino neko gin na kwö këbëc kite na
yam atïmö.
22 “Ka lobo pod tye,
karë më cwöc ëka kac,
ngïcö ëka lyetho,
oro ëka cwïr,
kiceng ëka kiwor,
ba bino jik na twal.”

9

Cïkërë k'Obanga kï Noa

1 Cë Obanga ömïö gum ï kom Noa ëka
ëthïnö awope mërë nakun kobo bothgï nï,
“Nywöl ïnya unu, ëka ipong unu lobo.
2 Leeni këbëc më thim bino gïnï lworoni,
naka thon wïny këbëc na ngwëcö kï malö,
gin na wotho gïnï kï korgï ï wi ngöm, ëka
kï rëc këbëc na tye ï nam; etyeko mïögï ï
cïngwu.
3 Gin na këbëc na kwö ëka na wotho, bino
bedo cem na mewu. Kite na calö amïö
bothwu ngwedo, kobedi dong an amïöwu
jami këbëc.
4 “Ëntö kür ïcam unu ringo na remo pod
tye ïë, pïën remo obedo kwö mërë.
5 Ëka ka ëönyö remowu, an abino mïö
pwod both lee mörö këkën. Ëka both dhanö
acëlacël thon, an abino mïö pwod pï kwö
k'awodhe.
6 “Ka ngat mörö öönyö remo ka dhanö,
dhanö thon bino önyö remo mërë;
pïën Obanga ocweo dhanö
ï cal mërë.
7 Ëntö pï un, nywöl unu, mëdërë unu na pöl,
ëka ïnya unu ï wi lobo.”
8 Cë Obanga okobo both Noa ëka awope
mërë nï,
9 “Nën! An amoko cïkërëna kodwu ëka
k'ëkwaëwu na bino lübö körwu
10 kï gin na kwö këbëc n'onwongo tye gïnï
kodwu—wïny, leeni më pacö ëka kï leeni më
thim këbëc, gin na këbëc n'odonyo yökö kï ï
yeya kodwu—kï gin na kwö këbëc na tye ï wi
lobo.
11 An amoko cïkërëna kodwu nï abwal pii
ba dökï bino neko gin na kwö; abwal pii ba
dökï bino bedo na tye më tyeko wi lobo.”
12 Ëka Obanga okobo nï, “Man ënë anyuth
më cïkërëna na an aketho ï kin an kodwu
ëka kï gin na kwö këbëc na tye kodwu, cïkërë
na bino bedo na twal ï rok këbëc.
13 An aketho lüth köth na mëga ï edou, ëka
bino bedo anyuth më cïkërëna ï kin an ëka
kï wi lobo.
14 Ka an akelo edou ï wi lobo ëka lüth köth
orire ï edou,

15 an abino po ï kom cïkërëna na tye ï
kin an kodwu ëka kï gin na kwö kïbëc kï
kothgï. Abwal pii ba dökï bino bedo na tye
më tyeko gin na kwö kïbëc.
16 Ka lüth köth orire ï edou, an abino
nënö, cë abino po ï kom cïkërë na ba jik ï kin
Obanga ëka koth gin na kwö kïbëc na tye ï
wi lobo."
17 Cë Obanga okobo both Noa nï, "Man
ënë anyuth më cïkërë na an aketho ï kin an
kï gin na kwö kïbëc na tye ï wi lobo."

Awope ka Noa

18 Awope ka Noa n'odonyo gïnï kï ï yeya
ënë Cem, Kam ëka Yapec. (Kam ënë obedo
apap ka Kanaan.)
19 Man ënë awope adek ka Noa, ëka kï
ï kin-gï ënë jö n'obino ökëth gïnï ï wi lobo
thükül.
20 Kinge abwal pii, Noa obino ödökö apur
ëka opuro pwodho ölök.
21 Ï nïnö mörö acël ën ömadhö köngö ölök
cë ömër ökö, ëka obuto kotula ï öd këma
mërë.
22 Ï karë na Kam, apap ka Kanaan, önënö
apap mërë na tye kotula, ën öcïdhö okobo
both omego mërë n'onwongo tye gïnï yökö.
23 Cë Cem ëka Yapec otero gïnï böngü
cüka n'otingo ï wi baagï, cë öcakö woth
gïnï ayongec, ëka oumo gïnï kom apapgï
n'onwongo tye kotula. Terinyimgï on-
wongo nënö yo kanya path, naka ba dök
önënö gïnï kom apapgï n'onwongo tye ko-
tula.
24 Ï karë na Noa oco kï ï wang nïnö na
köngö ölök dong othum ökö kï ï wie, cë opo
ï kom gin na wode na tïdï ötïmö ï kome,
25 ën okobo nï,
"Cen obed ï kom Kanaan!
Ën obed opii na rwöm mërë tïdï
ï kin opii k'omego mërë."
26 Ën thon okobo nï,
"Pak obed both Rwoth, Obanga ka Cem!
Ëk Kanaan obed opii mërë.
27 Ëk Obanga ömïï wang lobo ka Yapec obed
na lac
ëk Yapec obed ï këma ka Cem
ëka Kanaan obed opii mërë."
28 Kinge n'abwal pii opong ï wi lobo, Noa
obedo ï wi lobo pï mwaka 350.
29 Noa obino obedo ï wi lobo pï mwaka
950, cë dong öthöö.

10

Ëkwaë ka Noa

1 Man ënë cöc na nyutho ëkwaë ka Cem,
Kam ëka Yapec awope ka Noa n'obino
önywölö gïnï ëthïnö na pol kinge abwal pii.

Ëkwaë ka Yapec

2 Awope ka Yapec gïn ene:
Gomer, Magog, Madai, Jaban, Tubal,
Mecak ëka Tirac.
3 Awope ka Gomer gïn ene:
Acikenaj, Ripat ëka Togarma.
4 Awope ka Jaban gïn ene:
Elica, Tarcic, Kitim, ëka Rodanim.
5 Jö na tye ï dhö nam opokere gïnï ökö
kï ï kom jö nön. Man ënë ëkwaë ka Yapec kï
lobogï, nakun ngat acëlacël twakö lëbgï, na
calö kakagï kï rokgï tye ködë.

Ëkwaë ka Kam

6 Awope ka Kam gïn ene:
Kuc, Ejip, Put ëka Kanaan.
7 Awope ka Kuc gïn ene:
Ceba, Kabila, Cabta, Raama ëka
Cabteca.
Awope ka Raama gïn ene:
Ceba ëka Dedan.
8 Kuc onwongo obedo apap ka Nimrod,
n'öcakö bedo alwëny na tëk kï ï wi lobo.
9 Ën onwongo obedo thwön adwar na tëk
ï nyim Rwoth, ënë ömïö ekobo nï, "Calö
Nimrod n'obedo thwön adwar na tëk ï
nyim Rwoth."
10 Acaki më löc mërë onwongo obedo ï
Babel, Erek, Akad ëka Kalne, na tye ï lobo
Cinar.
11 Cakërë kï ï lobo nön, ën öcïdhö naka ï
Aciria, kanya ën ögërö ïë Ninebe, Rekobot
Ir, Kala,
12 ëka Recen, n'obedo kabedo na tye ï kin
Ninebe kï Kala, manön ënë pacö na dit.
13 Ejip* onwongo obedo apap ka jö Lud,†
jö Anam, jö Leab, jö Naptuk,
14 jö Patruc, ëka jö Kacluk (man ënë kaka
na Pilicitain öya gïnï kï ïë) ëka jö Kaptor.
15 Kanaan onwongo obedo apap ka
Cidon athïn kaö mërë, ëka jö Kit,
16 jö Jebuc, jö Amor, jö Girgac,

* **10:13** ***Ejip*** onwongo thon ecwodo nï Micraim. † **10:13** ***Jö Lud*** obedo jö Lidia.

17 jö Kibi, jö Arka, jö Cin,
18 jö Abad, jö Jemar, ëka jö Kamat.
Kinge, kaka ka jö Kanaan ökëth gïnï ökö.
19 Wang lobo ka jö Kanaan öcakërë kï
ï Cidon odok ködë yo kutung Gerar, më
thuno ködë naka ï Gaja, ëka dök ködë yo
Codom, Gomora, Adma ëka Jeboim më
thuno ködë naka yo Laca.
20 Man ënë awope ka Kam na lübërë kï
kakagï ëka lëbgï, ï kabedogï ëka ï rokgï.

Jö Cemiti

21 Cem ömïn Yapec na dit obino önywölö
awope thon, Cem ënë onwongo obedo
kwarö k'awope ka Eber kïbëc.
22 Awope ka Cem gïn ene:
Elam, Acur, Arpakcad, Lud ëka Aram.
23 Awope ka Aram gïn ene:
Uj, Kul, Geter ëka Mac.
24 Arpakcad onwongo obedo apap ka
Cela,
ëka Cela onwongo obedo apap ka Eber.
25 Eber obino önywölö awope arïö:
Ngat acël ebino ëcakö nyïngë Peleg,
pïën ï karë mërë ënë jö më lobo
obino opokere, ömïn mërë ebino
ëcakö nyïngë Yokotan.
26 Yokotan onwongo obedo apap ka
Almodad, Celep, Kajarmabet, Jera,
27 Adoram, Ujal, Dikla,
28 Obal, Abimael, Ceba,
29 Opir, Kabila ëka Jobab. Man ënë
onwongo obedo gïnï awope ka Yokotan.
30 Lobo na gïn onwongo obedo gïnï ïë
öcakërë kï ï Meka, ödök ködë yo kutung
Cepar ï lobo n'otingere malö na tye yo
kukïdë.
31 Man ënë awope ka Cem, na lübërë kï
kakagï ëka lëbgï na tye ï lobogï ëka rokgï.
32 Man ënë kaka k'awope ka Noa, na
lübërë k'ëkwaëgï, ï kin rokgï. Rok öcakö këth
ï wi lobo thükül kinge abwal pii.

11

Gedo na bor më Babel

1 Yam cön jö më wi lobo thükül onwongo
twakö gïnï lëb acël ëka köp acël.
2 Ï karë na jïï öcakö woth nakun ëdök yo
kukïdë, gïn onwongo kany mörö n'obedo
bar ï Cinar ëka obedo gïnï kunön.
3 Gïn öcakö twak kën-gï nï, “Bin unu, ëk
ëgöö bïrïk ëka ëwang na bër.” Gïn otio kï bïrïk
nakaka kidi, ëka odok lam më mwönö kin-
gï.
4 Cë gïn dökï okobo nï, “Bin unu, ëk ëgër
pacö onu, kï gedo na bor na thuno malö ï
wi polo, ëk ëmïï nyïng onu ongere ëka kür
ëkëth ata ï wi lobo kïbëc.”
5 Ëntö Rwoth oidho pïny më nënö pacö
ëka gedo na bor na jïï onwongo tye ka gërö.
6 Cë Rwoth okobo nï, “Ka gïn na calö jö
n'örïbërë acël na twakö gïnï lëb acël öcakö
gïnï tïmö nï köman, cë gin mörö na gïn bino
yübö më tïmö ba bino löönögï.
7 Bin unu, ëcïdh pïny erurubo lëbgï ëk kür
ngat acëlacël önïang ï lëb awodhe.”
8 Cë Rwoth ökëthögï kï kunön ï wi lobo
thükül, ëka öwëkö gïnï gërö pacö nön.
9 Manön ënë ömïö ëcakö nyïngë nï Babel—
pïën kany nön ënë Rwoth ororubo kï lëb
më wi lobo thükül, ëka kï kunön ënë Rwoth
ökëthögï ködë ï wi lobo kïbëc.

Ëkwaë ka Cem

10 Man ënë ëkwaë ka Cem.

Ï karë na Cem onwongo dong tye kï
mwaka 100, ën önywölö Arpakcad, kinge
mwaka arïö n'abwal pii opong ködë ï wi
lobo.
11 Ëka kinge na ën önywölö Arpakcad,
Cem obedo ï wi lobo pï mwaka 500, ëka ën
onwongo dong önywölö awope nökënë ëka
anyira.
12 Ï karë n'Arpakcad obedo ï wi lobo pï
mwaka 35, ën obino önywölö Cela.
13 Ëka kinge na ën önywölö Cela, Arpak-
cad obedo ï wi lobo pï mwaka 403 ëka ën
onwongo dong önywölö awope nökënë ëka
anyira.
14 Ï karë na Cela obedo ï wi lobo pï
mwaka 30, ën önywölö Eber.
15 Ëka kinge na ën önywölö Eber, Cela
obedo ï wi lobo pï mwaka 403 ëka ën on-
wongo dong önywölö awope nökënë ëka
anyira.
16 Ï karë n'Eber obedo ï wi lobo pï mwaka
34, ën önywölö Peleg.

17 Ëka kinge na ën önywölö Peleg, Eber
obedo ï wi lobo pï mwaka 430 ëka ën on-
wongo dong önywölö awope nökënë ëka
anyira.
18 Ï karë na Peleg obedo ï wi lobo pï
mwaka 30, ën önywölö Reu.
19 Ëka kinge na ën önywölö Reu, Peleg
obedo ï wi lobo pï mwaka 209 ëka ën on-
wongo dong önywölö awope nökënë ëka
anyira.
20 Ï karë na Reu obedo ï wi lobo pï mwaka
32, ën önywölö Cerug.
21 Ëka kinge na ën önywölö Cerug, Reu
obedo ï wi lobo pï mwaka 207 ëka ën on-
wongo dong önywölö awope nökënë ëka
anyira.
22 Ï karë na Cerug obedo ï wi lobo pï
mwaka 30, ën önywölö Nakor.
23 Ëka kinge na ën önywölö Nakor, Cerug
obedo ï wi lobo pï mwaka 200 ëka ën on-
wongo önywölö awope nökënë ëka anyira.
24 Ï karë na Nakor obedo ï wi lobo pï
mwaka 29, ën önywölö Tera.
25 Ëka kinge na ën önywölö Tera, Nakor
obedo ï wi lobo pï mwaka 119 ëka ën on-
wongo dong önywölö awope nökënë ëka
anyira.
26 Kinge na Tera obedo ï wi lobo pï
mwaka 70, ën onwongo dong önywölö
Abram, Nakor ëka Aran.

27 Man ënë ëkwaë ka Tera.

Tera önywölö Abram, Nakor ëka Aran.
Ëka Aran önywölö Lot.
28 Ï karë na Tera apap k'Aran pod kwö,
Aran obino öthöö ï Ur n'obedo lobo ka jö
Kaldaya.
29 Abram ëka Nakor obino onyomo gïnï.
Nyïng dhakö k'Abram onwongo ecwodo nï
Carai ëka nyïng dhakö ka Nakor onwongo
ecwodo nï Milca, ën onwongo obedo nyaka
Aran, apap ka Milca ëka Icika.
30 Ëntö Carai onwongo ope k'athïn mörö
pïën onwongo ba nywöl.
31 Tera ökwanyö wode Abram, akwarë
Lot wod ka Aran, ëka cii wode Carai, dhakö
ka Abram. Gïn kïbëc öya ökö kï ï Ur
n'obedo pacö ka jö Kaldaya më cïdhö yo
lobo Kanaan. Ëntö ï karë na gïn othuno ï
Aran, cë gïn kono obedo kany nön.
32 Tera obedo ï wi lobo pï mwaka 205, ëka
öthöö ï lobo Aran.

12

Obanga ocwodo Abram

1 Rwoth okobo both Abram nï, “Yaa ökö
kï ï lobo thurwu, kï ï kin jöwu ëka jö më öt
k'apapni ëk ïcïdh ï lobo na an abino nyutho
nini.
2 “An abino mïöni ibedo rok na dit,
ëka abino mïöni gum;
An abino mïö nyingi bedo na dit,
ëka in ibino bedo dhanö më gum both
jö nökënë.
3 An abino mïö gum both jö na bino mïöni
gum,
ëka ngat mörö këkën na bino lamöni an
thon abino lamö;
ëka jïï kïbëc na bedo ï wi lobo
bino nwongo gïnï gum na yaa kï bothi.”
4 Cë Abram öya, kite na Rwoth okobo nïnë
ködë, ëka Lot thon owotho ködë. Abram
onwongo tye mwaka 75 ï karë na ën yaa kï
ï lobo Aran.
5 Abram owotho kï dhakö mërë Carai,
Lot wod k'ömïn mërë, kï jamigï kïbëc
n'onwongo gïn tye ködë ëka kï jïï na gïn
onwongo kï ï lobo Aran. Gïn öya öcïdhö, ëka
othuno gïnï ï lobo Kanaan.
6 Abram owotho ï lobo naka othuno ï
kabedo na tye ï Cekem. Kany nön ën oketho
këma mërë ï nget yath na thwönë më More.
Ï karë nön jö Kanaan onwongo tye gïnï ï
lobo nön.
7 Cë Rwoth onen both Abram ëka okobo
nï, “An abino mïö lobo ni both ëkwaëni.”
Cë ën ögërö keno tyër both Rwoth n'onen
bothe.
8 Kï kany nön, ën öcakö dak ökö nakun
dök yo kukïdë lobo n'otingere më Betel ëka
oguro këma mërë ïë, Betel nwongo tye kï
kuthö ëka Ai nwongo tye kï kukïdë. Ën
ögërö keno tyër kany nön both Rwoth ëka
öwörö nyïng Rwoth.
9 Cë Abram ömëdërë kï woth mërë na
cïdhö yo Negeb.*

Abram ï lobo më Ejip

* **12:9** ***Negeb*** gönyö nï kukwap lobo.

10 Kec onwongo opodho ï lobo Kanaan,
ömïö Abram öcïdhö yo Ejip më bedo kunön
pï karë mörö, pïën kec onwongo rac rwök.
11 Ï karë n'Abram onwongo dong cwök
dönyö ï Ejip, ën okobo both dhakö mërë
Carai nï, "An angeo nï in ibedo dhakö na
leng rwök.
12 Ka jö më Ejip oneni gïnï, gïn bino kobo
nï, 'Man ënë dhakö mërë.' Së gïn bino
nekona ökö, ëntö ebino wëköni na kwö.
13 Kob bothgï nï in ibedo amëra, ëk ömïïgï
obed köda na bër pï in ëka kwöna ba ebino
neko."
14 Ï karë n'Abram obino ï Ejip, jö Ejip
onwongo önënö dhakö mërë nï leng rwök.
15 Ï karë n'edite ka Parao önënö Carai, gïn
öpakö ën both Parao,† ëka etero ï pacö ka
Parao.
16 Parao ögwökö Abram na bër pï Carai.
Abram ögamö rom, dhok, kene n'obedo
cwö ëka kene na mon, etic n'obedo cwö, etic
n'obedo mon, ëka kïnaga.
17 Ëntö Rwoth ooro two na reco ï kom
Parao ëka kï jö më ödë pï Carai dhakö
k'Abram.
18 Së Parao ocwodo Abram ëka okobo
nïnë nï, "Ngö na in ïtïmö ï koma? Pïngö in
ba ikobo nïna nï Carai obedo dhaköni?
19 Pïngö in ikobo nï ën obedo ameru, ëka
ïmïö atero ën na calö dhaköna? Dhaköni
dong ene, kwany ën ëka ïcïdh ökö kï kany!"
20 Së Parao ömïö twërö both jögë ï kom
Abram, ëka gïn ömïö ën öcïdhö kï dhakö
mërë ëka kï jami kïbëc n'onwongo ën tye
ködë.

13

Abram ëka Lot opokere

1 Abram öya ökö kï Ejip gïn kï dhakö mërë,
ëka kï jami kïbëc n'onwongo ën tye ködë më
cïdhö ï Negeb, ëka Lot thon owotho ködë.
2 Ï karë nön, Abram onwongo ölöny kï
leeni më pacö, kï ryal ëka kï gol.
3 Ën obedo ka mëdërë kï wowotha nakun
yaa kï ï Negeb naka othuno ï Betel, kanya
ën onwongo oguro këma mërë ïë cön, ï
kabedo na tye ï kin Betel ëka Ai.
4 Man onwongo obedo kabedo na ën
öcakö gërö keno tyër ïë, ëka kany nön ënë
Abram öwörö Rwoth ïë dökï.
5 Lot, n'onwongo wotho gïn k'Abram on-
wongo thon tye kï rom, dhok ëka këma.
6 Ëntö ngöm onwongo ope na römö
mïögï bedo kanya acël, pïën lïmgï onwongo
dwong rwök na mïögï ba römö bedo kanya
acël.
7 Dhaa öçakërë ï kin ëkwath k'Abram ëka
më ka Lot. Ï karë nön jö Kanaan ëka jö Periji
onwongo thon bedo gïnï ï lobo nön.
8 Abram okobo both Lot nï, "Ba amïtö nï
dha mörö obed na tye ï kin in kï an, onyo
ï kin ëkwathni ëka mëga, pïën onu ebedo
utmego.
9 Lobo kïbëc tye n'omore ï nyimi. Kobe-
dini myero in ipokiri ökö kï botha. Ka in
ïdök yo kucam, an abino dök yo kucem, ka
in ïdök yo kucem an abino dök yo kucam."
10 Së Lot öcakö tingo wangë ëka önënö
nï lobo n'opwodere më Jordan onwongo
opong kï pii na bër, calö pwodho ka Rwoth,
ëka calö lobo më Ejip na dök yo Joar. (Man
ötïmërë na bara Rwoth otyeko Codom ëka
Gomora.)
11 Lot öyërö gire kënë, lobo kïbëc
n'opwodere ï Jordan ëka ödök yo kukïdë.
Man ömïö jö arïö ni opokere.
12 Abram obedo ï lobo më Kanaan,
nakun Lot obedo ï kin peci n'opwodere ëka
oguro këma mërë na cwök kï Codom.
13 Jö Codom onwongo obedo gïnï jö na
kitegï reco ëka balgï onwongo dwong rwök
both Rwoth.
14 Kinge na dong Lot opokere kï both
Abram, Rwoth okobo both Abram nï, "Ting
wangi malö kï kanya in itye ïë ëka ïnën
kukuju ëka kukwap, kukïdë ëka kuthö.
15 Lobo kïbëc na in itye ka nënö an abino
mïöni ëka both ëkwaëni na twal.
16 An abino mïö ëkwaëni bedo calö kwo
më dhö nam, ëk ka ngat mörö twërö kwanö
kwo më dhö nam, së ëkwaëni bino kwanërë.
17 Yaa malö, ïcak lübö bor mërë ëka arii
mërë, pïën an abino mïöni."
18 Së Abram ökwanyö këma mërë ëka
öcïdhö obedo ï nget yath na thwönë më
Mamre na tye ï Kebron, kanya ën ögërö
keno tyër ïë both Rwoth.

14

Abram ölarö Lot

† **12:15** ***Parao*** obedo nyïng n'ecwodo kï rwoth më lobo Ejip

1 Ï karë nön rwoth Amrapel më Cinar,
rwoth Ariok më Elacar, rwoth Kedor-
laomer më Elam, ëka rwoth Tidal më Goim,
2 öcïdhö gïnï më lwëny ï kom rwoth Bera
më Codom, rwoth Birca më Gomora, rwoth
Cinab më Adma, rwoth Cemeber më Je-
boim, ëka rwoth më Bela (manön, Joar).
3 Rwodhi ni kïbëc örïbö gïnï acikarigï
kanya acël ï Ora më Cidim (Nam më
Kadö).*
4 Gïn onwongo obedo ï thë löc ka Kedor-
laomer pï mwaka apar arïö, ëntö ï mwaka
më apar adek gïn öcakö jëm ökö.
5 Ï mwaka më apar angwën, rwoth
Kedorlaomer ëka kï rwodhi n'onwongo
örïbërë ködë obino öcakö lwëny ëka ölöö gïnï
jö Repa kï ï Aciterot Karnaim, jö Jujim kï ï
Kam, jö Emim kï ï Cabe Kiriataim
6 ëka jö Kori kï ï kite më Ceir, naka ï El
Paran na cwök kï thim.
7 Së ödök gïnï cen ëka öcïdhö gïnï yo En-
Micipat (manön, Kadec). Gïn öcïdhö ölöö
lobo ka jö Amalek, ëka jö Amor n'onwongo
bedo gïnï ï Ajajon Tamar.
8 Së rwoth më Codom, rwoth më
Gomora, rwoth më Adma, rwoth më
Jeboim ëka rwoth më Bela (manön, Joar)
öya ëka öyübërë gïnï më lwëny ï Ora më
Cidim
9 ï kom rwoth Kedorlaomer më Elam,
rwoth Tidal më Goim, rwoth Amrapel më
Cinar ëka rwoth Ariok më Elacar—rwodhi
angwën ölwënyö ï kom rwodhi abic.
10 Ora më Cidim onwongo opong kï bur
odok lam na cöl, ëka ï karë na rwodhi
më Codom ëka Gomora ngwëcö gïnï, jö
mökö opodho gïnï ïë së jö nökënë n'odong
öngwëcö gïnï ökö yo wi kite.
11 Së rwodhi angwën n'ölöö, öyakö jami
kïbëc na pïrgï tëk kï cem ka jö Codom ëka
Gomora, së öcïdhö gïnï ökö.
12 Gïn thon obino otero gïnï Lot wod
k'ömïn Abram kï jami mërë, pïën ën on-
wongo bedo ï lobo Codom.
13 Ngat acël n'onwongo öbwöth obino
otero köp ni both Abram dhanö më Iburu.
Abram onwongo bedo na cwök kï yen na
thwon ka Mamre dhanö më Amor, ömïn
Ecikol ëka Aner, gïn kïbëc onwongo rïbërë
k'Abram.
14 Ï karë n'Abram owinyo nï Lot wod
k'ömïn mërë ëmakö ökö, ën ocwodo jö 318
n'opwonyere, n'ënywölögï ï parë ëka öcïdhö
ölübö kï kör lang naka ï Dan.
15 Ï kiwor, Abram opoko etic mërë më
lwëny ï komgï ëka ölöögï nakun ryëmögï
naka yo Koba, kukuju më Damaciko.
16 Abram odwongo jami kïbëc ëka okelo
Lot wod k'ömïn mërë kï jami mërë, kanya
acël kï mon ëka kï jö nökënë.
17 Kinge n'Abram odwogo kï kanya ën
ölöö Kedorlaomer ëka rwodhi n'onwongo
örïbërë ködë, rwoth më Codom obino më
romo k'Abram ï Ora më Cabe (manön, Ora
ka Rwoth).
18 Së rwoth Melkijedek më Calem okelo
ogati ëka köngö ölök. Ën onwongo obedo
alamdhök k'Obanga na Malö Rwök,
19 ëka ömïö gum both Abram nakun kobo
nï,
"Gum k'Obanga na Malö Rwök obed ï kom
Abram,
Obanga n'ocweo polo ëka lobo.
20 Ëka pak obed both Obanga na Malö
Rwök,
n'ömïö langni ï cingi."
Së Abram ömïö acël më apar më jami kïbëc
bothe.
21 Rwoth më Codom okobo both Abram
nï, "Mïa jïï ëka in ïgwök jami obed megi."
22 Ëntö Abram okobo both rwoth më
Codom nï, "An atyeko tingo cïnga nakun
acïkara both Rwoth, Obanga na Malö Rwök,
n'ocweo polo kï lobo
23 nï ba abino gamö gin mörö kï bothi,
kadï thon wicu, onyo del wör, ëk kür ibin
ikob nï, 'An ënë amïö Abram ölöny.'
24 An ba abino gamö gin mörö ëntö ngö
n'awopena öcamö ëka jami n'obedo më ka
jö n'owotho köda yo both Aner, Ecikol ëka
Mamre. Mïïgï oter jamigï n'epoko nïgï."

15

Cïkërë k'Obanga k'Abram

1 Kinge man, Rwoth ötwak k'Abram ï
wang lek, nakun kobo nï,
"Abram, kür ibed na lwor!
An abedo kwot na megi,
cül na megi bino bedo na thwönë."

* **14:3** ***Nam më kadö*** manön Nam na gin mörö ba kwö ïë.

2 Ëntö Abram ögamö nï, “Rwoth Obanga,
ngö na in ibino mïöna nakun ape k'athïn
mörö ëka dhanö na bino leeno jamina ënë
Eliejer më Damaciko?”
3 Abram dökï okobo nï, “In ba ïmïa athïn
mörö, ëka atic ni n'ënywölö ï öda ënë bino
leeno jamina.”
4 Së Rwoth dökï ötwak ködë nï, “Dhanö ni
ba bino leeno jamini, ëntö wodi kikokome
na in ïnywölö ënë bino leeno jamini.”
5 Së Rwoth okelo Abram yökö ëka okobo
nïnë nï, “Nën malö ï wi polo ëka ïkwan wel
cër—ka adyer in ïrömö kwanögï.” Së ën
okobo nïnë nï, “Ëkwaëni thon bino bedo na
pol kömanön.”
6 Abram oketho yee mërë ï kom Rwoth,
ëka ömïö ëkwanö ën nï kite atïr.
7 Së Rwoth dökï okobo nïnë nï, “An abedo
Rwoth na ënë okeli yökö kï ï Ur na tye ï lobo
ka jö Kaldaya, më mïöni lobo ni ëk obed
megi.”
8 Ëntö Abram ögamö nï, “Rwoth Obanga,
an atwërö ngeno nïngö nï lobo ni bino bedo
mëga?”
9 Rwoth okobo both Abram nï, “Kel nïna
nya raa mörö më mwaka adek, nya dyël
më mwaka adek, thwön römö më mwaka
adek, akur ëka athïn amam.”
10 Ën okelo jami ni kïbëc both Rwoth,
së ongunguno ïgï arïö arïö ëka öcanögï na
dul acëlacël kemo awodhe, ëntö wïny ën ba
ongungunogï.
11 Ka acuth obino më camö ringogï,
Abram ryëmögï ökö.
12 Ï karë na ceng dong cwök dönyö, nïnö
ömakö wang Abram rwök, ëka pïny na cöl
cuc oumo ën ökö.
13 Së Rwoth okobo nïnë nï, “Myero inge
atïr nï ëkwaëni bino bedo Erok ï lobo na
pathï mëgï. Ebino mïögï bedo opii ëka
ebino yelogï pï mwaka 400.
14 Ëntö an abino mïö pwod ï kom jö na
bino yelogï, ëka kinge gïn bino yaa ökö kï
kunön nakun nwongo tye gïnï kï lïm na pol.
15 Ëntö in ebino ikoni kanya acël kï kw-
ereni kï kuc. Ebino ikoni na dong itii.
16 Kinge rok më angwën, ëkwaëni bino
dwogo gïnï cen kany pïën bal ka jö Amor
bara römö ketho can ï komgï.”
17 Ï karë na ceng dong ödönyö, ëka pïny
ödökö na cöl, agulu na iro dung kï ïë kï mac
na lyël ï raa onen ëka owok ï dyere ringo
n'engunguno kï kom lee acëlacël.
18 Ï nïnö nön ënë Rwoth oketho cïkërë
mërë k'Abram nakun kobo nï, “An amïö
lobo ni both ëkwaëni, cakërë kï ï kulo më
Ejip thuno ködë naka ï kulo na thwönë më
Euparate,
19 lobo ka jö Keni, jö Keniji, jö Kadmon,
20 jö Kit, jö Periji, jö Repa,
21 jö Amor, jö Kanaan, jö Girgac ëka jö
Jebuc.”

16

Agar ëka Icimael

1 Carai dhakö ka Abram ba önywölö nïnë
ëthïnö mörö. Ëntö onwongo tye k'atic mërë
n'obedo nya jö Ejip na nyïngë Agar.
2 Carai okobo both Abram nï, “Rwoth
öjüka ökö më nwongo ëthïnö, cïdhï ibed
k'aticna gwök onyo abino nwongo athïn
mörö kï bothe.”
Abram oyeo ngö na Carai okobo.
3 Së kinge na dong Abram obedo ï
Kanaan pï mwaka apar, Carai ökwanyö atic
mërë Agar n'obedo nya jö Ejip ëka ömïö
both Abram më bedo dhakö mërë.
4 Abram obedo k'Agar, ëka öyac.
Ï karë n'Agar ongeo nï dong ëyac, ën öcakö
caö adit mërë Carai.
5 Së Carai okobo both Abram nï, “Can na
an atye ka nwongo myero obed ï wi. An
amïö aticna ï cingi ëka kobedini ën ongeo
nï ën dong ëyac, së öcakö caöna. Ëk Rwoth
öngöl ï kin ön nga na rac.”
6 Abram ögamö nï, “Aticni tye ï cingi, tïm
gin mörö këkën na in ïthamö nï bër ï kome.”
Së Carai öcakö yelo Agar rwök naka ömïö
öngwëcö ökö kï bothe.
7 Malaika ka Rwoth onwongo Agar ï nget
kulo na tye ï thim na cïdhö yo Cur.
8 Malaika okobo nïnë nï, “Agar, atic ka
Carai, in ibino kï kwene, ëka ïcïdhö yo
kwene?”
Ën ögamö nï, “An atye ka ngwëc ökö kï
both Carai.”
9 Së Malaika ka Rwoth okobo nïnë nï,
“Dök cen both Carai ëka ibed ï thë löc mërë.”

10 Cë malaika ömëdërë më kobo nïnë nï,
“An abino mëdö ëkwaëni bedo na pol na ba kwanërë.”
11 Malaika ka Rwoth okobo nïnë thon nï,
“In kobedini dong ï yac
ëka ibino nywölö athïn n'ëcwö.
Ibino cakö nyïngë Icimael,*
pïën Obanga owinyo koko më cwer cwinyi.
12 Ën bino bedo calö kana na ger,
ën bino bedo na ger nakun lwënyö ï kom jö kïbëc
ëka jö kïbëc bino lwëny ï kome,
ëka ën bino bedo këné
kï both utmego mërë kïbëc.”
13 Agar ömïö nyïng ni both Rwoth n'ötwak
ködë nï, “In ibedo Obanga na nëna,” pïën
okobo nï, “An dong anënö Obanga na nëna.”
14 Ënë ömïö kulo nön ecwodo nï Beer
Lakai Roi.† Kulo nön nwongere ï dyere
Kadec ëka Bered.
15 Agar önywölö n'Abram athïn n'ëcwö ëka
Abram öcakö nyïngë Icimael.
16 Abram onwongo dong tye kï mwaka
86 ï karë na Agar önywölö nïnë Icimael.

17

Cïkërë më lïrë

1 Ï karë n'Abram dong othuno mwaka
99, Rwoth onen bothe ëka okobo nï, “An
Obanga Won Twër kïbëc, kwö ï nyima ï yoo
n'opore abonge bal mörö.
2 An abino moko cïkërëna ï kin an kï in ëka
abino mïö ëkwaëni bino bedo na pol.”
3 Abram oryebere pïny ï ngöm ï nyim
Obanga, ëka Obanga okobo nïnë nï,
4 “An amoko cïkërëna kodi. In ibino bedo
kwarö ka rok na pol.
5 Nyingi ba dökï ebino cwodo nï Abram,
ëntö Abraam, pïën an amii ïdökö kwarö ka
rok na pol.
6 An abino mïö ëkwaëni bedo na pol; an
abino mïöni ïdökö rok na pol, ëka rwodhi
bino yaa kï bothi.
7 An abino moko cïkërëna kodi ëka
ëkwaëni na bino lüböni, ëka ëkwaëgï kïbëc
obed cïkërë na bino bedo na twal pï run
kïbëc. An abino bedo Obangani ëka Obanga
k'ëkwaëni na bino lüböni.
8 An abino mïö lobo Kanaan kïbëc bothi—
lobo na in kobedini itye ïë na calö arok
ëk obed megi na twal ëka ëkwaëni na bino
lüböni. An abino bedo Obangagï.”
9 Cë Obanga okobo both Abraam nï, “In
myero ïgwök cïkërëna, in ëka ëkwaëni na
bino lüböni ï run më anyim.
10 Man ënë cïkërëna kodi ëka ëkwaëni na
bino lüböni, cïkërë na myero ïgwökï: Cwö
kïbëc na tye ï kinwu myero ëlïr.
11 Un myero ïlïr wi del komwu më cwö,
ëka man bino bedo anyuth më cïkërë ï kin
an ëka un.
12 Pï rok na tye ka bino, ëthïnö awope
kïbëc na tye nïnö aboro myero ëlïr, naka
thon ëthïnö awope n'ënywölö ï kinwu onyo
ëwïlö kï cïlïng kï both Erok na ba ënywölögï
ï kin ëkwaëni.
13 Kono kadï ënywölö ï odi onyo ïwïlö kï
cïlïngni, myero ëlïrgï. Cïkërëna na tye ï del
komwu myero obed cïkërë na bino bedo na
twal.
14 Dhanö mörö n'obedo ëcwö na ba ëlïrö
del wi kome më cwö, ebino kwanyö ökö kï
ï kin jögë, pïën nwongo ën ötürö cïkërëna.”
15 Obanga thon okobo both Abraam nï,
“Dhaköni, in ba dök ibino cwodo ën nï
Carai; nyïngë bino bedo Cara.
16 An abino mïö gum bothe ëka abino
mïöni athïn n'ëcwö na yaa kï bothe. Abino
mïö gum both Cara ëk obed aya ka rok na
pol, rwodhi ka jïï bino yaa kï bothe.”
17 Abraam oryebere pïny ï ngöm, önyërö
ëka ötwak kënë nï, “Dhanö na tye kï mwaka
100 twërö nywölö athïn? Cara twërö
nywölö athïn nakun ën dong tye kï mwaka
pyer abungwën?”
18 Ëka Abraam okobo both Obanga nï,
“Öma mïï Icimael olee jami na in ïcïkö!”
19 Cë Obanga okobo nï, “Pe, ëntö dhaköni
Cara bino nywölö nini athïn n'ëcwö, ëka
ibino cakö nyïngë Icaka.* An abino moko
cïkërëna ködë na bino bedo na twal ëka
ëkwaë mërë na bino lübö ën.
20 Ëka pï Icimael, an awinyo kwacni,
adyer an abino mïö ën gum, abino mïö
ën nywöl nya na pol rwök. Ën bino bedo
kwarö ka rwodhi apar arïö ëka abino mïö
ën dökö rok na dit.

* **16:11** ***Icimael*** gönyö nï Obanga winyo. † **16:14** ***Beer Lakai Roi*** gönyö nï *Kulo ka ngat na kwö n'önëna.* * **17:19** ***Icaka*** gönyö nï *ën önyërö.*

21 Ëntö an abino moko cïkërëna kï Icaka,
athïn na Cara bino nywölö nini ï koth karë
ni ï mwaka na bino."
22 Ï karë na ën dong otyeko twak
k'Abraam, Obanga öya ökö kï bothe.
23 Ï nïnö nön kikokome Abraam ökwanyö
wode Icimael kanya acël kï jö kïbëc
n'ënywölö ï pacö mërë, onyo n'öwïlö kï cïlïng
mërë, jö kïbëc n'obedo cwö na tye ï pacö
mërë ölïrögï kite n'Obanga okobo nïnë.
24 Abraam onwongo dong tye kï mwaka
më dit mërë 99 ï karë n'ëlïrö ën,
25 ëka wode Icimael onwongo dong tye kï
mwaka apar adek ï karë n'ëlïrö ën.
26 Abraam ëka wode Icimael ëlïrögï ï nïnö
nonu kikokome.
27 Cwö kïbëc n'onwongo tye ï pacö mërë,
ëka cwö kïbëc n'ënywölö ï pacö onyo n'ëwïlö
kï both arok, ëlïrögï kanya acël ködë.

18

Rwoth öcïkö pï nywölö Icaka

1 Rwoth dökï onen both Abraam ï nget
yen na thwon na tye ï Mamre, n'onwongo
ën obedo ï dholokek më këma mërë ï karë
na pïny lyeth.
2 Ën otingo wangë, ëka cücüth önënö jö
adek n'ocung gïnï kï cecen. Ï karë na ën
önënögï, örïngö kï ï dhö këma mërë më romo
ködgï, cë oryebere pïny ï ngöm.
3 Abraam okobo nï, "Rwothna, ka itye
kï cwiny na bër ï koma, kür ïkadh aticni
akadha.
4 Ëk ekel pii mörö na nönök, ïlwök unu kï
tyënwu, ëka dong iywe unu ï thë yath ni.
5 Ëk acïdh akel niwu gin mörö më acama,
ëk ömïï inwong unu tëkö mörö, ëka dong
ïmëdërë unu kï wothwu—kite n'onwongo
ibino unu ködë botha."
Gïn ögamö nï, "Eyo, tïm kite na in ikobo
ködë."
6 Cë Abraam öbünyö cïdhö yo both Cara ï
këma, okobo nïnë nï, "Kwany mökö ngano
na römö agweti adek piöpïö ëk ïnyöbï, ëka
ited k'ogati mörö."
7 Cë Abraam örïngö ï öd okul dhok, öyërö
wod thwön na ringo mërë pod yom na bër,
ëka ömïö both atic mërë, n'öyübö piöpïö.
8 Ï karë na cem dong öcëk, Abraam okelo
cak na wac, cak na lïbü, ringo na gïn otedo,
ëka oketho ï nyimgï. Ën ocung ï nget yath
nakun kürögï na gïn tye ka cem.
9 Cë gïn openyo nï, "Dhaköni Cara tye
kwene?"
Abraam ögamö nï, "Ën tye ï këma."
10 Cë Rwoth okobo nï, "Adyer an abino
dwogo bothi ï mwaka na bino ï koth karë
ni, ëka dhaköni Cara nwongo dong tye kï
wode."
Cara onwongo tye ka winyo köpgï kï ï
dholokek më këma, n'onwongo tye ï nge
Abraam.
11 Ï karë nön Abraam gïn kï Cara on-
wongo dong otii gïnï ökö ëka mwakagï on-
wongo thon thwönë, mwaka ka Cara thon
më nywölö athïn onwongo dong opoth ökö.
12 Cara önyërö kënë, nakun kobo nï,
"Kinge na dong an atii, ëka adwongna thon
dong otii ökö, pod dökï atwërö bedo kï miti
më nywölö athïn?"
13 Cë Rwoth okobo both Abraam nï,
"Pïngö Cara önyërö nakun kobo nï, 'Adyer
an dökï atwërö nywölö athïn, na dong atii
ökö?'
14 Tye gin mörö na tëk na löö Rwoth? An
abino dwogo bothi ï karë n'opore ï mwaka
na bino, nwongo Cara dong tye kï wode."
15 Ëntö Cara obedo na lwor ëka okobo
twodo nï, "An gira ba anyërö."
Ëntö Rwoth ögamö nï, "Eyo, in ïnyërö."

Abraam ökwaö pï Codom

16 Ï karë na wele öya më cïdhö ökö,
gïn ödök yo kutung Codom, ëka Abraam
ökwangögï më nyuthigï yoo.
17 Cë Rwoth okobo nï, "Myero an amüng
n'Abraam gin na an acwök tïmö?
18 Adyer Abraam bino bedo rok na
thwönë, ëka na tëk, na rok kïbëc na tye ï wi
lobo bino nwongo gum na yaa kï bothe?
19 Pïën an dong atyeko yërö ën, ëk onyuth
n'ëthïnö mërë ëka jö më ödë na bino lübö
körë më lübö yoo ka Rwoth nakun tio gïnï
gin na tye atïr. Cë Rwoth bino mïö Abraam
gin na yam ën öcïkö."
20 Cë Rwoth okobo nï, "Koko ï kom
Codom ëka Gomora ödökö na thwönë rwök,
ëka balgï dong rac rwök.
21 An abino cïdhö bothgï ëk acïdh anën ka
adyer gin na gïn tye ka tïmö, na koko mërë
othuno botha. Cë ka pe, an abino ngeno."

22 Cë jö arïö ölökërë ëka öcakö gïnï woth
më cïdhö yo Codom, ëntö Abraam odong
nakun ocung ï nyim Rwoth.
23 Abraam önyïkö na cwök yo bothe ëka
okobo nïnë nï, “In ibino tyeko jö na kitegï
atïr kanya acël kï jö na reco?
24 Cë ka jö na kitegï atïr bino nwongërë
pyer abic ï pacö nön? Adyer in ibino tyeko
kabedo nön ökö ëka ba ibino wëkö pacö nön
pï jö pyer abic na kitegï atïr na tye gïnï ïë?
25 Adyer ba opore in më tïmö nï kömanön
—më neko jö na kitegï atïr kanya acël kï jö
na reco, nakun ïmïö jö na kitegï atïr thon
bedo na rom kï jö na reco. Adyer ba opore
in më tïmö nï kömanön! Angöl-köp më lobo
kïbëc ba bino tïmö gin na tye atïr?”
26 Rwoth ögamö nï, “Ka an anwongo jö na
kitegï atïr pyer abic na tye gïnï ï Codom, an
abino wëkö kabedo nön kïbëc pïrgï.”
27 Cë Abraam dökï ötwak nï, “Kite na dong
an atwak both Rwoth kï tëk cwiny, kadï
bed nï an ba abedo gin mörö ëntö apua ëka
buru.
28 Cë ka jö na kitegï atïr tye pyer angwën
wie abic? In ibino tyeko pacö nön kïbëc pï
jö abic n'orem?”
Ën ögamö nï, “Ka an anwongo jö pyer
angwën wie abic, an ba abino tyeko.”
29 Ëka Abraam okobo dökï nï, “Cë ka ibino
nwongo jö pyer angwën këkën kunön?”
Ën ögamö nï, “Pï jö pyer angwën an ba
abino tïmö gïn mörö.”
30 Ëka dökï okobo nï, “Kür akëmö omaki,
in Rwoth, an abino twak dökï. Ka cë ibino
nwongo kunön jö pyer adek kono?”
Cë ën ögamö nï, “Ba abino tïmö ka cë
abino nwongo jö pyer adek kunön.”
31 Abraam dökï okobo nï, “Kite na dong
an atwak both Rwoth kï tëk cwiny, cë
ka jö pyer arïö këkën ënë bino nwongere
kunön?”
Ën ögamö nï, “Pï jö pyer arïö, an ba abino
tyeko pacö nön.”
32 Më ajiki Abraam okobo nï, “Rwoth,
kür akëmö omaki ï koma, ëk atwak kïcël
këkën. Cë ka in ibino nwongo jö apar këkën
kunön?”
Ën ögamö nï, “Pï jö apar nön, an ba abino
tyeko pacö nön.”
33 Ï karë na dong Rwoth otyeko twak
k'Abraam, ën öya ökö ëka Abraam ödök ï
kabedo mërë.

19

Etyeko Codom ëka Gomora

1 Ï karë n'emalaika arïö othuno gïnï ï
Codom kothyeno, gïn onwongo Lot obedo
ï dhö wangkac më pacö. Ï karë na Lot
önënögï, ën öya malö më romo ködgï, ëka
oryebere pïny ï ngöm.
2 Ën okobo nï, “Editena, akwaöwu an at-
icwu ëk ibin unu ï pacöna. Ïlwök tyënwu ëka
ïnïn unu kany, cë dong ïya unu kodiko cön
më mëdërë kï woth na mewu.”
Gïn ögamö nï, “Pe, wan ebino nïnö ï dyere
pacö.”
3 Ëntö Lot ödïögï rwök, cë gïn ölökërë
ödönyö gïnï ï ödë. Ën otedo cem nïgï, otedo
ogati abonge thöbï, ëka öcamö gïnï.
4 Na gïn bara öcïdhö ï kabuto, cwö kïbëc
na tye ï pacö më Codom—jö na thïnö ëka jö
n'otii—obino cë ögürö gïnï öt.
5 Gïn öcakö redo kï nyïng Lot nï, “Jö
n'obino gïnï bothi woro kothyeno tye gïnï
kwene? Kelgï yökö bothwa kany, ëk ebut
ködgï.”
6 Lot ödönyö yökö bothgï, ëka oloro
dholokek ökö,
7 nakun kobo bothgï nï, “Akwaöwu, ut-
megona, kür ïtïm unu tïm më kïpyëdë.
8 Nën, an atye k'anyirana arïö na bara
ongere gïnï kï cwö. Ëk akelgï bothwu, ïtïm
unu gïn na un ïmïtö ködgï. Ëntö kür ïtïm unu
gin mörö ï kom jö ni, pïën gïn dong tye ï thë
gwök na mëga.”
9 Gïn oredo nï, “Yaa ökö kï ï nyimwa!”
Ëka okobo gïnï dökï nï, “Nyeri obino kany
na calö arok ëka kobedini mïtö bedo angöl-
köp! Wan ebino tïmö gin na rac ï komi na
löö gïn.” Gïn ömëdërë më dïö Lot, nakun
cïdhö gïnï më türö dholokek.
10 Ëntö emalaika arïö olyao cïng-gï yökö,
cë öywaö gïnï Lot ï öt ëka oloro gïnï dholokek
ökö.
11 Cë gïn öbörö wang jö na dito ëka jö na
thïnö n'onwongo tye gïnï ï dholokek më öt
kï thöö wang, ëk kür onwong gïnï dholokek.
12 Emalaika arïö okobo both Lot nï, “In
itye kï jö mörö nökënë kany n'onyomo

ï pacöni, awope, anyira onyo ngat mörö n'obedo watni? Yaa unu ködgï ökö kï kany,
13 pïën wan ëcwök tyeko kabedo ni ökö. Koko na tye ï kom jö na tye ïë ödökö na thwönë ï nyim Rwoth, ëka ën oorowa nï ëk etyekgï ökö."
14 Cë Lot ödönyö yökö, ëka ötwak kï jö n'onwongo mïtö nyömö anyira mërë. Ën okobo nï, "Yaa unu ökö pïöpïö kï ï kabedo ni, pïën Rwoth cwök tyeko pacö ni ökö." Ëntö jö n'onwongo mïtö nyömö anyira mërë, öthamö gïnï nï ën onwongo woco awoca.
15 Kodiko na pïny dong ruu, emalaika arïö öbünyö gïnï Lot, nakun kobo gïnï nï, "Yaa ökö! Kwany dhaköni ëka anyirani arïö na tye gïnï kany, ëk kür etyekwu ökö ka ebino pwodo pacö ni."
16 Ï karë na ën obedo galërë, emalaika ömakö cïngë ëka cïng dhakö mërë, cïng anyira mërë arïö cë öpëögï yökö kï ï pacö, pïën Rwoth onwongo tye kï kïca ï komgï.
17 Ï karë na dong ekelogï yökö, malaika acël okobo nï, "Rïng ïlar unu kwöwu! Kür ïnën unu ngewu, ëka kür icung unu kany mörö ï ora! Rïng unu ï wi kite, ëk kür ïthöö unu!"
18 Ëntö Lot okobo bothgï nï, "Pe, ad-wongna.
19 An aticni anwongo cwiny na bër rwök ï nyimi, ëka inyutho kïca na thwönë rwök pï larö kwöna. Ëntö ba atwërö rïngö yo wi kite, pëkö ni bino podho ï koma cë abino thöö ökö.
20 Nën, pacö na cwök na an arömö rïngö yo ïë, ëka tïdï mörö. Ëk arïng yo ïë ëntö pacö nön tïdï rwök. Pathï nï kömanön? Cë kwöna twërö bwöth."
21 Malaika okobo nïnë nï, "Bër, an awinyo kwacni, ba abino tyeko pacö nön.
22 Ëntö rïng yo kunön pïöpïö, pïën an ba abino tïmö gin mörö na bara ithuno kunön." (Manön ënë ömïö pacö nön ecwodo nï Joar.*)
23 Ï karë na Lot othuno ï Joar, ceng onwongo dong odonyo.
24 Cë Rwoth ooro mac ëka calpa na lyël kï ï polo n'ocwe pïny calö köth ï kom Codom ëka Gomora.
25 Ën otyeko peci nön gïnï kanya acël kï ngömgï, ëka jö kïbëc na bedo gïnï ï peci, ëka thon gin na mar n'otuu kï ï ngöm.
26 Ëntö dhakö ka Lot ogwilo nge, ëka ölökërë ödökö kadö n'ocung kamë wïr.
27 Kodiko mërë Abraam öya cön, cë öcïdhö ï kabedo na ën onwongo ocung ïë ï nyim Rwoth.
28 Ën önënö Codom ëka Gomora, cë önënö iro na dung kï ï kabedo kïbëc na tye ï lobo nön na cal kï mac na lyël kï ï keno.
29 Ï karë n'Obanga otyeko peci na tye ï kabedo na Lot onwongo bedo ïë, ën opo ï kom cïkërë mërë gïn k'Abraam ëka ölarö Lot kï ï kom can na thwönë rwök.

Lot ëka anyira mërë

30 Lot ëka anyira mërë öya gïnï ökö kï ï Joar, cë öcïdhö obedo gïnï ï wi kite, pïën onwongo lworo gïnï bedo ï Joar. Ën ëka anyira mërë arïö obedo gïnï ï rwo.
31 Ï nïnö mörö acël, nyarë na dit öcakö kobo both amïn mërë na tïdï nï, "Apap ön dong otii ökö, ëka ëcwö mörö ope ï wi lobo na myero obed kï ön kite na cïk më wi lobo kïbëc mïtö.
32 Bin, ëmïï apap ön ömadh köngö ölök, ëk ebed ködë ëka enwong ëthïnö."
33 Ï kiwor nön gïn ömïö apapgï ömadhö köngö ölök, ëka anyaka na dit ödönyö ï öt cë obedo k'apap mërë. Lot ba ongeo caa na nyarë obedo ködë, ëka caa na ën öya ködë malö.
34 Kodiko mërë nyarë na dit okobo both amïn mërë na tïdï nï, "Woro kiwor abedo k'apap ön. Ëk dökï ëmïï köngö ölök tin kiwor, ëka in dökï ïcïdh ibed ködë, ëk enwong ëthïnö n'aya kï both apap ön."
35 Cë gïn ömïö apapgï ömadhö köngö ölök ï kiwor nön thon, ëka nyarë na tïdï öcïdhö obedo ködë. Ën dökï ba ongeo caa na nyarë obedo ködë ëka caa na ën öya ködë malö.
36 Manön kite n'anyira ka Lot arïö öyac gïnï k'apapgï ködë.
37 Nyarë na dit önywölö athïn n'ëcwö, ëka öcakö nyïngë Moab. Ënë obedo kwarö ka jö Moab më tin.
38 Nyarë na tïdï thon önywölö athïn n'ëcwö, ëka öcakö nyïngë Ben Ami. Ënë obedo kwarö ka jö Amon më tin.

* **19:22** ***Joar*** gönyö nï *tïdï.*

20

Abraam ëka Abimelek

1 Abraam öcakö woth më cïdhö ï lobo më
Negeb cë ën obedo ï dyere Kadec ëka Cur.
Ën obedo ï Gerar pï karë mörö na nönök na
calö arok,
2 ëka kï kunön Abraam öcakö kobo both jö
kïbëc nï, “Cara obedo amëra.” Së Abimelek,
rwoth më Gerar, ooro jögë më cïdhö ömö
Cara bothe.
3 Ëntö ï kiwor mörö acël, Obanga onen
both Abimelek ï wang lek ëka okobo nïnë
nï, “In itero dhakö na dong ënyömö ökö, ëka
pï manön in ibino thöö.”
4 Abimelek onwongo bara obedo ködë
ëka ën okobo nï, “Rwoth, in ibino neko rok
mörö na ba öbalö?
5 Abraam okobo nïna nï Cara obedo amïn
mërë, ëka Cara thon okobo nï Abraam
obedo ömïn mërë. An atïmö man na cwinya
leng, ëka cïnga thon ba ötïmö gin mörö.”
6 Së Obanga dökï okobo bothe ï wang lek
nï, “Eyo, angeo nï ïtïmö kömanön na cwinyi
leng, ëka manön ënë ömïö an ajuki kï ï tïmö
bal ï nyima. Manön ënë gin n'ömïö an ba
amii ibedo ködë.
7 Kobedini dong dwök dhakö ni both
cwörë, pïën cwörë obedo adwarpïny, ëka ën
bino lëgö piri cë ibino kwö. Ëntö ka ba
ïdwökö, adyer myero inge nï in kanya acël
kï jö më pacöni kïbëc ibino unu thöö.”
8 Kodiko mërë cön, Abimelek ocwodo
etic mërë kïbëc, ëka ï karë na ën okobo
bothgï ngö n'ötïmërë, gïn obedo kï lworo na
thwönë rwök.
9 Së Abimelek ocwodo Abraam bothe ëka
okobo nïnë nï, “Ngö na in ïtïmö ï komwa?
Ngö na an abalö nini, n'ömïö in ikelo bal na
thwönë ï koma ëka ï kom kerna? In ïtïmö
gin n'onwongo myero kür ïtïm ï koma.”
10 Ëka Abimelek openyo Abraam nï, “Ngö
n'ömïö ïtïmö gin ni?”
11 Abraam ögamö nï, “Pïën an athamö nï,
‘Ngat mörö ope na lworo Obanga ï kabedo
ni, ëka gïn bino nekona ökö pï dhaköna.’
12 Adyer ën obedo amëra kikokome,
nyaka apapna kadï bed ba obedo athïn
k'ayana, ëka ën ödökö dhaköna.
13 Ï karë n'Obanga ökwanya ökö kï ï pacö
k'apapna, akobo nïnë nï, ‘Man ënë kite na
myero in inyuth nïna marni: Kabedo kïbëc
na ön ebino cïdhö ïë, ibino kobo nï, “Ën
obedo ömëra.” ’ ”
14 Së Abimelek okelo rom ëka dyegi,
dhok, opii na cwö ëka opii na mon së ömïögï
both Abraam, ëka Abimelek ödwökö Cara
yo both Abraam.
15 Ëka Abimelek okobo nï, “Nën, lobona
ene kïbëc; bed kany mörö na in ïmïtö.”
16 Ën okobo both Cara nï, “Nën, an amïö
omeru cëkël* na römö elip acël. Man obedo
më cülöni pï bal mörö këkën na an atïmö ï
komi ëka më nyutho both jö kïbëc nï in ba
ïbalö gin mörö.”
17 Së Abraam ölëgö both Obanga, ëka
Obanga öcangö Abimelek, dhakö mërë, ëka
opii mërë na mon, ëk dökï önywöl gïnï
ëthïnö,
18 pïën Rwoth onwongo oloro öd nyodo
kïbëc kï ï öt ka Abimelek pï köp ï kom Cara,
dhakö ka Abraam.

21

Nywölö Icaka

1 Rwoth ömïö gum both Cara kite na ën
onwongo okobo cön, ëka Rwoth ötïmö kite
n'onwongo ën öcïkö.
2 Cara öyac ëka önywölö athïn awobi
both Abraam ï karë më tio mërë, ï karë
n'Obanga öcïkö ën ïë kikokome.
3 Abraam öcakö nyïng athïn na Cara
önywölö nï Icaka.
4 Ï karë na wode Icaka onwongo dong tye
nïnö aboro, Abraam ölïrö ën kite n'Obanga
onwongo öcïkö ën ködë.
5 Abraam onwongo dong tye kï mwaka
mia acël ï karë n'ënywölö wode Icaka.
6 Cara okobo nï, “Obanga ömïa anyërö kï
yom cwiny ëka jö kïbëc na bino winyo köp
ni bino nyërö gïnï köda kï yom cwiny.”
7 Ëka ömëdö dökï na kobo nï, “Nga
n'onwongo bino kobo both Abraam nï Cara
bino dödhö ëthïnö? Nën, an anywölö nïnë
athïn awobi ï karë më tio mërë.”

Ëryëmö Agar ëka Icimael

8 Icaka ödöngö ëka ëkwanyö ökö kï ï cak.
Abraam öyübö karama na thwönë rwök ï
nïnö n'ëkwanyö ën kï ï cak.

* **20:16** ***Cëkël*** man obedo cïlïng më karë nön; n'ëyübö kï ryal. **21:1** Acaki 18:10 **21:4** Acaki 17:12

9 Kinge na karama othum, Cara önënö
awobi na Agar n'obedo dhanö më Ejip
önywölö gïn k'Abraam tye ka nywarö Icaka.
10 Cë Cara okobo both Abraam nï, “Ryëm
dhakö ni n'obedo opii gïn kï wode ökö pïën
wod ka dhakö ni ba bino nywakö gin më
alea kï woda Icaka.”
11 Köp ni ocwero cwiny Abraam rwök
pïën Icimael onwongo thon obedo wode.
12 Ëntö Obanga okobo both Abraam nï,
“Kür ïmïï cwinyi ocwer rwök ï kom awobi
ëka opiini Agar. Tïm gin na kïbëc na Cara
kobo nini, pïën ëthïnö ka Icaka ënë ebino
cwodogï nï ëkwaëni.
13 An abino mïö wod ka dhakö n'obedo
opii dökö rok thon, pïën ën thon obedo
wodi.”
14 Abraam öya kodiko cön, ökwanyö cem
mörö ëka ocwe* më pii cë ömïögï both Agar.
Ën okethogï ï wi baë, ömïö athïn bothe ëka
ömïögï öcïdhö. Agar öcïdhö kï yore ëka
obedo ka lath ï thim më Beerceba.
15 Ï karë na pii othum ökö kï ï ocwe, ën
ocibo athïn ï thë bunga mörö acël.
16 Cë ën öcïdhö ëka obedo pïny na cwök, na
bor mërë röm kï kanya athërö jik ïë k'eyuo,
pïën ën onwongo öthamö nï, “Ba amïtö nënö
athïna ka thöö.” Ëka ën obedo kany nön na
bobor ködë, cë ën öcakö koko.
17 Obanga owinyo athïn ka kok, ëka
malaika k'Obanga ocwodo Agar kï ï polo cë
okobo nïnë nï, “Agar, ngö na rac? Kür ibed
kï lworo, Obanga owinyo koko k'athïn kï
kanya obuto ïë.
18 Yaa malö, iting athïn ëka ïmak cïngë,
pïën an abino mïö ëkwaë mërë dökö rok na
dit.”
19 Cë Obanga öyabö wang Agar ëka önënö
kulo na pii tye ïë. Ën öcïdhö ötwömö pii cë
öpïkö pong ocwe ëka ömïö athïn omodho.
20 Obanga onwongo tye k'athïn ni na ën
tye ka döngö. Ën obedo ï thim ëka ödökö
adwar.
21 Ën obedo ï thim më Paran, ëka aya
mërë önyömö nïnë nyakö kï ï lobo më Ejip.

Abraam öcïkërë gïn k'Abimelek

22 Ï karë nön Abimelek ëka Pikol adit
acikari mërë öcïdhö gïnï both Abraam ëka
okobo nï, “Obanga tye kodi ï gin na kïbëc na
in ïtïmö.
23 Kobedini kwongiri botha kany ï nyim
Obanga nï ba ibino bwölöna onyo ëthïnöna
onyo ëkwaëna. Nyuth nïna ëka lobo na in
itye kabedo ïë na calö arok, gin na bër na
an thon atïmö bothi.”
24 Abraam okobo nï, “An akwongara.”
25 Cë Abraam okok both Abimelek
pï kulo na pii tye ïë n'onwongo etic
k'Abimelek ocere gïnï ökö ïë.
26 Ëntö Abimelek okobo nï, “An ba angeo
nga n'ötïmö gin ni. In ba ikobo nïna, ëka an
awinyo köp ni tin.”
27 Cë Abraam ökwanyö rom ëka dhok cë
ömïögï both Abimelek, ëka jö arïö ni öcïkërë
ï kin-gï.
28 Abraam öyërö nyirom abïrö okethogï
path,
29 ëka Abimelek openyo Abraam nï,
“Pïngö in iketho rom abïrö na path kï kom
rom nökënë?”
30 Ën ögamö nï, “Gam rom abïrö ni kï ï
cïnga, na calö caden nï an yam akünyö kulo
ni.”
31 Manön ënë ömïö ecwodo kabedo nön
nï Beerceba,† pïën jö arïö okwongere gïnï
kunön.
32 Kinge na cïkërë ötïmërë ï Beerceba,
Abimelek ëka Pikol adit acikari mërë ödök
gïnï ï lobo ka jö Pilicitain.
33 Abraam öpïdhö yath tamarik‡ ï
Beerceba, ëka kany nön ënë ën öwörö
Rwoth, Obanga na Bedo Naka.
34 Ëka Abraam obedo ï lobo ka jö Pilici-
tain pï karë na lac.

22

Obanga ötëmö Abraam

1 Kinge karë mörö, Obanga ötëmö
Abraam. Ën okobo nïnë nï, “Abraam!”
Abraam ögamö nï, “An enene.”
2 Cë Obanga okobo nï, “Kwany wodi acël
këkën Icaka, na in ïmarö, ëka ïcïdh ï lobo
më Moria, ëk ïtyër ën kunön na calö tyër

* **21:14** ***Ocwe*** obedo adela n'ëkwö më makö kï pii. † **21:31** ***Beerceba*** nyïng ni gönyö nï *kulo më abïrö* onyo *kulo më cïkërë.* ‡ **21:33** ***Yath tamarik*** obedo yath na bor n'orii mërë dönyö na thuth yo pïny, na tipo mërë thwönë ëka mïtö pii na nönök.

awanga ï wi kidi mörö acël na an abino kobo nini."
3 Kodiko cön Abraam öya ëka otweo then më bedo ï wi kana mërë. Ën ökwanyö etic mërë arïö ëka wode Icaka. Ï karë na ën dong otongo yen më tyër awanga, ën öcakö woth më cïdhö ï kabedo n'Obanga onwongo okobo nïnë.
4 Ï nïnö më adek Abraam otingo wangë malö ëka önënö kabedo nön kï kanya bor.
5 Së Abraam okobo both etic mërë nï, "Bed unu kany kï kana nakun an ëka awobi ni ëcïdhö yo tung ca më wörö Obanga ëka ebino dwogo bothwu."
6 Abraam ökwanyö yen më tyër awanga cë oketho ï wi wode Icaka, nakun ën ömakö mac ëka pala ï cïngë. Ï karë na jö arïö ni tye ka woth kanya acël,
7 Icaka okobo both apap mërë Abraam nï, "Apap!"
Apap mërë ögamö nï, "Eyo woda."
Icaka ögamö nï, "Mac ëka yen tye kany, ëntö römö më tyër awanga tye kwene?"
8 Abraam ögamö nï, "Woda, Obanga kikokome bino mïö römö më tyër awanga." Ëka jö arïö ni ömëdërë gïnï më woth kanya acël.
9 Ï karë na gïn othuno ï kabedo n'onwongo Obanga okobo nïnë, Abraam ögërö keno tyër kany nön ëka öcanö yen ï wie. Ën otweo wode Icaka ëka opyelo ï wi keno tyër, ï wi yen.
10 Së Abraam ökwanyö pala ëka otingo cïngë malö më neko wode.
11 Ëntö malaika ka Rwoth ocwodo Abraam kï ï polo nï, "Abraam! Abraam!"
Ën ögamö nï, "An enene."
12 Ën okobo nï, "Kür iketh cingi ï kom awobi nön. Kür ïtïm gin mörö ï kome. Kobedi dong an angeo nï in ilworo Obanga, pïën in ba itwona wodi, wodi acël këkën."
13 Abraam otingo wangë, cë önënö römö tye yo kungee na tunge omoko ökö. Ën öcïdhö cë ökwanyö römö ëka ötyërö na calö tyër awanga nakaka wode.
14 Abraam öcakö nyïng kabedo nön nï "Rwoth ënë bino mïö." Ëka naka tin ekobo nï, "Ï wi kidi ka Rwoth ebino mïö."
15 Malaika ka Rwoth ocwodo Abraam wang më arïö kï ï polo.
16 Së okobo nï, "Rwoth okobo nï, 'An akwongara kï nyïnga këna, pïën in ïtïmö gin ni ëka ba itwona wodi, wodi acël këkën,
17 an abino mïöni gum, ëka an abino mïö ëkwaëni bedo na pol calö cër na tye ï wi polo ëka na calö kwo na tye ï dhö nam. Ëkwaëni bino löönö jami më pacö ka lang-gï,
18 ëka kï kom ëkwaëni, rok kïbëc na tye ï wi lobo bino bedo kï gum, pïën in ibedo kï winy ï koma.' "
19 Së Abraam odwogo both etic mërë, ëka öcakö cïdhö gïnï yo Beerceba kanya Abraam obedo ïë.

Awope ka Nakor

20 Kinge karë mörö, ekobo both Abraam nï, "Milca thon önywölö ëthïnö k'omeru Nakor:
21 Uj obedo athïn kaö, ömïn mërë Buj, Kemuel (apap k'Aram),
22 Keced, Kajo, Pildac, Jidlap ëka Betuel."
23 Betuel önywölö Rebeka. Milca önywölö ëthïnö aboro kï Nakor ömïn Abraam.
24 Nakor onwongo thon tye kï dhakö nökënë n'ecwodo nï Reuma, n'önywölö thon awope: Teba, Gaam, Taac ëka Maaca.

23

Thöö ka Cara

1 Cara obedo ï wi lobo pï mwaka 127.
2 Ën öthöö ï Kiriat Arba (na kobedini ecwodo nï Kebron) na tye ï lobo Kanaan. Abraam ödönyö ï këma më kumo pï Cara ëka okoko ën.
3 Së Abraam öya kï ï nget lyël ka dhakö mërë ëka öcïdhö okobo both jö Kit nï,
4 "An abedo welo ëka arok ï kinwu. Cadh nïna unu kany mörö më ik ëk aik dhanöna n'öthöö ïë."
5 Jö Kit ögamö dhö Abraam nï,
6 "Adwong, winywa. In ibedo ngat na dit ï kinwa kany. Ik kom athööni ï bur lyël mörö na bër na in ïyërö kï kin bur lyenewa ni. Ngat mörö ope na bino kwërö nini ï bur lyënë më iko athööni ïë."
7 Së Abraam öya ëka oryebere pïny ï nyim jö Kit.
8 Ën okobo bothgï nï, "Ka un iye më mïöna iko athööna, cë winya unu ëka kwa unu nïna Epron wod ka Joar
9 ëk öcadh nïna rwo më Makpela, n'obedo mëgë na tye ï ajiki më pwodho mërë. Peny

unu ën ëk öcadh nïna ï wel mërë kikokome na römö wïlö ëk obed na calö kabedo më ik na tye ï kinwu."

10 Ï karë nön Epron onwongo obedo ï kin jö Kit ëka ën ögamö dhö Abraam na jö Kit kïbëc tye ka winyo, n'onwongo obino gïnï ï kabedo më athuko na tye ï dhö wangkac më pacö mërë.

11 Ën okobo nï, "Pathï nï kömanön rwothna, winy köpna. An amïö pwodho bothi, ëka amïö rwo na tye ïë. An amii ï nyim jö na mëga. Ik jö na megi ïë."

12 Abraam dökï oryebere ï nyim jö Kit

13 ëka okobo both Epron na gïn tye ka winyo nï, "Winy unu köpna, ka un iye. An abino cülö wel më pwodho. Yee unu nïna ëk aik dhaköna n'öthöö kunön."

14 Epron ögamö dhö Abraam nï,

15 "Winy köpna, rwothna, wel lobo nön römö cëkël* më ryal 400, ëntö ngö ënön na tye ï kin an kï in? Ik jö na megi n'öthöö ïë."

16 Abraam oye köp ka Epron, cë opimo wel ryal ï nyim jö Kit na römö cëkël më ryal 400, nakun pimo kï kidi ratili n'ëcath pimo kï jami ï karë nön.

17 Pwodho ka Epron na tye ï Makpela, n'onwongo tye kukïdë më Mamre—pwodho ëka rwo na tye ïë, ëka yen kïbëc na tye ï wang abakëth më pwodho—onwongo ëmïö ökö

18 both Abraam na calö mëgë ï nyim jö Kit n'onwongo obino gïnï ï dhö wangkac më pacö.

19 Kinge manön Abraam oiko dhakö mërë Cara ï rwo na tye ï pwodho më Makpela na tye kukïdë më Mamre (manön, Kebron) na tye ï lobo më Kanaan.

20 Jö Kit ömïö pwodho ëka rwo n'onwongo tye ïë both Abraam na calö kabedo më ik.

24

Dhakö ka Icaka

1 Abraam onwongo dong otii ëka mwaka mërë më tio onwongo pol. Rwoth onwongo ömïö ën gum ï gin na kïbëc.

2 Abraam okobo both atic mërë na dit na tye ï ödë n'onwongo ënë löö gin na kïbëc n'onwongo ën tye ködë nï, "Keth cingi ï kin ema.*

3 An amïtö nï in ikwongiri kï nyïng Rwoth, Obanga n'ocweo polo kï lobo, nï in ba ibino nyömö nï woda nyakö kï ï kin anyira ka jö Kanaan, na an atye ï kin-gï.

4 Ëntö ibino cïdhö ï lobo n'ënywöla ïë ëka both wedena kikokome cë ïnyöm dhakö nï woda Icaka."

5 Atic k'Abraam openyo ën nï, "Cë ka dhakö ënë ba oyeo më bino köda ï lobo ni? An myero ater wodi ï lobo na yam in ïya kï ïë?"

6 Abraam ögamö nï, "Gwokiri, kür iter woda yo kunön.

7 Rwoth, n'obedo Obanga n'ocweo polo, n'ökwanya kï ï öt k'apapna, kï ï lobo n'ënywöla ïë ëka n'ötwak köda cë öcïkërë botha kï kwong nï, 'Abino mïö ëkwaëni lobo ni,' ën bino oro malaika mërë më cïdhö anyim nini ëk in ïnyöm dhakö nï woda kï kunön.

8 Ëntö ka dhakö ënë ökwërö më bino kodi, cë in ibino bedo agönya kï kom kwongna ni. Ëntö kür iter woda yo kunön."

9 Cë atic k'Abraam oketho cïngë ï kin em adwong mërë ëka okwongere bothe na lübërë kï köp ni.

10 Cë atic k'Abraam ökwanyö jami kïbëc na bëcö n'adwong mërë ömïö bothe ëka otweogï inge kïnaga apar k'adwong mërë cë öcakö woth më cïdhö yo Aram Naaraim, ï pacö kanya Nakor onwongo bedo ïë.

11 Ï karë na ën othuno kunön, ën ömïö kïnaga orumo cöng-gï pïny ï nget kulo na tye ï nge pacö. Pïny onwongo dong kothyeno caa na mon bwörö ködë yo kulo më cïdhö twömö pii.

12 Cë ën ölëgö nï, "Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, mïï gin na abino ïë ocobere, ëka inyuth kïcani both adwongna Abraam.

13 An enene, acung ï nget kulo, ëka anyira ka jïï na bedo gïnï ï pacö ni tye ka bino më twömö pii.

14 An abino kobo both nyakö mörö acël nï, 'Mïa pii amodhi,' cë okobo nï, 'Modhi, ëka an abino mïö kïnagani thon modho,' mïï ën obed nyakö na in ïyërö pï aticni

* **23:15** ***Cëkël*** man obedo cïlïng më karë nön; n'ëyübö kï ryal.

* **24:2** ***Keth cingi ï kin ema*** man onwongo obedo kwong n'ekwongo na ba lökërë na twal.

Icaka. Ëka manön mïö an angeo nï in dong inyutho kïcani both adwongna."
15 Na bara ën otyeko lëga, nyakö mörö obino n'otingo agulu mërë ï wi baë. Nyïngë onwongo ecwodo nï Rebeka. Ën onwongo obedo nyaka Betuel wod ka Milca n'onwongo obedo dhakö ka Nakor ömïn Abraam.
16 Nyakö ni onwongo leng rwök, nyakö na bara ongeo ëcwö, na ngat mörö bara obedo ködë. Ën öcïdhö yo kulo, së ötwömö pii ï agulu mërë ëka odwogo cen.
17 Atic k'Abraam öbünyö woth më romo ködë ëka okobo nïnë nï, "Öma mïa pii mörö kï ï aguluni amodhi."
18 Nyakö ögamö nï, "Eyo adwongna, modh pii." Së ën ökwanyö agulu ökö kï ï wi baë otingo atinga ï cïngë nakun atic k'Abraam tye ka modho.
19 Kinge na ën dong ömïö pii më amodha, nyakö okobo nï, "An abino twömö pii pï kïnagani thon, naka ka gïn otyeko modho."
20 Së pïöpïö ën öönyö pii ï öd pwa, ëka örïngö ödök cen më twömö pii kï ï kulo pï kïnaga mërë kïbëc.
21 Atic k'Abraam ölïng ba okobo gin mörö, ëntö ën obedo ka nënö Rebeka alïlïng, pïën ën onwongo mïtö ngeo ka së Rwoth ömïö woth mërë ocobere onyo pe.
22 Ï karë na kïnaga otyeko gïnï modho, atic k'Abraam ökwanyö gwïlü um n'obedo gol ëka atëgö arïö së ömïögï bothe.
23 Së ën openyo nï, "In ibedo nyaka nga? Öma kob nïna, kabuto mörö tye ï öt k'apapni na wan ëtwërö nïnö ïë ï kiwor?"
24 Nyakö ögamö nïnë nï, "An abedo nyaka Betuel, wod ka Milca n'önywölö both Nakor."
25 Ën ömëdërë nï, "Wan etye kï cem na römö, ëka kabuto pï un më nïnö ï kiwor."
26 Së atic k'Abraam okulo wie pïny ëka öwörö Rwoth,
27 nakun kobo nï, "Pak obed both Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, n'ögwökö mar ëka gen mërë na ba lökërë ï kom adwongna. Rwoth ötëla ï wothna yo öt ka wede k'adwongna."
28 Së Rebeka örïngö ëka okobo gin n'ötïmërë kïbëc both jö na tye ï öt k'aya mërë.
29 Rebeka onwongo tye k'ömïn mërë n'ecwodo nï Laban, n'örïngö më romo k'ëcwö nön ï kulo.
30 Cücüth na ën önënö gwïlü um, atëgö kï ï ngut cïng amïn mërë, ëka owinyo gin n'onwongo Rebeka ötwakö ï kom ngö n'atic k'Abraam okobo nïnë, ën öcïdhö both atic k'Abraam n'onwongo ocung ï nget kïnaga na cwök kï kulo.
31 Laban okobo nïnë nï, "Bin, in na Rwoth ömïö gum ï komi! Pïngö in icung kany? An ayübö öt nini ëka kabedo pï kïnaga."
32 Atic k'Abraam öcïdhö yo pacö gïn kï Laban, ëka ëgönyö yëc kï nge kïnaga së ëmïögï cem ëka kabuto. Ëmïö pii both atic k'Abraam ëka jö na ën owotho ködë ëk ölwök gïnï tyën-gï.
33 Ï karë n'ekelo cem ï nyime, ën okobo nï, "An ba acemo naka ka an akobo gin na myero akob."
Së Laban okobo nï, "Kob nïwa."
34 Atic k'Abraam okobo nï, "An abedo atic k'Abraam.
35 Rwoth ömïö gum na thwönë rwök both adwongna, ëka ën ödökö alönyö. Rwoth ömïö ën rom ëka dhok, ryal ëka gol, etic n'obedo cwö ëka etic na mon, kïnaga ëka kene.
36 Cara, dhakö k'adwongna, önywölö nïnë athïn n'ëcwö ï karë më tio mërë, ëka Abraam ömïö jami kïbëc n'obedo mëgë bothe.
37 Ëka adwongna ömïö an akwongo kwong, ëka okobo nï, 'In myero kür ïnyöm dhakö nï woda kï ï kin anyira ka jö Kanaan, ï lobo ni na an akwö ïë,
38 ëntö cïdh ï öt k'apapna ëka yo both kakana, së ïnyöm dhakö nï woda.'
39 "Së an apenyo adwongna nï, 'Së ka dhakö ökwërö woth köda?'
40 "Adwongna ögamö nï, 'Rwoth na an abedo kwö ï nyime ï yoo n'opore, bino oro malaika mërë wotho kodi ëka mïö wothni cobere, ëk in ïnyöm dhakö nï woda kï ï kakana kikokome ëka kï ï öt k'apapna.
41 Së ka in ïcïdhö ï kakana, in ibino bedo agönya kï kom kwongna kadï bed gïn bino kwërö më mïöni—in ibino bedo agönya kï kom kwongna.'
42 "Ï karë na an abino ï kulo tin, an akobo nï, 'Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, ka in ïmïtö, mïï wothna ocobere.

43 An enene, an acung ï nget kulo ni; ka
nyakö mörö obino më twömö pii ëka an
akobo nïnë nï, “Öma mïa pii mörö amodhi
kï ï aguluni,”
44 që ka ën okobo nïna nï, “Modhi, ëka
an abino twömö pii amïö kïnagani thon
modho,” ëk ën obed nyakö na Rwoth öyërö
pï wod k'adwongna.’
45 “Na an bara atyeko lëga kï ï cwinya,
Rebeka obino n'otingo angulu ï wi baë. Ën
ödönyö ï kulo që ötwömö pii, ëka an akobo
nïnë nï, ‘Öma mïa pii mörö amodhi.’
46 “Rebeka ökwanyö agulu kï ï wi baë
pïöpïö ëka okobo nï, ‘Modhi, an abino mïö
kïnagani thon modho.’ Që an amodho ëka ën
ömïö kïnaga thon omodho.
47 “An dong apenyo Rebeka nï, ‘In ibedo
nyaka nga?’
“Ën ögamö nï, ‘An abedo nyaka Betuel
wod ka Nakor, na Milca önywölö nïnë.’
“Që an aketho gwïlü ï ume ëka atëgö ï
ngut cïngë,
48 që arumo cönga pïny ëka awörö Rwoth.
An apakö Rwoth, Obanga k'adwongna
Abraam, n'ötëla ï yoo n'atïr më nwongo
akwar nyaka ömïn adwongna pï wode.
49 Kobedini dong ka ibino nyutho marni
ëka kïcani both adwongna, kob nïna; ëka ka
pe, kob nïna, ëk ange gin na myero an atïm.”
50 Laban ëka Betuel ögamö gïnï nï, “Man
obedo yüb ka Rwoth; wan ba ërömö kobo
gin mörö bothi.
51 Rebeka ene; ter ën ëk öcïdh obed
dhakö ka wod k'adwongni, kite na Rwoth
onyutho nini ködë.”
52 Ï karë n'atic k'Abraam owinyo ngö na
gïn okobo, ën orumo cöngë pïny ï nyim
Rwoth.
53 Që atic k'Abraam ökwanyö gol, ryal ëka
böng që ömïö both Rebeka; ën thon ömïö
mïc na welgï tëk both ömïn nyakö ëka aya
ka nyakö.
54 Kinge man, atic k'Abraam ëka jö na ën
owotho ködë ocemo që önïnö gïnï kunön.
Ï karë na gïn oco kodiko mërë, atic
k'Abraam okobo nï, “Yee nïna adök cen both
adwongna.”
55 Ëntö ömïn nyakö k'aya ka nyakö ögamö
gïnï nï, “Ëk nyakö obed bothwa pï nïnö na
römö apar; që ën twërö cïdhö.”
56 Ëntö atic k'Abraam okobo bothgï nï,
“Kür ïjüka unu, kite na Rwoth dong ömïö
wothna ocobere na bër. Wëka unu acïdh ëk
adök cen both adwongna.”
57 Që gïn okobo nï, “Eru ecwod nyakö ëk
epeny ngö na ën römö kobo.”
58 Që gïn ocwodo Rebeka ëka epenyo ën
nï, “In ibino woth k'ëcwö ni?”
Rebeka ögamö nï, “An abino cïdhö.”
59 Që gïn oye n'amïn-gï Rebeka kanya acël
k'atic mërë na dhakö n'ögwökö ën ï karë na
ën pod tïdï më cïdhö k'atic k'Abraam ëka kï
jö na ën owotho ködë.
60 Ölamö gïnï gum ï kom Rebeka ëka
ekobo nïnë nï,
“Amïnwa, in myero ibed
aya ka jö na pol;†
ëkwaëni myero obed na tëk
ëka ölöö gïnï lang-gï.”
61 Që Rebeka k'etic mërë n'obedo anyira
öyübërë që obedo gïnï ï wi kïnaga ëka
owotho gïnï k'atic k'Abraam.
62 Ï karë nön Icaka onwongo obino kï ï
Beer Lakai Roi, pïën ën onwongo bedo ï
Negeb.
63 Ï kothyeno mörö acël, Icaka onwongo
tye ka lath ï bar, ï karë na ën otingo wangë
malö, ën önënö kïnaga na pol ka tye ka bino.
64 Rebeka thon otingo wangë malö që
önënö Icaka. Rebeka opye pïny kï ï wi
kïnaga mërë
65 ëka openyo atic k'Abraam nï, “Ëcwö
mënë ca na tye ï bar nakun tye ka bino më
romo kod onu?”
Atic k'Abraam ögamö nï, “Manön ad-
wongna.” Që Rebeka ökwanyö atam ëka
oumo kï terinyime.
66 Atic k'Abraam okobo gin na kïbëc na ën
ëtïmö both Icaka.
67 Që Icaka okelo Rebeka ï këma k'aya
mërë ëka obedo ködë, ödökö dhakö mërë na
ën ömarö. Cwiny Icaka okwe kinge thöö
k'aya mërë Cara.

25

Ëkwaë k'Abraam

† **24:60** ***Jö na pol*** gönyö nï *elip kï elip.*

1 Abraam dökï obino önyömö dhakö
nökënë na nyïngë Ketura.
2 Ën obino önywölö nïnë Yimran, Yoko-
can, Medan, Midian, Icibak ëka Cuak.
3 Yokocan önywölö Ceba ëka Dedan.
Ëkwaë ka Dedan ënë jö Acurit, jö Letuc, ëka
jö Leum.
4 Awope ka Midian ënë Epa, Eper, Anok,
Abida, ëka Elda. Man kïbëc onwongo obedo
gïnï ëkwaë ka Ketura.
5 Abraam ömïö gin na kïbëc na ën on-
wongo tye ködë both wode Icaka.
6 Ëntö ï karë na ën onwongo pod kwö, ën
obino ömïö mïc both ëthïnö na mon mërë
nökënë önywölö ëka ömïögï öcïdhö ökö kï
both Icaka yo ngöm na tye yo kukïdë.
7 Abraam obino obedo ï wi lobo pï
mwaka 175.
8 Cë öthöö na mwaka mërë dong dit, na
dong otengo rwök cë eiko ën kanya acël kï
kwere mërë.
9 Awope mërë Icaka ëka Icimael, oiko
gïnï ën ï rwo më Makpela na cwöcwök kï
Mamre, ï pwodho ka Epron wod ka Joar
n'obedo dhanö më Kit,
10 kunön ënë pwodho na yam Abraam
öwïlö kï both jö Kit ëka eiko ën kï dhakö
mërë Cara ïë.
11 Kinge na dong Abraam öthöö, Obanga
obino ömïö wode Icaka gum, cë Icaka
obedo na cwöcwök kï Beer Lakai Roi.

Ëkwaë ka Icimael

12 Man ënë ëkwaë ka Icimael wod
k'Abraam, na Agar, atic ka Cara n'obedo
nya jö Ejip, önywölö both Abraam.

13 Man ënë nyïng awope ka Icimael, na
lübërë kï kite n'ënywölögï ködë körë kï körë.
Nebayot ënë obedo kaö ka Icimael ëka dong
Kedar, Adbel, Mibcam,
14 Micma, Duma, Maca,
15 Adad, Tema, Jetur, Napic ëka Kedema.
16 Man ënë awope ka Icimael, n'onwongo
obedo gïnï rwodhi më kaka apar arïö na
lübërë kï peci ëka këmagï.
17 Icimael obino obedo ï wi lobo pï
mwaka 137 cë dong öthöö, ëka eiko ën
kanya acël kï kwere mërë.
18 Lobo ka jö ka Icimael öcakërë kï ï Ka-
bila thuno ködë naka yo Cur, na cwök kï
wang lobo më Ejip na dök yo Aciria. Ëka gïn
onwongo bedo na dagërë gïnï kï utmegogï
nökënë kïbëc.

Ënywölö Ecau ëka Jakob

19 Man ënë ëkwaë ka Icaka wod ka
Abraam.

Abraam önywölö Icaka.
20 Icaka onwongo dong tye kï mwaka
pyer angwën ï karë na ën nyömö Rebeka
nyaka Betuel n'obedo dhanö më Aram na
tye ï Paddan Aram, ëka amïn Laban dhanö
më Aram.
21 Icaka obino ölëgö both Rwoth pï dhakö
mërë, pïën Rebeka onwongo obedo alür.
Rwoth ögamö lëga mërë cë dhakö mërë Re-
beka obino öyac.
22 Ëthïnö obedo ka twomere kën-gï kï ïë,
cë Rebeka okobo nï, “Pïngö gin ni tye ka
tïmërë ï koma?” Cë ën openyo Rwoth.
23 Ëka Rwoth okobo nïnë nï,

“Rok arïö tye ï ii,
ëka rok arïö kï bothi bino pokere gïnï
ökö,
rok acël bino bedo na tëk na löö awodhe,
ëka athïn na dit bino tic pï athïn na tïdï.”

24 Ï karë na caa mërë më nywöl dong
örömö, Rebeka obino ongeo nï adyer etye
kï rudi ï ïë.
25 Athïn n'ëcakö nywölö onwongo kwar
ëka kome opong yer, cë gïn obino öcakö
nyïngë Ecau.*
26 Kinge, ebino ënywölö ömïn mërë
n'ömakö opuny tyën Ecau, cë gïn obino
öcakö nyïngë Jakob†. Icaka onwongo dong
tye kï mwaka 60 ï karë na Rebeka nywölö
ëthïnö mërë.
27 Ëthïnö awope ödöngö ëka Ecau obino
obedo adwar na tye kï dïrü, ën onwongo
marö woth ï lum, ëntö Jakob onwongo
obedo dhanö na lïng alïnga na marö bedo
pacö.
28 Icaka onwongo marö Ecau rwök pïën
onwongo marö camö ringo leeni na ën
neko, ëntö Rebeka onwongo marö Jakob.

* **25:25** ***Ecau*** römö gönyö nï *Opong yer* ën thon onwongo ecwodo nï Edom, na gönyö nï*kwar.* † **25:26** ***Jakob*** gönyö nï *ömakö opuny tyën.*

29 Ï nïnö mörö acël Jakob onwongo tye
ka tedo dëk, cë Ecau obino kï ï lum na kec
oneko.
30 Ën okobo both Jakob nï, “Mïa dëk nön
mörö acam pïën kec oneka rwök.” (Ënë
ömïö onwongo ecwodo ën thon nï Edom.)
31 Jakob ögamö nï, “An abino mïöni ka in
ïmïa twëröni më bedo kaö.”
32 Ecau ögamö nï, “Nën, an dong acwök
thöö, ngö na twërö më bedo kaö tïmö nïna?”
33 Ëntö Jakob okobo nï, “Kwongiri botha
kono.” Cë Ecau okwongere nakun cadhö
twërö mërë më kaö both Jakob.
34 Cë Jakob ömïö Ecau kwon ëka dëk. Ën
ocemo ëka omodho cë öya öcïdhö.
Manön ënë kite n'Ecau öcadhö kï twërö
mërë më kaö.

26

Icaka ëka Abimelek

1 Ï karë mörö kec na rac rwök obino
opodho ï lobo n'onwongo Icaka bedo ïë
na path kï kec na yam opodho ï karë
k'Abraam. Icaka obino öcïdhö ï pacö më
Gerar both Abimelek rwoth më Pilicitain.
2 Cë Rwoth onen both Icaka ëka okobo nï,
“Kür ïcïdh yo Ejip, bed ï lobo na an akobo nï
ibed ïë.
3 Bed ï lobo ni pï karë mörö na nönök, ëka
an abino bedo kodi ëka amii gum. Pï in ëka
ëkwaëni an abino mïöwu lobo ni kïbëc ëka
abino cobo kwong na an acïkara ködë both
apapni Abraam.
4 An abino mïö ëkwaëni bedo na pol calö
cër na tye ï wi polo ëka abino mïögï lobo ni
kïbëc, ëka pï ëkwaëni, jö kïbëc më lobo bino
nwongo gïnï gum,
5 pïën Abraam obedo kï winy ï koma,
ötïmö gin na an akobo nïnë nï ötïm, ögwökö
köpna ëka cïkna.”
6 Cë Icaka obino obedo ï Gerar.
7 Ï karë na cwö më kabedo nön openyo
ën pï dhakö mërë, ën okobo nï, “Ën obedo
amëra,” pïën ën onwongo tye kï lworo më
kobo nï, “Ën obedo dhaköna.” Ën öthamö
nï, “Cwö më kabedo ni twërö nekona pï
Rebeka pïën ën leng rwök.”
8 Ï karë na Icaka obedo kunön pï karë
na lac, Abimelek rwoth më Pilicitain önënö
Icaka kï ï wang derica ka tye ka tuko kï
dhakö mërë Rebeka.
9 Cë Abimelek ocwodo Icaka ëka okobo
nïnë nï, “Ën obedo dhaköni adyer! Pïngö in
ikobo nï ën obedo ameru?”
Icaka ögamö nïnë nï, “Pïën athamö nï
ërömö nekona ökö pïrë.”
10 Cë Abimelek okobo nï, “Ngö na in ïtïmö
ï komwa? Ngat mörö acël onwongo römö
bedo ökö kï dhaköni, ëka in onwongo ïrömö
kelo bal ni ï wiwa.”
11 Cë Abimelek öcïkö jö kïbëc nï, “Ngat
mörö n'ogudo ëcwö ni onyo dhakö mërë
ebino neko ökö.”
12 Ï karë na Icaka opuro ï mwaka nön,
ën ökaö kac na thwönë na kadhö wang mia
acël na ën öcwö ökö, pïën Rwoth ömïö gum
bothe.
13 Icaka obino ölöny, ëka lönyö mërë
ömëdërë naka obino obedo thwön alönyö.
14 Ën onwongo tye kï rom ëka dyegi, dhok
ëka etic na pol naka ömïö jö Pilicitain nyeko
ömakögï ökö ï kome.
15 Cë kulo kïbëc na yam etic k'apap mërë
Abraam ogolo ï karë k'Abraam, jö Pilicitain
obino öcülö ökö, nakun eumo ökö kï lobo.
16 Cë Abimelek okobo both Icaka nï, “Yaa
ökö kï bothwa pïën in dong ïdökö na tëk
rwök na lööwa ökö.”
17 Cë Icaka öya ökö kï kany nön ëka öcïdhö
oguro këma mërë ï ora më Gerar ëka ën
obedo kunön.
18 Cë Icaka dökï ogolo kulo na yam egolo
ï karë k'apap mërë Abraam, na jö Pilicitain
obino öcülö kinge thöö k'Abraam, ëka öcakö
nyïng-gï kite na yam apap mërë Abraam
öcakö ködë.
19 Etic ka Icaka ogolo kulo ï öd ora ëka
onwongo gïnï pii na mït na möl.
20 Ëntö ëkwath më Gerar ödhaa gïnï
k'ëkwath ka Icaka nakun kobo gïnï nï, “Pii
ni obedo mëwa!” Cë Icaka öcakö nyïng kulo
nön Ecek,* pïën gïn ödhaa ködë.
21 Cë etic mërë dökï ogolo kulo nökënë
ëntö manön thon ëdhaa ködgï ïë, cë ën öcakö
nyïngë Citina.†
22 Ën öya kï kunön ëka ogolo kulo nökënë,
cë ngat mörö ba dökï ödhaa ködgï ïë. Ën
öcakö nyïng kulo nön Rekobot‡ nakun kobo

* **26:20** ***Ecek*** gönyö nï *dha.* † **26:21** ***Citina*** gönyö nï *adagë.* ‡ **26:22** ***Rekobot*** gönyö nï *kabedo na lac.*

nï, “Kobedini Rwoth dong ömïöwa kabedo na lac ëka onu ebino löny ï lobo ni.”
23 Icaka obino öcïdhö naka yo Beerceba.
24 Ï kiwor nön, Rwoth onen bothe ëka okobo nïnë nï, “An abedo Obanga k'apapni Abraam. Kür ibed na lwor pïën an atye kodi. An abino mïöni gum ëka abino mïö wel ëkwaëni nya dökö na pol pï aticna Abraam.”
25 Icaka ögërö keno tyër kunön ëka öwörö Rwoth. Ën ögërö këma mërë ëka etic mërë ogolo kulo nökënë kunön.
26 Së Abimelek öya kï ï Gerar kanya acël k'amïï thama mërë Aujat ëka Pikol n'obedo adit wi acikari mërë së obino gïnï yo both Icaka.
27 Icaka openyogï nï, “Pïngö ibino unu botha nakun ïdaga unu ëka ïryëma unu ökö?”
28 Gïn ögamö nï, “Wan ënënö kanyalër nï Rwoth onwongo tye kodi, së ömïö wan ekobo nï, ‘Myero wan ebed kï kwong ï kinwa ëka in.’ Ëk wan emok cïkërë kodi
29 ëk kür ïtïm gin mörö na rac ï komwa, kite na wan thon ba ebino ëtïmö gin mörö na rac ï komi, ëntö emii ïcïdhö kï kuc. Ëka kobedini Rwoth dong ömïö gum bothi.”
30 Icaka dong öcakö yübö nïgï karama së gïn ocemo ëka omedho.
31 Kodiko mërë cön gïn okwongere both ngat acëlacël. Së Icaka ömïögï öcïdhö kï yorgï ëka gïn öwëkö ën kï kuc.
32 Ï nïnö nonu etic ka Icaka obino ëka okobo gïnï both Icaka köp ï kom kulo na gïn ogolo. Gïn okobo nï, “Wan enwongo pii!”
33 Ën öcakö nyïng kulo nön Ceba, ëka naka tin nyïng pacö nön ecwodo nï Beerceba.
34 Ï karë n'Ecau dong tye kï mwaka pyer angwën, ën obino önyömö Judit nyaka Beeri dhanö më Kit ëka thon Bacemat nyaka Elon dhanö më Itite.
35 Gïn obino ömïö cwer cwiny both Icaka ëka Rebeka rwök.

27

Jakob ökwalö gum k'Ecau

1 Ï karë na dong Icaka otii ëka wangë ödökö na görü, na ba dökï römö nënö pïny, ën ocwodo wode na dit Ecau ëka okobo nïnë nï, “Woda.”
Ecau ögamö nï, “An enene apap.”
2 Icaka okobo nïnë nï, “An dong atii ökö, ëka ba angeo nïnö më thööna.
3 Kobedini dong, kwany jamini më dwar—ocwe athërö ëka atum ëk ïcïdh ï lum ïdwar lee mörö nïna.
4 Yüb nïna koth cem na mït na an amarö ëka ikel nïna acam, ëk amii gumna na bara athöö.”
5 Ï caa nön Rebeka onwongo tye ka winyo ka Icaka twak kï wode Ecau. Ï karë n'Ecau dong öcïdhö ï lum më dwarö lee ëk ekel,
6 Rebeka okobo both wode Jakob nï, “Nën, an awinyo apapni kobo both omeru Ecau nï,
7 ‘Kel nïna ringo lee mörö ëka ïyüb nïna na mït më acama, ëk an amii gumna ï nyim Rwoth na bara athöö.’
8 Dong, woda, winy na bër ëka ïtïm gin na an akobo nini.
9 Cïdh ï kin rom kï dyegi ëk ikel nïna nyi dyegi arïö n'öcwëë ëk ayüb n'apapni na mït kite na ën marö ködë.
10 Së iter both apapni öcam ëk omii gum mërë na ën bara öthöö.”
11 Jakob okobo both aya mërë Rebeka nï, “Ëntö ömëra Ecau kome opong yer, ëka an koma pwöth.
12 Së ka apapna oguda? Arömö nen calö ngat na bwölö ën ëka römö kelo cen nakaka gum.”
13 Aya mërë okobo nïnë nï, “Woda, ëk cen obin ï koma. Tïm gin na an akobo nini këkën, cïdhï ëka ikelgï nïna.”
14 Së Jakob öcïdhö ëka onwongo dyegi së okelo both aya mërë, së Rebeka öyübö cem na mït kite na Icaka marö ködë.
15 Së Rebeka ökwanyö böng na bëcö ka wode na dit Ecau n'onwongo tye ï öt, ëka ömïö wode na tïdï Jakob oruko.
16 Ën thon oumo cïngë ëka kanya yer ope ïë kï ï ngute k'adëla dyegi.
17 Së ën ömïö cem na mït ëka kwon na ën öyübö both wode Jakob.
18 Jakob öcïdhö both apap mërë ëka okobo nï, “Apapna!”
Icaka ögamö nï, “Eyo woda, nga ënön?”
19 Jakob okobo both apap mërë nï, “An abedo Ecau athïn kaöni. An atïmö kite na in ikobo nïna ködë. Yaa malö ibed abeda ëka ïcam ringo leena ëk ïmïa gumni.”
20 Icaka openyo ën nï, “Woda! Inwongo nïngö pïöpïö?”

Jakob ögamö nï, “Rwoth Obangani ömïa anwongo.”
21 Cë Icaka okobo both Jakob nï, “Woda, bin na cwök ëk agudi, ëk ange ka in ibedo woda Ecau adyer onyo pe.”
22 Jakob öcïdhö na cwök both apap mërë Icaka, cë Icaka ogudo ën ëka okobo nï, “Dwoni cal kï dwön Jakob, ëntö cingi obedo cïng Ecau.”
23 Ën ba ongeo Jakob pïën cïngë onwongo obedo yer calö cïng ömïn mërë Ecau, cë Icaka ömïö Jakob gum.
24 Icaka dökï openyo ën nï, “Adyer in ibedo woda Ecau?”
Jakob ögamö nï, “An ënön.”
25 Cë ën okobo nï, “Woda, kel ringo leeni nön mörö acam, ëk amii gumna.”
Jakob okelo bothe cë ën öcamö ëka okelo thon köngö ölök mörö cë Icaka ömadhö.
26 Cë apap mërë Icaka okobo nïnë nï, “Bin kany, woda, ëk ïnödh lema.”
27 Cë ën öcïdhö, ëka önödhö lem apap mërë. Ï karë na Icaka ongweo ngwec böng mërë, ömïö ën gum nakun kobo nï,
“Eyo, ngwece ka woda
cal kï ngwece pwodho
na Rwoth dong ömïö gum.
28 Ëk Obanga omii thoi më polo
ëka lönyö më lobo
bël na büp ëka pig ölök na nyen.
29 Ëk rok otii nini
ëka jïï oryebere pïny më wöröni.
Bed rwoth ï nyim utmegoni,
ëk awope ka ayani oryebere pïny më wöröni.
Ëk jö na lami, ëlamgï
ëka jö na mii gum, ëmïïgï gum.”
30 Kinge na Icaka dong otyeko mïö gum ëka Jakob dong öcïdhö ökö kï bothe, ömïn mërë Ecau othuno kï ï dwar.
31 Ën thon öyübö cem na mït ëka otero both apap mërë. Cë okobo n'apap mërë nï, “Apapna, yaa malö ibed abeda ëka ïcam ringo leena ëk ïmïa gumni.”
32 Apap mërë Icaka openyo ën nï, “In ïnga?”
Ecau ögamö nï, “An wodi Ecau, kaöni.”
33 Icaka kome ömyël rwök ï karë na ën onwongo nï Ecau ënön cë okobo nï, “Nga kara n'ödwarö ringo lee ëka okelo nïna? An pod acamö acama ëka amïö gum na bara in ibino ëka dong adyer bino bedo kï gum!”
34 Ï karë n'Ecau owinyo köp k'apap mërë, ën oredo kï koko rwök na cwinye cwer nakun kobo both apap mërë nï, “Apapna, mïa an thon gum!”
35 Ëntö Icaka okobo nïnë nï, “Omeru obino öbwöla ëka otero gumni ökö.”
36 Ecau okobo nï, “Pathï Jakob ënön adyer?* Ën dong öbwöla wang arïö. Ën otero twëröna na calö kaö, ëka kobedini dökï otero gumna!” Cë ën openyo apap mërë nï, “Ba ïwëkö nïna gum mörö?”
37 Icaka ögamö dhö Ecau nï, “An amïö ën obedo rwoth ï nyimi ëka amïö wede mërë këbëc obedo etic mërë. Amïö ën kal ëka pig ölök na nyen. Dong ngö na an arömö tïmö nini, woda?”
38 Ecau okobo both apap mërë nï, “Apapna, in itye kï gum acël këkën? Apapna, mïa an thon gum!” Cë Ecau okok rwök.
39 Apap mërë Icaka ögamö dhögë nï,
“Kabedoni bino bedo
na bor kï lobo na cëgö cem,
na bor kï thoi më polo na malö.
40 In ibino kwö kï pala abadëni
ëka ibino tic pï omeru.
Ëntö ka in ibino jëm nïnë,
in ibino bedo agönya kï bothe.”

Jakob ölüü yo both Laban

41 Ecau obedo k'adagë ï kom Jakob pïën apap mërë ömïö ën gum mërë ökö. Cë okobo ën kënë nï, “Nïnö më kumo pï thöö ka apapna dong cwök, cë abino neko ömëra Jakob ökö.”
42 Ï karë n'ekobo both Rebeka ngö na wode na dit Ecau okobo, ën ocwodo Jakob wode na tïdï ëka okobo nïnë nï, “Omeru Ecau ödïö cwinye kï thama më nekoni.
43 Kobedini dong, woda, tïm gin na an akobo. Lüü ökö yo both ömëra Laban na tye ï Aran.
44 Bed bothe pï karë mörö naka ka omeru cwinye dong okwe.
45 Ka omeru cwinye dong okwe ëka wie dong owil ökö kï ï kom ngö na in ïtïmö ï kome, cë an abino oro köp bothi ëk idwogi

* **27:36** ***Jakob*** gönyö nï *ömakö opunye* (ï carolok, *ën bwölö jö).*

cen kï kunön. Pïngö an amïtö rwenyo un jö arïö ï nïnö acël?”
46 Së Rebeka okobo both Icaka nï, “An
dong adhero kï kit kwö k'anyira ka jö Kit
ökö. Ka Jakob bino nyömö dhakö kï kin
mon më lobo ni, kï ï kin mon ka jö Kit calö
man, së kwöna dong bino bedo na köny
mërë ope.”

28

1 Së Icaka ocwodo Jakob bothe, ëka
omotho nakun cïkö ën nï, “Kür ïnyöm dhakö
mörö kï kin anyira më Kanaan.
2 Yaa ökö pïöpïö ïcïdh yo Paddan Aram ï
öt ka kwaröni Betuel n'obedo apap k'ayani,
ëk ïnyöm dhaköni kï kunön kï kin anyira ka
Laban n'obedo ömïn ayani.
3 Obanga Won Twër këbëc omii gum, ëk
omii ïnya unu na pol, ëka omii ëkwaëni na
pol, ömëd welwu naka ibed unu jö na pol.
4 Ëk Obanga omii ëka ëkwaëni gum na
ën ömïö both Abraam, ëk in ïgam lobo na
kobedini ibedo ïë na calö arok, lobo na yam
Obanga ömïö both Abraam!”
5 Së Icaka ooro Jakob yo Paddan Aram
both Laban, wod ka Betuel më Aram,
n'obedo ömïn Rebeka n'onwongo obedo
aya ka Jakob ëka Ecau.
6 Ï karë nön Ecau önïang nï Icaka ömïö
gum both Jakob, ëka ooro ën më cïdhö yo
Paddan Aram ëk önyöm dhakö kï kunön.
Ëka ï karë na ën ömïö gum both Jakob,
ën öcïkö Jakob nï, “Kür ïnyöm dhakö mörö
n'obedo dhanö më Kanaan.”
7 Jakob owinyo köp k'apap mërë ëka aya
mërë, së öcïdhö yo Paddan Aram.
8 Së Ecau önïang nï kite k'anyira më
Kanaan ba oyomo cwiny apap mërë Icaka,
9 së Ecau öcïdhö both Icimael, ëka önyömö
Makalat, amïn Nebayot ëka nyaka Icimael
wod k'Abraam, ömëdö ï kom mon mërë
n'onwongo ën tye ködë cön.

Lek ka Jakob

10 Jakob öwëkö Beerceba ëka öcakö cïdhö
yo Aran.
11 Ï karë na ën othuno ï kabedo mörö,
öcakö buto kany nön pïën pïny onwongo
dong ocido ökö. Ën otingo kidi mörö acël
ëka otheno kï wie, së önïnö ökö.
12 Lek obino ï wie, nakun tye ka nënö
madala më idho na tyënë ocung pïny ï
ngöm, na wie othuno malö ï wi polo, ëka
emalaika k'Obanga onwongo idho pïny ëka
ïdhö gïnï malö.
13 Ën önënö Rwoth ocung yo kuwie malö,
nakun kobo nïnë nï, “An abedo Rwoth,
Obanga k'apapni Abraam, ëka Obanga ka
Icaka. An abino mïöni ëka ëkwaëni ngöm na
in ibuto ïë.
14 Ëkwaëni bino bedo calö kwo më dhö
nam, ëka un ibino mëdërë yo kuthö, yo
kukïdë, yo kukuju, ëka yo kukwap. Jö këbëc
më wi lobo bino nwongo gïnï gum na yaa
kï bothi ëka ëkwaëni.
15 An atye kanya acël kodi ëka abino
gwököni kanya in ibino cïdhö ïë këbëc, ëka
an abino dwongoni cen ï lobo ni. An
ba abino wëköni ata naka ka acobo gin
n'onwongo akobo bothi.”
16 Ï karë na Jakob ocoo kï ï wang nïnö
mërë, ën okobo nï, “Adyer Rwoth tye ï
kabedo ni, ëka an onwongo ba angeo.”
17 Së lworo ömakö, nakun kobo nï,
“Kabedo ni opodho cwinya! Man ënë öt
k'Obanga kikokome. Man ënë dholokek
më polo.”
18 Kodiko cön Jakob öya malö, otingo kidi
n'onwongo otheno kï wie, së ocibo na calö
wïr, ëka öönyö möö ï wie.
19 Ën öcakö nyïng kabedo nön nï Betel,*
kadï bed nyïng pacö nön onwongo ecwodo
nï Luj.
20 Së Jakob okwongo kwong nakun kobo
nï, “Ka Obanga bino woth köda, nakun
gwöka ï woth ni, ëka bino mïöna cem më
acama kï böng më aruka,
21 ëka adwogi naka ï öt ka apapna kï kuc,
së Rwoth bino bedo Obangana.
22 Së kidi ni na an acibo malö na calö
wïr bino bedo öt k'Obanga, ëka gin na këbëc
na in ibino mïöna, an abino mïöni acël më
apar.”

29

Jakob othuno ï pacö ka Laban

1 Së Jakob ömëdërë kï woth mërë, ëka
othuno ï lobo ka jö më kukïdë.

* **28:19** ***Betel*** gönyö nï *Öt k'Obanga.*

2 Ï karë na ën othuno ï kabedo nön, ën önënö kulo na tye ï pwodho, ëka öthïpan rom adek n'obuto gïnï pïny na cwök kï nget kulo nön, pïën rom onwongo modho pii kï ï kulo nön. Kidi më dhö kulo onwongo thwönë rwök.
3 Ï karë n'öthïpan rom këbëc gürë gïnï kunön, ëkwath kwanyö gïnï kidi ökö kï ï dhö kulo ëka cakö mïö gïnï rom modho pii. Që kinge na dong öthïpan rom omodho pii, gïn dwökö kidi kakarë ï dhö kulo.
4 Jakob openyo ëkwath nï, "Utmegona, un ïya unu kï kwene?"

Gïn ögamö nï, "Wan ëya kï ï Aran."
5 Jakob okobo bothgï nï, "Un ingeo Laban n'obedo akwar Nakor?"

Gïn ögamö nï, "Eyo, wan engeo ën."
6 Që Jakob openyogï nï, "Ën tye na bër?"

Gïn ögamö nï, "Eyo, ën tye na bër. Nën, nyarë Racel ëca tye ka kelo rom."
7 Që Jakob okobo nï, "Ceng pod tye malö, ëka man ba obedo caa më gürö öthïpan rom kanya acël. Mïï unu rom pii ëk omodhi, ëka itergï ï kwath dökï."
8 Gïn ögamö nï, "Wan ba ëtwërö mïögï pii, naka wang na rom këbëc ögürë gïnï kanya acël, ëka nwongo ëkwanyö kidi ökö kï ï dhö kulo. Që wan dong ëcakö mïö rom modho pii."
9 Ï caa n'onwongo ën pod tye ka twak ködgï, Racel obino kï rom k'apap mërë, pïën ën onwongo obedo akwath.
10 Ï karë na Jakob önënö Racel nyaka Laban, n'obedo nero mërë, ëka kï rom ka nero mërë Laban, Jakob öcakö cïdhö anyim cë ökwanyö kidi ökö kï ï dhö kulo ëka ömïö rom ka nero mërë omodho pii.
11 Që Jakob önödhö lem Racel, ëka öcakö kok rwök kï yom cwinye.
12 Ï karë na Jakob okobo both Racel nï ën ebedo wat k'apap mërë ëka wod ka Rebeka, që ën örïngö okobo both apap mërë.
13 Cücüth na Laban owinyo köp ï kom Jakob wod k'amïn mërë, ën öbünyö ngwëc më cïdhö romo ködë. Öthünö kore ëka önödhö leme, që otero ën naka ï ödë. Kï kunön Jakob okobo kite na ën ebedo ködë wat both Laban.
14 Që Laban okobo nïnë nï, "Adyer in ibedo koma kikokome ëka remona." Që obedo gïnï kanya acël ködë pï dwe acël.

Jakob önyömö Lea ëka Racel

Kinge na Jakob obedo bothe pï dwe acël,
15 Laban okobo both Jakob nï, "Myero in itii nïna tic abonge cül pïën ön ebedo wat? Kob nïna, kite na myero an aculi ködë."
16 Laban onwongo tye k'anyira mërë arïö, nyarë n'adit nyïngë onwongo ecwodo nï Lea, ëka nyarë na tïdï nyïngë onwongo ecwodo nï Racel.
17 Lea onwongo wangë görü,* ëntö Racel onwongo tïr ëka leng rwök.
18 Jakob onwongo marö Racel rwök, që okobo nï, "An abino tio tic nini pï mwaka abïrö pï nyari na tïdï Racel."
19 Laban ögamö nï, "Bedo na bër ka an amïö ën bothi, nakaka mïö both ëcwö mörö nökënë. Pï manön, bed botha kany."
20 Që Jakob obino otio tic pï mwaka abïrö ëk ëmïë ënyöm Racel, ëntö karë nön onwongo obedo calö nïnö mörö na nönök kï bothe pïën cwinye onwongo ömarö Racel rwök.
21 Që Jakob okobo both Laban nï, "Mïa dong dhaköna ëk abed ködë, pïën karë na ön emoko dong othum ökö."
22 Që Laban öyübö karama më nyom ëka ocwodo lwak këbëc më kabedo nön.
23 Ëntö kothyeno na pïny dong ocido, ën okelo nyarë Lea ömïö both Jakob, ëka Jakob obedo ködë.
24 (Laban ömïö atic mërë na nyakö na nyïngë Jilpa both nyarë Lea më bedo calö atic mërë.)
25 Kodiko mërë na pïny dong oru, Jakob önënö nï Lea ënë onwongo tye kanya acël ködë. Që Jakob okobo both Laban nï, "Man ngö na in ïtïmö ï koma? An onwongo ba abedo ka tic bothi pï Racel? Pïngö in ïbwöla?"
26 Laban ögamö nï, "Ba obedo thëkwaröwa kï kany më mïö nyakö na tïdï më anyöma na bara ënyömö nyakö na dit.
27 Tyek kono yüb më nyom më cabït ka nyara ni, që wan ebino mïöni nyakö na tïdï thon, ëntö in myero itii tic nïna pï mwaka abïrö nökënë."

* **29:17** ***Lea onwongo wangë görü*** tyën köp mërë ï Lëb Iburu ba ngere.

28 Ëka Jakob obino ötïmö nï kömanön.
Ï karë na Jakob otyeko cabït acël kanya
acël kï Lea, Laban obino ömïö nyarë Racel
bothe më bedo dhakö mërë.
29 (Laban obino ömïö atic mërë na nyakö
na nyïngë Bila both nyarë Racel më bedo
calö atic mërë.)
30 Jakob obino obedo kï Racel thon. Ën
ömarö Racel rwök na löö Lea, cë ën obino
otio tic both Laban pï mwaka abïrö nökënë.

Ëthïnö ka Jakob

31 Ï karë na Rwoth önënö nï Jakob ba
marö Lea, cë öyabö öd nyodo mërë, ëntö
Racel onwongo obedo alür.
32 Lea öyac, ëka önywölö athïn n'ëcwö, cë
ën öcakö nyïngë Reuben,† nakun ën okobo
nï, "Pïën Rwoth önënö can na mëga, adyer
dong cwöra bino maröna."
33 Ëka ën dökï ögamö ïë, cë önywölö athïn
n'ëcwö, ëka okobo nï, "Pïën Rwoth owinyo
nï an ba ëmara, ömïa dökï man thon." Cë ën
öcakö nyïngë Cimeon.‡
34 Kinge dökï ën ögamö ïë, cë önywölö
athïn n'ëcwö, ëka okobo nï, "Kobedini dong
cwöra bino moko ï koma, pïën anywölö
nïnë awope adek." Manön ënë ömïö ëcakö
nyïngë Lebi.§
35 Ëka dökï ögamö ïë, cë önywölö athïn
n'ëcwö, ëka okobo nï, "Man ënë karë na
an abino pakö Rwoth ïë." Ën öcakö nyïngë
Yuda.* Cë ën ocung kono ökö.

30

1 Ï karë na Racel önënö nï ba dök ëtwërö
nywölö ëthïnö both Jakob, cë nyeko öcakö
makö ën ï kom amïn mërë. Ëka ën okobo
both Jakob nï, "Mïa anwong ëthïnö, ka ope
cë abino thöö ökö."
2 Cë akëmö ömakö Jakob ï kom Racel, ëka
okobo nïnë nï, "An adökö Obanga, n'ojuki
nywölö ëthïnö?"
3 Cë Racel ögamö nï, "Aticna na nyakö Bila
ene, bed ködë ëk önywöl ëthïnö mörö nïna,
ëk an thon anwong ëthïnö na yaa kï bothe."
4 Cë Racel ömïö atic mërë Bila both Jakob
na calö dhakö mërë, ëka Jakob obedo ködë.
5 Bila ögamö ïë, ëka önywölö athïn n'ëcwö
kï Jakob.
6 Cë Racel okobo nï, "Obanga otyeko
ngölö nïna köp n'atïr; ën owinyo kokona,
ëka ömïa athïn n'ëcwö." Manön ënë ömïö ën
öcakö nyïngë Dan.*
7 Bila atic ka Racel ögamö ïë dökï, cë
önywölö kï Jakob athïn më arïö n'obedo
ëcwö.
8 Cë Racel okobo nï, "An abedo yelara
k'amëra rwök, ëka alöö ën ökö." Cë ën öcakö
nyïngë Naputali.†
9 Ï karë na Lea önënö nï ba dök ëtwërö
nywölö ëthïnö, ën ökwanyö atic mërë na
nyakö Jilpa, ëka ömïö both Jakob na calö
dhakö mërë.
10 Jilpa, atic ka Lea, önywölö athïn n'ëcwö
kï Jakob.
11 Cë Lea okobo nï, "Gum na bër ömaka!"
Ëka ën öcakö nyïngë Gad.‡
12 Jilpa, atic ka Lea, dök önywölö athïn më
arïö n'ëcwö kï Jakob.
13 Cë Lea okobo nï, "Kobedini dong an
cwinya yom! Ëka mon bino cwodona gïnï
nï ngat na ïë yom," cë ën öcakö nyïngë
Acer.§
14 Ï karë n'ëcökö cem kï ï pwothi, Reuben
öcïdhö ï pwodho cë onwongo mandurek*
ëka okelo both aya mërë Lea. Ï karë na
Racel obino both Lea, okobo nïnë nï, "Mïa
mandurek ka wodi mörö."
15 Ëntö Lea ögamö nï, "In ïmaö cwöra ökö
kï botha, in ïthamö nï köp nön onwongo tïdï
mörö? Ëka kobedini ïmïtö kwanyö man-
durek ka woda ökö thon?"
Racel okobo nï, "Eyo, ën twërö bedo kodi
tin kiwor nakaka mandurek ka wodi."
16 Ï karë na Jakob odwogo kï ï pwodho
kothyeno nön, Lea öcïdhö më romo ködë ï
yoo, cë okobo nïnë nï, "Myero tin ïdöny ï
öda, pïën atyeko pangoni kï mandurek ka
woda." Cë Jakob öcïdhö obedo ködë ï kiwor
nön.

† **29:32** ***Reuben*** nyïng ni cal kï nyig köp më Iburu na kobo nï *ën önënö pëköna* nyïng ni gönyö nï *nën, wod.* ‡ **29:33** ***Cimeon*** nyïng ni cal kï nyig köp më Iburu na kobo nï *owinyo.* § **29:34** ***Lebi*** nyïng ni cal kï nyig köp më Iburu na kobo nï *moko.* * **29:35** ***Yuda*** nyïng ni cal kï nyig köp më Iburu na kobo nï *pak.* * **30:6** ***Dan*** nyïng ni gönyö nï *ën öngölö nïna köp n'atïr.* † **30:8** ***Naputali*** gönyö nï *lwëny.* ‡ **30:11** ***Gad*** gönyö nï *gum na bër* onyo *mwony.* § **30:13** ***Acer*** gönyö nï *ngat na ïë yom.* * **30:14** ***Mandurek*** man onwongo obedo yath më mïö dhakö nywöl.

17 Obanga owinyo lëga ka Lea ëka ögamö
ïë cë önywölö athïn më abic n'obedo ëcwö kï
Jakob.
18 Së Lea okobo nï, “Obanga dong otyeko
cülöna pï mïö aticna na nyakö both cwöra.”
Pï manön ën öcakö nyïngë Icakar.†
19 Lea dökï ögamö ïë ëka önywölö athïn më
abicël n'obedo ëcwö kï Jakob.
20 Së Lea okobo nï, “Obanga dong otyeko
mïöna mïc na bër. Kobedini dong cwöra
bino mïö wörö botha, pïën an anywölö nïnë
ëthïnö na cwö abicël.” Ën öcakö nyïngë
Jabulon.‡
21 Kinge karë mörö, ën obino önywölö
nyarë, cë öcakö nyïngë Dina.
22 Së Obanga opo ï kom Racel; owinyo
lëga mërë ëka öyabö öd nyodo mërë.
23 Ën ögamö ïë, cë önywölö athïn n'ëcwö,
ëka okobo nï, “Obanga ökwanyö lewic ökö kï
botha.”
24 Së öcakö nyïngë Yocepu,§ ëka okobo nï,
“Rwoth myero ömïa athïn n'ëcwö nökënë.”

Jakob ëka Laban

25 Kinge na dong Racel önywölö Yocepu,
Jakob okobo both Laban nï, “Yee nïna ëk
acïdh dong yo lobo thurwa.
26 Mïa mon-na k'ëthïnöna, na an atio
bothi pïrgï, ëk dong acak cïdhö. In ingeo tic
na tëk na an atio bothi.”
27 Ëntö Laban okobo nïnë nï, “Ka in ïnënö
nï an atye kï cwiny na bër bothi, akwai nï
ibedi. An anïang ökö cön nï piri ënë ömïö
Rwoth ömïa gum.”
28 Ën ömëdërë më kobo nï, “Kob nïna wel
öcarani, ëka an abino cülö gin mörö këkën na
in ïmïtö.”
29 Jakob okobo nïnë nï, “In ingeo kite na
an atio tic nini ëka kï kite na an agwökö kï
lïmni ködë.
30 Adyer lïmni onwongo nönök ï karë na
an bara abino, ëntö kobedini dong ömëdërë
ödökö na pol rwök. Rwoth ömïö gum bothi ï
kom jami kïbëc na an atïmö. Ëntö kobedini,
naka awene na an myero atïm gin mörö pï
jö më öda?”
31 Laban openyo nï, “In ïmïtö nï an amii
ngö?”

Jakob ögamö nï, “Kür ïmïa gin mörö. Ëntö
ka in ibino yee më tïmö nïna gin mörö acël,
cë an abino mëdara më gwökö lïmni.
32 Yee nïna tin ëk acïdh awoth ï kin lïmni
kïbëc, ëka ayër rom n'obedo omer onyo
okomol kï ï kin-gï, ëka k'ëthïnö rom na cöl
gïnï kïbëc, kanya acël kï dyegi n'omer gïnï.
Man bino bedo öcara na mëga.
33 Ëka adwogi ka gen-na bino nen ï karë
më anyim, ka in ibino më nënö nï an atero
öcarana na ön eyere ïë. Ka in ibino nwongo
dyël mörö këkën na ba obedo omer onyo
okomol onyo römö mörö na kome ba cöl,
manön ebino kwanö nï gin n'ëkwalö.”
34 Së Laban oye ëka okobo nï, “Bër, ebino
tïmö nï kömanön kite na in ikobo ködë.”
35 Ï nïnö acël nön, Laban obino ökwanyö
nywogi dyegi n'omer onyo n'okomol, megi
dyegi kïbëc n'amer onyo n'akomol (man
onwongo ölïnga na tar kïbëc) ëka k'ëthïn
rom na cöl kïbëc, cë ömïögï ï cïng awope
mërë nï ëk ögwökgï.
36 Së ën obino öyübö woth më nïnö adek
ï kin ën kï Jakob, nakun Jakob odong më
mëdërë më gwökö lïm ka Laban n'odong.
37 Së Jakob obino otongo jang yen na thïc
na mar kï kom yen adek na papath, ëka
öpwöcö pökgï ëk korgï na tar onen.
38 Së Jakob oketho jang yen n'ëpwöcö ï
kabedo kïbëc na rom modho pii kï ïë, ëk
obed ï nyim rom ka bino gïnï modho. Ï karë
na rom wapere ka bino gïnï modho pii,
39 gïn wapere ï nyim jang yen, ëka
mïö nywölö ëthïnögï n'obedo okomol, ëka
n'omer onyo ölïnga.
40 Jakob opoko ëthïnö rom na path, ëntö
ömïö rom nökënë kïbëc okemo rom ka La-
ban n'okomol ëka man acöl. Së opoko lïm
mërë na path nakun ba rïbö kï lïm ka La-
ban.
41 Ka karë na megi rom na komgï tëk
karëgï örömö më kwarogï, Jakob pyelo jang
yen ï pii na tye ka möl ï nyimgï ëk gïn
owapere na cwök kï jang yen.
42 Ëntö ka rom na görü tye ka wapere, ën
ba pyelo jang yen kany nön. Së rom na görü
bedo më ka Laban ëka rom na komgï tëk
bedo më ka Jakob.

† **30:18** ***Icakar*** nyïng ni cal kï nyig köp më Iburu na kobo nï *cül.* ‡ **30:20** ***Jabulon*** gönyö nï *wörö.* § **30:24** ***Yocepu*** gönyö nï *myero ën ömëdï.*

43 Manön ömïö Jakob ödökö thwön alönyö
na tye kï rom na pol ëka dyegi, etic na mon
ëka etic na cwö, kïnaga ëka kene.

31

Jakob ölüü ökö kï both Laban

1 Jakob owinyo nï awope ka Laban
onwongo tye ka kobo nï, “Jakob otero
jami kïbëc n'onwongo apapwa tye ködë
ëka onwongo lönyö ni kïbëc kï ï kom lïm
k'apapwa.”
2 Ëka Jakob thon önënö nï Laban ba dökï
nënë na bër kite n'onwongo tye ködë cön.
3 Cë Rwoth okobo both Jakob nï, “Dök ökö
cen ï lobo ka kwereni ëka wedeni, cë an
abino woth kodi.”
4 Cë Jakob ooro dhanö mörö më cwodo
Racel ëka Lea më bino ï bar kanya lïm mërë
onwongo tye ïë.
5 Ën okobo bothgï nï, “An atye ka nënö
nï apapwu ba tye ka nënöna na bër kite na
cön, ëntö Obanga n'apapna wörö obedo ka
gwököna.
6 Un ingeo nï an atio tic both apapwu kï
tëköna kïbëc,
7 ëka apapwu obedo ka bwölöna nakun
lökö öcarana wang apar twal. Ëntö Obanga
ba oyeo nïnë më tïmö gin mörö na rac ï
koma.
8 Ï karë kïbëc ka ën okobo nï, ‘Leeni
n'ënywölö n'obedo ölïnga bino bedo cülni,’
cë leeni kïbëc nywölö ëthïnögï n'obedo
ölïnga; ëka ka ën okobo nï, ‘Leeni n'ënywölö
n'obedo omer bino bedo cülni,’ cë leeni
kïbëc nywölö ëthïnögï n'obedo omer.
9 Manön ënë kite n'Obanga ökwanyö lïm
k'apapwu cë ömïögï botha.
10 “Ï karë më wapere ka rom kï dyegi, an
anënö kï ï lekna nywogi na tye ka kwaro
megi dyegi ëka megi rom na komgï obedo
omer ëka okomol onyo ölïnga.
11 Malaika k'Obanga ocwoda ï wang lek
nï, ‘Jakob.’ An agamö nï, ‘An ene.’
12 Cë malaika okobo nïna nï, ‘Ting wangi
malö ëka ïnën nï nywogi kïbëc na tye ka
kwaro megi dyegi obedo omer, okomol
onyo ölïnga, pïën an anënö gin na kïbëc na
Laban obedo ka tïmö ï komi.
13 An abedo Obanga më Betel, kanya in
iwiro möö ïë ï wi kidi ëka kanya in ikwongo
kwong ködë botha. Kobedini dong yaa ökö
pïöpïö kï ï lobo ni ëka ïdök cen yo lobo kanya
enywoli ïë.’ ”
14 Cë Racel ëka Lea okobo both Jakob nï,
“Wan pod etye kï gin mörö më alea kï ï öt
k'apapwa?
15 Ën ba bino nënöwa na calö Erok? Ën
ba öcadhöwa këkën, ëntö öcamö thon lïm
n'onwongo ïmïö bothe pïrwa.
16 Adyer lïm kïbëc na dong Obanga
ökwanyö ökö kï both apapwa obedo mëwa
ëka ëthïnöwa. Dong ïtïm gin na kïbëc
n'Obanga okobo nini.”
17 Cë Jakob oketho ëthïnö mërë ëka mon
mërë ï ngee kïnaga,
18 ën ökölö leeni mërë më pacö kï jami
kïbëc na ën onwongo kï ï Paddan Aram,
ëka öcakö cïdhö më dök cen ï lobo Kanaan
kanya apap mërë Icaka ökwö ïë.
19 Ï karë na Laban onwongo öcïdhö më
nyarö yer rom mërë, Racel ökwalö cal
obanga k'apap mërë gïnï kï ï öt.
20 Jakob thon öbwölö Laban dhanö më
Aram nakun ba okobo nïnë woth mërë.
21 Ën ölüü kï lïm kïbëc n'onwongo ën tye
ködë, ëka öngölö kulo Euparate, nakun dök
yo lobo n'otingere më Gilead.

Laban öryëmö kör Jakob

22 Kinge nïnö adek, ekobo both Laban nï
Jakob ölüü ökö.
23 Laban ökwanyö wede mërë ölübö kï
kör Jakob pï nïnö abïrö ëka ëmakö ën ï lobo
n'otingere më Gilead.
24 Ëntö ï kiwor Obanga obino both Laban
dhanö më Aram ï wang lek ëka okobo nïnë
nï, “Gwokiri, kür ïcïdh ikob gin mörö na bër
onyo na rac both Jakob.”
25 Jakob onwongo dong oguro këma mërë
ï lobo n'otingere më Gilead ï karë na Laban
ömakö ën. Laban ëka wede mërë thon oguro
këmagï kany nön.
26 Cë Laban okobo both Jakob nï, “Ngö na
in ïtïmö? In ïbwöla, ëka itero anyirana na
calö jö n'ëmakögï kï ï dhö lwëny.
27 Pïngö in ïlüü alüa ïmüng na ba ïnïanga?
Pïngö ba ikobo nïna ëk amii ïcïdh unu kï
yom cwiny nakun iwero unu wer kï bul ëka
adungu?
28 In thon ba ïmïa amotho ëkwaëna ëka
anyirana. In ïtïmö gin mörö më mingo.

29 An atye kï twër më wanöwu kïbëc, ëntö ï
kiwor n'opoth Obanga k'apapni okobo nïna
nï, ‘Gwokiri, kür ïcïdh ikob gin mörö na bër
onyo na rac both Jakob.’
30 Man dong ïya ökö, pïën ïmïtö dök ï öt
k'apapni. Ëntö pïngö in ïkwalö obangana
gïnï?”
31 Jakob ögamö dhö Laban nï, “An on-
wongo alwor, pïën an athamö nï in ïtwërö
gamö anyirani ökö kï botha tëtëk.
32 Ëntö ka in inwongo ngat mörö na tye
k'obangani gïnï, ngat nön ba bino kwö.
Rang gin mörö këkën n'obedo megi ï nyim
wede onu ëka ïkwany ïcïdh ködë.” Jakob ba
ongeo nï Racel onwongo ökwalö cal obanga
k'apap mërë gïnï.
33 Laban ödönyö ï këma ka Jakob, ï këma
ka Lea ëka ï këma ka mon arïö n'obedo etic,
ëntö ën ba onwongo gin mörö. Kinge na ën
odonyo yökö kï öd këma ka Lea, ën ödönyö ï
këma ka Racel.
34 Ëntö Racel onwongo ökwanyö cal
obanga k'apap mërë gïnï, cë okethogï ï gin
më bedo ï ngee kïnaga ëka obedo ï wie.
Laban örangö jami kïbëc na tye ï öd këma,
ëntö ba onwongo gin mörö.
35 Racel okobo both apap mërë nï, “Ad-
wongna, kür akëmö omaki ï koma ka ïnënö
nï ba atwërö yaa malö ï nyimi, pïën an atye
kï two dwena.” Cë Laban ömëdërë kï rangö
cal obanga mërë gïnï ëntö ba onwongo.
36 Akëmö ömakö Jakob, cë öcakö twak kï
Laban nakun kobo nï, “Ngö na rac na an
atïmö?” Ën openyo Laban nï, “Bal ngö na
an atïmö na mïö in itye ka lübö köra rwök?
37 Kobedini na dong in ïrangö ï jamina
kïbëc, inwongo gin mörö n'obedo megi?
Keth ï nyim wedeni ëka mëga, cë ïmïïgï
öngöl köp ï kin ön jö arïö.
38 “An abedo bothi pï mwaka pyer arïö.
Megi rom ëka megi dyegini ïgï ba ööny. An
thon ba acamö nywogini mörö.
39 Ka lee më thim oneko romni onyo
dyegini an ba akelo bothi, an kikoma ënë
acülö. Ëka, in ïmïa acülö pï lee mörö
n'orwenyo, kadï bed nï ëkwalö kiceng onyo
kiwor.
40 Man ënë kite n'onwongo an atye ködë:
Ceng wanga kiceng ëka koyo neka kiwor, cë
nïnö kwërö wanga ökö.
41 Pï mwaka pyer arïö na an abedo ködë
ï pacöni, an atio bothi mwaka apar angwën
pï anyirani arïö, ëka pï mwaka abicël pï
lïmni. In ibedo ka lökö öcarana wang apar
külü!
42 Ka Obanga k'apapna, Obanga
k'Abraam ëka Obanga n'apapna Icaka
wörö, onwongo ba ögwöka, in onwongo
ïtwërö ryëmöna kï cïnga nono. Ëntö Obanga
önënö kite na an lïmö kï can ködë, tic na tëk
na an atïmö, ëka ocoki ï kiwor n'opoth.”
43 Laban okobo both Jakob nï, “Lea ëka
Racel obedo gïnï anyirana, ëthïnögï obedo
gïnï ëkwaëna, ëka lïm kïbëc obedo mëga. Gin
na in itye ka nënö kïbëc obedo mëga. Ëntö
ngö na an atwërö tïmö ï kom anyirana tin,
onyo ëthïnö na gïn önywölö?
44 Bin dong, ëk emok cïkërë, in ëka an, ëk
obed caden ï kin ön.”
45 Cë Jakob ökwanyö kidi ëka oketho na
calö wïr.
46 Ën okobo both wede mërë nï, “Cök unu
kite mörö.” Gïn öcökö kite ëka eurogï ï
athuketh, cë ocemo gïnï ï nget athuketh.
47 Laban öcakö nyïng kabedo nön nï Jegar
Caduta,* ëntö Jakob öcakö nyïngë nï Galeed.
48 Laban okobo nï, “Kite n'euro ni obedo
caden më cïkërë tin, ï kin in kï an.” Manön
ënë gin n'ömïö ecwodo nï Galeed.
49 Onwongo thon ecwodo nï Mijpa,† pïën
ën okobo nï, “Ëk Rwoth ögwök kin ön ï karë
na ngat acëlacël bino bedo na bor kï both
awodhe.
50 Ka in ibino yelo anyirana onyo ka in
ibino nyömö mon nökënë më mëdö ï kom
anyirana, kadï bed nï ngat mörö ope kod
onu, myero ipo nï Obanga obedo caden ï
kin in kï an.”
51 Cë Laban dökï okobo both Jakob nï,
“Athuketh më kidi ni ene, ëka an aketho wïr
ni ï kin in kï an.
52 Athuketh ni obedo caden, ëka wïr ni
obedo caden, na an ba abino kadhö më
bino bothi më wanöni, ëka in ba ibino
kadhö athuketh më kidi ni ëka wïr ni më
bino wanöna.

* **31:47** ***Jegar Caduta*** gönyö nï *athuketh më caden.* † **31:49** ***Mijpa*** gönyö nï *pem më kürö pïny.* ‡ **31:53** ***Obanga ka Nakor*** Abraam onwongo wörö Obanga n'atïr ëka Nakor onwongo wörö obanga nökënë gïnï.

53 Ëk Obanga k'Abraam ëka Obanga ka
Nakor,‡ Obanga k'Apapgï, öngöl köp ï kin
ön."
Së Jakob okwongo kwong kï nyïng
Obanga n'apap mërë Icaka wörö.
54 Jakob oneko lee ëka ötyërö na calö tyër
awanga ï wi kidi, së ocwodo wede mërë
më bino cem. Kinge na gïn otyeko cem, gïn
önïnö ï wi kidi kunön.
55 Kodiko cön na pïny dong oru, La-
ban omotho ëkwaë mërë ëka anyira mërë
kï nödhö lemgï, ëka ölamö nïgï gum. Së
opokere ködgï ëka ödök yo pacö mërë.

32

Jakob öyübërë më romo k'Ecau

1 Jakob ömëdërë kï woth mërë, ëka
emalaika k'Obanga oromo ködë.
2 Ï karë na Jakob önënögï ën okobo nï,
"Man ënë kabedo k'Obanga!" Së ën öcakö
nyïng kabedo nön nï Makanaim.*
3 Së Jakob ooro ëkwëna anyim both ömïn
mërë Ecau na tye ï lobo më Ceir, lobo më
Edom.
4 Ën öcïkögï nï, "Man ënë ngö na un ïcïdhö
kobo both adwongna Ecau: 'Aticni Jakob
okobo nï: An abedo both Laban ëka an
abedo bedo kunön naka tin.
5 An atye kï dhok, kene, rom ëka dyegi,
etic n'obedo cwö ëka etic n'obedo mon.
Kobedini an aoro köp ni yo bothi ad-
wongna, ëk ibed kï cwiny na bër ï koma.' "
6 Ï karë n'ëkwëna odwogo gïnï both Jakob,
gïn okobo nï, "Wan ëcïdhö both omeru
Ecau, ëka ën tye ka bino kï jö mia angwën
më romo kodi."
7 Lworo ömakö Jakob rwök, ëka cwinye
thon opodho. Ën opoko jö n'onwongo tye
bothe, rom kï dyegi, dhok, ëka kïnaga ï gu-
rup arïö.
8 Ën öthamö nï, "Ka Ecau obino ëka ocelo
kabedo acël, së mana odong twërö bwöth."
9 Së Jakob ölëgö nï, "Aa Obanga k'apapna
Abraam, Obanga k'apapna Icaka, Aa
Rwoth n'okobo nïna nï, 'Dök cen yo loboni
ëka both wedeni, së an abino gwököni,'
10 an ba apora kï marni kïbëc ëka gen-
ni na in inyutho both aticni. An onwongo
atye kï lüdha më woth ï karë na an angölö
kulo Jordan, ëntö kobedini an dong atye kï
lïm na pol n'opokere ï gurup arïö.
11 An alëgö nï ïlara kï kom ömëra Ecau,
pïën an atye kï lworo nï ën twërö bino më
celona ëka thon mon-na k'ëthïnögï.
12 Ëntö in ikobo nï, 'An abino gwökön ëka
abino mïö ëkwaëni bedo calö kwo më dhö
nam, na ba bino kwanërë.' "
13 Jakob önïnö kunön, ëka kï kom ngö na
ën onwongo tye ködë, ën öyërö ëka ooro
both ömïn mërë Ecau na calö mïc:
14 megi dyegi mia arïö ëka nywogi pyer
arïö, megi rom mia arïö ëka thwoni rom
pyer arïö,
15 megi kïnaga k'ëthïnögï pyer adek, megi
dhok pyer angwën ëka thwoni apar, megi
kene pyer arïö ëka thwoni kene apar.
16 Jakob ömïögï both etic mërë, nakun
poko gïnï ï ëthïpan, së okobo both etic mërë
nï, "Apë unu anyim nïna ëka kin ëthïpan
myero obed na lalac."
17 Ën öcïkö atic acël na tëlö wigï nï, "Ka
ömëra Ecau oromo kodwu ëka openyo nï,
'Un ibedo jö ka nga? Ïcïdhö unu yo kwene?
Leeni ka nga ene na un itye ka kölö?'
18 Së un myero ikob nï, 'Obedo më aticni
Jakob. Ëmïö na calö mïc both adwongna
Ecau, ëka ën tye odong cen ï ngewa.' "
19 Jakob thon ömïö cïk ni both atic më
arïö, më adek, ëka both jö nökënë kïbëc
n'onwongo tye ka lübö kör ëthïpan, nakun
kobo nï, "Myero ikob unu köp na röm aröma
both Ecau ka iromo unu ködë.
20 Myero thon ikob unu nï, 'Aticni Jakob
tye ï ngewa tye ka bino.' " Pïën ën öthamö nï,
"An abino yomo cwinye kï mïc na an atye
ka oro anyim. Kinge, ka an anënö ën, së
onyo twërö jölöna."
21 Së Jakob ooro mïc öcïdhö anyim nïnë,
nakun ën kikome önïnö ökö kanya on-
wongo ën tye ïë ï kiwor nön.

Jakob ögamërë k'Obanga

22 Ï kiwor nön Jakob öya malö së otero
mon mërë arïö, etic mërë arïö n'obedo
mon, awope mërë apar acël, ëka öngölö ï
kulo Jabok yo löka tung ca.
23 Ën oterogï ëka ömïögï öngölö ï kulo
kanya acël kï jami mërë kïbëc.

* **32:2** ***Makanaim*** gönyö nï *kabedo arïö.*

24 Jakob onwongo odong kënë. Cë ëcwö
mörö ögamërë ködë naka ï caa na pïny dong
cwök ruu.
25 Ï karë n'ëcwö önënö nï ba ërömö löönö
Jakob, ën otwomo wi bam Jakob ëka öwïl
ökö nakun pod gamërë ködë.
26 Cë ëcwö nön okobo nï, "Wëka acïdh ökö,
pïën pïny dong cwök ruu."

Ëntö Jakob ögamö nï, "An ba abino
wëköni ïcïdhö naka wang ïmïa gum."

27 Ëcwö nön openyo nï, "In nyingi nga?"

Ën ögamö nï, "Jakob."

28 Cë ëcwö nön okobo nï, "Nyingi ba dökï
ebino cwodo nï Jakob, ëntö Icarael,† pïën in
igamiri k'Obanga ëka kï jïï naka ïlöö."

29 Jakob okobo nï, "Öma kob nïna nyingi."

Ëntö ën ögamö nï, "Pïngö ipenyo nyïnga?"
Cë ömïö Jakob gum kï kany nön.

30 Jakob okobo nï, "An anënö Obanga
wang kï wang, ëka an pod akwö." Cë ën
öcakö nyïng kabedo nön nï Peniel.‡

31 Ceng odonyo malö n'onwongo Jakob
tye ka yaa kï ï Peniel, ëntö ën onwongo
kömö pï bamë n'öwïl.

32 Man ömïö naka tin jö më Icarael ba
camö gïnï ler ringo bam, pïën bam Jakob
onwongo etwomo na cwök kï ler.

33

Jakob oromo k'Ecau

1 Ï karë na Jakob tye ka yaa kï kany nön,
ën otingo wangë ëka önënö Ecau tye ka bino
kï jögë mia angwën. Cë ën öcakö poko ëthïnö
ï kin Lea, Racel ëka etic na mon arïö.

2 Ën oketho etic na mon k'ëthïnögï anyim,
Lea k'ëthïnö mërë ölübö körgï, ëka Racel kï
Yocepu odong angec.

3 Jakob kikome öcïdhö anyim ëka orye-
bere pïny wang abïrö na ën tye ka cïdhö na
cwök k'ömïn mërë.

4 Ëntö Ecau örïngö më romo kï Jakob ëka
öthünö ngute cë önödhö leme. Cë utmego
arïö öcakö gïnï koko.

5 Ï karë n'Ecau otingo wangë ëka önënö
mon k'ëthïnö, ën openyo nï, "Ëthïnö ka nga
ene?"

Jakob ögamö nï, "Man ëthïnö n'Obanga
ömïö both aticni pï kïca mërë."

6 Cë etic na mon k'ëthïnögï othuno ëka
oryebere gïnï pïny.

7 Cë Lea k'ëthïnö mërë obino ëka orye-
bere gïnï pïny. Më ajiki Yocepu ëka Racel
obino gïnï anyim cë gïn thon oryebere pïny.

8 Ecau openyo Jakob nï, "Gurup na an
aromo ködgï thërë nïngö?"

Jakob ögamö nï, "Ëk ibed kï cwiny na bër
ï koma, adwongna."

9 Ëntö Ecau okobo nï, "An dong atye kï
leeni na pol ömëra. Wëk gin na in itye ködë
obed megi."

10 Ëntö Jakob ökwërö nakun kobo nï, "Ka
in ïnënö nï an ayomo cwinyi, cë ïgam mïc na
an amii. Pïën adyer, ka an anënö terinyimi,
röm nï anënö terinyim Obanga. Pï koth
cwiny na bër na in ïjöla ködë.

11 Öma gam mïc ni na an akelo bothi, pïën
Obanga onyutho kïca mërë ï koma ëka an
atye kï mëga na röma." Jakob ömëdërë kï dïö
Ecau naka oye më gamö mïc.

12 Cë Ecau okobo nï, "Eru ewothu kanya
acël, ëka an abino tëlö yoo."

13 Ëntö Jakob okobo nïnë nï, "Adwongna
ngeo nï ëthïnö pod thïthïnö, ëka an myero
agwök rom kï dhok na dödhö ëthïnögï. Ka
ïmïögï owotho na bor rwök kadï pï nïnö
acël, leeni kïbëc bino thöö ökö.

14 Ëk adwongna öcïdh anyim n'atic mërë,
nakun an awotho momoth n'oporo woth
ka leeni n'ötëlö yoo ëka më k'ëthïnö, naka
ka an abino thuno both adwongna ï Ceir."

15 Cë Ecau okobo nï, "Ëk awëk jö na mëga
mökö bothi."

Ëntö Jakob ögamö nï, "In kür ïtïm nï
kömanön. Adwongna bed kï cwiny na bër
ï koma, ïwëk dong obed nï kömanön."

16 Cë ï nïnö nön Ecau öcakö woth mërë më
dök cen yo Ceir.

17 Ëntö Jakob öcïdhö yo Cukot kanya ën
ögërö öt ïë ëka öyübö okul pï leeni mërë.
Manön ënë ömïö ecwodo kabedo nön nï
Cukot.*

† **32:28** ***Icarael*** gönyö nï *ögamërë k'Obanga.* ‡ **32:30** ***Peniel*** gönyö nï *terinyim Obanga.* * **33:17** ***Cukot*** gönyö nï *okul.* † **33:19** ***Cïlïng mia acël*** onwongo obedo wel cïlïng na pëk ëka tëkö mërë ba ngere.

18 Kinge na Jakob öya ökö kï Paddan
Aram, ën othuno na bër ï pacö më Cekem
na tye ï Kanaan ëka obedo na cwök kï pacö.
19 Jakob öwïlö ngöm na ën oguro këma
mërë ïë kï both ëthïnö ka Kamor, apap ka
Cekem, ï wel më cïlïng mia acël.†
20 Kany nön ënë ën ögërö keno tyër ëka
öcakö nyïngë nï El Eloe Icarael.‡

34

Ebedo kï Dina tëtëk

1 Ï nïnö mörö acël Dina, nyaka Lea na ën
önywölö kï Jakob, öcïdhö më lïmö mon më
lobo nön.
2 Ï karë na Cekem wod ka Kamor dhanö
më Kibi, rwoth më kabedo nön, önënö ën cë
ömakö obedo ködë tëtëk.
3 Cwinye onwongo ömarö Dina nyaka
Jakob. Ën ömarö nyakö nakun twak ködë kï
mar.
4 Cekem okobo n'apap mërë Kamor nï,
“Nyöm nïna nyakö ni obed dhaköna.”
5 Ï karë na Jakob owinyo nï nyarë Dina
ebedo ködë tëtëk, awope mërë onwongo
tye gïnï kï leeni më pacö ï thim. Jakob ölïng
alïnga ba okobo gin mörö naka k'awope
mërë odwogo pacö.
6 Cë Kamor, apap ka Cekem, öcïdhö më
twak kï Jakob.
7 Ï karë n'awope ka Jakob owinyo gïnï kï
ï thim ngö n'ötïmërë ï kom Dina, odwogo
gïnï ökö. Gïn onwongo ökëcö rwök ëka
akëmö thon ömakögï pïën Cekem ötïmö gin
më lewic na ba bër ï Icarael nakun bedo kï
nyaka Jakob tëtëk—gin mörö na myero kür
ötïmërë.
8 Ëntö Kamor okobo bothgï nï, “Woda
Cekem tye kï mar gïn kï nyari. Öma mïï
önyöm nyari obed dhakö mërë.
9 Wëk nyom obed tye ï kinwa kodwu, mïï
unu anyirawu bothwa, ëka un thon ïnyöm
anyirawa obed monwu.
10 Un ïtwërö bedo ï kinwa, ibino bedo unu
ï lobo ni kite na un ïmïtö. Bed unu ïë, cadh
unu cath ïë, ëka inwong unu jami kï ïë.”
11 Cë Cekem okobo both apap ka Dina ëka
utmego mërë nï, “Bed unu kï cwiny na bër
ï koma, ëka an abino mïöwu lïm kïbëc na un
ibino ngölö.
12 Ngöl unu wel lïm kite na un ïmïtö ködë,
ëka an abino mïö gin mörö këkën na un
ibino penyona. Ëntö mïa unu nyakö ni ëk
anyöm obed dhaköna.”
13 Awope ka Jakob ögamö gïnï kï yoo më
bwöl ï karë na gïn ötwak kï Cekem ëka apap
mërë Kamor pïën Cekem obedo k'amïn-gï
Dina tëtëk.
14 Gïn okobo bothgï nï, “Wan ba ëtwërö
mïö amïnwa both ëcwö na ba ëlïrö pïën bino
bedo më lewic bothwa.
15 Wan ëtwërö yee pï tyën köp acël: Ka un
ïtwërö yee më bedo kamë wan nakun ïlïrö
unu cwö kïbëc.
16 Cë wan ebino mïö anyirawa ëka wan
ebino kwanyö anyirawu më bedo mëwa.
Wan ebino bedo ï kinwu ëk ebed wat.
17 Ëntö ka un ba ibino yee më lïrë, wan
ebino kwanyö amïnwa ëka ëcïdhö ködë ökö.”
18 Köpgï oyomo cwiny Kamor ëka wode
Cekem.
19 Cekem n'onwongo obedo dhanö
n'ëwörö kï ï pacögï ba ögalërë më tïmö gin
n'ekobo nïnë pïën ën onwongo mïtö Dina
nyaka Jakob rwök.
20 Cë Kamor ëka wode Cekem öcïdhö gïnï
ï dhö wangkac* më pacögï ëka ötwak gïnï
both jö më pacögï nï,
21 “Jö ni tye gïnï na bër kod onu. Eru
ewekugï obed ï lobo onu ëka öcadh gïnï cath
ïë, pïën lobo tye na lac na römögï. Onu
ëtwërö nyömö anyiragï ëka gïn thon twërö
nyömö anyira onu.
22 Ëntö gïn twërö bedo kod onu na calö
wat ka cwö kïbëc na tye both onu oye më
lïrë na calö gïn.
23 Ëntö ka onu ëtïmö man, leenigï ëka kï
lïmgï kïbëc ba twërö bedo më onu? Gin na
myero onu ëtïm ënë më yee, ëka gïn twërö
bedo kany kod onu.”
24 Cwö kïbëc n'öcökërë ï dhö wangkac oye
gïnï köp ka Kamor ëka wode Cekem. Cwö
kïbëc n'öcökërë gïnï ï dhö wangkac ëlïrögï.
25 Kinge nïnö adek, n'ajemegï onwongo
pod lïth, awope ka Jakob arïö, Cimeon ëka
Lebi, utmego ka Dina, ökwanyö gïnï pala
abadëgï cë öcïdhö gïnï ï pacö na wegi mërë
ba ngeo ëka oneko gïnï cwö kïbëc.

‡ **33:20** ***El Eloe Icarael*** gönyö nï *Obanga më Icarael*

* **34:20** ***Dhö wangkac*** obedo kanya jïï cökërë ïë më larö köp.

26 Gïn oneko Kamor ëka wode kï pala
abadë, ökwanyö gïnï Dina kï ï öt ka Cekem
ëka öcïdhö gïnï ködë ökö.
27 Ï karë n'awope ka Jakob nökënë obino
gïnï kanya lyene tye ïë, gïn öyakö jami kï
ï pacö pïën amïn-gï onwongo ebedo ködë
tëtëk.
28 Gïn otero rom kï dyegi, dhok, kene
ëka jami këbëc n'onwongo tye ï pacö ëka ï
pwothi.
29 Gïn otero lïmgï këbëc, mon-gï këbëc,
ëthïnögï ëka jami këbëc na gïn öyakö kï ï
udigï.
30 Së Jakob okobo both Cimeon ëka Lebi
nï, "Un ikelo pëkö ï koma ëka ïmïa unu
adökö dhanö na rac both jö Kanaan ëka jö
Periji—both jö na bedo gïnï ï lobo ni. Wel
onu nök, ëka ka gïn örïbërë më lwëny köda,
an ëka jö më öda ebino tyeko ökö."
31 Ëntö gïn ögamö nï, "Onwongo pore më
mïö ën bedo k'amïnwa calö ölaya?"

35

Jakob ödök yo Betel

1 Kinge karë mörö, Obanga okobo both
Jakob nï, "Yaa malö ïcïdh yo Betel ëk ibed
kunön, ëka ïgër keno tyër kunön both
Obanga, n'obino onen bothi ï karë na in
itye ka ngwëc ökö kï both omeru Ecau."
2 Së Jakob okobo both jö më ödë ëka both
jö këbëc n'onwongo wotho ködë nï, "Yuu
unu obanga nökënë gïnï na tye bothwu ökö.
Lönyërë unu ëka ïlök unu böngwu.
3 Kinge onu ebino yaa ëcïdhö yo Be-
tel, kanya an abino gërö keno tyër both
Obanga, n'owinyo lëgana ï karë na an atye
ï pëkö ëka n'obedo gwökö̈na kï kanya an
abedo ka woth ïë."
4 Së gïn ömïö Jakob obanga nökënë gïnï
këbëc n'onwongo gïn tye ködë ëka gwïlü
n'onwongo tye ï ithgï. Jakob oikogï ï thë
yath na thwönë na cwök kï Cekem.
5 Së gïn öcakö woth, ëka lworo n'öya kï
both Obanga opodho ï kom peci këbëc na
cwök n'ögürögï ëk ngat mörö kür ölüb körgï.
6 Kinge nïnö na nönök, Jakob ëka jö më
ödë këbëc othuno gïnï yo Luj (manön, Betel)
na tye ï lobo Kanaan.
7 Ën ögërö keno tyër kunön, ëka öcakö
nyïng kabedo nön El Betel,* pïën kany nön
ënë Obanga onyuthere ködë bothe ï karë na
ën tye ka lüü kï both ömïn mërë.
8 Ï karë na gïn tye kunön, Debora apidi ka
Rebeka na dhakö n'ögwökö ën öthöö ökö ëka
eiko ën ï thë yath na thwönë na tye ï Betel
së ebino ëcakö nyïngë Allon Bacut.†
9 Kinge na Jakob odwogo kï ï Paddan
Aram, Obanga dökï onen both Jakob ëka
ömïö gum.
10 Obanga okobo bothe nï, "Nyingi obedo
Jakob,‡ ëntö in ba dökï ebino cwodoni nï
Jakob; nyingi bino bedo Icarael.§" Së
Obanga öcakö nyïngë Icarael.
11 Së Obanga okobo bothe nï, "An abedo
Obanga Won Twër këbëc, nywöl ëka ïnya ï
wel na pol. Rok ëka jö më rok këbëc bino
yaa kï bothi, ëka rwodhi bino bedo ï kin
ëkwaëni.
12 Lobo na an amïö both Abraam ëka
Icaka an thon amïö yo bothi, ëka an abino
mïö lobo ni yo both ëkwaëni kï kori."
13 Së Obanga öya ökö kï bothe kï ï kabedo
n'onwongo ën ötwak ködë ïë.
14 Jakob oketho kidi n'obedo wïr ï kabedo
kanya Obanga onwongo ötwak ködë ïë. Ën
öönyö mïc amadha ïë, ëka öönyö thon möö
ïë.
15 Jakob öcakö nyïng kabedo n'Obanga
onwongo ötwak ködë ïë nï Betel.*

Thöö ka Racel ëka Icaka

16 Kinge manön, Jakob kï jö më ödë öya
gïnï ökö kï ï Betel. Ï karë na gïn pod tye na
bobor kï ï Eparat, rem më nywöl ögöö Racel
ëka rem mërë onwongo tëk.
17 Ï karë na ën tye kï rem nywöl na tëk,
acöl mon okobo bothe nï, "Kür ibed kï
lworo, pïën in ïnywölö awobi nökënë."
18 Ëntö Racel onwongo cwök thöö, ëka na
bara öthöö, ën öcakö nyïngë Ben Oni.† Ëntö
Jakob öcakö nyïngë nï Benjamin.‡

* **35:7** ***El Betel*** gönyö nï *Obanga më Betel.* † **35:8** ***Allon Bacut*** gönyö nï *yath na thwönë më kumo.* ‡ **35:10** ***Jakob*** gönyö nï *ömakö opunye.* § **35:10** ***Icarael*** gönyö nï *ën ögamërë k'Obanga.* * **35:15** ***Betel*** gönyö nï *öt k'Obanga.* † **35:18** ***Ben Oni*** gönyö nï *awobi më pëkö̈na.* ‡ **35:18** ***Benjamin*** gönyö nï *awobi më cïnga kucem.*

19 Cë Racel öthöö ëka eiko ï yoo
n'onwongo etye ka cïdhö yo Eparat
(manön, Bethelem).
20 Jakob oketho kidi ï wi lyël ka Racel, ëka
kidi nön pod tye kany nön naka ï nïnö ni.
21 Jakob, n'ecwodo thon nï Icarael,
ömëdërë kï woth mërë ëka oguro këma mërë
yo nge Migdal Eder.
22 Ï karë na Jakob tye ï lobo nön, Reuben
obedo kï Bila n'obedo dhakö k'apap mërë
nökënë, ëka Jakob owinyo köp nön.

Jakob onwongo tye k'awope apar arïö:
23 Awope ka Lea onwongo obedo:
Reuben, athïn kaö ka Jakob,
Cimeon, Lebi, Yuda, Icakar ëka Jabu-
lon.
24 Awope ka Racel onwongo obedo:
Yocepu ëka Benjamin.
25 Awope ka Bila atic ka Racel onwongo
obedo:
Dan ëka Naputali.
26 Awope ka Jilpa atic ka Lea onwongo
obedo:
Gad ëka Acer.
Man onwongo obedo awope ka Jakob
n'ënywölögï kï ï Paddan Aram.

27 Jakob obino odwogo both apap mërë
Icaka n'onwongo tye ï Mamre, na cwök
kï Kiriat Arba (manön, Kebron), kanya
Abraam ëka Icaka onwongo obedo gïnï ïë.
28 Icaka obedo ï wi lobo pï mwaka 180.
29 Cë öthöö na mwaka mërë dong dit, na
dong otengo rwök cë eiko ën kanya acël kï
kwere mërë. Awope mërë Ecau ëka Jakob
oiko ën.

36

Ëkwaë k'Ecau

1 Man ënë ëkwaë k'Ecau (ecwodo thon nï
Edom).

2 Ecau önyömö mon mërë kï both jö
Kanaan: Ada nyaka Elon n'obedo dhanö
më Kit, ëka Okolibama nyaka Ana akwar
Jibeon dhanö më Kibi—
3 ën thon önyömö Bacemat nyaka Ici-
mael ëka amïn Nebayot.
4 Ada önywölö n'Ecau Elipaji, Bacemat
önywölö Reuel,
5 ëka Okolibama önywölö Jeuc, Jalam
ëka Kora. Man awope k'Ecau n'ënywölögï kï
ï lobo Kanaan.
6 Ecau otero mon mërë, ëthïnö awope
ëka anyira, jö kïbëc më ödë, leeni mërë,
ëka jami kïbëc na ën onwongo kï ï lobo
Kanaan, cë öcïdhö ködë ï lobo nökënë kï
both ömïn mërë Jakob.
7 Pïën jamigï onwongo pol rwök na gïn
ba römö bedo kanya acël; lobo n'onwongo
gïn bedo ïë onwongo ba römögï pïën leenigï
onwongo pol.
8 Cë Ecau (manön, Edom) öcïdhö obedo
ï Ceir ï lobo n'otingere malö.

9 Man ënë ëkwaë k'Ecau, kwarö ka jö
Edom na bedo gïnï ï lobo n'otingere më
Ceir.

10 Man ënë nyïng awope k'Ecau:
Elipaji, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo
nï Ada, ëka Reuel, wod ka dhakö
k'Ecau n'ecwodo nï Bacemat.
11 Awope ka Elipaji onwongo obedo:
Teman, Omar, Jepo, Gatam ëka Kenaj.
12 Wod k'Ecau n'ecwodo nï Elipaji, on-
wongo thon tye kï dhakö nökënë
n'ecwodo nï Timna n'önywölö nïnë
Amalek. Man onwongo obedo ëkwaë
ka dhakö k'Ecau n'ecwodo nï Ada.
13 Awope ka Reuel onwongo obedo:
Nakat, Jera, Camma ëka Mija. Man on-
wongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau
n'ecwodo nï Bacemat.
14 Awope ka dhakö k'Ecau
n'ecwodo nï Okolibama nyaka
Ana akwar Jibeon, na ën
önywölö n'Ecau ënë:
Jeuc, Jalam ëka Kora.

15 Man ënë ëkwaë k'Ecau n'obino ödökö
gïnï rwodhi:
Awope k'Elipaji n'obedo kaö k'Ecau:
rwoth Teman, rwoth Omar, rwoth
Jepo, rwoth Kenaj,
16 rwoth Kora, rwoth Gatam ëka rwoth
Amalek. Man onwongo obedo rwodhi
n'öya kï both Elipaji kï ï lobo Edom; gïn
onwongo obedo ëkwaë ka Ada.
17 Man ënë awope ka Reuel wod k'Ecau:
rwoth Nakat, rwoth Jera, rwoth
Camma ëka rwoth Mija. Man ënë

onwongo obedo rwodhi n'öya kï both Reuel kï ï lobo më Edom. Gïn onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo nï Bacemat.
18 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo nï Okolibama:
rwoth Jeuc, rwoth Jalam ëka rwoth Kora. Man ënë onwongo obedo rwodhi n'öya kï both dhakö k'Ecau Okolibama nyaka Ana.
19 Man ënë onwongo obedo awope k'Ecau (manön, Edom) ëka man ënë onwongo obedo rwodhigï.

20 Man ënë onwongo obedo awope ka Ceir dhanö më Kori, n'onwongo bedo gïnï ï lobo nön:
Lotan, Cobal, Jibeon, Ana,
21 Dicon, Ejer ëka Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, ëkwaë ka Ceir më lobo Edom.
22 Awope ka Lotan onwongo obedo:
Kori ëka Emam. Timna onwongo obedo amïn Lotan.
23 Man ënë onwongo obedo awope ka Cobal:
Alban, Manaat, Ebal, Cepo ëka Onam.
24 Man ënë onwongo awope ka Jibeon:
Aia ëka Ana. Man Ana n'obino onwongo pii na lyeth kï ï thim ï karë na ën tye ka kwaö kene k'apap mërë Jibeon.
25 Man ënë onwongo ëthïnö ka Ana:
Dicon ëka Okolibama nyaka Ana.
26 Man ënë onwongo obedo awope ka Dicon:
Kemdan, Eciban, Itran ëka Keran.
27 Man ënë onwongo obedo awope ka Ejer:
Bilan, Jaaban ëka Akan.
28 Man ënë onwongo obedo awope ka Dican:
Uj ëka Aran.
29 Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori:
rwoth Lotan, rwoth Cobal, rwoth Jibeon, rwoth Ana,
30 rwoth Dicon, rwoth Ejer, ëka rwoth Dican. Man ënë onwongo obedo rwodhi ka jö Kori, na lübërë kï kite na kakagï tye ködë ï lobo Ceir.

Rwoth më Edom

31 Man ënë rwodhi n'ölöö gïnï löc ï lobo më Edom na bara rwoth mörö më Icarael ölöö löc.
32 Bela wod ka Beor obino ödökö rwoth më Edom. Pacö mërë ebino ëcakö nyïngë Dinkaba.
33 Ï karë na Bela öthöö, Jobab wod ka Jera n'öya kï ï Bojra oleo ka tyënë na calö rwoth.
34 Ï karë na Jobab öthöö, Kucam n'öya kï ï lobo ka jö Teman oleo ka tyënë na calö rwoth.
35 Ï karë na Kucam öthöö, Kadad wod ka Bedad, n'ölöö Midian ï lobo më Moab, obino oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërë ebino ëcakö nyïngë Abit.
36 Ï karë na Kadad öthöö, Camla n'öya kï ï Macireka oleo ka tyënë na calö rwoth.
37 Ï karë na Camla öthöö, Caul n'öya kï ï Rekobot na tye ï dhö kulo më Euparate oleo ka tyënë na calö rwoth.
38 Ï karë na Caul öthöö, Baal Kanan wod ka Akbor oleo ka tyënë na calö rwoth.
39 Ï karë na Baal Kanan wod ka Akbor öthöö, Kadad oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mërë ebino ëcakö nyïngë Pau, ëka nyïng dhakö mërë onwongo ecwodo nï Meketabel nyaka Matred, nyaka Mejaab.

40 Man ënë rwodhi n'öya kï both Ecau, kï nyïng-gï, na lübërë kï kakagï ëka lobogï:
rwoth Timna, rwoth Alba, rwoth Jetet,
41 rwoth Okolibama, rwoth Ela, rwoth Pinon,
42 rwoth Kenaj, rwoth Teman, rwoth Mibjar,
43 rwoth Magdiel ëka rwoth Iram. Man ënë onwongo obedo rwodhi më Edom, na lübërë kï kite na gïn obedo ködë ï lobo n'obedo mëgï.
Man ënë Ecau akwar jö Edom.

37

Yocepu ëka utmego mërë

1 Jakob obedo ï lobo Kanaan, kanya onwongo yam apap mërë obedo ïë.

2 Man ënë köp më thëkwarö më öt ka Jakob.

Ï karë na Yocepu dong othuno mwaka apar abïrö, ën onwongo kwaö rom ëka dyegi kanya acël kï utmego mërë, awope ka Bila ëka më Jilpa, n'obedo gïnï mon k'apap mërë Jakob. Ën okelo köp na rac ï kom utmego mërë both apap mërë.

3 Jakob onwongo marö Yocepu rwök na löö awope mërë nökënë pïën ënywölö ën ï karë na ën dong otii. Ën öyübö nïnë böngü na bor na badë boco.

4 Ï karë na utmego mërë önënö nï apapgï marö Yocepu rwök löögï ökö, gïn öcakö dagö ën ëka onwongo ba dökï ëtwak ködë kï yom cwiny.

5 Ï kiwor mörö acël Yocepu oleko lek cë okobo both utmego mërë, gïn ömëdërë kï dagö ën rwök.

6 Ën okobo nïgï nï, “Winy unu lek na an aleko:

7 Aleko nï onu onwongo etye ka rïdhö kal kï ï pwodho, cë kal na an atweo öya malö ocung atïr, ëka kal na un itweo obino ögürö mëga dyere cë oryebere gïnï pïny ï nyim mëga.”

8 Utmego mërë öcakö gamö nïnë nï, “In ïthamö nï ibino lööwa? In ibino lööwa adyer?” Cë utmego mërë öcakö mëdërë gïnï amëda më dagö ën rwök pï lek mërë nön ëka pï köp na ën ötwakö.

9 Cë Yocepu dökï oleko lek nökënë, ëka okobo both utmego mërë nï, “Winy unu, aleko lek nökënë dökï nï ceng, dwe ëka cër apar acël oryebere gïnï pïny ï nyima.”

10 Ï karë na ën okobo lek mërë nön both apap mërë ëka utmego mërë, apap mërë ocoko ën nakun kobo nï, “Koth lek ngö na in ileko nön? In ïthamö nï ayani, an ëka utmegoni adyer ebino ryebere pïny ï nyimi?”

11 Adïnga öcakö makö utmego mërë rwök ï kome, ëntö apap mërë ökanö köp nön kïbëc ï cwinye.

Ëcadhö Yocepu ëka etero ï lobo Ejip

12 Ï nïnö mörö acël, utmego ka Yocepu öcïdhö gïnï kwaö rom ëka dyegi k'apapgï na cwök kï Cekem,

13 Icarael okobo both Yocepu nï, “Utmegoni öcïdhö gïnï yo kukwath na cwök kï Cekem. Bin ëk aori bothgï.”

Ën ögamö nï, “An enene.”

14 Apap mërë okobo nïnë nï, “Cïdh ïnën ka utmegoni ëka rom kï dyegi tye gïnï na bër ëk idwogi ikob nïna.” Ën ooro Yocepu më yaa kï ï ora më Kebron.

Ï karë na Yocepu othuno ï Cekem,

15 ëcwö mörö onwongo ën tye ka lath ï dye bar, cë openyo Yocepu nï, “Ngö na in ïrangö?”

16 Ën ögamö nï, “An arangö utmegona. In ïrömö kobo nïna kanya gïn kwaö kwath ïë?”

17 Ëcwö nön ögamö nïnë nï, “Gïn dong öya ökö kï kany. An awinyo ka gïn kobo nï, ‘Eru ëcïdh unu yo Dotan.’ ”

Yocepu öcakö lübö körgï cë onwongogï na cwök kï Dotan.

18 Ëntö ï karë na utmego mërë önënö ën kï kanya bobor, gïn öcakö yübö köp më neko ën ökö.

19 Cë ötwak ï kin-gï kën-gï nï, “Won lek ëca tye ka bino!

20 Bin unu enek ën ökö ëk ebol ï bur mörö acël kany, ëk ekob nï lee mörö na ger ënë omwodo. Cë dong ebino nënö kite na lek mërë gïnï bino cobere ködë.”

21 Ï karë na Reuben owinyo köp ni, ën ötëmö më larö Yocepu ökö kï ï cïng-gï nakun kobo nïgï nï, “Eru kür enek ën.

22 Kür ïöny unu remo mörö. Eru ebol ën ï bur mörö kany ï thim, ëntö kür eketh cïng onu ï kome.” Reuben okobo köp ni pïën ën onwongo öyübërë më kwanyö ën ökö kï öd bur ëk ëdwök ën cen both apap mërë.

23 Ï karë na Yocepu othuno both utmego mërë, gïn ögönyö böngü mërë na ën oruko n'onwongo bor ëka badë onwongo boco.

24 Gïn ömakö ën cë obolo gïnï ï bur. Ï bur onwongo tye nono, pii onwongo ope ïë.

25 Cë gïn öcakö bedo pïny më cem, ï karë na gïn önënö gurup ka jö Icimael n'öya gïnï ki ï Gilead. Kïnagagï onwongo öyëö odok, möö na kur ëka müra nakun tye ka cïdhö gïnï yo Ejip.

26 Yuda öcakö kobo both utmego mërë nï, “Ngö na onu ebino nwongo ka eneko ömïn onu ëka ëmüngö thöö mërë ökö?

27 Bin, ëk ëcadh unu ën ökö both jö Icimael, ëk kür eketh cïng onu ï kome, pïën ën obedo ömïn onu, kom onu kikokome.” Utmego mërë oyeo.

28 Cë ï karë n'ëcadh wïl më Midian owok gïnï na cwök, utmego mërë öywaö Yocepu ökö kï öd bur ëka öcadhö gïnï ën ökö both jö Icimael pï cëkël* më ryal pyer arïö cë jö më Icimael otero Yocepu naka yo Ejip.

29 Ï karë na Reuben odwogo cen ï bur ëka onwongo Yocepu ope ië, ën öyëcö böng mërë ökö kï ï kome pï cwer cwiny.

30 Ën ödök cen both utmego mërë ëka okobo nï, “Awobi ni ope kunön! Ngö na an abino tïmö kobedini?”

31 Cë gïn ökwanyö böngü ka Yocepu ëka öngënö gïnï kï remo ka dyël na gïn oneko.

32 Otero gïnï both apapgï ëka okobo gïnï nï, “Wan enwongo böngü ni. Nën ka obedo böngü ka wodi onyo pe.”

33 Ï karë na ën önënö, okobo nï, “Man böngü k'athïna kikokome. Lee na ger omwodo ën. Adyer lee ökïdhö Yocepu na thïthïnö.”

34 Cë Jakob öcakö yëcö böng mërë ökö kï ï kome ëka otweo böng cöla ï pyërë, cë okoko wode pï karë na lac.

35 Awope ëka anyira mërë kïbëc obino gïnï më kweo cwinye, ëntö ën ökwërö ökö nï kür ekwe cwinye. Nakun kobo nï, “Pe, ba obedo nï kömanön. An abino lübö kör athïna kï koko naka thon ï bur.” Apap mërë obedo koko ën kömanön.

36 Jö Midian otero gïnï Yocepu yo Ejip ëka öcadhö gïnï ën both Potipa n'obedo adit etic ka Parao nakun ën ënë löö acikari kïbëc na kürö pïny.

38

Yuda ëka Tamar

1 Ï karë nön, Yuda öya ökö kï both utmego mërë ëka öcïdhö më bedo both ëcwö mörö më Adulam na nyïngë Kira.

2 Kï kunön, Yuda önënö nyaka Cua dhanö më Kanaan, cë önyömö ëka obedo ködë.

3 Dhakö nön obino öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyïngë Er.

4 Ën dökï öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyïngë Onan.

5 Ën obino öyac dökï ëka önywölö wode nökënë cë öcakö nyïngë Cela. Gïn onwongo bedo ï Kejib ï karë na ën nywölö Cela.

6 Yuda obino onwongo dhakö na nyïngë Tamar, cë önyömö nï kaö mërë Er.

7 Ëntö Er kaö ka Yuda, kwö mërë onwongo rac kï ï wang Rwoth, cë Rwoth obino oneko ën ökö.

8 Cë Yuda okobo both Onan ömïn Er nï, “Cïdh iter dhakö k'omeru ëka icob ticni na calö ömïn cwörë, ëk ïnywöl ëthïnö ka wi omeru.”

9 Ëntö Onan ongeo nï ëthïnö ba bino bedo mëgë, cë ï karë na ën bedo kï dhakö k'ömïn mërë, ën wëkö remo mërë öny ökö pïny më jükö ëk kür ënywöl ëthïnö ka wi ömïn mërë.

10 Gin na ën ötïmö onwongo rac kï ï wang Rwoth, cë ömïö Rwoth oneko ën ökö thon.

11 Ï karë na ën dong öthöö, Yuda okobo both Tamar, dhakö ka wode nï, “Cïdh ibed ï öt k'apapni na calö dhakö na cwörë öthöö naka ka woda Cela ödöngö.” Ën okobo nï kömanön pïën ën onwongo tye kï lworo nï Cela thon bino thöö ökö kamë utmego mërë. Cë Tamar ödök yo pacögï më bedo ï öt k'apap mërë.

12 Kinge karë mörö, dhakö ka Yuda n'obedo nyaka Cua öthöö. Ï karë na Yuda otyeko nïnö më kumo pï dhakö mërë ëka cwinye dong okwe, ën öcakö yaa më cïdhö yo Timna both cwö mörö n'onwongo nyarö yer rom mërë. Ën owotho kanya acël k'okone mërë Kira dhanö më Adulam.

13 Cë ekobo both Tamar nï, “Kwaröni tye ka cïdhö yo Timna më nyarö yer rom mërë.”

14 Tamar ögönyö böng mërë më cöla ökö, oumo wangë k'atam ëk ömïï kür enge ën, ëka öcïdhö obedo pïny ï nget dhö wangkac na cïdhö yo Enaim, na tye ï yoo na cïdhö yo Timna. Pïën ën ongeo nï Cela dong ödöngö ökö ëntö ba ëmïö ölakö ën calö dhakö mërë.

15 Ï karë na Yuda önënö ën ï nget yoo, ën öthamö nï ködë obedo ölaya mörö, pïën onwongo oumo wangë ökö kï böngü.

16 Yuda ba ongeo nï dhakö ka wode ënön cë öcïdhö bothe ï nget yoo ëka okobo nïnë nï, “Wëk abed kodi.”

Tamar openyo ën nï, “Ngö na in ibino mïöna ka an abedo kodi?”

17 Yuda ögamö nï, “An abino oro nini athïn dyël kï ï kin dyegina.”

* **37:28** ***Cëkël*** man obedo cïlïng më karë nön; n'ëyübö kï ryal.

Tamar dökï openyo ën nï, “Ngö na in ibino jengo pï tutunu naka ka ioro athïn dyël?”

18 Yuda ögamö nï, “Ngö na in ïmïtö nï ajeng nini?”

Ën ögamö nï, “Mïa agïth na nyingi tye ïë kï thöl mërë, ëka lüth na in ïmakö ï cingi.” Yuda ömïögï bothe së ën obedo ködë ëka Tamar öyac ökö ködë.

19 Kinge manön, Tamar ödök cen pacö, ökwanyö böng nön ökö kï ï kome, ëka öcakö ruko böng cöla më dha thöö.

20 Yuda öcïdhö ëka ooro okone mërë Kira dhanö më Adulam k'athïn dyël, ëk okel së ögam jami mërë na ën ejengo both dhakö, ëntö Kira ba obino onwongo ën.

21 Së ën openyo cwö mörö n'onwongo bedo gïnï kany nön nï, “An atwërö nwongo ölaya mörö n'onwongo bedo ï nget yoo na cïdhö yo Enaim kwene?”

Gïn ögamö nï, “Ölaya mörö ope na bedo kany.”

22 Ën ödök cen both Yuda ëka okobo nï, “An ba anwongo ën, ëka cwö na bedo kany nön okobo nïna nï, ‘Ölaya mörö ope kany.’ ”

23 Së Yuda okobo nï, “Ëk ën dong ögwök ngö na ën tye ködë, onyo onu ebino dökö gin më anyëra. Ka kömanön, an aoro nïnë athïn dyël ëntö ba inwongo ën.”

24 Kinge dwethe adek, ekobo both Yuda nï, “Cii wodi Tamar obedo tic calö ölaya, ëka öyac ökö.”

Yuda ömïö twërö nï, “Kel unu ën yökö ëka ïwang unu ën naka ï thöö!”

25 Ëntö ï caa n'etye ka kelo ën yökö, ën ooro köp both kwarö mërë Yuda nï, “An ayac k'ëcwö won jami ni. Nën ka ïrömö ngeo won agïth, thöl ëka lüth ni?”

26 Yuda ongeo ëka okobo nï, “Ën obedo dhanö na kite atïr na löa ökö, pïën an ba amïö woda Cela më nyömö ën.” Kinge manön, Yuda ba dökï obedo ködë.

27 Ï karë na nïnö më nywöl ka Tamar örömö, ebino enwongo nï ën bino nywölö rudi.

28 Ï caa na ën tye ka nywöl, athïn acël okelo cïngë yökö, së acöl mon ökwanyö thöl na kwar së otweo ï ngut cïng athïn ëka okobo nï, “Man ënë öcakö bino.”

29 Ëntö ï caa na ën ödwökö cïngë ökö, ömïn mërë odonyo ëka dhakö na cölö Tamar okobo nï, “Man ënë kite na in idonyo ködë yökö!” Ëka ëcakö nyïngë Perej.*

30 Së ömïn mërë dong ënywölö kï ï nge na thöl na kwar tye ï ngut cïngë, së ëcakö nyïngë nï Jera.†

39

Yocepu ëka dhakö ka Potipa

1 Ï karë n'etero Yocepu yo Ejip, Potipa, dhanö më Ejip n'onwongo obedo adit etic ka Parao na löö wi acikari na kürö pïny, öwïlö Yocepu kï both jö Icimael n'otero ën kunön.

2 Rwoth onwongo tye kï Yocepu ëka ömïö jami këbëc na ën tïmö wotho na bër. Ën onwongo bedo ï öt k'adwong mërë n'obedo dhanö më Ejip.

3 Ï karë n'adwong mërë önënö nï Rwoth tye kï Yocepu, ëka Rwoth ömïö jami këbëc na ën tïmö wotho na bër,

4 ën obedo kï cwiny na bër rwök ï kom Yocepu nakun ketho ën më bedo atic mërë, ëka ömïö ën më löönö ödë ëka jami këbëc na ën tye ködë.

5 Cakërë ï karë na ën oketho Yocepu më löönö ödë ëka jami këbëc na ën tye ködë, Rwoth ömïö gum ï öt ka Potipa pï Yocepu. Gum ka Rwoth onwongo tye ï kom jami këbëc na Potipa onwongo ut ködë, kï ï öt ëka kï ï pwothi thon.

6 Manön ömïö Potipa öwëkö jami mërë këbëc na ën tye ködë ï thë twërö ka Yocepu. Bedo ka Yocepu ï ödë ömïö ën ba dökï parö gin mörö këkën na path kï cem na ën camö.

Yocepu onwongo ödöngö na bër ëka leng rwök.

7 Kinge karë mörö, dhakö k'adwong mërë önïrö Yocepu cë okobo nïnë nï, “Bin ibed köda!”

8 Ëntö Yocepu ökwërö ökö nakun kobo nï, “Nën, bedona kany ömïö adwongna ba dökï parö pï gin mörö këkën na tye ï ödë, ëka thon ën dong ogena kï jami mërë këbëc na ën tye ködë.

* **38:29** ***Perej*** gönyö nï *donyo yökö.* † **38:30** ***Jera*** gönyö nï *kwar.*

9 Ngat mörö ope na dit kï ï öt ni na löa. Adwongna ömïa twërö ï kom jami kïbëc na ën tye ködë na path kï in këkën, pïën in ibedo dhakö mërë. An dökï arömö tïmö thwön gin na rac köman ëka abalö ï nyim Obanga?”

10 Kono kadï dhakö nön obedo ka dïö ën nïnö kï nïnö, Yocepu obino ökwërö cïdhö ködë ökö ï wi ka buto ëka thon më bedo ködë kanya acël.

11 Ï nïnö mörö acël, n'etic më öt kïbëc onwongo ope gïnï ï öt, Yocepu öcïdhö ï öt më tio tic mërë.

12 Së dhakö ka Potipa ömakö böngü mërë nakun kobo nï, “Bin ibed köda!” Ëntö Yocepu ömwömërë yökö nakun wëkö böngü mërë dong ï cïngë.

13 Ï caa na ën önënö nï Yocepu ömwömërë yökö nakun wëkö böngü mërë dong ï cïngë,

14 ën ocwodo etic na tio ï ödë ëka okobo nïgï nï, “Nën cwöra okelo dhanö më Iburu kany më nywarö onu! Ën odonyo ï öt kany më bedo köda tëtëk, ëntö an aredo rwök.

15 Së na ën owinyo nï an aredo rwök, ën ömwömërë yökö nakun wëkö böngü mërë botha.”

16 Ën ögwökö böngü ka Yocepu bothe naka adwong mërë obino pacö.

17 Së ën okobo gin n'ötïmërë nön both cwörë nï, “Opii më Iburu na in ikelo kany obino ï öda ëka ötëmö më nywaröna.

18 Ëntö ï caa na an aredo rwök, ën ömwömërë yökö ëka öwëkö böngü mërë botha.”

19 Ï karë n'adwong ka Yocepu owinyo ngö na dhakö mërë okobo nïnë, nakun kobo nï, “Man ënë kite n'opiini ötïma ködë,” ën öngö rwök.

20 Së ömakö Yocepu otero ï buc kanya etweo emabuc ka rwoth ïë.

Ëntö ï karë na Yocepu tye ï buc kunön,

21 Rwoth onwongo tye ködë, onyutho kïca mërë bothe ëka ömïö ën obedo kï cwiny na bër ï nyim ngat na löö buc.

22 Ngat na löö buc oketho Yocepu më bedo adit na löö emabuc kïbëc ëka kï jami kïbëc n'ëtïmö ï buc.

23 Ngat na löö buc onwongo ba dökï parö pï gin mörö këkën na tye ï thë gwök ka Yocepu, pïën Rwoth onwongo tye kï Yocepu ëka ömïö jami kïbëc na ën tïmö wotho na bër.

40

Yocepu ögönyö kör lek

1 Kinge karë mörö, adit na löö poko köngö ölök ëka adit na löö tedo ogati ka rwoth më Ejip ötïmö gïnï bal both adwong-gï n'obedo rwoth më Ejip.

2 Parao onwongo öngö ï kom edite tic mërë arïö, adit na löö poko köngö ölök, ëka adit na löö tedo ogati,

3 së oterogï ï buc ï öt k'adit na kürö pïny, kanya Yocepu onwongo etweo ïë.

4 Adit na löö acikari na kürö pïny ömïögï both Yocepu së ën ögwökögï.

Kinge na gïn dong obedo ï buc pï karë mörö,

5 ngat acëlacël—adit na löö poko köngö ölök ëka adit na löö tedo ogati ka rwoth më Ejip n'onwongo etweogï ï buc—oleko lek mërë ï kiwor acël nön, nakun kör lek ka ngat acëlacël path.

6 Ï karë na Yocepu obino bothgï kodiko mërë, ën önënögï na cwinygï ba yom.

7 Së ën openyo edite tic ka Parao n'onwongo etweogï ï buc ködë ï öt k'adwong mërë nï, “Pïngö cwinywu tin ba yom?”

8 Gïn ögamö nï, “Wan kïbëc tin eleko lek, ëntö ngat mörö ope na römö gönyö nïwa thërë.”

Yocepu okobo nïgï nï, “Pathï Obanga ënë gönyö kör lek? Kob nïna unu lekwu.”

9 Adit na löö poko köngö ölök öcakö kobo lek mërë both Yocepu nakun kobo nï, “Ï lekna, an anënö yath ölök ï nyima,

10 ëka ï kom yath onwongo tye ïë jangë adek, cücüth na pod odhugo më cakö thuro, së önyakö nyige ëka öcëk ökö.

11 Okopo ka Parao onwongo tye ï cïnga, së apüdö nyig ölök ëka abïö ï okopo ka Parao së amïö ï cïngë.”

12 Yocepu okobo nïnë nï, “Lek nonu ene, jang ölök adek nyutho nïnö adek.

13 Ï kin nïnö adek, Parao bino gönyöni ëka bino dwökö̈ni ï dhö ticni së in ibino mïö ën okopo ï cïngë, kite na yam ïtïmö ködë cön ï karë na in ibedo adit na löö poko köngö ölök mërë.

14 Ëntö myero ipo pïra ka jami kïbëc bino woth na bër kodi, akwai nï in thon ïtïm nïna

kïca ëka ïtham pïra, ëk ikob both Parao köp ï koma ëk ën thon ögönya ökö kï ï öd buc ni.
15 Pïën an ëkwala akwala tëtëk kï both jö Iburu ëka thon etwea ï buc kany nono na ba abalö gin mörö."
16 Ï caa n'adit na löö tedo ogati önënö nï ëgönyö lek k'awodhe na bër, ën thon okobo both Yocepu mëgë nï, "An thon aleko lek nï onwongo adoko aditi adek më ogati ï wia.
17 Ï adïta na malö onwongo tye ïë kwa ogati na papath pï Parao, ëntö wïny onwongo tye ka camö ogati kï ï adïta na an ayëö ï wia."
18 Yocepu ögamö nï, "Lekni nön thërë ene: Aditi adek nyutho nïnö adek thon.
19 Ï kin nïnö adek Parao bino gönyöni ökö ëka nguno nguti cë ngabö komi ï wi yath ëka wïny bino camö ringo komi ökö."
20 Ï nïnö më adek onwongo obedo nïnö na yam ënywölö Parao ïë, ëka ën öyübö karama pï edite mërë kïbëc. Ën öcakö kelo adit na löö poko köngö ölök ëka adit na löö tedo ogati ï nyim edite mërë.
21 Ën ödwökö adit na löö poko köngö ölök ï tic mërë, ëk ën dökï ömëdërë kï mïö okopo ï cïng Parao,
22 ëntö ën öngabö adit na löö tedo ogati kite na Yocepu ögönyö kï lek mërë.
23 Adit na löö poko köngö ölök ba dökï opo pï Yocepu; wie obino owil ökö ï kome.

41

Lek ka Parao

1 Kinge mwaka arïö, Parao rwoth më Ejip oleko lek nï ën onwongo ecung ï lak kulo më Nail.
2 Cë dhok abïrö n'oluk ëka n'öcwëë odonyo gïnï yökö kï ï kulo ëka öcakö gïnï camö lum.
3 Cë dhok abïrö nökënë n'ölübö körgï odonyo kï ï kulo më Nail na komgï rarac ëka omogere obino ocung gïnï ï nget dhok n'onwongo tye ï lak kulo.
4 Cë dhok n'onwongo rarac ëka omogere öcamö dhok abïrö n'oluk ëka n'öcwëë ökö. Cë Parao öcakö coo ökö kï ï wang nïnö.
5 Ën dökï önïnö cë oleko lek më arïö mërë. Oleko nï ënënö wi kal abïrö na komgï yot ëka bër, öcëk nakun tye ka döngö ï kom tyën kal acël.
6 Kinge manön, wi kal abïrö nökënë n'oner ödöngö na rarac ëka yamö na lyeth më oro onerogï ökö.
7 Cë wi kal abïrö na rarac öcakö mwönyö wi kal na bëcö ökö. Parao ocoo kï ï wang nïnö cë onwongo nï eleko lek dökï.
8 Kodiko na pïny dong oru, cwinye onwongo ba yom, cë ömïö ën ooro köp më cwodo ajwogi ëka ëryëkö kïbëc më Ejip. Parao öcakö kobo nïgï lek mërë, ëntö ngat mörö ope n'onwongo twërö gönyö nïnë lek nön.
9 Cë adit na löö poko köngö ölök okobo both Parao nï, "An tin dong apo ï kom balna.
10 Ï karë n'onwongo Parao cwinye öwang ï kom etic mërë, cë otweowa k'adit na löö tedo ogati ï öt k'adwong na löö kürö pïny.
11 Cë ï nïnö mörö acël wan kïbëc ebino eleko lek ï kiwor acël, ëka lek acëlacël onwongo tyën köp mërë papath.
12 Awobi mörö më Iburu onwongo tye ködwa ï buc. Ën onwongo obedo atic k'adit na kürö pïny. Wan ebino ekobo nïnë lekwa ëka ën obino ögönyö nïwa, nakun gönyö lek ka ngat acëlacël n'opore kï lek mërë.
13 Ëka kite na ën ögönyö kï lekwa, obino ocobere kömanön. An ebino ëdwöka ï dhö ticna, ëka adit na löö tedo ogati ebino ëngabö kome ï wi yath."
14 Parao öcakö oro më cwodo Yocepu, cë ekelo ën pïöpïö kï ï buc. Ëmïö ölyëlö wie, ölökö böng mërë ëka obino ï nyim Parao.
15 Parao okobo both Yocepu nï, "An aleko lek ëka ngat mörö ope na twërö gönyö tyën köp mërë. Ëntö an awinyo köp ï komi nï in ka iwinyo lek ïtwërö gönyö tyën köp mërë."
16 Yocepu ögamö dhö Parao nï, "Pathï an, ëntö Obanga bino mïö Parao agam na yomo cwinye."
17 Cë Parao okobo both Yocepu nï, "Ï lekna, an onwongo acung ï lak kulo më Nail,
18 ëka dhok abïrö n'öcwëë na komgï oluk odonyo kï ï kulo ëka öcakö gïnï camö lum.
19 Kï körgï, dhok abïrö nökënë dökï odonyo kï ï kulo na komgï rarac, ëka n'omogere rwök. Koth dhok na rarac nön anaka yam bara anënö ï lobo më Ejip.

20 Dhok n'onwongo omogere na komgï rarac, öcakö camö dhok abïrö n'öcakö donyo n'öcwëë na komgï oluk.
21 Ëntö kadï kinge na gïn dong öcamö dhok n'öcwëë nön, gin mörö ope na nyutho nï gïn öcamö dhok n'öcwëë nön ökö, pïën onwongo gïn pod omogere ëka komgï rarac calö kite n'onwongo gïn tye ködë cön. Na dong atyeko lek nön, së acoo ökö kï ï wang nïnö.
22 "An thon anënö wi kal abïrö n'ödöngö ï tyën kal acël n'öcëk na bër.
23 Kï körgï, anënö wi kal abïrö na reco, n'önwëng na yamö na lyeth më oro onero.
24 Wi kal n'önwëng ömwönyö wi kal abïrö na bëcö ökö. Akobo lek ni both ajwogi, ëntö ngat mörö onwongo ope na twërö gönyö tyën köp mërë nïna."
25 Së Yocepu okobo both Parao nï, "Lek ka Parao tye acël këkën. Obanga onyutho both Parao gin na ën cwök tïmö.
26 Dhok abïrö na bëcö nyutho mwaka abïrö ëka wi kal abïrö na bëcö nyutho thon mwaka abïrö. Lek nön tyën köp mërë tye acël këkën.
27 Dhok abïrö n'omogere na komgï rarac n'obino kï körgï, ëka wi kal abïrö na yamö na lyeth më oro onero nyutho mwaka abïrö më kec.
28 "Obedo kite na an akobo both Parao: Obanga otyeko nyutho both Parao ngö na ën ëcwök tïmö.
29 Pï mwaka abïrö, cem bino cëk na büp ï lobo Ejip kïbëc.
30 Ëntö kinge manön, mwaka abïrö nökënë bino lübö na kec bino bedo na tye ïë, wi jïï bino wil ökö ï kom cem na yam öcëk nïgï ï Ejip. Ëka kec nön bino balö lobo rwök.
31 Cem na büp n'onwongo öcëk ï lobo ba dökï ebino po ïë, pïën kec na bino lübö manön bino bedo na rac rwök.
32 Lek ka Parao na ën oleko arïö nön nyutho nï Obanga ënë omoko köp nön ëka Obanga bino mïö cobere ï karë na cwöcwök.
33 "Dong pï manön, Parao myero örang dhanö mörö na ryëk na nïang ëk oketh ölöö lobo Ejip kïbëc.
34 Parao myero oketh edite na löö lobo, ëk gïn öcök acël më abic më cem na bino cëk ï lobo Ejip pï mwaka abïrö na cem bino cëk na büp.
35 Myero gïn öcök cem kïbëc ï mwaka na cem bino cëk ïë na büp, ëk ëgwök ï dere më kanö cem na tye ï thë löc ka Parao.
36 Cem nön ebino gwökö pï loboni, më kürö mwaka abïrö na kec bino podho ï Ejip, ëk kür kec onek jö më lobo ni ökö."
37 Parao ëka edite mërë kïbëc önënö nï thama ni bër.
38 Parao okobo both etic mërë nï, "Ëtwërö nwongo dhanö nökënë na cal kï dhanö ni, na tye kï cwiny k'Obanga?"
39 Së Parao okobo both Yocepu nï, "Kite na dong Obanga onyutho köp ni kïbëc bothi, ngat mörö ope na ryëk ëka na wie tio calö in.
40 In ënë ibino löönö öda ëka jöga kïbëc bino bedo ï thë löcni. An abino löönöni pï then na an atye ïë këkën."

Yocepu ödökö alöc më Ejip

41 Parao okobo both Yocepu nï, "An kobedini dong akethi më bedo alöc më Ejip kïbëc."
42 Së Parao öwödhö agïth mërë n'eketho anyuth ïë kï ï nya cïngë ëka örëpö ï nya cïng Yocepu. Ën thon oruko Yocepu kï böng na mïmïla na bëcö ëka ömïö oruko nyör n'ëyübö kï gol ï ngute.
43 Parao ömïö Yocepu öngwëcö kï gadigadi na calö alübkörë më arïö kï löc, nakun jïï kïbëc wöö kï redo ï nyime nï, "Rum cöngwu pïny!" Manön ënë kite n'eketho kï Yocepu më bedo alöc më lobo Ejip kïbëc.
44 Së Parao okobo both Yocepu nï, "An Parao, dhanö mörö ope na bino tingo cïngë onyo tyënë ï lobo Ejip kïbëc abonge twërönï."
45 Parao ömïö nyïng both Yocepu nï Japenat Panea ëka ömïö ën önyömö Acenat nyaka Potipera, n'onwongo obedo alamdhök më On, më bedo dhakö mërë. Së Yocepu öcakö wowotha më rimo lobo Ejip kïbëc.
46 Yocepu onwongo dong tye kï mwaka pyer adek ï karë na ën dönyö ï tic ka Parao rwoth më Ejip. Ëka Yocepu öya ökö kï ï nyim Parao së öcakö wowotha ï lobo më Ejip kïbëc.
47 Ï mwaka abïrö, cem obino öcëk na büp rwök.

48 Yocepu öcökö cem n'öcëk ï lobo Ejip pï
mwaka abïrö nonu cë ökanö ï dërö më kanö
cem na tye ï kabedo kïbëc ï peci. Ï pacö
acëlacël, ën oketho cem n'öya kï ï pwothi
kïbëc n'ögürö kany nön.
49 Yocepu ökanö cem na büp rwök ï dere
më kanö cem, naka onwongo dong cal kï
kwo na tye ï dhö nam, cë ömïö ën öwëkö
pimo ökö pïën onwongo dwong rwök na ba
römö pimere.
50 Na mwaka më kec bara othuno,
Yocepu onwongo dong tye k'ëthïnö awope
arïö n'Acenat nyaka Potipera, alamdhök
më On, önywölö.
51 Yocepu öcakö nyïng kaö mërë Manace*
nakun kobo nï, "Pïën Obanga ömïö wia owil
ökö kï ï can-na ëka kï ï öt k'apapna kïbëc."
52 Athïn më arïö ën öcakö nyïngë Epraim,
nakun kobo nï, "Pïën Obanga ömïa anywöl
ï lobo na an anënö can ïë."
53 Ï karë na mwaka abïrö më cem na büp
dong ojik ï lobo Ejip,
54 cë mwaka abïrö më kec öcakërë, kite
na Yocepu yam okobo ködë. Kec onwongo
ömakö lobo kïbëc, ëntö ï lobo më Ejip kïbëc
cem onwongo tye ïë.
55 Ï karë na dong cem othum ökö kï ï lobo
Ejip kïbëc, jïï öcakö koko both Parao pï cem.
Cë Parao okobo both jö më Ejip kïbëc nï,
"Cïdh unu both Yocepu ëk ïtïm unu ngö na
ën bino kobo niwu."
56 Ï karë na kec onwongo örömö lobo
kïbëc, Yocepu öyabö dere më kanö cem ëka
öcakö cadhö cem both jö më Ejip, pïën kec
onwongo dong tye na rac ï lobo Ejip kïbëc.
57 Jö më lobo nökënë thon obino gïnï yo
Ejip më wïlö cem kï both Yocepu pïën kec
onwongo dong tye na rac rwök ï wi lobo
thükül.

42

Utmego ka Yocepu öcïdhö yo Ejip

1 Ï karë na Jakob owinyo nï cem tye ï
Ejip, ën okobo both awope mërë nï, "Pïngö
ïnënërë unu anëna kenwu?"
2 Cë ën okobo nï, "An awinyo nï cem tye
ï Ejip. Cïdh unu yo kunön ëk ïwïl unu cem
mörö pï onu ëk ëkwö ëka kür ëthöö."
3 Cë utmego ka Yocepu apar öcïdhö gïnï
yo Ejip më wïlö cem.
4 Ëntö Jakob ba ooro Benjamin ömïn
Yocepu ködgï, pïën ën onwongo tye kï lworo
nï onyo gin mörö na rac römö tïmërë ï
kome.
5 Cë awope ka Jakob onwongo tye ï kin jö
n'öcïdhö gïnï wïlö cem, pïën kec onwongo
thon tye ï lobo më Kanaan.
6 Yocepu onwongo dong obedo alöc më
lobo Ejip ëka ën ënë onwongo cadhö cem
both jögë. Cë ï karë na utmego mërë oth-
uno, gïn oryebere gïnï pïny ï nyime na
terinyimgï gudo ngöm.
7 Ï karë na Yocepu önënö utmego mërë, ën
ongeogï ëntö ötïmö na calö ën ebedo arok
ëka ötwak ködgï kï gero nakun penyogï nï,
"Un ïya kï kwene?"
Gïn ögamö nï, "Wan ëya kï ï lobo Kanaan
më bino wïlö cem."
8 Utmego ka Yocepu ba ongeo gïnï ën,
ëntö Yocepu ongeogï.
9 Cë ën opo ï lek mërë ï komgï ëka okobo
nïgï nï, "Un ibedo ëröth pïny! Un ibino
unu më nënö kanya ba etye ka gwökö kï ï
lobowa."
10 Gïn ögamö nï, "Pe, adwongna, eticni
obino më wïlö cem.
11 Wan kïbëc ebedo awope ka dhanö acël.
Eticni obedo jö na genere, pathï ëröth pïny."
12 Yocepu okobo nïgï nï, "Pe, Un ibino
unu më nënö kanya ba etye ka gwökö kï ï
lobowa."
13 Ëntö gïn ögamö nï, "Eticni onwongo tye
utmego apar arïö, awope ka dhanö acël, na
bedo ï lobo më Kanaan. Athïn na tïdï odong
both apapwa, ëka acël dong ope."
14 Yocepu okobo nïgï nï, "Obedo kite na
an akobo niwu ködë: Un ibedo ëröth pïny!
15 Ëka man ënë kite n'ebino tëmöwu ködë:
An akwongara kï nyïng Parao, un ba ibino
wëkö kany naka ka wang n'ömïnwu na tïdï
obino kany.
16 Or unu ngat acël öcïdh ööm ömïnwu,
un jö kïbëc ebino gwököwu ï buc, ëk köpwu
ëtëm më nënö ka ikobo unu köp adyer. Cë
ka ope, adyer ka Parao pod kwö, un ibedo
ëröth pïny!"

* **41:51** ***Manace*** nyïng ni calö ëkwanyö kï kom köp më Iburu pï *wia owil.*

17 Ëka ën okethogï kïbëc ï buc pï nïnö adek.
18 Ï nïnö më adek, Yocepu okobo nïgï nï, “An abedo ngat na lworo Obanga, tïm unu köman ëk ibed unu na kwö.
19 Ka un ibedo jö na genere, wëk unu ömïnwu acël odong kany ï buc ëk un kïbëc iter unu cem pacö pï jöwu na kec tye ka nekogï.
20 Ëntö myero ikel unu ömïnwu na tïdï yo botha, ëka ënïang ï köpwu ëk ömïï kür ïthöö unu.” Së gïn ötïmö kite na ën okobo ködë.
21 Gïn öcakö twak ï kin-gï kën-gï nï, “Adyer onu etye ka nwongo pwod pï ömïn onu. Onu ënënö pëkö n'onwongo ën tye ködë ï caa na ën dweko onu pï kwö mërë, ëntö onu ba ewinyo; ënë ömïö pwod ni tye ka bino ï kom onu.”
22 Reuben ögamö nï, “An ba akobo niwu ni kür ïtïm unu bal ï kome? Ëntö un ba iwinyo! Kobedini dong onu myero ëcül remo mërë.”
23 Gïn ba ongeo ni Yocepu onwongo römö nïang ï köpgï, pïën onwongo ëgönyö köp mërë agönya.
24 Së Yocepu öya ökö ödönyö yökö kï bothgï ëka öcakö koko, së odwogo cen bothgï ëka dök ötwak ködgï. Ën ömïö ëmakö Cimeon kï ï kin-gï ëka etweo ï nyimgï na gïn nënö.
25 Yocepu ömïö twërö nï ëpïk cem pong puku ka ngat acëlacël, ëdwök cïlïng ka ngat acëlacël ï puku mërë, ëka myero ëmïïgï gin mörö më acama ï yoo. Manön kïbëc ëtïmö nïgï.
26 Gïn otweo cem ï nge kenegï ëka öcakö gïnï woth.
27 Ï karë na gïn othuno kanya gïn mïtö buto ïë, ngat acël kï ï kin-gï öyabö wi puku ëk ëkwany cem nï kana mërë, ën önënö cïlïng mërë ut ï puku ï wi cem.
28 Së okobo both utmego mërë nï, “Cïlïngna edwongo! Enene tye ï pukuna.”

Ï caa na gïn owinyo, cwinygï opodho rwök nakun ngat acëlacël lökërë both awodhe na kome myël amyëla nakun kobo nï, “Ngö ene n'Obanga tye ka tïmö ï kom onu?”
29 Ï karë na gïn othuno both apapgï Jakob ï lobo më Kanaan, gïn okobo nïnë ngö n'ötïmërë kïbëc ï komgï nï,
30 “Ëcwö n'obedo rwoth më Ejip ötwak ködwa kï gero ëka oterowa na calö jö na tye ka röthö pïny.
31 Ëntö wan ekobo nïnë nï, ‘Wan ebedo jö na genere, wan ba ebedo ëröth pïny.
32 Onwongo wan etye utmego apar arïö, awope ka dhanö acël. Acël dong ope, ëka athïn na tïdï odong both apapwa ï lobo më Kanaan.’
33 “Së ëcwö n'obedo rwoth më lobo nön okobo nïwa nï, ‘Man ënë kite na an abino ngeo ka onyo un ibedo jö na genere: Wëk ömïnwu acël odong botha kany, ëk iter unu cem më könyö jö më pacöwu na kec tye ka nekogï.
34 Ëntö kel unu ömïnwu na tïdï yo botha, ëk ömïï an ange ka un ba ibedo ëröth pïny ëntö jö na genere. Së abino mïö ömïnwu cen bothwu, ëka un ibino woth ï lobo ni abonge ayela mörö.’ ”
35 Ï karë na gïn öönyö cem kï ï pukigï, ngat acëlacël onwongo ocwe mërë më cïlïng n'eketho ï puku mërë. Ï karë na gïn ëka apapgï önënö ocwe kï cïlïng ïë, lworo ömakögï.
36 Së apapgï Jakob okobo nïgï nï, “Ïmïa unu arwenyo ëthïnöna ökö. Yocepu dong ope, Cimeon dong ope ëka kobedini dökï ïmïtö unu tero Benjamin. Man kïbëc can mërë bino podho ï koma!”
37 Së Reuben okobo both apap mërë nï, “Ibino neko ëthïnö awopena arïö ökö ka ba adwongo ën cen bothi kany. Wëk an agwök ën, ëka an abino dwongo ën cen bothi.”
38 Ëntö Jakob okobo nï, “Woda ba bino cïdhö kunön kodwu, pïën ömïn mërë dong öthöö ökö ëka ën këkën ënë dong odong. Ka gin mörö na rac bino tïmërë ï kome ï wothwu, cwer cwiny na un ibino mïöna bino nekona ökö.”

43

Utmego ka Yocepu ödök yo Ejip kï Benjamin

1 Kec onwongo pod tye na rac ï lobo Kanaan.
2 Ï karë na gïn otyeko camö cem n'onwongo ëwïlö kï ï Ejip ökö, apapgï okobo nïgï nï, “Dök unu yo Ejip ëk ïwïl unu cem mörö nïwa.”

3 Ëntö Yuda okobo nïnë nï, “Dhanö ca öcïköwa nï, ‘Ba ibino unu nënö wanga ka ömïnwu ope ï kinwu.’
4 Ka onwongo ïrömö oro ömïnwa ködwa, wan ebino cïdhö më wïlö cem nini.
5 Ëntö ka ba ioro ën ködwa, wan ba ebino cïdhö, pïën dhanö ca okobo nïwa nï, ‘Ba ibino unu nënö wanga ka ömïnwu ope ï kinwu.’ ”
6 Jakob ögamö nï, “Pïngö ikelo unu pëkö ni ï koma më kobo both dhanö nön nï itye unu k'ömïnwu nökënë?”
7 Gïn ögamö nï, “Dhanö nön openyowa peny na pol na makö komwa ëka kï jö më pacöwa. Ën openyowa nï, ‘Apapwu pod kwö? Itye unu k'ömïnwu nökënë?’ Wan ëgamö peny mërë. Cë wan onwongo ëtwërö ngeo nïngö ka ën bino kobo nï, ‘Kel unu ömïnwu kany’?”
8 Cë Yuda okobo both apap mërë Icarael nï, “Or awobi ni köda ëka wan ebino cïdhö ökö piöpïö, ëk wan, in ëka ëthïnöwa ebed na kwö ëk kür ëthöö.
9 An kikoma abino gwökö ën; in ibino maköna ïë ka ba akelo ën bothi ï nyimi kany. Cë bal mërë bino bedo ï wia ï karë më kwöna kïbëc.
10 Kite na tye ködë, kono wan ba ëgalërë, kono wan dong ëcïdhö ëka edwogo wang kïrïö.”
11 Cë apapgï Icarael okobo nïgï nï, “Ka onwongo twërë, cë tïm unu köman. Keth unu nyig yen mökö na bëcö na un ïyërö më lobowa kany ï pukiwu, ëka iter unu both dhanö nön calö mïc. Ter unu möö na kur na nönök ëka möö kic na nönök, odok yath kï müra ëka nyig yen mökö n'ëcamö.
12 Ter unu thon cïlïng na römö wïlö wïl wang arïö, pïën myero ïdwök unu cïlïng n'onwongo eketho ï wi pukiwu. Caa nökënë onwongo ba öthëna gïnï athëna.
13 Ter unu ömïnwu thon ëka ïdök unu piöpïö both dhanö nön.
14 Ëka wëk Obanga Won Twër kïbëc ömïïwu kïca ï nyim dhanö nön ëk öwëk ömïnwu nökënë ca ëka Benjamin odwog cen kodwu. Na calö kï botha, ka abino rwenyo ëthïnöna, cë wëk obed nï kömanön.”
15 Gïn öcakö yaa më woth nakun nwongo tero gïnï mïc ëka cïlïng na kadhö mana canga wang arïö, kanya acël kï Benjamin. Öcïdhö gïnï naka yo Ejip ëka ocung gïnï ï nyim Yocepu.
16 Ï karë na Yocepu önënö Benjamin kanya acël kï utmego mërë, ën okobo both atic mërë na gwökö ödë nï, “Ter jö ni ï öda, ngöl lee ëka ïyüb cem, pïën gïn bino cem köda tin kiceng.”
17 Atic ötïmö kite na Yocepu okobo nïnë ködë ëka oterogï ï öt ka Yocepu.
18 Lworo ömakö utmego mërë rwök ï caa n'ekelogï ï öt ka Yocepu. Gïn öthamö nï, “Ekelo onu kany pï cïlïng n'onwongo eketho ï puki onu ï karë na onu ëcakö bino kany. Ënë ömïö ekelo onu ï öt ni, ëk enwong köp mörö ï kom onu, ëmak onu ëk ebed opii mërë ëka ëma kene onu ökö.”
19 Cë gïn öcïdhö naka both atic na gwökö öt ka Yocepu ëka ötwak gïnï ködë kï ï dholokek nï,
20 “Öma adwong, wan ebino kany ï nïnö më acël më wïlö cem.
21 Ëntö ï kabedo na wan ëcïdhö ecung më buto ïë, ngat acëlacël öyabö puku mërë ëka onwongo wel cïlïng mërë kikokome ï wi puku mërë. Cë wan edwongo.
22 Wan thon ekelo cïlïng nökënë ï kom manön më wïlö cem. Wan ba engeo nga ënë oketho cïlïngwa ï pukiwa.”
23 Atic ka Yocepu ögamö nï, “Ayela ope, kür ibed unu kï lworo. Obangawu, n'obedo Obanga k'apapwu, ënë oketho cïlïngwu ï pukiwu. An abino agamö cïlïngwu.” Cë ën okelo Cimeon yökö yo bothgï.
24 Atic na gwökö öt otero utmego ï öt ka Yocepu, ömïögï pii më lwökö tyën-gï ëka ömïö kenegï cem.
25 Gïn öyübö mïcgï më mïö both Yocepu ka bino dwogo kiceng, pïën onwongo ekobo nïgï nï gïn bino cem kanya acël ködë.
26 Ï karë na Yocepu obino pacö, gïn ömïö ën mïc na gïn okelo ëka oryebere gïnï pïny ï nyime.
27 Ën openyogï kite na gïn tye ködë ëka dökï openyogï nï, “Apapwu na un ikobo nï otii tye nïngö? Ën pod tye na kwö?”
28 Gïn ögamö nï, “Aticni apapwa pod kwö ëka tye na bër.” Ëka gïn oryebere pïny më nyutho wörö bothe.

29 Ï karë na Yocepu önënö ömïn mërë
Benjamin, wod ka aya mërë kikokome, cë
openyo nï, “Man ënë ömïnwu na tïdï na un
ikobo nïna?” Së ën okobo nï, “Ëk Obanga
omii gum, woda.”
30 Yocepu ödönyö yökö pïöpïö, pïën
cwinye onwongo myël ï kom ömïn mërë.
Ën öcïdhö örangö kany mörö na myero ekok
ïë. Së ödönyö ï öt kabuto mërë ëka okok ïë.
31 Kinge ën ölwökö wangë, odonyo yökö
ëka ödïö cwinye cë okobo nï, “Wëk epok
cem.”
32 Epoko cem ï mëja mërë kënë, më ut-
mego mërë ï mëjagï kën-gï. Jö Ejip na cemo
ködë thon ï mëjagï kën-gï. Jö Ejip ba cemo
kanya acël kï jö Iburu pïën manön obedo
gin më kwer both jö Ejip.
33 Utmego mërë obedo ï nyime na lübërë
kit n'ënywölögï ködë, cakërë kï both kaö
naka both athïn na tïdï; ëka ngat acëlacël
obedo nënö awodhe kï ur.
34 Ï karë n'epoko nïgï cem kï ï mëja ka
Yocepu, epoko më ka Benjamin na kadhö
më ka jö nökënë kïbëc wang abic. Gïn
ocemo ëka omedho gïnï abonge ayela mörö
ködë.

44

Ekopo ryal ka Yocepu

1 Kinge na karama othum, Yocepu öcïkö
atic mërë na gwökö ödë nï, “Pïk cem opong
puki ka jö nön na gïn twërö tingo, ëka iketh
cïlïng ka ngat acëlacël ï dhö puku mërë.
2 Së iketh ekopo ryalna ï dhö puku
k'awobi na tïdï, kanya acël kï cïlïng më wïlö
cem mërë.” Ën ötïmö kite na Yocepu okobo
nïnë ködë.
3 Kodiko mërë na pïny dong oru, ëmïögï
öcïdhö kï yorgï yökö kanya acël kï kenegï.
4 Gïn onwongo bara öcïdhö na bor kï ï
pacö ï karë na Yocepu okobo both atic na
gwökö jami mërë nï, “Lüb kör jö nön pïöpïö,
ëka ka ïmakögï, së ikob bothgï nï, ‘Pïngö un
ïcülö gin na bër kï gin na rac?
5 Pathï ekopo ni ënë adwongna modho
ködë ëka thon tio ködë më thyeth? Un ïtïmö
gin na rac rwök.’ ”
6 Ï karë n'atic ka Yocepu ömakögï ï yoo, ën
önwö köp ni bothgï.
7 Gïn okobo nïnë nï, “Adwongwa, ngö
n'ömïö in ïtwakö koth köp nön? Wan ebedo
eticni myero kür ëtïm koth tïm na calö
manön!
8 Nën, cïlïng na wan enwongo ï dhö
pukiwa, wan edwongo ökö bothi anaka kï
ï lobo Kanaan. Së pïngö wan myero ëkwal
ryal onyo gol kï ï öt k'adwongni?
9 Ka ebino nwongo tye both ngat mörö
kï ï kinwa, ëk ënë öthöö. Wan kïbëc ebino
bedo opii k'adwongni.”
10 Ën ögamö nï, “Wëk unu obed nï
kömanön kite na un ikobo ködë. Ngat
n'ebino nwongo ekopo bothe ënë bino
bedo opiina; jö nökënë ebino wëkögï cïdhö.”
11 Së ngat acëlacël öcakö cibo puku mërë
pïny pïöpïö ëka öyabö dhögë.
12 Së atic ka Yocepu öcakö rangö ï puki
cakërë kï both ngat na dit naka both ngat
na tïdï. Ekopo ebino enwongo ï puku ka
Benjamin.
13 Utmego ka Yocepu öyëcö böng-gï pï
cwer cwiny. Së gïn kïbëc otweo yëcgï ï nge
kenegï ëka ödök gïnï yo pacö.
14 Ï karë na Yuda ëka utmego mërë obino
gïnï ï öt ka Yocepu, gïn onwongo ën pod tye
kany nön, së opodho gïnï pïny oryebere ï
nyime.
15 Yocepu okobo bothgï nï, “Man ngö na
un onwongo ïmïtö tïmö? Un ba ingeo unu
nï dhanö na calö an twërö ngeo jami ni kï
thyeth?”
16 Ëka Yuda okobo nï, “Onu ebino kobo
ngö both adwongna? Ngö na onu ebino
twakö? Onu ebino kwanyö bal kï kom onu
nïngö? Obanga otyeko nwongo bal ï kom
aticni. Wan dong ëdökö opii k'adwongna—
onu ëka ngat n'enwongo okopo kï bothe.”
17 Ëntö Yocepu okobo nï, “An ba atwërö
tïmö nï kömanön! Ëntö ngat n'enwongo
ekopo bothe, ënë bino bedo opiina. Un jö
nökënë kïbëc ïtwërö unu dök both apapwu
kï kuc.”
18 Së Yuda öcïdhö bothe ëka okobo nïnë
nï, “Akwai adwongna, ëk an atwak köp
mörö kodi. Kür ïwëk akëmöni obed na lyeth
ï koma, pïën in ïröm kï Parao kikokome.
19 Adwongna openyo etic mërë nï, ‘Un
itye k'apapwu, onyo ömïnwu nökënë?’

20 Ëka wan ekobo both adwongna nï,
‘Wan etye k'apapwa na dong otii ëka
ömïnwa na tïdï n'ënywölö ï karë n'apapwa
onwongo dong otii ökö. Ömïn mërë öthöö
ökö, ëka ën këkën ënë wod k'aya mërë
n'odong, ëka apap mërë marö ën rwök.’

21 “Së in ikobo both eticni nï, ‘Kel unu
botha, ëk anën ën kï wanga.’

22 Wan ekobo both adwongna nï, ‘Awobi
ni ba twërö wëkö apap mërë. Ka ën öwëkö;
apap mërë bino thöö ökö.’

23 Ëntö in ikobo both eticni nï, ‘Ka ömïnwu
na tïdï ba owotho kodwu kanya acël, un ba
ibino nënö wanga dökï.’

24 Ï karë na wan ëdök yo both aticni,
apapna, wan ebino ekobo nïnë köp
n'adwongna okobo.

25 “Së apapwa okobo nï, ‘Dök unu yo Ejip
ëk ïwïl unu cem mörö nïwa.’

26 Ëntö wan ekobo nï, ‘Wan ba ebino
cïdhö yo kunön. Ka ömïnwa na tïdï bino
cïdhö ködwa, së wan ebino cïdhö yo kunön,
pïën wan ba ebino nënö wang dhanö ca,
thwara ka ömïnwa na tïdï tye ï kinwa.’

27 “Apapna okobo nïwa nï, ‘Un ingeo nï
dhaköna önywölö ëthïnö awope arïö.

28 Acël kï kin-gï öwëka ökö, së an akobo nï,
“Adyer lee na ger ökïdhö ën ökö na thïthïnö.”
An ba dök anënö ën na twal.

29 Ka ïkwanyö unu man ökö kï botha, ëka
gin na rac opodho ï kome, së cwer cwiny na
un ibino mïöna bino nekona ökö.’

30 “Pï manön adwongna, an ba arömö
dök both apapna abonge awobi ni. Kwö
k'apapwa ocung ï kom kwö k'awobi ni.

31 Ka ën önënö nï awobi ni ope ï kinwa,
cwer cwiny bino mïö apapwa thöö ökö.

32 Adwongna, an abino acïkara both
apapna nï an abino gwökö awobi ni. An
akobo nïnë nï, ‘Ka an ba abino dwongo ën
bothi, së bal mërë bino dwogo ï wia ï nyim
apapna ï karë më kwöna kïbëc.’

33 “Së kobedini akwai nï ïtïm bër iye at-
icni odong kany na calö opii k'adwongna
nakaka awobi ni, ëk ïmïï awobi ni ödök
pacö kanya acël kï utmego mërë.

34 An atwërö dök both apapna nïngö ka
awobi ni ba owotho köda? An ba amïtö
nënö gin na rac ka podho ï kom apapna.”

45

Yocepu onyuthere both utmego mërë

1 Së Yocepu ba dök ödïö cwinye ï nyim
etic mërë kïbëc n'onwongo ocung ï ngete,
ëka oredo kï koko nï, “Mïï unu jö kïbëc
öya öcïdh gïnï ökö kï botha!” Ngat mörö
onwongo ope both Yocepu ï karë na ën
nyuthere both utmego mërë.

2 Ëka ën oredo kï koko rwök naka jö më
Ejip owinyo gïnï. Jö më öt ka Parao owinyo
gïnï thon.

3 Yocepu okobo both utmego mërë nï,
“An ënë Yocepu! Apapna pod tye na kwö?”
Ëntö utmego mërë onwongo ba twërö gïnï
gamö köp mërë, pïën onwongo tye gïnï kï
lworo ï nyime.

4 Yocepu okobo both utmego mërë nï,
“Bin unu na cwök botha.” Së gïn obino
na cwök bothe ëka okobo nïgï nï, “An ënë
ömïnwu Yocepu, ngat na un yam ïcadhö ï
Ejip!

5 Kür dong ibed unu kï cwer cwiny, kür
ïkëc unu ï komwu kenwu pï cadhöna kany,
pïën Obanga ënë yam oora kany ï nyimwu
ëk alar kwö ka jïï.

6 Pï mwaka arïö n'opoth këc onwongo tye
ï lobo, ëka pï mwaka abic na tye ka bino,
pur kï kac ba bino bedo na tye.

7 Ëntö Obanga oora ï nyimwu ëk agwök jö
na bino dong ï wi lobo, ëka më larö kwöwu
kï yoo më aura ni.

8 “Pï manön, pathï un ënë iora unu kany,
ëntö Obanga. Ën ömïö an adökö amïï thama
ka Parao, adwong na löö ödë kïbëc ëka alöc
më Ejip kïbëc.

9 Kobedini dong dök unu both apapna
ëka ikob unu nïnë nï, ‘Man ënë ngö na wodi
Yocepu ököbö: Obanga ömïö abedo ngat na
löö Ejip kïbëc. Bin botha kany; kür iru.

10 In ibino bedo ï lobo Gocen, ëka ib-
ino bedo na cwök köda—in, ëthïnöni ëka
ëkwaëni, romni ëka dhok, ëka jami kïbëc na
in itye ködë.

11 An abino gwökönі kï kunön pïën
mwaka abic më kec pod odong anyim, ëk
in kï jö më pacöni, ëka jö kïbëc na tye bothi
kür onwong gïnï can.’ ”

12 Së Yocepu okobo nï, “In ëka ömëra Ben-
jamin ïtwërö unu nënö kï wangwu nï an ënë
atye ka twak kodwu.

13 Myero un ikob both apapna wörö kïbëc
n'eketho ï koma ï Ejip ëka gin na kïbëc na un
ïnënö. Ëntö kel unu apapna kany pïöpïö."
14 Cë ën öthünö ngut ömïn mërë Benjamin
ëka okok. Benjamin thon öthünö ngute ëka
öcakö koko.
15 Cë Yocepu önödhö lem utmego mërë
kïbëc nakun kok. Kinge manön utmego
mërë ötwak ködë.
16 Ï karë na köp owinyere ï pacö ka Parao
nï utmego ka Yocepu obino gïnï, cwiny
Parao ëka etic mërë obedo na yom rwök.
17 Parao okobo both Yocepu nï, "Kob
both utmegoni nï, 'Tïm unu ni köman: Twe
unu yëc ï nge kenewu, ëka ïdök unu ï lobo
Kanaan,
18 ëk ikel unu apapwu kï jöwu obin gïnï
botha. An abino mïöwu lobo na bër rwök
na tye ï Ejip ëka ibino unu camö cem na bër
na tye ï lobo.'
19 "In thon cïkgï nï, 'Tïm unu nï köman:
Ter unu gadigadi kï ï Ejip pï ëthïnöwu ëka
monwu, ëk ikel unu apapwu obin.
20 Kür ïpar unu pï jamiwu, pïën gin na
bëcö kïbëc më lobo Ejip bino bedo mewu.' "
21 Awope ka Icarael ötïmö gïnï kite na ën
okobo ködë. Yocepu ömïögï gadigadi kite
na Parao öcïkö, ëka ömïögï jami na mïtërë
më wothgï.
22 Ömïö both ngat acëlacël böng na nyen
më aruka. Ëntö ömïö Benjamin böng na
bëcö abic më alöka ëka cëkël* më ryal mia
adek.
23 Ën ooro n'apap mërë jami ni: Kene
apar n'öyëö gïnï jami na bëcö më Ejip, kene
na mon apar n'öyëö kal kï cem, ëka jami
nökënë na mïtërë pï woth k'apapgï.
24 Cë ën ömïö utmego mërë öcïdhö. Na gïn
dong tye ka yaa, ën okobo nïgï nï, "Kür ibed
unu ka dha ï yoo."
25 Cë gïn öya ökö kï ï Ejip, cë odwogo gïnï ï
lobo Kanaan both apapgï Jakob.
26 Gïn ököbö bothe nï, "Yocepu pod tye na
kwö, ëka ënë obedo alöc më Ejip kïbëc." Cë
twak ölöö Jakob ökö pïën ba oye ngö na ën
owinyo.
27 Ëntö ï karë n'ekobo nïnë gin na kïbëc
na Yocepu okobo, ëka na ën önënö gadigadi
gïnï na Yocepu ömïö më tingo ën, cë tipo
kom apapgï Jakob öcakö dwogo.
28 Cë Jakob okobo nï, "Adyer an dong aye!
Woda Yocepu pod tye na kwö. An abino
cïdhö më nënö ën na pod bara athöö."

46

Jakob öcïdhö yo Ejip

1 Cë Icarael öcakö woth kï jami mërë
kïbëc. Ï karë na ën othuno ï Beerceba,
ën ömïö tyër awanga both Obanga k'apap
mërë Icaka.
2 Obanga ötwak kï Icarael ï wang lek ï
kiwor nakun kobo nï, "Jakob, Jakob!"
Ën ögamö nï, "An enene!"
3 Obanga okobo nï, "An Obanga, Obanga
k'apapni, kür ilwor cïdhö yo Ejip, pïën an
abino mïöni ïdökö rok na dit kï kunön.
4 An abino cïdhö kodi naka ï Ejip, ëka an
abino dwökö̈ni cen dökï. Cë Yocepu bino
önyö ngöm ï wii."
5 Cë Jakob öcakö woth kï ï Beerceba,
ëka awope mërë otero apapgï, ëthïnögï ëka
mon-gï ï gadigadi na Parao ooro më tero ën.
6 Gïn otero leenigï kï jami na gïn on-
wongo kï ï lobo Kanaan. Jakob ëka ëthïnö
mërë kïbëc öcïdhö gïnï yo Ejip.
7 Ën öcïdhö ï Ejip k'awope mërë ëka anyira
mërë—k'ëkwaë mërë kïbëc.

8 Man ënë nyïng awope ka Icarael (Jakob
ëka ëkwaë mërë) n'öcïdhö gïnï yo Ejip:

Reuben athïn kaö ka Jakob.
9 Awope ka Reuben gïn ene:
Kanok, Pallu, Kejeron ëka Karmi.
10 Awope ka Cimeon gïn ene:
Jemuel, Jamin, Okad, Jakin, Jokar ëka
Caul (n'obedo wod ka dhakö më
Kanaan).
11 Awope ka Lebi gïn ene:
Gercon, Kokat ëka Merari.
12 Awope ka Yuda gïn ene:
Er, Onan, Cela, Perej ëka Jera (ëntö Er
ëka Onan obino öthöö gïnï ökö ï lobo
Kanaan).
Awope ka Perej gïn ene:
Kejeron ëka Kamul.
13 Awope ka Icakar gïn ene:
Tola, Puwa, Jacub ëka Cimron.

* **45:22** ***Cëkël*** man obedo cïlïng më karë nön; n'ëyübö kï ryal.

14 Awope ka Jabulon gïn ene:
Cered, Elon ëka Jaleel.
15 Man ënë onwongo awope ka Lea na
ën önywölö kï Jakob ï Paddan Aram, kanya
acël kï nyarë Dina. Awope ëka anyira mërë
kïbëc onwongo tye pyer adek wie adek.

16 Awope ka Gad gïn ene:
Jipon, Kagi, Cuni, Ejibon, Eri, Arodi ëka
Areli.
17 Awope ka Acer gïn ene:
Imna, Iciba, Icibi ëka Beria.
Amïn-gï onwongo nyïngë Cera.
Awope ka Beria gïn ene:
Keber ëka Malkiel.
18 Man ënë onwongo awope ka Jilpa na
ën önywölö kï Jakob, na Laban ömïö both
nyarë Lea. Ën önywölö ëthïnö apar abicël
kïbëc.

19 Awope ka Racel dhakö ka Jakob gïn
ene:
Yocepu ëka Benjamin.
20 Ï lobo Ejip, Yocepu önywölö Man-
ace ëka Epraim kï Acenat, nyaka Potipera
alamdhök më On.
21 Awope ka Benjamin gïn ene:
Bela, Beker, Acibel, Gera, Naaman,
Eki, Roc, Mupim, Kupim ëka Arud.
22 Man ënë awope apar angwën kïbëc na
Racel onwongo önywölö kï Jakob.

23 Wod ka Dan ene:
Kucim.
24 Awope ka Naputali gïn ene:
Jajeel, Guni, Jejer ëka Cilem.
25 Man ënë onwongo awope ka Bila na
Laban ömïö both nyarë Racel. Ën önywölö
kï Jakob ëthïnö abïrö kïbëc.

26 Jö kïbëc n'öcïdhö kï Jakob yo Ejip
n'onwongo obedo ëkwaë mërë kikokome,
na ba ëkwanö mon k'awope mërë, onwongo
tye pyer abicël wie abicël.
27 Ka ëkwanö awope arïö na Yocepu on-
wongo önywölö ï Ejip, wel jö më öt ka
Jakob n'öcïdhö gïnï yo Ejip onwongo tye
pyer abïrö kïbëc.
28 Jakob ooro Yuda më cïdhö anyim nïnë
both Yocepu ëk onyuth nïnë yoo na cïdhö
yo Gocen. Ï karë na gïn othuno ï lobo më
Gocen,

29 Yocepu onwongo öyübö gadigadi mërë
më cïdhö romo k'apap mërë Icarael ï Go-
cen. Ï karë na Yocepu othuno bothe, ën
öthünö ngut apap mërë ëka okok pï caa na
lac.
30 Icarael okobo both Yocepu nï, “An
dong atwërö thöö, pïën dong anënö wangi
ëka anïang nï in pod ïkwö.”
31 Së Yocepu okobo both utmego mërë
ëka jö më öt k'apap mërë nï, “An abino cïdhö
both Parao ëk akob nïnë nï, ‘Utmegona ëka
jö më öt k'apapna n'onwongo bedo gïnï ï
lobo Kanaan obino gïnï botha.
32 Jö ni obedo gïnï ëkwath ëka gwökö gïnï
leeni. Gïn okelo rom kï dyegi ëka dhok kï
gin na kïbëc na gïn tye ködë.’
33 Ka Parao ocwodowu ëka openyowu nï,
‘Tic ngö na un itio?’
34 Un myero ïgam nï, ‘Wan eticni ebedo
ëkwath cakërë ï karë më thinowa thuno
ködë naka tin, kite na kwerewa onwongo
tïmö ködë.’ Së ebino yeo niwu më bedo
ï lobo më Gocen, pïën ëkwath kïbëc obedo
gïnï gin më kwer both jö më Ejip.”

47

1 Yocepu öcïdhö ëka okobo both Parao nï,
“Apapna ëka utmegona obino gïnï kï ï lobo
më Kanaan kï rom kï dyegigï ëka dhok kï
jamigï kïbëc na gïn tye ködë. Kobedini dong
gïn tye ï lobo më Gocen.”
2 Ën öyërö utmego mërë abic ëka
onyuthogï both Parao.
3 Parao openyo utmego ka Yocepu nï,
“Tic ngö na un itio?”
Gïn okobo both Parao nï,
“Wan, eticni, ebedo ëkwath kite na kw-
erewa onwongo obedo ködë.”
4 Gïn thon okobo both Parao nï, “Wan
ebino më bedo kany pï karë na nönök, pïën
kec tye na rac rwök ï Kanaan ëka lum ope
pï rom k'eticni. Kobedini dong wan ëkwaö
nï ïmïï eticni obed gïnï ï lobo më Gocen.”
5 Parao okobo both Yocepu nï, “Apapni
ëka utmegoni obino gïnï bothi.
6 Lobo Ejip tye ï cingi; keth apapni ëka
utmegoni ï lobo na bër. Mïïgï obed ï lobo
Gocen, ëka ka ingeo jö mörö kï kin-gï na
ryëk, cë ikethgï më bedo jö na löö leenina.”

7 Cë Yocepu okelo apap mërë Jakob ëka onyutho ën ï nyim Parao. Kinge Jakob ölamö gum ï kom Parao.
8 Parao openyo ën nï, “In itye kï mwaka adi?”
9 Ëka Jakob okobo both Parao nï, “An dong akwö ï wi lobo pï mwaka mia acël kï pyer adek. Ëntö mwaka më wowothana obedo na nönök ëka opong kï pëkö; mwaka më kwöna ba röm kï mwaka më wowotha ka kwerena.”
10 Cë Jakob ölamö gum ï kom Parao dökï, ëka öya ökö kï ï nyime.
11 Cë Yocepu ömïö apap mërë ëka utmego mërë kabedo ï lobo Ejip ëka ömïögï jami ï ngöm na bër na tye ï Ramecec, kite na Parao okobo nïnë ködë.
12 Yocepu thon opoko cem both apap mërë ëka utmego mërë kï jö kïbëc më öt k'apap mërë, nakun lübö wel ëthïnögï.

Löc ka Yocepu ï karë më kec

13 Ï karë nön cem onwongo ope ï lobo kïbëc pïën kec onwongo rac rwök; jö më lobo Ejip kï jö më lobo Kanaan ödökö gïnï na görü pï kec n'ödïögï.
14 Yocepu öcökö cïlïng kïbëc n'onwongo tye ï lobo Ejip ëka Kanaan më cülö cem n'onwongo gïn wïlö ëka okelo ï pacö ka Parao.
15 Ï karë na cïlïng ka jö më Ejip ëka Kanaan dong othum, jö Ejip kïbëc öcïdhö gïnï both Yocepu ëka okobo gïnï nï, “Mïïwa cem, pïngö in ïmïtö nï wan ëthöö ï wangi? Cïlïngwa dong othum ökö.”
16 Cë Yocepu ögamö nï, “Kel unu leeniwu, an abino cadhö niwu cem nakun alökö kï leeniwu, kite na dong cïlïngwu othum ökö.”
17 Cë gïn okelo leenigï both Yocepu. Ën ömïögï cem nakun ëlökö k'angolegï, romgï, dyegigï, dhokgï, ëka kenegï. Ën ömïögï cem pï mwaka nön nakun ëlökö kï leenigï kïbëc.
18 Kinge na mwaka nön othum, gïn obino both Yocepu ï mwaka nökënë ëka okobo gïnï nï, “Wan ba ëtwërö kanö köp mörö kï bothi adwongwa, kite na cïlïngwa dong othum ökö kïbëc ëka leeniwa obedo megi. Gin mörö ope n'odong pï adwongwa na path kï komwa ëka ngömwa.
19 Pïngö ïmïtö nï wan ëthöö ï wangi na in ïnënö, wan kanya acël kï ngömwa? In ïwïlwa ökö kanya acël kï ngömwa nakun ïlökö kï cem, ëk wan ëka ngömwa ebed opii ka Parao. Mïïwa kodhi ëk ebed na kwö kür ëthöö ëka ngöm kür odong nono.”
20 Pï manön Yocepu öwïlö lobo kïbëc më Ejip pï Parao. Jö Ejip kïbëc öcadhö gïnï pwothigï ökö pïën kec onwongo rac rwök bothgï. Cë lobo ödökö më ka Parao.
21 Yocepu ömïö jö kïbëc ödökö opii cakërë kï ajiki lobo më Ejip kucël, naka othuno ködë yo kucël.
22 Ëntö ën ba öwïlö lobo k'ëlamdhök pïën gïn onwongo nwongo cemgï kï both Parao. Manön ënë ömïögï ba öcadhö ngömgï.
23 Yocepu okobo both lwak nï, “Kobedini dong kite na an dong awïlöwu ëka ngömwu pï Parao, kodhi dong ene. Gam unu ëk ipur unu.
24 Ëntö ka ïcökö unu cem, mïï unu acël më abic both Parao. Angwën më abic bino bedo mewu më kodhi më apura ëka më acamawu kanya acël kï jö më udiwu.”
25 Gïn okobo nï, “In ïlarö kwöwa, adwong ëk ebed kï cwiny na bër ï nyimi. Wan ebino bedo opii ka Parao.”
26 Cë Yocepu oketho n'obedo cïk na makö ngöm ï lobo Ejip—naka tin pod tye—nï acël më abic më cem, obedo më ka Parao. Ngöm k'ëlamdhök këkën ënë ba ödökö më ka Parao.

Jakob öcïkö Yocepu më ajiki

27 Jö Icarael obedo gïnï ï Ejip, ï lobo më Gocen. Gïn onwongo jami kï kunön, önywöl gïnï ëka welgï ömëdërë na pol rwök.
28 Jakob obedo ï lobo më Ejip pï mwaka apar abïrö, ëka mwaka më kwö mërë onwongo mia acël kï pyer angwën wie abïrö.
29 Na karë më thöö ka Jakob onyingo na cwök, ën ocwodo wode Yocepu, ëka okobo nïnë nï, “Ka an atye kï cwiny na bër ï nyimi, cë iketh cingi, ï kin ema ëka icikiri nï in ibino nyutho nïna kïca ëka gen-ni. Kür iika ï lobo Ejip,
30 ëntö an amïtö nï eika kanya kwerena tye ïë; tinga ökö kï ï Ejip, cë iika ï kabedo n'eikogï ïë.”
Yocepu okobo nï, “An abino tïmö kite na in ikobo ködë.”
31 Jakob okobo nï, “Kwongiri botha nï in ibino tïmö nï kömanön.” Cë Yocepu okwongere bothe ëka Jakob okulo wie pïny ï wi kabuto mërë.

48

Jakob ölamö gum ï kom Epraim ëka Manace

1 Kinge karë mörö ekobo both Yocepu nï,
“Apapni two.” Së ën otero awope mërë arïö,
Manace ëka Epraim.
2 Ï karë n'ekobo both Jakob nï, “Wodi
Yocepu obino bothi,” Icarael öcükërë öya
malö ëka obedo ï wi kabuto mërë.
3 Jakob okobo both Yocepu nï, “Obanga
Won Twër kïbëc onen botha ï Luj ï lobo
Kanaan, ëka kï kunön ën ömïa gum.
4 Ën okobo nïna nï, ‘An abino mïöni ïnya
ëka abino mëdö welwu. An abino mïöni
ïdökö rok ka jö na pol, ëka an abino mïö
lobo ni both ëkwaëni na bino lüböni më
bedo mëgï na twal.’
5 “Ëka kobedini, awopeni arïö na in
ïnywölögï ï lobo Ejip n'onwongo bara
abino bothi kany, ebino cwodogï nï mëga.
Epraim ëka Manace bino bedo mëga kite na
Reuben ëka Cimeon obedo gïnï mëga.
6 Ëthïnö mörö këkën n'ebino nywölögï
kï körgï ebino cwodogï nï megi; ebino
kwanögï kï nyïng utmegogï ï karë na gïn
poko lobo më alea.
7 Ï karë n'onwongo an atye ka dwogo
kï ï Paddan, gin n'ocwero cwinya ënë nï
ayani Racel öthöö nïna ökö ï lobo Kanaan
na pod etye ï yoo, n'onwongo dong acwök
kï Eparata. Së aiko ën kunön ï nget yoo na
cïdhö yo Eparata” (manön ënë Bethelem).
8 Ï karë na Icarael önënö awope ka
Yocepu, ën openyo nï, “Man jö mënë?”
9 Yocepu okobo n'apap mërë nï, “Gïn ënë
awopena n'Obanga ömïa kï kany.”
Së Icarael okobo nï, “Kelgï botha kany, ëk
alam gum ï komgï.”
10 Ï karë nön Jakob onwongo ba dökï nënö
pïny na bër pïën onwongo dong otii. Së
Yocepu okelo awope mërë na cwök bothe
së önödhö lemgï ëka öthünögï.
11 Jakob okobo both Yocepu nï, “On-
wongo athamö nï ba dök abino nënö
wangi, ëka kobedini Obanga ömïa anënö
ëthïnöni thon.”
12 Së Yocepu ökwanyögï kï ï cöng apap
mërë Icarael ëka oryebere pïny së okulo
wie ï ngöm.
13 Yocepu otero gïn kïbëc, Epraim ï cïngë
kucem n'okemo cïng Icarael kucam, ëka
Manace ï cïngë kucam n'okemo cïng Icarael
kucem, ëka okelogï na cwök bothe.
14 Ëntö Icarael olyao cïngë kucem ëka
oketho ï wi Epraim, n'obedo athïn na tïdï,
ëka olyao cïngë kucam arii së oketho ï wi
Manace n'obedo kaö.
15 Së ölamö gum ï kom Yocepu ëka okobo
nï,
“Ëk Obanga na kwaröwa
Abraam ëka Icaka obedo gïnï ka lübö
cïk mërë,
Obanga n'onwongo obedo akwathna
ï kwöna kïbëc naka tin,
16 malaika n'ölara kï kom gin na rac
—ömïï gum both awope ni.
Ëk ecwodgï kï nyïnga,
ëka kï nyïng kwaröwa Abraam ëka
Icaka,
ëka gïn myero ömëdërë na pol rwök
ï wi lobo.”
17 Ï karë na Yocepu önënö nï apap mërë
oketho cïngë kucem ï wi Epraim, cwinye ba
obedo na yom. Së ökwanyö cïng apap mërë
ökö kï ï wi Epraim ëka oketho ï wi Manace.
18 Yocepu okobo nïnë nï, “Pathï nï
kömanön apapna, man ënë obedo kaö; keth
cingi kucem ï wie.”
19 Ëntö apap mërë ökwërö ökö ëka okobo
nï, “An angeo, woda, an angeo. Ën thon
bino bedo rok, ëka ën thon bino bedo na dit.
Ëntö ömïn mërë na tïdï bino bedo na dit na
löö ën, ëkwaë mërë bino dökö rok na pol.”
20 Ölamö gum ï komgï ï nïnö nön, nakun
kobo nï,
“Jö më Icarael bino lamö gum kï nyingi nï,
‘Ëk Obanga omii ibed calö Epraim ëka
Manace.’ ”
Së Jakob oketho nyïng Epraim ï nyim nyïng
Manace.
21 Së Icarael okobo both Yocepu nï, “An
dong acwök thöö, ëntö Obanga bino bedo
kodwu, ëka ën bino dwökö wu ï lobo ka kw-
erewu.
22 Na calö ngat acël na löö utmegoni, an
amïö bothi kor kidi na an amaö kï both jö
Amor kï pala abadë ëka atumna.”

49

Jakob ölamö gum ï kom awope mërë

1 Cë Jakob ocwodo awope mërë ëka
okobo nï, “Cökërë unu kanya acël, ëk akob
niwu ngö na bino tïmërë ï komwu ï karë më
anyim.
2 “Gürë unu ëka iwiny unu, un awope ka
Jakob;
winy unu apapwu Icarael.

3 “Reuben, in ënë ibedo athïn kaöna,
tëköna, ëka acaki tëkö koma,
in ënë ïlöö kï wörö, ëka kï tëkö kom.
4 In ïcal kï pii na kelo bal, ëka ba ibino döngö,
pïën in ibuto ï kabuto k'apapni,
ibedo kï dhaköna ëka ilino kabutona.

5 “Cimeon ëka Lebi obedo gïnï utmego—
pala abadëgï ënë obedo jami më lwëny.
6 Ba abino bedo ï athukogï,
ëk an kür arïbara ï athukogï,
pïën oneko gïnï jïï k'akëmögï,
ëka otongo gïnï odon thwoni kite na ïgï
mïtö.
7 Myero cen obed ï kom akëmögï, pïën ger,
ëka akëmögï, gwaü rwök!
An abino këthö ëkwaëgï ï kin jö ka Jakob
ëka abino këthögï ökö kï ï Icarael.

8 “Yuda, utmegoni bino paköni;
cingi bino makö ngut langni;
awope k'apapni bino ryebere gïnï pïny
ï nyimi.
9 Yuda, in ïcal k'athïn kibwor,
ïya kï mwodo lee, athïna.
Calö kibwor n'önywöngö ëka obuto pïny,
calö mïn kibwor—nga na twërö ero ën?
10 Lüth më löc ba bino yaa kï both Yuda,
onyo lüth k'alöc ba bino yaa kï kin
tyënë,
naka ka won mërë obino,
ëka rok kïbëc bino wörö ën.
11 Ën bino tweno kana mërë ï kom yath ölök,
ëka athïn kana ï kom jang ölök n'ëyërö;
ën bino lwökö böng mërë ï kom köngö ölök,
böng mërë ï köngö ölök na kwar.
12 Wangë bino bedo na cöl na löö köngö
ölök,
lakë bino bedo na tar na löö cak.

13 “Jabulon bino bedo ï dhö nam,
ëka ën bino bedo ka cungo ka mel,
wang lobo mërë bino mëdërë yo Cidon.
14 “Icakar cal kï kana na tëk,
buto pïny ï dyere aditi më yëc.
15 Ka ën önënö kite na ka yweo mërë bër,
ëka kï kite na lobo mërë yomo cwinye,
ën bino lökö ngee ï kom yëc na pëk
ëka dökö opii ï kom tic na tëk.

16 “Dan bino ngölö köp atïr pï jögë
na calö kaka acël më Icarael.
17 Dan cal kï thwol na tye ï nget gudo,
ororo na tye ï nget yoo,
na tongo opuny angole gïnï,
cë mïö ngat na ngwëcö ködë podho
pïny.

18 “An akürö lar na megi, Aa Rwoth.

19 “Ëyak bino yakö Gad,
ëntö ën bino lökërë ëka ryëmö körgï.

20 “Cem ka Acer bino cëk na bër;
ën bino mïö cem na mït n'opore pï
rwoth.

21 “Naputali cal kï lee thim na ngwëcö
abonge gin mörö na jükö,
na ïë opong kï köp na bëcö.

22 “Yocepu obedo jang ölök na nyak,
jang ölök na cwök kï wang pii,
na jangë ïdhö kor öt malö.
23 Lang bino lwëny ï kome,
gïn bino celo ën ëka ëlwënyö ï kome.
24 Ëntö atum mërë bino cung na ba yen-
gere,
cïngë ödökö na tëk,
pïën pï cïng ngat na Thwönë ka Jakob,
pïën pï Akwath, Kidi më Icarael,
25 pïën pï Obanga k'apapni na konyi,
pïën pï gum na Won Twër ënë mii,
kï gum na yaa kï malö ï polo,
gum na yaa kï kanya thut na tye pïny,
gum më thuno ëka ïc.
26 Gum k'apapni löö
gum ka kite na bedo na twal,
nakaka mwaka më kite na pol.
Ëk man kïbëc obed ï wi Yocepu,
ï kom terinyime, n'obino ödökö atëla ka
utmego mërë.

27 “Benjamin cal k'orudi na ger,
ën camö lee n'oneko kodiko,

kothyeno ën poko gin na ën öyakö."

28 Man ënë kaka apar arïö më Icarael. Man ënë köp n'apapgi okobo bothgï ï karë na ën lamö gum ï komgï. Ën ölamö gum n'opore both ngat acëlacël.

Thöö ka Jakob

29 Cë ën ömïögï cïk ni: "An dong acwök cïdhö ökö both jöga. Iika unu kï kwerena ï öd rwo na tye ï pwodho ka Epron dhanö më Kit.

30 Rwo na tye ï pwodho më Makpela, na cwök kï Mamre ï Kanaan, n'Abraam öwïlö më bedo ngöm më ik kï both Epron dhanö më Kit, kanya acël kï pwodho.

31 Kunön ënë eiko Abraam kï dhakö mërë Cara, ëka Icaka kï dhakö mërë Rebeka ïë. Kany nön ënë an thon aiko Lea ïë.

32 Pwodho ëka kï rwo na tye ïë onwongo ëwïlö kï both jö Kit."

33 Ï karë na Jakob otyeko cïkö awope mërë, ën ödölö tyënë malö ï wi kabuto, cë öthöö ëka ödök both jögë.

50

1 Cë Yocepu opodho ï kom apap mërë, okok ëka önödhö leme.

2 Cë Yocepu okobo both etic mërë n'obedo daktae më wiro kom apap mërë kï yath ëk kür öbal, cë daktae owiro kom Icarael.

3 Gïn otyeko nïnö pyer angwën, pïën manön ënë nïnö na mïtërë pï wiro kom dhanö kï yath më talö kome. Jö Ejip okoko gïnï Jakob pï nïnö pyer abïrö.

4 Ï karë na nïnö më kwero cöla opoth ökö, Yocepu okobo both edite ka Parao nï, "Ka itye unu kï cwiny na bër ï koma, twak unu both Parao na kakara. Kob unu nïnë nï,

5 'Apapna ömïa akwongo kwong ëka okobo nï, "An dong acwök thöö. Ter koma ï lobo Kanaan ëka iika ï bur lyël na an akünyö pï lyëna." Kobedini dong ëk acïdh aik apapna; cë an abino dwogo.' "

6 Parao okobo nï, "Cïdh iik apapni, kite na ën omii ikwongo kwong."

7 Cë Yocepu öcïdhö më iko apap mërë. Edite ka Parao kïbëc owotho ködë—edite më öd pido ëka edite kïbëc më lobo Ejip—

8 kanya acël kï jö kïbëc më öt ka Yocepu, utmego mërë ëka jö më öt k'apap mërë. Ëntö öwëkö gïnï ëthïnögï këkën, rom kï dyegi ëka dhok ï lobo më Gocen.

9 Yocepu öcïdhö kï gadigadi ëka wegi angole. Ën owotho kï jö na pol rwök.

10 Ï karë na gïn othuno ï larü moo më Atad, na tye na cwök yo löka Jordan, cë gïn okok kunön kï cwer cwiny ëka kï kumo na thwönë. Yocepu okwero cöla k'apap mërë pï nïnö abïrö.

11 Ï karë na jö Kanaan n'onwongo bedo gïnï ï lobo nön önënögï kwero cöla ï larü moo më Atad, gïn okobo nï, "Man ënë kwero cöla më cwer cwiny na thwönë rwök both jö Ejip." Manön ënë ömïö kabedo nön na cwök kï Jordan ecwodo nï, Abel Micraim.*

12 Cë awope ka Jakob obino ötïmö gïnï kite n'ëcïkögï ködë.

13 Gïn otingo lyënë yo lobo Kanaan, ëka eiko ï öd rwo na tye ï pwodho më Makpela, na cwök kï Mamre, n'Abraam onwongo öwïlö na calö kabedo më ik kï both Epron dhanö më Kit kanya acël kï pwodho.

14 Kinge iko apap mërë, Yocepu ödök yo Ejip kanya acël kï utmego mërë, ëka kï jö nökënë kïbëc na ën onwongo öcïdhö ködgï më iko apap mërë.

Yocepu okweo cwiny utmego mërë

15 Ï karë na utmego ka Yocepu önënö gïnï nï apapgï dong öthöö ökö, gïn okobo nï, "Gwök onyo Yocepu bino kelo köp mörö ï kom onu, ëka cülö kwor pï gin na rac kïbëc na onu ëtïmö ï kome."

16 Cë gïn ooro dwön-gï both Yocepu nakun kobo gïnï nï, "Apapni öcïköwa kï cïk ni n'onwongo ën bara öthöö:

17 'Man ënë ngö na myero ikob unu both Yocepu: An akwai më tïmö kïca both utmegoni pï bal ëka tïm na rac na gïn ötïmö ï komi.' Öma tïm kïca ï kom bal k'etic k'Obanga k'apapni." Ï karë na köp ni othuno bothe, Yocepu okok.

18 Cë utmego mërë thon obino ëka oryebere gïnï pïny ï nyime nakun kobo gïnï nï, "Wan enene, ebedo opiini."

* **50:11** ***Abel Micraim*** gönyö nï *kwero cöla ka jö Ejip.*

19 Ëntö Yocepu okobo nïgï nï, “Kür ibed
unu kï lworo. An atye nakaka Obanga?
20 Un ïthëna unu athëna më tïmö gin na
rac ï koma, ëntö Obanga ömïö man ötïmërë
pï larö kwö ka jö na pol, na calö un itye ka
nënö tin.
21 Pï manön, kür ibed unu kï lworo. An
abino gwököwu k'ëthïnöwu kïbëc.” Cë ën
okweo cwinygï ëka ötwak kï mwolo bothgï.

Thöö ka Yocepu

22 Yocepu obedo ï Ejip, kanya acël kï jö
më öt k'apap mërë kïbëc. Ën obedo ï wi lobo
pï mwaka mia acël k'apar.
23 Yocepu önënö ëkwaë ka Epraim naka
othuno ködë ï kom ëkwaë më run më adek
mërë. Ën thon önënö ëthïnö ka Makir
wod ka Manace; n'onwongo etero na calö
obedo mëgë.
24 Cë Yocepu okobo both utmego mërë
nï, “An dong acwök thöö. Ëntö Obanga
bino könyöwu, ëka bino kwanyöwu ökö kï ï
lobo ni, dwököwu yo lobo na ën onwongo
okwongo both Abraam, Icaka ëka Jakob.”
25 Ëka Yocepu ömïö ëthïnö ka Icarael ok-
wongo gïnï kwong ëka okobo nï, “Obanga
bino könyöwu. Cë un myero iting cogona
ökö kï kany.”
26 Cë Yocepu öthöö na mwaka më dit
mërë tye mia acël k'apar. Kinge na gïn
owiro kï yath më talö kom ëk kür öbal,
ebino epyelo kome ï canduk lyël kï ï Ejip.

Buk më Nwönö Cïk

Köp na tye ï Buk më Nwönö Cïk

Buk ni Muca ënë öcöö.

Buk më Nwönö cïk obedo buk më abic ka Muca. Buk ni Muca ënë öcöö ï kin mwaka 1440 b.c., kadï jö nökënë thamö nï ëcöö ï mwaka 1260 b.c.

Köp na tye ï buk ni:

Buk ni tye kï köp na pol na Muca ötwakö both jö Icarael na bara gïn öya kï ï bar më Moab, më ngölö kulo Jordan ëka më dönyö ï Kanaan. Köp ni makö wothgï na bor ï thim, ëka köp ni gïnï obedo më po wigï ï kom gen k'Obanga. Nwönö Cïk po wi jïï ï kom gin na mïtërë ï cïkërë n'Obanga oketho kï jö Icarael: ka jïï bino winyo cïk ka Rwoth, gïn bino nwongo gum ï lobo na nyen, ëntö ka gïn ba bino winyo, ebino ngölö nïgï köp ëka ebino ryëmögï ökö kï ï lobo (cura 4:1-40, cura 8 ëka 27-30). Muca öcükö cwiny jïï më ketho gen-gï ëka më winyo Obanga ëka më mïrë ï kom tic n'Obanga ömïö bothgï. Ën ötëlögï ï wörö Obanga ëka kï wero wer. Muca oketho Yocua më leeno kakarë ëka dong öcïdhö malö ï wi kidi Nebo, kï kunön ën örïpö lobo n'Obanga öcïkö më mïögï. Muca öthöö kunön ï wi kidi na mwaka mërë tye 120, ëka eiko ën ï Moab.

Köp na pïrë tëk ï buk ni obedo gen k'Obanga, tëkö mërë më larö ëka më gwökö jögë. Obanga onwongo tye kanya acël ködgï naka thon ï karë na kwö tëk, ëka ï dyere më pëkögï, ën ömïögï gen pï karë më anyim. Jö k'Obanga myero öyër gïnï nga na gïn bino lübö ëka më mïrë kën-gï dökï më geno ëka më winyo Obanga. Köp na Yecu okobo cön nï (cïk na pïrë tëk) na nwongere ï cura 6:5: “Mar Rwoth Obangani kï cwinyi kïbëc, kï tiponi kïbëc ëka kï tëköni kïbëc.”

Cïk më yaa kï ï Koreb

1 Man ënë köp na Muca ötwakö both jö Icarael kïbëc ï löka kulo Jordan kï kukïdë ï karë na gïn tye ï thim, ï Araba n'opimere kï Cup, ï kin Paran kï Topel, Laban, Kajerot ëka Dijabu.

2 (Tero nïnö apar acël më woth, yaa kï ï Koreb më cïdhö yo Kadec Barnea nakun ewok kï ï yoo më Kidi Ceir.)

3 Ï nïnö dwe acël më dwe më apar wie acël, ï mwaka më pyer angwën, ënë Muca okobo both jö Icarael cïk kïbëc n'onwongo Rwoth ömïö bothe na makö komgï.

4 Man ötïmërë kinge na ën ölöö Cikon rwoth ka jö Amor, n'onwongo löö löc ï Kecbon, ëka Og rwoth më Bacan, n'onwongo löö löc ï Acitarot ëka Edrei.

5 Ï löka kulo më Jordan kï kukïdë më lobo më Moab, Muca öcakö gönyö tyën cïk ni nakun kobo nï:

6 Rwoth Obanga onu ötwak kod onu kï ï Koreb* nï, “Un dong ibedo ï thë kidi ni pï karë na lac.

7 Yaa unu ëk ïcak unu wothwu, ïcïdh unu yo lobo n'otingere ka jö Amor, ëka jö kïbëc na cwök ködgï na tye ï Araba, ï kite, kï kuthö thë kite, ï Negeb ëka ï lobo n'ögürö dhö nam, ï lobo ka jö Kanaan ëka ï Lebanon, naka ï kulo na thwönë, n'obedo kulo më Euparate.

8 Nën! An dong atyeko mïöwu lobo ni. Cïdh unu ëk ïgam unu lobo na Rwoth okwongere nï ebino mïö both kwaröwu Abraam, Icaka, Jakob ëka ëkwaëgï na bino lübögï.”

Muca oketho ëngöl-köp

9 Ï karë nön, Muca okobo bothgï nï, “An ba dökï arömö cobo pëköwu këna.

10 Rwoth Obangawu dong ömïö ïnya unu na pol rwök, ënë ömïö tin ipol unu calö cër na tye ï polo.

11 Ëk Rwoth, Obanga ka kwerewu, ömïïwu ïmëdërë tyën elip acël ëka ömïïwu gum kite na ën öcïkö ködë!

12 Ëntö an atwërö cobo pëköwu këna nïngö nakun dong ïdökö unu yëc na pëk rwök, ëka kï köp kïbëc na tye ï kinwu?

13 Yër unu jö mökö na ryëk, na nïang ëka jö n'ëwörögï kï ï kom kakawu acëlacël, ëka an abino kethogï na calö ëtëlawu.”

14 Un ibino ïgamö nïna nï, “Gin na in ikobo tye na bër na wan myero ëtïm.”

15 Cë an akwanyö ëtëla më kakawu, ëryëkö ëka jö n'ëwörögï. An akethogï më

* **1:6** ***Koreb*** man ënë nyïng nökënë më kidi Cinai.

bedo kï löc ï komwu na calö edite ka jö elip, edite ka jö mia acël, edite ka jö pyer abic, edite ka jö apar ëka na calö ëtëla më kaka.

16 Ï karë nön an acïkö ëngöl-köpwu nï: Winy unu pido na tye ï kin utmegowu ëka ïngöl unu köp n'atïr, kadï köp tye ï kin omego n'obedo dhanö më Icarael onyo arok mörö na bedo bothe.

17 Kür ilengere unu ï ngölö-köp; un ibino winyo köp ka ngat na tïdï ëka më ka ngat na dit na röm aröma. Kür ibed unu kï lworo ï kom ngat mörö, pïën ngölö-köp obedo më k'Obanga. Kel unu köp mörö na tëk rwök kï bothwu ëka an abino winyo.

18 Ï karë nön an acïköwu ï kom jami kïbëc na un onwongo myero ïtïm.

Eoro ëröth pïny (Wel 13:1-33)

19 Cë wan ëya ökö kï ï Koreb kite na Rwoth Obangawa öcïköwa ködë. Wan ewok ï thim na lac na un ïnënö ëka ëcïdhö yo lobo n'otingere ka jö Amor cë ethuno ï Kadec Barnea.

20 Cë an akobo bothwu nï, “Un ithuno ï lobo ka jö Amor n'otingere, na Rwoth Obanga onu tye ka mïö both onu.

21 Nën, Rwoth Obangawu ömïöwu lobo. Cïdh unu ëk ïgam unu lobo kite na Rwoth Obanga, Obanga ka kwerewu, okobo niwu. Kür ibed unu kï lworo; kür cwinywu thon opodhi.”

22 Cë un kïbëc ibino unu botha ëka ikobo unu nï, “Eru eor cwö mörö më cïdhö anyim ëk öcïdh öröth gïnï lobo nï onu ëka odwongi gïnï köp both onu ï kom yoo na onu myero ëlübï ëka peci na onu ebino dönyö ïë.”

23 An athamö nï man obedo thama na bër; cë an ayërö jö apar arïö, ëcwö acël kï ï kaka acëlacël.

24 Gïn obino öya ëka öcïdhö gïnï ï lobo n'otingere, cë obino gïnï naka ï ora më Ecikol ëka örötho gïnï.

25 Gïn ökwanyö nyig yen mökö më lobo nön ëka okelo gïnï bothwa. Gïn odwongo köp bothwa nakun kobo gïnï nï, “Lobo na Rwoth Obanga onu cwök mïö both onu obedo lobo na bër.”

Jö Icarael öjëm ï kom Rwoth

26 Ëntö un onwongo ba ïmïtö unu cïdhö yo malö; un ïjëm ï kom cïk ka Rwoth Obangawu.

27 Un ïngüngüta kï ï këmawu nakun ikobo unu nï, “Rwoth dagwa; ën ökwanyöwa kï ï Ejip më mïöwa ï cïng jö Amor ëk otyekwa ökö.

28 Wan ebino cïdhö yo kwene? Utmegowa ömïöwa erwenyo genwa ökö. Gïn kobo nï, ‘Jö më lobo nön tëk ëka boco gïnï na lööwa ökö; peci tye na döngö, na cël mërë tye naka malö ï wi polo. Wan thon ënënö jö Anak kunön.’ ”

29 Cë an akobo bothwu nï, “Kür ibed unu kï myël kom; kür ilwor unugï.

30 Rwoth Obangawu, na ënë tëlö nyimwu, ënë bino lwëny pïrwu, kite na un ïnënö ën ötïmö ï Ejip,

31 ëka ï thim. Kunön un ïnënö kite na Rwoth Obangawu ögwökö wu ködë, na calö kite n'apap tingo kï wode. Ën ötïmö man ï kabedo kïbëc na un ïcïdhö yo ïë naka ithuno unu ï kabedo ni.”

32 Ëntö kï kom gin na kïbëc n'Obanga ötïmö un pod ïkwërö më bedo kï gen ï kom Rwoth Obangawu,

33 n'obino ötëlö nyimwu ï wothwu, kï mac ï kiwor ëka kï pöl ï kiceng, më nwongo kabedo niwu ëk ibed unu ïë ëka më nyutho niwu yoo na myero ïlüb unu.

34 Ï karë na Rwoth owinyo köp na un ikobo, ën obedo k'akëmö ëka okwongo kwong ni:

35 “Ngat mörö më run ni na rac ope kadï k'acël na bino nënö lobo na bër na an akwongara më mïö both kwerewu,

36 na path kï Kaleb wod ka Jepune. Ën bino nënö lobo nön. An abino mïö ën ëka ëkwaë mërë lobo na ën bino nyönö kï tyënë, pïën ën obedo ka lübö Rwoth kï cwinye kïbëc.”

37 Akëmö obino ömakö Rwoth thon ï koma pïrwu. Ën okobo nïna nï, “In thon ba ibino dönyö kunön.

38 Ëntö Yocua wod ka Nun n'obedo alüb kori ënë bino dönyö. Dïï cwinye, pïën ën bino tëlö jö Icarael më gamö lobo nön.”

39 Cë Rwoth okobo both onu kïbëc nï, “Ëthïnöwu na pod thïthïnö gïnï na un ikobo nï ebino terogï ï opii ëka na bara ngeo gïnï poko gin na bër kï kom gin na rac, gïn ënë bino dönyö kunön. An abino mïögï ëka gïn bino gamö.

40 Ëntö un, lökërë ëka ïdök unu ï thim ï yoo
na cïdhö yo Nam na Kwar."
41 Së un ïgamö nïna nï, "Wan ëbalö ï nyim
Rwoth. Wan ebino cïdhö ëka ëlwënyö kite
na Rwoth Obangawa öcïköwa ködë." Së
ngat acëlacël oruko jami më lwëny nakun
thamö nï cïdhö yo lobo n'otingere obedo
gin na yot.
42 Ëntö Rwoth okobo nïna nï, "Kob nïgï,
'Kür ïcïdh unu malö më lwëny pïën an
ba abino woth kodwu ëka langwu bino
löönöwu.' "
43 An atwak kodwu, ëntö un ba iwinyo.
Un ïjëm ï kom cïk ka Rwoth ëka pï awakawu
un ïcïdhö ï lobo n'otingere.
44 Jö Amor n'onwongo bedo gïnï kanya
otingere nön obino ï komwu; gïn öryëmö
körwu calö kic ëka ölwënyö ï komwu kï ï Ceir
naka othuno ï Korma.
45 Së un idwogo ëka ikok unu ï nyim
Rwoth, ëntö ën ba owinyo kokowu ëka ba
olengo ithe ï köpwu.
46 Pï manön, un idong ï Kadec nïnö na
pol—pï karë kïbëc na un ibedo kunön.

2

Karë na jö Icarael obedo ködë ï thim

1 Së wan ëlökërë ëka ëcïdhö ï thim, ï yoo
na dök yo Nam na Kwar, kite na Rwoth
öcïka ködë. Wan ebedo ka wïrë ï lobo më
Ceir n'obedo lobo n'otingere pï karë na lac.
2 Së Rwoth okobo nïna nï,
3 "Un dong ibedo ka wïrë ï lobo ni
n'otingere pï karë na lac; kobedini dong
lökërë unu yo kukuju.
4 Mïï jïï cïk ni gïnï: 'Un ïcwök unu wok ï
lobo ka utmegowu n'obedo ëkwaë k'Ecau,
na bedo gïnï ï lobo Ceir. Gïn bino bedo kï
lworo ï komwu, ëntö myero ïgwökërë unu
rwök.
5 Kür ïcak unu lwëny ï komgï, pïën an ba
abino mïö lobogï mörö bothwu, kadï thon
kany mörö na dhanö twërö cung ïë. An
amïö lobo n'otingere më Ceir both Ecau na
calö mëgë.
6 Un ibino wïlö cem më acama ëka pii më
amodha kï bothgï.' "
7 Rwoth Obangawu ömïöwu gum ï kom tic
kïbëc më cïngwu. Ën ögwököwu ï wothwu ï
thim ni na lac. Ï mwaka pyer angwën ni
Rwoth Obangawu obedo ka gwököwu, ëka
gin mörö ope n'orem kï bothwu.
8 Së wan ëcïdhö ëkadhö utmegowa
n'obedo ëkwaë k'Ecau, na bedo gïnï ï Ceir.
Wan ëlökërë kï ï yoo më Araba na yaa kï ï
Elat ëka Ejion Geber, së ëcïdhö ï yoo na dök
yo thim më Moab.
9 Së Rwoth okobo nïna nï, "Kür ïcïdh unu
both jö më Moab kï gero onyo ïcak unu
lwëny ï komgï, pïën an ba abino mïöwu
lobogï mörö. An atyeko mïö Ar both ëkwaë
ka Lot na calö mëgï."
10 (Jö Emim onwongo bedo gïnï kunön
cön; gïn obedo jö na tëk ëka pol gïnï rwök
nakun boco gïnï calö jö Anak.
11 Jö ni ëkwanögï ï kom jö Repa calö jö
Anak, ëntö jö Moab cwodogï nï jö Emim.
12 Jö Kori onwongo cön bedo gïnï ï Ceir,
ëntö ëkwaë k'Ecau obino öryëmögï ökö. Gïn
otyekogï ökö kïbëc kï ï nyimgï ëka obedo
gïnï ï kabedogï kite na jö Icarael ötïmö ködë
ï lobo na Rwoth ömïögï na calö mëgï.)
13 Ëka Rwoth okobo nï, "Kobedini dong
yaa unu malö, ïngöl unu ora më Jered." Së
wan ëngölö ora.
14 Cakërë ï karë na wan ëya ködë kï ï
Kadec Barnea naka ëngölö ï ora më Jered,
onwongo dong römö mwaka pyer adek wie
aboro. Ï karë nön cwö kïbëc më run nön
n'onwongo obedo gïnï ëlwëny obino öthöö
gïnï ökö, kite na Rwoth onwongo okwon-
gere ködë bothgï.
15 Cïng Rwoth onwongo tye ï komgï naka
otyeko jö më run nön kïbëc kï ï kabedogï.
16 Ï karë na jö kïbëc n'onwongo obedo
gïnï ëlwëny öthöö othum ökö,
17 Rwoth okobo nïna nï,
18 "Tin myero iwok unu kï ï wang lobo më
Moab na cwök kï pacö më Ar.
19 Ëntö ka ibino unu na cwök kï jö Amon,
kür ïcïdh unu bothgï kï gero onyo ïcak unu
lwëny ï komgï, pïën an ba abino mïöwu lobo
mörö n'obedo më ka jö Amon. An dong
atyeko mïö both ëkwaë ka Lot na calö mëgï."
20 (Manön thon onwongo ecwodo nï lobo
ka jö Repa, n'onwongo bedo gïnï kunön;
ëntö jö Amon cwodogï nï jö Jamjumim.
21 Gïn onwongo obedo jö na tëk ëka pol
gïnï rwök nakun boco gïnï calö jö Anak.
Rwoth obino otyekogï kïbëc kï ï nyim jö

Amon, n'öryëmögï ökö ëka obedo gïnï ï lobogï.
22 Man ënë kite na Rwoth ötïmö ködë thon
ï kom ëkwaë k'Ecau n'onwongo obedo gïnï
ï Ceir, ï karë na ën otyeko jö Kori ökö kï ï
nyimgï. Së ëkwaë k'Ecau ögamö lobogï ëka
oleo gïnï na pod bedo gïnï ïë naka tin.
23 Ëka pï jö Abi n'obedo gïnï ï peci na
thïthïnö naka othuno ï Gaja, jö Kaptor
n'obino gïnï kï ï Kaptor otyekogï ökö ëka
obedo gïnï ï kabedogï.)

Ëlöö Cikon rwoth më Kecbon

24 "Kinge na dong onu ewok ï Moab,
Rwoth okobo both onu nï, 'Yaa malö, ïcak
unu dong ngölö ora më Arnon. Nën! An
atyeko mïö Cikon dhanö më Amor, rwoth
më Kecbon, kanya acël kï lobo mërë ï
cïngwu. Cïdh unu anyim ëk ïlwëny unu ï
kome ëka ïgam unu lobo.
25 Ï nïnö na tin, an abino mïö koyo
öny ï kom rok kïbëc na bedo ï wi lobo
nakun lworo makögï. Gïn bino winyo
köp ï komwu ëka komgï bino myël nakun
cwinygï podho pïrwu.'
26 "Së an aoro jïï ï thim më Kedemot both
Cikon rwoth më Kecbon kï köp më kuc,
nakun akobo nïnë nï,
27 'Yee nïwa më wok ï loboni. Wan ebino
wok nakun ëlübö yoo këkën. Wan ba ebino
lökërë yo kucem onyo yo kucam.
28 Cadh nïwa cem më acama ëka pii më
amodha kï wel më ryal. Yee nïwa ewok kï
tyënwa këkën—
29 kite n'ëkwaë k'Ecau na bedo gïnï ï Ceir
ëka jö Moab na bedo gïnï ï Ar ötïmö ködë—
naka wan ëngölö kulo Jordan yo lobo na
Rwoth Obangawa tye ka mïöwa.'
30 Ëntö Cikon rwoth më Kecbon ökwërö
ökö nï wan kür ewok na cwök ködë pïën
Rwoth Obanga onwongo ömïö ën obedo kï
cwiny na nwang ëka kï cwiny na tëk ëk ëmïï
ën ï cïngwu kite na dong ötïmö ködë.
31 "Rwoth okobo nïna nï, 'Nën, an dong
acakö mïö Cikon ëka kï lobo mërë bothwu.
Cak unu dong gamö lobo mërë na calö
mewu.' "
32 Ï karë na Cikon ëka acikari mërë kïbëc
obino gïnï më lwëny ï komwa kï ï Jakaj,
33 Rwoth Obangawa öcakö mïö ën ï cïngwa
ëka eneko ën kanya acël k'awope mërë ëka
k'acikari mërë kïbëc.
34 Ï karë nön wan ëgamö peci mërë kïbëc.
Etyekogï—cwö, mon ëka ëthïnö. Ngat mörö
ope n'öbwöth na kwö.
35 Wan etero lïm na kwö na wan ëyakö
ëk ödök mëwa, kanya acël kï jami nökënë
n'ëyakö kï ï peci kïbëc na wan ëmaögï.
36 Cakërë kï ï Aroer na tye ï nget ora më
Arnon ëka kï ï pacö na tye ï ora, më thuno
ködë naka ï Gilead, pacö mörö ope na tëk
n'ëgërö malö rwök na maö ölööwa. Rwoth
Obangawa ömïögï kïbëc ï cïngwa.
37 Ëntö un ba ibino iwok unu na cwök
kï lobo ka jö Amon, kadï lobo na tye ï dhö
kulo më Jabok onyo peci mörö na tye ï lobo
n'otingere, onyo kanya Rwoth Obangawa
öjüköwa kï ïë.

3

Ëlöö Og rwoth më Bacan (Wel 21:31-35)

1 Së wan dökï ëlökërë, ëdök malö ï yoo na
cïdhö yo Bacan; Og rwoth më Bacan obino ï
komwa k'acikari mërë kïbëc më bino lwëny
ködwa ï Edrei.
2 Ëntö Rwoth okobo nïna nï, "Kür ibed kï
lworo ï kome, pïën an atyeko mïö ën bothi
k'acikari mërë kïbëc ëka kï lobo mërë. In
ibino tïmö ï kome kite na yam ïtïmö ï kom
Cikon rwoth ka jö Amor n'onwongo löö
Kecbon."
3 Së Rwoth Obanga onu thon ömïö Og
rwoth më Bacan k'acikari mërë kïbëc ï
cïngwa. Wan enekogï kïbëc na ngat mörö ba
öbwöth na kwö.
4 Ï karë nön wan ëmaö peci mërë kïbëc.
Pacö mörö ope kï ï peci pyer abicël na wan
ba ëmaö kï bothgï—lobo kïbëc më Argob na
tye ï thë löc ka Og rwoth më Bacan.
5 Peci ni kïbëc onwongo ëcëlö kï cël na tëk
n'otingere malö rwök ëka dhö wangkac gïnï
n'eloro kï lote n'obedo nyweny, mëd kï peci
na thïthïnö na pol na ba ëcëlögï.
6 Wan ebino etyeko peci kïbëc, kite na
wan ebino ëtïmö ï kom Cikon rwoth më
Kecbon—neko cwö kïbëc, mon ëka ëthïnö.
7 Ëntö lïm na kwö ëka jami kïbëc na wan
ëyakö kï ï pecigï, wan eterogï ëk obed mëwa.
8 Së ï karë nön wan ëkwanyö lobo nön kï ï
cïng rwodhi arïö ka jö Amor na tye kukïdë
më kulo Jordan, cakërë kï ï ora më Arnon
naka othuno ködë ï kidi më Kermon.

9 (Jö Cidon cwodo Kermon nï Cirion; ëka
jö Amor cwodo nï Cenir.)
10 Wan ëmaö peci kïbëc na tye ï lobo
n'otingere malö n'öpëdhërë, lobo Gilead
kïbëc ëka Bacan naka othuno ködë yo
Caleka ëka Edrei, peci na tye ï thë löc ka Og
rwoth më Bacan.
11 (Og rwoth më Bacan ënë onwongo
odong kënë kï kin jö Repa. Ëka ëtana mërë
onwongo ëyübö kï nywenyo. Bor mërë tye
mita angwën ëka lac mërë mita arïö. Pod
tye ï Raba ï pacö ka jö Amon.)

Poko lobo na tye kukïdë kulo Jordan (Wel 32:1-42)

12 Ï karë nön na onu ëmaö lobo ni, an
abino amïö lobo na tye kukuju më Aroer
both jö Reuben ëka jö Gad, na tye ï ora më
Arnon, kï nucu lobo n'otingere më Gilead,
kanya acël kï peci mërë.
13 Lobo Gilead n'odong ëka lobo Bacan
kïbëc, na ënë lobo ka rwoth Og, an abino
amïö both nucu kaka ka Manace. (Lobo
kïbëc më Argob na tye ï Bacan n'onwongo
ecwodo nï lobo ka jö Repa.
14 Jair, akwar Manace, ökwanyö lobo Ar-
gob kïbëc na cïdhö naka ï wang lobo ka jö
Gecur ëka jö Maakat; ebino ëcakö kï nyïngë,
ëk naka tin Bacan ecwodo nï Kabot Jair.*)
15 Ëka an amïö Gilead both Makir.
16 Ëntö both jö ka Reuben ëka jö ka Gad
amïö lobo n'öcakërë kï ï Gilead cïdhö ködë
naka ï ora më Arnon (dyere kulo ënë obedo
wang apoki mërë) naka othuno ködë ï kulo
më Jabok, na ënë wang apoki lobo ka jö
Amon.
17 Wang apoki mërë kï kuthö onwongo
tye ï kulo Jordan na tye ï Araba, cakërë kï
ï nam më Kineret† naka othuno ködë ï nam
më Araba (nam më Kadö) na tye ï lobo na
tye ï kor kidi më Piciga na tye kï kukïdë.

18 Ï karë nön an acïköwu nakun akobo
nï: "Rwoth Obangawu ömïöwu lobo ni ëk
ïgam unu obed mewu. Ëntö jö na mewu
kïbëc na tëk ï lwëny myero öngöl gïnï Jordan
nakun nwongo orukere gïnï kï jami lwëny
më cïdhö ködë löka ï nyim utmegowu jö
Icarael.
19 Ëntö monwu, ëthïnöwu, ëka lïmwu na
kwö na pol twërö dong gïnï ï peci na an
amïöwu.
20 Myero ïlwëny unu naka ka Rwoth ömïö
utmegowu yweo kite n'ömïöwu ködë, na
gïn thon onwongo lobo na Rwoth Oban-
gawu bino mïögï ï löka kulo Jordan. Kinge
manön, ngat acëlacël twërö dök cen ï lobo
mërë na dong amïöwu."

Ëjükö Muca kür öngöl kulo Jordan

21 Ï karë nön, an acïkö Yocua nï, "In ïnënö
kï wangi gin na kïbëc na Rwoth Obangani
ötïmö ï kom rwodhi arïö ni. Rwoth bino
tïmö nï kömanön thon ï kom löc kïbëc na un
ibino thuno ïë ka ipoth unu yo kanya un
itye ka cïdhö ïë.
22 Kür ilworgï; Rwoth Obangawu
kikokome bino lwëny pïrwu."
23 Ï karë nön an akwaö Rwoth nï,
24 "Rwoth Obanga, in ïcakö nyutho both
aticni dit na megi ëka kï tëköni. Obanga
mënë na tye ï wi polo onyo ï wi lobo na
twërö tio tic më aura kite na in itio ködë?
25 Wëk acïdh anën lobo na bër na tye yo
löka kulo Jordan, lobo na bër n'otingere ëka
kite më Lebanon."
26 Ëntö Rwoth ökëcö ï koma pïrwu ëka
onwongo ba dök twërö winyona. Cë Rwoth
okobo nï, "Manön örömö, kür dökï ïtwak
köda ï kom köp ni.
27 Apë ïïdh malö ï wi kidi më Piciga,
cë ïnën yo kuthö ëka kukuju, kukwap ëka
kukïdë. Nën lobo kï wangi, pïën in ba ibino
ngölö kulo Jordan.
28 Ëntö cïk Yocua, ïdïï cwinye ëka ïmïï ën
tëk cwiny; pïën ënë bino poth yo löka ca
nakun tëlö jö ni, cë bino mïögï gamö lobo
na in ibino nënö."
29 Cë wan ebedo ï ora na cwök kï Bet Peor.

4

Muca öcükö cwiny jö Icarael më gwökö cïk

1 Kobedini un jö Icarael, winy unu cïk
kïbëc na an abino pwonyowu. Gwökgï ëk
ibed unu na kwö ëk ïdöny ëka ïgam unu
lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, tye ka
mïöwu.

---

* **3:14** ***Kabot Jair*** gönyö nï *peci më Jair.* † **3:17** ***Nam më Kineret*** ecwodo thon nï *Nam më Galilaya.*

2 Kür ïmëd unu köp mörö ï kom cïk na
an acïköwu ëka kür ïkwany unu köp mörö kï
ïë, ëntö gwök unu cïk ka Rwoth Obangawu
kite na an amïöwu ködë.
3 Un ïnënö kï wangwu gin na Rwoth
ötïmö ï Baal Peor. Rwoth Obangawu obino
otyeko jö kïbëc na wörö Baal më Peor kï ï
kinwu.
4 Ëntö un kïbëc na pod iketho genwu ï
kom Rwoth Obangawu pod itye unu na
kwö naka tin.
5 Nën! An dong atyeko pwonyowu cïk
kïbëc kite na Rwoth Obangana öcïka ködë,
ëk ïgwök unugï ï lobo na un ïcwök dönyö ïë
më gamö dökö mewu.
6 Gwök unu na bër, pïën manön ënë bino
nyutho ryëkö ëka ngecwu both rok, na bino
gïnï winyo cïk ni kïbëc së kobo nï, “Adyer,
rok na dit ni obedo gïnï jö na ryëk rwök ëka
nïang gïnï.”
7 Rok mënë na dit na tye k'obangagï na
cwök ködgï, kite na Rwoth Obanga onu
bedo na cwök kod onu ï karë kïbëc na onu
ëlëgö bothe?
8 Rok mënë nökënë na dit, na tye kï cïk
n'atïr gïnï na calö man na tin an atye ka
ketho ï nyimwu?
9 Ëntö gwökërë unu na bër, kür ïmïï wiwu
owil ökö kï kom gin na un ïnënö kï wangwu,
onyo kür ïmïïgï orweny ökö kï ï cwinywu
pï karë më kwöwu kïbëc. Pwony unu cïk ni
both ëthïnöwu ëka both ëthïnögï thon.
10 Po unu ï kom nïnö na un icung ï nyim
Rwoth Obangawu ï Koreb, ï karë na ën
okobo nïna nï, “Gür lwak ï nyima ëk owiny
gïnï köpna ëk opwony gïnï kite më wöröna
pï karë na gïn pod tye na kwö ï wi lobo ëk
opwony gïnï both ëthïnögï.”
11 Un ibino na cwök ëka icung unu ï tyën
kidi, nakun wi kidi lyël kï mac naka ï polo,
k'edou n'ocido na cöl ëka pïny na cöl cuc.
12 Cë Rwoth ötwak kodwu kï ï mac. Un
iwinyo köp ëntö ba ïnënö unu kome; dwön
këkën ënë owinyere.
13 Ën okobo niwu cïkërë mërë, cïk apar,
na ën öcïköwu më gwökö ëka öcöögï ï kom
kite arïö n'apada.
14 Ëka Rwoth öcïka ï karë nön më pwony-
owu kï cïk kïbëc na ën öcïka ködë, ëk ïgwök
unu ï lobo na un ïcïdhö gamö më bedo
mewu.

Cïk na makö cal jwogi

15 Myero ïgwökërë unu rwök pïën ba
ïnënö unu cal gin mörö ï karë na Rwoth
ötwak kodwu ï Koreb kï ï mac na lyël.
16 Kür ïbal unu më yübö cal jwök pïrwu
kenwu, cal gin mörö këkën na un ïyübö,
kadï ëyübö na cal k'ëcwö onyo dhakö,
17 onyo na cal kï lee mörö na bedo ï wi
lobo onyo wïnyü mörö na ngwëcö malö ï wi
yamö,
18 onyo gin mörö na kwö na wotho ï wi
ngöm onyo rëc mörö na tye ï öd pii pïny.
19 Ëka ka itingo wangi malö ï polo cë
ïnënö ceng, dwe ëka cër—kï jami kïbëc na
tye ï polo—kür ïmïï gin mörö öywa thamawu
më ryebere pïny ï nyimgï ëka më wörö
jami na Rwoth Obangawu ömïö pï rok kïbëc
nökënë na tye ï thë polo.
20 Ëntö Rwoth ölaröwu ëka ökwanyöwu ökö
kï ï lobo Ejip, n'onwongo cal kï keno theth,
më bedo jögë na pïrgï tëk kite na un itye
ködë kobedini.
21 Akëmö ömakö Rwoth ï koma pïrwu,
cë okwongere nï an ba abino ngölö kulo
Jordan ëka dönyö ï lobo na bër na Rwoth
Obangawu bino mïöwu më bedo mewu.
22 An abino thöö ï lobo ni; an ba abino
ngölö kulo Jordan; ëntö un ïcwök ngölö kulo
yo löka ëka ibino unu gamö lobo na bër më
bedo mewu.
23 Gwökërë unu ëk kür wiwu owil kï
cïkërë ka Rwoth Obangawu na ën öcïkërë
kodwu. Kür ïyüb unu cal jwök mörö pïrwu
na cal kï gin mörö na yam Rwoth Oban-
gawu öcïkö nï kür ïtïm unu.
24 Pïën Rwoth Obangawu cal kï mac na
wangö pïny, ën obedo Obanga na nyek.
25 Ï karë më anyim, ka dong ïnywölö unu
ëthïnö ëka ëkwaëwu cë ibedo unu ï lobo
pï karë na lac, kür ïbal unu kï yübö cal
jwök mörö këkën. Man obedo gin na rac
ï wang Rwoth Obangawu ëka bino mïö
akëmö makö ën ï komwu.
26 An tin acwodo polo ëka lobo më bedo
caden ï komwu nï ibino unu thöö pïöpïö kï
ï lobo na un itye ka ngölö kulo Jordan më
gamö. Un ba ibino bedo kunön pï karë na
lac ëntö ebino tyekowu ökö.
27 Rwoth bino këthöwu ökö ï kin rok na
papath. Jö na nönök këkën ënë bino dong
na kwö ï kin rok na Rwoth bino terowu ïë.

28 Kï kunön un ibino wörö obanga na dhanö öyübö ayüba kï cïngë kï ï kom yen ëka kite, na ba römö neno, ba winyo köp, ba cemo ëka ba ngweo gin mörö.
29 Ëntö ibino unu rangö Rwoth Obangawu kï kunön, ibino unu nwongo ën ka ïrangö unu kï cwinywu kïbëc ëka kï tipowu kïbëc.
30 Ka itye unu ï pëkö na jami ni kïbëc ötïmërë ï komwu, cë kinge, ibino unu dwogo both Rwoth Obangawu ëka ibino bedo unu kï winy ï kome.
31 Pïën Rwoth Obangawu obedo Obanga na nyakïca; ën ba bino wëkö onyo tyekowu onyo wie ba bino wil kï cïkërë mërë kï kwerewu, na ën omoko bothgï kï kwong.

Rwoth ënë Obanga

32 Kobedini peny unu pï karë n'opoth angec, na bara ënywölöwu, cakërë ï karë n'Obanga ocweo dhanö ï wi lobo; cak penyo kï ï acaki lobo naka ï ajiki. Tye gin mörö na dit rwök na calö man n'ötïmërë, onyo gin mörö na cal ködë n'obino owinyere?
33 Tye rok mörö na yam owinyo dwön Obanga na twak kï ï mac kite na un iwinyo ködë ëka pod tye gïnï na kwö?
34 Onyo obanga mörö tye n'ötëmö kwanyö rok mörö më bedo mëgë këné, kï ï kin rok nökënë nakun tëmö cwinygï k'anyuth më tango ëka gin më aura gïnï, kï lwëny, kï tëkö ëka kï twërö, kï thwön lworo na dwong na röm kï gin na Rwoth Obangawu ötïmö niwu ï lobo Ejip nakun un itye ka nënö kï wangwu?
35 Enyutho jami ni bothwu ëk inge unu nï Rwoth ënë Obanga; ba dök tye Obanga mörö nökënë.
36 Ën ömïö iwinyo unu dwönë kï ï polo ëk opwonywu. Ëka onyutho niwu mac mërë na thwönë ï wi lobo cë iwinyo unu köp mërë kï ï mac.
37 Pïën ën ömarö kwerewu ëka öyërö ëkwaëgï na gïn önywölö, ën ökwanyögï ökö kï lobo Ejip kï tëkö mërë na dit nakun ën kikome tye kodwu.
38 Ën öryëmö rok na döngö ëka na tëk lööwu ökö kï ï nyimwu, ëk ekelwu ï lobogï më mïö lobogï bedo mewu kite na tye ködë tin.
39 Tin dong myero inge unu ëka iketh unu ï cwinywu nï Rwoth ënë Obanga na tye ï wi polo ëka pïny ï wi lobo. Ba dök tye obanga mörö nökënë.
40 Pï manön, myero ïgwök unu cïk mërë kïbëc na an atye ka cïköwu ködë tin, ëk nyimwu ëka ëkwaëwu obed na leng, ëk ïkwö unu pï karë na lac ï lobo na Rwoth Obangawu bino mïöwu pï karë kïbëc.

Peci n'epono ïë

41 Ï karë nön Muca opoko peci adek yo kukïdë kulo Jordan
42 ëk ka ngat mörö oneko dhanö örïng yo kunön, ka ba öthëna athëna më neko awodhe akaka, na köp mörö ope ï kin-gï cön. Ën twërö rïngö ï pacö mörö acël ëka gwökö kwö mërë.
43 Peci nön gïn enene: Bejer na tye ï thim n'otingere malö n'öpëdhërë, pï jö ka Reuben; Ramot na tye ï Gilead pï jö ka Gad, ëka Golan na tye ï Bacan pï jö ka Manace.

Acaki më nwönö Cïk

44 Man ënë cïk na Muca ömïö both jö Icarael.
45 Man ënë cïk kïbëc na Muca ömïö bothgï ï karë na gïn öya kï ï lobo Ejip.
46 Gïn onwongo tye ï ora na cwök kï Bet Peor na tye kukïdë më kulo Jordan, na tye ï lobo ka Cikon rwoth ka jö Amor, n'onwongo löö Kecbon na Muca ëka jö Icarael obino ölöö ï karë na gïn dong öya ökö kï ï lobo Ejip.
47 Gïn ögamö lobo mërë ëka lobo ka Og rwoth më Bacan, rwodhi arïö ka jö Amor na bedo gïnï ï löka kulo Jordan yo kukïdë.
48 Lobo ni öcakërë kï ï pacö Aroer na tye ï lak kulo më Arnon cïdhö ködë naka ï kidi Cirion (manön, Kermon),
49 kanya acël k'Araba kïbëc na tye kukïdë më Jordan, na dök ködë yo nam më Araba na tye ï thë kidi më Piciga.

5

Cïk Apar
(Yaa 20:1-17)

1 Muca ocwodo jö Icarael kïbëc cë okobo bothgï nï:

Un jö Icarael, winy unu cïk kïbëc na an acwök kobo niwu tin. Pwony unu ëka ïgwökërë unu më lübögï.

2 Rwoth Obanga onu öcïkërë kod onu ï
Koreb.
3 Ën ba oketho cïkërë ni kï kwere onu ëntö
oketho cïkërë kod onu kïbëc, na pod etye na
kwö tin.
4 Rwoth ötwak kodwu wang kï wang kï ï
mac ï wi kidi.
5 Ï karë nön, an acung ï kin Rwoth ëka
un më kobo niwu köp ka Rwoth, pïën un
onwongo ilworo mac ëka ba ïcïdhö unu
malö ï wi kidi. Ëka ën okobo nï:
6 “An ënë Rwoth Obangawu
n'okelowu kï ï lobo Ejip, lobo më
opii.
7 “Kür ibed unu k'obanga nökënë na path
köda.
8 “Kür ïyüb cal jwök mörö na megi, onyo
cal gin mörö na tye malö ï wi polo,
onyo na tye pïny ï wi lobo onyo na tye ï
thë pii.
9 Kür iryebiri pïny ï nyimgï më wörögï.
Pïën an, Rwoth Obangani, abedo Obanga
na nyek, ëka abino pwodo ëkwaë ka jö na
daga pï bal ka kweregï naka thuno ködë ï
kom ëkwaë më adek kï më angwën.
10 Ëntö an abino nyutho mar na ba lökërë
both jö elip kï elip na mara ëka gwökö cïkna
gïnï.
11 “Kür icwod nyïng Rwoth Obangani
atata, pïën Rwoth bino mïö köp löö
ngat na cwodo nyïngë atata.
12 “Gwök nïnö më Cabït ëk obed na leng,
kite na Rwoth Obangani ociki ködë.
13 Tii tic pï nïnö abicël nakun ityeko ticni
kïbëc,
14 ëntö nïnö më abïrö ënë Cabït* ka Rwoth
Obangani. Nïnö nön kür igud tic mörö,
kadï in kikomi, onyo wodi onyo nyari, onyo
aticni n'ëcwö onyo na dhakö, onyo thwoni
pur, onyo kanani onyo leenini mörö këkën,
onyo arok mörö na bedo ï peciwu, ëk aticni
n'ëcwö onyo na dhakö myero oywe thon
calö in.
15 Po unu nï un onwongo ibedo opii ï Ejip
ëka Rwoth Obangawu ënë ökwanyöwu ökö
kï kunön kï thwön tëkö. Manön ënë ömïö
Rwoth Obangawu öcïkö nï ïgwök unu nïnö
më Cabït.
16 “Wör apapni ëka ayani, kite na Rwoth
Obangani ociki ködë, ëk ibed ï wi lobo
pï karë na lac ëka nyimi obed na leng
ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka
mïöwu.
17 “Kür ineki.
18 “Kür ïdöny ï elomi.
19 “Kür ïkwal.
20 “Kür ikob köp më twodo ï kom ngat
mörö.
21 “Kür ïnïr dhakö ka ngat nökënë. Kür
ïnïr öt ka ngat mörö, onyo ngöm,
onyo etic mërë na cwö onyo na mon,
thwön më pur onyo kana mërë, onyo
gin mörö këkën n'obedo më ka ngat
nökënë.”

22 Man ënë cïk na Rwoth ötwakö kï dwön
na longo ï athukowu kïbëc kï ï mac na lyël ï
wi kidi, kï ï edou ëka pïny na cöl cuc cë ën ba
ömëdö köp mörö nökënë. Ën öcöö cïk ni gïnï
ï kom kite n'apada arïö ëka ömïögï botha.
23 Ï karë na un iwinyo dwön n'odonyo kï ï
pïny na cöl, nakun wi kidi tye ka lyël kï mac,
ëtëla kïbëc më kakawu ëka edongwu obino
gïnï botha.
24 Ëka un ikobo nï, “Rwoth Obanga onu
onyutho nï onu dheo ëka dit mërë cë onu
ewinyo dwönë kï ï mac. Tin onu ënënö
nï dhanö twërö bedo na kwö kadï bed nï
Obanga twak ködë.
25 Ëntö kobedini, pïngö onu myero ëthöö?
Mac na thwönë nön bino camö onu ökö ëka
onu ebino thöö ka ëmëdërë më winyo dwön
Rwoth Obanga onu.
26 Ngat mörö tye na tye kï kom na naka
yam owinyo dwön Obanga na kwö nakun
twak kï ï mac, kite na onu ewinyo ködë, ëka
pod tye na kwö?
27 In ïcïdh na cwök ëk iwiny köp kïbëc
na Rwoth Obangawa kobo. Cë ikob nïwa
gin mörö këkën na Rwoth Obangawa bino
kobo nini. Wan ebino winyo ëka ëlübö.”
28 Rwoth owinyo köp na un ikobo botha
cë okobo nïna nï, “An awinyo köp kïbëc na
lwak okobo bothi, köp kïbëc na gïn okobo
tye kakarë.
29 Ka onwongo gïn mëdërë më bedo kï
cwiny n'obedo nï kömanön ï karë kïbëc, më
lworona ëka më gwökö cïkna kïbëc, ëk jami
kïbëc owoth na bër ködgï ëka ëkwaëgï na
twal.

* **5:14** ***Cabït*** gönyö nïy*weo.*

30 “Cïdh ikob nïgï nï ödök gïnï ï këmagï.
31 Ëntö in idong botha kany ëk an akob
nini cïkna kïbëc, na in myero ipwonygï
ködë, ëk öcïdh ölüb gïnï ï lobo na an atye ka
mïögï më bedo mëgï.”
32 Pï manön, gwökërë unu ëk ïtïm unu
kite na Rwoth Obangawu öcïköwu ködë; kür
ïngël unu yo cïngwu kucem onyo kucam.
33 Lüb unu yoo kïbëc na Rwoth Oban-
gawu öcïköwu, ëk ibed unu na kwö, ny-
imwu obed na leng ëka ibed unu pï karë na
lac ï lobo na un ibino gamö më bedo mewu.

6

Cïk na dit na löö kïbëc

1 Man ënë cïk kïbëc na Rwoth Obangawu
öcïka nï ëk apwonywu më lübö ï lobo na
un ïcïdhö ngölö kulo Jordan më gamö bedo
mewu,
2 ëk un, ëthïnöwu ëka ëkwaëgï na bino
lübögï obed gïnï kï wörö ï kom Rwoth Oban-
gawu pï karë më kwöwu na un ïgwökö cïk
mërë kïbëc na an amïöwu. Man bino mïöwu
bedo na kwö pï karë na lac.
3 Pï manön, winy unu jö Icarael, gwökërë
unu më lübögï ëk nyimwu obed na leng ëka
thon ïnya unu na pol rwök ï lobo na mio na
cak kï möö kic möl kï ïë, kite na calö Rwoth,
Obanga ka kwerewu, öcïkö ködë.
4 Winy unu jö Icarael, Rwoth Obangawa,
ën këné ënë Rwoth.
5 Mar Rwoth Obangani kï cwinyi kïbëc, kï
tiponi kïbëc ëka kï tëköni kïbëc.
6 Cïk ni gïnï na an tin acïköwu ködë myero
obed ï cwinywu.
7 Pwony unu ëthïnöwu kï cïk nön gïnï.
Twak unu pïrgï ka ibedo unu pacö ëka ka
iwotho unu ï yoo, ka ibuto unu pïny ëka ka
ïyaa unu malö.
8 Twegï na calö anyuth gïnï më po wiwu
ï ngut cïngwu ëka ï ter nyimwu.
9 Cöögï ï kom yen dholokek më udiwu ëka
ï kom dhö wangkacwu.
10 Rwoth Obangawu bino kelowu ï lobo
na ën öcïkërë kï kwong both kwaröwu
Abraam, Icaka ëka Jakob. Lobo nön tye kï
peci na lac na bër rwök, na pathï un ënë
ïgërö,
11 udi n'opong kï jami kïbëc na bëcö na un
ba iketho gin mörö ïë, kulo na un ba igolo,
pwothi ölök ëka yen jeituni na un ba ïpïdhö
cë ka ïcamö unu ëka iyeng unu,
12 gwökërë unu ëk kür wiwu owil ökö ï
kom Rwoth n'okelowu kï ï Ejip, lobo më
opii.
13 Wör Rwoth Obangawu, tii unu nïnë
këkën ëka ikwong unu kwong na mewu kï
nyïngë.
14 Kür ïwör unu obanga nökënë, obanga
ka rok na tye ï ngetwu,
15 pïën Rwoth Obangawu, na tye ï kinwu,
obedo Obanga na nyek ëka akëmö mërë
bino podho ï komwu cë bino tyekowu ökö
kï ï wi lobo.
16 Kür ïtëm unu Rwoth Obangawu kite na
un ïtïmö ködë kï ï Maca.
17 Myero ïgwök unu cïk ka Rwoth Oban-
gawu kïbëc na ën öcïköwu.
18 Tïm unu gin na tye atïr ëka na bër ï
nyim Rwoth ëk nyimwu obed na leng ëka
ïcïdh ïgam unu lobo na bër na Rwoth yam
öcïkërë kï kwong both kwerewu,
19 ëka Rwoth bino ryëmö langwu ökö kï ï
nyimwu kite na ën okobo.
20 Ï karë më anyim, ka ëthïnöwu openy-
owu nï, “Pïngö Rwoth Obangawa öcïköwa
më lübö cïk ni kïbëc?”
21 Un ibino kobo both ëthïnöwu nï, “Wan
onwongo ebedo opii ka Parao ï lobo më
Ejip, ëntö Rwoth ökwanyöwa ökö kï kunön kï
tëkö më cïngë.
22 Rwoth obino otio anyuth më tango ëka
gin më aura gïnï—na döngö ëka na reco
rwök—ï kom jö Ejip, ï kom Parao ëka ï kom
jö më ödë kïbëc na wan ënënö kï wangwa.
23 Ëntö ën obino ökwanyöwa ökö kï kunön
më kelowa kany, ëk ëmïïwa lobo na ën ok-
wongere nï ebino mïö both kwerewa.
24 Rwoth öcïköwa më lübö cïk ni kïbëc ëka
më wörö Rwoth Obanga onu, ëk ebed na
bër ï karë kïbëc ëka ebed na kwö, kite na tye
ködë tin.
25 Ka onu ëgwökërë më wörö cïk ni kïbëc
ï nyim Rwoth Obangawa, kite na ën öcïkö
onu ködë, cë ebino bedo jö na kitegï atïr.”

7

Ryëmö Erok ökö

1 Ka Rwoth Obangawu bino kelowu ï
lobo na un itye ka dönyö ïë më gamö bedo
mewu, nakun ryëmö rok na pol ökö kï

ï nyimwu—jö Kit, jö Girgac, jö Amor, jö Kanaan, jö Periji, jö Kibi ëka jö Jebuc—rok abïrö na pol ëka tëk gïnï na löowu ökö
2 ëka ka Rwoth Obangawu ömïögï ï cïngwu cë ïlöö unugï, myero ityek unugï ökö. Kür imok unu cïkërë ködgï, ëka kür thon inyuth kïca mörö bothgï.
3 Kür ïnyömërë unu ködgï. Kür ïmïï anyirawu both awopegï më anyöma onyo kür ïnyöm unu anyiragï n'awopewu,
4 pïën gïn bino mïö ëthïnöwu lökërë ökö kï botha cë cakö gïnï wörö obanga nökënë, ëka akëmö ka Rwoth bino bino ï komwu cë tyekowu ökö pïöpïö.
5 Man ënë gin na myero un ïtïm ï komgï: Tütürö unu keno tyërgï ökö pïny, rëdh unu kite na gïn ocibo më awöra ökö pïny, tong unu yen n'ëpïdhö kanya gïn wörö obangagï na dhakö ïë n'ecwodo nï Acera ëka ïwang unu cal jwogigï ökö kï mac.
6 Pïën un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Rwoth Obangawu otyeko yëröwu kï kin lwak kïbëc na tye ï wi lobo më bedo jögë na pïrgï tëk.
7 Rwoth ba oketho mar mërë ï komwu ëka öyëröwu, pathï nï un onwongo ipol unu na löö rok nökënë, pïën un ënë onwongo itye unu na nönök na löö kï kin rok kïbëc.
8 Ëntö pïën Rwoth onwongo ömaröwu ëka ögwökö kwong mërë na ën okwongo both kwerewu, ënë ömïö ën ökwanyöwu ökö kï tëkö më cïngë ëka ökököwu kï ï lobo më opii, kï ï tëkö ka Parao rwoth më Ejip.
9 Myero dong inge unu nï Rwoth Obangawu ënë Obanga; ën obedo Obanga na genere, na gwökö cïkërë mërë më mar both wang rok elip kï elip na marö ën ëka gwökö gïnï cïk mërë.
10 Ëntö
jö na dag Rwoth, ën bino cülö kwor ï komgï
kï tyekogï;
ën ba bino galërë më cülö kwor ï kom
jö na dag ën.
11 Pï manön, myero ïgwökërë unu më lübö cïk kïbëc na an amïöwu tin.
12 Ka iwinyo unu cïk ni gïnï ëka ïlübö unu na bër, cë Rwoth Obangawu bino mëdërë më gwökö cïkërë më mar mërë kodwu kite na ën okwongo ködë both kwerewu.
13 Ën bino maröwu, mïöwu gum ëka mëdö welwu. Ën bino mïö gum both ëthïnö na un ibino nywölö, gin na bino cëk ï pwothiwu—kalwu, köngö ölök na nyen ëka möö jeituni—ëthïn dhok na mewu ëka ëthïn rom kï dyegiwu ï lobo na ën yam okwongere both kwerewu nï ebino mïöwu.
14 Ebino mïöwu gum na löö rok nökënë; ngat mörö ope kï ï kin cwö onyo mon na mewu na bino bedo abonge athïn, onyo leeniwu mörö ope na bino bedo abonge athïn mërë.
15 Rwoth bino gwököwu kï ï kom two kïbëc. Ën ba bino mïö two na reco na un ingeo kï ï lobo Ejip maköwu, ëntö ën bino mïö makö jö kïbëc na dagwu.
16 Myero ityek unu rok kïbëc na Rwoth Obangawu bino mïö ï cïngwu. Kür kïca ömakwu ï komgï ëka kür ïwör unu obangagï gïnï, pïën manön bino bedo calö pawaka më maköwu.
17 Ka un ïthamö kenwu nï, “Rok ni tëk löowa ökö. Wan ebino ryëmögï nïngö?”
18 Ëntö kür ibed unu kï lworo ï komgï; po unu ï gin na Rwoth Obangawu ötïmö ï kom Parao ëka jö më Ejip kïbëc.
19 Un ïnënö kï wangwu atëmatëma na döngö, anyuth më tango ëka gin më aura gïnï, cïng na tëk ëka kï twërö mërë na Rwoth Obangawu okelowu ködë. Rwoth Obangawu bino tïmö nï kömanön ï kom rok kïbëc na un kobedini ilworo.
20 Rwoth Obangawu bino oro lworo ï kin-gï naka thon jö n'ökwö n'opono gïnï kï bothwu ebino tyekogï ökö.
21 Kür ibed unu kï lworo ï komgï, pïën Rwoth Obangawu na tye ï kinwu, ën obedo Obanga na dit ëka ngat na myero elwor.
22 Rwoth Obangawu bino ryëmö rok nön gïnï ökö kï ï nyimwu momoth. Ba ebino yeo niwu më tyekogï ökö wang acël, pïën wel leeni na ger römö mëdërë ëka twërö yelowu.
23 Ëntö Rwoth Obangawu bino mïögï ï cïngwu, ën bino mïögï rubere rwök naka ibino unu tyekogï ökö.
24 Ën bino mïö rwodhigï ï cïngwu, ëka ibino unu rwenyo nyïng-gï ökö kï ï wi lobo. Ngat mörö ope na bino cung ï nyimwu; ibino unu tyekogï ökö.
25 Myero ïwang unu cal obangagï gïnï kï mac. Kür ïnïr unu ryal onyo gol na tye ï komgï, ëka kür ïkwany më bedo mewu onyo

bino dökö pawaka më makömu, pïën obedo gin më kwer both Rwoth Obangawu.
26 Kür ikel unu gin mörö më kwer ï udiwu na mïö etyekowu ökö calö gïn. Myero ïkwër ëka ïdag unu gin nön, pïën obedo gin na myero etyek ökö.

8

Kür wiwu owil ï kom Rwoth

1 Gwökërë unu më lübö cïk kïbëc na an atye ka mïömu tin, ëk ibed unu na kwö ëka ïnya unu na pol, ïcïdh ïdöny unu ï lobo na Rwoth öcïkërë kï kwong both kwerewu.
2 Myero ipo unu kite na Rwoth Obangawu ötëlömu ködë kï ï thim pï mwaka pyer angwën, më mïömu bedo na mwol ëka më tëmömu ëk enge gin n'onwongo tye ï cwinywu, ka onyo ibino unu gwökö cïk mërë onyo pe.
3 Ën ömïö ïdökö unu na mwol, ömïö kec onekowu, cë öpïdhömu kï mana, na un onyo kwerewu onwongo ba ongeo, më pwonyowu nï dhanö ba kwö kï cem këkën ëntö kwö kï köp kïbëc na donyo kï ï dhö Rwoth.
4 Böngwu ba obino otii kï ï komwu ëka tyënwu ba obino okwot ï mwaka pyer angwën ni kïbëc.
5 Myero dong inge unu kï ï cwinywu nï kite na calö dhanö pwonyo athïn mërë, Rwoth Obangawu thon pwonyowu.
6 Myero ïgwök unu cïk ka Rwoth Obangawu, nakun iwotho unu ï yoo mërë ëka ilworo unu ën.
7 Pïën Rwoth Obangawu tye ka kelowu ï lobo na bër—n'opong kï ora, kulo më pii ëka wang pii na möl ï ora ëka wi kite;
8 lobo na tye kï ngano ëka cayiri, ölök ëka yen ölam, okwer pomegranat, lobo na möö jeituni ëka möö kic möl kï ïë;
9 lobo na cem ba nönök ïë ëka gin mörö ope na bino rem kï bothi; lobo na kite mërë obedo nywenyo ëka ïtwërö künyö mola kï ï kite.
10 Ka icemo ëka iyeng unu, pak unu Rwoth Obangawu pï lobo na bër na ën ömïömu.
11 Gwökërë unu ëk kür wiwu owil ökö ï kom Rwoth Obangawu, na nwongo ba ïgwökö unu cïk mërë kïbëc na an atye ka mïömu tin.
12 Ka icemo ëka iyeng unu, ka ïgërö unu udi na bëcö më bedo ïë,
13 ka dhok, rom kï dyegiwu önya ödökö na pol, ka ryalwu ëka gol ömëdërë ëka kï jami kïbëc na un itye ködgï önya,
14 cë cwinywu cakö wakërë ëka wiwu bino wil ökö ï kom Rwoth Obangawu n'ökwanyömu kï ï lobo Ejip, lobo më opii.
15 Ën ötëlömu kï ï thim na lac ëka na lik, lobo më örïö na pii ope ïë, na thwone ëka ïth tye gïnï ïë. Ën ömïömu pii n'öya kï ï lëla.
16 Ën öpïdhömu kï mana kï ï thim, gin mörö na kwerewu ba ongeo anaka yam, më mïömu bedo na mwol ëka më tëmömu ëk ï ajiki nyimwu obed na leng.
17 Gwökërë unu ëk kür ikob kenwu nï, “Tëköna ëka twërö më cïnga ënë ömïa anwongo lönyö ni.”
18 Ëntö po unu ï kom Rwoth Obangawu, pïën ën ënë mïö tëkö më nwongo lönyö, ëk omok cïkërë mërë na ën okwongo both kwerewu, kite na tye ködë tin.
19 Ka wiwu bino wil ökö ï kom Rwoth Obangawu, cë ïlübö unu obanga nökënë, ïwörö ëka iryebere unu pïny ï nyimgï, an akobo bothwu tin nï ebino tyekowu ökö.
20 Ebino tyekowu ökö calö rok nökënë na Rwoth otyekogï ökö kï ï nyimwu, cë ebino tyekowu ökö pï kwërö winyo dwön Rwoth Obangawu.

9

Tyën köp na Rwoth bino könyö kï jö Icarael

1 Winy unu, jö Icarael. Un kobedini ïcwök unu ngölö kulo Jordan yo löka, ëk ïcïdh unu më ryëmö rok na tye kunön, jö na tëk na löömu ökö, na tye kï peci na lac kï cël na thuno naka ï polo.
2 Jö nön tëk ëka boco gïnï, jö Anak! Un ingeo köp ï komgï, ëka iwinyo unu ka ekobo nï: “Nga na twërö cung ï nyim jö Anak më lwëny ködgï?”
3 Ëntö myero inge unu tin nï Rwoth Obangawu ënë ngat na tye ka woth ï nyimwu na calö mac na wangö pïny. Ën kikome ënë bino tyekogï, ën bino löönögï ökö kï ï nyimwu. Un ibino ryëmögï ëka ibino nekogï pïöpïö, kite na Rwoth öcïkërë ködë bothwu.

4 Kinge na Rwoth Obangawu öryëmögï
ökö kï ï nyimwu, kür ikob unu köp kï ï
cwinywu nï, “Rwoth okela kany më gamö
lobo ni pïën an kitena atïr.” Manön obedo pï
tïm na reco më rok ni ënë ömïö Rwoth bino
ryëmögï ökö kï ï nyimwu.
5 Pathï pï kite atïrwu onyo pï leng
cwinywu nï un ïcïdhö më gamö lobogï;
ëntö pï tïm na reco më rok ni gïnï, Rwoth
Obangawu bino ryëmögï ökö kï ï nyimwu,
ëk ocob gin na ën okwongo both kwaröwu
Abraam, Icaka ëka Jakob.
6 Myero ïnïang unu nï pathï pï kite atïrwu
ënë ömïö Rwoth Obangawu tye ka mïöwu
lobo ni na bër ëk ïgam unu obed mewu, pïën
un jö na ngutwu nwang.

Wod thwön n'obedo gol

7 Po unu ï köp ni ëka kür ïmïï wiwu owil
kite na un ïmïö akëmö ömakö Rwoth Oban-
gawu kï ï thim. Cakërë ï nïnö na un ïya kï
Ejip naka ithuno unu ï kabedo ni, un ibedo
jëm ï kom Rwoth.
8 Ï kidi më Koreb, un ïmïö Rwoth obedo
k'akëmö, cë ömïö akëmö ömakö ën rwök ï
komwu më tyekowu.
9 Ï karë na an aïdhö malö ï wi kidi më
gamö kite n'apada, kite n'apada më cïkërë
na Rwoth oketho kodwu, an abino abedo
ï wi kidi pï nïnö pyer angwën kiceng ëka
kiwor, nakun ba acemo ëka ba amodho pii.
10 Rwoth ömïa kite arïö n'apada
n'Obanga onwongo öcöö kï cïngë. Cïk
kïbëc onwongo tye ï komgï na Rwoth ötïtö
bothwu kï ï mac na lyël ï wi kidi ï nïnö më
athuko.
11 Kinge nïnö pyer angwën kiceng ëka
kiwor, Rwoth ömïa kite arïö n'apada, kite
n'apada më cïkërë.
12 Cë Rwoth okobo nïna nï, “Yaa malö kï
kany ïcïdh yo pïny pïöpïö, pïën jogi na in
ikelogï kï ï Ejip ötïmö gïnï bal. Gïn ölökërë
gïnï ökö pïöpïö kï ï kom gin na an acïkögï ëka
öyübö gïnï cal jwök n'obedo nywenyo.”
13 Rwoth okobo nïna nï, “An anënö jö ni
ëka obedo gïnï jö na ngutgï nwang rwök!
14 Wëka an këna, ëk atyekgï ëka ajwa
nyïng-gï ökö kï ï thë polo. An abino mïöni
ïdökö rok na tëk ëka ïnya unu na pol na
löögï.”
15 Cë an alökara, aidho yo pïny kï ï wi kidi,
nakun kidi tye ka lyël kï mac. Ëka kite arïö
n'apada më cïkërë onwongo tye ï cïnga gïnï.
16 Ï karë na an anënö, anënö nï ïbalö unu
ï kom Rwoth Obangawu; un ïyübö cal jwök
na cal kï wod thwön pïrwu. Un ïlökërë ökö
pïöpïö kï ï yoo na Rwoth onwongo öcïköwu.
17 Cë an amakö kite arïö n'apada ëka
abologï ökö pïny kï ï cïnga gïnï, angënyö ökö
na thïthïnö ï nyimwu.
18 Kinge dökï abuto pïny aryeba cwiny ï
nyim Rwoth pï nïnö pyer angwën kiceng
ëka kiwor; an ba acemo ëka ba amodho pii
pïën pï bal kïbëc na un ïtïmö, nakun ïtïmö
unu gin na rac ï wang Rwoth n'ömïö akëmö
ömakö ën.
19 An abedo kï lworo ï kom akëmö ka
Rwoth na tëk, pïën akëmö onwongo ömakö
ën rwök ï komwu më tyekowu ökö. Ëntö
Rwoth dökï obino owinya.
20 Akëmö ömakö Rwoth rwök ï kom Aron
më neko ën, ëntö ï caa nön an alëgö pïrë
thon.
21 An thon akwanyö gin më balwu nön,
wod thwön na un ïyübö, cë awangö ökö kï
mac. Cë angïngïnyö ëka amïö ödökö buru na
pwöth calö apua, cë aönyö apua mërë ï kulo
na möl pïny kï ï wi kidi.
22 Un thon ïmïö akëmö ömakö Rwoth kï ï
Tabera, ï Maca ëka ï Kibrot Ataaba.
23 Ëka ï karë na Rwoth oorowu kï ï Kadec
Barnea ën okobo nï, “Cïdh unu malö ëka
ïgam unu lobo na an amïöwu,” ëntö un ibino
ïjëm unu ï kom Rwoth Obangawu. Un ba
ibedo kï gen ï kome ëka ba iwinyo unu ën.
24 Un ibedo jëm ï kom Rwoth anaka ï nïnö
na an angeowu ködë.
25 An abuto aryeba cwiny ï nyim Rwoth
pï nïnö pyer angwën nön kiceng ëka ki-
wor pïën Rwoth onwongo okobo nï ebino
tyekowu ökö.
26 Cë an alëgö both Rwoth ëka akobo
nï, “Rwoth Obanga, kür ityek jogi, jö na
megi na pïrgï tëk na in ïkökögï kï tëköni ëka
ïkwanyögï kï ï Ejip kï tëkö më cingi.
27 Po ï kom aticni Abraam, Icaka, ëka
Jakob. Kür ibed ka thamö pï ngut na
nwang, tïmgï na reco ëka balgï.
28 Pï manön lobo na in ïkwanyöwa kï ïë
bino kobo nï, ‘Rwoth onwongo ba römö
terogï ï lobo na ën öcïkërë ködë bothgï, ëka

pïën ën onwongo dag-gï, ën ökwanyögï ëk enekgï ökö ï thim.'
29 Ëntö gïn obedo jogi na pïrgï tëk na in ïkwanyögï kï tëköni ëka kï twëröni."

10

Muca dökï ögamö cïk
(Yaa 34:1-10)

1 Ï karë nön Rwoth okobo nïna nï, "Yüb kite arïö n'apada calö më acël ca ëka ibin yo botha ï wi kidi malö. Yüb thon canduk më bao.
2 An abino cöönö ï kom kite n'apada köp n'onwongo tye ï kom kite n'apada më acël ca, na in ibino ïngënyögï ökö. Cë in myero ikethgï ï canduk."
3 Cë an ayübö canduk kï ï kom yath alwïï ëka an ayübö kite arïö n'apada calö më acël ca gïnï. Ëka an acïdhö malö ï wi kidi kï kite arïö n'apada ï cïnga gïnï.
4 Rwoth öcöö ï kom kite n'apada ni ngö na ën onwongo öcöö cön, cïk apar na ën onwongo ötïtö bothwu kï ï mac, ï nïnö na un ïcökërë ï tyën kidi. Rwoth ömïögï botha.
5 Cë an adwogo pïny kï ï wi kidi ëka aketho kite n'apada ï canduk n'onwongo an ayübö kite na Rwoth öcïka ködë ëka pod tye gïnï kunön.
6 (Ï karë nön jö Icarael öya gïnï kï ï Beerot Bene Jakan* cë öcïdhö gïnï ï Mocera. Kï kunön Aron öthöö ëka eiko, cë wode Eleajar oleo ka tyënë na calö alamdhök.
7 Gïn öya kï kunön, cë öcïdhö gïnï yo Gudugoda ëka yo Jotbata, lobo na pii dwong ïë.
8 Ï karë nön Rwoth opoko kaka ka jö Lebi path më tingo canduk më cïkërë ka Rwoth, më cung ï nyim Rwoth më tio tic ëka më lamö gum kï nyïngë, kite na gïn pod tïmö ködë tin.
9 Manön ënë ömïö jö Lebi ba tye gïnï kï dul lobo mörö n'obedo mëgï ï kin utmegogï; Rwoth ënë obedo gin n'epoko nïgï kite na Rwoth Obangawu okobo bothgï ködë.)
10 An abedo ï wi kidi pï nïnö pyer angwën kiceng ëka kiwor, kite na an abedo ködë ï më acël ca. Rwoth obino owinyo lëgana ï karë nön thon cë Rwoth oyeo nï ba ebino tyekowu.
11 Rwoth okobo nïna nï, "Yaa malö, ïtël wi jïï ëk ödöny ëka ögam gïnï lobo na an akwongara më mïö both kweregï."

Lwor Rwoth

12 Kobedini dong, un jö Icarael, ngö na Rwoth Obangawu mïtö kï bothwu? Gin na Rwoth Obangawu mïtö kï bothwu ënë nï lwor unu Rwoth Obangawu, ïlüb unu yodhi mërë kïbëc, ïmar unu ën, ëka itii unu both Rwoth Obangawu kï cwinywu kïbëc ëka kï tipowu kïbëc.
13 Gwök unu cïk ka Rwoth kïbëc na an atye ka mïöwu tin pï bër bedowu.
14 Nën, kadï jami kïbëc na tye malö ï wi polo rwök, lobo ëka jami kïbëc na tye ïë obedo më ka Rwoth Obangawu.
15 Ëntö Rwoth oketho cwinye ï kom kwerewu ëka ömarögï cë obino öyëröwu, ëkwaëgï, kï ï kin rok kïbëc, kite na tye ködë tin.
16 Pï manön, bed unu kï winy both Rwoth ëka ïwëk unu bedo jö na ngutgï nwang.
17 Pïën Rwoth Obangawu ënë obedo Obanga na löö obanga nökënë gïnï ëka Rwoth ka rwodhi nökënë. Ën obedo Obanga na dit, na tye kï tëkö ëka Obanga na myero elwor. Ën ba lengere ï ngölö köp ëka ba wïlërë kï lïm.
18 Ën ngölö köp n'atïr ï kom athïn kic ëka ï kom dha thöö. Nyutho mar mërë both Erok ëka mïögï cem kï gin më aruka.
19 Un myero ïmar Erok, pïën un thon onwongo ibedo unu Erok ï lobo Ejip.
20 Wör Rwoth Obangawu, tii unu nïnë këkën ëka ikwong unu kwong na mewu kï nyïngë.
21 Ën obedo Obanga na myero ïpak unu; ën obedo Obangawu, n'ötïmö niwu jami na döngö ëka tango më aura na un ïnënö kï wangwu.
22 Kwerewu n'obino öcïdhö gïnï ï Ejip onwongo tye pyer abïrö kïbëc, ëka Rwoth Obangawu ömïöwu ïdökö na pol na calö cër na tye ï polo.

11

Gin na döngö na Rwoth ötïmö pï jögë

* **10:6** ***Beerot Bene Jakan*** gönyö nï *kulo k'awope ka Jakan.*

1 Myero ïmar unu Rwoth Obangawu ëka
ïtïm unu gin na ën mïtö; gwök unu cïk mërë
kïbëc, ëka gin na ën öcïkö ï karë kïbëc.
2 Po unu tin ï kom pwony na Rwoth
Obangawu opwonyowu ködë, an ba atye
ka twak k'ëthïnöwu ëntö kodwu pïën un
ingeo ëka ïnënö unu dit mërë, cïngë na tëk
ëka twërö mërë.
3 Gïn ba önënö tango ëka gin më aura na
ën ötïmö ï Ejip both Parao rwoth më Ejip ëka
ï lobo mërë kïbëc;
4 gin na ën ötïmö ï kom acikari më Ejip,
ï kom angole ëka gadigadigï, ï karë na ën
ömïö pii më Nam na Kwar ömwönyögï ökö
nakun onwongo gïn tye ka ryëmö körwu,
ëka kï kite na Rwoth otyekogï ködë.
5 Gïn ba önënö gin na ën ötïmö niwu ï thim
na un bara ithuno ï kabedo ni,
6 onyo gin na ën ötïmö ï kom Datan ëka
Abiram, ëthïnö k'Eliab wod ka Reuben, ï
karë na Rwoth ömïö ngöm öyabërë kï kanya
jö Icarael onwongo bedo ïë, cë ömwönyögï
ökö kï jö kïbëc më dholokekgï, këmagï ëka
gin na kwö kïbëc n'onwongo obedo mëgï.
7 Ëntö un ënë ïnënö kï wangwu jami na
döngö ni kïbëc na Rwoth otio.
8 Pï manön, myero ïgwök unu cïk kïbëc na
an atye ka mïöwu tin, ëk ibed unu kï tëkö
më cïdhö dönyö ïë ëka gamö lobo na un itye
ka ngölö kulo Jordan më bedo mewu,
9 ëk ibed unu pï karë na lac ï lobo na
Rwoth okwongo më mïö both kwerewu ëka
both ëkwaëgï, lobo na mio na cak kï möö kic
möl kï ïë.
10 Lobo na un itye ka dönyö ïë më gamö
ba obedo calö lobo Ejip, kï kanya un ïya unu
kï ïë, kanya un ïpïdhö kodhiwu ëka ïönyö
unu pii ïë kï cïngwu calö pwodho ngwedo.
11 Ëntö lobo na un itye ka cïdhö më
ngölö kulo Jordan më gamö ëk obed mewu,
obedo lobo n'obedo kitekite ëka ora gïnï,
lobo na köth dwong ïë.
12 Obedo lobo na Rwoth Obangawu
gwökö; wang Rwoth Obangawu tye ïë ï
karë kïbëc, cakërë ï acaki mwaka naka ï
ajiki mërë.
13 Cë ka un ibino lübö unu cïk kïbëc na an
atye ka mïöwu tin—më marö Rwoth Oban-
gawu ëka më tic nïnë kï cwinywu kïbëc ëka
kï tipowu kïbëc—
14 cë ën bino mïö köth cwe ï lobowu ï karë
mërë kikokome, köth më cwïr ëka köth më
oro, ëk ïcök unu cemwu, köngö ölök na nyen
ëka möö jeituni.
15 Ën bino mïö lum pï dhok na mewu, ëka
ibino unu cem cë iyeng unu.
16 Gwökërë unu ëk kür ïmïï thamawu
öbwölwu më lökërë ökö më wörö obanga
nökënë gïnï ëka ryebere pïny ï nyimgï.
17 Ka ïtïmö unu nï kömanön, akëmö bino
makö Rwoth ï komwu, cë jükö köth ökö ëka
mïö köth ba cwe. Lobo ba bino cëgö cem
ëka ebino tyekowu ökö kï ï lobo na bër na
Rwoth tye ka mïöwu.
18 Keth unu köpna ni ï cwinywu ëka ï
thamawu; twe unugï na calö anyuth ï ngut
cïngwu ëka irukugï ï terinyimwu.
19 Pwony unu ëthïnöwu kï cïk nön, twak
köp nön bothgï ka in itye pacö, ka in itye
iwoth ï yoo, ka ibuto pïny ëka ka in ïya malö
kï ï kabuto.
20 Cöögï ï kom yen dholokek më udiwu
ëka ï kom dhö wangkacwu,
21 ëk nïnöwu ëka më k'ëkwaëwu obed na
pol ï lobo na Rwoth okwongere më mïö
both kwerewu, pï karë kïbëc na polo pod
bino bedo ködë malö ï wi ngöm.
22 Ka ïgwökö unu cïk ni kïbëc na an atye
ka mïöwu ëk ïlüb unu—më marö Rwoth
Obangani, ïlüb unu yodhi mërë kïbëc ëka
më moko ï kome—
23 cë Rwoth bino ryëmö rok ni kïbëc na
tye ï nyimwu ëka un ibino ryëmö rok na
dito ëka na tëk na lööwu.
24 Kabedo kïbëc na tyënwu bino nyönö
bino bedo mewu. Wang lobowu bino
cakërë kï ï thim thuno ködë yo Lebanon ëka
cakërë kï ï kulo më Euparate naka yo nam
Mediterenian.
25 Ngat mörö ope na bino cung ï ny-
imwu. Rwoth Obangawu bino mïö jïï
podho cwiny ëka lworo pïrwu ï kom lobo
kïbëc na un ibino cïdhö yo ïë, kite na ën
öcïkö ködë.
26 Nën, tin an atye ka ketho ï nyimwu
gum ëka cen—
27 gum ka ïlübö unu cïk ka Rwoth Oban-
gawu na an atye ka mïöwu tin;
28 ëntö cen bino makömwu ka un ïkwërö
lübö cïk ka Rwoth Obangawu ëka ïlökërë

11:6 Wel 16:12-13

unu kï ï yoo na an acïköwu tin nakun ïwörö unu obanga nökënë gïnï na un ba ingeo.
29 Ka Rwoth Obangawu dong okelowu ï lobo na un ibino dönyö ïë më gamö bedo mewu, myero ïlam unu gum ï wi kidi Gerijim ëka cen ï wi kidi Ebal.
30 Kite na un ingeo ködë nï kite arïö ni tye gïnï yo kuthö kulo Jordan, nakun cwök kï yen më More ï lobo ka jö Kanaan nön na bedo gïnï ï Araba n'opimere kï Gilgal.
31 Un ïcwök ngölö kulo Jordan më dönyö gamö lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu. Ka ïgamö unu ëka ibedo unu kunön,
32 gwökërë unu më lübö cïk kïbëc na an atye ka pwonyowu tin.

12

Kabedo më wörö Obanga

1 Man ënë cïk kïbëc na myero ïlüb unu na bër ï karë kïbëc na un ibino bedo ï lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ömïöwu më gamö.
2 Un myero imuk kabedo kïbëc, kanya Erok na un ïryëmö kï ï lobogï wörö obangagï ïë. Kabedo na tye malö ï wi kite na boco ëka ï thë yen na potgï mar.
3 Un myero imumuko keno tyërgï, ngïngïnyö unu kitegï na gïn wörö ëka ïwang unu yen n'ëpïdhö kanya ëwörö obangagï na dhakö ïë n'ecwodo nï Acera; tong unu cal jwogi obangagï ëka ïmïï unu nyïng-gï orweny ökö kï ï kabedo nön gïnï.
4 Un myero kür ïwör Rwoth Obangawu ï kite na gïn wörö k'obangagï ködë.
5 Ëntö Rwoth Obangawu bino yërö kany mörö kï ï kakawu kïbëc. Kanya ebino wörö nyïngë ïë. Kabedo nön ënë un myero ïcïdh ëka ïwör unu Rwoth Obangawu ïë.
6 Kunön ënë un myero iter tyër awanga na mewu, tyërwu, acël më apar na mewu, mïc na pïrë tëk, gin na in ikwongo akwonga më mïö, mïc na cwinyi öpwöyö, ëka kaö më dhokwu ëka rom kï dyegiwu.
7 Kunön, un ibino cem ï nyim Rwoth Obangawu, kanya acël kï jö më udiwu ëka ibino bedo unu kï yom cwiny ï kom jami kïbëc na un iketho cïngwu ïë pïën Rwoth Obangawu ömïöwu gum.
8 Un myero kür ïtïm kite na onu ëtïmö ködë tin kany, na ngat acëlacël tïmö gin na ën nënö nï bër nïnë,
9 pïën un bara ithuno ï kabedo na myero iywe unu ïë ëka lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo mewu.
10 Ëntö un ibino ngölö kulo Jordan ëka ibedo unu ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo mewu. Ën bino mïöwu iyweo kï ï kom langwu kïbëc n'ögüröwu ëk ibed unu abonge pëkö mörö.
11 Cë un myero ibin unu ï kabedo acël na Rwoth Obangawu öyërö më wörö nyïngë ïë. Kunön ënë un myero ikel jami kïbëc na an acïköwu ïë: tyër awanga na mewu, tyërwu, acël më apar na mewu, ëka mïc na pïrë tëk na un ikwongo akwonga më mïö both Rwoth.
12 Un ibino bedo kï yom cwiny ï nyim Rwoth Obangawu, kanya acël k'awopeni, anyirani, etic na cwö, etic na mon ëka jö Lebi na bedo gïnï ï peciwu; po nï jö Lebi ba ebino poko nïgï lobo mörö onyo gin mörö më bedo mëgï.
13 Gwökërë unu ëk kür ïtyër tyër awanga na mewu ï kabedo mörö këkën na un ïnënö;
14 ëntö ibino unu tyërö tyër awanga ï kabedo na Rwoth bino yërö kï ï kakawu mörö acël. Kunön ënë un ibino tïmö jami kïbëc na an acïköwu.
15 Ëntö un ïtwërö neko leeniwu më pacö më acamawu kï ï peciwu mörö këkën kite na cwinywu mïtö na lübërë kï gum na Rwoth Obangawu mïöwu. Jö kïbëc na cïk ögëngö onyo na cïk ba ögëngö twërö camö gïnï ringo nön, calö ringo egwethe onyo pura.
16 Ëntö kür myero ïcam unu remo; öny unu ökö pïny calö pii.
17 Kür myero ïcam kï ï peciwu acël më apar më kalwu, onyo köngö ölökwu na nyen, onyo möö jeituniwu, onyo ëthïnö kaö më rom, dyegi ëka dhok, onyo gin mörö këkën na in ikwongo më mïö, onyo mïc na cwinywu öpwöyö, onyo mïc na pïrgï tëk.
18 Ëntö un ibino cem ï nyim Rwoth Obangawu ï kabedo na ën bino yërö. Un, awopewu ëka anyirawu, eticwu na cwö ëka eticwu na mon, ëka jö Lebi kï ï peciwu. In myero ibed kï yom cwiny ï nyim Rwoth

Obangani ï jami kïbëc na in ibino ketho cingi ïë.
19 Myero ïgwökërë unu kür ïwëk unu jö Lebi ata ï karë kïbëc na un ibedo ï lobowu.
20 Ka Rwoth Obangawu önyaö wang lobowu kite na ën öcïköwu ködë, cë cwinyi ömïtö ringo ëka ikobo nï, “An amïtö camö ringo,” cë in ïtwërö camö ringo kite na cwinyi mïtö ködë.
21 Ka kabedo n'ëwörö nyïng Rwoth Obangawu tye na bor kï kanya un itye ïë, cë un ïtwërö neko leeni kï ï kom rom, dyegi ëka dhokwu na Rwoth ömïöwu, kite na an acïköwu ködë. Un myero ïcam ringo kite na cwinywu mïtö ködë kï ï peciwu.
22 Ngat mörö këkën, kadï obedo dhanö na cïk ögëngö onyo na cïk ba ögëngö twërö camö ringo nön, kite na un ïcamö kï ringo egwethe onyo pura.
23 Ëntö myero kür ïcam unu remo, pïën kwö tye ï remo ëka kür myero ïcam unu kwö kanya acël kï ringo.
24 Kür myero ïcam unu remo; öny unu ökö pïny calö pii.
25 Kür ïcam unu remo, ëk nyimwu k'ëthïnöwu na bino lübö körwu obed na leng, pïën nwongo ïtïmö unu gin na tye atïr ï wang Rwoth.
26 Ëntö kwany jamini na leng kïbëc ëka gin mörö këkën na in ikwongiri më mïö, ëka ïcïdh ï kabedo na Rwoth bino yërö.
27 Mïï unu tyër awanga na mewu ï wi keno tyër ka Rwoth Obangawu, ringo kanya acël kï remo. Remo më tyërwu myero ëöny ï kom keno tyër ka Rwoth Obangawu, ëntö un ïtwërö camö ringo ökö.
28 Gwökërë unu më lübö cïk ni gïnï kïbëc na an atye ka mïöwu, ëk nyimwu obed na leng ï karë kïbëc, k'ëthïnöwu na bino lübö körwu, ka un ibino tïmö gin na bër ëka na tye atïr ï wang Rwoth Obangawu.
29 Rwoth Obangawu bino tyeko rok ökö kï ï kabedo na un itye ka cïdhö më gamö lobogï, ka dong ïgamö unu, ëka ibedo unu ïë,
30 kinge na dong etyekogï ökö kï ï nyimwu, gwökërë unu ëk kür imok unu ï owico më penyo pï obanga na gïn wörö ëka ikob unu nï, “Rok ni wörö obangagï nïngö? Wan thon ebino tïmö nï kömanön.”
31 Un myero kür ïwör unu Rwoth Obangawu kite na gïn wörö k'obangagï ködë, pïën ï wörö obangagï, gïn tïmö jami kïbëc më kwer na Rwoth ba mïtö. Gïn thon tyërö awope ëka anyiragï ï wi keno tyër ï nyim obangagï.
32 Myero ïlüb unu gin na kïbëc na an acïköwu ködë. Kür ïmëd onyo ïkwany mörö kï ïë.

13

Wörö obanga nökënë gïnï

1 Ka adwarpïny onyo ngat mörö na leko lek onen ï kinwu cë onyutho niwu anyuth më tango onyo gin më aura,
2 ëka ka anyuth onyo gin më aura ötïmërë, cë adwarpïny okobo nï, “Eru ëwör obanga nökënë” (obanga na un bara ingeo) “ëka eru ëwörgï.”
3 Un myero kür iwiny köp k'adwarpïny onyo alek nön. Rwoth Obangawu tye ka tëmöwu më nënö ka un ïmarö ën kï cwinywu kïbëc ëka kï tipowu kïbëc.
4 Myero ïlüb unu Rwoth Obangawu nakun ilworo unu ën. Gwök unu cïk mërë kïbëc ëka ïwör unu ën; tii unu nïnë ëka imok unu ï kome.
5 Adwarpïny onyo alek nön myero enek ökö pïën ën opwonyo pwony më jëm ï kom Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu ökö kï ï lobo Ejip ëka ökököwu ökö kï ï lobo më opii. Adwarpïny onyo alek nön ötëmö më lököwu kï ï yoo na Rwoth Obangawu öcïköwu më lübö. Un myero ïkwany gin na rac ökö kï ï kinwu.
6 Ka omeru, onyo wodi onyo nyari, onyo dhakö na in ïmarö, onyo okoneni na cwök kodi obwoli ïmüng nakun kobo nï, “Ërö ëcïdhï ëwör obanga nökënë gïnï” (obanga na kwereni onyo in ba ingeo,
7 obanga ka jö n'oguri, kadï tye gïnï na cwök onyo na bor, yaa kï ï ajiki më thwok lobo naka ï thwok lobo nökënë),
8 in myero kür iyee onyo kür iwiny köp mërë. Kür kïca omaki ï kome ëka kür ïmüng nïnë.
9 In myero inek ën ökö. In ënë myero ïcak tingo cingi më neko ën ëka jö kïbëc bino tingo cïng-gï më neko.
10 Un ibino celo ën kï kite naka ï thöö, pïën ën ötëmö më lököwu ökö kï ï yoo ka

Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu ökö kï ï lobo Ejip, n'obedo kabedo më opii.
11 Cë jö Icarael kïbëc bino winyo ëka bedo gïnï kï lworo, ëka ngat mörö ba dökï bino tïmö gin na rac na cal kï man ï kinwu.
12 Ka iwinyo unu kï ï pacöwu mörö acël, na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo ïë, nï
13 jö mökö na kitegï reco öya kï ï kinwu ëka öywaö thama ka jö na bedo ï pacö nön nakun kobo gïnï nï, “Eru ëcïdhï ëka ëwör obanga nökënë gïnï” (obanga na un bara ingeo).
14 Cë myero ipeny unu körë na bër ëka ïrang unu kï ryëkö. Ka adyer inwongo unu nï tye atïr ëka enwongo nï gin më kwer ni ötïmërë ï kinwu,
15 së myero inek unu jö na bedo ï pacö nön kïbëc kï pala abadë. Tyekugï ökö kïbëc, jö kïbëc na tye ïë ëka lïm kïbëc na kwö myero enekgï ökö.
16 Cök unu jami kïbëc na un ïyakö ï dyere pacö kanya jïï gürë ïë, ëka ïwang unu pacö nön kï jami kïbëc na tye ïë na calö tyër awanga both Rwoth Obangawu. Pacö nön bino bedo wi obur na twal na ba dökï ebino gërö.
17 Un myero kür ïkwany unu gin mörö n'onwongo ëtyërö ökö. Cë Rwoth bino kwanyö akëmö mërë na ger rwök ökö, ëka bino tïmö niwu kïca, nakun nyutho cwiny më kïca ï komwu. Cë bino mïö welwu nya na pol, kite na ën öcïkërë ködë kï kwong both kwerewu.
18 Pï manön myero iwiny unu Rwoth Obangawu, mak unu cïk mërë kïbëc na an atye ka mïöwu tin ëka ïtïm unu gin na tye atïr ï nyime.

14

Kwero cöla k'Erok

1 Un ibedo ëthïnö ka Rwoth Obangawu. Kür ïngöl unu komwu onyo ïlyël unu teriny-imwu pï kwero cöla pï jö n'öthöö.
2 Pïën un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Ën öyëröwu kï kom jö kïbëc na bedo gïnï ï wi lobo ëk ibed unu jögë na pïrgï tëk.

Leeni n'ëcamö ëka mana ba ëcamö

3 Kür ïcam unu gin mörö më kwer.
4 Man ënë leeni na un ïtwërö camögï: dhyang, römö, dyël,
5 aburi, egwethe, rüda, pura, dyegi kï rom na bedo ï wi kite.
6 Un ïtwërö camö lee mörö këkën n'obokoro tyënë opokere ïë arïö ëka na dwongo lum cë nyamö dökï.
7 Ëntö leeni na dwongo lum cë nyamö dökï, onyo n'obokoro tyën-gï opokere ïë arïö, na un ba ibino camö ënë: kïnaga, apwöü ëka oduka. Kadï bed nï gïn dwongo lum cë nyamö dökï, gïn ope k'obokoro tyën-gï n'opokere ïë arïö. Gïn obedo gin na cïk ögëngö kï bothwu.
8 Pünö thon obedo gin na cïk ögëngö; kadï bed obokoro mërë opokere ïë arïö, ën ba dwongo lum cë nyamö dökï. Un myero kür ïcam ringogï onyo gudo komgï n'öthöö.
9 Kï kom gin na kwö kïbëc na bedo gïnï ï pii, ïtwërö unu camö mörö këkën na tye k'oguro na bïth ï komgï ëka pök komgï.
10 Ëntö gin mörö këkën na ba tye k'oguro na bïth ï komgï ëka pök komgï, kür ïcam unu; pïën obedo gin na cïk ögëngö niwu më camö.
11 Un ïtwërö camö wïnyü mörö këkën na cïk ba ögëngö.
12 Ëntö man ënë wïny na un myero kür ïcam: jür, acuth, acuth na cöl,
13 ocucu, koth okolokol kïbëc,
14 koth akürük kïbëc,
15 udo, tula, awëwët, koth ölwïthölwïth kïbëc,
16 tula na thïthïnö, tula na döngö, tula na tar,
17 tula më thim, jür na döngö, koth wïny më kulo kïbëc,
18 okolokol, öthëba kori ëka olikolik.
19 Kudi kïbëc na tye kï bwomgï obedo gin na cïk ögëngö kï bothwu; kür icamugï.
20 Ëntö gin mörö këkën na cïk ba ögëngö na tye kï bwomgï, un ïtwërö camö.
21 Kür ïcam unu gin mörö na in inwongo öthöö këné. Un ïtwërö mïö both arok mörö na bedo ï pacöwu ëk ën öcam; onyo ïtwërö unu cadhö both welo mörö. Un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu.

Kür ited unu ringo athïn dyël kï cak k'aya mërë.

Cïk na makö acël më apar

22 Myero iketh unu acël më apar më
cem n'öcëk kï ï pwothiwu thenge mwaka kï
mwaka.
23 Cam unu acël më apar më kalwu,
köngö ölökwu na nyen, möö jeituniwu ëka
ëthïn kaö më rom kï dyegi ëka dhokwu
ï nyim Rwoth Obangawu ï kabedo na ën
bino yërö më wörö nyïngë ïë. Ëk ipwony
unu kite më lworo Rwoth Obangawu ï karë
kïbëc.
24 Ëntö ka kabedo nön tye na bor ëka
Rwoth Obangawu ömïöwu gum, ëka ba
ïrömö unu yëö acël më apar na mewu (pïën
kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö më
wörö nyïngë ïë tye na bor),
25 së ïcadh unu acël më apar ëk ïlök unu
obed cïlïng ëka iter unu cïlïng ï kabedo na
Rwoth Obangawu bino yërö.
26 Tii unu kï cïlïng më wïlö gin mörö këkën
na un ïmïtö: dhok, rom, köngö ölök onyo kit
köngö mörö na këc, onyo gin mörö këkën na
in ïmïtö. Së in kanya acël kï jö më odi ibino
cem unu kunön ï nyim Rwoth Obangawu kï
yom cwiny.
27 Kür ïwëk jö Lebi na bedo gïnï ï peciwu
ata; pïën gïn ba tye kï lobo mörö onyo gin
mörö n'obedo mëgï.
28 Ï ajiki më mwaka adek adek, kel unu
acël më apar më gin n'öcëk bothwu kïbëc ëk
ïkan unu ï peciwu,
29 së jö Lebi (n'ope gïnï kï lobo mörö
n'obedo mëgï), Erok mörö na bedo ï kinwu,
ëthïnö kic, ëka mon thöö na bedo gïnï ï
peciwu twërö bino gïnï ëka cemo së yeng,
ëk Rwoth Obangawu ömïïwu gum ï tic kïbëc
na cïngwu bino gudo.

15

Cïk na makö jalö banya

1 Ï ajiki më mwaka abïrö abïrö un myero
ïjal benyiwu ökö.
2 Man ënë kite na myero ëtïm ködë: Ngat
acëlacël n'ömïö den both awodhe n'obedo
dhanö më Icarael bino jalö ökö na twal. Ën
ba bino pido banya mërë kï both dhanö
më Icarael onyo ömïn mërë, pïën karë ka
Rwoth më jalö benyi etyeko kobo ökö.
3 In ïtwërö pido banyani kï both arok,
ëntö banya na tye both dhanö më Icarael
n'obedo awodhi, myero ïjal ökö.
4 Acan mörö myero kür obed ï kinwu,
pïën Rwoth bino mïöwu gum ï lobo na
Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo
mewu,
5 ka ibino tïmö unu gin na Rwoth Oban-
gawu mïtö nakun ïgwökö unu cïk ni kïbëc
na an atye ka mïöwu tin.
6 Pïën Rwoth Obangawu bino mïöwu gum
kite na ën öcïkö ködë ëka un ibino mïö den
both rok na pol ëntö ba ibino unu deno gin
mörö. Un ibino löönö rok na pol ëntö rok
mörö ope na bino löönöwu.
7 Ka ngat mörö n'obedo acan ï kin ewod-
hwu n'obedo jö Icarael tye ï pacö mörö acël
ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu,
kür ïmïï unu cwinywu obed na nwang onyo
kür ïkwër unu më könyö.
8 Nakaka manön, bed unu kï cwiny na
bër ëk ïmïï unu den më gin mörö këkën na
ën mïtö.
9 Gwokiri kür tham mörö na rac ödöny ï
cwinyi ëka ïcak kobo nï, “Mwaka më abïrö,
n'obedo mwaka më jalö benyi, onyingo
na cwök,” ëka thamani obed na rac ï kom
omeru n'obedo acan, së ïkwër mïö gin
mörö. Ën bino kok ï komi ï nyim Rwoth, së
in ibino dökö abal.
10 Myero ïmïï köny bothgï abonge cwinyi
mörö na rac. Së Rwoth Obangawu bino
mïöni gum ï kom ticni kïbëc ëka jami kïbëc
na in ibino ketho cingi ïë.
11 Pïën jö n'obedo ëcan ba bino rwenyo kï
ï lobowu. Pï manön an acïköwu nï myero
ïköny unu utmegowu na tye ï lobowu ëka
ëcan na mïtö köny abonge cwiny mörö na
rac.

Cïk na makö tic k'opii (Yaa 21:1-11)

12 Ka omeru onyo ameru, n'obedo dhanö
më Iburu awodhi öcadhërë bothi ëka otio tic
bothi pï mwaka abicël, ï mwaka më abïrö
mërë in myero ïwëk ën öcïdh kï kuc.
13 Ka in ïwëkö ën më cïdhö, kür ïmïï öcïdh
kï cïngë nono.
14 In ibino mïö ën cïdhö kï jami mökö kï ï
kom romni onyo dyegini, kal ëka köngö ölök
abonge cwinyi mörö na rac. Mïï bothe kite
na Rwoth Obangawu ömïöwu kï gum.
15 Myero ipo nï un onwongo ibedo opii
ï lobo Ejip ëka Rwoth Obangawu ökököwu.
Manön ënë ömïö an tin amïöwu cïk ni.

16 Ëntö ka aticni okobo nini nï, “An ba amïtö cïdhö kï bothi,” pïën ën mari kï jö më odi ëka ën tye kï kwö na bër kodi,
17 cë ïkwany pïnü ituc kï ithe ï dholokek ëka ën bino bedo aticni pï kwö mërë kïbëc. Tïm nï kömanön pï aticni na dhakö thon.
18 Kür ïmïï obed gin na tëk bothi më mïö ën cïdhö abonge cül mörö, pïën tic na ën otio bothi pï mwaka abicël kadhö tic ka ngat n'epango wang arïö. Cë Rwoth Obangawu bino mïö gum ï kom jami kïbëc na in ibino tïmö.

Cïk na makö ëthïnö kaö më leenini (Elebi 27:26; 27; Wel 18:15-18)

19 Ëthïnö kaö kïbëc n'ënywölögï ï kin dhokni onyo romni kï dyegini, myero un ipok ökö na path pï Rwoth Obangawu. Kür ïmïï kaö më dhokni më tio tic mörö ëka kür ïnyar yer më kaö ka romni.
20 In kanya acël kï jö më odi, ibino camö unu ringogï ï nyim Rwoth Obangawu ï kabedo na ën bino yërö mwaka kï mwaka.
21 Ëntö ka kany mörö na rac tye ï kom lee, ongwal onyo wangë öthöö, onyo tye kï kany mörö na rac ï kome, kür myero ïtyër unu both Rwoth Obangawu.
22 Un ibino camö ï peciwu, kadï bed jö na cïk ögëngö onyo na cïk ba ögëngö twërö gïnï camö, kite na ngat mörö twërö camö kï ringo egwethe onyo pura.
23 Ëntö kür myero ïcam unu remo; öny unu ökö pïny calö pii.

16

Poth (Yaa 12:1-20)

1 Gwök unu dwe më Abib* ëka ikwer unu nïnö më Poth ka Rwoth Obangawu; pïën ï dwe më Abib ënë Rwoth Obangawu ökwanyöwu ködë kï ï Ejip ï kiwor.
2 Un ibino tyërö lee më Poth kï kom rom onyo dyegiwu both Rwoth Obangawu ï kabedo na Rwoth bino yërö ëk nyïngë obed ië.†
3 Kür ïcam unu k'ogati n'erubo kï thöbï, ëntö myero ïcam unu k'ogati na thöbï ope ïë pï nïnö abïrö. Man obedo ogati më can na un ïnënö, pïën ïya unu kï ï lobo Ejip nakun ïbünyërë unu abünya. Man bino po wiwu ï kom nïnö më Poth na un ïya ködë kï ï Ejip pï karë kïbëc më kwöwu.
4 Myero thöbï mörö kür enwong bothwu ï lobowu pï nïnö abïrö. Kür ïmïï unu ringo lee mörö na un ïtyërö ï kothyeno më nïnö më acël odong naka kodiko.
5 Myero kür ïtyër unu lee më Poth ï pacö mörö na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu,
6 ëntö un myero ïtyër lee më Poth ï kabedo na Rwoth öyërö më wörö nyïngë ïë ï kothyeno, ï caa na ceng dönyö, na ënë karë na un ïya ködë kï ï Ejip.
7 Ted ëka ïcam unu ï kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö. Cë kodiko ïdök unu ï këmawu.
8 Cam unu ogati na thöbï ope ïë pï nïnö abicël ëka nïnö më abïrö bed unu ï cökërë më wörö Rwoth Obangawu. Kür itii unu tic mörö ï nïnö nön.

Karama më Cabït (Yaa 34:22; Elebi 23:15-21)

9 Ibino unu kwanö cabït abïrö cakërë ï karë na un ïcakö kac.
10 Cë ibino unu kwero Karama më Cabït gïnï ï nyim Rwoth Obangawu kï mïc na cwinywu öpwöyö; ibino mïö unu kï kite na Rwoth Obangawu ömïöwu kï gum.
11 Ibino bedo unu kï yom cwiny ï nyim Rwoth Obangawu ï kabedo na ën bino yërö na calö kabedo n'ëwörö nyïngë ïë. In, ëthïnö awopeni ëka anyira, eticni na cwö ëka eticni na mon, jö Lebi na bedo ï peciwu ëka Erok na bedo ï kinwu, ëthïnö kic ëka mon thöö na bedo gïnï ï kinwu.
12 Po unu nï un onwongo ibedo unu opii ï lobo Ejip ëka myero ïgwökërë unu më lübö cïk ni gïnï.

Karama më Bölö (Elebi 23:33-43)

13 Kinge na dong ityeko unu cökö cemwu ökö kï ï larü më pwodo kal ëka ïbïö unu ölökwu, kwer unu Karama më Bölö pï nïnö abïrö.
14 Bed unu kï yom cwiny ï karamawu; in, awopeni ëka anyira, eticni na cwö ëka eticni na mon, jö Lebi, Erok na bedo ï kinwu, ëthïnö kic ëka mon thöö na bedo ï peciwu.

* **16:1** ***Abib*** onwongo obedo dwe më acël kï ï mwaka më Iburu na röm aröma kï dwe më adek naka ï angwën më karë ni. † **16:2** ***Nyïngë obed ïë*** obedo kabedo na Rwoth öyërö më wörö nyïngë ïë.

15 Kwer unu karama pï nïnö abïrö ï nyim
Rwoth Obangawu ï kabedo na Rwoth bino
yërö. Pïën Rwoth Obangawu bino mïöwu
gum ï kom cemwu kïbëc na un ïcëgö ëka
ï kom tic më cïngwu cë ibino bedo unu kï
yom cwiny rwök.
16 Cwö kïbëc na tye ï kinwu myero obin
gïnï ï nyim Rwoth Obangawu wang adek ï
mwaka acëlacël ï kabedo na ën bino yërö: ï
Kwer më Ogati na Thöbï ope ïë, ï Karama
më Cabït gïnï, ëka ï Karama më Bölö gïnï.
Ngat mörö myero kür obin ï nyim Rwoth kï
cïngë nono.
17 Ngat acëlacël myero okel mïc na lübërë
kï kite na Rwoth Obangawu ömïö kï gum
ködë.

Ketho ëngöl-köp

18 Myero iketh unu ëngöl-köp ëka edite pï
kakawu acëlacël ï peciwu kïbëc na Rwoth
Obangawu tye ka mïöwu ëka gïn bino ngölö
köp ka jïï atïr.
19 Kür ïlök unu pido ka dhanö na köp
mërë tye atïr onyo inyuth apokapoka mörö
ï kin dhanö. Kür iye ëwïlwu kï lïm, pïën lïm
umo wang jö na ryëk ökö cë balö pido ka jö
na köpgï tye atïr.
20 Ngöl unu köp atïr, ëka köp atïr këkën,
ëk ibed unu na kwö ëka ibed unu ï lobo na
Rwoth Obangawu tye ka mïöwu.

Wörö cal obanga nökënë gïnï

21 Kür ïpïdh unu yath mörö më wörö
obanga na dhakö n'ecwodo nï Acera ï nget
keno tyër ka Rwoth Obangawu na un ibino
gërö.
22 Kür thon icib unu wïr më kidi më
awörö, gin mörö na Rwoth Obangawu ba
mïtö.

17

1 Kür ïtyër thwön onyo römö mörö
n'ongwal onyo na kany mörö rac kï ï kome
both Rwoth Obangani, pïën bino bedo më
kwer bothe.
2 Ka ibino unu nwongo ëcwö onyo dhakö
mörö na bedo ï kinwu, na tye ï pacö mörö
acël na Rwoth Obangawu ömïöwu, na tïmö
gin mörö na rac ï nyim Rwoth Obangawu
nakun türö cïkërë mërë,
3 tio both obanga mörö nökënë ëka wörö
ceng onyo dwe onyo cër onyo gin mörö
këkën na tye ï polo na cïk ka Rwoth ökwërö.
4 Ka iwinyo unu köp nön, myero ïrang
unu körë na bër. Ka ïrangö unu ëka imoko
unu nï obedo tïm më kwer n'ötïmërë ï lobo
Icarael,
5 myero ikel unu ëcwö onyo dhakö nön
n'ötïmö tïm na rac ni ï dhö wangkac më
pacöwu ëka icel unu dhanö nön kï kite naka
ï thöö.
6 Ebino neko dhanö nön pï köp më caden
ka jö arïö onyo adek, ëntö ba ebino neko
ngat mörö pï köp më caden ka ngat acël
këkën.
7 Ecaden ënë bino cakö yuo kite më neko
dhanö nön ëka dong jö kïbëc kï körgï. Un
myero ïkwany unu gin na rac ökö kï ï kinwu.

Pido köp ï nyim ëlamdhök

8 Ka ekelo pido mörö ï nyimwu na ngölö
tëk rwök —twërö bedo önyö remo, adoth
onyo lwëny —ter unu pido nön gïnï yo
kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö.
9 Cïdh both ëlamdhök na gïn ënë jö Lebi ëka
both angöl-köp na tye ï dhö tic ï caa nön.
Peny kï bothgï cë gïn bino ngölö köp nön
nini.
10 Myero ïtïm unu kite na gïn okobo
niwu ködë ï kabedo na Rwoth bino yërö.
Gwökërë unu më tïmö gin na kïbëc kite na
gïn okobo.
11 Tii unu kite na gïn opwonyowu ködë
ëka kite na gïn öngölö niwu. Kür ïlökërë unu
ökö kï ï ngö na gïn okobo niwu.
12 Ngat mörö na bino kwërö winyo köp
k'angöl-köp onyo köp k'alamdhök na tio
kunön both Rwoth Obangawu myero enek
ökö. Myero ïkwany unu gin na rac ökö kï ï
Icarael.
13 Cë jö kïbëc bino winyo ëka bino bedo
gïnï kï lworo na ba bino mëdërë gïnï dökï kï
kwërö winyo köp.

Pwony na makö kom rwoth

14 Ï karë na un ibino dönyö ï lobo na
Rwoth Obangawu tye ka mïöwu ëka ïgamö
unu, ibedo unu ïë cë ikobo unu nï, “Eru
eketh rwoth na bino löö onu calö rok
nökënë n'ögürö onu,”
15 myero ïnën nï iketho unu rwoth na
Rwoth Obangawu ënë öyërö. Dhanö na un
ibino ketho myero obed kï ï kin utmegowu
kikome. Kür iketh unu arok mörö më löö wu
na ba obedo dhanö më Icarael.

16 Dhanö nön myero kür obed k'angole
mërë na pol onyo ömïï jïï ödök gïnï ökö yo
Ejip më nwongo angole nökënë gïnï, pïën
Rwoth yam okobo niwu nï, “Un myero kür
dökï ïdök unu cen yo kunön.”
17 Ën myero kür önyöm mon na pol, pïën
bino mïö thama mërë lökërë ökö na path.
Ën myero thon kür obed kï ryal ëka gol na
dwong.
18 Ka ën dong obedo ï wi then ker mërë,
ën myero öcöö cïk ni ï buk nakun kwanyö
kï ï kom më k'ëlamdhök n'obedo jö Lebi.
19 Ën myero ögwök buk ni bothe ëka ökwan
pï karë kïbëc më kwö mërë ëk opwony
lworo Rwoth Obanga mërë ëka ölüb cïk ni
kïbëc na bër.
20 Ën ba bino tingere malö na löö utmego
mërë jö Icarael onyo lökërë ökö kï ï cïk. Së
ën ëka ëkwaë mërë bino bedo ï löc ï ker mërë
pï karë na lac ï lobo Icarael.

18

Mïc pï ëlamdhök ëka Elebi

1 Ëlamdhök n'obedo gïnï Elebi, na gïn ënë
kaka ka Lebi kïbëc, ba bino bedo gïnï kï dul
lobo mörö n'obedo mëgï kï ï kin jö Icarael.
Gïn bino camö tyër awanga n'ëmïö both
Rwoth, pïën manön ënë gin n'obedo mëgï.
2 Gïn ba bino bedo kï dul lobo mörö më
bedo mëgï kï ï kin utmegogï; Rwoth ënë
obedo gin n'epoko nïgï kite na ën okobo
bothgï.
3 Man ënë bino bedo wang wodhi
n'ëlamdhök nwongo kï both jö na bino tyërö
gïnï thwön onyo römö: ringo wi bac, ringo
lem ëka jamïc kïbëc.
4 Un myero ïmïïgï acaki kac më kalwu,
köngö ölök na nyen, möö jeituni ëka yer
rom n'ëcakö nyarö kï kom rom na mewu.
5 Pïën Rwoth Obangawu otyeko yërö jö
Lebi kï ï kin kakawu kïbëc ëk gïn ëka ëkwaëgï
obed jö na tio gïnï kï nyïng Rwoth na twal.
6 Ka Alebi mörö öya kï ï pacö mörö acël
na ën bedo ië na tye kany mörö kï ï Icarael,
ëka obino na cwinye öpwöyö yo kabedo na
Rwoth bino yërö,
7 ën twërö tic kï nyïng Rwoth Obanga
mërë calö utmego mërë kïbëc n'obedo Elebi
na tio kunön ï nyim Rwoth.
8 Ën bino nwongo dul më cem na röm
kï më ëlamdhök nökënë, kadï bed nï ën on-
wongo cïlïng kï kom jami na jö më pacö
mërë öcadhö.

Tïm më kwer

9 Ka dong ïdönyö unu ï lobo na Rwoth
Obangawu tye ka mïöwu, myero ïkwër unu
lübö kit tïm na reco më kwer na rok na tye
kunön tïmö.
10 Ngat mörö myero kür enwong kï ï
kinwu na wangö wode onyo nyarë calö
tyër awanga, na pwonyo bedo dhanö na
thyedho onyo tic më jwöjwök onyo na nënö
jamïc dyël onyo tïm mörö më jwök,
11 onyo alam wör, gagï, onyo ajwök onyo
amak tipo onyo na twak kï tipo ka jö
n'öthöö.
12 Ngat mörö na tïmö koth tïm ni obedo
gin më kwer both Rwoth; pïën tïmö koth tïm
më kwer nön ömïö Rwoth Obangawu tye ka
ryëmö rok nökënë ökö kï ï nyimwu.
13 Myero ibed unu abonge bal mörö ï
nyim Rwoth Obangawu.

Adwarpïny na nyen calö Muca

14 Rok na un ïcwök gamö lobogï më bedo
mewu obedo gïnï ketho cwinygï ï köp ka jö
na tio tic më jwöjwök onyo jö na thyedho,
ëntö Rwoth Obangawu ba ömïöwu twërö
më tïmö koth tïm nön.
15 Rwoth Obangawu bino mïöwu ad-
warpïny kï ï kinwu, jö Icarael ewodhwu, na
cal köda. Myero iwiny unu ën.
16 Man ënë gin na un ïkwaö kï both Rwoth
Obangawu ï nïnö na un ïcökërë ï Koreb.
Ï karë nön un ikobo unu nï, “Kür ïmïïwa
ewiny dwön Rwoth Obangawa dökï, onyo
ënën mac mërë na dit rwök pïën wan ebino
thöö ökö.”
17 Së Rwoth okobo nïna nï, “Köp na gïn
okobo tye na bër.
18 An abino mïögï adwarpïny na cal kodi
kï ï kin jö Icarael ewodhgï, ëka an abino
ketho köpna ï dhögë. Ën bino kobo nïgï köp
kïbëc na an acïkö ën.
19 An kikoma abino penyo ngat mörö
na ba bino winyo köpna n'adwarpïny bino
kobo kï nyïnga.
20 Ëntö adwarpïny na bino poro më
twakö gin mörö këkën kï nyïnga na an ba

akobo, onyo adwarpïny na kobo köp kï nyïng obanga nökënë gïnï, myero enek ökö."
21 Gwök onyo ibino kobo unu kï ï cwinywu nï, "Kara wan ebino ngeo nïngö nï köp nön ba odonyo kï ï dhö Rwoth?"
22 Ka adwarpïny ötïtö köp mörö kï nyïng Rwoth cë köp nön ba ötïmërë onyo ocobere, manön ënë köp na ba odonyo kï ï dhö Rwoth. Adwarpïny nwongo ötwakö köp nön kï wie këngë, myero kür ilwor unu ën.

19

Cïk na makö peci më larö kwö

1 Ka Rwoth Obangawu otyeko rok na lobogï ën tye ka mïöwu, ëka ka dong ïryëmö unugï ökö, cë ibedo unu ï pecigï ëka ï udigï,
2 cë ipok unu peci adek na papath pïrwu ï lobo na Rwoth Obangawu bino mïöwu më bedo mewu.
3 Ibino unu puro yoo ëka ipoko unu wang lobo na Rwoth Obangawu bino mïöwu körë adek më bedo mewu, ëk ka ngat mörö oneko dhanö, ën twërö rïngö yo ïë më larö kwö mërë.
4 Man ënë köp na makö ngat n'oneko dhanö ëka rïngö më larö kwö mërë kunön —ngat oneko awodhe na nwongo ba öthëna athëna ëka adïnga mörö thon onwongo ope ï kin-gï cön.
5 Apor mërë, dhanö mörö twërö cïdhö ï bunga gïn k'awodhe më ngölö yen, cë lëb atong n'ëngölö kï yen oore kï ï pur mërë ëka ögöö wi awodhe oneko ökö, dhanö nön twërö rïngö ï pacö mörö acël kï ï kin peci adek nön më larö kwö mërë.
6 Ka onwongo pacö më larö kwö tye acël këkën, caa nökënë twërö bedo na bor n'acül kwor pï athöö twërö bedo kï karë më makö dhanö n'oneko awodhe, kadï bed onwongo ba opore më aneka, pïën adïnga mörö onwongo ope ï kin-gï cön.
7 Man ënë ömïö an acïköwu nï myero ipok unu peci adek pïrwu.
8 Ka Rwoth Obangawu bino nyanö wang lobowu kite na ën öcïkö both kwerewu kï kwong ëka mïöwu lobo këbëc na ën öcïkö bothgï,
9 un myero ïmëd peci adek nökënë ï kom manön. Ën bino mïöwu lobo ni ka cë un ïlübö cïk këbëc na an amïöwu —më marö Rwoth Obangawu ëka më lübö yoo mërë.
10 Tïm unu man ëk remo na bal mërë ope kür ööny ï lobowu na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo mewu, ëk bal më önyö remo kür obed ï wiwu.
11 Ëntö ka dhanö mörö onwongo dag awodhe ëka obedo kürö ën më cakö lwëny ï kome, ëka oneko ökö cë dhanö nön örïngö ï pacö mörö acël kï ï kin peci ni,
12 edong më pacö mërë bino oro köp më ömö ën kï kunön cë ëmïö ën ï cïng ngat na myero öcül kwor ëk enek ën thon.
13 Kïca myero kür ömakwu ï kome. Myero ïkwany unu bal më thöö ka dhanö n'ope kï bal ökö kï ï Icarael ëk nyimwu obed na leng.
14 Kür ïköb unu wang ngöm k'awodhi na yam edong oketho cön ï lobo na un ibino leeno na Rwoth Obangawu bino mïöwu më bedo mewu.

Cïk na makö ecaden

15 Köp ba bino löönö ngat mörö pï köp ka caden acël pï kit bal mörö na rac na gwök onyo ën öbalö. Myero ëngöl köp pï köp k'ecaden arïö onyo adek.
16 Ka acaden mörö na cwinye rac ocung ëka odotho ngat mörö n'ötïmö bal,
17 jö arïö na tye kï köp ï kin-gï myero obin gïnï ï nyim Rwoth, ï nyim ëlamdhök ëka ï nyim ëngöl-köp n'onwongo tye gïnï ï tic ï caa nön.
18 Ëngöl-köp bino rangö kör köp nön na bër rwök, ka gïn onwongo nï acaden obedo ngat na twot nakun okelo adoth më twodo ï kom ömïn mërë,
19 cë ibino mïö unu ën pwod, pwod na röm kï mana ën onwongo mïtö ketho ï kom ömïn mërë. Un myero ïkwany unu gin na rac ökö kï kinwu.
20 Jö këbëc bino winyo cë bino bedo gïnï kï lworo ëka gin na rac na cal kï man ba dökï bino tïmërë ï kinwu.
21 Myero kïca kür ömakwu: kwö myero ëcül kï kwö, wang ëcül kï wang, lak ëcül kï lak, cïng ëcül kï cïng, tyën ëcül kï tyën.

20

Cïk më cïdhö ï dhö lwëny

1 Ka ïcïdhö unu më lwëny ï kom langwu cë ïnënö unu angole gïnï, gadigadi ëka mwony na pol na löö mewu ökö, kür ibed

unu kï lworo ï komgï, pïën Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu kï ï lobo Ejip, bino woth kodwu.
2 Ka dong ïcwök unu cïdhö ïlwëny, alamdhök bino bino anyim ëka twak kï mwony.
3 Ën bino kobo nï, “Winy unu, un jö Icarael: Tin ibino unu cïdhö më lwëny ï kom langwu. Kür ïwëk cwinywu opodhi onyo ibed unu kï lworo; kür komwu ömyël onyo kür ïnyö komwu pï gïn.
4 Pïën Rwoth Obangawu ënë tye ka woth kodwu më cïdhö lwëny pïrwu ï kom langwu më mïöwu löönögï.”
5 Cë edite na löö jö na cïdhö ï dhö lwëny bino kobo bothgï nï, “Ngat mörö tye na pod ögërö ödë na nyen na bara ëlëgö gum ïë? Wëk ën ödök ökö pacö, onyo caa nökënë ën bino thöö ökö ï dhö lwëny cë ngat nökënë ënë bino dönyö më bedo ïë.
6 Ngat mörö tye n'öpïdhö ölök mërë ï pwodho cë pod bara öcakö camö nyige? Wëk ën ödök ökö pacö, onyo caa nökënë ën bino thöö ökö ï dhö lwëny cë ngat nökënë ënë bino camö nyige.
7 Ngat mörö tye na pod öcïkërë kï dhakö cë bara önyömö? Wëk ën ödök pacö, onyo caa nökënë ën bino thöö ökö ï dhö lwëny cë ngat nökënë ënë bino nyömö dhakö nön.”
8 Cë edite thon bino kobo nï, “Ngat mörö tye na lwor onyo na cwinye podho? Wëk ën ödök yo pacö, ëk acikari ewodhe kür cwinygï opodhi kamë ën.”
9 Ï karë n'edite otyeko twak gïnï kï jö na cïdhö ï dhö lwëny, gïn bino yërö edite na tëlö wigï.
10 Ka ïcïdhö unu më celo pacö mörö, un myero kono ïmïï jö më pacö nön karë më penyo pï kuc.
11 Ka gïn oyeo cë öyabö dhö wangkacgï gïnï, jö kïbëc na tye ï pacö nön bino bedo opiiwu ëka bino gïnï tio tic na tëk pïrwu.
12 Ëntö ka gïn ökwërö më penyo pï kuc cë öyërö gïnï më lwëny kodwu, gür unu pacö nön kï mwony na mewu.
13 Ka Rwoth Obangawu ömïögï ï cïngwu, myero inek unu cwö kïbëc na tye ï pacö nön kï pala abadë.
14 Ëntö mon, ëthïnö, dhok ëka kï gin mörö këkën na tye ï pacö, ïtwërö unu tero na calö jami n'ëyakö më bedo mewu. Ëka ïtwërö unu tic kï jami n'ëyakö na Rwoth Obangawu ömïöwu kï both langwu.
15 Man ënë gin na un ibino tïmö ï kom peci kïbëc na tye na bor kodwu ëka ï peci ka rok na ba cwök kodwu gïnï.
16 Ëntö ï peci k'Erok na Rwoth Obangawu bino mïöwu më bedo mewu, kür ïwëk unu gin mörö na yweo odong na kwö.
17 Myero ityek unu jö kïbëc —jö Kit, jö Amor, jö Kanaan, jö Periji, jö Kibi ëka jö Jebuc—kite na Rwoth Obangawu öcïköwu ködë.
18 Ka ïwëkö unu obedo gïnï na kwö, cë gïn bino pwonyowu më lübö gin më kwer kïbëc na gïn tïmö ï wörö obangagï ëka bino mïö ïbalö unu ï kom Rwoth Obangawu.
19 Ka ïgürö unu pacö mörö pï caa na lac, nakun ïlwënyö unu ëk ïgam, kür ïngöl unu yen k'atong, pïën un ïtwërö camö nyige. Yen thon obedo langwu, na myero ïlwëny unu ï komgï?
20 Un ïtwërö ngölö yen na ba nyakö nyiggï më acama ëka itii unu ködë më yübö madala ëka pem ëk ökönywu më idho ï pacö nön na lwënyö ï komwu naka ka ïgamö unu pacö nön.

21

Tyeko köp ï kom nek na ba ngere

1 Ka ebino nwongo dhanö mörö obuto n'eneko ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo mewu, cë ba engeo ngat n'oneko ën,
2 edongwu ëka ëngöl-köpwu bino cïdhö gïnï yökö më pimo bor pïny cakërë kï ï kom lyël naka ï peci na cwök kï kany nön.
3 Cë edong na tye ï pacö na cwök kï kom dhanö n'eneko bino gïnï kelo nya raa na bara otio tic mörö, na bara eketho ayokoth ï ngute më ywaö kwër wanu.
4 Edong më pacö nön bino kelo gïnï nya raa naka ï ora mörö na pige möl, ï ora mörö na naka yam ba epuro, kanya ba ëcwö kodhi mörö ïë. Gïn bino türö ngut nya raa ökö ï ora kunön.
5 Cë ëlamdhök n'obedo Elebi myero obin gïnï anyim, pïën Rwoth Obangawu öyërögï pï tic mërë ëka më lamö gum kï nyïng

Rwoth. Gïn myero otyek köp më pido ëka lwëny kïbëc.
6 Edong kïbëc më pacö na cwök kï kanya enwongo kom dhanö n'eneko ïë bino lwökö cïng-gï ï kom nya raa na gïn ötürö ngute ï ora,
7 që gïn bino kobo nï, “Cïngwa ba öönyö remo ka dhanö ni, onyo wangwa ba önënö ka eneko.
8 Rwoth tïm kïca ï kom jö Icarael na gïn ënë jö na megi na yam ïkökögï. Kür iketh bal më remo ka dhanö n'ope kï bal ï wi lwak na megi.” Që ïtïm kïca ï kom bal më remo n'ëönyö.
9 Ibino unu lwökö bal më önyö remo kï ï kinwu kömanön, ka ïtïmö unu gin na nen n'atïr kï ï wang Rwoth.

Nyömö dhakö n'ëmakö kï dhö lwëny

10 Ka ïcïdhö unu më lwëny ï kom langwu, që Rwoth Obangawu ömïögï ï cïngwu ëka itero unu jö n'ëmakögï kï dhö lwëny,
11 ëka in ïnënö dhakö mörö na leng kï kin jö n'ëmakö kï dhö lwëny që cwinyi ömarö, in ïtwërö tero ën ëk obed dhaköni.
12 In myero ikel ën yo pari ëka ïlyël wie që ïngad lwëtë ökö.
13 Göny böng mërë n'onwongo ën oruko ï karë n'ëmakö ködë kï ï dhö lwëny. Kinge na ën dong obedo pari ëka okumo pï apap mërë ëka aya mërë pï dwe acël, që in ïtwërö cïdhö bothe më bedo cwörë ëka ën bino bedo dhaköni.
14 Ka inwongo nï cwinyi ba dök mïtö ën, që ïtwërö wëkö ën cïdhö yo kanya cwinye mïtö. In myero kür ïcadh ën onyo iter ën na calö opii, pïën in dong ïlanö ën ökö.

Twërö k'athïn kaö

15 Ka ëcwö mörö tye kï mon arïö, ëka marö ngat acël na löö nökënë ca, ëka mon arïö ni kïbëc önywölö gïnï ëthïnö awope nïnë, ëntö athïn kaö obedo wod ka dhakö na ën ba marö,
16 ka ëcwö ni tye ka poko jami mërë both awope mërë, myero ën kür ömïï twërö k'athïn kaö both wod ka dhakö na ën marö, nakaka wode kikome n'obedo kaö, wod ka dhakö na ën ba marö.
17 Ëntö ën myero onyuth athïn kaö ka dhakö mërë na ën ba marö, nakun doko gin n'epoko nïnë wang arïö kï kom jami na ën tye ködë kïbëc. Athïn awobi nön ënë obedo acaki më tëkö k'apap mërë. Twërö k'athïn kaö obedo mëgë.

Awobi na jëm

18 Ka dhanö mörö tye kï wode na ngute nwang ëka obedo ngat na jëm, na ba winyo dhö apap mërë onyo aya mërë, kadï bed ëgöö ën kï lüth, ba bino winyogï.
19 Apap mërë ëka aya mërë bino makö gïnï ën ëka etero both edong ï dhö wangkac më pacö na ën bedo ïë.
20 Gïn bino kobo both edong nï, “Wodwa ni ngute nwang ëka obedo ngat na jëm. Ën ba wöröwa. Ën obedo ngat n'owor ëka amërö.”
21 Që jö më pacö nön kïbëc bino celo ën kï kite naka thöö. Un myero ïkwany gin na rac ökö kï ï kinwu. Jö Icarael kïbëc bino winyo që bedo gïnï kï lworo.

Cïk na papath

22 Ka dhanö mörö ötïmö bal na mïö ën nwongo pwod më thöö, ëka ïngabö unu ën malö ï wi yath,
23 un myero kür ïwëk kome öngabërë ï wi yath naka kiwor. Ik unu kome ökö ï nïnö nön, pïën dhanö mörö n'ëngabö kome ï wi yath bedo dhanö n'Obanga ölamö. Un myero kür ïbal lobowu na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo mewu.

22

1 Ka in ïnënö thwön onyo römö k'omeru n'orwenyo ökö ata, kür ïnën anëna; myero ïdwök yo both omeru.
2 Ka won mërë ba bedo na cwök kodi onyo ba ingeo won mërë, që in myero iter lee n'orwenyo nön yo pari ëka ïgwök naka ka won mërë obino na tye ka rangö. Që ïmïï bothe.
3 In ibino tïmö nï kömanön ï kom kana mërë, böng mërë, onyo gin mörö këkën n'omeru orwenyo ëka in inwongo; in kür ïnën anëna.
4 Ka in inwongo kana onyo thwön k'omeru n'opodho pïny ï nget yoo, kür ïnën anëna, ëntö köny ën më tingo malö ëk ocung kï tyënë.
5 Dhakö myero kür oruk böng ka cwö, onyo ëcwö kür oruk böng ka mon, pïën dhanö n'ötïmö kömanön bedo më kwer both Rwoth Obangawu.

6 Ka in tye ka woth ï yoo cë icop ï kom öd wïnyü ï nget yoo, onyo ï wi yath onyo
ï ngöm, ëka mïn wïnyü obuto ï kom ëthïnë
onyo ï kom töngë, kür ïmak mïn mërë kanya
acël k'ëthïnë.
7 In ïtwërö tero ëthïnë, cë ïwëkö mïn mërë
cïdhö, ëk nyimwu obed na leng ëka ibed
unu na kwö pï karë na lac.
8 Ka in ïgërö öt na nyen, myero iketh gin
mörö na jükö podho ka dhanö orum wi öt
ëk kür okel bal më önyö remo ï odi ka ngat
mörö opodho kï ï wi öt.
9 Kür ïcwö kodhi na papath arïö ï pwodho
ölökni, ka ïcwö, mïö gin na kïbëc n'öcëk ïë
myero eter ï öt k'Obanga, gin na in ïcwö ïë
thon naka kï nyig ölök.
10 Kür itwe thwön ëka kana kanya acël më
pur.
11 Kür iruk böngü n'obedo yer ëka böngü
na pwöth n'ëkwö kanya acël.
12 Myero ïkwö töl tacël na lyero ï twok
böngü angwën na in iruko.

Cïk na makö nyakö na bara ënyömö

13 Ka ëcwö mörö önyömö dhakö cë obedo
ködë, cë ökwërö ën ökö,
14 cë okobo köp na rac ï kome, na balö
nyïng dhakö nakun kobo nï, “An anyömö
dhakö ni, ëntö ï karë na an abedo ködë,
anwongo gin mörö ope na nyutho nï ën
bara ongere k'ëcwö.”
15 Cë apap ëka aya ka dhakö nön bino kelo
gïnï gin na nyutho nï ën bara ongere k'ëcwö
both edong ï dhö wangkac më pacö.
16 Apap mërë bino kobo both edong nï,
“An amïö nyara both ëcwö ni ëk önyöm ëntö
ökwërö nyara ökö.
17 Kobedini ën okelo köp më adoth ï kome
nakun kobo nï, ‘An anwongo gin mörö ope
na nyutho nï ën bara ongere k'ëcwö.’ Ëntö
man ënë gin na nyutho nï nyara bara on-
gere k'ëcwö.” Cë enyodo mërë bino yarö
böngü ï nyim edong më pacö.
18 Edong më pacö bino tero ëcwö nön ëka
epwodo.
19 Gïn bino ngölö nïnë cül më ryal mia
acël. Gïn bino mïö both apap ka dhakö,
pïën ëcwö nön öbalö nyïng nya jö Icaarael
na bara ongere k'ëcwö. Cë ën bino mëdërë
më bedo dhakö mërë; ëka myero kür ökwër
dhakö nön pï karë më kwö mërë kïbëc.
20 Ëntö ka köp më adoth nön tye atïr,
ëka gin mörö ope n'enwongo na nyutho nï
dhakö nön bara ongere k'ëcwö,
21 cë jö më pacö nön bino kelo dhakö nön
ï dholokek më öt k'apap mërë ëka kï kunön
cwö më pacö nön bino celo ën kï kite naka
thöö. Ën ötïmö gin më lewic ï Icaarael nakun
obedo tïmö tïm më ölyang ï karë na ën bedo
ï öt k'apap mërë. Un myero ïkwany unu gin
na rac ökö kï ï kinwu.
22 Ka ebino nwongo ëcwö mörö n'obedo
kï dhakö ka ngat nökënë, ëcwö n'obedo
ködë ëka dhakö nön myero enekgï ökö.
Un myero ïkwany unu gin na rac ökö kï ï
Icaarael.
23 Ka ëcwö mörö kï ï pacö oromo kï nyakö
na bara ongere k'ëcwö, n'onwongo öcïkërë
kï ngat mörö më anyöma cë obedo ködë,
24 un ibino tero jö arïö nön kïbëc yökö ï
dhö wangkac më pacö nön, ëka ecelogï kï
kite naka ï thöö. Eneko nyakö nön pïën
ba ögöö oduru ëk ëkönyë ëka eneko ëcwö
pïën ötürö cïk më bedo kï dhakö ka ngat
nökënë. Un myero ïkwany unu gin na rac
ökö kï kinwu.
25 Ëntö ka ëcwö mörö oromo kï nyakö
n'öcïkërë kï ngat mörö më anyöma ï dye
thim cë obedo ködë tëtëk, ëcwö këkën
n'ötïmö gin ni ënë ebino neko.
26 Kür ïtïm unu gin mörö ï kom nyakö;
pïën ën ba öbalö bal mörö na römö ngölö
nïnë thöö. Köp ni röm kï köp k'ëcwö
n'ölwënyö ï kom awodhe cë oneko ökö,
27 pïën ëcwö oromo kï dhakö n'ëcïkërë
ködë më anyöma ï thim cë obedo ködë tëtëk
ëka dhakö ögöö oduru, ëntö ngat mörö on-
wongo ope kunön na twërö könyö ën.
28 Ka ëcwö mörö oromo kï nyakö na bara
ongere k'ëcwö n'onwongo ba öcïkërë më
anyöma ëka obedo ködë tëtëk cë engeogï,
29 ën bino cülö apap ka nyakö ryal pyer
abic. Ën myero önyöm nyakö nön pïën ën
ötïmö bal ï kome. Ën ba bino kwërö dhakö
nön pï karë më kwö mërë kïbëc.
30 Dhanö mörö kür obed kï dhakö k'apap
mërë; ën myero kür ömïï lewic ï kom apap
mërë.

23

Jö n'ëryëmögï ökö kï ï athuko

1 Dhanö n'edino onyo n'ëngölö kome më
cwö ökö ba bino dönyö ï athuko ka Rwoth.
2 Dhanö n'ënywölö ï lek ba bino dönyö
ï athuko ka Rwoth, kadï naka ëkwaëgï më
apar mörö ba bino dönyö ï athuko ka
Rwoth.
3 Ngat mörö n'obedo dhanö më Amon
onyo dhanö më Moab ba bino dönyö ï
athuko ka Rwoth, kadï naka ëkwaëgï më
apar, mörö ba bino dönyö ï athuko ka
Rwoth.
4 Pïën gïn ba obino më romo kodwu kï
cem ëka kï pii ï karë na un itye ka bino kï
ï Ejip. Gïn obino opango Balaam wod ka
Beor kï ï Petor na tye ï Aram Naaraim* ëk
obin ölamwu.
5 Ëntö Rwoth Obangawu ökwërö winyo
köp ka Balaam ökö. Ën obino ölökö köp më
lamöwu ödökö më gum pïrwu, pïën Rwoth
Obangawu maröwu.
6 Kür ïtïm unu gin mörö na kelo nïgï kuc
kodwu ëka lönyö, pï karë më kwöwu kïbëc.
7 Kür ïcaa unu dhanö mörö më Edom,
pïën gïn obedo wat kodwu. Kür ïcaa unu
dhanö mörö më Ejip, pïën ibino ibedo unu
Erok ï lobogï.
8 Ëthïnögï na gïn bino nywölö n'obedo
ëkwaëgï më run më adek bino dönyö ï
athuko ka Rwoth.

Gwökö cïk më lengo ï laï

9 Ka ïcïdhö unu më lwëny kï langwu,
gwökërë unu kï ï kom gin mörö na ba leng.
10 Ka ëcwö mörö tye ï kinwu na cïk ögëngö
pïën oleko lek më kiwor, ën myero öcïdh
yökö ëka obed kunön.
11 Ëntö ka pïny dong yutho ën myero
ölwökërë, ëka ka ceng ödönyö ën twërö
dwogo ï laï.
12 Yüb unu kany mörö yökö ï nge laï
kanya un ibino cïdhö ïë më könyërë.
13 Ngat acëlacël myero obed kï gin mörö
më künyö pïny ï kin jami më lwënywu, ëka
ka ikonyiri, küny bur ëk ium ökö.
14 Pïën Rwoth Obangawu wowotha ï dye
laïwu më gwököwu ëka më mïö langwu ï
cïngwu. Laïwu myero obed na leng ëk kür
önën gin mörö na ba leng cë lökërë ökö kï
bothwu.

Cïk na papath

15 Ka opii mörö örïngö ökö kï both ad-
wong mërë cë opono bothi, kür ïmïï ën ödök
both adwong mërë.
16 Mïï ën obed ï kinwu kany mörö këkën
na cwinye mïtö ëka ï pacö mörö këkën na ën
öyërö. Kür ïdïï ën.
17 Dhanö mörö më Icarael n'obedo ëcwö
onyo dhakö myero kür obed ngat na tïmö
tïm më ölaya ï öt wörö jwök.
18 Kür ikel unu cïlïng më cül n'enwongo
kï kom tïm më ölaya n'öya kï both dhakö
onyo ëcwö ï öt ka Rwoth Obangawu më cülö
kwong mörö, pïën jami nön kïbëc obedo gin
më kwer both Rwoth Obangawu.
19 Kür ïmïï dhanö më Icarael awodhi öcül
magoba pï cïlïng, cem onyo gin mörö këkën
na twërö kelo magoba na ën odeno.
20 In ïtwërö mïö arok cülö magoba ëntö
pathï dhanö më Icarael awodhi. Gwök unu
cïk ni ëk Rwoth Obangawu ömïïwu gum ï
kom gin na kïbëc na un ibino ketho cïngwu
ïë ï lobo na un itye ka dönyö më gamö bedo
mewu.
21 Ka ikwongo kwong both Rwoth Oban-
gani, kür igaliri më cobo, pïën Rwoth Oban-
gawu bino penyoni pïrë ëka ibino bedo
ngat n'ötïmö bal.
22 Ëntö ka ba ikwongo kwong, ba ibino
bedo ngat n'ötïmö bal.
23 Ëntö gin mörö këkën na donyo kï ï
dhogi myero ïnën nï icobo, pïën in ikwongo
kwong keni kï dhogi both Rwoth Oban-
gani.
24 Ka ïdönyö ï pwodho ölök k'awodhi, in
ïtwërö camö nyig ölök kïbëc na cwinyi mïtö,
ëntö kür iketh mörö ï adïtani.
25 Ka ïdönyö ï pwodho kal k'awodhi, in
ïtwërö rïdhö kal kï cingi, ëntö kür ïkaa kal kï
pala.

24

Cïk na makö këthö nyom

1 Ka ëcwö mörö önyömö dhakö na ba
yomo cwinye pïën onwongo gin mörö na
rac ködë, ëcwö nön twërö cöö waraga më
këthö nyom, cë mïö ï cïngë ëka ryëmö ën ökö
kï ï ödë.

* **23:4** ***Naaraim*** manön, Kukuju kuthö Mecopotamia.

2 Cë kinge na ën dong öya ökö kï ï ödë, ën
dökö dhakö k'ëcwö nökënë.
3 Ka cwörë më arïö ba mïtö ën, ëcwö nön
cöö waraga nïnë më këthö nyom, cë mïö ï
cïngë, ëka ryëmö ökö kï ï ödë, onyo ka cwörë
më arïö nön öthöö ökö,
4 cwörë më acël n'ökwërö ën ba dök bino
nyömö ën më bedo dhakö mërë kinge na
ën dong öbal ökö. Manön bino bedo gin më
kwer both Rwoth. Kür ikel unu bal ï lobo na
Rwoth Obangawu tye ka mïöwu më bedo
mewu.
5 Ka ëcwö mörö pod onyomo anyoma,
myero kür ëmïï öcïdhï ï dhö lwëny onyo ëmïï
tic ka lwak mörö nökënë. Ën myero obed
mwaka acël nakun bedo parë ëk okel yom
cwiny both dhakö na ën önyömö.
6 Kür ïkwany pong onyo nya pong rego na
calö gin n'ejengo ï den. Pïën manön bino
bedo calö kwanyö kwö ka dhanö më bedo
gin n'ejengo.
7 Ka enwongo ngat mörö kwalö dhanö
më Icarael awodhe, ëka tero na rac na calö
opii onyo cadhö ën. Ngat n'ökwalö dhanö
nön myero enek ökö. Un myero ïkwany gin
na rac ökö kï ï kinwu.
8 Na makö köp ï kom two dhöbü, gwökërë
unu rwök ëk ïlüb unu gin n'ëlamdhök
n'obedo Elebi okobo niwu. Myero ïlüb unu
na bër ngö na an acïkögï.
9 Po unu ï kom ngö na Rwoth Obangawu
ötïmö ï kom Miriam kï ï wanga yoo kinge
na un ïya kï ï Ejip.
10 Ka ïmïö gin mörö më adena both
awodhi, kür ïdöny ï ödë më kwanyö gin
mörö n'ëmïö bothi na calö gin n'ejengo.
11 In myero ibed yökö, ëk dhanö na in
ïmïö gin mörö më adena okel gin na ën
ojengo bothi yökö.
12 Ka dhanö nön obedo acan, kür ïmïï
böngü na ën ojengo obut bothi.
13 Dwök böngü mërë na ceng bara ödönyö
ëk oumere ködë. Cë ën bino pwöyöni ëka
ebino kwanö na calö tic n'atïr ï nyim Rwoth
Obangani.
14 Kür ïdïï atic na in ipango n'obedo acan
ëka na mïtö köny, kono kadï atic nön obedo
dhanö më Icarael awodhi onyo arok na
bedo ï pacöwu mörö acël.
15 In myero ïmïï cül mërë ï nïnö nön na
bara ceng ödönyö, pïën ën obedo acan ëka
geno gin nön. Ka ba ïmïö, ën bino kok ï komi
both Rwoth, ëka ibino bedo ngat n'ötïmö
bal.
16 Ba ebino neko enyodo pï bal k'ëthïnögï,
onyo ba ebino neko ëthïnö pï bal
k'enyodogï. Ngat acëlacël ebino neko pï bal
mërë.
17 Kür ïbal pido k'arok onyo k'athïn kic
mörö, onyo iter böngü ka dha thöö na calö
gin n'ejengo.
18 Po unu nï un onwongo ibedo opii ï lobo
Ejip ëka Rwoth Obangawu obino ökököwu
kï kunön. Manön ënë ömïö an acïköwu më
lübö cïk ni.
19 Ka in itye ka kaö kac kï ï pwodhoni,
ëka ïnënö körë mörö na ba ïkaö, kür ïdök
cen më cïdhö kaö dökï. Myero ïwëk odong
pï Erok, ëthïnö kic ëka mon thöö, ëk Rwoth
Obangawu ömïïwu gum ï kom tic kïbëc më
cïngwu.
20 Ka ïpüdö nyig jeitunini kï ï wi yath, kür
dökï ïdök cen më püdö man odong ï wi yath.
Myero ïwëk nyig jeituni n'odong pï Erok,
ëthïnö kic ëka mon thöö.
21 Ka ïpüdö nyig ölök kï ï pwodho ölökni,
kür dökï ïdök cen më püdö man odong.
Myero ïwëk nyig ölök n'odong pï Erok,
ëthïnö kic ëka mon thöö.
22 Po unu nï un onwongo ibedo opii ï lobo
Ejip. Manön ënë ömïö an acïköwu më lübö
cïk ni.

25

1 Ka jö arïö tye gïnï kï köp ï kin-gï, gïn
myero oter ï nyim okiko ëka ëngöl-köp bino
ngölö köp cë gönyö gïnï dhanö n'ope kï bal
ëka ngölö köp ï wi dhanö n'öbalö.
2 Cë ka dhanö n'öbalö pore nï myero ëgöö,
angöl-köp bino mïö ën buto pïny ëka ëgöö ï
nyime kï wel lüth n'oporo bal mërë.
3 Angöl-köp twërö mïö ëgöö lüth pyer
angwën ëntö kür ökadh manön. Ka ëgöö na
kadhö, ömïnwu ebino lanö ï wangwu.
4 Kür itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal
më apwoda.
5 Ka utmego na bedo gïnï kanya acël ëka
acël kï kin-gï öthöö ökö abonge athïn mörö,
myero cii athöö kür önyömërë kï ngat mörö
na ba obedo dhanö më dholokek. Ömïn
cwörë ënë bino tero ën na calö dhakö mërë
ëka cobo tic më bedo cwörë nakaka ömïn
mërë.

6 Wode na ën bino nywölö më acël ebino
cakö nyïngë kï nyïng ömïn mërë n'öthöö, ëk
nyïngë kür orweny ökö kï ï Icarael.

7 Ëntö ka ömïn athöö ba mïtö tero cii ömïn
mërë, dha thöö bino cïdhö ï dhö wangkac
më pacö both edong ëka kobo nï, “Ömïn
cwöra ökwërö mïö nyïng ömïn mërë nen ï
Icarael; ën ba mïtö cobo tic më bedo cwöra
nakaka ömïn mërë.”
8 Cë edong më pacö mërë bino cwodo
ömïn athöö ëka ëtwak ködë. Ka ocere nakun
kobo nï, “An ba amïtö tero ën,”
9 cii ömïn athöö bino cïdhö bothe ï nyim
edong cë wödhö wör acël ökö kï ï tyën ömïn
cwörë, ngülö laö dhögë ï wangë ëka kobo
nï, “Man ënë gin n'ebino tïmö ï kom dhanö
mörö na ba bino nywölö ëthïnö ka wi ömïn
mërë.”
10 Dholokek ka dhanö nön ebino cwodo
kï ï Icarael nï, “Öt ka dhanö n'ëwödhö wörë
ökö kï ï tyënë.”

11 Ka cwö arïö tye ka lwëny ëka dhakö
ka ngat acël obino më könyö cwörë kï both
ngat na tye ka lwëny ködë, ëka otero cïngë
cë ömakö kome më cwö,
12 un myero ingun unu cïng dhakö nön
ökö. Kür kïca ömakwu ï kome.
13 Kür ibed unu kï gin më pimo jami arïö
ï ocwewu—acël na pëk ëka acël na yot.
14 Kür ibed unu kï gin më pimo jami ï
ödwu—acël na thwönë ëka acël na tïdï.
15 Myero ibed unu kï gin më pimo jami
na bër, na pimo jami ï wangë, ëk ibed unu ï
lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu pï
karë na lac.
16 Pïën jö kïbëc na tïmö koth tic ni, jö na
tïmö gin na ba tye atïr, gïn obedo gin më
kwer kï both Rwoth Obangawu.

17 Po unu ï kom gin na jö Amalek ötïmö ï
komwu ï yoo ï karë na un ïya ökö kï ï Ejip.
18 Gïn ölwënyö ï komwu ï karë na un
idhero rwök na tëkö mörö ope ï komwu.
Gïn oneko jö kïbëc n'onwongo odong cen
nakun ba lworo gïnï Obanga.
19 Pï manön, ka Rwoth Obangawu
ömïöwu iyweo kï ï kom langwu kïbëc
n'ögüröwu ï lobo na Rwoth Obangawu tye
ka mïöwu ëk ïgam unu më bedo mewu,
myero inek unu jö Amalek kïbëc ëk ngat
mörö kür dökï opo ï komgï na twal kï ï thë
polo. Kür ïmïï wiwu owil!

26

Mïc më wi cem ëka acël më apar

1 Ka un ïdönyö ï lobo na Rwoth Oban-
gawu tye ka mïöwu na calö mewu ëka ïgamö
unu ökö cë ibedo unu ïë,
2 kwany unu wi cem mökö kï ï kom cem
kïbëc n'öcakö cëk kï ï ngöm na Rwoth Oban-
gawu tye ka mïöwu ëka ikethgï ï adïta. Cë
iter unu ï kabedo na Rwoth Obangawu
bino yërö më wörö nyïngë ïë.
3 In myero ïcïdh both alamdhök na tye
ï dhö tic ï caa nön ëka ikob nïnë nï, “Tin
dong an atuco both Rwoth Obangani nï
an athuno ï lobo na Rwoth okwongo both
kwerewa më mïöwa.”
4 Cë alamdhök bino gamö adïta kï bothi
ëka ketho ï nyim keno tyër ka Rwoth Oban-
gani.
5 Cë in ibino kobo ï nyim Rwoth Oban-
gani nï, “Kwaröna onwongo obedo dhanö
më Aram, n'onwongo wotho awotha. Ën
obino öcïdhö yo Ejip kï jö na nönök ëka
obedo kunön cë ödökö rok na dit, na tëk ëka
n'önya gïnï na pol.
6 Ëntö jö Ejip obedo ka tic ködwa na rac
rwök ëka ömïöwa ëlïmö can, nakun ëmïöwa
etio tic na tëk.
7 Cë wan ekok both Rwoth, Obanga ka
kwerewa, ëka Rwoth owinyo kokowa cë
önënö pëköwa, tic na tëk n'eketho ï komwa
ëka kite n'ëdïöwa ködë.
8 Cë Rwoth ökwanyöwa ökö kï ï Ejip kï twër
më badë ëka kï tëkö mërë, kï tïm na kelo
lworo na thwönë, k'anyuth më tango ëka
gin më aura gïnï.
9 Ën okelowa naka ï kabedo ni ëka ömïöwa
lobo ni, lobo na mio na cak kï möö kic möl
kï ïë.
10 Cë kobedini dong, an akelo wi cem
n'öcakö cëk kï ï ngöm na in Rwoth ïmïa.” Cë
in myero iketh adïta ï nyim Rwoth Oban-
gani ëka ïwör ën.
11 In ibino bedo kï yom cwiny kanya acël
kï jö Lebi ëka Erok na bedo gïnï ï kinwu
kï gin na kïbëc na bër na Rwoth Obangani
ömïö bothi ëka jö më odi.

12 Ka in ityeko mïö acël më apar më gin
n'öcëk ï mwaka më adek mërë, mwaka më
mïö acël më apar, in ibino mïö both jö Lebi,
Erok, ëthïnö kic ëka mon thöö ëk gïn obed

kï gin më acama na römö mïögï yeng kï ï peciwu.
13 Së in ibino kobo ï nyim Rwoth Obangani nï, “An dong atyeko kwanyö acël më apar ökö kï ï öda ëka amïö both jö Lebi, Erok, ëthïnö kic ëka mon thöö kite na in ïcïka ködë. An ba atürö onyo wia ba owil ï kom cïkni gïnï.
14 An ba acamö acël më apar ï karë n'onwongo an akwero cöla, onyo kwanyö mörö kï ïë ï karë na cïk ögënga, onyo tyërö both tipo ka ngat n'öthöö. An awinyo köp ka Rwoth Obangana; an atïmö jami kïbëc na in ïcïka ïë.
15 Nën pïny kï ï kabedoni na leng na tye ï polo, mïï gum ï kom jogi Icarael ëka ï kom lobo na in ïmïöwa kite na in icikiri ködë kï kwong both kwerewa, lobo na mio na cak kï möö kic möl kï ïë.”

Lüb cïk ka Rwoth

16 Tin Rwoth Obangawu öcïköwu më lübö cïk mërë kïbëc. Pï manön myero ïgwökërë unu më lübö kï cwinywu kïbëc ëka kï tipowu kïbëc.
17 Tin dong ituco köp ï kom Rwoth nï ën obedo Obangani, ëka ibino lübö yoo mërë nakun ïgwökö cïk mërë kïbëc, ëka nï ibino winyo köp mërë.
18 Rwoth otuco köp ï komwu nï tin un ibedo jögë na pïrgï tëk kite na ën öcïkërë ködë, ëka un myero ïgwök cïk mërë kïbëc.
19 Ën otuco nï ebino mïöwu bedo rok na tëk na löö rok nökënë kïbëc na ën eketho ëka un ibino mïö pak kï wörö ï nyïngë. Un ibino bedo jö na leng both Rwoth Obangawu kite na ën öcïkërë ködë.

27

Keno tyër ï wi Kidi Ebal

1 Muca ëka edong më Icarael okobo gïnï both jïï nï, “Gwök unu cïk ni kïbëc na an tin atye ka mïöwu.
2 Ï nïnö na un ibino ngölö kï kulo Jordan më dönyö ï lobo na Rwoth Obangawu bino mïöwu, un ibino cicibo kite na thwon së ipu unu komgï kï rangi na tar.
3 Cöö köp kïbëc më cïk ni ï komgï ka ipoth unu yo löka më dönyö ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïöwu, lobo na mio na cak kï möö kic möl kï ïë, kite na Rwoth, Obanga ka kwerewu, öcïkërë kodwu.
4 Ka dong ïngölö unu kulo Jordan, cicibo unu kite ni ï wi Kidi Ebal kit na an atye ka cïköwu ködë tin. Myero ipu unu komgï kï rangi na tar.
5 Gër unu keno tyër n'ëyübö kï kite both Rwoth Obangawu kunön. Kür itii unu kï nywenyo mörö më paögï.
6 Myero ïgër unu keno tyër ka Rwoth Obangawu kï kite na lül ëka ïryëd unu tyër awanga ï wie both Rwoth Obangawu.
7 Ngöl unu thon tyër më kuc nakun ïcamö unu kunön, kanya un ibino bedo kï yom cwiny ï nyim Rwoth Obangawu.
8 Un myero ïcöö na bër köp kïbëc më cïk ni ï kom kite ni na un icicibo.”

Alem kï ï Kidi më Ebal

9 Së Muca ëka ëlamdhök n'obedo Elebi okobo both jö Icarael kïbëc nï, “Lïng unu moth, un jö Icarael, ëk iwiny unu köp! Un dong ïdökö jö ka Rwoth Obangawu.
10 Pï manön, un myero dong iwiny unu köp ka Rwoth Obangawu ëk ïlüb unu cïk mërë kïbëc na an atye ka mïöwu tin.”
11 Ï nïnö nön kikokome Muca öcïkö jïï nï:
12 Ka ïngölö unu kulo Jordan, kaka ka Cimeon, Lebi, Yuda, Icakar, Yocepu ëka Benjamin bino cung gïnï ï wi Kidi Gerijim më lamö gum ï kom jïï.
13 Ëka kaka ka Reuben, Gad, Acer, Jabulon, Dan, ëka Naputali bino cung gïnï ï wi Kidi Ebal më lamö cen ï kom jïï.
14 Së jö Lebi bino redo gïnï rwök both jö më Icarael kïbëc nï:
15 “Cen myero ömak dhanö mörö na bino yübö cal jwök n'ëpaö apaa onyo nywenyo n'ëlïö—n'obedo gin më kwer both Rwoth, n'adïrü öyübö kï cïngë—ëka ocibo ï müng më awöra.”
Së jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
16 “Cen myero ömak dhanö mörö na ba bino wörö apap mërë ëka aya mërë.”
Së jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
17 “Cen myero ömak dhanö mörö na bino cwarö kidi më wang ngöm k'awodhe.”
Së jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
18 “Cen myero ömak dhanö mörö na bino mïö athöö wang lübö yoo na path.”
Së jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”

19 “Cen myero ömak dhanö mörö na
bino balö pido k'arok, athïn kic onyo dha
thöö ëka mïö köp löö.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
20 “Cen myero ömak dhanö mörö na
bino buto kï cii apap mërë, pïën nwongo
ën oketho lewic ï kom apap mërë.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
21 “Cen myero ömak dhanö mörö na
bino buto kï lee mörö këkën.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
22 “Cen myero ömak dhanö mörö na
bino buto k'amïn mërë, onyo amïn mërë
më babö onyo amïn mërë n'aya mërë
önywölö k'ëcwö nökënë.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
23 “Cen myero ömak dhanö mörö na
bino buto kï marö mërë.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
24 “Cen myero ömak dhanö mörö na
bino neko awodhe ï müng.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï “Amën!”
25 “Cen myero ömak dhanö mörö na
bino gamö lïm më wïlönë ï müng ëk enek
kï dhanö na ba öbalö.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”
26 “Cen myero ömak dhanö mörö na ba
bino moko ëka lübö köp kïbëc na tye ï cïk
ni.”
Cë jö kïbëc bino gamö nï, “Amën!”

28

Gum pï bedo kï wörö

1 Ka ibino unu winyo köp ka Rwoth
Obangawu ëka ïlübö unu cïk mërë kïbëc na
an tin atye ka mïöwu, Rwoth Obangawu
bino mïöwu ïdökö na tëk na löö rok kïbëc na
tye ï wi lobo.
2 Gum ni kïbëc bino bino ï komwu na
thwönë ka iwinyo unu köp ka Rwoth Oban-
gawu:
3 Gum bino bedo ï komwu ï pacö ëka ï
pwothiwu.
4 Gum bino bedo ï kom ëthïnöwu, ï kom
gin na bino cëk ï pwothiwu, ëka ï kom
ëthïnö lïmwu na kwö—ëthïnö dhokwu ëka
ëthïn rom kï dyegiwu.
5 Gum bino bedo ï kom adïtani ëka ï
kom gin më nyöbö ogatini.
6 Ibino bedo unu kï gum ï karë na un
ïdönyö ï öt ëka ï karë na un idonyo yökö.
7 Rwoth bino mïö ïlöö unu langwu na
bino më lwëny ï komwu. Gïn bino më lwëny
ï komwu kï ï yoo acël ëntö bino gïnï ngwëc
kï bothwu nakun pokere gïnï ï yodhi abïrö.
8 Rwoth bino mïö gum ï kom derewu ëka
ï kom gin na kïbëc na cïngwu otio. Rwoth
Obangawu bino mïöwu gum ï lobo na ën tye
ka mïöwu.
9 Ka ibino unu gwökö cïk ka Rwoth Oban-
gawu kïbëc nakun ïlübö unu, Rwoth bino
mïöwu ibedo jögë na leng kite na ën öcïkërë
ködë kï kwong bothwu.
10 Cë jö kïbëc më wi lobo bino nënö nï
ecwodowu kï nyïng Rwoth ëka bino gïnï
lworowu.
11 Rwoth bino mïöwu jami na pol—
ëthïnöwu, ëthïnö lïmwu na kwö, ëka cem
më pwothiwu bino cëk—ï lobo na yam ën
okwongo both kwerewu më mïöwu.
12 Rwoth bino yabö niwu polo na ën
kanö lönyö mërë ïë, më mïö köth cwee ï
pwothiwu ï karë mërë kikokome ëka më
mïö gum ï kom tic kïbëc na cïngwu bino tio.
Un ibino mïö jami më adena both rok na
pol ëntö ba ibino unu deno gin mörö kï both
ngat mörö.
13 Rwoth bino mïöwu bedo ëtëla, ëka
pathï jö n'ëtëlögï. Karë kïbëc un ibino
bedo anyim nakun ba ibedo unu angec ka
iwinyo unu cïk ka Rwoth Obangawu kïbëc
na an tin acïköwu nakun ïgwökërë unu më
lübö.
14 Kür ïlökërë unu ökö kï ï kom cïk na an
tin amïöwu, yo cïngwu kucem onyo kucam,
onyo lübö obanga nökënë gïnï ëka wörögï.

Adwogi më türö cïk
(Elebi 26:14-46)

15 Ëntö ka un ba ibino winyo unu köp
ka Rwoth Obangawu onyo ïgwökërë unu
më lübö cïk mërë kïbëc na an tin acïköwu,
cë cene ni kïbëc bino bino ï komwu ëka
maköwu:
16 Cen bino maköwu ï peciwu ëka ï
pwothiwu.
17 Cen bino bedo ï kom adïtani ëka ï kom
gin më nyöbö ogatini.
18 Cen bino bedo ï kom ëthïnöwu ëka ï
kom gin na bino cëk ï pwothiwu, ï kom
ëthïnö lïmwu na kwö ëka ï kom ëthïnö rom
kï dyegiwu.
19 Cen bino maköwu ï karë na un ïdönyö
ï öt ëka ï karë na un idonyo yökö.

20 Rwoth bino oro cene ï komwu, wiwu
bino rubere ëka ebino cokowu kï gero ï
kom gin na kïbëc na un ibino tio, naka ka
ithum unu ökö. Ibino thum unu ökö pïöpïö
pï tïmwu na reco na un ïtïmö pïën ïwëka unu
ökö.
21 Rwoth bino pwodowu kï twoe na reco
naka ka ën otyekowu ökö kï ï lobo na un
itye ka dönyö ïë më gamö më bedo mewu.
22 Rwoth bino pwodowu kï twoe na
köbërë, kï lyetho ëka two akwoda, kï lyetho
pïny ëka ceng bino ryëny. Cemwu bino ner
ëka pur ökö. Pwod ni kïbëc bino bino ï
komwu naka ka ïthöö unu.
23 Polo na tye ï ka wiwu ba bino mïö köth
cwee, ëka ngöm na tye ï thë tyënwu bino
bedo na tëk calö nywenyo.
24 Rwoth bino lökö köth më lobowu dökö
apua ëka luru; bino yaa kï ï polo öny pïny ï
komwu naka tyekowu ökö kïbëc.
25 Rwoth bino mïö langwu löowu. Un
ibino lwëny ï komgï kï ï yoo acël ëntö ibino
unu ngwëc kï bothgï nakun ipokere unu
ï yodhi abïrö, ëka jö më lobo kïbëc bino
bedo gïnï kï thwön lworo pï gin n'ötïmërë ï
komwu.
26 Lyenewu bino bedo cem ka wïny kïbëc
na ngwëcö kï malö ëka më ka leeni më thim,
ëka ngat mörö ope na bino ryëmögï ökö.
27 Rwoth bino pwodowu kï two bür gïnï
më Ejip, bür na ba cang, gwönyü ëka ïl kom
na ba ibino unu cang kï ïë.
28 Rwoth bino pwodowu kï poa, thöö
wang ëka bango wiwu ökö.
29 Ibino unu thwathwama kiceng calö
athöö wang. Ba ibino bedo unu kï lönyö
ï kom gin mörö këkën na un ibino tïmö.
Ebino dïöwu ëka yakö jamiwu nïnö kï nïnö,
ëntö ngat mörö ope na bino könyöwu.
30 In ibino cikiri kï dhakö më nyömö, ëntö
ngat nökënë ënë bino bedo ködë tëtëk. In
ibino gërö öt, ëntö ba ibino bedo ïë. In ibino
pïdhö ölök, ëntö ba ibino camö nyige.
31 Ebino neko thwön pur na megi na
in ïnënö, ëntö ba ibino camö ringo mërë
mörö. Ebino tero kanani tëtëk kï bothi, ëntö
ba ebino dwongo. Ebino mïö romni both
langni, ëntö ngat mörö ope na bino könyöni
më dwongogï.
32 Ebino mïö awope ëka anyirani both
rok nökënë na in ïnënö ëka wangi bino
dhero më nënögï nïnö kï nïnö, ëntö ba ibino
bedo kï tëkö më jükögï cïdhö ködgï.
33 Rok na ba ingeo unu bino camö cem
na un ipuro ï pwothiwu, ëka ebino dïöwu pï
karë kïbëc ëntö gin mörö ope na un ibino
tïmö.
34 Gin na wangwu bino nënö bino mïöwu
ïdökö epoa.
35 Rwoth bino pwodoni kï two më congi
ëka tyeni kï bür na rem rwök na ba bino
cang, cakërë kï ï tyeni pïny naka ï wi malö.
36 Rwoth bino ryëmöwu kanya acël kï
rwoth na un ibino yërö më tëlöwu yo both
rok na un onyo kwerewu ba ongeo. Ibino
unu wörö obanga nökënë n'ëyübö kï yen
ëka kidi.
37 Ibino unu dökö gin na kelo lworo, gin
më carolok ëka gin më anyëra ï kin rok kïbëc
na Rwoth bino këthöwu ïë.
38 Ibino unu cwöönö kodhi na dwong ï
pwothiwu, ëntö ibino unu cökö na nönök,
pïën bonyo bino camö ökö.
39 Ibino unu pïdhö ölök ëka ibino unu
yübögï na bër, ëntö ba ibino unu madhö
köngö mërë onyo püdö nyige, pïën kudi
bino camögï ökö.
40 Ibino unu bedo kï yen më jeituni ï
lobowu, ëntö ba ibino unu tic kï möö mërë,
pïën nyige bino öny ökö.
41 Ibino unu nywölö awope ëka anyira,
ëntö ba ibino unu gwökögï, pïën ebino
terogï ökö ï opii.
42 Bonyo bino camö yen ëka cem më
lobowu ökö.
43 Erok na bedo ï lobowu bino dökö gïnï
ëlönyö ëka jö na pïrgï tëk rwök, ëntö un ibino
dökö ëcan ëka jö na pïrgï ba tëk.
44 Gïn bino mïöwu den, ëntö un ba ibino
mïö den bothgï. Gïn bino tëlö wiwu, ëntö
un ibino dong cen ï körgï.
45 Cene ni kïbëc bino podho ï komwu,
bino ryëmö körwu cë maköwu naka ibino
thum unu ökö kïbëc, pïën ba iwinyo unu
köp ka Rwoth Obangawu ëka ba ïmakö unu
cïk mërë kïbëc na ën öcïköwu.
46 Gïn bino bedo anyuth ëka tango më
aura bothwu ëka both ëkwaëwu naka naka.
47 Pïën un ba itio unu both Rwoth Oban-
gawu kï yom cwiny ï karë n'onwongo itye
unu kï jami na büp,
48 pï manön ibino unu tic both langwu na
Rwoth bino orogï ï komwu. Kec ëka örïö

pii bino nekowu, ibino unu woth kotula ëka can jami kïbëc bino makömu. Rwoth bino ketho ayokoth n'obedo nywenyo ï ngutwu naka ka otyekowu ökö kïbëc.

49 Rwoth bino kelo rok mörö më lwëny ï komwu kï kanya bor, kï ï ajiki më lobo, calö jür na bino pïny, rok na ba ibino unu nïang ï lëbgï.

50 Rok na ger na ba bino parö pï jö n'otii ëka kïca ba bino makögï ï kom jö na thïnö.

51 Gïn bino camö ëthïnö lïmwu na kwö ëka cem na bino cëk ï pwothiwu, naka ka etyekowu ökö. Gïn ba bino wëkö niwu kal mörö, köngö ölök na nyen onyo möö jeituni, ëthïnö dhok onyo ëthïnö rom kï dyegi na mewu naka ka gïn otyekowu ökö.

52 Gïn bino gürö peciwu kïbëc naka ka cëlwu n'ëgërö na bor rwök na un igeno örëdhërë pïny. Gïn bino gürö peci kïbëc na tye ï lobo na Rwoth Obangawu tye ka mïömu.

53 Pï can na langwu bino ketho ï komwu ï karë na gïn bino gürö peciwu, un ibino camö ëthïnömu, ringo kom awope ëka anyira na Rwoth Obangawu ömïömu.

54 Naka thon ëcwö na kite mërë bër rwök ëka n'obedo nyakïca kï ï kinwu bino twono ömïn mërë cem, onyo dhakö mërë na ën marö, onyo ëthïnë na pod kwö.

55 Ën ba bino nywakö ködgï ringo kom ëthïnë na ën camö. Pïën ën ope kï gin mörö n'odong nïnë më acama ï karë më can na langwu bino gürö kï peciwu kïbëc.

56 Dhakö na kite mërë bër rwök ëka n'obedo nyakïca, n'onwongo ba thamö më nyönö pïny kï tyënë, wangë bino cido ï kom cwörë na ën marö, ëka wode onyo nyarë.

57 Ën bino kanö byero na yaa kï ïë ëka athïn na ën önywölö, ëk ëcam ën kënë ï müng ï karë na lang bino gürömu ëka can na rac na langwu bino ketho ï komwu ï peciwu.

58 Ka ba ïgwökërë unu më lübö köp kïbëc më cïk ni, n'ëcöögï ï buk ni, ëka ka ba ibedo unu kï lworo ï nyïng më dheo na pïrë tëk na ënë nyïng Rwoth Obangawu,

59 cë Rwoth bino mëdö pwod ï komwu ëka ï kom ëkwaëwu, can na rac rwök ëka odeke na ba cang gïnï.

60 Ën bino mïö two kïbëc më Ejip na yam un ilworo rwök më makömu, ëka ba ibino unu cang.

61 Rwoth thon bino mïömu koth twoe kïbëc ëka can na ba ëcöö ï buk më cïk ni, naka ka etyekowu ökö.

62 Kadï onwongo ipol unu calö cër na tye malö ï wi polo, welwu bino dökö na nönök rwök, pïën ba iwinyo unu köp ka Rwoth Obangawu.

63 Dong kite na calö Rwoth cwinye obedo na yom më mïömu bedo na bër ëka më mïö welwu nya na pol, kömanön thon Rwoth cwinye bino bedo na yom më balö ëka tyekowu. Ebino kwanyömu ökö kï ï lobo na un itye ka dönyö ïë më gamö bedo mewu.

64 Cë Rwoth bino këthömu ökö ï kin rok kïbëc, cakërë kï ï ajiki lobo kucël naka tung ca. Kï kunön un ibino wörö obanga nökënë gïnï—obanga n'ëyübö kï yen ëka kidi, na un onyo kwerewu ba ongeo.

65 Kï ï kin rok nön gïnï, ba ibino unu nwongo kuc onyo karë më mïö tyënwu yweo. Kï kunön Rwoth bino mïö cwinywu podho, ba ibino bedo unu kï gen ëka tipo komwu bino thöö ökö.

66 Cwinywu bino ngabërë angaba pï kwömu më anyim. Lworo bino makömu kiwor ëka kiceng abonge gen mörö pï kwömu.

67 Kodiko ibino unu kobo nï, “Kono onwongo obed kothyeno!” Ëka kothyeno ibino unu kobo nï, “Kono onwongo obed kodiko!”—pïën pï lworo na bino pong ï cwinywu ëka gin na wangwu bino nënö.

68 Cë Rwoth bino dwökömu yo Ejip kï mel gïnï, ï yoo na an abino akobo niwu nï ba dökï ibino nënö unu. Kï kunön, un ibino mïrë kenwu both langwu më acadha calö opii n'obedo cwö ëka mon, ëntö ngat mörö ope na bino wïlömu.

29

Rwoth öcïkërë kï jö Icarael ï lobo më Moab

1 Man ënë köp më cïkërë na Rwoth öcïkö Muca më ketho kï jö Icarael ï lobo më Moab, mëd ï kom cïkërë na ën onwongo oketho ködgï kï ï Koreb.

2 Muca ocwodo jö Icarael kïbëc kanya acël ëka okobo bothgï:

Un ïnënö kï wangwu gin na Rwoth ötïmö ï Ejip ï kom Parao, ï kom edite mërë kïbëc ëka ï kom lobo mërë.

3 Un ïnënö kï wangwu atëmatëma na dito gïnï, anyuth më tango nön ëka gin më aura gïnï.
4 Ëntö naka ï nïnö na tin ni Rwoth ba ömïöwu thama më nïang onyo wang më neno onyo ith na winyo pïny.
5 An atëlöwu kï ï thim pï mwaka pyer angwën. Böngwu ba obino otii, onyo wociwu ba obino othum ökö kï ï tyënwu.
6 Un ba ibino ïcamö unu ogati onyo madhö köngö ölök onyo köngö mörö na këc. An abino atïmö kömanön ëk inge unu nï an abedo Rwoth Obangawu.
7 Ï karë na un ithuno ï kabedo ni, Cikon rwoth më Kecbon ëka Og rwoth më Bacan obino gïnï më lwëny ï kom onu, ëntö onu ëlöögï ökö.
8 Onu ebino ëgamö lobogï ëka ëmïö both jö Reuben, Jö Gad ëka nucu kaka ka Manace na calö lobo na mëgï.
9 Pï manön, gwökërë unu më lübö köp më cïkërë ni, ëk gin na kïbëc na un ibino tïmö owoth na bër.
10 Un kïbëc icung unu tin ï nyim Rwoth Obangawu—ëtëlawu ëka rwodhiwu, edongwu ëka editewu, ëka jö nökënë kïbëc më Icarael,
11 kanya acël k'ëthïnöwu ëka monwu, ëka Erok na bedo gïnï ï kinwu, na ngölö yen ëka na twömö pii niwu.
12 Un icung kany më dönyö ï cïkërë kï Rwoth Obangawu, cïkërë na Rwoth tin moko kodwu ëka moko kï kwong,
13 më moko tin nï un ibedo jögë, ëk ebed Obangawu kite na ën öcïköwu ëka kite na ën okwongo both kwaröwu Abraam, Icaka ëka Jakob.
14 An atye ka ketho cïkërë ni kï kwong mërë, pathï kï un këkën
15 na tin icung unu kany ï nyim Rwoth Obanga onu, ëntö thon kï jö na tin ope gïnï kany.
16 Un kikomwu ingeo unu kite na onu ëkwö ködë ï Ejip ëka kite na onu ewok ködë ï rok na papath më bino yo kany.
17 Un ïnënö unu kï ï kin-gï calgï më kwer, cal jwogi n'ëyübö kï yath ëka kï kidi, kï ryal ëka kï gol.
18 Gwökërë unu ëk kür ëcwö onyo dhakö onyo kaka mörö na tin tye ï kinwu na cwinye bino lökërë ökö kï both Rwoth Obanga onu më cïdhö wörö obanga ka rok nön gïnï; man twërö bedo calö orii na döngö më bedo kwir na këc.
19 Ka koth dhanö nön owinyo köp më kwong ni, ën bino lamö gum ï kome kënë ëka bino thamö nï, “An abino bedo kï kuc, kadï gin mörö na rac ba bino tïmërë ï koma, kadï bed cwinya nwang më lübö yora këna.” Man bino kelo pwod ï komwu kïbëc, jö na bëcö ëka jö na reco.
20 Rwoth ba bino tïmö kïca both dhanö nön; akëmö ëka nyeko mërë bino wangö dhanö nön calö mac na lyël. Cene kïbëc n'ëcöö ï buk ni bino makö ën, ëka Rwoth bino jwaö nyïngë ökö kï ï thë polo.
21 Rwoth bino poko dhanö nön ökö kï ï kin kaka më Icarael ëka bino ketho can ï kome, na lübërë kï cene kïbëc më cïkërë n'ëcöö ï Buk më Cïk ni.
22 Ëkwaëwu na bino lübö körwu ëka Erok na bino kï kanya bor bino nënö can n'opodho ï kom lobo ëka twoe na Rwoth ömïö ömakö lobo nön.
23 Lobo nön kïbëc bino wang ökö kï mac calpa ëka kadö—na gin mörö ope n'ëpïdhö ïë, gin mörö ope na tuu kï ïë, gin mörö ope na döngö kï ïë. Bino bedo calö Codom ëka Gomora, Adma ëka Jeboim na Rwoth yam öbalö rwök ï karë n'akëmö ömakö.
24 Rok kïbëc bino penyo nï, “Pïngö Rwoth ötïmö gin ni ï lobo ni? Pïngö akëmö ömakö ën rwök?”
25 Ëka agam mërë bino bedo nï, “Gin n'ömïö ötïmö nï kömanön, pïën jö ni öwëkö gïnï cïkërë ka Rwoth, Obanga ka kweregï, cïkërë na ën oketho ködgï ï karë na ën okelogï kï ï Ejip.
26 Gïn ölökërë ökö ëka öwörö gïnï obanga nökënë gïnï nakun ryebere gïnï pïny ï nyimgï, obanga na gïn ba ngeo, obanga na ën ba ömïögï.
27 Pï manön akëmö ka Rwoth ömakö lobo ni, ëka ooro ïë alem kïbëc n'ëcöö ï buk ni.
28 Rwoth obino ökwanyögï ökö k'akëmö ëka kï thwön cwer cwiny na dit kï ï lobogï ëka öryëmögï ï lobo nökënë kite na tye ködë tin.”
29 Gin më müng obedo më ka Rwoth Obangawa, ëntö gin na nen obedo më onu ëka kï më ëthïnö onu na twal, ëk onu ëlüb köp kïbëc më cïk ni.

30

Ngut ëka tïmö kïca

1 Ka gum ni ëka cene ni kïbëc na an
aketho ï nyimwu opodho ï komwu, ëka
ipo unu ïë kï kanya Rwoth Obangawu
ökëthöwu ïë ï kin rok na papath,
2 ëka ka idwogo unu both Rwoth Oban-
gawu k'ëkwaëwu cë ibedo unu kï winy ï köp
mërë kï cwinywu kïbëc ëka kï tipowu kïbëc
na lübërë kï köp kïbëc na an tin acïköwu
ködë,
3 cë Rwoth Obangawu bino bedo kï kïca
ï komwu ëka bino cökköwu dökï kï ï kin rok
kïbëc na ën yam ökëthöwu ïë cë dwongo
gum bothwu.
4 Kono kadï bed eterowu ï lobo na bor
rwök, kï kunön Rwoth Obangawu bino
cökköwu kanya acël ëka dwongowu cen.
5 Ën bino kelowu ï lobo n'obedo më
ka kwerewu ëka un ibino gamö më bedo
mewu. Ën bino mïöwu jami na pol ëka ibino
unu nya na pol na kadhö kwerewu ökö.
6 Rwoth Obangawu bino lökö cwinywu
ëka cwiny ëkwaëwu ëk ïmar unu ën kï
cwinywu kïbëc ëka kï tipowu kïbëc ëk ibed
unu na kwö.
7 Rwoth Obangawu bino ketho pwod ni
kïbëc ï kom langwu na dagwu ëka yelowu.
8 Un ibino winyo köp ka Rwoth dökï ëka
ïlübö unu cïk mërë kïbëc na an tin amïöwu.
9 Cë Rwoth Obangawu bino mïöwu jami
na pol rwök ï tic kïbëc na un ibino tïmö
kï cïngwu, ï kom ëthïnöwu, ï kom ëthïnö
lïmwu na kwö ëka ï kom cem na bino cëk
ï pwothiwu. Rwoth ïë bino bedo na yom
dökï më mïö jami nya bothwu, kite na ïë
obedo na yom ï kom kwerewu,
10 ëntö ibino unu winyo köp ëka cïk ka
Rwoth Obanga onu n'ëcöö ï buk ni më cïk
ëka ïlökërë unu both Rwoth Obangawu kï
cwinywu kïbëc ëka kï tipowu kïbëc.

Yërö kwö onyo thöö

11 Kobedini cïk na tin an acïköwu ködë ba
tëk rwök ëka ba tye kanya bor kï bothwu.
12 Ba tye naka yo polo, ëk ömïï ipeny unu
nï, “Nga na bino ïdhö malö ï polo më ömö
ëka tïtö nïwa, ëk ewiny cë dong ëlübï?”
13 Onyo ba tye naka yo löka nam tung ca,
ëk ömïï ipeny unu nï, “Nga na bino ngölö
nam më ömö ëka tïtö nïwa ëk ewiny cë dong
ëlübï?”
14 Pe, köp nön tye na cwök bothwu; tye
ï dhöwu ëka ï cwinywu na mïö ïtwërö unu
lübö.
15 Nën, an tin aketho ï nyimwu gin na bër
ëka gin na rac, kwö ëka thöö.
16 Ka ibino unu lübö cïk ka Rwoth Oban-
gawu kïbëc na an tin acïköwu, nakun
nwongo ïmarö unu ën ëka ïgwökö unu cïk
mërë kïbëc, ibino unu kwö ëka welwu bino
mëdërë, cë Rwoth Obangawu bino mïöwu
gum ï lobo na un ibino dönyö ïë më gamö
bedo mewu.
17 Ëntö ka cwinywu ölökërë ökö ëka ba
ibedo unu kï winy, nakun ïlökërë unu both
obanga nökënë gïnï ëka iryebere unu pïny
më wörögï,
18 an tin akobo kanyalër bothwu nï ebino
tyekowu ökö. Ba ibino unu bedo pï karë
na lac ï lobo na un ibino ngölö kulo kulo
Jordan më dönyö ïë ëka gamö bedo mewu.
19 An tin acwodo polo ëka lobo më bedo
caden ï komwu nï an aketho ï nyimwu kwö
ëka thöö, gum ëka cen. Dong kobedini yër
unu kwö ëk un ëka ëthïnöwu ibed unu na
kwö.
20 An thon akobo niwu nï ïmar unu Rwoth
Obangawu, iwiny unu köp mërë ëka imok
unu ï kome. Pïën Rwoth ënë mïöwu kwö,
ëka ën bino mïö ibedo unu na kwö pï
mwaka na pol ï lobo na ën okwongere
më mïö both kwaröwu Abraam, Icaka ëka
Jakob.

31

Yocua oleo ka tyën Muca

1 Cë Muca ömëdërë kï twakö köp ni both
jö Icarael kïbëc nï:
2 “An kobedini dong atye kï mwaka 120
ëka ba dök atwërö tëlöwu. Rwoth okobo
botha nï, ‘In ba ibino poth yo löka kulo
Jordan.’
3 Rwoth Obangawu kikokome ënë bino
cïdhö anyim niwu yo löka ca. Ën bino tyeko
rok ni kïbëc na tye ï nyimwu, ëka un ibino
gamö lobogï më bedo mewu. Yocua thon
bino cïdhö anyim niwu yo löka ca, kite na
Rwoth okobo ködë.
4 Ëka Rwoth bino tïmö bothgï gin na ën
obino ötïmö both Cikon ëka Og, n'obedo gïnï

rwodhi ka jö Amor, na ën obino otyeko kanya acël kï lobogï.
5 Rwoth bino mïögï bothwu, ëka un
myero ïtïm unu bothgï gin na kïbëc na an
acïköwu.
6 Bed unu jö na tëk ëka jö na cwinygï
tëk. Kür ibed unu kï lworo mörö, onyo
kür ïmïï komwu ömyël ï nyimgï, pïën Rwoth
Obangawu bino woth kanya acël kodwu;
ën ba bino wëköwu onyo kwëröwu."
7 Cë Muca ocwodo Yocua ëka okobo bothe
ï nyim jö Icarael kïbëc nï, "Bed ngat na tëk
ëka na cwinye tëk, pïën myero ïcïdh kï lwak
ni ï lobo na Rwoth okwongo më mïö both
kweregï, ëka myero ipok ï kin-gï ëk ögam
gïnï ödök na calö mëgï.
8 Rwoth kikokome bino cïdhö ï nyimwu
ëka bino bedo kanya acël kodwu, ën ba bino
wëköwu onyo kwëröwu. Kür ibed unu kï
lworo, kür cwinywu opodhi."

Kwanö Cïk

9 Cë Muca öcöö cïk ni gïnï pïny cë ömïö
both ëlamdhök n'obedo Elebi, n'otingo gïnï
canduk më cïkërë ka Rwoth, ëka both edong
kïbëc më Icarael.
10 Cë Muca öcïkögï nï: "Kinge thum
ka mwaka abïrö abïrö, ï mwaka më jalö
banya, ï karë më kwero Karama më Bölö,
11 ka jö Icarael kïbëc bino cökërë gïnï ï
nyim Rwoth Obangani ï kabedo na ën bino
yërö, in ibino kwanö cïk ni kïbëc bothgï na
gïn tye ka winyo.
12 Gür unu lwak kanya acël—cwö, mon
ëka ëthïnö, ëka erok na bedo gïnï ï peciwu—
ëk owiny gïnï ëka opwonyere gïnï kite më
lworo Rwoth Obangawu ëka ögwökërë gïnï
më lübö köp më cïk ni kïbëc.
13 Ëthïnögï, na ba ngeo gïnï cïk ni, myero
owiny ëka opwonyere gïnï më lworo Rwoth
Obangawu ï karë kïbëc na un itye ka kwö ï
lobo na un ïcïdhö ngölö yo löka kulo Jordan
më bedo mewu."

Cïk ka Rwoth më ajiki both Muca

14 Rwoth okobo both Muca nï, "Nïnöni më
thöö dong cwök. Cwod Yocua ëk ibed unu
kanya acël ködë ï Këma më Rwatërë, ëk an
acïk ën." Cë Muca ëka Yocua öcïdhö gïnï yo
Këma më Rwatërë.
15 Cë Rwoth onen ï Këma na cal kï wïr
më pöl, ëka wïr më pöl ocung malö ka wi
dholokek më dönyö ï Këma.
16 Cë Rwoth okobo both Muca nï: "In
ibino cïdhö më yweo kanya acël kï kwereni,
ëka jö ni bino cakö wörö obanga nökënë
gïnï, obanga nökënë gïnï më lobo na gïn tye
ka cïdhö yo ïë. Gïn bino wëköna ökö ëka bino
türö gïnï cïkërë na an aketho ködgï.
17 Cë ï nïnö nön akëmö bino maköna ï
komgï ëka abino wëkögï ökö; an abino kanö
wanga ökö kï bothgï, ëka ebino tyekogï ökö.
Can na pol ëka pëkö bino podho ï komgï,
ëka ï nïnö nön gïn bino penyo nï, 'Can ni ba
obino ï komwa pïën Obanga onu ba tye kod
onu?'
18 Ëntö an abino kanö wanga ökö ï nïnö
nön pïën pï balgï kïbëc më lökërë ökö both
obanga nökënë gïnï.
19 "Kobedini dong cöö wer ni pïny ëka
ipwony kï jö Icarael cë ïmïïgï ower, ëk obed
caden-na ï komgï.
20 Ka an dong akelogï ï lobo na mio na
cak ëka möö kic möl kï ië, lobo na an acïkara
kï kwong both kweregï, ëka ka gïn öcamö
cem oyeng cë öcwëë gïnï, gïn bino lökërë
both obanga nökënë gïnï ëka wörögï, nakun
kwëra gïnï ökö ëka türö cïkërëna.
21 Cë ka can na pol ëka pëkö obino ï
komgï, wer ni bino bedo caden bothgï, pïën
ëkwaëgï wigï ba bino wil ïë. An angeo yüb
më thamagï na gïn öyübö, kadï ï karë na an
bara akelogï ï lobo na an acïkara kï kwong
më mïögï."
22 Cë Muca öcöö wer ni pïny ï nïnö nön ëka
opwonyo kï jö Icarael.
23 Rwoth ömïö cïk ni both Yocua wod ka
Nun: "Bed ngat na tëk ëka na cwinye tëk,
pïën in kikomi ënë ibino tero jö Icarael ï
lobo na an acïkara kï kwong më mïögï, ëka
an kikoma abino bedo kodi."
24 Kinge na Muca otyeko cöö köp më cïk
ni ï buk, cakërë kï ï acaki naka ï ajiki,
25 ën ömïö cïk ni both Elebi n'otingo Can-
duk më Cïkërë ka Rwoth:
26 "Ter unu Buk më Cïk ni ëka iketh unu
ï nget canduk më cïkërë ka Rwoth Oban-
gawu. Bino bedo kunön na calö caden ï
komwu.
27 Pïën an angeo kite na un ibedo unu jö
na jëm ëka jö na ngutgï nwang. Ka un ibedo
ka jëm ï kom Rwoth na an pod atye na kwö
kany acël kodwu, cë jëmwu bino bedo na
röm kwene ka an dong athöö ökö!

28 Gür unu edong më kakawu ëka
editewu kïbëc ï nyima, ëk akob köp ni
bothgï na gïn tye ka winyo ëka acwod polo
kï lobo më bedo caden ï komgï.
29 Pïën an angeo nï kinge thööna un ibino
tïmö gin na rac ëka ibino unu lökërë ökö kï
ï yoo na an acïköwu ködë. Ï karë më anyim,
can bino podho ï komwu pïën ibino unu
tïmö gin na rac ï wang Rwoth nakun ïmïö
unu akëmö makö ën kï gin na cïngwu otio.”

Wer ka Muca

30 Cë Muca öcakö wero köp më wer ni kï
wie na gïn tye ka winyo cakërë kï ï acaki
naka ï ajiki mërë ï nyim lwak më Icarael
n'ögürë gïnï:

32

1 Cïk unu ithwu, un polo ëka lobo,
winy unu na bër köp na an abino kobo.
2 Wëk pwonyna ööny ï komwu calö köth,
ëka köpna bino tön calö thoi,
calö köth na ngidho ï kom lum na nyen,
calö köth na dwong ï kom lum na mar.
3 An abino pakö nyïng Rwoth,
ëka jögë bino kobo pï dit mërë!
4 Ën obedo Lëla, na bal mörö ope ï tic mërë,
ëka ï yodhi mërë kïbëc ën ngölö köp
n'atïr.
Ën obedo Obanga na genere na ba tïmö gin
mörö na rac,
kite tye atïr ëka ba lengere.

5 Gïn ötïmö bal ï kome;
ëka gïn ba dök obedo ëthïnö mërë,
ëntö obedo gïnï rok n'ölökërë ëka
n'ogom ökö.
6 Man ënë kite na un ïcülö kï Rwoth,
un jö na mïng ëka n'ope kï ryëkö?
Pathï ën ënë Apapwu
n'ocweowu ëka ömïöwu itye na kwö?

7 Po ï kom karë na cön;
tham pï run n'opoth gïnï.
Peny apapni, cë ën bino kobo nini.
Peny unu edongwu, ëka gïn bino
nïangöwu.
8 Ï karë na ën na Malö Rwök ömïö both rok
lobo n'obedo mëgï,
ï karë na ën opoko jö kïbëc,
ën oketho wang lobo ka rok acëlacël
na lübërë kï wel awope ka jö Icarael.
9 Jö Icarael obedo gïnï jö ka Rwoth,
ëntö ën öyërö ëkwaë ka Jakob obedo
mëgë.

10 Rwoth obino onwongo jö Icarael ï thim,
ï lobo na lik na dhanö ope ïë,
ögürögï ëka ögwökögï na bër;
ögwökögï na calö töng wangë.
11 Ën cal kï jür na pwonyo ëthïnë kï ngwëc
malö
ëka tëngö bwome ï wi ëthïnë,
na yarö bwome më tingogï
ëka tingogï ï bwome.
12 Rwoth kënë ënë ötëlögï;
obanga mörö onwongo ope bothgï.

13 Ën ömïögï öïdhö malö ï lobo n'otingere
malö,
ëka öpïdhögï kï cem n'öcëk ï pwothi.
Ën ömïögï möö kic kï ï lëla,
ëka kï möö jeituni kï ï lobo n'otingere
malö,
14 kï cak na wac më dhok ëka kï cak ka rom
ëka dyegi
ëka kï dwolo ëthïnö rom ëka dyegi,
k'ëthïnö rom ka Bacan n'ëyërö,
ëka kï mökö ngano na pwöth.
Un ïmadhö köngö ölök na bër.

15 Jecurun* ödöngö n'öcwëë ëka öjëm;
ka icemo iyeng unu, ibino bedo unu na
pëk ëka na komwu pwöth.
un ïwëkö Obanga n'ocweowu
ëka ïkwërö unu Lëla n'obedo alarwu.
16 Gïn ömïö nyeko ömakö Obanga pï wörö
obangagï
ëka ömïö akëmö ömakö ën ï kom cal
jwogigï më kwer.
17 Gïn ömïö tyërgï both jwogi na ba obedo
Obanga—
obanga na gïn onwongo ba ngeo,
obanga na pod onen na nyen,
obanga na kwerewu ba öwörögï.
18 Un ïkwërö Lëla, n'ögwököwu;
wiwu owil ökö ï kom Obanga
n'önywölöwu.

19 Ëntö Rwoth önënö man cë ökwërögï ökö

* **32:15** ***Jecurun*** gönyö nï *ngat n'atïr,* manön ënë, Icarael.

pïën awope ëka anyira mërë ömïö
akëmö ömakö ën.
20 Ëka okobo nï, “An abino kanö wanga ökö
kï bothgï,
ëka anën kite na nyimgï bino bedo
ködë;
pïën gïn obedo rok n'ogom,
ëthïnö na ba genere.
21 Gïn ömïö nyeko ömaka ï kom gin na ba
obedo Obanga
ëka ömïö akëmö ömaka kï cal jwogigï na
köny mërë ope.
An abino mïö nyeko makögï ï kom jö na ba
obedo rok kikokome;
an abino mïö akëmö makögï ï kom rok
na ba nïang gïnï.
22 Pïën akëmöna dong omoko mac ökö,
ëka tye ka wang naka ï thë bur lyël na
thut.
Bino wangö lobo kï gin n'öcëk ïë
ëka bino cwïnyü mac ï acaki thë kite.

23 “Abino dhuro can ï wigï
ëka abino celo athëröna kïbëc ï komgï.
24 An abino mïö kec dïögï,
two odeke na reco bino tyekogï;
an abino oro leeni na ger më thim ï komgï,
ëka thwone na tye kï kwir më tongogï.
25 Pala abadë bino tyekogï ökö kï ï yodhi,
lworo bino bedo ï pecigï.
Awope na thïnö ëka anyira na thïnö bino
thum ökö,
ëthïnö na döth ëka jö na wigï opong
lwar.
26 An akobo nï an abino këthögï
ëka an abino mïö nyïng-gï rwenyo ökö
kï kin jïï.
27 Ëntö an ba amïö lang-gï,
më bedo k'awaka,
ëka okob gïnï nï, ‘Tëköwa dwong;
Rwoth ba ötïmö gin mörö.’ ”

28 Jö më Icarael obedo gïnï rok na ba ryëk,
nïang mörö ope bothgï.
29 Ka onwongo gïn ryëk, ëka önïang gïnï ï köp
ni,
ëka onge gïnï gin na bino tïmërë ï
komgï!
30 Pïngö dhanö acël öryëmö jö elip,
onyo jö arïö twërö ryëmö jö elip apar?
Rwoth, Kidigï ökwërögï ökö;
Obangagï më aura öwëkögï ökö.
31 Pïën lëlagï ba cal kï Lëla onu.
na calö lang onu thon twërö yeo nï
kömanön.
32 Jang ölökgï ekelo kï ï jang ölök ka jö
Codom,
ëka kï ï pwothi ka jö Gomora.
Ölökgï opong kï kwir,
ëka öbüng nyig-gï këc.
33 Köngö ölökgï cal kï kwir ka thwol,
cal kï kwir k'ororo na kelo thöö.

34 Rwoth okobo nï, “Manön kïbëc ba obedo
gin na an akanö botha
ëka amwönö ökö kanya an akanö lïmna
ïë?
35 Obedo ticna më cülö kwor; an abino cülö.
Ï karë na tyën-gï bino cër;
nïnögï më can dong cwök,
ëka bino podho ï komgï athura.”

36 Rwoth bino ngölö köp ï kom jögë
ëka kïca bino makö ën ï kom etic mërë,
ka ën önënö tëkögï dong othum
ëka dhanö mörö ba odong, opii onyo
ngat na löörë kënë.
37 Cë Rwoth bino kobo nï, “Obangagï tye
gïnï kwene,
lëla na gïn obino opono ïë,
38 obanga n'obino öcamö möö tyër awan-
gagï
ëka ömadhö gïnï köngö ölök më tyër
amadhagï?
Ëk gïn öya malö më könyöwu!
Ëk gïn obed jö na gwököwu!”

39 Rwoth okobo nï, “Nën dong kobedini an
ëka an këna ënë abedo Obanga;
obanga nökënë ope ï ngeta.
An ënë aneko ëka an ënë amïö kwö,
An ënë awanö ëka an ënë acangö,
ëka ngat mörö ope na twërö larö kï ï
cïnga.
40 Atingo cïnga malö yo polo ëka akobo nï:
Na calö an Obanga na bedo na twal,
41 ka apakö pala abadëna na mïmïla
ëka k'aryëö cïnga më ngölö köp
cë an abino cülö kwor ï kom langna
ëka abino ketho can ï kom jö na daga
gïnï.
42 An abino mïö athëröna mër kï remo,

nakun pala abadëna bino camö ringo:
bino yeng kï remo ka jö n'enekogï kï jö n'ëmakögï,
ëka bino tongo wi ëtëla ka lang-gï."

43 Pak unu jögë, un rok kïbëc,
pïën ën bino cülö kwor më remo k'etic mërë;
ën bino cülö kwor ï kom lang mërë
ëka bino kwanyö bal ökö kï ï lobo ka jögë.
44 Muca obino gïn kï Yocua wod ka Nun ëka ötwakö köp më wer ni kïbëc na jïï tye ka winyo.
45 Ï karë na Muca owero köp ni kïbëc kï wie both jö Icarael,
46 ën okobo bothgï nï, "Gwök unu köp ni kïbëc ï cwinywu na tin an atye ka kobo bothwu, ëk ïcïk unu k'ëthïnöwu më lübö köp më cïk ni kïbëc na bër.
47 Köp ni ba obedo köp na körë ope niwu—gïn obedo kwöwu. Gwök unu cïk ni cë ibino bedo unu pï karë na lac ï lobo na un ï tye ka cïdhö më ngölö kulo Jordan më gamö bedo mewu."

Thöö ka Muca ï wi kidi më Nebo

48 Ï nïnö nön kikokome Rwoth okobo both Muca nï,
49 "Cïdh ëk ïïdh malö ï wi kite më Abarim, na tye ï lobo Moab; ïïdh ï wi kidi më Nebo n'opimere kï Jeriko ëka ïnën lobo Kanaan na an acwök mïö both jö Icarael.
50 In ibino thöö ï wi kidi nön na in ïïdhö cë ibino cïdhö nywakö kabedo kï kwereni kite n'omeru Aron öthöö ködë ï wi kidi më Kor cë önywakö kabedo kï kwere mërë.
51 Pïën un kïbëc ba ibino ibedo unu kï gen ï koma ï nyim jö Icarael ï dhö pii më Meriba Kadec ï thim më Jin, un ïkwërö wöröna ï nyim jö Icarael na calö Obanga na leng.
52 Pï manön, in ibino nënö lobo nön kï kanya bor; in ba ibino dönyö ï lobo na an abino mïö both jö Icarael."

33

Muca ölamö gum ï kom jö Icarael

1 Man ënë gum na Muca dhanö k'Obanga ölamö ï kom jö Icarael na ën bara öthöö.
2 Ën okobo nï,
"Rwoth obino öya kï wi kidi Cinai
cë onen bothgï ï Ceir,
ën öryëny ï komgï kï ï wi kidi Paran.
Ën obino kï jögë na leng elip kï elip
kï lëb mac na lyël kï ï cïngë më kucem.
3 Adyer in kikomi ënë ïmarö jïï;
jö na leng kïbëc tye gïnï ï cingi.
Gïn kïbëc ryebere pïny ï ka tyeni,
ëka nwongo gïnï pwony kï bothi,
4 cïk na Muca ömïö bothwa,
më bedo më ka jö ka Jakob.
5 Ën obino obedo rwoth ï Jecurun
ï karë n'edite ka lwak öcökërë gïnï,
kanya acël kï kaka kïbëc më Icarael.

6 "Ëk Reuben obed na kwö ëka kür öthöö,
jögë thon kür obed na nönök."
7 Ëka man ënë gin na ën okobo ï kom Yuda:
"Aa Rwoth, winy koko ka Yuda;
dwongi ën pacö both jögë.
Ën bino lwëny pïrë kënë kï cïngë.
Bed ngat na könyö ën ï kom lang mërë!"
8 Ëka ï kom Lebi ën okobo nï:
"Mïï both Lebi Tumim ëka Urim* na megi
both aticni na in igeno.
In ïtëmö ën kï ï Maca;
in ibino ïtëmö nï gïn tye adyer kï ï dhö pii më Meriba.
9 Lebi okobo ï kom apap ëka aya mërë nï,
'An ba aparö pïrgï.'
Ën wie ba opo ï kom utmego mërë
onyo më ngeo ëthïnö mërë kikokome,
ëntö ën ögwökö köp na megi
ëka ölübö cïkërëni.
10 Gïn bino pwonyo Jakob kï cïkni
ëka cïkni both jö Icarael.
Ën bino wangö odok na kur ï nyimi
ëka tyër awanga kïbëc ï wi keno tyërni.
11 Aa Rwoth, mïï gum ï kom dïrü mërë kïbëc,
ëka ibed kï yom cwiny ï kom gin na ën otio kï cïngë.
Göö lang na yaa më lwëny ï kome pïny,
göö lang mërë pïny ëk kür dökï ölwëny gïnï ï kome."
12 Ëka ï kom Benjamin ën okobo nï:
"Ëk dhanö na Rwoth marö obed kï kuc ï kome,

* **33:8** ***Tumim ëka Urim*** jami arïö ni ëlamdhök ënë onwongo tio ködë më moko miti k'Obanga; ba ngere kite n'onwongo etio ködë.

pïën Rwoth gwökö ën ï karë këbëc,
ëka ngat na Rwoth marö yweo ï kin wi baë."
13 Ï kom Yocepu ën okobo nï:
"Rwoth myero ömïï gum ï lobo mërë
kï mïc më thoi na bëcö na yaa kï malö ï polo,
ëka kï pii na thuth na tye pïny ï thë lobo,
14 kï nyig yen na bëcö na nyak kï ceng,
ëka kï cem na cëk dwe kï dwe,
15 kï nyig kodhi na bëcö na cëk ï wi kite na cön
ëka kï jami na cëk na büp ï wi cere na bedo naka naka;
16 kï mïc na bëcö më ngöm ëka kï gin na këbëc na cëk ï ië,
ëka këca ka ngat n'onen kï ï bunga na lyël mac.
Ëk gum ni këbëc obed ï wi Yocepu,
ëka ï wi ngat n'epoko ökö kï ï kin utmego mërë.
17 Ï dit mërë kï dheo mërë ën obedo calö wod thwön n'obedo kaö;
tunge cal gïnï kï tung thwön na ger.
Kï tunge gïnï ën bino twomo kï rok gïnï,
naka jö na tye ï thwok lobo këbëc.
Man ënë gumna pï jö Epraim na pol,
ëka kï jö ka Manace na römö elip kï elip."
18 Ï kom Jabulon ën okobo nï:
"Cwinyi obed na yom, Jabulon, ka ïdönyö yökö,
ëka in, Icakar, ka ibedo ï këmani.
19 Gïn bino cwodo jö këbëc më cïdhö yo wi kidi
ëka kï kunön gïn bino mïö tyërgï më kite atïr,
gïn bino nwongo lönyögï kï ï nam,
kï ï kom lönyö n'ëkanö ï kwo."
20 Ï kom Gad ën okobo nï:
"Gum obed ï kom dhanö n'ömïö wang lobo ka Gad obedo na lac!
Gad buto kunön calö kibwor,
më yëcö bad lee onyo wie.
21 Ën öyërö lobo mërë na bër,
pïën nget lobo k'ëtëla onwongo ëkanö pïrë.
Ï karë n'edite wi lwak öcökërë gïnï,
ën otio gin na Rwoth mïtö na tye atïr,
ëka kï ngölö-köp mërë ï kom jö Icarael."
22 Ï kom Dan ën okobo nï:
"Dan cal k'athïn kibwor,
na kïïrë kï ï Bacan."
23 Ï kom Naputali ën okobo nï:
"Naputali, in ipong kï kïca ka Rwoth,
ëka ipong kï gum ka Rwoth;
gam lobo më kuthö ëka kukwap."
24 Ï kom Acer ën okobo nï:
"Ëk gum obed ï kom Acer na löö kaka nökënë,
ëk cwiny utmego mërë obed na bër ï kome,
ëka ölwök tyënë ï möö jeituni.
25 Nywenyo më loro dhö wangkac na megi bino bedo nywenyo kï mola,
ëka tëkö më komi bino bedo na rom kï mwaka më ditni.

26 "Ngat mörö ope na cal k'Obanga ka Jecurun,
na ngwëcö arii ï polo më könyöni,
ëka kï dheo mërë ï kom pöl.
27 Obanga na bedo naka naka ënë obedo ka ponowu,
ëka cïngë tye pïny më tingowu malö.
Ën ryëmö langni ökö kï ï nyimi,
nakun kobo nï, 'Tyekgï ökö!'
28 Pï manön Icarael bino bedo kï kuc,
ëkwaë ka Jakob bino bedo gïnï abonge ayela mörö
ï lobo na kal ëka köngö ölök na nyen tye ïë,
kanya polo mïö thoi tön pïny.
29 Cwinywu obed na yom un jö Icarael!
Nga na cal kodwu,
rok na Rwoth ölarögï?
Ën obedo kwotwu ëka ngat na gwököwu
ëka kï pala abadëni më aura.
Langwu bino bedo gïnï kï myël kom ï nyimwu,
ëka tyënwu bino nyönö kabedogï këbëc."

34

Thöö ka Muca

1 Cë Muca öya kï ï bar më Moab ëka öïdhö malö ï wi kidi Nebo naka ï wi pem më Piciga, n'opimere kï Jeriko. Kï kany nön Rwoth onyutho nïnë lobo këbëc—cakërë kï ï Gilead më thuno ködë naka ï Dan,
2 ëka kï lobo ka Naputali këbëc, lobo ka Epraim ëka Manace, lobo ka Yuda këbëc më thuno ködë naka yo kuthö nam,

3 Negeb ëka lobo kïbëc cakërë kï ï ora më
Jeriko, n'obedo pacö më ötït, thuno ködë
naka ï Joar.
4 Së Rwoth okobo both Muca nï, “Man
ënë lobo na an acïkara kï kwong both
Abraam, Icaka ëka Jakob ï karë na an akobo
nï, ‘An abino mïö both ëkwaëni.’ An amii
ïnënö kï wangi, ëntö ba ibino cïdhö yo löka
tung ca.”
5 Ëka Muca, atic ka Rwoth, öthöö kunön
ï lobo Moab, kite na Rwoth obino okobo
ködë.
6 Rwoth oiko ën ï lobo Moab, ï ora
n'opimere kï Bet Peor, ëntö naka tin ngat
mörö ope na ngeo kanya lyënë tye ïë.
7 Muca onwongo tye kï mwaka 120 ï karë
na ën thöö, wangë onwongo pod neno na
bër ëka kome thon onwongo pod tëk.
8 Jö Icarael okoko gïnï Muca kï ï bar më
Moab pï nïnö pyer adek, naka karë më
koko kï kumo othum.
9 Yocua wod ka Nun onwongo opong
kï cwiny më ryëkö pïën Muca onwongo
oketho cïngë ï kome. Së jö Icarael owinyo
gïnï dhögë ëka ögwökö gïnï cïk na Rwoth
öcïkö kï Muca.
10 Anaka nön, adwarpïny mörö nökënë ba
dök onen na cal kï Muca ï lobo Icarael, na
Rwoth ongere ködë wang kï wang,
11 n'otio anyuth më tango nön ëka kï gin
më aura gïnï na Rwoth ooro ën yo Ejip—
both Parao ëka both edite mërë kïbëc ëka
lobo mërë kïbëc.
12 Ngat mörö nökënë ope n'obedo tio tic
kï tëkö na dit ëka kï gin mökö na kelo lworo
kite na Muca obedo ka tio ï nyim jö Icarael
kïbëc.

Emuth na Bër ï kom Yecu kite na Matayo öcöö

Köp na tye ï buk ka Matayo

Emuth na Bër na Matayo öcöö kobo emuth na bër ï kom Yecu nï ën obedo alar n'ëcïkö, ënë ngat n'Obanga ocobo cïkërë mërë na ën öcïkërë kï jögë ï buk më Cïk na Cön. Emuth na Bër ni ba obedo pï Eyuda këkën, kanya ënywölö Yecu ëka obedo ïë, ëntö pï lobo thükül.

Buk ka Matayo ëcanö körë kï körë. Buk ka Matayo cakërë kï köp më nywölö Yecu, köp ï kom batica mërë ëka atëmatëma, cë dong cakö tic mërë më tïtö köp, pwony, ëka cangö jïï ï Galilaya. Kinge man buk ka Matayo nyutho woth ka Yecu kï ï Galilaya yo Jerucalem kï gin n'ötïmërë ï cabït ka Yecu më ajiki, makö ën, guro ëka kï cer mërë.

Emuth na Bër ni nyutho Yecu na calö apwony na pïrë tëk, na tye kï twërö më gönyö tyën köp më cïk k'Obanga ëka na pwonyo pï ker k'Obanga. Pwony mërë na pol ocung ï kom köp na papath abic: (1) Pwony n'epwonyo ï wi kidi, na makö kite ka dhanö, tic ka dhanö, twërö ka dhanö, ëka cwodo ka jö më ker më polo (Cura 5-7); (2) Cïk n'ëmïö both ëlübkör Yecu apar wie arïö pï ticgï (Cura 10); (3) Carolok ï kom ker më polo (Cura 13); (4) Pwony ï kom tyën köp më lübö kör Yecu (Cura 18); ëka (5) Pwony ï kom karë më ajiki ï karë ni ëka bino më ker k'Obanga (Cura 24-25).

Kwere ka Yecu
(Luka 3:23-28)

1 Man ënë kwere ka Yecu Kiricito, akwar
Daudi, akwar Abraam:

2 Abraam önywölö Icaka,
Icaka önywölö Jakob,
Jakob önywölö Yuda ëka omego mërë,
3 Yuda kï dhakö mërë Tamar önywölö gïnï Perej ëka Jera,
Perej önywölö Kejeron,
Kejeron önywölö Ram,
4 Ram önywölö Aminadab, Aminadab önywölö Nacon,
Nacon önywölö Calamon,
5 Calamon kï dhakö mërë Raab önywölö gïnï Boaj,
Boaj kï dhakö mërë Ruth önywölö gïnï Obed,
Obed önywölö Jece,
6 ëka Jece önywölö rwoth Daudi.

Daudi önywölö Colomon, n'onwongo aya mërë obedo dhakö ka Uria
7 Colomon önywölö Rekoboam,
Rekoboam önywölö Abija,
Abija önywölö Aca,
8 Aca önywölö Yekocapat,
Yekocapat önywölö Joram,
Joram önywölö Ujia,
9 Ujia önywölö Yotam,
Yotam önywölö Akaj,
Akaj önywölö Kejekia,
10 Kejekia önywölö Manace,
Manace önywölö Amon,
Amon önywölö Yocia,
11 ëka Yocia önywölö Yekonia ëka omego mërë ï karë n'etero jö Icarael ï lobo Babilon.

12 Kinge na dong etero jö Icarael ï lobo Babilon:
Yekonia önywölö Celatiel,
Celatiel önywölö Jerubabel,
13 Jerubabel önywölö Abiud,
Abiud önywölö Eliakim,
Eliakim önywölö Ajor,
14 Ajor önywölö Jadok,
Jadok önywölö Akim,
Akim önywölö Eliud,
15 Eliud önywölö Eleajar,
Eleajar önywölö Mathan,
Mathan önywölö Jakob,
16 ëka Jakob önywölö Yocepu cwör Maria, n'önywölö Yecu n'ecwodo nï Kiricito.

17 Man ënë wang rok apar wie angwën n'ënywölögï këbëc cakërë kï ï kom Abraam naka othuno ködë ï kom Daudi, apar wie angwën kï kom Daudi naka othuno ï karë n'eterogï ï Babilon, ëka apar wie angwën

* **1:17** ***Meciya*** gönyö nï *Kiricito* ï lëb Girik, gönyö nï, *Ngat n'ewiro.*

kï ï karë n'eterogï ï Babilon naka othuno ï kom Meciya.*

Nywölö Yecu Kiricito (Luka 2:1-7)

18 Man ënë kite n'ënywölö kï Yecu Kiricito: Ï karë na Maria onwongo öcïkërë më nyömërë kï Yocepu, na gïn bara örwatërë kanya acël, enwongo nï Maria öyac kï tëkö ka Tipo Naleng.
19 Yocepu onwongo obedo dhanö na kite atïr ëka ba ömïtö nï eketh lewic ï kom Maria, ëntö onwongo mïtö nï ëkwër Maria ï müng.
20 Ï karë na Yocepu pod tye ka thamö köp nön kï ï cwinye, malaika ka Rwoth onen bothe ï wang lek ëka okobo nï, "Yocepu akwar Daudi, kür ibed kï lworo më tero Maria më bedo dhaköni, pïën ïc na ën tye ködë ögamö kï tëkö ka Tipo Naleng.
21 Ën bino nywölö athïn awobi, ëka in ibino cakö nyïngë Yecu, pïën ën bino larö jögë kï ï kom balgï."
22 Man kïbëc ötïmërë ëk köp ka Rwoth ocobere na ën okobo kï ï dhö adwarpïny nï:
23 "Nyakö na bara ongere k'ëcwö bino yac ëka bino nywölö athïn awobi; ebino cakö nyïngë Emmanuel"—na tyën köp mërë nï, "Obanga tye ködwa."
24 Ï karë na Yocepu ocoo kï ï wang nïnö, ën ötïmö kite na malaika ka Rwoth öcïkö ën ködë ëka otero Maria obedo dhakö mërë.
25 Ëntö Yocepu ba obedo ködë naka ënywölö athïn awobi ëka Yocepu öcakö nyïngë Yecu.

2

Ëryëkö ölïmö Yecu

1 Kinge na dong ënywölö Yecu ï Bethelem na tye ï Yudea, ï karë n'Erode obedo rwoth, ëryëkö öya kï kukïdë obino gïnï yo Jerucalem
2 ëka openyo gïnï nï, "Athïn n'ënywölö më bedo rwoth k'Eyuda tye kwene? Wan ënënö cër mërë kï kukïdë cë wan ebino më wörö athïn."
3 Ï karë na rwoth Erode owinyo köp ni, cwinye opodho rwök, ëka jö më Jerucalem kïbëc cwinygï opodho kanya acël ködë.
4 Erode ocwodo ëlamdhök na dito kïbëc ëka epwony cïk cë openyogï ka kwene n'onwongo ebino nywölö Meciya ïë.
5 Gïn ögamö nï, "Ï Bethelem më Yudea, pïën man ënë ngö n'adwarpïny onwongo öcöö:
6 " 'Ëntö in, Bethelem na tye ï lobo më Yuda,
in ba ïtïdï rwök kï ï kin kaka më Yuda;
pïën alöc bino yaa kï bothi
na ën bino kwaö jöga më Icarael.'"
7 Cë Erode ocwodo ëryëkö ï müng ëka önïang kï bothgï karë na cër onen ïë.
8 Cë ën oorogï yo Bethelem nakun kobo nïgï nï, "Cïdh ipeny unu köp ï kom athïn ni na bër. Ka inwongo unu, cë ikel unu köp nön botha, ëk an thon acïdh awör ën."
9 Kinge na dong gïn owinyo köp ka rwoth, gïn öcakö cïdhö kï yorgï, ëka cër na gïn onwongo önënö kï kukïdë ötëlö nyimgï naka ocung ï wi kanya athïn onwongo tye ïë.
10 Ï karë na gïn önënö cër, cwinygï obedo na yom rwök.
11 Gïn ödönyö ï öt ëka önënö gïnï athïn ëka aya mërë Maria, cë orumo cöng-gï pïny ëka ëwörö athïn. Gïn ögönyö yëcgï ëka ömïö gïnï mïc më gol, odok na ngwece kur ëka müra.
12 Kinge Obanga öcïkögï ï wang lek nï kür ödök gïnï cen yo both Erode, gïn ödök ï lobogï nakun ewok kï ï yoo nökënë.

Enyodo ka Yecu ölüü yo Ejip

13 Kinge na dong ëryëkö ödök gïnï ökö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu ï wang lek cë okobo nï, "Yaa malö iter athïn gïn k'aya mërë ëk ïlüü unu yo Ejip. Bed unu kunön naka ka an akobo nini më dwogo, pïën Erode bino rangö athïn ëk enek ökö."
14 Cë Yocepu öya, ökwanyö athïn gïn k'aya mërë ï kiwor ëka öcïdhö yo Ejip,
15 kanya ën obedo ïë naka Erode öthöö. Man ötïmërë ëk köp ka Rwoth na ën okobo ï dhö adwarpïny ocobere kakarë nï, "An acwodo woda kï ï Ejip."

Erode oneko ëthïnö

16 Ï karë n'Erode önïang nï ëryëkö öbwölë, öngöö rwök ëka ömïö twërö më neko ëthïnö awope kïbëc kï ï Bethelem ëka ï kabedo kïbëc na cwök ködë cakërë kï ï mwaka arïö dök ködë pïny, na lübërë kï karë na ën önïang ködë kï both ëryëkö.

1:23 Icaya 7:14 **2:6** Mika 5:2 **2:15** Kocea 11:1

17 Cë ngö na yam adwarpïny Jeremia
okobo ocobere:
18 “Dwön mörö tye ka winyere kï ï Rama
na kok ëka kumo rwök,
Racel tye ka koko pï ëthïnë,
ëka ba mïtö nï ekwe cwinye,
pïën ëthïnë öthöö gïnï ökö.”

Dwogo ka Yocepu kï Maria kï ï Ejip

19 Kinge na dong Erode öthöö, malaika ka
Rwoth onen both Yocepu ï wang lek kï ï Ejip
20 ëka okobo nï, “Yaa malö, iter athïn
gïn k'aya mërë ëka ïdök unu ï lobo më
Icarael, pïën jö n'onwongo mïtö kwanyö
kwö k'athïn dong öthöö gïnï ökö.”
21 Cë Yocepu öya, ökwanyö athïn gïn k'aya
mërë ëka öcïdhö gïnï ï lobo më Icarael.
22 Ëntö ï karë na Yocepu owinyo nï Arke-
lau ënë dong löö Yudea nakaka apap mërë
Erode, Yocepu obedo kï lworo më cïdhö yo
kunön. Cë kinge n'Obanga okobo nïnë ï
wang lek, ën öya öcïdhö ï lobo Galilaya.
23 Ën öcïdhö obedo ï taun n'ecwodo nï Na-
jaret. Cë köp n'edwarpïny ötwakö ocobere:
“Yecu ebino cwodo nï dhanö më Najaret.”

3

Köp na Jon Abatica ötïtö
(Marako 1:1-8; Luka 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Ï karë nonu Jon Abatica obino nakun
tïtö köp k'Obanga ï thim më Yudea
2 ëka kobo nï, “Ngut unu, pïën ker më polo
onyingo na cwök.”
3 Man ënë ngat n'adwarpïny Icaya ötwakö
pïrë:
“Dwön dhanö mörö tye ka redo ï thim nï,
‘Yüb unu yoo pï Rwoth,
mïï unu yoo ocung atïr nïnë.’ ”
4 Jon onwongo ruko böng n'ëyübö kï kom
yer kïnaga, ëka onwongo tweo wang pyërë
kï del. Cem mërë onwongo obedo bonyo
ëka möö kic më thim.
5 Jïï onwongo yaa kï ï Jerucalem, kï ï lobo
Yudea kïbëc ëka kï ï lobo kïbëc na tye ï nget
kulo Jordan më cïdhö bothe.
6 Gïn onwongo tuco balgï ëka Jon baticagï
ï kulo Jordan.
7 Ëntö ka ën önënö Eparicayo ëka
Ecadukayo tye ka bino kanya ën onwongo
tye ka batica jïï ië, ën okobo bothgï nï: “Un
ëthïn ororo! Nga n'okobo niwu nï ïrïng unu
kï ï akëmö k'Obanga na tye ka bino?
8 Tii unu dong gin na nyutho nï ingut
unu.
9 Kür dök ïtham unu më kobo nï, ‘Wan
etye k'Abraam na calö apapwa.’ An akobo
niwu nï kï kom kite ni Obanga twërö mïö
ëkwaë k'Abraam donyo kï ïë.
10 Kobedini dong etyeko ketho atong ï
tyën orii yen, ëka yath mörö na ba nyakö
nyige na bër ebino tongo ökö pïny cë ebolo
ï mac.
11 “An abaticawu kï pii më nyutho nï
ingut unu ökö kï kom balwu, ëntö ngat na
bino kï köra tëk na löa ökö, an ba apora
më ködö wörë. Ën bino baticawu kï Tipo
Naleng ëka kï mac.
12 Odheru mërë tye ï cïngë, ëka ën bino
yübö larü moo mërë, cë cökö kal mërë
ketho ï dërö ëka wangö cüngë kï mac na ba
thöö.”

Batica ka Yecu
(Marako 1:9-11; Luka 3:21-22)

13 Cë Yecu öya kï ï Galilaya öcïdhö yo kulo
Jordan, ëk Jon obatica ën.
14 Ëntö Jon ötëmö kwërö ökö nakun kobo
nï, “An amïtö nï in ënë ibatica an, ëntö in
dökï ibino nï an abatica in?”
15 Yecu ögamö nï, “Wëk ötïmërë nï
kömanön kobedini; pïën pore nï ön më cobo
gin na kïbëc më kite atïr.” Cë Jon oyeo.
16 Kinge na dong Yecu ebatica, cë ën
odonyo malö kï ï pii. Cücüth ï caa nön
polo öyabërë, ëka ën önënö Tipo k'Obanga
ka bino calö amam, cë opye ï kome.
17 Cë dwön mörö owinyere kï ï polo na
kobo nï, “Man ënë Woda na an amarö; na
ïya yom ï kome.”

4

Catan ötëmö Yecu

1 Cë Tipo k'Obanga otero Yecu ï thim ëk
Catan ötëm ën.
2 Cë Yecu orio kec pï nïnö pyer angwën
kiceng ëka kiwor, kinge kec oneko ën.
3 Cë Catan obino both Yecu më tëmö ën
nakun kobo nï, “Ka in ibedo Wod k'Obanga,
kob nï kite ni ëk ölökërë ödök cem.”

2:18 Jeremia 31:15 **3:3** Icaya 40:3 **4:4** Nwönö Cïk 8:3

4 Yecu ögamö nïnë nï, “Ëcöö ï Cöc na Leng
nï: ‘Dhanö ba kwö kï cem këkën ëntö kwö
kï köp kïbëc na donyo kï ï dhö Obanga.’”
5 Së Catan otero Yecu yo Jerucalem ï
pacö na leng ëka ömïö ën ocung malö ï wi
bïrübïrü më öt k'Obanga.
6 Ën okobo nï, “Ka in ibedo Wod
k'Obanga, podh yo pïny. Pïën ëcöö nï:
“ ‘Obanga bino cïkö emalaika mërë më
gwökö̈ni,
ëka gïn bino gamö̈ni kï cïng-gï,
ëk kür itwom tyeni ï kom kidi.’”
7 Yecu ögamö nïnë nï, “Ëcöö thon nï: ‘Kür
ïtëm Rwoth Obangani.’”
8 Catan dökï otero Yecu yo wi kidi na bor
malö rwök së onyutho nïnë ker kïbëc më wi
lobo ëka kï dheogï.
9 Catan okobo nï, “Man kïbëc an abino
mïö̈ni, ka in ibino rumo congi pïny ëka
ïwö̈ra.”
10 Yecu okobo nïnë nï, “Catan, nyïk ökö kï
botha! Pïën ëcöö nï: ‘Wör Rwoth Obangani
ëka itii nïnë këkën.’”
11 Së Catan öwëkö Yecu, ëka emalaika
obino gïnï së ökönyö ën.

Yecu öcakö tic mërë ï Galilaya (Marako 1:14-15; Luka 4:14-15)

12 Ï karë na Yecu owinyo nï Jon etweo ï
buc, ën ödök yo Galilaya.
13 Yecu ba obedo ï Najaret, ëntö ën öcïdhö
obedo ï Kaperanaum, pacö na tye ï nget
nam Galilaya, na tye ï lobo Jabulon ëka
Naputali—
14 më cobo köp n'adwarpïny Icaya okobo:
15 “Lobo më Jabulon ëka Naputali,
yoo na cïdhö yo nam, na tye yo löka
kulo Jordan,
Galilaya n'obedo lobo n'Erok bedo gïnï
ïë—
16 jö na bedo gïnï ï pïny na cöl,
önënö gïnï dong tar na dit;
jö na bedo ï tipo lobo më thöö,
tar dong öryëny ï komgï.”
17 Cakërë ï karë nön cïdhö ködë anyim,
Yecu öcakö tïtö köp nakun kobo nï, “Ngut
unu, pïën ker më polo onyingo na cwök.”

Yecu ocwodo ëlübkörë më acël

18 Ï nïnö mörö acël, na Yecu onwongo tye
ka wok ï nget Nam më Galilaya, ën önënö
utmego arïö, Cimon n'ecwodo nï Petero ëka
ömïn mërë Anderiya. Gïn onwongo tye ka
bolo böö ï nam, pïën gïn onwongo obedo
ëcïk rëc.
19 Yecu okobo bothgï nï, “Bin, ïlüb unu
köra ëka an abino mïöwu ïdökö ëmak jïï
nakaka rëc.”
20 Cücüth gïn öwëkö böögï ëka ölübö gïnï
kör Yecu.
21 Ën öcïdhö kï kany nön ëka önënö ut-
mego arïö nökënë, Yakobo gïn k'ömïn mërë
Jon, awope ka Jebedayo. Gïn onwongo tye
ï yeya kanya acël k'apapgï Jebedayo, yübö
gïnï böögï. Së Yecu ocwodogï,
22 ëka cücüth gïn öya öwëkö yeya ëka
apapgï së ölübö gïnï kör Yecu.

Yecu öcangö etwoe

23 Yecu owotho orimo ï Galilaya kïbëc,
nakun pwonyo ï Cinagogagï kïbëc, tïtö
Emuth na Bër më ker k'Obanga, ëka cangö
koth twoe kïbëc kï kom jïï.
24 Emuth ï kom Yecu ökëth örömö lobo
Ciria kïbëc. Jïï okelo bothe jö kïbëc
n'onwongo komgï lïth kï twoe na papath,
jö na tye k'arem na rac, jö na cen ömakögï,
jö na two araka ömakögï, ëka jö na komgï
okwe, së ën öcangögï.
25 Lwak na pol n'öya kï ï Galilaya,
Dekapoli,* Jerucalem, Yudea ëka lobo na
tye yo löka kulo Jordan ölübö gïnï kör Yecu.

5

Köp na Yecu ötïtö ï wi kidi

1 Ï karë na Yecu önënö lwak, ën öcïdhö ï wi
kidi së obedo pïny. Ëlübkörë obino bothe,
2 ëka ën öcakö pwonyogï nakun kobo nï:
3 “Komgï gum jö na ngeo nï gïn ebedo ëcan
ï cwiny,
pïën ker më polo bino bedo mëgï.
4 Komgï gum jö na kumo,
pïën ebino kweo cwinygï.
5 Komgï gum jö na mwol,
pïën gïn bino leo lobo bedo mëgï.
6 Komgï gum jö na kec ëka örïö nekogï pï
bedo jö na kitegï atïr,
pïën ebino mïögï yeng.

4:6 Jabuli 91:11-12 **4:7** Nwönö Cïk 6:16 **4:10** Nwönö Cïk 6:13 **4:16** Icaya 9:1-2 * **4:25** ***Dekapoli*** manön *Peci apar.*

7 Komgï gum jö n'obedo ëkïca,
pïën ebino tïmö kïca nïgï.
8 Komgï gum jö na cwinygï leng,
pïën gïn bino nënö Obanga.
9 Komgï gum jö na kelo kuc,
pïën ebino cwodogï nï ëthïnö
k'Obanga.
10 Komgï gum jö n'eyelogï pï bedo jö na
kitegï atïr,
pïën ker më polo bino bedo mëgï."
11 "Komwu gum ka jïï yanyöwu, eyelowu,
ëka ekobo kwa köp na reco kïbëc më twodo
ï komwu pïra.
12 Bed unu kï yom cwiny, pïën cül na
mewu tye na dit ï polo. Man ënë kite na gïn
oyelo k'edwarpïny n'öcakö bedo niwu."

Köp ï kom kadö ëka tar (Marako 9:50; Luka 14:34-35)

13 "Un ibedo kadö më lobo. Ëntö ka kadö
orwenyo mït mërë ökö, ëtwërö mïö dökö na
mït nïngö dökï? Köny mërë nwongo dong
ope, myero ëöny ökö jïï önyön.
14 "Un ibedo tar më lobo. Pacö n'ëgërö ï
wi kidi ba twërö kanërë.
15 Ngat mörö ope na cwïnyü tara ëka
ketho ï thë agulu. Ëntö eketho kanya oten
malö ëka mënyö jö kïbëc na tye ï öt.
16 Ï yoo acël nön, mïï unu tar na mewu
öryëny ï nyim jïï, ëk gïn önën ticwu na bëcö,
ëka öpak gïnï Apapwu na tye ï polo."

Pwony ï kom Cïk

17 "Kür ïtham unu nï an abino më jükö
Cïk onyo köp k'edwarpïny; an ba abino më
jükögï ëntö më cobogï.
18 An akobo niwu köp adyer nï wang na
polo ëka lobo othuno ï ajiki, nyukuta mörö
acël na tïdï onyo tön mörö acël më Cïk ba
bino rwenyo, naka ka köp kïbëc ocobere.
19 Dong ka ngat mörö ötürö cïk mörö acël
kï ï kom cïk ni gïnï, nakun pwonyo kï jö
nökënë më tïmö nï kömanön, ebino cwodo
ën nï dhanö na tïdï ï ker më polo. Ëntö
ngat na ketho ï tic ëka pwonyo cïk ni ebino
cwodo nï dhanö na dit ï ker më polo.
20 Ëntö an akobo niwu nï ka kite atïrwu ba
ölöö më k'Eparicayo ëka më k'epwony cïk,
un ba ibino dönyö ï ker më polo."

Pwony ï kom akëmö

21 "Un iwinyo köp na yam ekobo both jö
na cön nï, 'Kür ineki, ëka ka ngat mörö na
bino neko dhanö, ebino ngölö-köp nïnë.'
22 Ëntö an akobo niwu nï ngat mörö
n'akëmö makö ï kom ömïn mërë ebino
ngölö-köp nïnë. Ngat mörö na bino yanyö
ömïn mërë nï, 'In ibangiri,' ebino tero ï
nyim athuko më öd okiko k'edong. Ëntö
ngat mörö na kobo nï, 'In amingo' ebino
bolo ï mac më kapïny.
23 "Pï manön, ka ikelo mïcni ï keno tyër
më mïö both Obanga ëka ipo nï omeru tye
kï köp mörö ï komi,
24 wëk mïcni ï nyim keno tyër. Cïdh kono
both omeru ëk ïyüb unu wat na bër ï kinwu;
cë dong idwogi ëka ïmïï mïcni.
25 "Tyek köp pïöpïö kï ngat n'odothi na
pod itye unu ï yoo më cïdhö ï pido, ëk
ngat n'odothi kür oteri ï nyim angöl-köp,
cë angöl-köp bino mïöni both acikari, ëka
ebino tweoni ï buc.
26 An akobo niwu köp adyer nï ba ibino
donyo kï ï buc naka ka ïcülö cül kïbëc, na
wi cïlïng mörö ba orem."

Pwony ï kom elomi

27 "Un iwinyo köp na yam ekobo nï, 'Kür
ïdöny ï elomi.'
28 Ëntö an akobo niwu nï ka ngat mörö
önënö dhakö cë öthamö kï ï cwinye më bedo
ködë nwongo ödönyö ï elomi.
29 Ka wangi më kucem ënë mii ipodho ï
bal, köl iyuu ökö. Bër nini më rwenyo dul
komi acël nï löönö bolo komi kïbëc ï mac më
kapïny.
30 Ka cingi më kucem ënë mii ipodho ï
bal, ngun iyuu ökö. Bër nini më rwenyo dul
komi acël nï löönö bolo komi kïbëc ï mac më
kapïny."

Pwony ï kom këthö nyom

31 "Un iwinyo cïk na kobo nï, 'Ngat mörö
na kwërö dhakö mërë myero ömïï waraga
më këthö nyom.'
32 Ëntö an akobo bothwu nï ka ngat mörö
ökwërö dhakö mërë, na path kï köp më
tar wang, nwongo ömïö dhakö nön ödökö
jö elomi, ëka ngat mörö na nyömö dhakö
n'ëkwërö ökö nwongo ödönyö ï elomi."

Köp ï kom kwongo kwong

5:21 Yaa 20:13 **5:27** Yaa 20:14 **5:31** Nwönö Cïk 24:1

33 “Dökï, un iwinyo köp na yam ekobo
both jö na cön nï, ‘Kür ikwong kwong
nono, ëntö cob kwong na in ikwongo both
Rwoth.’
34 Ëntö an akobo niwu, kür ikwong unu
kwong mörö na twal, kadï kï polo pïën
manön obedo then ker k'Obanga;
35 onyo kï nyïng lobo, pïën manön obedo
then më theno tyënë; onyo kï nyïng Jeru-
calem, pïën manön obedo pacö k'Obanga,
Rwoth na Dit.
36 Kür ikwong kwong kï wii, pïën in ba
ïtwërö miö yer mörö acël më bedo na tar
onyo na cöl.
37 Mïï unu köpwu obed nï, ‘Eyo’ obed
‘eyo,’ onyo ‘Pe’ obed ‘pe.’ Köp mörö na
kadhö manön nwongo öya kï both ngat na
rac.”

Köp ï kom cülö kwor (Luka 6:29-30)

38 “Un iwinyo köp na yam ekobo nï,
‘Wang ëcülö kï wang, ëka lak ëcülö kï lak.’
39 Ëntö an akobo niwu nï kür ïcül unu
kwor ï kom ngat mörö n'ötïmö gin na rac ï
komi. Ka ngat mörö odhongo lemi kucem,
lök nïnë lemi nökënë thon.
40 Ka ngat mörö mïtö pidoni nï ëk eter
catïni, mïï ën thon kotini.
41 Ka ngat mörö odii më yëö yëc mërë pï
kilomita acël, woth ködë pï kilomita arïö.
42 Ka dhanö mörö ökwaö gin mörö kï
bothi, mïï gin nön bothe. Ka ngat mörö
mïtö deno gin mörö kï bothi, mïï ën oden.”

Pwony ï kom marö lang onu (Luka 6:27-28,32-36)

43 “Un iwinyo köp na yam n'onwongo
ekobo nï, ‘Mar awodhi ëka ïdag langöni.’
44 Ëntö an akobo niwu: Mar unu langwu
ëka ïlëg unu pï jö na yelowu,
45 ëk ibed unu calö ëthïnö k'Apapwu
adyer na tye ï polo. Pïën ën miö ceng mërë
ryëny both jö na reco ëka kï jö na bëcö. Ën
miö köth both jö na kitegï atïr ëka both jö na
kitegï ba tye atïr.
46 Ka ïmarö unu jö na marötwu, cül ngö
n'Obanga bino cülötwu ködë? Naka thon
ëcök ocoro tïmö gïnï nï kömanön.
47 Ka imotho unu utmegowu këkën,
apokapoka ngö na tye ï kinwu kï jö nökënë?
Naka thon jö na ba ngeo Obanga tïmö nï
kömanön.
48 Myero ibed unu jö na bal mörö ope ï
komgï, na calö Apapwu na tye ï polo na bal
mörö ope ï kome.”

6

Pwony ï kom könyö ëcan

1 “Gwökërë unu ëk kür itii unu ‘ticwu më
kite atïr’ ï nyim jïï ëk gïn önën. Ka ïtïmö
unu, ba ibino unu nwongo cül mörö kï both
Apapwu na tye ï polo.
2 “Ka ïkönyö acan, kür ïküdh pelu kite
n'etwodo tïmö ï Cinagoga gïnï ëka ï yodhi,
ëk jïï öwörgï. An akobo niwu köp adyer nï
gïn dong onwongo cülgï ökö.
3 Ëntö ka ïkönyö acan, kür ïmïï cingi më
kucam onge gin na cingi më kucem tye ka
tïmö,
4 ëk köny na in ïmïö both acan obed ï
müng. Cë Apapwu, na nënö gin n'ëtïmö ï
müng, bino cülöni.

Pwony ï kom lëga (Luka 11:2-4)

5 “Ka in ïlëgö, kür ïlëg calö etwodo, pïën
gïn marö lëga nakun nwongo ocung gïnï ï
cinagoga gïnï ëka ï nget yodhi ëk jïï önën-
gï. An akobo niwu köp adyer nï gïn dong
otyeko nwongo cülgï ökö.
6 Ëntö ka in ïlëgö, döny ï odi, lor dholokek
ëka ïlëg both Apapni na kome ba nen. Cë
Apapwu, na nënö gin n'ëtïmö ï müng, bino
cülöni.
7 Ka in ïlëgö, kür idhur köp na pol calö
jö na ba ngeo Obanga, pïën gïn thamö nï
ebino winyo lëgagï pï köpgï na pol.
8 Kür ïlëg unu kamë gïn, pïën Apapwu
ngeo gin na mïtërë bothwu na bara ipenyo
ën.
9 “Man ënë kite na myero ïlëg unu ködë:
“ ‘Apapwa na tye ï polo,
nyingi myero ëwör,
10 kerni obin,
mitini ëtïm
ï lobo kite n'ëtïmö ködë ï polo.
11 Mïïwa tin cemwa më nïnö kï nïnö.
12 Tïm kïca ï kom balwa,
kite na wan thon ëtïmö kïca ï kom jö na
balö bothwa.
13 Kür ïwëk ëbwölwa,

5:38 Yaa 21:24; Elebi 24:20; Nwönö Cïk 19:21 **5:43** Elebi 19:18

ëntö larwa kï both ngat na rac.’
14 Ka un ïtïmö kïca both jö nökënë ka gïn
öbalö ï komwu, Apapwu na tye ï polo thon
bino tïmö kïca ï kom balwu.
15 Ëntö ka in ba ïtïmö kïca both jö nökënë pï
bal na gïn öbalö, Apapwu thon ba bino tïmö
kïca pï bal na in ïbalö.

Pwony ï kom rio kec

16 “Ka in irio kec, kür ïmïï wangi onen
calö wang etwodo, pïën gïn balö wang-gï
ökö ëk jïï önën nï gïn etye ka rio kec. An
akobo niwu köp adyer, gïn dong otyeko
nwongo cülgï ökö.
17 Ëntö ka in irio kec, kur wii, ëka ïlwök
wangi,
18 ëk kür jö nökënë önën nï in itye ka rio
kec, ëntö both Apapwu këkën na ba nen; cë
Apapwu na nënö gin n'ëtïmö ï müng bino
cülöni.”

Lönyö na tye ï polo

19 “Kür ïkan lönyöwu ï wi lobo, kanya
nyënyë ëka nyalï balö, ëka kanya ekwoe
türö cë kwalö gïnï ökö.
20 Ëntö kan unu lönyöwu ï polo, kanya
nyënyë ëka nyalï ba balö, ëka kanya ekwoe
ba türö cë kwalö gïnï ökö.
21 Pïën kanya lönyöni tye ïë ënë cwinyi
thon tye ïë.
22 “Wangi ënë obedo tara më komi. Ka
wangi tye na bër, komi kïbëc nwongo tye kï
tar n'örömö.
23 Ëntö ka wangi ba tye na bër, komi kïbëc
nwongo opong kï cöl pïny. Ka tar na tye
bothi cöl, cöl pïny nön nwongo röm kwene!
24 “Ngat mörö ope na römö tic pï rwodhi
arïö; pïën ën bino dagö ngat acël ëka bino
marö nökënë ca; onyo ën bino moko ï kom
ngat acël ëka kwërö nökënë ca. In ba ïrömö
tic pï Obanga ëka pï cïlïng thon.

Kür ibed kï par na pol

25 “Pï manön an akobo niwu nï, kür ibed
unu kï par pï kwöwu, nï ngö na un ibino
camö onyo madhö; onyo pï komwu, nï ngö
na un ibino ruko. Kwöwu pïrë ba tëk löö
cem, ëka kom pïrë ba tëk löö böng?
26 Nën unu wïny na ngwëcö kï malö; gïn
ba cwöö kodhi, ba kaö gïnï kac, ba cökö
gïnï cem ï dërö, ëntö Apapwu na tye ï polo
pïdhögï. Un pïrwu ba tëk löögï?
27 Nga kï ï kinwu pï bedo kï par na twërö
mëdö caa acël ï kom kwö mërë?
28 “Pïngö ibedo unu kï par na pol pï böng?
Nën unu kite n'athure më thim döngö gïnï
ködë. Gïn ba tio tic mörö onyo wïö wicu.
29 Ëntö akobo niwu nï kadï bed Colomon
onwongo orukere kï dheo mërë kïbëc, ën ba
orukere na bër na cal kï mörö acël ï kin-gï.
30 Ka Obanga ruko lum më thim, na bedo
pï nïnö na tin këkën ëka diki ebolo ökö ï mac,
ën ba bino rukowu na löö, un jö na yeewu
nönök?
31 Dong kür ibed unu kï par më kobo
nï, ‘Ngö na wan ebino camö?’ onyo ‘Ngö
na wan ebino madhö?’ onyo ‘Ngö na wan
ebino ruko?’
32 Pïën jami nonu kïbëc, jö na ba ngeo gïnï
Obanga ënë yënyögï, ëntö Apapwu na tye ï
polo ngeo gin na kïbëc na mïtërë bothwu.
33 Ëntö cak unu kono më rangö ker mërë
ëka kite atïr mërë, cë ën bino mïöwu jami
kïbëc na un ïmïtö.
34 Pï manön, kür ibed unu kï par na pol pï
diki, pïën diki bino bedo kï par mërë. Nïnö
acëlacël tye kï can mërë.

7

Kür ïngöl köp ï kom jö nökënë

1 “Kür ïngöl köp ï kom jö nökënë, cë in
thon ba ebino ngölö köp ï komi.
2 Pïën kite na in ïngölö kï köp ï kom jö
nökënë, ënë in thon ebino ngölö kï köp ï
komi, ëka gin na un ipimo ködë, ënë thon
ebino pimo niwu ködë.
3 “Pïngö ïnënö cüng kal kï ï wang omeru
ëka ba ïnënö dul yath na tye ï wangi?
4 In ïtwërö kobo n'omeru nïngö nï, ‘Wëk
akwany cüng kal ökö kï ï wangi,’ nakun
nwongo caa kïbëc dul yath ut ï wangi?
5 In atwodo, cak kono kwanyö dul yath
na tye ï wangi ökö, ëka dong ïnën pïny na bër
më kwanyö cüng kal na tye ï wang omeru.
6 “Kür ïmïï gwongi jami n'ëmïö both
Obanga, kür iyuu jamini na bëcö na wel
mërë tëk both pün. Ka iyuo, gïn bino
nyönyönö ökö kï tyën-gï, cë lökërë gïnï më
lwëny ï komi.

Peny, Rang, Dwöng (Luka 11:9-13)

7 “Peny cë ebino mïöni; rang cë ibino nwongo; dwöng cë ebino yabö nini dholokek.
8 Pïën ngat acëlacël na penyo ebino mïö; ngat na rangö bino nwongo; ëka ngat na dwöngö ebino yabö nïnë dholokek.
9 “Nga kï ï kinwu, ka athïn mërë openyo ogati, ën mïö kidi?
10 Onyo ka openyo rëc, ën mïö thwol?
11 Ka un, dong, na kitewu reco, ingeo unu më mïö ëthïnöwu mïc na bëcö, cë dong apapwu na tye ï polo bino mïö mïc na bëcö na röm kwene both jö na penyo ën!
12 Gin na kïbëc na in ïtïmö, tïm both jö nökënë kite na in ïmïtö nï ëtïm ködë bothi, pïën man ënë tyën köp më cïk kïbëc ëka pwony k'edwarpïny.

Dhö Wangkac na dïng

13 “Döny kï ï dhö wangkac na dïng. Pïën dhö wangkac më kapïny lac ëka yoo më cïdhö yo ïë lübö yot, ëka jö na pol wok kï ïë.
14 Ëntö dhö wangkac më kwö na bedo naka dïng ëka yoo më cïdhö yo ïë lübö tëk, jö na nönök ënë wok kï ïë.

Yath ngere kï nyige

15 “Gwökërë unu k'edwarpïny na twot. Gïn bino bothwu n'orukere gïnï calö rom kï yökö ëntö kï ïgï nwongo ger gïnï kamë orudi.
16 Un ibino ngeogï kï nyig-gï. Jïï römö püdö nyig ölök kï kom öküdhö, onyo nyig ölam kï kom öcöcök?
17 Kömanön thon yath na bër nyakö nyige na bër, ëntö yath na rac nyakö nyige na rac.
18 Yath na bër ba römö nyakö nyige na rac, ëka yath na rac ba römö nyakö nyige na bër.
19 Koth yath kïbëc na ba nyakö nyige na bër ebino tongo ökö pïny ëka ebolo ï mac.
20 Manön ënë kite na un ibino ngeogï ködë kï nyig-gï.
21 “Pathï ngat acëlacël na cwoda nï, ‘Rwoth, Rwoth,’ ënë bino dönyö ï ker më polo, ëntö ngat na tïmö gin n'Apapna na tye ï polo mïtö.
22 Ï nïnö nön, jö na pol bino kobo nïna nï, ‘Rwoth, Rwoth, wan yam ëtïtö köp kï nyingi, ëka kï nyingi wan ëryëmö cene ëka etio tango na pol.’
23 Cë an abino kobo nïgï nï, ‘Anaka yam ba angeowu. Cïdh unu ökö kï botha, un ëtïm tïm na reco!’

Egedo arïö
(Luka 6:47-49)

24 “Pï manön ngat acëlacël na winyo köpna ëka ketho ï tic bino bedo calö dhanö na ryëk n'ögërö ödë ï kom lëla.
25 Ka köth ocwe, kïlëlë ömöl, ëka yamö okudho obuko öt kï tëk, ëntö ba opodho pïën nwongo ëgërö ï kom lëla.
26 Ëntö ngat na winyo köpna ni cë ba ketho ï tic cal k'amingo n'ögërö ödë ï kom kwo.
27 Ka köth ocwe, kïlëlë ömöl, ëka yamö okudho obuko öt kï tëk, cë öt bino rëdhërë na rac.”
28 Ï karë na Yecu dong otyeko twakö köp nonu kïbëc, lwak ouro pwony mërë rwök,
29 pïën ën opwonyo calö ngat na ut kï twër, pathï calö epwonyegï më cïk.

8

Yecu öcangö adhöbü
(Marako 1:40-45; Luka 5:12-16)

1 Ï karë na Yecu oidho yo pïny kï ï wi kidi, lwak na pol ölübö körë.
2 Ëcwö mörö na tye kï two dhöbü obino bothe ëka orumo cöngë pïny ï nyime nakun kobo nï, “Rwoth, ka in ïmïtö, ïrömö mïöna dökö na leng.”
3 Yecu öryëö cïngë cë ogudo ën nakun kobo nï, “An amïtö, komi dong obed na leng!” Cë cücüth two dhöbü öcang ökö kï ï kome.
4 Cë Yecu okobo nïnë nï, “Kür ikob both ngat mörö. Ëntö cïdhï inyuthiri both alamdhök ëka ïmïï tyër na Muca yam öcïkö, më bedo na calö caden bothgï.”

Yecu öcangö atic k'adit wi acikari
(Luka 7:1-10)

5 Ï karë na Yecu ödönyö ï Kaperanaum, adit wi acikari më Roma mörö obino cë öbakö dhögë bothe nï,
6 “Rwoth, aticna obuto pïny ï öt, two akwea ömakö ëka ödïö ën rwök.”
7 Yecu okobo nïnë nï, “An abino cïdhö ëka acangö ën.”

8:4 Elebi 14:2-9

8 Adit wi acikari ögamö nï, “Rwoth, an ba
apora nï in ïdöny ï öda. Ëntö kob köp acël
këkën cë aticna bino cang.
9 Pïën an kikoma thon abedo dhanö
n'ëlöö alöa, ëka atye k'acikari na an alöögï.
An akobo both ngat acël nï, ‘Cïdhï,’ cë cïdhö;
ëka both ngat acël nï, ‘Bin,’ cë bino. Ka an
akobo both aticna nï, ‘Tii ticni,’ cë tïmö.”
10 Ï karë na Yecu owinyo köp ni, ën obedo
kï ur rwök nakun kobo both jö na tye ka
lübö körë nï, “An akobo niwu köp adyer, an
bara anwongo dhanö mörö ï lobo Icarael
na tye kï yee na tëk calö man.
11 An akobo niwu nï jö na pol bino bino
gïnï kï kukïdë ëka kuthö, cë bino bedo gïnï
pïny kanya acël k'Abraam, Icaka, ëka Jakob
më camö karama ï ker më polo.
12 Ëntö jö n'onwongo myero obed gïnï ï
ker më polo ebino bologï yökö ï cöl pïny,
kunön bino bedo ïë koko ëka kaö lak.”
13 Cë Yecu okobo both adit wi acikari nï,
“Cïdhï! Ebino tïmö kite na in iyee ködë.” Atic
mërë öcakö cang ökö ï caa nön kikokome.

Yecu öcangö jö na pol
(Marako 1:29-34; Luka 4:38-41)

14 Ï karë na Yecu ödönyö ï öt ka Petero,
ën önënö marö ka Petero obuto pïny na two
lyetho ömakö.
15 Ën ömakö cïngë ëka two lyetho öya ökö
kï ï kome, cë marö ka Petero öya malö ëka
öcakö yübö cem nïnë.
16 Ï kothyeno më nïnö nön, jö na pol
n'onwongo tye gïnï kï tipo na reco ï komgï
ekelo both Yecu, cë ën öryëmö tipo na reco
ökö kï köp na ën ötwakö ëka etwoe kïbëc
öcang.
17 Man ötïmërë ëk köp na yam adwarpïny
Icaya ötwakö ocobere kakarë nï:

“Ën ökwanyö görüwa
ëka öyëö twowa.”

Jö n'onwongo mïtö lübö kör Yecu
(Luka 9:57-62)

18 Ï karë na Yecu önënö lwak na pol
n'ögürö ën dyere, ën ömïö twërö më cïdhö
yo löka nam tung ca.
19 Cë apwony cïk obino bothe ëka okobo
nï, “Apwony, an abino lübö kori kanya
kïbëc na in ibino cïdhö ïë.”
20 Yecu ögamö nï, “Kwee tye kï öd rwo
gïnï ëka wïny na ngwëcö kï malö tye kï udi,
ëntö Wod ka Dhanö ope kï kany mörö na ën
pyelo wie ïë.”
21 Alübkörë nökënë dökï okobo nïnë nï,
“Rwoth, wëk an kono acïdh aik apapna.”
22 Ëntö Yecu okobo nïnë nï, “Lüb köra, ëka
wëk jö n'öthöö oik jöögï n'öthöö.”

Yecu öjükö yamö kï ï nam
(Marako 4:35-41; Luka 8:22-25)

23 Cë Yecu ödönyö ï yeya ëka ëlübkörë
öcïdhö ködë.
24 Cücüth yamö na ger öcakö kudho ï
nam, ëka pii na tingere malö onwongo
dong cwök mïö yeya më lüny ökö ï nam.
Ëntö Yecu onwongo önïnö ökö.
25 Ëlübkörë öcïdhö ëka ocoo gïnï ën nakun
kobo gïnï nï, “Rwoth, larwa! Wan ëcwök
thöö!”
26 Ën ögamö nï, “Un jö na yeewu nönök,
pïngö ilwor unu?” Cë ën öya malö ocoko
yamö ëka pii na tingere malö, cë pïny okwe
moth.
27 Ëlübkörë ouro gïnï nakun kobo gïnï nï,
“Koth ëcwö mënë ene? Naka thon yamö ëka
pii na tingere malö winyo ën!”

Yecu öcangö cwö arïö na tye kï cene
(Marako 5:1-20; Luka 8:26-39)

28 Ï karë na Yecu othuno ï löka ca ï lobo ka
jö Gadara, cwö arïö na tye kï cene n'öya gïnï
kï ï bur lyene oromo ködë. Gïn onwongo
ger rwök na ngat mörö ope na römö wok ï
yoo nön.
29 Gïn öcakö redo nï, “Wod k'Obanga,
ngö na in ïmïtö kï bothwa? In ibino më
pwodowa na karë bara örömö?”
30 Onwongo öthïpan pün na pol tye ka
cem na bobor ködgï.
31 Cene ökwaö Yecu nï, “Ka in ïryëmöwa
ökö, ryëmwa ï kom öthïpan pün.”
32 Ën okobo nïgï nï, “Cïdh unu!” Cë gïn
odonyo yökö kï ï kom cwö nön ëka ödönyö
gïnï ï kom pün, öthïpan pün kïbëc öngwëcö kï
ï nget kidi yo ï nam ëka öthöö gïnï ökö ï pii.
33 Ëkwath n'onwongo kwaö pün öngwëcö
gïnï ökö ï taun ëka okobo gïnï gin n'ötïmërë
kïbëc ëka gin n'ötïmërë ï kom cwö na cene
ömakögï.

8:17 Icaya 53:4

34 Cë jö na tye ï taun kïbëc öcïdhö gïnï yökö
më romo kï Yecu. Ï karë na gïn önënö ën, gïn
odweko gïnï Yecu më yaa ökö kï ï lobogï.

9

Yecu öcangö dhanö na kome okwe (Marako 2:1-12; Luka 5:17-26)

1 Yecu ödönyö ï yeya ëka öngölö nam yo
löka tung ca, cë obino yo pacö thurgï.*
2 Jö mökö okelo bothe dhanö na kome
okwe n'obuto ï ökëka. Ï caa na Yecu önënö
yeegï, ën okobo both dhanö na kome okwe
nï, "Dïï cwinyi, woda; balni gïnï ëtïmö kïca
ökö."
3 Ëntö epwony cïk mökö okobo ï kin-gï
kën-gï nï, "Dhanö ni tye ka yanyö Obanga!"
4 Ï karë na Yecu ongeo thamagï, cë
openyogï nï, "Pïngö ibedo unu kï thama na
rac ï cwinywu?
5 Mënë na yot: më kobo nï, 'Balni gïnï
dong ëtïmö kïca ökö,' onyo më kobo nï, 'Yaa
malö ïcak woth'?
6 Ëntö an abino mïöwu ingeo nï Wod ka
Dhanö tye kï twër ï wi lobo më tïmö kïca ï
kom bal gïnï." Cë ën okobo both dhanö na
kome okwe nï, "Ya malö, kwany ökëkani ëka
ïcïdh yo pacö."
7 Cë dhanö na kome okwe öya malö ëka
öcïdhö yo pacö.
8 Ï karë na lwak önënö ngö n'ötïmërë,
lworo ömakögï rwök; ëka öpakö gïnï Obanga,
n'ömïö koth twërö nön both jïï.

Yecu ocwodo Matayo (Marako 2:13-17; Luka 5:27-32)

9 Ï karë na Yecu öya ökö kï kunön,
ën önënö ëcwö mörö n'obedo acök ocoro
na nyïngë Matayo obedo kanya onwongo
ëcökö ocoro ïë. Yecu okobo nïnë nï, "Lüb
köra," cë Matayo öya malö ëka ölübö körë.
10 Na Yecu ëka ëlübkörë tye gïnï ka cem ï öt
ka Matayo, ëcök ocoro na pol ëka ëbal obino
cë ocemo gïnï ködë.
11 Ï karë n'Eparicayo önënö gin na tye
ka tïmërë, gïn openyo ëlübkörë nï, "Pïngö
apwonywu cemo kanya acël k'ëcök ocoro
ëka ëbal?"
12 Ï karë na Yecu owinyo köp ni, ën okobo
nï, "Pathï jö na komgï yot ënë mïtö daktar,
ëntö jö na two.
13 Ëntö cïdh ipwonyere unu ï tyën köp ni:
'An amïtö kïca, pathï gin më aryëda.' Pïën
an ba abino më cwodo jö na kitegï atïr, ëntö
ëbal."

Peny ï kom rio kec (Marako 2:18-22; Luka 5:33-39)

14 Ï nïnö mörö acël ëlübkör Jon obino both
Yecu ëka openyo gïnï ën nï, "Pïngö wan ëka
Eparicayo erio kec, ëntö ëlübkori ba rio gïnï
kec?"
15 Yecu ögamö nï, "Wele k'anyom twërö
kumo nïngö ka anyom tye ködgï? Ba twërë!
Karë tye ka bino n'ebino kwanyö anyom
ökö kï bothgï; cë gïn dong bino rio kec.
16 "Ngat mörö ope na dapö böngü na
nyen ï kom böngü n'otii, pïën böngü n'ëdapö
bino tëlö böngü nökënë ca ëka yëc ökö na
rac.
17 Dhanö mörö ope na pïkö köngö ölök na
nyen ï ocwe na cön gïnï. Pïën ka gïn öpïkö,
ocwe bino mwoc ökö, köngö ölök thon bino
öny ökö cë ocwe bino bal gïnï ökö. Pe, köngö
ölök na nyen ëpïkö ï ocwe na nyen gïnï, ëka
gïn kïbëc ba bino bal."

Nyaka alöc ëka dhakö n'ogudo lak böngü ka Yecu (Marako 5:21-43; Luka 8:40-56)

18 Ï karë na Yecu tye ka kobo köp ni, alöc
mörö obino bothe cë orumo cöngë pïny ï
nyime ëka okobo nïnë nï, "Nyara pod öthöö
athöa, ëntö bin ëk iketh cingi ï kome, cë
bino kwö."
19 Yecu ëka ëlübkörë öya ëka öcïdhö ködë.
20 Cë dhakö mörö n'onwongo remo
obedo ka cwer kï ï kome pï mwaka apar
wie arïö obino kï kungee cë ogudo lak
böngü ka Yecu.
21 Ën okobo kï ï cwinye kënë nï, "Ka agudo
böngü mërë këkën, abino cang ökö."
22 Yecu ölökërë cë önënö ën, ëka okobo
nïnë nï, "Dïï cwinyi, nyara, yeeni ocangi."
Cë dhakö nön öcang ökö ï caa nön cücüth.
23 Ï karë na Yecu ödönyö ï dyekal k'alöc
cë önënö ewer na wero wer më kumo ëka
lwak na wöö gïnï kï koko,

* **9:1** ***Pacö thurgï*** Kaperanaum kanya Yecu ökwö ïë. **9:13** Kocea 6:6

24 ën okobo nï, “Döny unu yökö. Anyaka
ni ba öthöö ëntö önïnö anïna.” Ëntö gïn
önyërö gïnï ën.
25 Kinge na lwak dong odonyo ökö yökö,
ën öcïdhö ï öt kanya epyelo nyakö ïë ëka
ömakö cïng anyaka nön cë öya malö.
26 Köp më emuth ni ökëth örömö lobo nön
kïbëc.

Yecu öcangö ëthöö wang arïö

27 Kinge na Yecu dong öya ökö kï kany
nön, ëthöö wang arïö ölübö gïnï körë nakun
redo gïnï nï, “Kïca omaki ï komwa, Wod ka
Daudi!”
28 Ï karë na ën dong ödönyö ï öt, ëthöö
wang arïö obino gïnï bothe ëka Yecu
openyogï nï, “Un iyee unu nï an atwërö
mïöwu ïnënö pïny?”
Gïn ögamö nï, “Eyo, Rwoth.”
29 Cë ën ogudo wang-gï ëka okobo nï, “Ëk
ötïmërë bothwu kite na yeewu tye ködë.”
30 Cë wang-gï öyabërë. Yecu öcïkögï na tëk
nï, “Kür ikob unu köp ni both ngat mörö.”
31 Ëntö gïn öcïdhö ëka örwëö gïnï köp ï kom
Yecu örömö lobo nön kïbëc.
32 Na gïn dong tye ka yaa më cïdhö, jïï
okelo dhanö mörö both Yecu n'onwongo
cen ömakö ëka na ba twak.
33 Kinge na dong Yecu öryëmö cen ökö,
dhanö nön n'onwongo ba twak öcakö twak.
Lwak ouro nakun kobo gïnï nï, “Anaka
yam gin mörö n'obedo köman bara onen ï
Icarael.”
34 Ëntö Eparicayo okobo gïnï nï, “Ën
ryëmö cene kï twër k'adwong më cene.”

Etic tye na nönök

35 Yecu öcïdhö orimo kin peci kïbëc na
papath nakun pwonyo ï cinagogagï gïnï,
tïtö Emuth na Bër më ker k'Obanga ëka
cangö koth twoe kïbëc na papath.
36 Ï karë na ën önënö lwak, kïca ömakö ï
komgï rwök, pïën onwongo tye gïnï kï par
ëka ëwëkögï ata calö rom n'akwathgï ope.
37 Cë okobo both ëlübkörë nï, “Kac dwong
ëntö etic tye na nönök.
38 Pï manön, peny unu won pwodho ëk
oor etic ï kac ï pwodho mërë.”

10

Yecu ooro ëkwëna apar wie arïö (Marako 3:13-19; Luka 6:12-16)

1 Yecu ocwodo ëlübkörë apar wie arïö
bothe ëka ömïögï twërö më ryëmö tipo na
reco ëka më cangö twoe na papath kïbëc.
2 Man ënë nyïng ëkwëna apar wie arïö: më
acël, Cimon (n'ecwodo nï Petero) ëka ömïn
mërë Anderiya; Yakobo wod ka Jebedayo,
ëka ömïn mërë Jon;
3 Pilipo ëka Batulumayo; Tomaci ëka
Matayo n'obedo acök ocoro; Yakobo wod
k'Alipayo, ëka Tadeo;
4 Cimon na mïtö löckën ëka Yuda Ikariot,
n'oketho örörö ï kom Yecu.
5 Yecu ooro ëkwëna apar wie arïö kï cïk ni:
“Kür ïcïdh unu both Erok onyo ïdöny unu ï
pacö ka jö Camaria mörö.
6 Ëntö cïdh unu both jö Icarael, na cal gïnï
kï rom n'orwenyo.
7 Ka ïcïdhö unu, tït unu köp ni: ‘Ker më
polo dong cwök.’
8 Cang unu etwoe, cer unu jö n'öthöö,
löny unu jö na tye kï two dhöbü, ëka ïryëm
unu cene. Ëmïöwu nono, ëka un thon mïï
unu nono.
9 Kür iwoth unu kï gol onyo ryal onyo
mola mörö ï jëbawu;
10 kür iwoth unu k'ocwe ï wothwu, onyo
böngü më alöka, onyo wör, onyo lüth më
woth; pïën atic myero ëmïï cem mërë.
11 “Pacö mörö këkën na un ibino dönyö ïë,
rang unu dhanö na kite mërë bër ëka ibed
unu ï ödë naka ka ibino unu yaa.
12 Ka ïdönyö unu ï öt, moth unu jö më öt
nön kï moth më kuc.
13 Ka jö më öt nön öjölöwu, wëk unu
kucwu odong ïë; ëntö ka ba öjölöwu gïnï, cë
ïmïï kucwu odwog bothwu.
14 Ka ngat mörö ba bino jölöwu onyo
winyo köpwu, tëng unu apua më tyënwu* ka
ïya unu kï ï öt nön onyo pacö nön.
15 An akobo niwu köp adyer, ï nïnö
më ngölö-köp, Obanga bino tïmö kïca
na thwönë rwök both jö më Codom ëka
Gomora na löö jö më pacö nön.
16 An aorowu kamë rom ï kin orudi. Pï
manön bed unu na ryëk calö thwol ëka na
mwol calö amam.

* **10:14** ***Tëng unu apua më tyënwu*** nyutho nï Obanga ökwërö jö më pacö nön, pïën gïn ökwërö winyo köp k'ëkwëna.

17 “Ëntö gwökërë unu ködgï; pïën gïn bino
mïöwu ï cïng ëlöc ëka ebino pwodowu kï del
ï cinagogagï gïnï.
18 Ebino terowu ï nyim ëlöc ëka ï nyim
rwodhi pïra na calö ecaden bothgï ëka both
Erok.
19 Ëntö ka gïn ömaköwu, kür ibed unu kï
par ï kom ngö na un ibino kobo onyo kite
na un ibino kobo ködë. Ï caa nön ebino
mïöwu ngö na myero ikob unu,
20 pïën pathï un ënë ibino twak, ëntö Tipo
k'Apapwu ënë bino twak kï bothwu.

21 “Omego bino mïö ömïn mërë më
aneka, ëka apap bino mïö athïn mërë më
aneka; ëthïnö bino jëm ï kom enyodogï ëka
bino gïnï mïö enekogï.
22 Jö kïbëc bino dagöwu pïra, ëntö ngat na
bino cung na tëk naka ï ajiki bino larë.
23 Ka eyelowu kï ï kabedo mörö acël, lüü
unu ï kabedo nökënë. An akobo niwu köp
adyer, ba ibino unu tyeko woth ï peci më
Icarael kïbëc na bara Wod ka Dhanö obino.

24 “Athïn kwan ba dit löö apwony mërë,
onyo atic ba dit löö adwong mërë.
25 Pore both athïn kwan më bedo calö ap-
wony mërë, ëka atic më bedo calö adwong
mërë. Ka adit na löö öt ecwodo nï Belijebul,
ebino cwodo jö më ödë kï nyïng na rac röm
kwene!

26 “Kür ibed unu kï lworo pïrgï. Gin mörö
ope n'eumo na ba ebino yabö, onyo gin
mörö ope n'opono na ba bino ngere.
27 Köp na an akobo niwu ï cöl pïny, twak
unu ökö na pïny lër; ëka köp n'ëmwöngö
amwöngö ï ithwu, red unu ködë ï wi bie.
28 Kür ilwor unu jö na neko kom ëntö ba
neko tipo. Ëntö lwor unu Obanga na twërö
neko tipo ëka kom kanya acël ï mac kapïny.
29 Wïny na thïthïnö arïö ba ëcadhögï pï
cïlïng na nyïng? Ëntö mörö ope na twërö
podho pïny n'Apapwu ba ngeo.
30 Naka thon yer wiwu kïbëc ëkwanö ökö.
31 Dong kür ibed unu kï lworo; pïrwu tëk
löö wïny na pol ca ökö.

32 “Ngat mörö na bino tuco nyïnga ï
nyim jïï, an thon abino tuco nyïngë ï nyim
Apapna na tye ï polo.

33 Ëntö ngat na bino kwërönа ï nyim jïï, an
thon abino kwërö ën ökö ï nyim Apapna na
tye ï polo.
34 “Kür ïtham unu nï an abino më kelo kuc
ï lobo. An ba abino më kelo kuc, ëntö pala
abadë.
35 An abino më kelo apokapoka ï kin
“ ‘wod ëka apap mërë,
nyakö ëka aya mërë,
cii wod ëka adha mërë.
36 Langö ka dhanö bino bedo dhanö
më ödë kikokome.’
37 “Ngat mörö na marö apap mërë onyo
aya mërë na löa ökö ba opore më bedo
mëga; ngat mörö na marö wode onyo nyarë
na löa ökö ba opore më bedo mëga;
38 ëka ngat mörö na ba tingo yath arïa
mërë cë lübö kï köra ba opore më bedo
mëga.
39 Ngat mörö na mïtö gwökö kwö mërë
bino rwenyo ökö, ëka ngat na rwenyo kwö
mërë pïra bino larö kwö mërë.
40 “Ngat na bino jölöwu, nwongo öjöla, ëka
ngat n'öjöla nwongo öjölö ngat n'oora.
41 Ngat mörö na bino jölö adwarpïny
pïën ën obedo adwarpïny bino nwongo cül
n'ëcülö k'adwarpïny, ëka ngat mörö na bino
jölö dhanö na kite atïr pïën ën obedo dhanö
na kite atïr bino nwongo cül n'ëcülö kï
dhanö na kite atïr.
42 Ëka ka ngat mörö ömïö pii na ngïc më
amodha both ngat mörö acël kï ï kin jö na
thïnö ni pïën ën obedo alübköra, an akobo
niwu köp adyer, ën bino nwongo cül mërë.”

11

Jö na Jon Abatica ooro both Yecu (Luka 7:18-35)

1 Ï karë na Yecu otyeko cïkö ëlübkörë apar
wie arïö, ën öya kï kunön më pwony ëka më
tïtö köp ï peci më Galilaya.

2 Ï karë na Jon owinyo kï ï buc ngö
na Kiricito onwongo tye ka tïmö, ën ooro
ëlübkörë
3 më penyo ën nï, “In ënë ngat n'onwongo
myero obin, onyo wan myero ëkür ngat
nökënë?”
4 Cë Yecu ögamö nïgï nï, “Dök unu cen
ïcïdh ikob unu both Jon gin na un iwinyo
ëka gin na un ïnënö:

10:36 Mika 7:6

5 Ëthöö wang wang-gï öyabërë, engwalo
owotho, jö n'onwongo tye kï two dhöbü
ëlönyögï, ëthöö ith owinyo pïny, jö n'öthöö
ecerogï ökö, ëka Emuth na Bër ëtïtö both
ëcan.
6 Tye kï gum dhanö na ba lökërë ökö kï
kom yee mërë pïra."

7 Ï karë n'ëlübkör Jon tye ka donyo gïnï
yökö, Yecu öcakö twak kï lwak köp ï kom Jon
nï: "Ngö na un ïcïdhö më nënö kï ï thim?
Ïcïdhö unu më nënö agada na yamö yengo?
8 Cë ka pe, ngö na un ïcïdhö më nënö?
Un ïcïdhö më nënö dhanö n'oruko böng na
bëcö? Pe, jö na ruko böng na bëcö bedo gïnï
ï peci ka rwodhi.
9 Cë ngö na un ïcïdhö më nënö? Ad-
warpïny? Eyo, an akobo bothwu nï un
ïnënö ngat na löö adwarpïny ökö.
10 Man ënë ngat n'ëcöö köp ï kome:

" 'An abino oro aorna ï nyimi,
na ënë bino yübö yoo nini.'
11 An akobo niwu köp adyer: Dhanö mörö
ope kï kin jö na mon önywölögï na pïrë tëk
na löö Jon Abatica, ëntö ngat na tïdï rwök ï
ker më polo ënë dit löö ën.
12 Cakërë ï karë ka Jon Abatica më thuno
ködë naka tin ker më polo ölïmö can rwök,
ëka jö na ger tëmö gïnï më maö kï tëk.
13 Pïën edwarpïny kïbëc ëka Cïk ka Muca
odwaro gïnï naka othuno ködë ï karë ka
Jon;
14 ëka ka ïmïtö unu yeo köpgï, Jon ënë Eliya
n'onwongo myero obin.
15 Ngat na ithe tye, myero ën owiny.

16 "An abino poro rok më karë ni kï ngö?
Cal k'ëthïnö na bedo ï kabedo më cuk gïnï
ëka cwodo ewodhgï:
17 " 'Wan ëküdhö pelu pïrwu,
ëka un ba ïmyël;
wan ewero wer lyël,
ëntö un ba ikumo.'
18 Pïën Jon obino na ba cemo onyo madhö
gin mörö, ëka gïn kobo nï, 'Ën tye kï cen.'
19 Wod ka Dhanö obino na cemo ëka
medho, ëka gïn kobo nï, 'Ën obedo ngat
n'owor ëka amërö, obedo okone k'ëcök
ocoro ëka ëbal.' Ëntö ryëkö ënë moko tic
mërë na ën tio."

Can na bino podho ï kom peci na ba ongut (Luka 10:13-15)

20 Cë kinge Yecu öcakö twak k'akëmö kï jö
më peci nön kanya ën onwongo obedo ka
tio tango mërë ïë, pïën jö na tye ïë ökwërö
gïnï ngut ökö.
21 "Ibino nënö can in, Korajin! Ibino nënö
can in, Bethecaida! Ka tango n'onwongo
ëtïmögï bothwu onwongo ëtïmö ï Turo
ëka Cidon, kono onwongo ongut gïnï cön,
nakun ruko gïnï böngü cöla ëka juko gïnï
wigï kï buru.
22 Ëntö an akobo niwu nï Obanga bino
tïmö kïca na thwönë rwök ï nïnö më ngölö-
köp both jö më Turo ëka Cidon na löö wu.
23 Ëka in, Kaperanaum, ebino tingoni yo
malö ï polo? Pathï kömanön, ebino dwökö ni
pïny ï kabedo ka jö n'öthöö. Ka onwongo
tango n'onwongo etio bothi onwongo etio
ï Codom, onwongo twërö bedo naka ï karë
ni.
24 Ëntö an akobo niwu nï Obanga bino
tïmö kïca na thwönë rwök ï nïnö më ngölö-
köp both jö më Codom na löö wu."

Bin unu botha ëk iywe unu (Luka 10:21-22)

25 Ï karë nön Yecu okobo nï, "An apaki
Apap, Rwoth më polo ëka lobo, pïën ïkanö
jami ni ökö kï both jö na ryëk ëka kï both
jö na ngeo pïny, ëka inyutho both ëthïnö na
pod thïnö.
26 Eyo, Apap, man ënë kite n'onwongo in
ïmïtö nï ötïmërë ködë na yomo cwinyi."
27 "Apapna otyeko mïö jami kïbëc ökö
botha. Ngat mörö ope na ngeo Wod kono
Apap këkën, ëka ngat mörö ope na ngeo
Apap kono Wod këkën ëka both jö na Wod
öyërö më nyutho ën."
28 Cë Yecu okobo nï, "Bin unu botha, jö
kïbëc n'odhero ëka kï jö na yëc önüögï, cë an
abino mïöwu yweo.
29 Ting unu ayokothna ëka inwong unu
pwony kï botha, pïën an awör ëka amwol
ï cwinya, ëka ibino unu nwongo yweo pï
tipowu.
30 Pïën ayokothna yëö yot, ëka yëcna ba
pëk."

11:10 Malaki 3:1

12

Yecu obedo Rwoth më Cabït (Marako 2:23-28; Luka 6:1-5)

1 Ï karë nön Yecu owok ï pwothi n'epuro
bël ïë k'ëlübkörë ï ceng Cabït k'Eyuda. Këc
onwongo oneko ëlübkörë, cë gïn öcakö rïdhö
with bël ëka omwodo gïnï.
2 Ëntö ï karë n'Eparicayo önënö, cë okobo
gïnï both Yecu nï, "Në́n, ëlübkori tye gïnï ka
tïmö gin na cïk ökwërö nï kür ëtïm ï ceng
Cabït k'Eyuda."
3 Yecu okobo bothgï nï, "Un ba ïkwanö
gin na Daudi ötïmö ï karë na kec oneko ën
kanya acël k'ewodhe?
4 Ën ödönyö ï öt k'Obanga, cë Daudi
ëka ewodhe öcamö ogati n'eketho ï nyim
Obanga—n'onwongo cïk ökwërö nï gïn kür
öcam, ëntö pï ëlamdhök këkën.
5 Onyo un ba ïkwanö kï ï cïk nï ëlamdhök na
tye ï öt k'Obanga twërö gïnï tic ï ceng Cabït
k'Eyuda ëka nwongo ba öbalö gïnï?
6 An akobo niwu nï tye gin mörö kany na
dit na löö öt k'Obanga.
7 Ka cë onwongo ingeo unu tyën köp ni,
'An amïtö kïca, pathï lee më atyëra,' on-
wongo myero kür dök ïngöl unu köp ï wi jö
n'ope kï bal.
8 Piën Wod ka Dhanö ënë obedo Rwoth
më Cabït."

Ëcwö na cïngë ötal (Marako 3:1-6; Luka 6:6-11)

9 Cë Yecu öya ökö kï kunön ëka öcïdhö
ödönyö ï cinagogagï,
10 kanya onwongo ëcwö mörö na cïngë
ötal tye ïë. Eparicayo onwongo tye ka
rangö gïnï kite mörö më dotho Yecu, cë
openyo gïnï ën nï, "Cïk yeo nï ëcang dhanö
ï ceng Cabït?"
11 Yecu okobo bothgï nï, "Ka ngat mörö
kï kinwu tye kï römö acël cë opodho ï bur
ï ceng Cabït, in ba ïmakö ëka ïywaö yökö?
12 Dhanö pïrë tëk rwök löö römö ökö! Pï
manön cïk yeo nï ëtïm gin na bër ï ceng
Cabït."
13 Cë ën okobo both ëcwö nön nï, "Ryë
badi." Cë ëcwö nön öryëö badë, ëka badë
öcang ökö na bër ödökö calö nökënë ca.
14 Ëntö Eparicayo odonyo yökö cë öyübö
gïnï köp kite na myero enek gïnï kï Yecu.

Atic n'Obanga öyërö

15 Ï karë na Yecu ongeo yüb më nekonë,
öya ökö kï kunön. Lwak na pol ölübö gïnï ën,
cë Yecu öcangö jö kïbëc n'onwongo two.
16 Ën öcïkögï nï kür okob gïnï both jö
nökënë köp ï kome.
17 Man ötïmërë ëk köp n'onwongo ad-
warpïny Icaya ötwakö pïrë ocobere:
18 "Man ënë aticna na an ayërö,
ngat na an amarö, na cwinya yom ï
kome.
An abino ketho Tipona ï kome,
ëka ën bino kobo ngölö-köp atïr both
erok.
19 Ën ba bino dhaa onyo ba bino redo rwök,
ngat mörö ope na bino winyo dwönë ï
yodhi.
20 Ën ba bino türö agada n'ogom,
ëka ba bino neko wicu tara na tye ka
dung,
naka ka ën okelo ngölö-köp atïr ï löc.
21 Lobo kïbëc bino bedo kï gen pï
nyïngë."

Yecu ëka Belijebul (Marako 3:20-30; Luka 11:14-23)

22 Cë ekelo both Yecu ëcwö mörö na cen
tye ï kome n'onwongo wangë öthöö ëka ba
twak. Yecu öcangö ëcwö nön ëk ötwakï ëka
önën pïny.
23 Jö kïbëc obedo gïnï kï ur rwök ï kom gin
na Yecu ötïmö ëka okobo gïnï nï, "Man twërö
bedo Wod ka Daudi?"
24 Ëntö ï karë n'Eparicayo owinyo gïnï
köp ni, okobo gïnï nï, "Dhanö ni ryëmö cen
kï twërö ka Belijebul, na ënë obedo adit ka
cene."
25 Yecu ongeo ngö n'onwongo gïn tye ka
thamö, cë okobo bothgï nï, "Ker kïbëc ka
opokere ïë arïö bino bal ökö, ëka pacö onyo
öt ka opokere ïë arïö ba twërö cung.
26 Ka Catan ryëmö Catan, nwongo ën
opokere ï dul arïö ï kome kënë. Cë dong ker
mërë twërö cung nïngö?
27 Ka an aryëmö cen kï twërö ka Belije-
bul, jöwu dong ryëmö gïnï cen kï twërö ka
nga? Pï manön, gïn ënë dong bino bedo gïnï
ëngöl köpwu.

12:7 Kocea 6:6 **12:21** Icaya 42:1-4

28 Ëntö ka an aryëmö cen kï twërö ka Tipo
k'Obanga, cë ker k'Obanga obino dong ökö
bothwu.
29 “Dhanö mörö ope na twërö dönyö ï öt
ka ngat na tëk më yakö jami mërë, thwara
ka ën öcakö tweno dhanö na tëk ni ökö ëka
dong cakö yakö jami kï ï ödë.
30 “Ngat n'ope kukura nwongo ën ba
mïta, ëka ngat mörö na ba könya më cökö
kanya acël köda këthö akëtha.
31 Pï manön akobo niwu, bal kïbëc ëka
ayeny ëtwërö tïmö kïca ïë, ëntö bal më
yanyö Tipo Naleng ba ebino tïmö kïca ïë.
32 Ngat mörö na twakö köp na rac ï kom
Wod ka Dhanö ebino tïmö kïca nïnë, ëntö
ngat na twakö köp na rac ï kom Tipo Naleng
ba ebino tïmö kïca nïnë, kadï ï karë ni onyo
ï karë na tye ka bino anyim.
33 “Yath na bër nyakö nyige na bëcö, ëka
yath na rac nyakö nyige na reco, pïën yath
engeo kï nyige.
34 Un ëthïnö ororo, ïtwërö unu twakö köp
na bër nïngö, nakun un jö na reco? Pïën köp
na tye ï cwiny dhanö ënë dhö dhanö twakö.
35 Dhanö na bër kwanyö gin na bër kï kin
jami mërë na bëcö na ën ökanö ï cwinye, ëka
dhanö na rac kwanyö gin na rac kï kin jami
na reco na ën ökanö ï cwinye.
36 An akobo niwu nï köp kïbëc më
carö̈carö̈ na dhanö twakö na ba gwökërë
gïnï ïë ebino pido pïrë ï nïnö më ngölö-köp.
37 Pïën kï köp na in ïtwakö ënë bino mïöni
ïlöö köp, ëka kï köp na in ïtwakö ënë bino mïö
ëngölö köp loi.”

Anyuth ka Yona
(Marako 8:11-12; Luka 11:29-32)

38 Cë jö mökö n'obedo Eparicayo ëka ep-
wony cïk okobo gïnï both Yecu nï, “Apwony,
wan ëmïtö nënö anyuth më tango na yaa kï
bothi.”
39 Ëntö Yecu ögamö nï, “Rok na reco ëka
jö na yeegï ope ï kom Obanga penyo gïnï pï
anyuth më tango! Ëntö mörö ope n'ebino
mïö na path k'anyuth k'adwarpïny Yona.
40 Pïën kite na calö Yona onwongo obedo
ïï rëc na thwönë nïnö adek, kiceng ëka ki-
wor, kömanön Wod ka Dhanö bino bedo
nïnö adek, kiceng ëka kiwor, ï ngöm.
41 Jö më Ninebi bino cung gïnï kï rok
më karë ni ëka bino ngölö gïnï köp ï kome;
pïën ongut gïnï ï karë më tïtö köp na Yona
onwongo ötïtö, ëka kobedini ngat na dit na
löö Yona tye kany.
42 Alöc na dhakö na tye yo kukwap lobo
bino cung kanya acël kï rok më karë ni ëka
ngölö-köp ï kome; pïën ën öya kï ï ajiki lobo
më winyo ryëkö ka Colomon, ëka ngat na
dit na löö Colomon tye kany.
43 “Ka tipo na rac öya ökö kï ï kom dhanö
mörö, ën cïdhö rimo kabedo na pii ope ïë
cë rangö ka yweo ëka ba nwongo kabedo
mörö.
44 Cë ën kobo nï, ‘An abino dök ï öt na
an aya kï ïë.’ Ka othuno, cë nwongo öt tye
nono, ëywëö na leng ëka ëyübö ökö na bër.
45 Cë dong cïdhö kelo tipo na reco abïrö
nökënë gïnï na löö ën ökö, cë dönyö gïnï ïë
ëka bedo kany nön. Kinge dhanö nön bino
bedo na rac na löö kite n'onwongo obedo
ködë cön. Manön kite na bino bedo ködë ï
kom rok na rac më karë ni.”

Aya ka Yecu ëka utmego mërë
(Marako 3:31-35; Luka 8:19-21)

46 Ï karë na Yecu onwongo pod tye ka
twak kï lwak, aya mërë ëka utmego mërë
onwongo ocung gïnï yökö nakun mïtö gïnï
twak ködë.
47 Cë dhanö mörö okobo both Yecu nï,
“Ayani ëka utmegoni ocung gïnï yökö mïtö
twak kodi.”
48 Yecu ögamö nï, “Ayana ënë nga ëka
utmegona ënë ngagï?”
49 Cë Yecu öcïmö ëlübkörë, cë okobo nï,
“Man ënë ayana ëka utmegona.
50 Pïën dhanö na tio gin n'Apapna na tye
ï polo mïtö, manön ënë ömëra, amëra, ëka
ayana.”

13

Carolok ï kom acwö kodhi
(Marako 4:1-9; Luka 8:4-8)

1 Ï nïnö acël nön Yecu öya ökö kï ï öt, cë
öcïdhö obedo ï dhö nam.
2 Lwak na pol rwök öcökërë gïnï bothe,
ömïö ën ödönyö ï yeya cë obedo ïë, nakun
jö kïbëc ocung gïnï ï dhö nam.

12:42 1 Rwodhi 10:1-10; 2 Thëkwarö 9:1-12

3 Cë okobo bothgï köp na pol ï carolok,
nakun kobo nï: “Apur öcïdhö më cwönö
kodhi.
4 Ï karë na ën tye ka cwöc, kodhi mökö
ökïr ï nget yoo, ëka wïny obino cë öcamö gïnï
ökö.
5 Kodhi nökënë ökïr kanya obedo kitekite,
na ngöm nönök ïë. Kodhi ni otuu pïöpïö
pïën ngöm onwongo rëp.
6 Ëntö ï karë na ceng öryëny öwangögï
rwök, oner gïnï ökö pïën oriigï ba ödönyö na
thuth.
7 Kodhi nökënë ökïr ï kin okudhi, cë
okudhi ödöngö ëka ödïögï ökö.
8 Kodhi nökënë ökïr ï kom ngöm na bër, cë
önyakö nyig-gï, mökö mia acël, nökënë pyer
abicël, ëka mökö pyer adek na kadhö man
onwongo ëcwö.
9 Ngat na tye kï ith më winyo myero
owiny.”
10 Cë ëlübkör Yecu obino bothe ëka
openyo gïnï nï, “Pïngö in ïtwak kï carolok
both jïï?”
11 Yecu ögamö nï, “Ngec më müng më ker
më polo ëmïö ökö bothwu, ëntö ba ëmïö
bothgï.
12 Pïën ngat na tye kï gin mörö, ebino
mëdö bothe, ëka bino bedo ködë na büp.
Ngat n'ope kï gin mörö, naka gin na ën tye
ködë ebino kwanyö ökö kï bothe.
13 Man ënë ngö n'ömïö an atwak kï car-
olok both jïï:
“Kadï bed nënö gïnï pïny, ba neno gïnï;
kadï bed winyo gïnï, ba winyo onyo
nïang gïnï.
14 Köp k'Obanga na yam adwarpïny Icaya
odwaro ocobere kakarë ï komgï nï:
“ ‘Un ibino winyo, ëntö ba ibino nïang ïë;
un ibino nënö, ëntö ba ibino unu nïang
ïë.
15 Pïën jö ni cwinygï dong ödökö na nwang;
ithgï ba winyo köp,
ëka oumo wang-gï ökö.
Cë wang-gï ba twërö nënö pïny,
ëka ithgï ba twërö winyo köp,
cwinygï ba twërö nïang,
ëka ba twërö gïnï lökërë botha,
ëk an acang-gï.’
16 Ëntö wangwu tye kï gum, pïën nënö gïnï
pïny, ëka ithwu pïën winyo gïnï köp.
17 An akobo niwu köp adyer nï edwarpïny
na pol ëka kï jö na kitegï atïr öparö gïnï më
nënö ngö na un itye ka nënö, ëntö ba önënö
gïnï, ëka më winyo ngö na un itye ka winyo
ëntö ba owinyo gïnï.
18 “Winy unu dong ngö na carolok ï kom
acwö kodhi gönyö:
19 Ka dhanö mörö owinyo köp më ker
k'Obanga cë ba önïang ïë, ngat na rac
na nyïngë Catan bino ëka kwanyö kodhi
n'onwongo ëcwö ï cwinye ökö. Man ënë
kodhi n'ökïr ï yoo.
20 Kodhi n'ökïr kanya obedo kitekite,
cung pï jö na gamö köp k'Obanga pïöpïö kï
yom cwiny ka gïn owinyo.
21 Ëntö kite n'ope k'orii, bedo pï karë
mörö na nönök. Ka can onyo ayela mörö
obino pï köp k'Obanga, ën podho ökö
pïöpïö.
22 Kodhi n'ökïr ï kin okudhi, cung pï jö na
winyo köp, ëntö parö köp më kwö më lobo
ni ëka miti më lönyö dïö köp ökö, cë mïö ba
nyak gïnï.
23 Ëntö kodhi n'ëcwö ökïr ï ngöm na bër,
cung pï jö na winyo köp ëka nïang gïnï ïë.
Gïn nyakö nyig-gï, nökënë mia acël, nökënë
pyer abicël, ëka nökënë pyer adek.”

Carolok më döö

24 Yecu dökï okobo bothgï carolok nökënë
nï: “Ker më polo cal kï dhanö mörö n'öcwö
kodhi na bëcö ï pwodho mërë.
25 Ëntö ï karë na jö kïbëc önïnö gïnï ökö,
langö mërë obino cë öcwö nyig döö ï kin kal,
ëka öcïdhö ökö.
26 Ï karë na kal n'ëpïdhö otuu ödöngö, kal
öngök, cë döö thon öcakö nen.
27 “Etic ka won pwodho öcïdhö gïnï bothe
cë openyo gïnï ën nï, ‘Adwong, in onwongo
ba ïcwö kodhi na bëcö ï pwodhoni? Kara
döö dökï öya kï kwene?’
28 “Won pwodho ögamö nï, ‘Langö ënë
ötïmö kömanön.’
“Cë etic openyo ën nï, ‘In ïmïtö nï wan
ëcïdh epudh döö nön gïnï ökö?’
29 “Ëntö won pwodho ögamö nï, ‘Pe, pïën
ka itye unu ka pudho döö, un ïtwërö pudho
kal ökö kanya acël kï döö.
30 Wëk unu döö kï kal ödöng gïnï kanya
acël naka ï karë më kac. Ï karë nön an

13:15 Icaya 6:9-10

abino kobo both ëkac: Cak unu pudho döö ökö ëka itwe unu ï dul na papath më awanga; cë ïcök unu kal ëka iketh unu ï dërönа.' "

Carolok ï kom kodhi karadali ëka thöbï

31 Ën dökï okobo bothgï carolok nökënë:
"Ker më polo cal kï nyig kodhi karadali, na
dhanö otero cë öpïdhö ï pwodho mërë.
32 Kodhi karadali obedo kodhi na tïdï
rwök kï kin kodhi kïbëc, ëntö ka ödöngö
dökö na thwönë kï kin jami na tye ï pwodho
ëka bedo yath, na wïny na ngwëcö kï malö
bino gërö udigï ï jangë gïnï."
33 Ën dökï okobo bothgï carolok nökënë:
"Ker më polo cal kï thöbï na dhakö mörö
ökwanyö cë orubo kï mökö ogati na thwönë,
naka ka mökö kïbëc oyenyo okwot."
34 Yecu ötwakö köp ni kïbëc kï carolok
both lwak; ën ba okobo gin mörö bothgï na
ba otio kï carolok.
35 Man ötïmërë ëk köp na yam adwarpïny
ötwakö ocobere:
"An abino twak kodwu kï carolok gïnï,
an abino kobo jami n'ökanërë cakërë
anaka ï acaki cweno lobo."

Yecu ögönyö tyën köp më carolok më döö

36 Cë Yecu öwëkö lwak ëka öcïdhö ödönyö
ï öt. Ëlübkörë obino bothe cë okobo gïnï
nï, "Göny nïwa carolok ï kom döö na tye ï
pwodho."
37 Yecu ögamö nï, "Ngat n'öcwö kodhi na
bëcö ënë Wod ka Dhanö.
38 Pwodho ënë lobo, ëka kodhi na bëcö
cung pï jö më ker k'Obanga. Döö ënë ëthïnö
ka ngat na rac,
39 ëka langö n'öcwö kodhi nön gïnï ënë
Catan. Kac ënë ajiki pïny, ëka ëkac ënë
emalaika.
40 "Kite na calö epudho kï döö gïnï ködë
ëka ëwangö ökö ï mac, bino bedo nï kömanön
thon ï ajiki pïny.
41 Wod ka Dhanö bino oro emalaika
mërë, ëka bino cökö gïnï kï ï ker mërë gin na
kïbëc na kelo bal ëka kï jö kïbëc na tïmö gin
na rac.
42 Gïn bino bologï ï mac na lyeth, kanya
koko ëka kaö lak tye ïë.
43 Cë jö na kitegï atïr bino ryëny gïnï calö
ceng ï ker k'Apapgï. Ngat na ithe tye, myero
ën owiny.

Carolok ï kom lönyö n'ëkanö

44 "Ker më polo cal kï lönyö n'ëkanö ï
pwodho. Ka dhanö onwongo, cë iko dökï,
ëka pï yom cwinye mïö ën cïdhö cadhö
jami kïbëc n'onwongo ën tye ködë, cë wïlö
pwodho nön ökö.
45 "Ker më polo cal dökï k'acath na rangö
jami na bëcö na wel mërë tëk.
46 Ka onwongo mörö acël na bër rwök, ën
cïdhö cë cadhö jami kïbëc n'onwongo ën tye
ködë ëka wïlö gin nön ökö.

Carolok ï kom böö

47 "Ker më polo cal dökï kï böö
n'onwongo ëcïkö ï nam n'ömakö koth rëc
kïbëc na papath.
48 Ï karë na böö opong, ëcïk rëc öywaö gïnï
böö yökö ï lak kulo. Cë obedo gïnï pïny ëka
öyërö gïnï rëc na bëcö eketho ï adïta, ëntö
eyuo man onwongo tye gïnï na rac ökö.
49 Man ënë kite na bino bedo ködë ï karë
më ajiki pïny. Emalaika bino bino gïnï ëka
poko jö na reco ökö kï kom jö na kitegï atïr,
50 ëka bologï ï mac na lyeth, kanya koko
ëka kaö lak tye ïë."
51 Yecu openyogï nï, "Un ïnïang ï kom köp
ni kïbëc?"
Gïn ögamö nï, "Eyo, wan ënïang ïë."
52 Cë Yecu okobo nïgï nï, "Pï manön ap-
wony cïk mörö këkën n'epwonyo kï köp ï
kom ker më polo cal kï won öt, na kwanyö
jami na nyen ëka jami na cön kï kanya ën
kanö lönyö mërë ïë."

Ëkwërö Yecu kï ï Najaret

53 Ï karë na Yecu otyeko twakö carolok ni
gïnï, ën öya ökö kï kunön.
54 Cë ën odwogo ï lobo thurgï ëka öcakö
pwonyo jïï ï cinagogagï. Jïï obedo kï ur
rwök cë okobo gïnï nï, "Dhanö ni onwongo
ryëkö ëka tëkö më tango ni gïnï kï kwene?"
55 Man ba obedo wod k'apaa bao? Aya
mërë pathï Maria, ëka utmego mërë ba gïn
ënë Yakobo, Yocepu, Cimon ëka Yuda?
56 Amege mërë kïbëc ba tye gïnï kod onu
kany? Cë dhanö ni onwongo köp ni kïbëc kï
kwene?
57 Cë gïn ökwërö ën ökö.

13:35 Jabuli 78:2

Ëntö Yecu okobo bothgï nï, “Adwarpïny ëwörö ï kabedo kïbëc na path kï ï lobo thurgï ëka kï ï pacögï.”
58 Yecu ba otio tango na pol kunön, pïën yeegï onwongo ope.

14

Thöö ka Jon Abatica (Marako 6:14-29; Luka 9:7-9)

1 Ï karë nön Erode n'obedo alöc më Galilaya owinyo köp na pol ï kom Yecu,
2 ëka ën okobo both etic mërë nï, “Man ënë Jon Abatica, n'ocer ökö kï ï kin jö n'öthöö! Manön ënë ömïö ën tye ka tio koth tango na calö man.”
3 Erode onwongo ömakö Jon ëka otweo ën ï buc pï Kerodia dhakö k'ömïn mërë Pilipo,
4 pïën Jon Abatica onwongo obedo ka kobo both Erode nï, “Cïk ba oyeo nï ïlök dhakö k'omeru obed megi.”
5 Erode onwongo mïtö neko Jon ökö, ëntö onwongo lworo jïï, pïën gïn onwongo yeo nï Jon obedo adwarpïny.
6 Ëntö ï karë më po pï nywölö Erode, nyaka Kerodia ömyël ï nyim wele cë oyomo cwiny Erode rwök,
7 n'ömïö ën öcïkërë nakun kwongere both nyakö nön më mïö gin na kïbëc na ën bino penyo pïrë.
8 Aya mërë okobo nïnë köp na ën myero okobi, cë nyakö nön öcïdhö okobo nï, “Mïa wi Jon Abatica ï canïa kany.”
9 Cë rwoth Erode okumo rwök, ëntö pï kwong na ën okwongo ëka pï wele mërë, ömïö ën öcïkö nï myero ëmïï.
10 Cë Erode ooro acikari mërë më cïdhö nguno ngut Jon ökö kï ï buc,
11 ëka oketho gïnï wie ï canïa cë ëmïö both nyakö nön n'otero both aya mërë.
12 Kinge ëlübkör Jon obino gïnï otingo kome ëka oiko gïnï. Cë gïn öcïdhö okobo both Yecu.

Yecu öpïdhö jö elip abic (Marako 6:30-44; Luka 9:10-17; Jon 6:1-14)

13 Ï caa na Yecu owinyo gin n'ötïmërë ï kom Jon, ën öya ökö kï kunön kï yeya cë öcïdhö yo kanyalik më bedo kënë. Ï karë na jïï owinyo gïnï köp nön, cë ölübö gïnï körë nakun wotho kï tyën-gï kï ï peci na papath.
14 Ï karë na Yecu idho kï ï yeya, ën önënö lwak na pol, ëka kïca ömakö ën ï komgï, cë öcangö jö n'onwongo two gïnï.
15 Ka othuno kothyeno, ëlübkörë obino bothe cë okobo gïnï nï, “Pïny ocido dong ökö ëka kany obedo kanyalik. Mïï jïï öcïdh gïnï ï kin peci ëk öcïdh öwïl gïnï cem më acamagï.”
16 Yecu ögamö nï, “Gïn myero kür öcïdhï ökö, miwugï gin mörö më acama.”
17 Gïn ögamö nï, “Wan etye kany k'ogati abic ëka kï rëc arïö këkën.”
18 Yecu okobo nï, “Kel unugï botha kany.”
19 Cë ën okobo both lwak më bedo pïny ï kom lum. Yecu ökwanyö ogati abic ëka rëc arïö cë önënö malö ï polo, ën ölëgö gum ëka opoko ï ogati gïnï. Cë ömïögï both ëlübkörë, ëka ëlübkörë ömïögï both jïï.
20 Gïn kïbëc ocemo oyeng gïnï. Ëlübkörë öcökö gïnï ngïny cem n'odong pong aditi apar wie arïö.
21 Jö n'öcamö gïnï cem nön onwongo römö gïnï cwö elip abic, na ba ëkwanö mon ëka ëthïnö.

Yecu owotho ï wi pii (Marako 6:45-52; Jon 6:15-21)

22 Cücüth Yecu ömïö ëlübkörë ödönyö ï yeya më cïdhö anyim nïnë yo löka nam tung ca, nakun ën pod odong më mïö lwak cïdhö ökö.
23 Kinge na dong Yecu ömïö lwak öcïdhö ökö, ën öcïdhö ï wi kidi kënë më lëga. Ï karë na dong pïny oyutho, ën onwongo tye kënë kunön,
24 ëntö yeya onwongo dong öcïdhö ökö na bor kï ï lak nam, pii na tingere malö onwongo yelo yeya, pïën yamö onwongo tye ka kudho bino ï komgï.
25 Ï kin caa abungwën ëka caa apar wie arïö më ruu ka pïny, Yecu obino both ëlübkörë na wotho ï wi pii.
26 Ï karë n'ëlübkörë önënö ën wotho ï wi pii, cë tipo komgï öthöö ökö. Gïn oredo rwök pï lworo, nakun kobo gïnï nï, “Man obedo jwök!”
27 Ëntö cücüth Yecu okobo nïgï nï, “Dïï unu cwinywu, an ënön. Kür ilwor unu.”
28 Cë Petero ögamö dhögë nï, “Rwoth, ka in ënön, mïa abin bothi nakun awotho ï wi pii.”
29 Yecu okobo nïnë nï, “Bin.”

Cë Petero oidho ökö kï ï yeya, owotho ï wi pii më bino both Yecu.
30 Ëntö ka Petero önënö yamö tye ka kudho rwök, ën öcakö bedo na lwor ëka öcakö lüny ï pii. Cë okok nï, “Rwoth, lara!”
31 Cücüth Yecu olyao cïngë cë ömakö ën ëka okobo nï, “In itye kï yee na tïtïdï. Pïngö in ibedo ka kalakala?”
32 Ï karë na gïn dong ödönyö ï yeya, cë yamö ocung ökö.
33 Cë ëlübkör Yecu n'onwongo tye gïnï ï yeya öcakö gïnï wörö ën nakun kobo gïnï nï, “Adyer, in ibedo Wod k'Obanga.”
34 Kinge na dong gïn öngölö nam, othuno gïnï ï lobo Genecaret.
35 Ï karë na jö na tye ï kabedo nön ongeo Yecu, cë ooro gïnï köp ï kabedo kïbëc n'ögürö lobo nön. Jïï okelo etwoe kïbëc both Yecu.
36 Gïn ökwaö ën ëk etwoe ogud gïnï lak böngü mërë këkën, ëka jö kïbëc n'ogudo ëcangögï ökö.

15

Pwony më thëkwarö k'edong (Marako 7:1-13)

1 Kinge karë mörö, Eparicayo mökö ëka epwony cïk öya gïnï kï ï Jerucalem obino both Yecu cë openyo gïnï nï,
2 “Pïngö ëlübkori türö gïnï cïk më thëkwarö k'edong? Gïn cemo na ba ölwökö gïnï cïnggï.”
3 Yecu ögamö nï, “Ëka pïngö un ba ïlübö unu cïk k'Obanga pï lübö cïk më thëkwaröwu?
4 Pïën Obanga okobo nï, ‘Wör apapni ëka ayani’ ëka ‘Ngat na bino yanyö apap mërë onyo aya mërë myero enek ökö.’
5 Ëntö ikobo unu nï ka dhanö mörö okobo both apap mërë onyo aya mërë nï, ‘Gïn n'onwongo myero akonyi ködë amïö dong ökö both Obanga,’
6 ën myero kür ‘öwör k'apap mërë’ ködë. Ï yoo nön un ïkwërö köp n'Obanga okobo pï lübö cïk më thëkwaröwu.
7 Un etwodo! Icaya yam ötwakö köp n'atïr ï karë na ën odwaro köp ï komwu:
8 “ ‘Rok ni wöra gïnï kï del dhögï,
ëntö cwinygï bor köda.
9 Gïn wöra nono;
pwonygï obedo cïk na makö kite ka dhanö.’ ”
10 Yecu ocwodo lwak bothe, cë okobo nïgï nï, “Winy ëka ïnïang unu.
11 Pathï gin na dönyö kï ï dhö dhanö ënë balö dhanö ëntö gin na donyo kï ï dhö dhanö ënë balö dhanö.”
12 Cë ëlübkör Yecu obino bothe ëka openyo gïnï nï, “In ingeo nï Eparicayo cwinygï öwang rwök ï karë na gïn owinyo köp na in ikobo?”
13 Yecu ögamö nï, “Gin apïdha këbëc n'Apapna na tye ï polo ba öpïdhö ebino pudho ökö k'orii mërë gïnï.
14 Wëk unu obed gïnï; gïn obedo ëthöö wang na pëö ëthöö wang ewodhgï. Ka athöö wang pëö athöö wang awodhe, gïn këbëc bino podho ï bur.”
15 Cë Petero okobo nï, “Göny nïwa carolok ni.”
16 Yecu openyogï nï, “Un kara thon bara ïnïang unu?
17 Un ba ïnïang unu nï gin na këbëc na dönyö ï dhö dhanö dönyö ï ïc ëka donyo yökö kï ï komi?
18 Ëntö jami na donyo yökö kï ï dhö dhanö yaa kï ï cwiny dhanö, ëka jami ni ënë balö dhanö.
19 Pïën gin na yaa kï ï cwiny dhanö ënë thama na reco, nek, elomi, tïm më ölyang, kwalö kwo, caden më twodo, ëka ayeny.
20 Man ënë jami na balö dhanö; ëntö pathï cem kï cïng na ba ëlwökö ënë balö dhanö.”

Yee ka dhakö më Kanaan (Marako 7:24-30)

21 Kinge na Yecu öya ökö kï kunön ën öcïdhö ï lobo n'ögürö Turo ëka Cidon.
22 Cë dhakö mörö më Kanaan n'öya kï ï lobo nön obino bothe nakun kok nï, “Rwoth, Wod ka Daudi, kïca omaki ï koma! Cen ömakö nyara na rac rwök!”
23 Ëntö Yecu ba ögamö dhögë. Cë ëlübkörë obino bothe ëka ökwaö gïnï ën nï, “Ryëm dhakö ni öcïdh ökö, pïën tye ka mëdërë kï koko ï körwa.”
24 Cë Yecu ögamö nï, “An onwongo eora both jö Icarael këkën, pïën gïn tye na calö rom n'orwenyo.”

15:4 Yaa 20:12; Nwönö Cïk 5:16 **15:4** Yaa 21:17; Elebi 20:9 **15:9** Icaya 29:13

25 Ëntö dhakö ni obino ëka orumo cöngë ï
nyim Yecu nakun kobo nï, “Rwoth, könya!”
26 Yecu ögamö nï, “Ba bër më yuo cem
k'ëthïnö yo both gwongi.”
27 Dhakö nön ögamö nï, “Eyo, Rwoth, ëntö
naka thon gwongi camö gïnï ngïny cem na
podho kï ï mëja k'editegï.”
28 Së Yecu ögamö nï, “Dhakö, in itye kï yee
na thwönë! Ëk gin na in ïmïtö ötïmërë kite
na in ïmïtö.” Së nyarë öcang ökö ï caa nön
kikokome.

Yecu öcangö jö na pol

29 Yecu öya ökö kï kunön ëka oroko nget
Nam më Galilaya. Ën öcïdhö yo wi kidi së
obedo pïny.
30 Lwak na pol obino both Yecu nakun
ekelo engwalo, ëthöö wang, jö na mulo
amula, jö na thë lëbgï otwere, ëka etwoe
nökënë na pol, së gïn opyelo ï nyime; ëka
Yecu öcangögï.
31 Jïï obedo kï ur rwök ï karë na gïn önënö
jö na thë lëbgï otwere ka twak, jö na mulo
amula öryërë, jö n'ongwal ka wotho ëka
ëthöö wang nënö pïny. Së lwak öpakö gïnï
Obanga ka jö Icarael.

Yecu öpïdhö jö elip angwën (Marako 8:1-10)

32 Së Yecu ocwodo ëlübkörë bothe ëka
okobo nï, “Kïca ömaka ï kom jö ni; pïën
obedo gïnï dong botha kany pï nïnö adek
ëka ope gïnï kï gin mörö më acama. An ba
amïtö nï öcïdh gïnï na kec onekogï, pïën gïn
twërö wilere gïnï kï ï yoo.”
33 Ëlübkörë ögamö nï, “Onu ëtwërö
nwongo cem kï kany n'obedo thim nïngö
më pïdhö lwak ni?”
34 Yecu openyogï nï, “Ogati adi na un itye
ködë?”
Gïn ögamö nï, “Ogati abïrö ëka rëc mörö
na nönök.”
35 Së Yecu okobo both lwak ëk obed gïnï
pïny ï ngöm.
36 Së ën ökwanyö ogati abïrö kï rëc, ëka
kinge na dong ömïö pwöc both Obanga, ën
opokogï ëka ömïögï both ëlübkörë, së ömïö
gïnï both lwak.
37 Gïn kïbëc öcamö ëka oyeng gïnï. Kinge
cem, ëlübkör Yecu öcökö gïnï ngïnyë
n'odong aditi abïrö n'opong.
38 Wel jö n'ocemo gïnï onwongo tye elip
angwën, na ba ëkwanö mon ëka ëthïnö.
39 Kinge na dong Yecu ömïö lwak öcïdhö
ökö, ën ödönyö ï yeya ëka öngölö nam öcïdhö
ï lobo më Magadan.

16

Eparicayo ökwaö gïnï pï anyuth (Marako 8:11-13; Luka 12:54-56)

1 Eparicayo ëka Ecadukayo obino gïnï
both Yecu së ötëmö gïnï ën nï onyuth bothgï
anyuth n'öya kï ï polo.
2 Yecu ögamö nï, “Ka pïny oyutho, un
ikobo nï, ‘Pïny bino bedo na bër, pïën polo
nen na kwar,’
3 ëka ï kodiko cön un ikobo nï, ‘Tin yamö
bino kudho rwök, pïën polo nen na kwar
ëka ocido na cöl.’ Un ingeo poko kin gin na
nen ï pöl, ëntö ba ïtwërö unu poko anyuth
më karë gïnï.
4 Rok na reco ëka jö na yeegï ope ï
kom Obanga penyo gïnï pï anyuth më
tango, ëntö mörö ope n'ebino mïö na path
k'anyuth k'adwarpïny Yona.” Së Yecu öya
ökö kï bothgï ëka öcïdhö ökö.

Thöbï k'Eparicayo ëka më k'Ecadukayo (Marako 8:14-21)

5 Ï karë n'ëlübkör Yecu öngölö gïnï nam yo
löka tung ca, wigï owil ökö më makö ogati.
6 Yecu okobo bothgï nï, “Gwökërë
unu kï ï kom thöbï k'Eparicayo ëka më
k'Ecadukayo.”
7 Gïn ölarö köp ni ï kin-gï kën-gï së okobo
gïnï nï, “Ën tye ka kobo pïën onu ba ëmakö
ogati mörö.”
8 Ï karë na Yecu ongeo ngö na gïn tye ka
larö, ën openyo nï, “Un jö na yeewu nök,
pïngö itye unu ka twak ï kinwu kenwu nï
ba ïmakö unu ogati mörö?
9 Un pod bara ïnïang unu? Un ba ipo ï
ogati abic pï jö elip abic, ëka aditi adi na un
ïcökö?
10 Onyo ogati abïrö pï jö elip angwën ëka
aditi adi na un ïcökö?
11 Pïngö ba ïnïang unu nï an onwongo ba
atye ka twakö köp ï kom ogati bothwu?
Ëntö bed nï gwökërë unu kï kom thöbï
k'Eparicayo ëka më k'Ecadukayo.”
12 Së kinge gïn önïang nï Yecu onwongo
ba tye ka kobo bothgï më gwökërë kï

kom thöbï n'etio ködë ï ogati, ëntö më gwökërë kï kom pwony k'Eparicayo ëka më k'Ecadukayo.

Petero otuco köp ï kom Yecu (Marako 8:27-30; Luka 9:18-21)

13 Ï karë na Yecu othuno ï lobo na cwök kï Cecaria Pilipi, cë ën openyo ëlübkörë nï, "Nga na jïï kobo nï Wod ka Dhanö obedo?"

14 Gïn ögamö nï, "Jö mökö kobo nï in ibedo Jon Abatica; jö nökënë kobo nï in ibedo Eliya; ëka jö nökënë pod kobo nï in ibedo Jeremia onyo ngat mörö acël ï kin edwarpïny."

15 Yecu openyogï nï, "Un kono ikobo unu nï an abedo nga?"

16 Cimon Petero ögamö nï, "In ibedo Meciya, Wod k'Obanga na kwö."

17 Yecu ögamö nï, "In itye kï gum, Cimon wod ka Yona, pïën ngat mörö ba onyutho nini köp ni ëntö Apapna na tye ï polo ënë onyutho nini.

18 Kobedini an akobo nini nï in ibedo Petero,* ëka ï wi kidi ni an abino gërö jö n'oye an ïë, ëka tëkö më thöö† ba bino löönö.

19 An abino mïöni agöny më ker më polo; gin na kïbëc na in itweo ï wi lobo ebino thon tweo ï polo, ëka gin mörö na in ïgönyö ï wi lobo ebino thon gönyö ï polo."

20 Cë Yecu öcïkö ëlübkörë rwök ëk kür okob gïnï both ngat mörö nï ën ebedo Meciya.

Yecu ötwakö köp ï kom thöö mërë (Marako 8:31-9:1; Luka 9:22-27)

21 Cakërë ï karë nön, Yecu öcakö nyutho both ëlübkörë nï myero ën ëcïdh yo Jerucalem ëka ëlïm can na pol rwök ï cïng edong, ëlamdhök na dito ëka epwony cïk. Ebino nekonë, ëntö ï nïnö më adek ebino cero ën ökö.

22 Cë Petero otero Yecu kï cecen ëka öcakö coko nakun kobo nï, "Obanga kür oye, Rwoth! Man myero kür ötïmërë ï komi!"

23 Yecu ölökërë both Petero cë okobo nï, "Yaa ökö kï botha, Catan! In ibedo orii ökö botha, pïën thamani ba obedo më k'Obanga, ëntö më ka dhanö."

24 Cë Yecu okobo both ëlübkörë nï, "Ka ngat mörö mïtö lübö köra, myero kono ökwërë kënë, ëka öcak tingo yath arïa mërë cë ölüb köra.

25 Pïën dhanö na mïtö larö kwö mërë bino rwenyo kwö mërë arwenya, ëntö dhanö mörö na bino rwenyo kwö mërë pïra bino nwongo kwö mërë.

26 Ngö na in ibino nwongo ka itye kï jami më lobo ni kïbëc cë irwenyo kwöni? Onyo ngö na dhanö twërö mïö më lökö kï kwö mërë?

27 Pïën Wod ka Dhanö bino dwogo kï dheo k'Apap mërë kanya acël k'emalaika mërë, ëka bino cülö ngat acëlacël na lübërë kï tic na ën otio.

28 An akobo niwu köp adyer, jö mökö n'ocung kany ba bino bïlö thöö na bara önënö gïnï Wod ka Dhanö ka tye ka bino ï ker mërë."

17

Kom Yecu ölökërë na path (Marako 9:2-13; Luka 9:28-36)

1 Kinge nïnö abicël, Yecu otero Petero, Yakobo ëka Jon ömïn Yakobo, cë öïdhö ködgï ï wi kidi malö kanya gïn onwongo tye ïë kën-gï.

2 Kï kunön kome ölökërë na path ï nyimgï. Terinyim Yecu öryëny calö ceng, ëka böng mërë ödökö na tar na calö tara ceng.

3 Cë athura Muca ëka Eliya onen bothgï, nakun tye ka twak gïnï kï Yecu.

4 Petero okobo both Yecu nï, "Rwoth, bër më bedo kany. Ka in ïmïtö, an abino yübö othogo adek—acël na megi, acël pï Muca ëka acël pï Eliya."

5 Ï karë na ën pod tye ka twak, pöl na tar oumogï ökö ëka dwön mörö ötwak kï ï pöl nakun kobo nï, "Man ënë Woda na an amarö; na ïa yom ï kome. Winy unu ën!"

6 Ï karë n'ëlübkör Yecu owinyo köp ni, lworo ömakögï rwök ëka oryebere gïnï pïny.

7 Ëntö Yecu obino bothgï cë ogudogï nakun kobo nï, "Yaa unu malö, kür ibed unu kï lworo."

8 Ï karë na gïn otingo wang-gï malö, ba önënö gïnï ngat mörö ëntö Yecu kënë.

9 Ï karë na gïn tye ka idho yo pïny kï ï wi kidi, Yecu öcïkögï nï, "Kür ikob unu both ngat mörö gin na un ïnënö, naka ka Wod ka Dhanö ecero ökö kï ï kin jö n'öthöö."

* **16:18** ***Petero*** gönyö nï *kidi.* † **16:18** ***Thöö*** onyo *kapïny.*

10 Cë ëlübkörë openyo gïnï Yecu nï, “Pïngö
epwony cïk kobo nï Eliya ënë myero öcak
bino?”
11 Yecu ögamö nï, “Eliya ënë myero öcak
bino adyer, ëka bino dwökö jami kïbëc
kakarë.
12 Ëntö an akobo niwu, Eliya otyeko dong
bino ökö, ëka gïn ba ongeo ën, ëntö gïn ötïmö
jami kïbëc na gïn mïtö ï kome. Ï yoo acël
nön, Wod ka Dhanö bino lïmö can ï cïng-gï
nï kömanön.”
13 Cë ëlübkör Yecu önïang gïnï nï ën on-
wongo tye ka twakö köp bothgï ï kom Jon
Abatica.

Yecu öcangö awobi na tye kï cen (Marako 9:14-29; Luka 9:7-43)

14 Ï karë na gïn obino both lwak, ëcwö
mörö obino both Yecu cë orumo cöngë ï
nyime,
15 nakun kobo nï, “Rwoth, kïca ömakï ï
kom woda pïën two araka ömakö ëka tye ka
lïmö can rwök. Pol karë two rëdhö ën ï mac
onyo ï pii.
16 An akelo ën both ëlübkori, ëntö cangö
ölöögï ökö.”
17 Yecu ögamö nï, “Un rok më karë ni
yeewu ope, kitewu thon öbal ökö, an abino
bedo kodwu pï karë na rom kwene? An
abino kwö kodwu pï karë na rom kwene?
Kel unu awobi nön botha kany.”
18 Yecu ocoko cen, cë odonyo yökö kï ï
kom awobi nön, ëka ï caa nön cücüth awobi
öcang ökö.
19 Cë ëlübkör Yecu obino bothe ï müng ëka
openyo gïnï nï, “Pïngö wan ba ëryëmö cen?”
20 Yecu ögamö nï, “Pïën yeewu onwongo
tïdï mörö. An akobo niwu köp adyer, ka
un itye kï yee na tïdï na calö nyig kodhi
karadali, un ïtwërö kobo nï kidi ni, ‘Mukiri
kï kany yo kuca’ ëka bino mukere. Gin
mörö ope na bino löönöwu.”
21 (Koth gin na calö man ba twërö donyo
yökö, kono ka kï lëga ëka rio kec këkën.)*

Yecu dökï ötwakö pï thöö mërë (Marako 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22 Ï karë na gïn öcökërë kanya acël ï
Galilaya, Yecu okobo bothgï nï, “Wod ka
Dhanö ebino ketho örörö ï kome.
23 Gïn bino neko ën ökö, ëka ï nïnö më
adek ebino cero ën.” Cë ëlübkör Yecu obedo
gïnï kï cwer cwiny rwök.

Ocoro më Öt k'Obanga

24 Kinge na Yecu ëka ëlübkörë othuno gïnï
ï Kaperanaum, ëcök ocoro më Öt k'Obanga
obino both Petero cë okobo gïnï nï, “Ap-
wonywu ba cülö ocoro më Öt k'Obanga?”
25 Petero okobo nï, “Cülö.”
Ï karë na Petero odwogo ï öt, Yecu ënë
öcakö twak ködë nakun penyo nï, “Ngö na
in ïthamö Cimon, rwodhi më lobo ni cökö
gïnï ocoro kï both ëthïnögï onyo kï both jö
nökënë?”
26 Cë Petero ögamö nï, “Kï both jö nökënë.”
Cë Yecu okobo both Petero nï, “Ka tye nï
kömanön cë ëthïnögï ba myero öcül.
27 Ëntö kadï bed nï kömanön, ëk kür onu
ëbal bothgï, cïdh ï dhö nam ëka ibol göl ï
pii. Kwany rëc n'öcakö moko; yab dhögë ëka
ibino nwongo cëkël ïë. Kwany cëkël nön ëk
ïmïïgï pï ocorona ëka megi.”

18

Ngat na löö kï dit ï ker më polo (Marako 9:33-37; Luka 9:46-48)

1 Ï karë nön ëlübkör Yecu obino bothe cë
openyo gïnï nï, “Nga ënë löö kï dit kï ï ker
më polo?”
2 Yecu ocwodo athïn na tïdï cë ömïö ocung
ï kin-gï,
3 ëka okobo nï, “An akobo niwu köp adyer
nï ka ba ïlökërë ïdökö unu calö ëthïnö, un ba
ibino dönyö ï ker më polo.
4 Pï manön, dhanö na mwolere kënë calö
athïn ni ënë dit ï ker më polo.
5 “Dhanö mörö na jölö athïn na calö man
ï nyïnga, nwongo öjöla.
6 Ëntö ka dhanö mörö ömïö ngat acël kï
kin ëthïnö na thïnö ni n'oye gïnï ï koma më
podho ï bal, onwongo bedo na bër ka etweo
pong rego na thwönë ï ngute cë ebolo ködë
ï nam na thuth.

Gin na mïö dhanö podho ï bal (Marako 9:42-48; Luka 17:1-2)

7 “Lobo bino nënö can pï gin na mïö jïï
podho ï bal. Pïën gin na mïö dhanö podho ï

* **17:21** Baibul nökënë ba ketho tyeng ni.

bal myero obin, ëntö dhanö na kelo gin na mïö dhanö podho ï bal bino nënö can!
8 Ka cingi onyo tyeni ënë mii ipodho ï bal,
ngun ibol ökö. Bër nini më dönyö ï kwö na
cingi kucël ope onyo nï ngwal, bër na löö
bedo kï cingi arïö onyo tyeni kïbëc cë eboli
ködë ï mac na ba thöö.
9 Ka wangi ënë mii ipodho ï bal, köl ëka
iyuu ökö. Bër nini më dönyö ï kwö kï wangi
acël nï löönö më boloni kï wangi arïö ï mac
Kapïny.

Carolok ï kom römö n'orwenyo (Luka 15:3-7)

10 "Myero ïnën nï ba ïcaö unu ngat mörö
acël kï ï kin jö na thïnö ni. Pïën an akobo
niwu nï emalaikagï na tye ï polo tye gïnï ï
nyim Apapna ï karë kïbëc.
11 (Pïën Wod ka Dhanö obino më larö jö
n'orwenyo.)*
12 "Un ïthamö nïngö ka dhanö mörö tye
kï rom mia acël, ëka acël kï kin-gï orwenyo
ökö? Ën ba bino wëkö pyer abungwën wie
abungwën ï wi kidi cë cïdhö rangö man
orwenyo?
13 An akobo niwu köp adyer nï ka on-
wongo, cwinye bedo na yom ï kom römö
n'orwenyo na löö pyer abungwën wie
abungwën na ba orwenyo gïnï.
14 Ï yoo acël nön, Apapwu na tye ï polo
thon ba mïtö nï jö na thïnö ni kür mörö
orweny.

Omeru n'öbalö bothi

15 "Ka omeru öbalö bothi, cïdh bothe ëk
inyuth nïnë bal mërë, ï kin in kï ën. Ka ën
owinyo köpni, cë nwongo idwongo omeru
cen.
16 Ëntö ka ën ba owinyo köpni, kwany
dhanö acël onyo jö arïö nökënë owoth
kodi, ëk 'köp kïbëc n'ecaden arïö onyo adek
ötwakö omok köp kïbëc.'
17 Ka ën ökwërö winyo köpgï, kob both jö
n'oye Kiricito; ëka ka ökwërö winyo köp ka
jö n'oye Kiricito, ter ën na calö ngat na ba
ngeo Obanga onyo acök ocoro.
18 "An akobo niwu köp adyer nï gin mörö
na un itweo ï wi lobo ebino thon tweo ï
polo, ëka gin mörö na un ibino gönyö ï wi
lobo ebino thon gönyö ï polo.
19 "An akobo niwu dökï nï ka jö arïö kï ï
kinwu oyere gïnï ï kom gin mörö këkën na
gïn openyo pïrë, Apapna na tye ï polo bino
tïmö nïgï.
20 Pïën kanya jö arïö onyo adek öcökërë
gïnï ïë ï nyïnga, an thon nwongo atye ködgï
kany nön."

Carolok ï kom atic na ba obedo nyakïca

21 Cë Petero obino both Yecu ëka openyo
nï, "Rwoth, wang adi na an myero atïm kïca
both ömëra ka öbalö botha? Wang abïrö?"
22 Yecu ögamö nï, "An ba akobo nini nï
wang abïrö, ëntö wang pyer abïrö tyën
abïrö.
23 "Pï manön, ker më polo cal kï rwoth
n'onwongo mïtö yübö köp më benyi k'etic
mërë.
24 Ï karë na ën dong öcakö kwanö wel,
ekelo ëcwö mörö bothe n'onwongo tye kï
banya më cïlïng na thwönë rwök.
25 Na calö onwongo dong ba römö cülö
banya nön, cë adwong mërë öcïkö nï myero
ëcadh atic nön ï opii, kï dhakö mërë, ëthïnö
mërë ëka gin na kïbëc n'onwongo ën tye
ködë më cülö banya.
26 "Cücüth atic nön orumo cöngë ï nyim
adwong mërë nakun kwaö nï, 'Adwong,
dïï cwinyi ï koma, cë an abino cülöni jami
kïbëc.'
27 Cë adwong kïca ömakö ï kom atic mërë,
ëka ötïmö kïca cë ögönyö öwëkö öcïdhö.
28 "Ëntö ï karë n'atic nön ödönyö yökö,
ën onwongo atic awodhe n'onwongo tye
kï banya mërë na römö denario† mia acël.
Ën ömakö awodhe na tye kï banya mërë cë
ödëö nakun kobo nï, 'Cül banyana!'
29 "Ëntö atic awodhe ni oryebere pïny
nakun kwaö nï, 'Dïï cwinyi ï koma, an
abino cülö banyani.'
30 "Ëntö ën ökwërö ökö cë ömïö etweo
won banya mërë ï buc naka ka wang öcülö
banya.
31 Ï karë n'etic nökënë ca önënö ngö
n'ötïmërë, cë cwinygï öwang rwök ëka öcïdhö
okobo gïnï both adwong-gï gin na kïbëc
n'ötïmërë.
32 "Cë adwong ocwodo atic n'onwongo
ën ötïmö kïca nïnë ëka okobo nï, 'In ibedo

* **18:11** Baibul nökënë ba ketho tyeng ni. **18:16** Nwönö Cïk 19:15 † **18:28** ***Denario*** obedo cïlïng ka jö Roma ï karë ka Yecu. Denario onwongo röm kï wel cül më tic më nïnö acël.

atic na rac, an awëkö banyani kïbëc pïën in ïkwaö nï atïm nini kïca.
33 In onwongo myero kïca omaki ï kom
atic awodhi, kite na an thon kïca ömaka ï
komi.'
34 Akëmö ömakö adwong rwök ömïö
eketho atic nön ï buc ëk onwong pwod naka
ka wang öcülö banya mërë kïbëc.
35 "Man ënë kite n'Apapna na tye ï polo
bino tïmö ködë ï komwu, ka ngat acëlacël
ï kinwu ba ötïmö kïca kï ï cwinye both
utmego mërë."

19

Köp na Yecu opwonyo ï kom këthö nyom (Marako 10:1-12)

1 Ï karë na Yecu otyeko twakö köp ni
kïbëc, ën öya ökö kï ï Galilaya cë öcïdhö ï lobo
më Yudea yo löka kulo Jordan.
2 Lwak na pol ölübö körë, ëka öcangögï
kunön.
3 Eparicayo mökö obino bothe, cë öcakö
gïnï tëmö Yecu. Gïn openyo nï, "Cïk yeo nï
ëcwö twërö kwërö dhakö mërë pï tyën köp
mörö këkën?"
4 Yecu ögamö nï, "Un ba ïkwanö nï ï acaki
Acwec 'ocweo ëcwö ëka dhakö,'
5 ëka okobo nï, 'Pï tyën köp ni ëcwö bino
wëkö apap mërë ëka aya mërë cë rïbërë kï
dhakö mërë, ëka jö arïö dökö kom acël'?
6 Kömanön gïn ba dökï tye kom arïö, ëntö
kom acël. Pï manön gin n'Obanga örïbö,
dhanö mörö kür opok kin-gï."
7 Cë Eparicayo openyo Yecu nï, "Pïngö
Muca ömïö cïk nï ëcwö twërö mïö waraga
më këthö nyom both dhakö mërë cë ryëmö
ökö?"
8 Yecu ögamö nï, "Muca oyeo niwu më
ryëmö monwu pïën cwinywu onwongo
nwang. Ëntö onwongo ba obedo nï
kömanön kï ï acaki.
9 An akobo niwu nï ngat mörö na kwërö
dhakö mërë na path kï dönyö ï elomi, cë
önyömö dhakö nökënë nwongo ödönyö ï
elomi."
10 Ëlübkör Yecu okobo gïnï bothe nï, "Ka
köp ï kom ëcwö kï dhakö tye nï köman, cë
thwara kür enyom."
11 Yecu ögamö nï, "Jö kïbëc ba twërö yeo
gïnï köp ni, ëntö both jö n'Obanga ömïögï
këkën.
12 Jö mökö ba nywöl pïën nwongo
ënywölögï nï kömanön; jö mökö tye kite na
jö nökënë ötïmö ködë ï komgï; ëka jö mökö
öyërö më bedo abonge nyom pï ker më
polo. Ngat na twërö yeo pwony ni myero
oye."

Yecu ömïö gum ï kom ëthïnö (Marako 10:13-16; Luka 18:15-17)

13 Kinge ekelo ëthïnö both Yecu nï ëk
oketh cïngë ï komgï ëka ölëg pïrgï. Ëntö
ëlübkörë ocoko jö n'okelo ëthïnö both Yecu.
14 Ëntö Yecu okobo bothgï nï, "Wëk unu
ëthïnö obin botha, kür ijukugï, pïën ker më
polo tye pï jö na cal k'ëthïnö ni."
15 Ï karë na dong otyeko ketho cïngë ï
komgï, ën öya ökö kï kany nön.

Awobi n'ölöny (Marako 10:17-31; Luka 18:18-30)

16 Ï karë mörö, dhanö mörö obino both
Yecu cë openyo nï, "Apwony, atïm ngö na
bër ëk anwong kwö na ba thum?"
17 Yecu ögamö nï, "Pïngö in itye ka peny-
ona pï gin na bër? Dhanö na bër tye acël
këkën. Ka in ïmïtö dönyö ï kwö na ba thum,
cë ïlüb cïk."
18 Ën openyo Yecu nï, "Cïk mënë?"
Yecu ögamö nïnë nï, " 'Kür ineki, kür
ïdöny ï elomi, kür ïkwal, kür ibed acaden më
twodo,
19 wör apapni ëka ayani,' ëka 'ïmar awodhi
na calö ïmarö komi keni.'"
20 Awobi ni ögamö nï, "Man kïbëc an
agwökö, ngö na pod odong na an myero
atïm?"
21 Yecu ögamö nïnë nï, "Ka in ïmïtö bedo
dhanö na bër abonge bal, cïdh ïcadh jami na
in itye ködë ëk ïmïï lïm mërë both ëcan, ëka
ibino bedo kï lönyö na thwönë ï polo. Cë
dong ibin ïlüb köra."
22 Ï karë n'awobi ni owinyo köp ni, öya
öcïdhö ökö na cwinye cwer rwök, pïën ën
onwongo ölöny rwök.
23 Cë Yecu okobo both ëlübkörë nï, "An
akobo niwu köp adyer, tëk rwök pï alönyö
më dönyö ï ker më polo.

19:4 Acaki 1:27 **19:5** Acaki 2:24 **19:7** Nwönö Cïk 24:1 **19:19** Yaa 20:12-16; Nwönö Cïk 5:16-20 **19:19** Elebi 19:18

24 Anwö dökï akobo bothwu nï yot pï
kïnaga më dönyö kï ï wang libira nï löönö pï
alönyö më dönyö ï ker k'Obanga."
25 Ï karë n'ëlübkör Yecu owinyo köp ni,
obedo gïnï kï thwön ur rwök ëka openyo
gïnï Yecu nï, "Së nga na dong twërö larë?"
26 Ëntö Yecu örïpögï së okobo nï, "Kï both
dhanö man ba twërë, ëntö kï both Obanga
jami kïbëc twërë."
27 Petero ögamö dhö Yecu nakun kobo nï,
"Wan ëwëkö jami kïbëc më lübö kori! Ngö
na wan ebino nwongo?"
28 Yecu okobo bothgï nï, "An akobo niwu
köp adyer, ï karë n'ebino ketho kï jami na
nyen, ka Wod ka Dhanö bino bedo ï then
ker më dheo mërë, un jö na dong ïlübö unu
köra thon ibino bedo unu ï then ker apar
wie arïö, nakun ïngölö unu köp ï kom kaka
apar wie arïö më Icarael.
29 Dhanö acëlacël n'onwongo öwëkö gïnï
udi onyo utmegogï onyo apap onyo aya
onyo ëthïnö onyo pwothi pï nyïnga, bino
nwongo na kadhö tyën mia acël ëka ën bino
nwongo kwö na ba thum.
30 Ëntö jö na pol n'ötëlö anyim bino dong
gïnï kï cen, ëka jö na pol n'odong kï cen bino
tëlö gïnï anyim."

20

Carolok ï kom etic ï pwodho ölök

1 "Ker më polo cal kï won pwodho ölök
n'öya kodiko cön më pango etic më cïdhö tic
ï pwodho ölök mërë.
2 Ën oyere ködgï më cülögï denario më
tic pï nïnö acël ëka oorogï më cïdhö tic ï
pwodho ölök mërë.
3 "Ën dökï öcïdhö ï kin caa adek cë önënö
jö mökö n'ocung ï kabedo më cuk na ba
tïmö gïnï gin mörö.
4 Ën okobo nïgï nï, 'Un thon cïdh itii ï
pwodho ölökna, cë an abino cülöwu cül
n'opore.'
5 Cë gïn thon öcïdhö.
"Ën dökï öcïdhö ï kin caa abicël më kiceng
ëka caa abungwën yökö cë ötïmö kömanön
thon.
6 Ï kin caa apar wie acël më kothyeno ën
dökï öcïdhö yökö cë onwongo jö nökënë pod
ocung gïnï kany nön. Ën openyogï nï, 'Pïngö
icung unu acunga kany anaka kodiko naka
kothyeno na ba ïtïmö unu gin mörö?'
7 "Gïn ögamö nï, 'Pïën ngat mörö ope
n'opangowa,'
"Së ën okobo nïgï nï, 'Un thon cïdh itii unu
ï pwodho ölökna.'
8 "Ï karë na dong othuno kothyeno, won
pwodho ölök okobo both atic mërë na löö
etic nï, 'Cwod etic ëka ïmïïgï cülgï, cakërë kï
both ngat n'epango kï cen naka both ngat
n'ëcakö pango.'
9 "Etic n'epangogï ï kin caa apar wie acël
më kothyeno obino ëka ögamö gïnï denario
pï tic më nïnö acël.
10 Jö n'ëcakö pangogï ï pwodho më acël
öthamö nï ebino cülögï na büp na löö më ka
jö n'epangogï kï cen, ëntö gïn thon ëmïögï
denario më tic pï nïnö acël.
11 Ï karë na gïn dong ögamö cülgï, öcakö
gïnï ngüngüta ï kom won pwodho ölök
nakun kobo gïnï nï,
12 'Jö n'epangogï ï pwodho kï cen otio
gïnï pï caa acël këkën, ëka in ïcülögï na röm
aröma ködwa nakun wan eyelere kï tic rwök
ï ceng na lyeth.'
13 "Ëntö ën ögamö nï ngat acël kï ï kin-gï
nï, 'Okona, an ba ateri na rac. In ba iyeo nï
ibino gamö denario më tic pï nïnö acël?
14 Gam cülni ëk ïcïdhï. An amïtö cülö
dhanö n'epango kï cen cül na röm kï megi.
15 An ba atye kï twërö më tic kï jamina
kite na an amïtö? Onyo wangi ocido pï gin
na bër na an atïmö më mïö köny?' "
16 Së Yecu ojiko köp mërë nakun kobo
nï, "Jö n'odong cen bino tëlö anyim ëka jö
n'ötëlö anyim bino dong cen."

Yecu dökï ötwakö pï thöö mërë
(Marako 10:32-34; Luka 18:31-34)

17 Ï karë na Yecu onwongo tye ka cïdhö yo
Jerucalem, ën ökwanyö ëlübkörë apar wie
arïö thenge kën-gï ëka okobo nïgï nï,
18 "Onu ëcïdhö yo Jerucalem, ëka Wod ka
Dhanö ebino mïö ökö both ëlamdhök na dito
ëka both epwony cïk. Gïn bino ngölö nïnë
köp më thöö
19 ëka ebino mïö ën both erok ëk ëngal,
epwod kï del ëka egur ï kor yath arïa. Ëntö ï
nïnö më adek ebino cero ën ökö!"

Kwac pï Yakobo ëka Jon (Marako 10:35-45)

20 Së dhakö ka Jebedayo obino both Yecu k'awope mërë arïö, orumo cöngë pïny ï nyime së ökwaö ën pï gin mörö.
21 Yecu openyo ën nï, “Ngö ënön na in ïmïtö?”
Ën ögamö nï, “Cikiri nï ibino mïö awopena arïö ni ëk ngat acël obed ï nget cingi kucem ëka acël ï nget cingi kucam ï kerni.”
22 Yecu ögamö nïgï nï, “Ba ingeo unu gin na un itye ka penyo. Un ïtwërö madhö ekopo më can na an abino madhö?”
Gïn ögamö nï, “Wan ëtwërö.”
23 Së Yecu okobo nïgï nï, “Adyer un ibino modho k'ekopo më can na an abino modho ködë, ëntö më bedo ï nget cïnga kucem onyo kucam pathï an ënë ayërö. Kabedo nön bino bedo më jö n'Apapna öyübö pïrgï.”
24 Ï karë na jö apar nökënë ca owinyo gïnï köp ni, gïn öngöö ï kom omego arïö rwök.
25 Së Yecu ocwodogï kanya acël ëka okobo nïgï nï, “Un ingeo nï ëlöc k'erok löögï kï tëk ëka editegï ut kï twërö ï komgï.
26 Man myero kür obed nï kömanön ï kinwu. Ka ngat na mïtö bedo na dit kï ï kinwu, myero obed aticwu,
27 ëka ngat na mïtö bedo dhanö më acël myero obed opiiwu—
28 kite na Wod ka Dhanö ba obino nï ëk etii nïnë, ëntö më tic pï jïï, ëka më mïö kwö mërë më kökö jö na pol.”

Yecu öcangö ëthöö wang arïö (Marako 10:46-52; Luka 18:35-43)

29 Ï karë na Yecu k'ëlübkörë onwongo tye ka yaa gïnï kï ï Jeriko, lwak na pol ölübö körë.
30 Ëthöö wang arïö onwongo obedo gïnï ï nget yoo, ëka ï karë na gïn owinyo nï Yecu onwongo tye ka wok kany nön, gïn oredo nï, “Rwoth, Wod ka Daudi, kïca omaki ï komwa!”
31 Lwak ocokogï nakun kobo gïnï nï ëk ölïng gïnï ökö, ëntö gïn ömëdërë kï redo rwök nï, “Rwoth, Wod ka Daudi, kïca omaki ï komwa!”
32 Yecu ocung ëka ocwodogï, së openyogï nï, “Ngö na un ïmïtö nï an atïm niwu?”
33 Gïn ögamö nï, “Rwoth, wan ëmïtö nï wangwa öyabërë.”
34 Kïca ömakö Yecu ï komgï ëka ën ogudo wang-gï. Së cücüth wang-gï öyabërë ëka öcakö gïnï lübö körë.

21

Yecu ödönyö ï Jerucalem calö Rwoth (Marako 11:1-11; Luka 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Ï karë na Yecu k'ëlübkörë dong cwök thuno ï Jerucalem, gïn obino ï Betepage ï kor Kidi më Jeituni. Së Yecu ooro ëlübkörë arïö,
2 nakun kobo nïgï nï, “Cïdh unu ï pacö na tye ï nyimwu, së cücüth ibino unu nwongo kana n'etweo kanya acël k'athïn mërë ï ngete. Göny unu ëka ikel unugï botha.
3 Ka dhanö mörö okobo niwu köp mörö, kob unu nïnë nï Rwoth ënë mïtögï, ëka dhanö nön bino mïöwu ikelo pïöpïö.”
4 Man ötïmërë më cobo köp na yam adwarpïny ötwakö nï:
5 “Kob nï jö më Cion nï,
‘Nën, rwothwu tye ka bino bothwu,
ën mwol ëka obedo ï wi kana
ï wi athïn kana.’ ”
6 Ëlübkörë öcïdhö ëka ötïmö gïnï kite na Yecu öcïkögï ködë.
7 Gïn okelo kana ëka athïn mërë, së öpëdhö gïnï böng-gï ï ngeegï ëka Yecu obedo ï wie.
8 Lwak na pol öpëdhö böng-gï ï dye yoo, nakun jö nökënë tongo jang yen së pëdhö gïnï ï dye yoo.
9 Lwak n'ötëlö anyim ëka kï jö n'ölübö körë onwongo tye ka wöö gïnï nï,
“Ocana,* Wod ka Daudi!”

“Gum obed ï kom ngat na tye ka bino kï nyïng Rwoth!”

“Ocana na tye malö rwök!”

10 Ï karë na Yecu ödönyö ï Jerucalem, jö kïbëc kï ï pacö obedo gïnï k'ethime nakun penyo gïnï nï, “Man ënë nga?”
11 Lwak ögamö nï, “Man ënë Yecu, adwarpïny n'öya kï ï Najaret na tye ï Galilaya.”

* **21:9** ***Ocana*** ï lëb Iburu gönyö nï Lar n'ölökërë ödökö më pak. **21:9** Jabuli 118:26

Yecu öcïdhö ï Öt k'Obanga
(Marako 11:15-19; Luka 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Yecu ödönyö ï dyekal öt k'Obanga ëka öryëmö jö kïbëc n'onwongo cadhö ëka wïlö gïnï wïl kunön. 13 Ën ölökö mëja ka jö na lökö cïlïng atarö ëka thene ka jö na cadhö amame.

13 Ën okobo nïgï nï, “Ëcöö nï, ‘Öda ebino cwodo nï öt më lëga,’ ëntö un ïlökö ödökö ‘ka pono k'ekwoe.’ ”

14 Ëthöö wang ëka engwalo obino gïnï bothe ï dyekal öt k'Obanga ëka ën öcangögï.

15 Ëntö ëlamdhök na dito ëka epwony cïk öngöö gïnï rwök ï karë n'önënö gïnï tic më aura na ën onwongo tye ka tïmö ëka ëthïnö na wöö ï dyekal Öt k'Obanga nakun kobo gïnï nï, “Ocana Wod ka Daudi.”

16 Gïn openyo ën nï, “In itye ka winyo ngö n'ëthïnö ni tye ka kobo?”

Yecu ögamö nï, “Eyo, un anaka bara ïkwanö unu nï,

“ ‘Kï ï dhö ëthïnö ëka ëthïnö na döth
in ipwonyo ëthïnö më mïöni pak’?”

17 Cë ën öya öwëkögï ëka öcïdhö yo Betania cë obuto kunön.

Yecu ölamö yath ölam
(Marako 11:12-14,20-24)

18 Kodiko cön na Yecu onwongo tye ka dök cen yo pacö, kec onwongo oneko ën.

19 Yecu önënö yath ölam ï nget yoo, ën öngël ïë ëntö ba onwongo ölam mörö na path k'oboke këkën. Ën okobo nï yath ölam nï, “Ba dökï ibino nyakö nyigi!” Cë cücüth yath ölam öthwö ökö.

20 Ï karë n'ëlübkörë önënö, ouro gïnï ëka openyo gïnï nï, “Yath ölam öcakö thwö nïngö pïöpïö?”

21 Yecu ögamö nï, “An akobo niwu köp adyer nï ka iut unu kï yee na ba itye unu ka kalakala, ba ibino unu tïmö gin na an atïmö ï kom yath ölam këkën, ëntö ïrömö unu thon kobo nï kidi ni nï, ‘Mukiri ëka ïcïdh icibiri ï nam,’ cë bino tïmërë.

22 Ka in itye kï yee, gin mörö këkën na in ibino kwaö kï lëga ibino nwongo.”

Epenyo Yecu ï kom twër mërë
(Marako 11:27-33; Luka 20:1-8)

23 Ï karë na Yecu odwogo ï dyekal öt k'Obanga, na ën tye ka pwony, ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak obino gïnï bothe cë openyo gïnï ën nï, “Twërö mënë na in itye ka tïmö kï gin ni gïnï? Ëka nga ënë omii twërö ni?”

24 Yecu ögamö nï, “An thon abino peny-owu peny acël. Ka ïgamö unu nïna, cë an abino kobo niwu twërö mënë na an atye ka tïmö kï gin ni gïnï.

25 Batica ka Jon öya kï kwene? Öya kï ï polo onyo kï both dhanö?”

Gïn öcakö larö köp nön ï kin-gï kën-gï ëka okobo gïnï nï, “Ka onu ekobo nï öya kï ï polo, ën bino penyo nï, ‘Pïngö ba iyee unu ï kom Jon?’

26 Ëntö ka onu ekobo nï, ‘Öya kï both jïï’—cë onu elworo lwak, pïën jö kïbëc yee nï Jon onwongo obedo adwarpïny.”

27 Cë gïn ögamö nï Yecu nï, “Wan ba en-geo.”

Ëka Yecu okobo nïgï nï, “An thon ba abino kobo niwu twërö mënë na an atye ka tïmö kï gin ni gïnï.”

Carolok ï kom awope arïö

28 “Ngö na un ïthamö? Yam ëcwö mörö tye n'onwongo ut k'awope arïö. Ën öcïdhö both awobi më acël ëka okobo nïnë nï, ‘Woda, cïdh itii ï pwodho ölökna tin.’

29 “Ën ögamö nï, ‘Ba abino cïdhö,’ ëntö kinge ën ölökö thama mërë ëka öcïdhö.

30 “Cë apap mërë thon öcïdhö both awobi nökënë ca ëka okobo kömanön. Awobi ni ögamö nï, ‘Eyo, apap, an abino cïdhö,’ ëntö ën ba obino öcïdhö.

31 “Nga kï kin jö arïö ni ënë ötïmö gin n'apap mërë mïtö?”

Gïn ögamö nï, “Awobi më acël.”

Cë Yecu okobo nïgï nï, “An akobo niwu köp adyer nï ëcök ocoro ëka oleye bino cakö dönyö niwu ï ker k'Obanga.

32 Pïën Jon obino më nyutho niwu yoo më kite atïr, ëka un ba iyee unu ï kome, ëntö ëcök ocoro ëka oleye oyee ï kome. Ëka thon kinge na dong ïnënö unu gin ni, ba ibino ingut ëka iyee unu ï kome.

Carolok ï kom epang pwodho
(Marako 12:1-12; Luka 20:9-19)

21:13 Icaya 56:7 **21:13** Jeremia 7:11 **21:16** Jabuli 8:2

33 “Winy unu carolok nökënë: Yam on-
wongo tye won pwodho mörö n'öpïdhö
ölök. Ën oketho cël ögürö, ökünyö bur ïë
më bïö ölök ëka öyübö pem më kür ïë. Cë
ën ömïö pwodho ölök both epang pwodho
mörö ëka ën öcïdhö ökö ï lobo nökënë.
34 Na karë më kac onyingo na cwök, ën
ooro etic mërë both epang pwodho më
gamö nyig ölök na mëgë.
35 “Epang pwodho ömakö etic mërë, ep-
wodo, eneko nökënë, ëka ecelo nökënë kï
kite.
36 Cë ën dökï ooro etic nökënë bothgï, na
pol na löö më acël ökö ëka epang pwodho
oterogï na rac calö më acël ca.
37 Më ajiki mërë ën ooro wode bothgï
nakun kobo nï, ‘Gïn bino wörö woda.’
38 “Ëntö ï karë n'epang pwodho önënö
wod ka won pwodho, cë ötwak ï kin-gï këng-
gï nï, ‘Man ënë ngat na bino leeno jami. Bin
unu, eru enek ën ökö ëka eter jami më alea
mërë.’
39 Cë gïn ömakö ën, oyuo gïnï yökö kï ï
pwodho ölök ëka eneko ökö.
40 “Pï manön, ka won pwodho ölök obino,
ën bino tïmö ngö ï kom epang pwodho?”
41 Gïn ögamö nïnë nï, “Ën bino neko jö nön
na kitegï reco ökö ëka bino mïö pwodho
ölök më apanga both epang pwodho
nökënë, na bino mïö ën nyig ölök na mëgë ï
karë më kac.”
42 Cë Yecu okobo nïgï nï, “Un bara ïkwanö
unu Cöc na Leng:

“ ‘Kidi n'egedo ökwërö
ënë ödökö kidi më gwïc öt.
Man ënë tic ka Rwoth,
ëka obedo gin më aura both onu.’

43 “Pï manön an akobo niwu nï ker
k'Obanga ebino kwanyö ökö kï bothwu ëka
ëmïö both jö nökënë na bino nyakö nyige
n'opore.
44 Ngat na bino podho ï kom kidi ni bino
tütüra ngïdhërë na thïthïnö, ëntö ka kidi nön
örëdhërë ï kom ngat mörö, bino ngïngïnyö
ökö.”†
45 Ï karë n'ëlamdhök na dito ëka Eparicayo
owinyo gïnï carolok ka Yecu gïnï, gïn önïang
nï ën onwongo tye ka twak ï komgï.
46 Cë gïn öcakö rangö yoo më makö ën,
ëntö gïn onwongo lworo lwak pïën lwak
onwongo ngeo nï Yecu obedo adwarpïny.

22

Carolok ï kom karama më nyom (Luka 14:15-24)

1 Yecu ötwak ködgï dökï kï carolok gïnï
nakun kobo nï:
2 “Ker më polo eporo kï rwoth n'öyübö
karama më nyom pï wode.
3 Ën ooro etic mërë më cïdhö cwodo jö
n'onwongo ecwodogï ï karama më bino,
ëntö gïn ökwërö bino ökö.
4 “Cë ën dökï ooro etic nökënë nakun kobo
nï, ‘Kob both jö n'onwongo ecwodogï nï
an dong ayübö cemna ökö: Thwonina ëka
dhok n'öcwë enekogï dong ökö, jami kïbëc
dong tye kakarë. Bin unu ï karama më
nyom.’
5 “Ëntö jö n'ecwodogï ï nyom ökwërö gïnï
winyo köp nön, cë öcïdhö gïnï ökö—ngat
acël öcïdhö ï pwodho mërë ëka ngat nökënë
öcïdhö ï cath mërë.
6 Jö nökënë ömakö etic mërë cë opwodogï
rwök ëka onekogï ökö.
7 Akëmö ömakö rwoth cë ooro acikari
mërë më neko enek nonu ëka wangö pacögï
ökö.
8 “Cë ën okobo both etic mërë nï,
‘Karama më nyom ëyübö dong ökö, ëntö jö
n'onwongo an acwodogï ba opore gïnï më
bino.
9 Cïdh unu ï yodhi ëk icwod ngat mörö
këkën na un ibino nwongo ëk obin ï karama
më nyom.’
10 Cë etic öcïdhö ëka ocwodo gïnï jö kïbëc
na gïn onwongo ï yodhi, jö na bëcö ëka jö na
reco cë öt më nyom opong kï wele.
11 “Ëntö ï karë na rwoth obino më nënö
wele, ën önënö dhanö mörö na ba oruko
böngü na bër më nyom kunön.
12 Cë openyo ën nï, ‘Okona, idonyo kany
nïngö na ba iruko böngü na bër më nyom?’
Ëntö ën ölïng alïnga.
13 “Cë rwoth okobo both etic mërë nï,
‘Twe unu cïngë ëka tyënë ëk ibol unu ën
yökö, ï pïny na cöl, kanya koko ëka kaö lak
bino bedo ïë.’

21:42 Jabuli 118:22-23 † **21:44** Baibul nökënë ba ketho tyeng 44.

14 “Pïën jö n'ecwodogï pol ëntö jö
n'ëyërögï nönök.”

Cülö ocoro both Cija
(Marako 12:13-17; Luka 20:20-26)

15 Së Eparicayo öcïdhö öyübö gïnï köp kite
na myero ëmak gïnï kï Yecu kï köp mörö na
yaa kï ï dhögë.
16 Gïn ooro ëlübkörgï ëka jö na cwakö
Erode më penyo Yecu nï, “Apwony, wan
engeo nï in ikobo köp adyer ëka ipwonyo
köp k'Obanga na lübërë kï köp adyer. In ba
ïparö dhanö mörö, pïën ba ïnënö dhanö kï
yökö.
17 Kob nïwa thamani: Pore më cülö ocoro
both Cija onyo pe?”

18 Ëntö Yecu ongeo thamagï ökö së
openyogï nï, “Un etwodo, pïngö un itye ka
tëmöna?
19 Nyuth unu nïna cïlïng mörö na nyïng
n'ëcülö pï ocoro.” Së gïn okelo nïnë denario
acël,
20 ëka ën openyogï nï, “Cal ëka cöc n'ëcöö
ïë obedo më ka nga?”

21 Gïn ögamö nï, “Më ka Cija.”

Së ën okobo nïgï nï, “Mïï unu jami ka Cija
both Cija ëka jami k'Obanga both Obanga.”

22 Ï karë na gïn owinyo köp ni, obedo gïnï
kï ur rwök. Së öwëkö gïnï ën ëka öcïdhö gïnï
ökö.

Peny ï kom cer kï ï thöö
(Marako 12:18-27; Luka 20:27-40)

23 Ï nïnö nön kikokome, Ecadukayo na
kobo gïnï nï cer ka jö n'öthöö ope obino gïnï
both Yecu ëka openyo gïnï ën nï,
24 “Apwony, Muca yam okobo nïwa nï
ka ëcwö mörö öthöö na ba önywölö ëthïnö,
ömïn mërë myero ölak dhakö mërë ëk
önywöl ëthïnö nakaka ömïn mërë n'öthöö.
25 Yam onwongo tye utmego abïrö ï
kinwa kany. Dhanö më acël obino önyömö
dhakö ëka öthöö ökö na ba önywölö ëthïnö,
së ën öwëkö dhakö mërë both ömïn mërë.
26 Ömïn mërë më arïö nön thon obino
öthöö ëka më adek naka otyeko jö abïrö
nonu kïbëc.
27 Ï ajiki mërë, dhakö thon obino öthöö.
28 Së dong ï karë më cer, dhakö nön bino
bedo më ka nga kï kin jö abïrö nonu, nakun
dhakö nön onwongo obedo mëgï kïbëc?”
29 Yecu ögamö nï, “Un irwenyo ökö pïën
ba ingeo unu Cöc na Leng onyo tëkö
k'Obanga.
30 Ï karë më cer, jïï ba bino nyom onyo
ënyömögï; ëntö gïn bino bedo calö emalaika
na tye ï polo.
31 Ëntö köp ï kom cer ka jö n'öthöö—un
ïkwanö ngö n'Obanga okobo niwu nï,
32 ‘An abedo Obanga k'Abraam, Obanga
ka Icaka ëka Obanga ka Jakob’ Ën ba obedo
Obanga ka jö n'öthöö ëntö Obanga ka jö na
kwö.”
33 Ï karë na lwak owinyo köp ni, obedo
gïnï kï ur rwök ï kom pwony mërë.

Cïk na dit na löö kïbëc
(Marako 12:28-34; Luka 10:25-28)

34 Ï karë n'Eparicayo owinyo nï Yecu
otweo dhö Ecadukayo ökö, gïn öcakö cökërë
kanya acël.
35 Ngat acël kï ï kin-gï na ngeo cïk rwök
ötëmö ën kï peny ni:
36 “Apwony, cïk mënë ënë dit na löö kï ï
cïk?”
37 Yecu ögamö nï: “ ‘Mar Rwoth Obangani
kï cwinyi kïbëc, ëka kï tiponi kïbëc, ëka kï
thamani kïbëc.’
38 Man ënë cïk më acël ëka cïk na dit na löö
kïbëc.
39 Ëka cïk më arïö cal ködë: ‘Mar awodhi
na calö ïmarö komi keni.’
40 Cïk kïbëc ëka pwony k'Edwarpïny
ocung gïnï ï kom cïk arïö ni.”

Peny ï kom Meciya
(Marako 12:35-37; Luka 20:41-44)

41 Ï karë n'Eparicayo öcökërë gïnï kanya
acël, Yecu openyogï nï,
42 “Ngö na un ïthamö ï kom Meciya? Ën
obedo wod ka nga?”

Gïn ögamö nï, “Wod ka Daudi.”

43 Ën okobo nïgï nï, “Pïngö Tipo Naleng
ömïö Daudi ocwodo ën nï ‘Rwoth’? Pïën
okobo nï,
44 “ ‘Rwoth okobo both Rwodha nï,
“Bed ï nget cïnga më kucem
naka ka an aketho langni

22:24 Nwönö Cïk 25:5-6 **22:32** Yaa 3:6 **22:37** Nwönö Cïk 6:5 **22:39** Elebi 19:18 **22:44** Jabuli 110:1

ï thë tyeni.” ’
45 Ka Daudi cwodo ën nï ‘Rwoth,’ ën twërö
bedo wode nïngö?”
46 Ngat mörö ope n'onwongo twërö gamö
köp mërë, ëka cakërë ï nïnö nön ngat mörö
ope dökï n'öthamö më penyo ën peny mörö
gïnï.

23

Epwony cïk ëka Eparicayo
(Marako 12:38-39; Luka 11:43-46; 20:45-46)

1 Së Yecu okobo both lwak ëka ëlübkörë
nï:
2 “Epwony cïk ëka Eparicayo ënë ëmïögï
twërö më gönyö cïk ka Muca.
3 Së myero ïwör unugï ëka ïtïm unu gin na
kïbëc na gïn kobo niwu. Ëntö kür ïtïm unu
ngö na gïn tïmö, pïën gïn ba tïmö ngö na gïn
pwonyo.
4 Gïn tweo yëc na pëk ëka ketho ï wi ba jïï,
ëntö gïn kikomgï ba twërö könyö më cwarö
kï nya cïng-gï.
5 “Gin na kïbëc na gïn tïmö, ëtïmö ëk jïï
önën: Gïn ketho ï ngut cïng-gï ëka ï terinyimgï tyeng më Cöc na Leng, ëka thöl tacël na
boco ï böng-gï; 6 gïn marö bedo ï kabedo më
wörö ï karama më cem ëka ï thene na pïrgï
tëk ï cinagoga gïnï;
7 gïn marö nï ëk emothgï kï ï kabedo më
cuk gïnï ëka mïtö nï ëk ecwodgï nï, ‘Apwony.’
8 “Ëntö un myero kür ecwodwu nï, ‘apwony,’ pïën itye unu k'Apwony acël këkën
ëka un kïbëc ibedo unu utmego.
9 Ëka kür icwod unu ngat mörö kï ï wi
lobo kany nï, ‘apap,’ pïën itye unu k'Apap
acël këkën na tye ï polo.
10 Onyo kür ecwodwu nï, ‘apwony,’ pïën
itye unu k'Apwony acël këkën na ënë
Meciya.
11 Ngat na dit na löö kï kinwu bino bedo
aticwu.
12 Pïën ngat na tingere malö kënë ebino
dwökö pïny, ëka ngat na mwolere kënë
ebino tingo malö.
13 “Ibino nënö unu can, un epwony
cïk ëka Eparicayo, un etwodo! Un icego
dholokek më ker më polo ökö nï jïï. Un
kikomwu ba ïdönyö unu, ëka dök thon ïjükö
unu jïï na mïtö dönyö ïë ökö.
14 (Ibino nënö unu can un epwony cïk
ëka Eparicayo, un etwodo! Pïën ïmaö unu
udi ka mon na cwögï öthöö, ëka ïlëgö unu
lëga na boco më nyuthere both Obanga. Pï
manön köp n'ebino ngölö ï wiwu bino bedo
na thwönë rwök.)*
15 “Ibino nënö unu can, un epwony cïk
ëka Eparicayo, un etwodo! Pïën iwotho
unu ï wi lobo ëka ï wi nam pï lökö dhanö
acël më dwongo bothwu, ëntö ka dong
ölökërë, ïmïö unu ën dökö dhanö na rac
rwök, na cïdhö yo kapïny na bal mërë löö
mewu wang kïrïö.
16 “Ibino nënö unu can, un jö na pëö
ëthöö wang! Un ikobo nï, ‘Ka ngat mörö okwongo kwong kï öt k'Obanga, kwong mërë
ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo
kwong kï gol më öt k'Obanga, kwong mërë
makö ën.’
17 Un ëthöö wang na mïng! Mënë ënë dit
na löö: gol onyo Öt k'Obanga na mïö gol
dökö na leng?
18 Un thon ikobo nï, ‘Ka ngat mörö okwongo kwong kï keno tyër, kwong mërë
ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo
kwong kï mïc na tye ï wi keno tyër, kwong
mërë makö ën.’
19 Un ëthöö wang! Mënë ënë dit na löö:
mïc, onyo keno tyër na mïö mïc dökö na
leng?
20 Pï manön, ngat na kwongo kwong kï
keno tyër, kwongo kï keno tyër ëka kï jami
kïbëc na tye ïë.
21 Ëka ngat na kwongo kwong kï öt
k'Obanga, kwongo kï öt k'Obanga ëka kï
ngat na bedo ïë.
22 Ngat na kwongo kwong kï polo
kwongo kï then ker k'Obanga ëka kï ngat
na bedo ïë.
23 “Ibino nënö unu can, un epwony cïk
ëka Eparicayo, un etwodo! Un ïmïö acël
më apar më gin na mïö cem bedo na mït,
ëntö köp na pïrgï tëk rwök më cïk ïwëkö
unu ökö—ngölö-köp atïr, tïmö kïca, ëka bedo
kï gen. Onwongo myero ïtïm unu jami ni
kïbëc nakun ba ïwëkö unu nökënë ca.

* **23:14** Baibul nökënë ba ketho tyeng ni

24 Un jö na pëö ëthöö wang! Ïlïö unu
lwangi ökö kï gin na un ïmadhö ëntö
ïmwönyö unu kïnaga.
25 “Ibino nënö unu can, un epwony cïk
ëka Eparicayo, un etwodo! Ïlwökö unu nge
ekopo ëka nge bakuli më bedo na leng ëntö
ïgï opong kï tïm më woro ëka kï miti mökö
na ba twërö jükërë.
26 In Aparicayo na wangi öthöö! Kono
ïlwök ïï ekopo ëka ïï bakuli obed na leng, cë
nge thon bino bedo na leng.
27 “Ibino nënö unu can, un epwony cïk
ëka Eparicayo, un etwodo! Un ïcal kï bur
lyene n'epuo na tar, na nen na leng kï yökö
ëntö ïë opong kï cogo ka jö n'öthöö gïnï ëka
kï gin na kïbëc na ba leng.
28 Un thon itye nï kömanön, inen unu kï
yökö both jïï na calö jö na kitegï atïr ëntö
ïwu opong kï twodo ëka kï tïm na reco.
29 “Ibino nënö unu can, un epwony cïk
ëka Eparicayo, un etwodo! Ïyübö unu bur
lyene k'edwarpïny ëka idheo unu lyene ka
jö na kitegï atïr.
30 Ëka ikobo unu nï, ‘Ka onwongo yam
wan etye ï karë ka kwerewa, kono wan ba
ërïbërë ködgï ï önyö remo k'edwarpïny.’
31 Cë un ïmïö caden ï komwu kenwu nï un
ibedo ëkwaë ka jö na yam oneko edwarpïny.
32 Mëdërë unu anyim ëk icob unu bal na
yam kwerewu öcakö!
33 “Un thwone! Un ëthïn ororo! Un ibino
bwöth nïngö kï ngölö-köp më mac kapïny?
34 Pï manön an atye ka oro niwu ed-
warpïny, jö na ryëk ëka epwony cïk. Jö mökö
kï kin-gï un ibino neko ëka iguro unu; jö
nökënë un ibino pwodo kï del ï cinagogawu
gïnï ëka ïryëmö unugï ökö kï ï pacö mörö
këkën.
35 Pï manön, remo kïbëc n'ope kï bal
n'ööny ï wi lobo obed ï wiwu, cakërë kï ï
remo k'Abel na bal mërë ope thuno ködë
naka ï remo ka Jakaria wod ka Barakia, na
un ineko ï kin öt k'Obanga ëka keno tyër.
36 An akobo niwu köp adyer, köp ni kïbëc
bino bino ï kom rok më karë ni.
37 “Jerucalem, Jerucalem, un ineko ed-
warpïny ëka icelo unu jö n'eoro bothwu kï
kite, wang adi na an abedo ka mïtö cökö
ëthïnöni kanya acël calö mïn gwënö na gürö
ëthïnë ï thë bwome, ëntö in ïkwërö ökö.
38 Nën, odi dong ëwëkö nini, odong nono.
39 Pïën an akobo niwu nï ba dökï ibino
nënöna unu, naka ka ibino unu kobo nï,
‘Gum obed ï kom ngat na bino kï nyïng
Rwoth.’”

24

Anyuth më karë më ajiki

1 Yecu öya kï ï öt k'Obanga. Na ën tye ka
woth, ëlübkörë obino bothe cë gïn onyutho
nïnë gedo më öt k'Obanga.
2 Ën openyogï nï, “Ïnënö unu jami ni
kïbëc? An akobo niwu köp adyer nï ba
ebino wëkö kidi mörö acël dong n'ododere
ï wi awodhe na ba ebino thwaro ökö pïny.”
3 Ï karë na Yecu obedo pïny ï wi Kidi
më Jeituni, ëlübkörë obino bothe ï müng cë
okobo gïnï nï, “Kob nïwa, man bino tïmërë
awene, ëka ngö na bino nyutho dwogoni
ëka ajiki pïny?”
4 Yecu ögamö nï: “Gwökërë unu ëk ngat
mörö kür öbwölwu.
5 Pïën jö na pol bino bino gïnï kï nyïnga na
bino gïnï kobo nï, ‘An ënë Meciya,’ ëka bino
bwölö jö na pol.
6 Un ibino winyo köp ï kom lwëny ëka anïï
më lwëny, ëntö kür ibed unu kï lworo. Pïën
manön myero ötïmërë, ëntö ajiki nwongo
podi.
7 Rok bino lwëny ï kom rok nökënë, ëka
ker bino lwëny ï kom ker nökënë. Kec ëka
oyeyeng bino bedo ï kabedo na papath.
8 Man kïbëc nwongo pod obedo calö
acaki rem më nywöl.
9 “Ï karë nön ebino maköwu, eketho ayela
ï komwu ëka ebino nekowu. Rok kïbëc bino
dagöwu pïra.
10 Cë ï karë nön, jö na pol bino lökërë gïnï
ökö kï kom yee, bino ketho gïnï örörö ëka
adagë ï kin-gï kën-gï.
11 Edwarpïny na twot bino bino na pol
ëka bino bwölö gïnï jö na pol.
12 Tïm na reco bino mëdërë, ëka mar ka jö
na pol bino kwe ökö,
13 ëntö ngat na bino cung na tëk naka ï
ajiki bino larë.

23:39 Jabuli 118:26

14 Ëka Emuth na Bër më ker k'Obanga
ebino tïtö ï wi lobo kïbëc më bedo na calö
caden both rok kïbëc, cë ajiki pïny dong
bino.
15 “Un ibino nënö ‘gin mörö më kwer
na kelo lworo’ na yam adwarpïny Daniel
okobo. Gin nön bino cung ï kabedo na leng.
(Ëk ngat na kwanö önïang ië.)
16 Cë jö na tye ï Yudea myero örïng gïnï
ökö ï wi kite.
17 Dhanö na tye ï wi ödë kür oidhi pïny më
kwanyö gin mörö kï ï öt.
18 Dhanö na tye ï pwodho kür ödök cen
më ömö böngü mërë.
19 Mon na yeco ëka mon na dödhö ëthïnö
bino nënö can ï karë nonu!
20 Lëg unu both Obanga ëk ngwëcwu kür
ötïmërë ï karë më cwïr onyo ï ceng Cabït.
21 Pïën karë nonu bino bedo karë më can
na dwong na anaka yam bara onen ï acaki
më cweno lobo naka tin ëka ba dökï bino
nen.
22 Ka nïnö nonu onwongo ba ëjükö na
cek, ngat mörö onwongo ope na bwöth.
Ëntö pï jö n'ëyërögï nïnö nonu ebino jükö na
cek.
23 Ï karë nön ka dhanö mörö okobo niwu
nï, ‘Në, Meciya ene,’ onyo nï, ‘Ën ëca,’ kür
iyee unu.
24 Pïën jö na kobo nï gïn ebedo Kiricito ëka
edwarpïny na twot bino bino ëka bino tio
gïnï anyuth ëka tango na dito ëk ka twërë
ëbwöl gïnï naka jö n'ëyërögï.
25 Winy unu, an atyeko dong kobo ökö
niwu na karë bara örömö.
26 “Dong ka ngat mörö okobo niwu nï, ‘Ën
ëca tye ï thim,’ kür ïcïdh unu, onyo nï, ‘Ën tye
kany, ï öt ï thë tyëlö,’ kür iyee unu.
27 Pïën kite na lüth köth yaa kï kukïdë wïl
dök yo kuthö, bino ka Wod ka Dhanö thon
bino bedo nï kömanön.
28 Kanya lyene tye ïë, acuth bino cökërë
gïnï kunön.
29 “Cücüth kinge can na dwong më nïnö
nonu
“ ‘ceng bino cido,
ëka dwe ba bino mïö tara mërë;
cër bino podho kï ï polo yo pïny
ëka twër kïbëc më polo bino yengere
gïnï.’
30 “Ï karë nön anyuth ka Wod ka Dhanö
bino nen ï polo, ëka rok kïbëc më wi lobo
bino gïnï kumo. Gïn bino nënö Wod ka
Dhanö na tye ka bino k'edou më pöl kï tëkö
ëka dheo na dit.
31 Ën bino oro emalaika mërë kï cwodo
më buruji na longo, ëka gïn bino cökö jögë
n'ëyërögï kï ï wi lobo thükül, kï ï ajiki polo
kucël naka yo ajiki polo tung ca.
32 “Nwong unu pwony ni kï ï kom yath
ölam: Ka jangë öcakö löth ëka pote odonyo,
un ingeo nï oro dong cwök.
33 Kömanön thon ka ïnënö unu jami ni
kïbëc, nge unu nï karë dong cwök, tye ï
dholokek.
34 An akobo niwu köp adyer, rok më
karë ni ba bino poth naka ka jami ni kïbëc
ötïmërë.
35 Polo ëka lobo bino thum ökö, ëntö
köpna ba bino thum.

Ngat mörö ope na ngeo nïnö ëka caa

36 “Ngat mörö ope na ngeo nïnö nön onyo
caa, kadï thon emalaika na tye ï polo, onyo
Wod,* ëntö Apap këkën ënë ngeo.
37 Bino ka Wod ka Dhanö bino bedo calö
karë ka Noa.
38 Ï karë nonu n'onwongo abwal pii
bara opong ï wi lobo, jïï onwongo cemo
ëka medho gïnï, awope nyomo ëka anyira
ënyömögï, naka othuno ï nïnö na Noa
ödönyö ï yeya.
39 Gïn ba ongeo gin mörö na bino tïmërë
naka abwal pii obino ömöl ködgï ökö kïbëc.
Bino bedo nï kömanön ka Wod ka Dhanö
bino dwogo.
40 Ï karë nön jö arïö bino bedo ï pwodho;
ebino kwanyö ngat acël ökö cë ngat acël
bino dong.
41 Mon arïö bino bedo ï rego kï pong rego;
ebino kwanyö ngat acël ökö cë ngat acël
bino dong.
42 “Pï manön bed unu na wangwu
thwolo, pïën ba ingeo unu nïnö mënë na
Rwothwu bino dwogo ködë.
43 Ëntö myero ïnïang unu köp ni: Ka won
öt onwongo ongeo caa na kwo bino bino ië,
ën onwongo bedo na wangë thwolo ëka ba
mïö ëtürö ödë.

24:15 Daniel 9:27; Daniel 11:31; Daniel 12:11 **24:29** Icaya 13:10; 34:4 * **24:36** Baibul nökënë ba oketho *onyo Wod.*

44 Pï manön, un thon myero ïyübërë, pïën
Wod ka Dhanö bino bino ï caa na un ba
ingeo.
45 “Së nga dong n'obedo atic na genere
ëka na ryëk, n'adwong mërë oketho ën më
löönö etic na tye ï ödë më mïögï cemgï ï caa
n'opore?
46 Bino bedo na bër both atic nön ka
adwong mërë odwogo së onwongo ën tye
ka tïmö nï kömanön.
47 An akobo niwu köp adyer, ën bino
ketho ën më löönö jami mërë kïbëc.
48 Ëntö ka atic na rac nön okobo kï ï
cwinye kënë nï, ‘Adwongna bino bedo yökö
pï karë na lac,’
49 ëka ën cakö pwodo etic ewodhe, cemo
ëka medho kï jö na mër.
50 Adwong k'atic nön bino dwogo ï nïnö
ëka ï caa na ën ba ngeo.
51 Së ën bino pwodo ën rwök ëka ketho ën
ï kabedo kanya acël k'etwodo, kanya koko
ëka kaö lak bino bedo tye ïë.

25

Carolok ï kom anyira apar

1 “Ï karë nön ker më polo bino bedo calö
anyira apar n'obino öcïdhö gïnï kï taragï më
romo k'anyom.
2 Jö abic kï kin-gï onwongo mïng ëka jö
abic onwongo ryëk.
3 Anyira abic na mïng otero taragï na ba
ömakö gïnï möö nökënë.
4 Ëntö anyira na ryëk otero gïnï möö ï
cupagï kanya acël kï taragï.
5 Ï karë n'anyom pod ögalërë, gïn kïbëc
nïnö öcakö makö wang-gï, së önïnö gïnï ökö.
6 “Ï karë na dong othuno dingwor, wöö
öcakö winyere rwök: ‘Winy unu, anyom
othuno ökö! Donyi unu yökö më romo
ködë!’
7 “Së anyira apar kïbëc ocoo gïnï cücüth,
ëka öyübö gïnï taragï.
8 Anyira na mïng okobo gïnï both anyira
na ryëk nï, ‘Mïïwa unu mööwu mörö, pïën
mac tarawa mïtö thöö ökö.’
9 “Ëntö anyira na ryëk ögamö gïnï nï, ‘Möö
ope na römö onu kïbëc. Apë unu both jö na
cadhö möö ëk ïwïl unu mewu.’
10 “Ï karë n'anyira na mïng öcïdhö gïnï më
wïlö möö, cücüth anyom othuno. Anyira
n'onwongo öyübërë ödönyö gïnï kanya acël
ködë ï öt karama më nyom. Së dholokek
eloro ökö.
11 “Kinge anyira nökënë ca obino gïnï
nakun bakö dhögï nï, ‘Adwong, adwong,
yab nïwa dholokek!’
12 “Ëntö anyom ögamö nï, ‘An akobo niwu
köp adyer nï an ba angeowu.’ ”
13 Së Yecu ojiko köp mërë nakun kobo
nï, “Bed unu na wangwu thwolo, pïën ba
ingeo unu nïnö onyo caa.”

Carolok ï kom etic n'ëmïögï cïlïng (Luka 19:11-27)

14 “Ker më polo thon cal kï dhanö mörö
na tye ka cïdhö ï woth kanya bor. Ën oc-
wodo etic mërë kïbëc, së ömïö jami mërë
bothgï ëk ögwök gïnï.
15 Ën ömïö both atic mërë acël cïlïng elip
abic na nyige, both dhanö nökënë ömïö
cïlïng elip arïö na nyige, ëka both ngat
nökënë ömïö cïlïng elip acël na nyige, ömïö
both dhanö acëlacël na lübërë kï kite na ën
twërö tic ködë. Së öya öcïdhö ï woth mërë.
16 Dhanö n'onwongo cïlïng elip abic na
nyige öcakö tic ködë ökö pïöpïö ï cadhö wïl
mërë, ëka onwongo magoba më cïlïng elip
abic na nyige nökënë.
17 Atic n'onwongo tye kï cïlïng elip arïö na
nyige ötïmö nï kömanön thon, së onwongo
magoba më cïlïng elip arïö na nyige nökënë.
18 Ëntö dhanö n'obino ögamö cïlïng elip
acël na nyige öcïdhö ökünyö bur ï ngöm, së
ökanö cïlïng k'adwong mërë ökö ïë.
19 “Kinge karë na lac, adwong k'etic nonu
odwogo, ëka öcakö kwanö lïm kanya acël
ködgï.
20 Dhanö n'obino ögamö cïlïng elip abic
na nyige obino okelo cïlïng elip abic na
nyige nökënë. Ën okobo nï, ‘Adwong, in
ibino ïmïa cïlïng elip abic na nyige. An
anwongo cïlïng elip abic na nyige nökënë.’
21 “Adwong mërë ögamö nï, ‘In ïtïmö na
bër rwök, in ibedo atic na bër ëka atic na
genere! In ibedo kï gen ï kom jami na
nönök; an abino kethoni më löönö jami
na pol. Bin dong ëk ïnywak yom cwiny
k'adwongni!’
22 “Së atic n'onwongo ögamö cïlïng elip
arïö na nyige thon obino. Ën okobo nï,

‘Adwong, in onwongo ïmïa cïlïng elip arïö na nyige; nën, an anwongo cïlïng elip arïö na nyige nökënë.’

23 “Adwong mërë ögamö nï, ‘In ïtïmö na bër rwök, in ibedo atic na bër ëka atic na genere! In ibedo kï gen ï kom jami na nönök; an abino kethoni më löönö jami na pol. Bin dong ëk ïnywak yom cwiny k'adwongni!’

24 “Cë atic n'onwongo ögamö cïlïng elip acël na nyige thon obino. Ën okobo nï, ‘Adwong, an onwongo angeo nï in ibedo dhanö na kite mërë tëk. Ïkaö kï kanya ba ïcwö kodhi ïë, ëka ïcökö thon kï kanya ba ipuro.

25 Cë ömïö abedo kï lworo ëka an acïdhö akanö cïlïngni ökö pïny ï ngöm. Gam cïlïngni ene.’

26 “Adwong mërë ögamö nï, ‘In ibedo atic na rac ëka atic na car! In onwongo ingeo nï an akaö kï kanya ba acwö kodhi ïë, ëka acökö thon kï kanya ba apuro?

27 Cë onwongo myero iter cïlïngna both jö më beng, ëk ka an adwogo, an onwongo atwërö gamö cïlïngna kï magoba ïë.

28 “ ‘Pï manön kwany unu cïlïng elip acël na nyige ökö kï bothe, ëk ïmïï unu both dhanö na tye kï cïlïng elip apar na nyige.

29 Pïën ngat na tye kï gin mörö, ebino mëdö bothe, ëka bino bedo ködë na büp. Ngat n'ope kï gin mörö, naka gin na ën tye ködë ebino kwanyö ökö kï bothe.

30 Yuu unu atic na köny mërë ope ï cöl pïny, kanya koko ëka kaö lak bino bedo ïë.’

Ngölö-köp më ajiki

31 “Ï karë na Wod ka Dhanö bino dwogo kï dheo mërë, ëka k'emalaika kïbëc ködë, cë ën bino bedo ï then ker mërë më dheo.

32 Rok kïbëc bino cökërë ï nyime, ëka ën bino poko jïï ï gurup arïö, kite n'akwath poko kï rom kï ï kom dyegi.

33 Ën bino ketho rom ï cïngë kucem, ëka dyegi ï cïngë kucam.

34 “Cë Rwoth bino kobo both jö na tye ï cïngë kucem nï, ‘Bin unu, un jö n'Apapna ömïöwu gum; lee unu ker n'ëyübö pïrwu anaka ï acaki cweo lobo.

35 Pïën kec onwongo oneka ëka ïmïa unu cem, örïö onwongo oneka ëka ïmïa unu pii amodho, an onwongo abedo welo ëka ïjöla unu,

36 an onwongo awotho kotula ëka ïmïa unu böngü aruko, an onwongo atwo, cë ïgwöka unu, ëka ï karë na an atye ï buc, un ibino më lïmöna.’

37 “Cë jö na kitegï atïr bino gamö nïnë nï, ‘Rwoth, wan eneni awene na kec oneki cë wan emii cem, onyo n'örïö oneki cë wan emii pii?

38 Wan eneni awene na in ibedo welo cë wan ejoli, onyo na in iwotho kotula cë wan emii böngü më aruka?

39 Awene na wan eneni na in itwo onyo na in itye ï buc cë wan elimi?’

40 “Rwoth bino gamö nï, ‘An akobo niwu köp adyer nï gin na un ïtïmö both dhanö acël ï kin utmegona ni, manön ïtïmö unu botha.’

41 “Cë ën bino kobo both jö na tye gïnï ï cïngë kucam nï, ‘Un jö n'ëcënö, yaa unu ökö kï nyima, ïdöny unu ï mac na ba thöö n'ëyübö pï Catan k'emalaika mërë.

42 Pïën kec onwongo oneka ëntö ba ïmïa unu cem më acama, örïö pii oneka ëntö ba ïmïa unu pii më amodha,

43 an onwongo abedo welo ëntö ba ïjöla unu, an onwongo awotho kotula ëntö ba ïmïa unu böngü më aruka, an onwongo atwo ëka atye ï buc ëntö un ba ibino më gwököna.’

44 “Gïn thon bino gamö nï, ‘Rwoth, wan eneni awene na kec oneki, onyo n'örïö pii oneki, onyo na in ibedo welo, onyo na in iwotho kotula, onyo na in itwo, onyo na in itye ï buc, cë wan ba ekonyi?’

45 “Cë Rwoth bino gamö nïgï nï, ‘An akobo niwu köp adyer nï gin mörö këkën na un ba ïtïmö both dhanö mörö acël na tïtïdï ï kin jö ni, nwongo ba ïtïmö unu botha.’

46 “Cë gïn bino cïdhö ï can na ba thum, ëntö jö na kitegï atïr bino cïdhö gïnï ï kwö na ba thum.”

26

Yüb më neko Yecu
(Marako 14:1-2; Luka 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Ï karë na Yecu otyeko twakö köp ni gïnï kïbëc, ën okobo both ëlübkörë nï,

2 “Un ingeo nï odong nïnö arïö më thünö ï
nïnö më Poth, ëka Wod ka Dhanö ebino mïö
ökö më agura ï kor yath arïa.”
3 Cë ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak
öcökërë gïnï kanya acël ï pacö k'Alamdhök
na Dit, na nyïngë Kayapa.
4 Gïn öyübö më makö Yecu ï müng ëk enek
ën ökö.
5 Ëntö gïn okobo nï, “Pathï ï nïnö më
karama, ëk arubaruba kür obed ï kin jïï.”

Ewiro Yecu kï möö ï Betania (Marako 14:3; Jon 12:1-8)

6 Ï karë na Yecu tye ï Betania ï öt ka Cimon
na yam obedo adhöbü,
7 na Yecu onwongo tye ka cem, dhakö
mörö obino bothe n'ömakö cupa më möö na
ngwece kur na wel mërë tëk, cë önyö ï wie.
8 Ï karë n'ëlübkörë önënö, gïn öngöö ëka
okobo nï, “Pïngö ëbalö möö ni abala nï
köman?
9 Möö na kur ni onwongo myero ëcadh
acadha ï wel na thwönë ëk cïlïng mërë ëmïï
both ëcan.”
10 Ëntö Yecu ongeo köp ni, cë okobo
bothgï nï, “Iyelo unu dhakö ni pïngö? Ën
ötïmö gin na bër rwök ï koma.
11 Pïën un itye kanya acël k'ëcan karë
kïbëc, ëntö ba ibino unu bedo kanya acël
köda karë kïbëc.
12 Ï karë na dhakö ni önyö möö ï koma, ën
ötïmö më yübö koma më aika.
13 An akobo niwu köp adyer nï kanya
kïbëc n'ebino tïtö Emuth na Bër ïë ï wi lobo
thükül, gin na dhakö ni ötïmö thon ebino
kobo pïrë, ëk obed më po pï ën.”

Yuda oketho örörö ï kom Yecu (Marako 14:10-11; Luka 22:3-6)

14 Ï karë nön Yuda Ikariot, na ën dhanö
acël ï kin ëkwëna apar arïö, öcïdhö both
ëlamdhök na dito,
15 cë openyogï nï, “Un ibino mïöna ngö ka
an amïö ën ï cïngwu?” Cë gïn ökwanö cïlïng
pyer adek na nyige ëka ömïö gïnï bothe.
16 Cakërë ï caa nön cïdhö ködë anyim
Yuda öcakö rangö karë na bër na ën ërömö
mïö kï Yecu ï cïng-gï.

Yecu öcamö cem më Karama më Poth k'ëkwëna mërë (Marako 14:12-21; Luka 22:7-14; 21-23; Jon 13:21-30)

17 Ï nïnö më acël më Karama më Ogati na
Thöbï ope ïë, ëlübkör Yecu obino bothe cë
openyo gïnï ën nï, “In ïmïtö nï wan ëyüb nini
kabedo kwene ëk ïcam cem më Poth ïë?”
18 Yecu ögamö nï, “Cïdh unu ï pacö both
dhanö mörö ëka ikob unu nïnë nï, ‘Ap-
wony okobo nï: Karëna dong cwök. An
abino kwero nïnö më Poth ï odi kanya acël
k'ëlübköra.’ ”
19 Cë ëlübkör Yecu ötïmö kite na ën öcïkögï
ködë, ëka öyübö gïnï cem më Poth kunön.
20 Ï karë na pïny dong oyutho, Yecu on-
wongo obedo pïny ï dhö cem kanya acël
k'ëlübkörë apar wie arïö.
21 Ï karë na gïn tye ka cem, Yecu okobo
bothgï nï, “An akobo niwu köp adyer, ngat
acël kï kinwu bino ketho örörö ï koma.”
22 Cë ëlübkörë öcakö kumo, nakun
penyere gïnï kën-gï nï, “Rwoth, an?”
23 Yecu ögamö nï, “Dhanö na bino ketho
örörö ï koma ënë ngat n'olutho ogati mërë ï
öd bakuli köda.
24 Wod ka Dhanö bino thöö kite na calö
ëcöö kï köp ï kome. Ëntö dhanö n'oketho
örörö ï kom Wod ka Dhanö bino nënö can!
Onwongo twërö bedo na bër ka dhanö nön
onwongo ba ënywölö.”
25 Cë Yuda, ngat n'oketho örörö ï kom
Yecu, okobo nï, “Apwony, adyer pathï an?”
Yecu ögamö nï, “Eyo, in ënön.”
26 Ï karë na gïn tye ka cem, Yecu ökwanyö
ogati, cë ölëgö gum ï kome, ëka öbarö ïë, cë
ömïö both ëlübkörë, nakun kobo nï, “Gam
ëka ïcam unu; man ënë koma.”
27 Cë ökwanyö okopo, öpwöyö Obanga ëka
ömïö bothgï, nakun kobo nï, “Madh unu
man, un kïbëc.
28 Man ënë remona më cïkërë, n'ëönyö pï
jö na pol më tïmö kïca ï kom bal.
29 An akobo niwu nï cakërë tin, an ba
abino madhö nyig pig ölök ni, naka ï
nïnö nön ka an abino madhö kodwu ï ker
k'Apapna.”
30 Ï karë na gïn otyeko wero wer më lëga,
öya öcïdhö gïnï ï wi Kidi më Jeituni.

Yecu okobo nï Petero bino kwërö ën ökö (Marako 14:27-31; Luka 22:31-34; Jon 13:36-38)

31 Cë Yecu okobo nïgï nï, “Ï kiwor na tin,
un kïbëc ibino unu wëköna, pïën ëcö nï:
“ ‘An abino gönö akwath,

cë rom bino këth gïnï ökö ata.’
32 Ëntö kinge ka an acer ökö, an abino cïdhö
anyim niwu yo Galilaya.”
33 Petero ögamö nï, “Kadï jö kïbëc bino
wëköni, an ba abino wëköni.”
34 Yecu okobo nïnë nï, “An akobo nini köp
adyer nï ï kiwor na tin ni, na thwön gwënö
bara okok, in ibino kwëröna wang adek.”
35 Ëntö Petero ögamö nï, “Kadï bed nï
myero athöö kanya acël kodi, an ba abino
kwëröni.” Cë ëlübkörë nökënë kïbëc okobo
gïnï nï kömanön.

Yecu ölëgö ï pwodho Gethcemane (Marako 14:32-42; Luka 22:39-46)

36 Cë Yecu öcïdhö k'ëlübkörë ï kabedo
mörö na nyïngë Gethcemane. Ï karë na gïn
othuno kunön, ën okobo both ëlübkörë nï,
“Bed unu kany, ëk an kono acïdh ï lëga yo
kuca.”
37 Cë ën ökwanyö Petero k'awope arïö ka
Jebedayo më woth ködë, ëka cwinye öcakö
podho rwök kï thwön kumo na dit.
38 Cë Yecu okobo bothgï nï, “Cwinya tye
ka cwer rwök, mïtö nekona ökö. Bed unu
kany ëk ibed unu na wangwu thwolo köda.”
39 Yecu öcïdhö anyim na nönök, cë
opodho pïny, okulo wie ëka ölëgö nï,
“Apapna, ka twërë, kwany okopo ni ökö kï
koma, ëntö kür obed kite na calö an amïtö,
ëntö obed gin na in ïmïtö nï myero ötïmërë.”
40 Cë ën odwogo both ëlübkörë ëka on-
wongogï önïnö ökö. Ën okobo both Petero
nï, “Un ba ïtwërö bedo na wangwu thwolo
pï caa acël köda?
41 Bed na wangwu thwolo ëka ïlëg unu,
ëk kür ïdöny unu ï atëmatëma. Cwiny mïtö,
ëntö kom görü.”
42 Ën dökï ödök wang më arïö ëka ölëgö nï,
“Apapna, ka okopo ni ba twërö kwanyërë
ökö naka ka an amadhö, ëk dong gin na in
ïmïtö ötïmërë.”
43 Ï karë na ën odwogo, ën dökï onwongo
ëlübkörë tye ka nïnö, pïën nïnö onwongo
ömakö wang-gï rwök.
44 Cë Yecu öwëkögï dökï ëka öcïdhö ölëgö
wang më adek, nakun nwö köp acël nön.
45 Cë ën odwogo both ëlübkörë ëka
openyogï nï, “Un pod ïnïnö ëka itye ka yweo
unu? Nën unu, caa onyingo na cwök, ëka
Wod ka Dhanö ebino mïö ökö ï cïng ëbal.
46 Yaa unu malö! Eru ecidhu! Nën, dhanö
na bino ketho örörö ï koma dong cwök!”

Ëmakö Yecu (Marako 14:43-50; Luka 22:47-53; Jon 18:2-11)

47 Ï karë na Yecu pod tye ka twak,
Yuda n'obedo ngat acël ï kin ëkwëna apar
wie arïö othuno. Ën obino kï lwak na
pol n'ömakö gïnï pele abadë ëka ludhi.
Ëlamdhök na dito ëka edong ka lwak ënë
oorogï.
48 Won örörö onwongo otyeko dong yübö
anyuth ködgï nï: “Ngat na an abino nödhö
leme, ën ënön, mak unu ën.”
49 Cücüth Yuda obino both Yecu ëka
okobo nï, “Apwony, itye!” Cë önödhö leme.
50 Yecu okobo both Yuda nï, “Okona, tïm
gin na in ibino më tïmö.” Cë gïn obino
opodho ï kom Yecu, ëka ömakö gïnï ën ökö.
51 Ëntö ngat acël n'onwongo tye gïnï kï
Yecu kanya acël öryëö cïngë cë öwödhö pala
abadë mërë, onguno kï ith atic k'Alamdhök
na Dit.
52 Cë Yecu okobo bothe nï, “Dwök pala
abadëni ï kabedo mërë, pïën jö kïbëc na
makö gïnï pala abadë, bino thöö gïnï kï pala
abadë.
53 Un ïthamö nï an ba atwërö lëgö Apapna
ëk oor nïna emalaika na löö dul mwony
apar wie arïö ökö ï caa ni?
54 Ëntö Cöc na Leng na kobo nï myero
ötïmërë nï köman bino cobere nïngö?”
55 Ï caa nön Yecu okobo both lwak nï,
“Un ibino botha kï pala abadë ëka ludhi
më maköna, na calö ibino unu ï kom ayak?
Nïnö kïbëc an abedo ï dyekal öt k'Obanga
më pwony, ëka un ba ïmaka unu.
56 Ëntö man kïbëc ötïmërë ëk köp
n'edwarpïny öcöö ocobere.” Cë ëlübkörë
kïbëc örïngö öwëkö gïnï ën ökö.

Yecu ï nyim athuko më öd okiko k'edong (Marako 14:53-65; Luka 22:54-55,63-71; Jon 18:12-14,19-24)

57 Jö n'onwongo ömakö gïnï Yecu otero ën
yo both Kayapa, Alamdhök na Dit, kanya
onwongo epwony cïk ëka edong öcökërë
gïnï ïë.

26:31 Jakaria 13:7

58 Ëntö Petero obedo ka lübö kör Yecu kï
cecen, naka othuno ï dyekal k'Alamdhök
na Dit. Kinge na Petero ödönyö ï dyekal, ën
obedo pïny kanya acël k'ëkürpïny më nënö
gin na bino tïmërë.
59 Ëlamdhök na dito ëka athuko më öd
okiko k'edong kïbëc onwongo tye gïnï ka
rangö caden më twodo ï kom Yecu ëk enek
gïnï ën ökö.
60 Ëntö gïn ba onwongo köp mörö, kadï
bed ecaden më twodo na pol obino anyim.
Më ajiki mërë jö arïö obino gïnï anyim,
61 ëka okobo gïnï nï, “Dhanö ni okobo nï,
‘An atwërö muko öt k'Obanga ëka agërö ökö
ï nïnö adek.’ ”
62 Cë Alamdhök na Dit öya malö ëka
okobo both Yecu nï, “In ba ïtwërö gamö köp
mörö? Kit caden mënë ene na jö ni okelo
k'adoth ködë ï komi?”
63 Ëntö Yecu ölïng alïnga.
Alamdhök na Dit okobo nïnë nï, “An
amïtö ikwong kwong kï nyïng Obanga na
kwö: Kob nïwa ka in ënë Meciya, Wod
k'Obanga.”
64 Yecu ögamö nïnë nï, “Eyo, kite na in
ikobo ködë. Ëntö an akobo niwu nï cakërë
kobedini un ibino nënö Wod ka Dhanö
n'obedo ï nget cïng më kucem ka Won Twër
ëka na tye ka bino kï pöl gïnï më polo.”
65 Cë Alamdhök na Dit öyëcö böng mërë
ëka okobo nï, “Ën ötwakö köp më yanyö
Obanga! Pïngö onu dökï ëmïtö caden
nökënë? Kobedini un iwinyo ayeny na ën
öyanyö k'Obanga.
66 Ngö na un ïthamö?”
Gïn ögamö nï, “Bal mërë römö nïnë thöö.”
67 Cë gïn öngülö laö dhögï ï wangë ëka
ëgöö ën. Jö mökö odhongo ën
68 nakun kobo gïnï nï, “In ibedo Kiricito.
Tuc nïwa nga n'ogoi?”

Petero ökwërö Yecu

69 Petero onwongo tye yökö, obedo pïny
ï dyekal. Cë atic na nyakö obino bothe
ëka okobo nïnë nï, “In thon onwongo itye
kanya acël kï Yecu më Galilaya.”
70 Ëntö Petero ökwërö ökö ï nyim jö kïbëc.
Ën okobo nï, “An ba angeo gin na in itye ka
twakö.”
71 Cë Petero öcïdhö yökö ï dhö wangkac,
atic na nyakö nökënë dökï önënö ën, cë
okobo both jö n'onwongo tye gïnï kunön nï,
“Dhanö ni onwongo tye kanya acël kï Yecu
më Najaret.”
72 Petero dökï ökwërö ökö, nakun kwon-
gere nï: “An ba angeo ëcwö nön!”
73 Kinge caa na nönök, jö n'onwongo
ocung gïnï kany nön obino gïnï both Petero
ëka okobo nï, “Adyer, in ibedo ngat acël ï
kin-gï, pïën kite na in ïtwak ködë nyutho
ökö.”
74 Cë ï caa nön, Petero öcakö kwongere
nakun kobo nï, “Ba angeo ëcwö ni.”
Cücüth thwön gwënö okok.
75 Cë Petero opo ï köp na Yecu ötwakö: “Na
bara thwön gwënö okok, in ibino kwëröna
wang adek.” Cë öcïdhö yökö ëka okok kï
cwer cwiny rwök.

27

Etero Yecu ï nyim Pilato (Marako 15:1; Luka 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Kodiko cön na pïny tye ka ruu, ëlamdhök
na dito kïbëc ëka edong ka lwak öyübö gïnï
köp më neko Yecu.
2 Gïn otweo Yecu, otero gïnï ëka ëmïö ën
both Pilato n'obedo alöc më Roma.
3 Ï karë na Yuda, n'oketho örörö ï kom
Yecu, önënö nï ëngölö köp më thöö ï wie, ën
ongut ëka ödwökö cïlïng pyer adek na nyige
both ëlamdhök na dito ëka edong,
4 nakun kobo nï, “An abalö më ketho
örörö ï kom dhanö n'ope kï bal.”
Gïn ögamö nïnë nï, “Manön obedo köpwa?
Manön obedo pëköni.”
5 Cë Yuda obolo cïlïng pïny ï öt k'Obanga
ëka ödönyö yökö. Cë öcïdhö ödërë ökö.
6 Ëlamdhök na dito ökwanyö gïnï cïlïng ëka
okobo gïnï nï, “Cïk ba yeo nï myero eketh
cïlïng ni ï canduk lïm më öt k'Obanga, pïën
obedo cïlïng më remo.”
7 Cë gïn öyübö köp kanya acël, ëka otio gïnï
kï cïlïng më wïlö pwodho k'acwe agulu, ëk
obed kanya eiko erok ïë.
8 Manön ënë ömïö ecwodo pwodho nön nï
Pwodho më Remo thuno ködë naka tin.
9 Cë köp n'onwongo adwarpïny Jeremia
ötwakö ocobere: “Gïn otero cïlïng pyer adek

26:66 Elebi 24:16

na nyige, wel na jö më Icarael onwongo öngölö ï kome,
10 cë gïn otio ködë më wïlö pwodho k'acwe agulu kite na Rwoth öcïka ködë."

Yecu ï nyim Pilato

11 Yecu ocung ï nyim alöc më Roma n'openyo ën nï, "In ënë rwoth k'Eyuda?"

Yecu ögamö nï, "Eyo, kite na in ikobo ködë."
12 Ëntö ï karë n'ëlamdhök na dito ëka edong odotho gïnï Yecu, ën ba ögamö gin mörö.
13 Së Pilato openyo Yecu nï, "In ba itye ka winyo adoth na gïn odothi ködë?"
14 Ëntö Yecu ba ögamö köp mörö, kadï k'adoth mörö acël —man ömïö alöc ouro rwök.
15 Ï karama kïbëc më Poth, alöc onwongo gönyö amabuc acël both lwak, ngat mörö këkën na gïn mïtö.
16 Ï karë nön onwongo tye amabuc mörö n'engeo rwök, na nyïngë Baraba.
17 Së ï karë na lwak öcökërë gïnï kanya acël, Pilato openyogï nï, "Nga na un ïmïtö nï agöny niwu, Baraba onyo Yecu n'ecwodo nï Kiricito?"
18 Pilato onwongo ongeo nï gïn ömïö Yecu bothe pï nyeko.
19 Ï karë na Pilato obedo ï wi then më ngölö-köp, dhakö mërë ooro köp mörö bothe: "Kür ïtïm gin mörö ï kom dhanö nön n'ope kï bal, pïën tin ï wang lek anënö can na dit rwök pïrë."
20 Ëntö ëlamdhök na dito ëka edong öcüpö gïnï lwak më penyo pï Baraba, ëk enek Yecu ökö.
21 Alöc dökï openyogï nï, "Nga kï kin jö arïö ni na un ïmïtö nï an agöny niwu?"

Gïn ögamö nï, "Baraba."
22 Së Pilato openyogï nï, "Ngö na an myero dong atïm kï Yecu n'ecwodo nï Kiricito?"

Gïn kïbëc ögamö nï, "Gur ën ï kor yath arïa!"
23 Pilato openyogï nï, "Pïngö? Bal ngö na ën ötïmö?"

Ëntö lwak öwöö gïnï rwök nï, "Gur ën ï kor yath arïa!"
24 Ï karë na Pilato önënö nï ba dökï ërömö tïmö gin mörö, ëka wöö onwongo tye ka mëdërë amëda, së ökwanyö pii, ölwökö kï cïngë ï nyim lwak ëka okobo nï, "Bal më remo ka dhanö ni ba bino bedo ï wia, manön bino bedo pëköwu!"
25 Lwak kïbëc ögamö nï, "Remo mërë obed ï wiwa ëka ï wi ëthïnöwa!"
26 Së Pilato ögönyö Baraba nïgï. Ëntö ën ömïö epwodo Yecu kï del, ëka ömïö ën bothgï ëk egur ï kor yath arïa.

Acikari öngalö Yecu (Marako 15:16-20; Jon 19:2-3)

27 Së acikari k'alöc otero gïnï Yecu ï Praitorion,* ëka ögürö gïnï ën dyere.
28 Gïn ögönyö böngü mërë ëka oketho gïnï böngü na kwar ï kome.
29 Së öyübö gïnï tok öküdhö, ëka eketho ï wie. Gïn oketho lüth ï cïngë më kucem ëka orumo cöng-gï pïny ï nyime, nakun ëngalö ën nï, "Örëm, rwoth k'Eyuda!"
30 Gïn öngülö laö dhögï ï kome ëka ökwanyö gïnï lüth së ëgöö kï wie.
31 Kinge na gïn dong otyeko ngalö Yecu, së gïn ögönyö böngü na kwar ökö kï ï kome, ëka eketho böng mërë ï kome. Së gïn otero ën më guro ï kor yath arïa.

Eguro Yecu ï kor yath arïa (Marako 15:21-32; Luka 23:26-43; Jon 19:17-27)

32 Ï karë n'onwongo gïn tye ka donyo yökö, oromo gïnï k'ëcwö mörö më Cirene na nyïngë Cimon, së ödïö gïnï ën tëtëk më tingo yath arïa ka Yecu.
33 Gïn othuno ï kabedo n'ecwodo nï Gölgötha (na gönyö nï Kabedo më Cogo Wic).
34 Acikari ömïö Yecu köngö ölök n'erubo kï yath na këc; ëntö kinge na ën öbïlö, Yecu ökwërö madhö ökö.
35 Kinge na dong gïn oguro Yecu ï kor yath arïa, obolo gïnï kwir më poko böng mërë.
36 Së gïn obedo pïny kunön më kürö ën.
37 Oguro gïnï köp më adoth na gïn odotho ën ködë malö ï ka wie, n'ëcöö nï, "Man ënë Yecu, Rwoth k'Eyuda."

27:10 Jakaria 11:12-13; Jeremia 19:1-13; Jeremia 32:6-9 22:18-19

* **27:27** ***Praitorion*** obedo laï k'alöc. **27:35** Jabuli

38 Ekwoe arïö onwongo eguro kanya acël
ködë, ngat acël yo cïngë kucem, ëka ngat
acël yo cïngë kucam.
39 Jö n'onwongo tye ka wok ï ngete obedo
gïnï ka yanyö ën, yengo wigï,
40 ëka kobo gïnï nï, “In ikobo nï ibino
muko öt k'Obanga ökö, së ïgërö ï nïnö adek,
lari keni ëka idhi pïny kï kor yath arïa, ka in
ibedo Wod k'Obanga!”
41 Ëlamdhök na dito, epwony cïk ëka
edong thon önywarö gïnï Yecu.
42 Gïn okobo nï, “Ën ölarö jö nökënë, ëntö
ën ba twërö larë kënë! Ën obedo rwoth më
Icarael! Wëk ën obin pïny kï ï kor yath arïa,
së wan ebino yee ën.
43 Ën geno Obanga ëka kobo nï ën ebedo
Wod k'Obanga. Wëk Obanga ölar ën kobe-
dini ka mïtö.”
44 Ekwoe n'onwongo eguro kanya acël
ködë thon öyanyö gïnï ën.

Thöö ka Yecu

45 Cakërë caa abicël më kiceng më thuno
ködë naka caa abungwën, pïny ocido ökö na
cöl ï wi lobo këbëc.
46 Ï kin caa abungwën më kothyeno Yecu
okok kï dwön na longo nï, “Eloi, Eloi,
lama cabaktani?”—na gönyö nï, “Oban-
gana, Obangana, pïngö ïwëka nï köman?”
47 Ï karë na jö mökö n'ocung kunön
owinyo, gïn okobo nï, “Ën tye ka cwodo
Eliya.”
48 Cücüth dhanö acël örïngö ökwanyö
amor, së olutho ï köngö ölök na wac, örwakö
ï wi lüth, ëka ömïö both Yecu nï ömadhï.
49 Ëntö jö nökënë okobo nï, “Wëk unu ën
kënë! Eru enenu ka Eliya twërö bino më
larö ën.”
50 Yecu okok dökï kï dwön na longo, së
öthöö ökö.
51 Ï caa nön, böngü katein na tye ï
öt k'Obanga öyëc opokere ökö ï dul arïö
cakërë kï malö naka pïny. Pïny oyengere ëka
kite öbarë gïnï ökö.
52 Lyene öyabërë ökö ëka kom jö na leng
na pol n'onwongo öthöö ocer gïnï ökö.
53 Odonyo gïnï ökö kï ï lyene ëka kinge
cer ka Yecu öcïdhö gïnï ï Jerucalem së
onyuthere gïnï both jö na pol.
54 Ï karë n'Adit na löö acikari kï jö
n'onwongo tye ködë më kürö Yecu önënö
gïnï oyeyeng ëka gin na këbëc n'ötïmërë,
obedo gïnï kï lworo rwök, së okobo
gïnï nï, “Adyer, ën onwongo obedo Wod
k'Obanga!”
55 Mon na pol onwongo tye gïnï kunön na
neno gïnï kï cecen. Gïn onwongo ölübö kör
Yecu kï ï Galilaya më könyö ën.
56 Ï kin mon nön gïnï onwongo tye ïë
Maria më Magadala, Maria aya ka Yakobo
ëka Yocepu, ëka aya k'awope ka Jebedayo.

Eiko Yecu ï lyël

(Marako 15:42-47; Luka 23:50-56; Jon 19:38-42)

57 Ï karë na pïny dong cido, dhanö mörö
më Arimataya n'obedo alönyö na nyïngë
Yocepu obino, ën thon onwongo obedo
alübkör Yecu.
58 Ën öcïdhö both Pilato së ökwaö kom
Yecu ëka Pilato öcïkö nï ëk ëmïï bothe.
59 Yocepu ökwanyö kom Yecu, së oboo ökö
kï böngü na leng,
60 ëka opyelo ï bur lyël mërë na nyen, na
ën onwongo ogworo ï kidi. Ën ölörö kidi na
thwönë ï dhö lyël, ëka öya öcïdhö ökö.
61 Maria më Magadala ëka Maria nökënë
ca onwongo obedo gïnï kunön n'opimere kï
lyël.

Ëkürpïny na kürö lyël

62 Kodiko mërë, na ënë nïnö na lübö Nïnö
më Yübërë, ëlamdhök na dito ëka Eparicayo
öcökërë gïnï ï nyim Pilato.
63 Gïn okobo nï, “Adwong, wan epo nï ï
karë na ën pod kwö, wan ewinyo ka abwöl
jö nön kobo nï, ‘Kinge nïnö adek an abino
cer dökï.’
64 Së myero ïmïï cïk ëk ëgwök lyël na bër
naka ï nïnö më adek ëk kür ëlübkörë öcïdh
gïnï ökwal kome ökö, së okob gïnï both lwak
nï ën ocer ökö kï ï kin jö n'öthöö. Bwöl më
ajiki ni bino bedo na rac na löö bwöl më
acël ökö.”
65 Pilato ögamö nï, “Ter unu acikari
n'obedo gïnï ëkürpïny. Cïdh ïgwök unu na
bër rwök kite na un ïtwërö ködë.”
66 Së öcïdhö gïnï më kürö dhö lyël na bër
nakun mwönö gïnï anyuth ï kom kidi ëka
eketho ëkürpïny.

28

Cer ka Yecu
(Marako 16:1-10; Luka 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Kinge Cabït k'Eyuda, ï kin keko ï nïnö na
lübö cabït k'Eyuda, Maria më Magadala ëka
2 Maria nökënë öcïdhö gïnï më nënö lyël.
Athura oyeyeng na dit oyengo pïny, pïën
malaika ka Rwoth n'öya kï ï polo obino pïny
cë othwaro kidi ökö kï ï dhö lyël ëka obedo
ï wie.
3 Malaika nön onen na ryëny calö lüth
köth, ëka böng mërë onwongo tar calö pëë.
4 Ëkürpïny obedo gïnï kï lworo rwök ï karë
na gïn önënö malaika ëka komgï ömyël cë
ödökö gïnï calö jö n'öthöö.
5 Ëntö malaika okobo both mon nï, “Kür
ibed unu kï lworo, pïën an angeo nï un itye
ka rangö Yecu n'onwongo eguro ï kor yath
arïa.
6 Ën ba tye kany; ën ocer ökö, kite na ën
okobo. Bin ïnën unu kanya ën onwongo
obuto ïë.
7 Cïdh unu pïöpïö ëk ikob unu both
ëlübkörë: ‘Ën ocer ökö kï kin jö n'öthöö, ëka
ën tye ka cïdhö anyim niwu yo Galilaya. Un
ibino nënö ën kï kunön.’ Po unu ï kom ngö
na an akobo niwu.”
8 Cë mon öbünyö yaa ökö pïöpïö kï ï wi
lyël kï lworo ëka kï yom cwiny na thwönë,
cë örïngö gïnï më cïdhö kobo both ëlübkörë.
9 Athura Yecu oromo ködgï, cë omothogï
nï, “Kuc obed kodwu!” Gïn obino bothe,
ömakö gïnï tyënë cë öwörö gïnï ën.
10 Cë Yecu okobo nïgï nï, “Kür ibed unu
kï lworo. Cïdh ikob unu both utmegona ëk
öcïdh gïnï yo Galilaya; cë gïn bino nënöna kï
kunön.”

Köp n'ëkürpïny ödwökö

11 Ï karë na mon tye ka woth ï yoo,
ëkürpïny mökö öcïdhö ï pacö ëka ödwökö gïnï
ripot both ëlamdhök na dito gin na kïbëc
n'ötïmërë.
12 Ï karë n'ëlamdhök na dito öcökërë gïnï
kanya acël k'edong, cë öyübö gïnï köp më
miö cïlïng na thwönë both acikari,
13 nakun kobo gïnï bothgï nï, “Kob unu
both lwak nï, ‘Ëlübkörë obino gïnï kiwor
cë ökwalö gïnï kome ï karë n'onwongo wan
ënïnö ökö.’
14 Ka alöc bino winyo köp ni, cë wan
ebino kobo nïnë, ëk can mörö kür opodh ï
komwu.”
15 Cë acikari ögamö gïnï cïlïng, ëka ötïmö
gïnï kite n'ëcïkögï ködë. Köp ni obedo këth ï
kin Eyuda othuno ködë naka tin.

Yecu onen both ëlübkörë
(Marako 16:14-18; Luka 24:36-49; Jon 20:19-23; Tic k'Ëkwëna 1:6-8)

16 Cë ëlübkörë apar wie acël öcïdhö gïnï yo
Galilaya, ï wi kidi na Yecu onwongo okobo
bothgï më cïdhö ïë.
17 Ï karë na gïn önënö Yecu, öwörö gïnï ën;
ëntö jö mökö obedo ka kalakala.
18 Cë Yecu obino bothgï ëka okobo nï,
“Twër kïbëc na tye ï polo ëka ï wi lobo
etyeko dong miö ökö botha.
19 Pï manön cïdh unu dong ëk ïlök unu
jö më rok kïbëc ödök gïnï ëlübköra, bat-
icagï unu kï nyïng Apap, ëka Wod ëka Tipo
Naleng,
20 pwony unugï më gwökö gin na kïbëc na
an atyeko cïköwu ködë. An atye kodwu karë
kïbëc, naka ï ajiki pïny.”

Emuth na Bër ï kom Yecu kite na Marako öcöö

Köp na ut ï buk ka Marako

Buk ni Jon Marako ënë öcöö. Obedo buk acël ï kin buke angwën na mïö onu köp ï kom Emuth na Bër ï kom Yecu Kiricito. Buke nökënë ënë Matayo, Luka, ëka Jon. Marako nen calö obedo kï gum më nënö ëka winyo Yecu kï ï Jerucalem cë kï kunön öcakö bedo ngat n'oye. Kinge enwongo nï ën owotho kï Paulo ëka Baranaba ï wothgï më acël (Tic k'Ëkwëna 12:25). Ën thon obedo amïï köny both akwëna Petero pï mwaka na pol (1 Petero 5:13). Enwongo nï ën onwongo köp na pol kï kom köp mërë ï kom Yecu kï ï kom ngö na Petero okobo nïnë.

Ï buk ni, Marako mïö köp ï kom kwö ëka tic ka Yecu. Ën oketho cwinye rwök ï kom ngö na Yecu otio nakaka ngö na ën okobo. Ën obedo ka nwönö nï Yecu nyutho tëkö mërë më larö, gönyö ëka cangö jïï. Neno mërë onwongo tye ï kom Yecu na calö atic ëka athïn k'Obanga. Tango mërë, cangö jïï, gönyö jïï na tipo na reco otweogï ëka tëkö mërë më wëkö bal nyutho ën na calö wod k'Obanga.

Buk ni cakërë kï köp ï kom tic ka Yecu ï kin lwak, ëka kï köp mërë nï ker k'Obanga dong obino ökö pïny ï lobo. Pol karë Marako tero köp më guro Yecu ï kor yath na calö köp më rïbërë ï kin Obanga kï dhanö. Na lübërë kï köp ka Marako, Yecu onwongo can pï bal onu (nën cura 8:31; 9:31; 10:33-34, 45). Marako onyutho ngö n'ötïmërë na thuth ï cabït më ajiki na bara Yecu öthöö ëka ojiko köp mërë kï cer ëka dök ka Yecu ï wi polo.

Pwony ka Jon Abatica
(Matayo 3:1-12; Luka 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Man ënë acaki më Emuth na Bër ï kom
Yecu Kiricito, Wod k'Obanga.*
2 Kite n'ëcöö ködë ï buk k'adwarpïny
Icaya:
“Obanga okobo nï, ‘An abino oro aorna ï
nyimi,
na bino yübö yoo nini.’
3 Dwön dhanö mörö tye ka redo ï thim nï,
‘Yüb unu yoo pï Rwoth,
mïï unu yoo ocung atïr nïnë.’ ”
4 Aor ni onwongo obedo Jon Abatica. Ën
onwongo tye ï thim ëka ötïtö nï jïï myero
ebaticagï më nyutho nï gïn dong ongut ökö
kï ï kom balgï ëka ölökërë gïnï both Obanga
ëk ötïm nïgï kïca.
5 Jö na pol më lobo Yudea ëka Jerucalem
obino gïnï both Jon. Gïn onwongo tuco
balgï ëka Jon baticagï ï kulo Jordan.
6 Jon onwongo ruko böng n'ëyübö kï kom
yer kïnaga, tweo wang pyërë kï del, camö
bonyo ëka mör kic më thim.
7 Jon ötïtö both jïï nï, “Ngat mörö ute na
tye ka lübö köra, ën pïrë tëk löa ökö. An
ba apora më gungo pïny ëka më gönyö thöl
wörë.
8 An abaticawu kï pii, ëntö ën bino bati-
cawu kï Tipo Naleng.”

Batica ka Yecu
(Matayo 3:13-4:11; Luka 3:21-22; 4:1-13)

9 Ï karë nonu Yecu öya kï ï Najaret ï lobo
më Galilaya ëka Jon obatica ën ï kulo Jor-
dan.
10 Na Yecu pod donyo malö kï ï pii, cücüth
ën önënö polo öyabërë ëka Tipo Naleng opye
ï kome na cal k'amam.
11 Ëka dwön mörö öya kï ï polo na kobo
nï, “In ënë Woda më amara, cwinya yom ï
komi.”
12 Cücüth Tipo Naleng otero Yecu ï thim,
13 kanya ën obedo ïë pï nïnö pyer angwën
nakun Catan tëmö ën. Leeni na ger on-
wongo thon ut kunön ëka emalaika obedo
gwökö ën.

Yecu ocwodo ëcïk rëc angwën
(Matayo 4:12-22; Luka 4:14-15; 5:1-11)

14 Ï karë na dong etweo Jon ï buc, Yecu
obino yo Galilaya nakun tïtö köp ï kom
Emuth na Bër n'öya kï both Obanga.
15 Ën okobo nï, “Karë dong örömö, Ker
k'Obanga dong cwök. Ngut unu ëka iyee
unu Emuth na Bër!”
16 Ï nïnö mörö acël na Yecu onwongo
tye ka woth ï nget Nam më Galilaya, ën

* **1:1** Baibul nökënë ba ketho *Wod k'Obanga.*

önënö ëcïk rëc arïö, Cimon ëka ömïn mërë Anderiya, bolo gïnï böögï ï pii.
17 Yecu okobo bothgï nï, “Bin ïlüb unu köra, ëka an abino mïöwu ïdökö ëmak jïï nakaka rëc.”
18 Cücüth gïn öwëkö böögï ëka ölübö gïnï kör Yecu.
19 Ï karë na ën öcïdhö anyim na nönök, önënö Yakobo ëka ömïn mërë Jon, ëthïn ka Jebedayo, n'obedo gïnï ï yeya yübö böögï.
20 Ëka cücüth Yecu ocwodogï cë öwëkö gïnï apapgï Jebedayo ï yeya kï jö n'onwongo epangogï apanga ëka ölübö gïnï ën.

Dhanö na tye kï tipo na rac (Luka 4:31-37)

21 Yecu ëka ëlübkörë öcïdhö gïnï yo Kaperanaum, cücüth ï ceng Cabït k'Eyuda ën ödönyö ï cinagoga ëka öcakö pwony.
22 Jïï obedo kï ur ï kom pwony mërë, pïën opwonyo na calö ngat n'onwongo ut kï twër, na path kï kite n'epwony cïk pwonyo ködë.
23 Cücüth dhanö mörö onwongo tye ï cinagogagï kï tipo na rac ëka öcakö redo nï,
24 “Kara ïmïtö ngö kï bothwa, Yecu më Najaret? In ibino më tyekowa ökö? An angeo ngat na in ibedo—ngat na Leng n'Obanga ooro.”
25 Ëntö Yecu ocoko nakun kobo nï, “Lïng ökö, ëka donyi ökö kï ï kome!”
26 Tipo na rac ömïö ën öryërë ëka oredo rwök cë öya ökö kï ï kome.
27 Jö këbëc obedo gïnï kï ur rwök nakun penyere gïnï kën-gï nï, “Man ngö? Pwony na nyen na ut kï twër! Ën coko naka thon tipo na reco, ëka winyo gïnï ën.”
28 Emuth ï kom Yecu ökëth örömö kabedo n'ögürö lobo më Galilaya këbëc.

Yecu öcangö jö na pol (Matayo 8:14-17; Luka 4:38-41)

29 Cücüth na Yecu dong öya ökö kï ï cinagoga, öcïdhö gïn kï Yakobo ëka Jon yo pacö ka Cimon ëka Anderiya.
30 Marö ka Cimon onwongo obuto pïny, na two lyetho ömakö ëka cücüth gïn okobo köp ï kome both Yecu.
31 Ën dong öcïdhö bothe, ömakö cïngë, ëka otingo malö. Two lyetho öya ökö kï ï kome ëka öcakö yübö nïgï cem.
32 Kothyeno nön na ceng dong dönyö, jïï okelo etwoe këbëc bothe ëka jö na cene ömakögï.
33 Ëka jö këbëc më pacö nön ögürë gïnï ï dholokek.
34 Së Yecu öcangö jö na pol n'onwongo ut gïnï kï koth twoe na papath, ëka öryëmö cene na pol, ën ba oyeo nï cene më twak pïën gïn onwongo ngeo nga na ën obedo.

Yecu ötïtö köp ï Galilaya (Luka 4:42-44)

35 Kodiko cön na pïny pod cöl, Yecu öya cë öcïdhö yo kanyalik ëka obedo ï lëga kunön.
36 Ëntö Cimon ëka ewodhe öcïdhö gïnï më rangö ën.
37 Ï karë na gïn onwongo Yecu, gïn okobo nïnë nï, “Jö këbëc tye ka rangöni.”
38 Ëntö Yecu okobo nïgï nï, “Eru ëcïdh unu ï peci nökënë ëk an thon atït nïgï köp. Manön ënë gin n'ömïö an abino.”
39 Së ën owotho ï Galilaya këbëc nakun tïtö köp ï cinagogagï ëka ryëmö cene.

Yecu öcangö ëcwö na ut kï two dhöbü (Matayo 8:1-4; Luka 5:12-16)

40 Ëcwö mörö na ut kï two dhöbü obino cë orumo cöngë both Yecu, nakun kwaö ën nï, “Ka ïmïtö, ïtwërö mïöna bedo na leng.”
41 Kïca ömakö Yecu cë öryëö cïngë ogudo ëka okobo nïnë nï, “An amïtö, komi dong obed na leng!”
42 Cücüth dhöbü orwenyo ökö kï ï kome ëka ëmïö ödökö na leng.
43 Së Yecu ömïö ën öcïdhö nakun cïkö na tëk nï,
44 “Kür ikob both ngat mörö ngö n'ötïmërë. Ëntö cïdhï inyuthiri both alamdhök ëka ïmïï tyër pï bedoni na leng na lübërë kï cïk na yam Muca öcïkö pï jö n'ëcangögï kï ï two dhöbü. Man bino bedo caden both jö këbëc nï in emii ïdökö na leng.”
45 Ëntö ën öcïdhö ëka örwëö ngö n'ötïmërë both jö këbëc. Na calö adwogi ka ngö n'ötïmërë, ömïö Yecu ba dökï ödönyö ï pacö na kome nen ëntö obedo yökö kanyalik, cë jïï kï ï kabedo këbëc ömëdërë gïnï më bino bothe.

2

Yecu öcangö ngat na kome okwe (Matayo 9:1-8; Luka 5:17-26)

1 Kinge nïnö na nönök, Yecu dökï odwogo
ï Kaperanaum, jïï owinyo nï ën odwogo
pacö.
2 Lwak na pol öcökërë gïnï kanya acël na
kabedo ödökö na dïng naka ï dholokek, ëka
ën ötïtö köp k'Obanga bothgï.
3 Së cwö angwën obino n'otingo gïnï
dhanö na kome okwe bothe.
4 Gïn onwongo ba römö tero ëcwö ni
both Yecu pïën lwak onwongo opong rwök.
Otuco gïnï wi öt kï malö n'opimere kï kanya
Yecu onwongo ut ïë. Së gïn olwao ëcwö
na kome okwe n'obuto ï ökëka pïny ï nyim
Yecu. 5 Ï karë na Yecu önënö yeegï, okobo
n'ëcwö na kome okwe nï, "Woda, balni
dong ëwëkö ökö."
6 Ëntö epwonye mökö më cïk ka Muca
onwongo obedo kany nön nakun penyere
gïnï kï ï cwinygï kën-gï nï,
7 "Pïngö dhanö ni twak nï köman? Ën tye
ka yanyö Obanga! Obanga këkën ënë twërö
wëkö bal!"
8 Cücüth Yecu ongeo kï ï cwinye ngö
n'onwongo gïn tye ka thamö, ëka openyogï
nï, "Pïngö ïthamö unu köp ni kï ï cwinywu?
9 Mënë na yot, më kobo both dhanö na
kome okwe nï, 'Balni dong ëwëkö ökö,' onyo
nï, 'Yaa malö, ïkwany ökëkani, ëka ïcak woth'?
10 Ëntö an amïtö inge unu nï, Wod ka
Dhanö ut kï twër ï wi lobo më wëkö bal." Së
Yecu okobo both dhanö na kome okwe nï,
11 "An akobo nini, yaa malö, kwany
ökëkani ëka ïcïdh yo pacö."
12 Ën öya malö, ökwanyö ökëka mërë ëka
odonyo yökö na gïn kïbëc tye ka nënö. Jö
kïbëc ouro ëka öpakö gïnï Obanga na kobo
gïnï nï, "Wan anaka yam bara ënënö gin
mörö na calö man!"

Yecu ocwodo Lebi (Matayo 9:9-13; Luka 5:27-32)

13 Yecu dökï öcïdhö ï dhö Nam më
Galilaya. Lwak na pol obino bothe ëka ën
öcakö pwonyogï.
14 Na Yecu onwongo tye ï woth, önënö
Lebi wod k'Alipayo obedo ï öd cökö ocoro
mërë. Yecu okobo nïnë nï, "Lüb köra." Së
Lebi öya malö ëka ölübö körë.
15 Na Yecu onwongo ut ï cem ï öt ka Lebi,
ëcök ocoro ëka ëbal na pol onwongo tye ï
cem kanya acël ködë ëka ëlübkörë. Jö na pol
onwongo tye n'ölübö gïnï kör Yecu.
16 Ï karë n'epwony cïk ka Muca n'obedo
Eparicayo önënö gïnï ën ka cemo k'ëbal ëka
ëcök ocoro, gïn openyo ëlübkör Yecu nï,
"Pïngö ën cemo k'ëcök ocoro ëka ëbal?"
17 Ï karë na Yecu owinyo köp ni, ën okobo
nïgï nï, "Pathï jö na komgï yot ënë mïtö
daktar, ëntö etwoe. An ba abino më cwodo
jö na kitegï atïr ëntö ëbal."

Peny ï kom rio kec (Matayo 9:14-17; Luka 5:33-39)

18 Ï karë mörö n'onwongo ëlübkör Jon
Abatica ëka Eparicayo ut gïnï ï rio kec, jö
mökö obino gïnï both Yecu ëka openyo ën
nï, "Pïngö ëlübkör Jon Abatica ëka ëlübkör
Eparicayo rio gïnï kec, ëntö megi ba rio
kec?"
19 Yecu ögamö nï, "Wele k'anyom twërö
rio kec n'anyom tye ködgï kanya acël?" Ba
twërö gïnï rio kec n'anyom tye ködgï kanya
acël.
20 Ëntö karë bino thuno n'ebino kwanyö
anyom ökö kï bothgï, së gïn dong bino rio
kec ï nïnö nön.
21 "Ngat mörö ope na dapö böngü na
nyen ï kom böngü n'otii, së ka ötïmö, böngü
na nyen bino yëcö böngü n'otii ökö së mïö
kanya öyëc bedo na thwönë.
22 Ëka ngat mörö ope na pïkö köngö ölök
na nyen ï ocwe* na cön. Ka öpïkö, së köngö
ölök bino yëcö ocwe ökö, köngö ölök bino
öny ëka ocwe thon bal ökö. Ëntö köngö ölök
na nyen myero ëpïkï ï ocwe na nyen."

Peny ï kom ceng Cabït k'Eyuda (Matayo 12:1-18; Luka 6:1-5)

23 Ï nïnö mörö acël më ceng Cabït
k'Eyuda, na Yecu onwongo tye ka wok
k'ëlübkörë ï pwodho bël, ëlübkörë öcakö
rïdhö with bël.
24 Eparicayo okobo both Yecu nï, "Nën,
pïngö gïn tye ka türö cïk ï ceng Cabït
k'Eyuda?"

* **2:22** Eyuda pïkö köngö ölök ï ocwe n'ëyübö kï ï kom pyen dyël.

25 Ëka Yecu okobo nïgï nï, “Un ba ïkwanö
kï ï Cöc na Leng ngö na Daudi ötïmö ï karë
na kec oneko ën ëka ewodhe?
26 Ën ödönyö ï öt k'Obanga ï karë na Abi-
athar onwongo obedo Alamdhök na Dit ëka
öcamö ogati n'ëtyërö both Obanga na yam
cïk ökwërö nï dhanö mörö kür öcam na path
k'ëlamdhök këkën. Ën thon ömïö nökënë
both ewodhe.”
27 Së Yecu okobo nïgï nï, “Ceng Cabït
onwongo ëyübö pï dhanö, pathï dhanö pï
ceng Cabït.
28 Pï manön Wod ka Dhanö obedo Rwoth,
naka thon më ceng Cabït.”

3

Ëcwö na badë okwe
(Matayo 12:9-14; Luka 6:6-11)

1 Ï nïnö mörö acël më ceng Cabït k'Eyuda,
Yecu dökï ödönyö ï cinagoga ëka ëcwö na
badë okwe onwongo ut kunön.
2 Jö mökö onwongo ut gïnï kunön më
nënö ka Yecu twërö cangö ëcwö ni ï ceng
Cabït ëk enwong gïnï yoo më dotho ën.
3 Yecu okobo both ëcwö na badë okwe nï,
“Yaa malö ëk icung ï nyim jïï.”
4 Së Yecu okobo bothgï nï, “Cïk yeo ï ceng
Cabït nï ëtïm gin mörö na bër onyo na rac,
ëlar kwö onyo enek ökö?” Ëntö gïn ölïng
alïnga.
5 Ën önënögï k'akëmö ëka cwinye ocwer pï
nwang cwinygï. Yecu okobo n'ëcwö nï, “Ryë
badi.” Ën öryëö badë së öcang ökö.
6 Së Eparicayo odonyo gïnï yökö cücüth
më yübö köp kï jö na cwakö Erode kite na
myero enek kï Yecu.

Lwak ölübö Yecu
7 Yecu k'ëlübkörë öya së öcïdhö gïnï yo
dhö nam, ëka lwak na pol n'öya kï ï lobo
Galilaya, Yudea,
8 Jerucalem, Idemea, kukïdë më kulo Jor-
dan, ëka kï ï lobo n'örïkö Turo kï Cidon
ölübö gïnï körë. Ï karë na lwak na pol
owinyo gïnï gin na kïbëc na ën obedo ka
tïmö, gïn obino bothe.
9 Yecu okobo n'ëlübkörë nï öyüb gïnï yeya
nïnë, ëk kür lwak ödïë.
10 Ën onwongo öcangö jö na pol ï nïnö nön,
së jö kïbëc na two onwongo dïrë gïnï më
gudo ën.
11 Ka tipo na reco önënö Yecu, podho gïnï
pïny ï nyime ëka kok gïnï nï, “In ibedo Wod
k'Obanga.”
12 Ëntö Yecu öcïkö tipo na reco nï kür
okob gïnï nï ngat mörö nga na ën ebedo.

Yecu öyërö ëkwëna apar arïö
(Matayo 10:1-4; Luka 6:12-16)
13 Kinge manön Yecu öcïdhö ï wi kidi ëka
ocwodo jö n'onwongo ën mïtö woth ködgï
ëka obino gïnï bothe.
14 Ën öyërö jö apar arïö ëka ocwodogï nï
ëkwëna ëk owoth ködë kanya acël, ëka eorgï
më cïdhö tïtö köp k'Obanga,
15 ëka më bedo kï twër më ryëmö cene.
16 Man ënë jö apar arïö na ën öyërö: Ci-
mon (na ën öcakö nyïngë nï Petero),
17 Yakobo ëka ömïn mërë Jon, awope ka
Jebedayo, (ëntö Yecu ömïögï nyïng nï, Boan-
ergi, na tyën köp mërë nï, “Jö na mor kamë
köth.”)
18 Anderiya, Pilipo, Batulumayo,
Matayo, Tomaci, Yakobo wod k'Alipayo,
Tadeo, Cimon (dhanö na mïtö löckën)
19 ëka Yuda Ikariot n'oketho örörö ï kom
Yecu.

Yecu ëka Belijebul
(Matayo 12:22-32; Luka 11:14-23; 12:10)
20 Së Yecu ödönyö ï öt ëka lwak na pol
obino örïkö ën dökï. Ën ëka ëlübkörë on-
wongo ba twërö gïnï nwongo caa më cem.
21 Ï karë na wede mërë owinyo ngö
n'ötïmërë, së obino gïnï më makö Yecu pïën
gïn öthamö nï, “Ën opo ökö.”
22 Epwony cïk ka Muca mökö öya kï ï Jeru-
calem na kobo gïnï nï, “Ën ut kï Belijebul,
adwong ka cene. Kanya ën nwongo tëkö kï
ïë më ryëmö cene.”
23 Së Yecu ocwodogï ëka ötwak ködgï
kï carolok nï, “Catan twërö ryëmö Catan
nïngö?
24 Ka ker opokere ïë arïö, ker nön ba
twërö cung.
25 Ëka ka jö më öt opokere ïë arïö, jö më
öt nön ba twërö cung.
26 Ëka ka Catan opokere së ölwënyö ï
kome kënë, ën ba twërö cung, ajiki mërë
nwongo dong othuno.
27 Ngat mörö ope na twërö dönyö ï öt ka
ngat na tëk më yakö jami mërë, thwara ka

ën öcakö tweno dhanö na tëk ni ökö ëka dong cakö yakö jami kï ï ödë.
28 An akobo niwu köp adyer nï, bal kïbëc na dhanö tïmö ëka ayeny n'ëyanyö k'Obanga ërömö tïmö kïca,
29 ëntö ngat mörö na yanyö Tipo Naleng ba ebino tïmö nïnë kïca pïën nwongo ötïmö bal na bedo na twal."
30 Yecu okobo nïgï pïën gïn onwongo tye ka kobo nï, "Ën ut kï tipo na rac."

Aya ka Yecu ëka utmego mërë (Matayo 12:46-50; Luka 8:19-21)

31 Cë aya ka Yecu ëka utmego mërë obino gïnï. Gïn ocung yökö ëka eoro ngat mörö both Yecu ï öt, ëk obin yökö ötwak ködgï.
32 Lwak onwongo obedo nakun ögürö gïnï Yecu ï dyere, cë ekobo nïnë nï, "Ayani ëka utmegoni ocung yökö tye gïnï ka rangöni."
33 Yecu ögamö nïgï nï, "Nga ënë obedo ayana ëka utmegona?"
34 Cë önënö jö n'obedo pïny n'ögürö ën dyere ëka okobo nï, "Man ënë ayana ëka utmegona.
35 Ngat mörö na tïmö ngö n'Obanga mïtö, ënë ömëra, amëra, ëka ayana."

4

Carolok ï kom acwö kodhi (Matayo 13:1-9; Luka 8:4-8)

1 Yecu dökï öcakö pwony ï dhö Nam më Galilaya. Lwak na pol rwök öcökërë bothe, cë ën öïdhö ï yeya ëka obedo ïë nakun jïï kïbëc odong ï dhö nam.
2 Yecu opwonyogï kï köp na pol kï carolok nï:
3 "Winy unu! Apur mörö öcïdhö më cwöönö kodhi mërë.
4 Ï karë na ën tye ka cwöönö kodhi, kodhi mökö ökïr ï dye yoo, ëka wïny ödëdëpö ökö.
5 Kodhi nökënë ökïr kanya obedo kitekite na ngöm nönök ïë. Kodhi ni otuu pïöpïö pïën ngöm onwongo rëp.
6 Ëntö ï karë na ceng öryëny öwangögï rwök, oner gïnï ökö pïën oriigï ba ödönyö na thuth.
7 Kodhi nökënë opodho ï kin okudhi. Okudhi ödöngö ëka ödïögï cë ba önyakö nyige.
8 Kodhi nökënë opodho ï ngöm na bër ödöngö ëka nyige önyak, mökö pyer adek, mökö pyer abicël ëka mökö mia acël."
9 Cë Yecu okobo nï, "Ngat na tye kï ithe më winyo, myero owiny."

Pwony ï kom carolok (Matayo 13:10-17; Luka 8:9-10)

10 Ï karë na Yecu onwongo tye kënë k'ëlübkörë apar arïö ëka jö nökënë, gïn openyo ën tyën carolok.
11 Ëka ën okobo nïgï nï, "Müng më ker k'Obanga ëmïöwu. Ëntö both jö nökënë an atwak ködgï kï carolok,
12 ëk,
" 'Ka gïn önënö, önën gïnï
ëntö ba bino gïnï nïang.
Ka gïn owinyo, owiny gïnï
ëntö gïn ba bino nïang ïë.
Pïën ka gïn ötïmö, gïn bino lökërë both Obanga,
ëka ën bino tïmö nïgï kïca.' "

Yecu ögönyö carolok k'acwö kodhi (Matayo 13:18-23; Luka 8:11-15)

13 Cë Yecu openyogï nï, "Un ba ïnïang ï tyën carolok nï? Un ibino nïang ï carolok nökënë kïbëc nïngö?
14 Apur cwö kodhi na ënë köp k'Obanga.
15 Kodhi n'opodho ï yoo ocung pï jö na winyo köp k'Obanga, cë cücüth Catan bino kwanyö köp na gïn owinyo ökö.
16 Kodhi n'opodho kanya obedo kitekite, ocung pï jö na winyo köp k'Obanga ëka cücüth gamö gïnï kï yom cwiny.
17 Ëntö kit na ba ut gïnï k'orii n'ödönyö na thuth, ba bedo gïnï ape. Podho gïnï ökö cücüth ka tye gïnï kï pëkö onyo ka eketho ayela ï komgï pï yee köp k'Obanga.
18 Kodhi nökënë n'opodho ï kin okudhi ocung pï jö na winyo köp k'Obanga,
19 ëntö par më kwö më lobo ni, marö lönyö, ëka miti më jami kïbëc bino cë dïö köp k'Obanga ökö ëka ba nyak gïnï.
20 Ëntö kodhi n'opodho ï ngöm na bër cung pï jö na winyo ëka gamö köp k'Obanga. Gïn nyakö nyig-gï pyer adek, mökö pyer abicël onyo mia acël."

Carolok ï kom tara (Luka 8:16-18)

21 Yecu okobo both lwak nï, “Ngat mörö
ute na cwïnyü tara cë ketho ï thë adïta onyo
ï thë ëtana ëka ba ketho ï ka cibo tara?
22 Pïën ba tye gin mörö n'ökanërë na ba
ebino ngeeno, ëka müng mörö ope na ba
ebino kelo kanyalër.
23 Ka ngat mörö tye kï ithe më winyo,
myero ën owiny.”
24 Yecu thon okobo nïgï nï, “Gwökërë unu
kï kom gin nï winyo unu. Gin na un ipimo
ködë, ënë thon ebino pimo niwu ködë, ëka
dökï ebino mëdö niwu.
25 Jö na tye kï gin mörö ebino mëdö nïgï,
ëka jö n'ope kï gin mörö ebino kwanyö naka
thon gin mörö na tïdï na gïn tye ködë ökö.”

Carolok ï kom tuu ka kodhi

26 Yecu ömëdërë më kobo nï, “Ker
k'Obanga cal k'apur n'öcwö kodhi ï ngöm.
27 Kiceng ëka kiwor, na ën önïnö onyo
neno, nyig kodhi tuu ëka döngö, ëntö ën ba
nïang kit na nwongo ötïmërë ködë.
28 Ngöm mïö nyig kodhi tuu ëka nyakö
nyige kënë, më acël pote cakö donyo, cë wie
yübërë, ëka ajiki mërë nyige cëk.
29 Ï karë na nyige öcëk, apur cakö bino
ëka kaö kï pala, pïën karë më kac nwongo
örömö.”

Carolok ï kom nyig kodhi karadali (Matayo 13:31-32,34; Luka 13:18-19)

30 Yecu dökï openyo nï, “Ngö na onu
ebino poro kï Ker k'Obanga onyo carolok
mënë na onu myero etii ködë?
31 Cal kï nyig kodhi karadali na ënë tïdï
rwök kï kin kodhi n'ëpïdhö ï ngöm.
32 Ëntö ka ëpïdhö, döngö na thwönë
rwök na löö kodhi nökënë kïbëc n'ëpïdhö ï
pwodho. Jangë döngö na boco, ëka wïny na
ngwëcö kï malö twërö gërö udigï cë yweo ï
tipo mërë.”
33 Yecu ötïtö köp mërë both lwak nakun
tio kï carolok, okobo nïgï kite na gïn twërö
nïang ködë.
34 Ën ba okobo gin mörö bothgï na ba otio
kï carolok, ëntö ka ën ut kënë k'ëlübkörë, ën
gönyö nïgï jami kïbëc.

Yecu öjükö yamö (Matayo 8:23-27; Luka 8:22-25)

35 Ï nïnö nön na pïny dong cido, Yecu
okobo both ëlübkörë nï, “Eru engolu nam
yo löka nam tung ca.”
36 Cë gïn otero Yecu ï yeya ëka öcakö gïnï
wëkö lwak ï ngeegï. Yeya nökënë thon
onwongo tye kanya acël ködë.
37 Ëka yamö na ger obino ï nam. Pii na
tingere malö öcakö dönyö ï yeya, ëka yeya
öcakö pong kï pii.
38 Ï caa nön, Yecu onwongo tye ka nïnö
ï ngee yeya n'otheno wie k'athen wic.
Ëlübkörë ocoo ën ëk öya malö, na redo gïnï
nï, “Apwony, in ba ïparö nï wan ëcwök lüny
ökö ï pii?”
39 Yecu öya malö ëka ocoko yamö cë
okobo nï pii na tingere malö nï, “Lïng ökö!
Cung moth!” Cücüth yamö ocung ökö, ëka
jami kïbëc ölïng moth.
40 Cë Yecu openyo ëlübkörë nï, “Pïngö un
ilwor? Un ba itye kï yee?”
41 Ëlübkör Yecu onwongo ödökö gïnï na
lwor ökö. Cë öcakö penyere gïnï kën-gï nï,
“Ëcwö ni ënë nga, na naka thon yamö ëka
pii na tingere malö winyo?”

5

Yecu öcangö dhanö na tye kï tipo na rac (Matayo 8:28-34; Luka 8:26-39)

1 Cë Yecu ëka ëlübkörë öngölö Nam më
Galilaya ëka othuno gïnï yo löka nam më
lobo Gereca.
2 Ï karë na Yecu donyo yökö kï ï yeya,
dhanö mörö na tye kï tipo na rac öya kï ï wi
lyene më romo ködë.
3 Dhanö ni onwongo bedo ï kin lyene ëka
ngat mörö onwongo ope na twërö tweno ën
kadï kï jëgëlë.
4 Pol karë etweo tyënë kï cïngë ëntö caa
kïbëc ën codo jëgëlë ëka türö nywenyo ökö
kï ï tyënë. Ngat mörö onwongo ope na tëk
na twërö löönö ën.
5 Karë kïbëc kiceng ëka kiwor ën bedo
ï kin lyene ëka ï wi kite nakun kok, ëka
ngöngölö kome kënë kï kite.
6 Ï karë na ën önënö Yecu kï kanya bobor,
örïngö bothe cë orumo cöngë ï nyime.
7 Ën öcakö redo rwök nï, “Yecu, Wod
k'Obanga na Malö Rwök, ngö na in ïmïtö kï
botha? Kwongiri ï nyim Obanga nï ba ibino
pwodona!”

8 Pïën Yecu onwongo okobo nïnë nï, “Yaa
ökö kï kom ëcwö ni, in tipo na rac!”
9 Së Yecu openyo tipo na rac nï, “Nyingi
nga?”
Ën ögamö nï, “Nyïngwa Lejon, pïën wan
etye na pol ï dhanö ni.”
10 Tipo na reco dök ökwaö Yecu rwök ëk
kür öryëmgï ökö kï ï lobo nön.
11 Öthïpan pün onwongo tye ka cem ï bad
kidi.
12 Së tipo na reco ökwaö gïnï Yecu nï, “Or-
wa ï pün, ëk ëdöny ï ïgï.”
13 Së Yecu oyeo nïgï, ëka tipo na reco
odonyo ëka ödönyö gïnï ï pün. Öthïpan
pün onwongo tye na römö elip arïö. Pün
öngwëcö gïnï kï ï bad kidi yo ï nam së pii
ömwönyögï ökö.
14 Ëkwath n'onwongo kwaö gïnï pün
öngwëcö gïnï ökö ëka örwëö gïnï emuth ï
pacö na cwök ëka kï lobo n'ögürö kany nön.
Jïï öbünyö cïdhö më nënö ngö n'ötïmërë.
15 Ï karë na lwak obino both Yecu,
gïn önënö dhanö n'onwongo tipo na reco
opong ï kome, obedo pïny kunön n'oruko
böng mërë ëka wie tye na bër, së lworo
ömakögï kïbëc.
16 Ëka jö n'önënö ngö n'ötïmërë, okobo
gïnï both jö nökënë köp ï kom dhanö na tipo
na reco opong ï kome, ëka ï kom pün.
17 Së lwak öcakö kwaö Yecu ëk öya ökö kï
ï lobogï.
18 Na Yecu dong tye ka dönyö ï yeya,
dhanö n'onwongo tipo na reco tye ï kome,
ökwaö ën nï ëk ewoth ködë.
19 Ëntö Yecu ba oyeo. Okobo nïnë nï, “Cïdh
yo pacö ëka both jö na megi së ikob nïgï
jami kïbëc na Rwoth Obanga ötïmö ëka kit
na ën ötïmö nini kïca ködë.”
20 Ën öcïdhö së öcakö kobo ngö na Yecu
ötïmö ï kome ï Dekapoli* ëka jö kïbëc
n'owinyo ngö na ën okobo, obedo gïnï kï ur
rwök.

Nyaka Yairo ëka dhakö n'ogudo böngü ka Yecu
(Matayo 9:18-26; Luka 8:40-56)

21 Ï karë na Yecu dökï öngölö nam kï yeya
yo löka nam tung ca, lwak na pol öcökërë
bothe nakun ën onwongo tye ï nget nam.
22 Së atëla mörö acël më cinagoga, na
nyïngë Yairo obino. Ï karë na ën önënö
Yecu, orumo cöngë pïny,
23 ëka odweko ën nï, “Nyara na tïdï dong
tye ka thöö athöa. Öma! Bin iketh cingi ï
kome, ëk öcang së ökwö.”
24 Yecu owotho kanya acël kï Yairo. Lwak
na pol ölübö ën nakun ëdïö ën.
25 Dhakö mörö onwongo tye na remo
obedo cwer kï ï kome pï mwaka apar arïö
na ba cok.
26 Ën ölïmö can na thwönë, ëka öbalö lïm
mërë kïbëc n'onwongo ën ut ködë më cülö
daktae na pol. Ëntö two mërë ömëdërë
amëda na ba öcang.
27 Ï karë na ën owinyo köp ï kom Yecu,
obino kï kungee nakun wok kï kin jïï ëka
ogudo böngü ka Yecu,
28 pïën ën onwongo öthamö pïrë kënë nï,
“Ka atwërö gudo böngü mërë këkën, an
abino cang.”
29 Cücüth remo na cwer ocung ökö, ëka
ongeo kï ï kome nï ën ëcang ökö kï kom can
mërë.
30 Ï caa nonu cücüth, Yecu ongeo nï tëkö
öya kï ï kome. Ën ölökërë both lwak cë
openyo nï, “Nga n'ogudo böngüna?”
31 Ëlübkörë okobo nïnë nï, “In ïnënö
lwak tye ka dïöni ëka dökï ipenyo nï nga
n'ogudi?”
32 Ëntö Yecu ölökërë më nënö nga
n'ogude.
33 Së dhakö ongeo ngö n'ötïmërë ï kome,
obino na kome myël kï lworo ëka orumo
cöngë ï nyim Yecu cë ën okobo köp n'adyer
kïbëc bothe.
34 Yecu okobo both dhakö nï, “Nyara,
yeeni ömïö ïdökö na bër. Cïdh kï kuc ëka
ïcang ökö kï kom twoni.”
35 Na Yecu onwongo pod twak ködë, cwö
mörö obino kï ï pacö ka Yairo, atëla më
cinagoga. Gïn okobo nïnë nï, “Nyari dong
öthöö ökö. Kür dökï iyel apwony.”
36 Ëntö Yecu onwongo owinyo ngö na gïn
tye ka kobo ëka okobo both Yairo nï, “Kür
ibed kï lworo. Bed kï yee këkën.”
37 Së Yecu ba oyeo nï ngat mörö më lübö
körë na path kï Petero, Yakobo ëka Jon
(ömïn Yakobo).

* **5:20** ***Dekapoli*** Gönyö nï peci apar.

38 Ï karë na gïn obino ï pacö k'atëla më
cinagoga, Yecu önënö jïï na tye ka wöö kï
koko.
39 Ën ödönyö ï öt ëka okobo nïgï nï, “Pïngö
ïwöö unu kï koko nï köman? Athïn ba öthöö,
ëntö önïnö anïna.”
40 Lwak önyërö Yecu. Ëntö ën öryëmögï
kïbëc yökö ëka ödönyö k'apap k'athïn, aya
k'athïn ëka ëlübkörë adek ï öt kanya anyaka
nön onwongo obuto ïë.
41 Yecu ömakö cïngë cë okobo nïnë nï,
“Talitha kumi,” na gönyö nï, “Athïn anyaka,
yaa malö!”
42 Ëka cücüth anyaka öya malö ëka öcakö
woth (ën onwongo tye kï mwaka apar
arïö), cë jïï obedo kï thwön ur rwök.
43 Yecu öcïkögï rwök nï kür ömïï gïnï ngat
mörö onge ngö n'ötïmërë ëka okobo nïgï më
mïö nyakö nön gin mörö ëk öcam.

6

Ëkwërö Yecu kï ï Najaret
(Matayo 13:53-58; Luka 4:16-30)

1 Yecu öya ökö kï kunön, ödök yo lobo
thurgï ëka ëlübkörë ölübö ën.
2 Ï ceng Cabït k'Eyuda, ën öcakö pwony ï
cinagoga. Jö na pol n'owinyo pwony mërë
ouro gïnï ëka openyo gïnï nï, “Ëcwö ni on-
wongo ryëkö ni kïbëc kï kwene? Kit ryëkö
mënë n'ëmïö ën? Ën tio tango nïngö?
3 Man pathï apaa bao, wod ka Maria
ëka ömïn Yakobo, Yoce, Yuda, ëka Cimon.
Amego mërë ba kwö ï kin onu kany?” Cë
gïn ökwërö yee ï kome.
4 Cë Yecu okobo nïgï nï, “Adwarpïny
ëwörö ï kabedo kïbëc na path kï ï lobo më
pacö mërë ëka ï kin wede mërë kï jö më
dyekalgï.”
5 Yecu onwongo ba twërö tio tango mörö
kunön, na path kï ketho cïngë ï wi etwoe
mörö na nönök ëka öcangögï.
6 Ën obedo kï ur rwök pïën gïn ope kï yee.

Yecu ooro ëlübkörë apar arïö
(Matayo 10:5-15; Luka 9:1-6)

Cë Yecu owotho ï pacö kï pacö, nakun
pwonyo jïï.
7 Ën ocwodo ëlübkörë apar arïö kanya
acël ëka öcakö orogï k'arïö arïö nakun mïögï
twër ï kom tipo na reco.
8 Yecu okobo nïgï nï kür owoth gïnï kï gin
mörö ï wothgï na path kï lüth ögölë. Kür
ömak gïnï cem, ocwe ëka cïlïng ï jëba.
9 Ën oyeo nïgï më ruko wör, ëntö kür ömak
gïnï böngü më alöka.
10 Ën okobo nïgï nï, “Ka ïdönyö unu ï öt
mörö, bed unu kany nön naka ka ibino yaa
unu kï kany nön.
11 Ëntö ka ba ëgamöwu ï kabedo mörö
onyo ewinyowu, ka ïya unu, tëng unu apua
më tyënwu* ëk obed caden bothgï.”
12 Cë ëlübkör Yecu öcakö cïdhö gïnï, nakun
tïtö gïnï nï jïï myero ongut gïnï kï kom balgï.
13 Gïn öryëmö cene na pol ëka ewiro et-
woe na pol kï möö cë ëcangögï.

Thöö ka Jon Abatica
(Matayo 14:1-12; Luka 9:7-9)

14 Rwoth Erode† owinyo köp ï kom Yecu
pïën jö kïbëc onwongo twakö köp ï kome. Jö
mökö onwongo kobo nï, “Man myero obed
Jon Abatica n'ocer kï ï lyël. Manön ënë ömïö
ën tye ka tio koth tango ni.”
15 Jö nökënë okobo nï, “Ën obedo ad-
warpïny Eliya.”
Jö nökënë kobo nï, “Ën obedo adwarpïny
na cal k'edwarpïny mörö na cön.”
16 Ëntö ï karë n'Erode owinyo köp ï kom
Yecu, okobo nï, “Man myero obed Jon!
Ëcwö na an anguno ngute ënë dökï ocer
ökö.”
17 Erode onwongo ooro acikari më makö
Jon ëka ketho ën ï buc pï Kerodia, dhakö
k'ömïn mërë Pilipo, pïën Erode onwongo
ökwanyö Kerodia më bedo dhakö mërë.
18 Jon obedo ka kobo n'Erode nï, “Cïk ka
Muca ba yeo nï ïkwany dhakö k'omeru ïlök
ödök megi.”
19 Kerodia obedo kï cwer cwiny ï kom Jon
ëka ömïtö më neko ën. Ëntö ba ötwërö,
20 pïën Erode onwongo lworo Jon ëka
ngeo nï ën onwongo obedo dhanö na bër
ëka ëcwö na leng, cë ën ögwökö Jon na
bër. Ën onwongo marö winyo twak ka Jon

* **6:11** ***Tëng unu apua më tyënwu*** nyutho nï Obanga ökwërö jö më pacö nön, pïën gïn ökwërö winyo köp k'ëkwëna.
† **6:14** Rwoth ni onwongo obedo Erode Antipa.

kadï bed wie orubere, caa kïbëc ën mïtö nï ewiny köp ka Jon.

21 Kerodia onwongo karë na bër ï nïnö n'Erode öyübö karama më po pï nïnö n'ënywölë ködë. Ën ocwodo edite mërë, ëtëla wi lwëny ëka edite më Galilaya.

22 Ï karë na nyaka Kerodia obino ëka ömyël, ën oyomo cwiny Erode ëka wele mërë. Erode okobo both nyakö nï, "Penya gin mörö këkën na in ïmïtö. An abino mïöni."

23 Ëka ën okwongere bothe nï, "An abino mïöni gin mörö këkën na in ibino penyo kï botha, naka thon nucu më kerna!"

24 Anyaka ni öcïdhö both aya mërë cë okobo nïnë nï, "Ngö na myero apeny?"

Aya mërë okobo nïnë nï, "Peny wi Jon Abatica!"

25 Anyaka ni öbünyö woth pïöpïö ödök cen both Erode ëka okobo nïnë nï, "Amïtö ïmïa wi Jon Abatica ï canïa kany ï caa ni!"

26 Cë rwoth Erode obedo kï kumo rwök ëntö pï kwong na ën okwongo ï nyim wele mërë, ömïö ën ba twërö kwërö na nyaka ni.

27 Cücüth rwoth ooro acikari na kürö pïny ï buc më cïdhö nguno ngut Jon ëka okel nïnë wie. Acikari öcïdhö ï buc cë onguno wi Jon

28 oketho ï canïa, ëka okelo ömïö both nyakö ni. Nyakö ni dong otero both aya mërë.

29 Ï karë n'ëlübkör Jon owinyo gïnï ngö n'ötïmërë, obino gïnï cë ökwanyö gïnï kome ëka ëcïdhö eiko ï bur lyël.

Yecu öpïdhö jö elip abic
(Matayo 14:13-21; Luka 9:10-17; Jon 6:1-14)

30 Ï karë n'ëkwëna odwogo gïnï both Yecu, gïn okobo nïnë gin na kïbëc na gïn ötïmö ëka opwonyo.

31 Cë Yecu okobo nïgï nï, "Eru ecidhu yo kanya jïï ope ïë ëk eywe na nönök." Ën okobo nï köman pïën jïï onwongo tye na pol na bino ëka cïdhö gïnï. Yecu ëka ëkwëna mërë ba obedo gïnï kï caa mörö më cem thon.

32 Cë gïn dong ödönyö ï yeya ëka öcïdhö yo kanya jïï ope ïë.

33 Ëntö jö na pol n'önënögï ka cïdhö, ongeogï ëka öngwëcö gïnï kï tyën-gï kï kin peci cë öcakö thuno gïnï anyim nïgï.

34 Ï karë na Yecu donyo yökö kï ï yeya, ën önënö lwak jïï na pol ëka kïca ömakö ën ï komgï, pïën gïn onwongo cal kï rom n'akwathgï ope. Cë öcakö pwonyogï kï köp na pol.

35 Na pïny dong cwök yutho, ëlübkör Yecu obino bothe ëka okobo gïnï nï, "Kany obedo kanyalik, ëka pïny thon tye ka cido.

36 Kob nï lwak ëk öcïdh gïnï kanya jö mökö kwö gïnï ïë ëka ï kin peci na cwök ëk öwïl gïnï cem mörö më acama."

37 Ëntö Yecu ögamö nï, "Miwugï gin mörö më acama."

Gïn openyo Yecu nï, "In ïmïtö nï wan ëcïdh ëk etii kï denario mïa arïö më wïlö ogati më pïdhögï?"

38 Cë Yecu openyogï nï, "Ogati adi na un iut ködë? Cïdh ïnën unu."

Gïn odwogo ëka okobo gïnï nï, "Wan eut k'ogati abic ëka rëc arïö."

39 Cë Yecu okobo n'ëlübkörë ëk ömïï jïï obed gïnï pïny ï gurup ï lum na mar.

40 Jïï obedo pïny ï gurup më mia acëlacël ëka pyer abicabic.

41 Yecu ökwanyö ogati abic ëka rëc arïö, önënö malö ï polo, ëka ölëgö gum. Cë opoko ï ogati ëka ömïö both ëlübkörë ëk opok gïnï both jïï. Ën thon opoko rëc arïö ï kin-gï kïbëc.

42 Gïn kïbëc ocemo ëka oyeng gïnï.

43 Ëka kinge, ëlübkör Yecu öcökö gïnï ngïny ogati ëka rëc n'odong pong aditi apar arïö.

44 Wel cwö n'öcamö gïnï ogati onwongo tye elip abic.

Yecu owotho ï wi pii
(Matayo 14:22-33; Jon 6:15-21)

45 Cücüth kinge man, Yecu okobo n'ëlübkörë ëk ödöny gïnï ï yeya ëk öcïdh gïnï anyim yo löka Bethecaida, nakun ën kobo both jïï ëk ödök gïnï pacö.

46 Kinge na dong omotho jïï, ën öcïdhö ï lëga ï wi kidi.

47 Kothyeno na pïny dong ocido, ëlübkör Yecu onwongo ut gïnï ï yeya ï dyere nam. Yecu onwongo odong kënë ï ngöm.

48 Ën önënö nï ëlübkörë onwongo tye gïnï ï thwön can, na yelere gïnï më mïö yeya cïdhö anyim pïën yamö onwongo tye ka yelogï. Na caa abungwën më kodiko dong

römö, Yecu obino bothgï nakun tye ka woth ï wi pii. Ën öthëna më poth kalögï,
49 ëntö ï karë na gïn önënö Yecu nakun tye
ka woth ï wi pii kï tyënë, gïn okok rwök kï
lworo n'öthamö gïnï nï ködë ën obedo jwök.
50 Gïn kïbëc onwongo komgï öthöö ökö ï
caa na gïn önënö Yecu.

Ëntö Yecu ötwak ködgï cücüth nakun kobo
nïgï nï, “Kür ibed unu kï lworo, bed unu na
cwinywu tëk! An ënön!”
51 Së Yecu öïdhö ï yeya bothgï, ëka yamö
ocung. Gïn kïbëc ouro gïnï rwök,
52 piën gïn onwongo bara önïang ï kom
tango më ogati. Cwinygï onwongo nwang
rwök më nïang.

Yecu öcangö jö na two ï Genecaret (Matayo 14:34-36)

53 Kinge na dong öngölö gïnï nam,
Yecu ëka ëlübkörë ocung gïnï ï löka nam ï
Genecaret ëka öywaö gïnï yeya ï lak nam.
54 Ï karë na gïn odonyo yökö kï ï yeya,
cücüth jïï öcakö ngeno ën,
55 së örïngö gïnï ï kabedo kïbëc, na tingo
gïnï jö na two k'ökëka yo kanya gïn on-
wongo owinyo nï Yecu ut ïë.
56 Kanya kïbëc na ën cïdhö yo ïë, ï kin peci,
peci na döngö, onyo ï nget lobo, gïn okelo
etwoe yo cuk. Gïn ökwaö ën ëk ömïï etwoe
ogud lak böngü mërë, ëka jö kïbëc n'ogudo
ebino ëcangögï ökö.

7

Kite më thëkwarö k'edong (Matayo 15:1-19)

1 Ï nïnö mörö acël, Eparicayo mökö ëka
epwony Cïk ka Muca n'öya gïnï kï ï Jeru-
calem, obino ëka öcökërë gïnï both Yecu.
2 Së önënö gïnï ëlübkörë mökö na ba lübö
cïk më kwer më lwökö cïng jö na bara
ecemo.
3 Eparicayo ëka Eyuda kïbëc ba cemo
na bara ölwökö gïnï cïng-gï kite na cïk më
thëkwarö k'edong mïtö ködë.
4 Ëka ka gïn odwogo kï ï cuk, ba cemo gïnï
na bara ölwökö cïng-gï. Gïn thon lübö cïk
më thëkwarö nökënë na pol na calö lwökö
ekopo, aguli, ëka k'aguli më mola.
5 Eparicayo ëka epwony cïk openyo gïnï
Yecu nï, “Pïngö ëlübkori ba lübö gïnï cïk më
kwer më thëkwarö k'edong ëntö cemo gïnï
kï cïng-gï na ba ëlwökö?”
6 Yecu ögamö nï, “Un etwodo! Adwarpïny
Icaya onwongo odwaro köp n'atïr ï komwu
kite n'ëcöö ködë nï,
“ ‘Rok ni wöra gïnï kï del dhögï,
ëntö cwinygï bor köda.
7 Wöra gïnï nono,
pwony na gïn pwonyo obedo cïk ka
dhanö.’
8 Un ïkwërö lübö cïk k'Obanga ëka ïlübö unu
kite ka dhanö.”
9 Së Yecu okobo bothgï nï, “Itye unu kï
yodhi na bër më kwërö cïk k'Obanga, ëk ïlüb
unu kite më thëkwarö na mewu.
10 Muca yam okobo nï, ‘Wör apapni ëka
ayani,’ ëka nï, ‘Ka ngat mörö öyanyö apap
mërë onyo aya mërë, myero enek ökö.’
11 Ëntö un ikobo nï ka dhanö mörö
okobo n'apap mërë onyo aya mërë nï, ‘Gin
n'onwongo myero akonyi ködë ënë lïm më
Korban’ (na tyën köp mërë ënë nï gin n'ëmïö
ökö both Obanga),
12 së ën kür dökï ömïï lïm mörö më könyö
apap mërë onyo aya mërë.
13 Ï kit yoo ni, un ïkwërö köp k'Obanga
ëka ïlübö unu kite më thëkwaröwu. Ëka ïtïmö
unu jami na pol na cal kï manön.”

Gin na balö dhanö (Matayo 15:10-20)

14 Së Yecu ocwodo lwak bothe dökï ëka
okobo nïgï nï, “Un kïbëc winy unu köpna ëka
ïnïang unu ïë.
15 Gin mörö ope na yaa kï yökö na dönyö
ï dhanö na twërö balö ën, ëntö gin na yaa kï
ï dhanö na donyo yökö ënë balö ën.
16 Ngat na tye kï ithe më winyo myero ën
owiny.”*
17 Ï karë na Yecu öwëkö lwak ëka ödönyö
ï öt, ëlübkörë openyo ën tyën köp ï kom
carolok ni.
18 Së Yecu openyogï nï, “Un thon bara
ïnïang unu? Ba ingeo unu nï gin na kïbëc na
dönyö ï dhanö nakun öya kï yökö ba twërö
balö ën?
19 Piën ba dönyö naka ï cwinye, ëntö cïdhö
ï jamïë së donyo yökö.” (Na Yecu okobo köp

* **7:16** Baibul nökënë ba oketho tyeng ni.

ni, ën onwongo tye ka kobo nï cem kïbëc opore më acama.)
20 Yecu ömëdërë më kobo nï, “Gin na yaa kï ï dhanö ënë balö ën.
21 Pïën gin n'öya kï ï dhanö, n'öya kï ï cwinye ënë thama na reco, tïm më ölyang, kwalö kwo, nek,
22 elomi, woro më jami kïbëc, tïm mökö na reco, bwölö jïï, miti më kom, nyeko, yanyö jïï, awaka, ëka mingo.
23 Tïm na reco ni kïbëc yaa kï ï cwiny dhanö, ëka gïn ënë balö dhanö.”

Yee ka dhakö më Curopoiniki (Matayo 15:21-28)

24 Yecu öya ökö kï kunön ëka öcïdhö ï lobo Turo. Ën ödönyö ï öt mörö ëka ba ömïtö nï ngat mörö onge, ëntö ën onwongo ba twërö kanërë.
25 Cë dhakö mörö na nyarë onwongo tye kï tipo na rac ï kome, owinyo köp ï kom Yecu, cë obino ëka orumo cöngë ï nyime.
26 Dhakö ni onwongo obedo jö Girik n'ënywölö ï Curopoiniki. Ën ökwaö Yecu më ryëmö tipo na rac ökö kï kom nyarë.
27 Yecu okobo nïnë nï, “Ëk kono ëthïnö öcam ngö na gïn mïtö kïbëc, pïën ba opore më mïö cem k'ëthïnö both gwongi.”
28 Dhakö ögamö nï, “Rwoth ikobo adyer, ëntö gwongi thon na tye ï thë mëja camö gïnï ngïny cem k'ëthïnö n'opodho pïny.”
29 Cë Yecu okobo nïnë nï, “Pï köp na in ikobo, ïrömö cïdhö yo pacö, pïën tipo na rac dong öya ökö kï kom nyari.”
30 Ën öcïdhö yo pacö ëka onwongo nyarë obuto ï wi ëtana, ëka tipo na rac onwongo dong öya ökö kï ï kome.

Yecu öcangö athöö ith na lëbë otwere

31 Cë Yecu öya ökö kï ï lobo Turo ëka owok ï Cidon yo Nam më Galilaya na tye ï lobo Dekapoli.
32 Ëka lwak okelo ëcwö mörö bothe n'onwongo ithe öthöö ëka ba römö twak. Cë ökwaö gïnï Yecu ëk oketh cïngë ï kome.
33 Kinge na Yecu otero ën thenge kï kin lwak, oketho nyi cïngë ï ithe, ëka öngülö laö dhögë ï cïngë cë ogudo lëbë.
34 Yecu önënö malö ï wi polo, öcür ëka okobo nï, “Epata,” na tyën köp mërë nï, “Yabiri!”
35 Cücüth ëcwö ni öcakö winyo pïny. Thë lëbë thon ögöny ökö ëka öcakö twak na bër.
36 Yecu öcïkö lwak nï, “Kür ïcïdh ikob unu both ngat mörö ngö n'ötïmërë.” Ëntö kadï bed öcïkögï nï kömanön, gïn ömëdërë amëda më tïtö ngö n'ötïmërë.
37 Lwak obedo kï ur rwök na kobo gïnï nï, “Gin na kïbëc na ën ötïmö bër. Ën thon mïö ëthöö ith winyo pïny ëka jö na thë lëbgï otwere më twak.”

8

Yecu öpïdhö jö elip angwën (Matayo 15:32-39)

1 Ï karë nonu, lwak na pol dökï ögürë ëka cem onwongo ope nïgï. Yecu ocwodo ëlübkörë bothe ëka okobo nïgï nï,
2 “Lwak othona gïnï rwök pïën orio gïnï köda nïnö adek na gin mörö më acama ope.
3 Ka aorogï pacö na ba öcamö gïnï gin mörö, kec bino mïögï wile ï yoo pïën jö mökö kï kin-gï öya kï kanya bor.”
4 Ëka ëlübkörë ögamö nï, “Kara wan ëtwërö nwongo cem na römö pïdhö lwak jö ni kï kwene na kany obedo thim?”
5 Yecu openyogï nï, “Ogati adi na un itye ködë?”
Gïn ögamö nï, “Ogati abïrö.”
6 Cë Yecu okobo nï lwak ëk obed gïnï pïny. Ën ökwanyö ogati abïrö, öpwöyö Obanga ëka opokogï, cë ömïö both ëlübkörë ëk opok gïnï both lwak.
7 Gïn thon onwongo tye gïnï kï rëc arïö na thïthïnö. Yecu öpwöyö Obanga ëka okobo n'ëlübkörë ëk opokgï.
8 Jö kïbëc ocemo naka oyeng gïnï. Ëka kinge cem, ëlübkör Yecu öcökö gïnï ngïny cem n'ötütüra pong aditi abïrö.
9 Jö n'onwongo tye kunön onwongo römö elip angwën. Cë Yecu okobo nï lwak ëk ödök gïnï pacö kinge cem.
10 Cücüth, Yecu ödönyö ï yeya k'ëlübkörë ëka öcïdhö yo lobo Dalmanutha.

Eparicayo ökwaö gïnï anyuth (Matayo 16:1-6)

11 Ï karë n'Eparicayo mökö owinyo gïnï nï Yecu othuno, gïn obino ëka openyo gïnï Yecu anyuth n'öya kï ï polo më tëmö ën.

12 Ï karë na Yecu owinyo köp ni, öcür
rwök kï ï cwinye ëka okobo nï, “Pïngö jö
më karë ni mïtö gïnï anyuth më tango? An
akobo niwu köp adyer, ba abino nyutho nï
jö më karë ni koth anyuth mörö këkën.”
13 Cë Yecu öya ökö kï bothgï, ödönyö ï
yeya, ëka öngölö ï nam yo löka tung ca.

Thöbï k'Eparicayo ëka më k'Erode (Matayo 16:5-12)

14 Ëlübkör Yecu onwongo wigï owil ökö
më makö ogati ï wothgï. Gïn onwongo
ömakö ogati acël këkën ï yeya.
15 Cë Yecu öcïkögï nï, “Myero ïgwökërë
unu kï kom thöbï k'Eparicayo ëka më
k'Erode.”
16 Gïn öcakö twak ï kin-gï kën-gï nï, “Ën
tye ka kobo köp ni pïën onu ba ëmakö ogati
mörö.”
17 Yecu ongeo ngö n'onwongo gïn tye ka
twakö cë openyogï nï, “Pïngö itye unu ka
twak nï ba ïmakö unu ogati mörö? Un pod
bara ïnënö onyo ïnïang unu? Cwinywu pod
nwang?
18 ‘Itye unu kï wangwu cë ba ineno unu.
Itye unu kï ithwu cë ba iwinyo unu pïny.’ Ba
ïtwërö unu po ï kom gin mörö këkën?
19 Ï karë na an apïdhö jö elip abic k'ogati
abic, aditi adi më ngïnyë n'odong na un
ïcökö?”
Ëlübkör Yecu ögamö nï, “Apar arïö.”
20 “Ëka ï karë na an apïdhö jö elip angwën
k'ogati abïrö, aditi adi më ngïnyë na un
ïcökö?”
Cë gïn ögamö nï, “Abïrö.”
21 Ëka Yecu openyogï nï, “Un pod bara
ïnïang?”

Yecu öcangö athöö wang ï Bethecaida

22 Ï karë n'othuno gïnï ï Bethecaida, jö
mörö okelo athöö wang both Yecu, cë gïn
ökwaö ën më gudo athöö wang.
23 Ëka Yecu ömakö cïng athöö wang cë
öpëö yökö ï ngee pacö. Cë öngülö laö dhögë
ï wangë, oketho cïngë ï kome ëka openyo nï,
“Itye ka nënö gin mörö?”
24 Ëcwö ni önënö malö cë okobo nï, “Eyo,
atye ka nënö jïï, ëntö gïn tye ka nen kamë
yen na tye ka woth.”
25 Cë Yecu dökï ogudo wang ëcwö ni ëka
wangë öyabërë cë öcakö nënö jami kïbëc na
bër.
26 Yecu okobo nïnë ëk öcïdh yo pacö
thurgï nakun cïkö nï, “Kür ïcïdh ikob nï ngat
mörö kï ï pacö.”

Köp na Petero otuco ï kom Yecu (Matayo 16:13-20; Luka 9:18-21)

27 Yecu ëka ëlübkörë öya gïnï kï ï Galilaya
ëka öcïdhö gïnï ï peci na cwök kï Cecaria
Pilipi. Na gïn onwongo tye ï woth, ën
openyogï nï, “Jïï mönö kobo nï an abedo
nga?”
28 Gïn ögamö nï, “Jö mökö kobo nï in
Jon Abatica, mökö kobo nï in Eliya, ëka jö
nökënë kobo nï in ibedo ngat acël ï kin
edwarpïny.”
29 Cë Yecu openyogï nï, “Ëntö un kono,
ikobo nï an abedo nga?”
Petero ögamö nï, “In ibedo Meciya.”
30 Ëntö Yecu öcïkögï nï kür okob gïnï nï
ngat mörö köp ï kome.

Yecu okobo pï thöö mërë (Matayo 16:21-28; Luka 9:22-27)

31 Cë Yecu öcakö pwonyogï nï Wod ka
Dhanö myero ölïm can na pol ëka edong,
ëlamdhök na dito, ëka epwony cïk bino
kwërö ën ökö. Ebino neko ën, ëntö kinge
nïnö adek ën bino cer kï ï lyël.
32 Yecu ötwakö köp ni kanyalër both
ëlübkörë. Ëka Petero ökwanyö ën thenge cë
öcakö coko Yecu pï kobo koth köp ni.
33 Ëntö Yecu öwïrë ëka önënö ëlübkörë,
cë ocoko Petero na kobo nï, “Dök ï ngea,
Catan! Pïën thamani ba lübö më k'Obanga
ëntö më ka dhanö.”
34 Cë Yecu ocwodo lwak ëka ëlübkörë
bothe cë okobo nï, “Ka ngat mörö mïtö bedo
alübköra, myero ën kono öcak kwërë kënë,
oting yath arïa mërë, ëka ölüb köra.
35 Ka ngat mörö mïtö larö kwö mërë, bino
rwenyo kwö mërë ökö. Ëntö ka ngat na
rwenyo kwö mërë pïra ëka pï Emuth na Bër,
bino larö kwö mërë.
36 Ëka ngö na in ibino nwongo ka itye kï
jami më lobo ni kïbëc, ëntö irwenyo tiponi
ökö?
37 Onyo ngö na dhanö twërö mïö më lökö
kï kwö mërë?

38 Ka ngat mörö lewic makö ï koma ëka
kï köpna ï karë ni na ba ëwörö Obanga ïë
ëka më bal, Wod ka Dhanö thon lewic bino
makö ï kom dhanö nön ï karë na ën bino
dwogo ködë kï dheo k'Apap mërë ëka më
k'emalaika na leng."

9

1 Ëka Yecu okobo bothgï nï, "An akobo
niwu köp adyer nï tye jö mökö n'ocung
kany na ba bino bïlö gïnï thöö naka ka
wang n'önënö gïnï ker k'Obanga ka bino kï
tëkö."

Kom Yecu ölökërë na path (Matayo 17:1-13; Luka 9:28-36)

2 Kinge nïnö abicël, Yecu ökwanyö Petero,
Yakobo, ëka Jon cë öïdhö ködgï ï wi kidi na
bor, kanya onwongo gïn tye ïë kën-gï. Na
gïn tye ka nënö, kom Yecu ölökërë na path ï
nyimgï,
3 ëka böng mërë ödökö na tar na ryëny
rwök na ngat mörö kï wi lobo ba römö
lwökö nï kömanön.
4 Së Eliya ëka Muca onen bothgï ëka öcakö
gïnï twak kï Yecu.
5 Petero okobo both Yecu nï, "Apwony,
bër nï onu më bedo kany! Ëk ëgër othogo
adek, acël na megi, acël më ka Muca, ëka
acël më k'Eliya."
6 Petero onwongo ba ngeo ngö na myero
ekobi pïën lworo onwongo ömakögï rwök.
7 Së edou obino oumogï ökö, ëka dwön
ötwak kï ï edou nï, "Man ënë Woda na an
amarö. Winy unu ën."
8 Athura, ï karë na gïn önënö ngetgï, gïn
ba dökï önënö ngat mörö na path kï Yecu
këkën.
9 Na gïn tye ka idho pïny kï wi kidi, Yecu
öcïkögï nï kür okob gïnï nï ngat mörö ngö
na gïn önënö, naka wang ka Wod ka Dhanö
ocer kï ï thöö.
10 Gïn ba okobo ngö n'ötïmërë both ngat
mörö, ëntö obedo penyere gïnï ï kin-gï kën-
gï nï, "Ngö na 'cer kï ï thöö' gönyö?"
11 Së gïn openyo Yecu nï, "Pïngö epwony
cïk ka Muca kobo gïnï nï Eliya myero kono
öcak bino?"
12 Yecu ögamö nïgï nï, "Adyer Eliya ënë
cakö bino ëka dwökö jami kïbëc kakarë. Së
pïngö Cöc na Leng kobo nï Wod ka Dhanö
bino lïmö can rwök ëka ebino kwërö ökö?
13 Ëntö akobo niwu nï, Eliya dong obino
ökö ëka jïï ötïmö gin na kïbëc na gïn mïtö
ï kome, kite na Cöc na Leng kobo nï bino
tïmërë ködë."

Yecu öcangö awobi na tye kï tipo na rac (Matayo 17:14-20; Luka 9:37-43)

14 Ï karë na Yecu k'ëlübkörë adek odwogo
gïnï yo kanya ëlübkörë nökënë onwongo
ute gïnï ïë, gïn önënö lwak na pol n'ögürögï
dyere ëka epwony cïk ka Muca onwongo
tye ka pyem ködgï.
15 Na lwak kïbëc önënö Yecu, ouro gïnï
rwök ëka örïngö gïnï më motho ën.
16 Yecu openyo ëlübkörë nï, "Ngö na un
itye ka pyem ködgï ïë?"
17 Dhanö mörö acël kï kin lwak ögamö nï,
"Apwony, akelo woda bothi, pïën ën ute kï
tipo na rac na ba yeo nï ën ötwakï.
18 Ëka ka tipo na rac ömakö, rëdhö ën pïny
na kome myël amyëla. Së bwo yenyo kï ï
dhögë, kaö lakë na tëk ëka kome jïng ökö.
Akwaö ëlübkori më ryëmö tipo na rac, ëntö
ryëmö ölöögï ökö."
19 Yecu okobo nïgï nï, "Un wang rok na
yeewu ope ï kom Obanga! Abino bedo
kodwu naka awene? Abino dïö cwinya ï
komwu naka awene kara? Kel unu awobi
nön botha."
20 Së gïn okelo awobi ni bothe. Ëntö ï karë
na tipo na rac önënö Yecu, oyuo awobi ni
pïny cüth naka örakërë na lör alöra nakun
bwo yenyo kï ï dhögë.
21 Yecu openyo apap k'awobi nï, "Otero
karë na röm kwene na gin ni obedo ka
tïmërë bothe?"
Ën ögamö nï, "Anaka na ën pod tïdï.
22 Tipo na rac rëdhö ën karë kï karë ï mac
onyo ï pii, më tëmö neko ën ökö. Ëntö ka
ïtwërö tïmö gin mörö, kïca omaki ï komwa
ëk ïkönywa."
23 Yecu okobo n'apap k'awobi nï, "Ka in
ïtwërö! Jami kïbëc twërö tïmërë both ngat
mörö këkën na yee."
24 Cücüth apap k'awobi okok kï redo nï,
"An ayee, ëntö könya ëk abed kï yee na
thwönë!"
25 Ï karë na Yecu önënö nï lwak tye ka
ngwëc bino yo bothe, ën ocoko tipo na rac
nï, "In tipo na ba mïö awobi ni twak ëka

winyo pïny, aciki më donyo yökö kï ï kom awobi ni ëka kür dökï ïdöny ï kome!”
26 Cë tipo na rac öcakö koko, ëka oyuo awobi ni pïny naka örakërë ëka odonyo yökö kï ï kome. Awobi ni onwongo dong cal kï lyël na jö na pol okobo nï, “Ën öthöö ökö.”
27 Ëntö Yecu ömakö cïngë ëka otingo ën malö cë ocung.
28 Kinge na Yecu onwongo tye kënë ï öt k'ëlübkörë, gïn openyo ën nï, “Pïngö wan ba ëryëmö cen?”
29 Yecu ögamö nïgï nï, “Koth tipo na rac na calö man, ëtwërö ryëmö kï lëga këkën.*”

Yecu ötwakö köp ï kom thöö mërë dökï (Matayo 17:22-23; Luka 9:43-45)

30 Yecu ëka ëlübkörë öya gïnï kï ï kabedo nön ëka owok gïnï ï lobo Galilaya. Ën onwongo ba mïtö nï ngat mörö onge kanya gïn onwongo tye ïë,
31 pïën onwongo mïtö pwonyo ëlübkörë. Yecu okobo bothgï nï, “Wod ka Dhanö ebino ketho örörö ï kome ëka ebino mïö ï cïng jö na bino neko ën. Ëntö kinge nïnö adek, ën bino cer kï ï thöö.”
32 Ëntö ëlübkör Yecu ba önïang gïnï ï ngö n'onwongo ën tye ka kobo, ëka gïn onwongo lwor më penyo ën.

Ngat na löö kï dit (Matayo 18:1-5; Luka 9:46-48)

33 Kinge na dong othuno gïnï ï Kaperanaum, na gïn dong tye ï öt, Yecu openyo ëlübkörë nï, “Ngö n'onwongo un itye ka pyem ïë ï yoo?”
34 Ëntö gïn ölïng alïnga, pïën gïn onwongo tye ka pyem ï wanga yoo nï nga ënë löö kï dit kï kin-gï.
35 Yecu obedo pïny, cë ocwodo ëlübkörë apar arïö bothe, ëka okobo nï, “Ka ngat mörö mïtö bedo dhanö më acël, ën myero obed dhanö më ajiki ëka obed atic ka jö kïbëc.”
36 Cë Yecu ökwanyö athïn ëka oketho ï dyeregï. Otingo athïn ï kore, ëka okobo nïgï nï,
37 “Dhanö mörö na bino gamö athïn na tïdï na cal kï man kï nyïnga, nwongo ögama. Ëka dhanö mörö na gama, nwongo ba ögama an këkën ëntö nwongo ögamö Apapna n'oora.”

Tic kï nyïng Yecu (Luka 9:49-50)

38 Jon okobo both Yecu nï, “Apwony, wan ënënö dhanö mörö ryëmö cene kï nyingi, ëntö wan ëjükö ën pïën onwongo ën ba tye kukur onu.”
39 Yecu okobo nïgï nï, “Kür ijuku ën, pïën dhanö mörö ope na tio tango kï nyïnga ëka dökï cakö twakö köp na rac ï koma.
40 Ngat mörö këkën na ba dag onu, nwongo obedo akukur onu.
41 Ka ngat mörö ömïöwu pii më amodha pïën un ibedo jö ka Kiricito, an akobo niwu köp adyer, dhanö nön ebino cülö.

Gin na mïö dhanö podho ï bal (Matayo 18:6-9; Luka 17:1-2)

42 “Ka dhanö mörö ömïö ngat acël kï kin ëthïnö ni n'oye ï koma opodho ï bal, bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë ï ngute cë ebolo ködë ï nam.
43 Cë ka cingi ënë mii ïtïmö bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö ï kwö kï cingi acël këkën na löö më dönyö ï mac na ba thöö ï kapïny kï cingi arïö.
44 Kunön, kudi na camögï ba thöö, ëka mac na wangögï ba nekere.†
45 Ka tyeni ënë teri ï bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök më dönyö ï kwö kï tyeni acël na löö më boloni ï mac kapïny kï tyeni arïö.
46 Kanya kudigï ba thöö kï ïë ëka mac thon ba nekere.‡
47 Ëka ka wangi ënë mii ïtïmö bal, köl ökö. Bedo na bër rwök më dönyö ï Ker k'Obanga kï wangi acël këkën na löö më bedo kï wangi arïö cë eboli ködë ï mac kapïny.
48 Kanya

“ ‘kudigï ba thöö kï ïë
ëka mac thon ba thöö.’

49 Pïën kadö na bino lönyö ngat acëlacël ënë mac.
50 Kadö bër, ëntö ka orwenyo mït mërë ökö, ïtwërö mïö dökö na mït nïngö dökï? Un myero ibed unu kï rwöm më kadö ï kinwu ëka ibed unu kï kuc kï jö nökënë.”

* **9:29** Baibul nökënë ketho lëga ëka rio kec. † **9:44** Baibul nökënë ba ketho tyeng ni. ‡ **9:46** Baibul nökënë ba ketho tyeng ni. **9:48** Icaya 66:24

10

Pwony ï kom këthö nyom (Matayo 19:1-12; Luka 16:18)

1 Së Yecu öya öwëkö Kaperanaum ëka
öcïdhö yo kupïny ï lobo Yudea ëka yo löka
kulo Jordan. Lwak jö na pol obino dökï
bothe, ëka na calö kite n'önaa tïmö ködë, ën
opwonyogï.
2 Eparicayo mökö obino bothe ëka ötëmö
gïnï ën nakun epenyo nï, "Cïk yeo nï ëk ëcwö
ökwër dhakö mërë?"
3 Yecu ögamö nakun penyogï nï, "Ngö na
cïk ka Muca kobo?"
4 Gïn ögamö nï, "Muca ömïö twër both
ëcwö më cöönö waraga më kwër ëka öryëm
ën ökö."
5 Yecu okobo nïgï nï, "Muca ömïöwu cïk
nön pï nwang cwinywu.
6 Ëntö cakërë ï acaki ketho lobo 'Obanga
ocweo ëcwö ëka dhakö.'
7 'Pï tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap
mërë ëka aya mërë, cë rïbërë kï dhakö mërë,
8 ëka gïn arïö bino dökö kom acël.' Së gïn
ba dök bedo jö arïö, ëntö kom acël.
9 Pï manön, gin n'Obanga örïbö kanya
acël, dhanö mörö kür opok kin-gï."
10 Ï karë na gïn onwongo tye ï öt dökï,
ëlübkör Yecu openyo ën ï kom köp na ën
okobo.
11 Yecu okobo nïgï nï, "Ka dhanö mörö
ökwërö dhakö mërë, cë önyömö dhakö
nökënë dökï, nwongo ën ödönyö ï elomi.
12 Ëka ka dhakö ökwërö cwörë cë
önyömërë k'ëcwö nökënë dökï, nwongo ën
thon ödönyö ï elomi."

Yecu ölëgö gum ï kom ëthïnö

13 Ï nïnö mörö acël jö mökö okelo ëthïnö
both Yecu ëk ogudgï, ëntö ëlübkörë ocokogï.
14 Ï karë na Yecu önënö, öngöö rwök. Ën
okobo nïgï nï, "Wëk unu ëthïnö obin botha
ëka kür ijukugï pïën ker k'Obanga tye pï jö
na calö man.
15 An akobo niwu köp adyer nï dhanö na
ba bino gamö ker k'Obanga na calö athïn,
ba bino dönyö ië."
16 Së Yecu otingo ëthïnö ï kore ëka oketho
cïngë ï wigï së ölëgö gum ï komgï.

Ëcwö n'obedo alönyö

17 Ï karë na Yecu öcakö woth mërë ï yoo,
ëcwö mörö örïngö ï körë, cë orumo cöngë
pïny ï nyime, ëka openyo nï, "Apwony na
bër, atïm ngö ëk anwong kwö na bedo
naka?"
18 Yecu ögamö nïnë nï, "Pïngö in icwoda
nï abër? Ngat mörö ope na bër, na path
k'Obanga këkën.
19 In ingeo cïk nï: 'Kür ineki, kür ïdöny
ï elomi, kür ïkwal, kür ibed acaden më
twodo, kür ïbür dhanö mörö, wör apapni
ëka ayani.' "
20 Ëcwö ni öcakö gamö nï, "Apwony,
atyeko gwökö cïk nön kïbëc cakërë ï wang
thinona."
21 Yecu önënö ëcwö ni, cë ömarö ën, ëka
okobo nïnë nï, "Gin mörö acël ënë pod orem
kï bothi. Apë ëk ïcïdh ïcadh jamini na in iute
ködë kïbëc ëka ïmïï lïm mërë both ëcan, ëka
ibino bedo kï lönyö na thwönë ï wi polo. Së
ibin, ïlüb köra."
22 Ï karë n'ëcwö ni owinyo Yecu ka ötwak
nï kömanön, wangë öcakö lökërë ökö, cë
ödök cen kï cwer cwiny, pïën ën onwongo
tye kï lönyö na thwönë rwök.
23 Yecu öwïrë cë önënö ëlübkörë ëka okobo
nïgï nï, "Bino bedo na tëk both ëlönyö më
dönyö ï ker k'Obanga!"
24 Ëlübkör Yecu obedo kï ur rwök ï köp
mërë. Ëntö Yecu okobo dökï nï, "Ëthïnöna,
bino bedo na tëk nïngö më dönyö ï ker
k'Obanga!
25 Bedo na yot pï kïnaga më dönyö kï wang
libira nï löönö pï alönyö më dönyö ï ker
k'Obanga."
26 Ëlübkör Yecu dök ouro rwök ëka ötwak
ï kin-gï kën-gï nï, "Së nga na dong twërö
larë?"
27 Yecu önënögï cë okobo nï, "Kï both
dhanö, ba twërë, ëntö kï both Obanga, jami
kïbëc twërë."
28 Petero okobo both Yecu nï, "Wan
ëwëkö jami kïbëc më lübö kori."
29 Yecu ögamö nï, "An akobo niwu köp
adyer nï ngat mörö ope n'öwëkö pacö mërë,
onyo utmego mërë onyo aya mërë onyo
apap mërë onyo ëthïnö mërë onyo pwothi
mërë pïra ëka pï Emuth na Bër,
30 na ën ba bino nwongo jami na kadhö
manön wang mia acël ï karë ni, udi, ut-
mego, ayagï, ëthïnögï, ëka jamigï kanya acël
k'ayela. Ï karë më ajiki dhanö nön bino
nwongo kwö na bedo naka.

31 Ëntö jö na pol na kobedini obedo më acaki bino gïnï dong cen, ëka jö n'odong cen bino tëlö anyim."

Yecu okobo pï thöö mërë dökï

32 Ï karë na gïn tye ka cïdhö yo Jerucalem, nakun Yecu ënë ötëlö anyim, ëlübkörë ouro rwök ëka jö n'onwongo lübö körë obedo gïnï kï lworo. Ën dökï otero ëlübkörë apar arïö kï thenge ëka okobo bothgï ngö na bino tïmërë ï kome.
33 Yecu okobo bothgï nï, "Onu ëcïdhö naka yo Jerucalem, ëka Wod ka Dhanö ebino ketho örörö ï kome both ëlamdhök na dito ëka epwony cïk ka Muca. Gïn bino ngölö thöö ï wie ëka ebino mïö ën ï cïng Erok,
34 na bino gïnï nywarö ën ëka ngülö laö dhögï ï kome, pwodo kï del ëka eneko ën ökö. Kinge nïnö adek, ën bino cer."

Kwac ka Yakobo ëka Jon

35 Yakobo ëka Jon, awope ka Jebedayo, obino gïnï both Yecu ëka okobo nïnë nï, "Apwony, wan ëmïtö nï ïtïm nïwa gin mörö këkën na wan ebino penyoni."
36 Yecu openyogï nï, "Ngö na un ïmïtö nï an atïm niwu?"
37 Gïn ögamö nï, "Wëk ngat acël kï kinwa obed ï nget cingi kucem ëka ngat nökënë obed ï nget cingi kucam ka in ibino bedo ï then ker më dheoni."
38 Ëntö Yecu okobo nïgï nï, "Un ba ingeo ngö na un ipenyo. Un ïtwërö modho k'ekopo më can na an amodho ködë, onyo ïtwërö unu batica kï koth batica më can na an abino batica ködë?"
39 Gïn ögamö nï, "Wan ëtwërö."

Yecu okobo nïgï nï, "Okopo na an abino modho ködë, un thon ibino modho ködë ëka kit batica n'ebino batica an ködë, un thon ebino baticawu ködë.
40 Ëntö köp më bedo ï nget cïnga kucem onyo kucam, pathï an ënë amïö. Obanga ënë bino mïö kabedo nön both jö na ën öyërö."
41 Ï karë n'ëlübkör Yecu apar owinyo köp ni, cwinygï öwang ï kom Yakobo ëka Jon.
42 Cë Yecu ocwodogï kïbëc bothe ëka okobo nïgï nï, "Un ingeo unu nï jö n'engeogï kamë ëlöc k'Erok, löögï kï twërö ëka editegï na malö thon bedo kï twër ï komgï.
43 Un kür ibed unu nï kömanön, ëntö ngat na mïtö bedo adit kï kinwu, myero obed aticwu.
44 Ëka ngat na mïtö bedo dhanö më acël, myero obed opii ka jö kïbëc.
45 Naka thon Wod ka Dhanö ba obino nï ëk etii nïnë ëntö më tic pï jïï ëka më mïö kwö mërë më kökö jö na pol."

Yecu öcangö wang Batulumayo (Matayo 20:29-34; Luka 18:35-43)

46 Yecu kanya acël k'ëlübkörë obino gïnï ï Jeriko. Ï caa na gïn dong onwongo yaa më wëkö Jeriko, lwak na pol ölübö körgï. Ëcwö na wangë öthöö, na nyïngë Batulumayo (wod ka Timayo) onwongo obedo ï nget yoo kwaö kwac.
47 Ï karë na ën owinyo nï Yecu më Najaret ënë tye ka wok, ën öcakö redo na kobo nï, "Yecu, Wod ka Daudi, kïca omaki ï koma!"
48 Jö na pol ocoko ën nï ëk ölïng ökö, ëntö ën ömëdërë kï redo rwök, "Wod ka Daudi kïca omaki ï koma!"
49 Yecu ocung ëka okobo nï, "Cwod unu ën obin."

Cë gïn dong ocwodo athöö wang na kobo gïnï nïnë nï, "Dïï cwinyi! Yaa malö! Ën tye ka cwodoni."
50 Athöö wang obolo böng mërë thenge, opye kï tyënë ëka obino both Yecu.
51 Yecu openyo ën nï, "Ngö na in ïmïtö nï atïm nini?"

Athöö wang okobo nï, "Apwony, amïtö wanga önën pïny."
52 Yecu okobo nïnë nï, "Apë cïdhï, yeeni ocangi ökö." Cücüth wangë önënö pïny ëka öcakö lübö kör Yecu.

11

Yecu ödönyö ï Jerucalem kï dheo (Matayo 21:1-11; Luka 19:28-40; Jon 12:12-19)

1 Ï karë na Yecu k'ëlübkörë dong cwök thuno ï Jerucalem, gïn obino ï Betepage ëka Betania na cwök kï tyën Kidi më Jeituni. Ën ooro ëlübkörë arïö,
2 ëka okobo nïgï nï, "Apë unu ï pacö na tye ï nyimwu, ëka cücüth na un ïdönyö ïë, ibino nwongo unu athïn kana n'etweo kunön, na ngat mörö bara öïdhö ï wie anaka yam. Göny unu ëka ikel unu kany.

3 Ka ngat mörö openyowu nï, ‘Pïngö
ïgönyö unu kana nön?’ Kob unu nïnë nï,
‘Rwoth ënë mïtö ëka ebino dwongo ökö
pïöpïö.’ ”
4 Ëlübkör Yecu arïö ni öcïdhö, ëka on-
wongo gïnï athïn kana n'etweo yökö ï nget
yoo ï dhö wangkac, cë ögönyö gïnï.
5 Jö mökö n'onwongo ocung kunön
openyogï nï, “Ngö na un itye ka tïmö, nakun
ïgönyö unu athïn kana nön?”
6 Gïn ögamö kite na Yecu onwongo okobo
nïgï ködë, ëka eyeo nïgï më tero.
7 Cë gïn dong okelo athïn kana both Yecu
ëka öpëdhö gïnï böng-gï ï dye ngee, ëka ën
obedo ïë.
8 Jö na pol öpëdhö böng-gï ï dye yoo,
nakun jö nökënë pëdhö jang yen na gïn
ötürö kï ï pwothi.
9 Jö n'ötëlö anyim ëka jö n'ölübö körë
oredo gïnï kï wöö nï,
“Ocana!”
“Gum obed ï kom ngat na tye ka bino kï
nyïng Rwoth!”
10 “Gum obed ï kom ker ka kwarö onu
Daudi na tye ka bino!”
“Ocana na tye malö ï wi polo!”
11 Yecu ödönyö ï Jerucalem ëka öcïdhö ï
dyekal öt k'Obanga. Ën önënö jami kïbëc,
ëntö kite n'onwongo pïny dong cwök cido,
ën öcïdhö ï Betania kanya acël k'ëlübkörë
apar arïö.

Yecu ölamö yath ölam

12 Kodiko mërë na gïn tye ka yaa wëkö
Betania, kec onwongo oneko Yecu.
13 Ën önënö yath ölam kï cecen na pote
oluk, Yecu öcïdhö më nënö ka ëtwërö
nwongo nyige mörö. Ï karë na ën othuno ï
thë yath, ën ba onwongo gin mörö ëntö pote
këkën, pïën karë nön ba obedo karë n'ölam
nyak ïë.
14 Cë Yecu okobo nï yath nï, “Ngat mörö
myero kür dökï öcam nyigi.” Ëka ëlübkörë
owinyo ën ka kobo.

Yecu ödönyö ï öt k'Obanga
(Matayo 21:12-17; Luka 19:45-48; Jon 2:13-22)

15 Ï karë na gïn othuno ï Jerucalem,
Yecu ödönyö ï dyekal öt k'Obanga ëka öcakö
ryëmö jö n'onwongo tye ka cadhö jami ëka
ëwïl. Ën ölökö mëja ka jö na lökö cïlïng atarö
ëka thene ka jö na cadhö amam.
16 Yecu ba oyeo nï ngat mörö öngöl dyekal
öt k'Obanga kï jami mörö më acadha.
17 Ën okobo nïgï nï, “Cöc na Leng kobo
kanya aleng nï,

“ ‘Öda ebino cwodo nï
öt më lëga pï lobo kïbëc.’

Ëntö un ïlökö ödökö kabedo n'ëyak pono ïë.”
18 Ï karë n'ëlamdhök na dito ëka epwony
cïk ka Muca owinyo gïnï ngö na Yecu
ötwakö, gïn öcakö rangö kit yoo mörö na
myero enek kï Yecu ködë. Gïn onwongo tye
kï lworo ï kome, pïën lwak onwongo uro
pwony mërë.
19 Na pïny dong cido, Yecu ëka ëlübkörë
öya gïnï ökö kï ï Jerucalem.

Pwony n'öya kï kom ölam
(Matayo 21:20-22)

20 Kodiko mërë na gïn tye ka wok ï nget
yath ölam na Yecu ölamö, ëlübkör Yecu
önënö yath ölam na dong ötal ökö anaka kï
orii naka malö.
21 Wi Petero opo ëka öcakö kobo nï Yecu
nï, “Apwony, nën! Yath ölam na in ïlamö ötal
ökö!”
22 Yecu ögamö nï, “Bed unu kï yee ï kom
Obanga.
23 An akobo niwu köp adyer, ka ngat
mörö okobo nï kidi nï, ‘Mukiri, ëk ipodh ï
nam,’ ëka ka ba obedo ka kalakala ï cwinye
ëntö yee nï ngö na ën ebino kobo bino
tïmërë, ebino tïmö nïnë.
24 Pï manön akobo niwu, gin mörö këkën
na un ibino kwaö kï lëga, bed unu kï yee nï
ityeko unu nwongo, ëka bino bedo mewu.
25 Ëntö ka un itye ka lëga, më acël tïm kïca
both ngat mörö këkën na köp mörö tye ï
kinwu ködë, ëk Apapwu na tye malö ï wi
polo thon ötïm niwu kïca ï kom balwu.”
26 “Ëntö ka ba ïtïmö unu nï dhanö kïca, cë
Apapwu na tye malö ï wi polo thon ba bino
tïmö kïca niwu ï kom balwu.”*

Peny ï kom twërö ka Yecu
(Matayo 21:23-27; Luka 20:1-8)

11:9 Jabuli 118:25-26 **11:17** Icaya 56:7 **11:17** Jeremia 7:11 * **11:26** Baibul nökënë ba oketho gïnï tyeng ni.

27 Yecu ëka ëlübkörë dökï odwogo gïnï ï
Jerucalem. Na Yecu onwongo tye ka woth
ï dyekal öt k'Obanga, ëlamdhök na dito,
epwony cïk ka Muca, ëka edong obino gïnï
bothe.
28 Gïn openyo Yecu nï, “Koth twër mënë
n'ömïö in ïtïmö jami ni kïbëc? Nga n'omii
twërö më tïmögï?”
29 Yecu ögamö nïgï nï, “An abino penyowu
peny acël. Gam unu nïna, ëka an abino kobo
niwu koth twërö na an atye ka tïmö kï jami
ni.
30 Twërö ka Jon më batica öya kï ï polo
onyo kï both dhanö? Gam unu nïna!”
31 Gïn öcakö larö köp nön ï kin-gï këngï
ëka okobo gïnï nï, “Ka onu ekobo nï öya kï
ï polo, ën bino penyo nï, ‘Pïngö ba iyee unu
ï kom Jon?’
32 Ëntö ka onu ekobo nï, ‘Öya kï both
dhanö—’ ” (Gïn onwongo lworo lwak, pïën
jö kïbëc ngeo gïnï nï Jon adyer onwongo
obedo adwarpïny.)
33 Së gïn dong ögamö nï Yecu nï, “Wan ba
engeo.”
Yecu okobo nïgï nï, “An thon ba abino
kobo niwu koth twër mënë n'ömïö an atio
jami ni.”

12

Carolok ï kom epang pwodho ölök (Matayo 21:33-46; Luka 20:9-19)

1 Së Yecu ötwak ködgï kï carolok nï, “Yam
onwongo tye dhanö mörö n'öpïdhö ölök
ï pwodho mërë. Ën öcëlö pwodho mërë
nön ökö kï cël, ökünyö bur ïë më bïö pig
ölök, ëka ögërö pem më kür ïë. Së ën ömïö
pwodho ölök both epang pwodho mörö ëka
ën öcïdhö ökö ï lobo nökënë. 2 Na karë më
püdö ölök dong örömö, ën ooro atic mërë
both epang pwodho ëk öcïdh ööm nïnë nyig
ölök mörö n'öcëk.
3 Ëntö epang pwodho ömakö atic
n'onwongo eoro, së epwodo ëka ëryëmö
ödök cen kï cïngë nono.
4 Won pwodho ölök ooro atic mërë
nökënë dökï, ëntö epang pwodho opwodo
ën ï wie ëka etio tic më lewic ï kome.
5 Won pwodho ölök ooro atic mërë
nökënë dökï, ëka manön gïn oneko ökö.
Ën ooro jö nökënë na pol; mökö kï kin-gï
epwodogï, ëka nökënë enekogï.
6 “Won pwodho onwongo pod odong kï
ngat acël më aora, wode n'onwongo ën
marö. Më ajiki mërë ën ooro wode nakun
kobo nï, ‘Gïn bino wörö woda.’
7 “Ëntö epang pwodho ötwak ï kin-gï këngï nï, ‘Man ënë alak jami. Bin unu, ëk enek
ën ökö, ëka jami më alaka bino bedo më
onu.’
8 Së gïn dong ökwanyö wod ka won
pwodho ölök eneko ökö, ëka ebolo yökö kï
ï pwodho ölök.
9 “Ngö na dong won pwodho ölök bino
tïmö? Ën bino ëka neko epang pwodho nön
ökö kïbëc së mïö pwodho ölök nön both jö
nökënë.
10 Un ba ïkwanö unu kï ï Cöc na Leng nï:

“ ‘Kidi n'egedo ökwërö ënë
ödökö kidi më gwïc öt.
11 Rwoth ötïmö man,
ëka obedo gin më aura kï wang onu’?”

12 Ëtëla k'Eyuda örangö gïnï yoo më makö
Yecu pïën ongeo gïnï nï ën onwongo ötwakö
carolok ï komgï. Ëntö gïn onwongo lworo
lwak. Së gïn öya öwëkö Yecu ëka öcïdhö gïnï
ökö.

Cülö ocoro both Cija

13 Kinge, ëtëla dini ooro gïnï Eparicayo
mökö ëka jö na cwakö Erode both Yecu ëk
enwong köp mörö kï ï dhögë na mïö ëtwërö
makö ën.
14 Gïn obino bothe ëka okobo gïnï nï, “Apwony, wan engeo nï in ibedo dhanö na kite
atïr. In ba ïwëkö jö nökënë kobo nini ngö
na myero ïtïm onyo ikobi. Ëntö in ipwonyo
yoo k'Obanga na rwatërë kï köp na tye
adyer. Pore më cülö ocoro both Cija onyo
pe?
15 Wan myero ëcül ocoro onyo kür ëcül?”
Ëntö Yecu ongeo ököragï nön ökö. Ën
openyogï nï, “Pïngö itye ka tëmöna unu?
Nyuth nïna denario ëk anën.”
16 Gïn okelo acël bothe, ëka Yecu
openyogï nï, “Cal ëka cöc na tye ïë, obedo
më ka nga?”
Gïn ögamö nï, “Më ka Cija.”

12:11 Jabuli 118:22-23

17 Cë Yecu okobo nïgï nï, “Eyo, mïï unu
jami ka Cija both Cija, ëka jami k'Obanga
both Obanga.”

Ëka gïn obedo kï ur rwök ï kom Yecu.

Peny k'Ecadukayo ï kom cer kï ï thöö

18 Cë Ecadukayo, na kobo gïnï nï cer ka jö
n'öthöö ope, obino gïnï both Yecu kï peny.
19 Gïn okobo nï, “Apwony, Muca yam
ömïöwa cïk nï ka ëcwö mörö öthöö n'öwëkö
dhakö mërë na ba önywölö ëthïnö mörö,
ömïn mërë na kwö myero olak dhakö nonu
ëk önywöl ëthïnö ï wi ömïn mërë.
20 Yam onwongo utmego mörö ute gïn
abïrö. Më acël mërë onyomo ëka öthöö na
ba önywölö athïn.
21 Ömïn mërë më arïö ölakö dhakö nön,
ën thon öthöö ökö na ba önywölö ködë athïn
mörö. Ëka ötïmërë both ömïn mërë më adek
nï kömanön.
22 Utmego abïrö ni kïbëc ölakö ën ëntö ba
önywölö gïnï ëthïnö mörö. Më ajiki mërë,
dhakö ni thon öthöö ökö.
23 Dhakö ni dong bino bedo më ka nga
ï karë më cer? Pïën utmego abïrö kïbëc
onwongo ölakö ën.”
24 Yecu ögamö nïgï nï, “Un ba irwenyo
unu pï köp ni, pïën ba ingeo unu Cöc na
Leng onyo tëkö k'Obanga.
25 Pïën ka jö n'öthöö ocer, gïn ba dök
nyomo onyo ënyömögï. Gïn bino bedo na
calö emalaika na tye ï wi polo.
26 “Ëntö kobedini, köp na makö cer ka
jö n'öthöö, un bara ïkwanö unu kï kom cöc
ka Muca, kï köp na makö bunga na lyël,
kite n'Obanga okobo nï Muca ködë nï, ‘An
abedo Obanga k'Abraam, Obanga ka Icaka,
ëka Obanga ka Jakob’?
27 Ën ba obedo Obanga ka jö n'öthöö, ëntö
Obanga ka jö na kwö. Un irwenyo unu
rwök.”

Cïk na pïrë tëk

28 Apwony cïk ka Muca mörö onwongo
ocung kunön winyo ngö n'onwongo etye
ka larö. Ën önïang nï Yecu ögamö köp na bër,
cë openyo nï, “Kï kom cïk kïbëc, mënë na
pïrë tëk rwök?”
29 Yecu ögamö nï, “Cïk na pïrë tëk rwök
ënë man: ‘Winy unu jö më Icarael! Rwoth
Obangawa ënë obedo Obanga acël ëka
Rwoth.
30 Ëka myero ïmar Rwoth Obangani kï
cwinyi kïbëc, kï tiponi kïbëc, kï thamani
kïbëc, ëka kï tëköni kïbëc.’
31 Më arïö mërë pïrë tëk na röm aröma:
‘Mar awodhi na calö ïmarö komi keni.’ Cïk
mörö nökënë ope na pïrë tëk na löö man.”
32 Apwony cïk ka Muca ögamö nï, “Eyo
apwony, in ikobo na bër. In ïtwakö köp
n'atïr nakun ikobo nï Obanga tye acël këkën
ëka obanga nökënë ope.
33 Ëka an angeo nï pïrë tëk më marö ën
kï cwinyi kïbëc ëka kï thamani kïbëc ëka kï
tëköni kïbëc, ëka më marö awodhi na calö
ïmarö komi keni. Man ënë pïrë tëk na löö
tyër awanga ëka gin aryëda.”
34 Ï karë na Yecu önïang nï apwony cïk ka
Muca ögamö kï ryëkö, ën okobo nïnë nï, “In
ba ibor kï ker k'Obanga.”

Ëka cakërë ï caa nön ngat mörö ba
dök öthamö më penyo Yecu kï peny mörö
nökënë.

Meciya obedo Wod ka nga?

35 Kinge na Yecu onwongo tye ka pwonyo
jïï ï dyekal öt k'Obanga, ën openyogï nï,
“Pïngö epwony cïk ka Muca kobo nï Meciya
obedo akwar Daudi?
36 Daudi kikome ötwakö kï tëkö ka Tipo
Naleng, na kobo nï,
“ ‘Rwoth okobo both Rwodha:
Bed ï nget cïnga më kucem
naka ka an aketho langni ï thë tyeni.’
37 Daudi kikome cwodo ën nï, ‘Rwoth.’ Ën
dök twërö bedo wode nïngö?”

Jö na pol owinyo köp mërë kï yom cwiny.
38 Ï karë na Yecu tye ka pwony, ën okobo
nï, “Gwökërë unu kï kom epwony cïk ka
Muca. Pïën gïn marö woth rimo pïny nakun
ruko gïnï böng na boco ëka mïtö gïnï nï jïï
omothgï kï thë cuk,
39 ëka marö gïnï bedo ï kabedo na bëcö
më dheo ï öt Cinagoga ëka kabedo më wörö
ï karama.
40 Gïn maö udi ka mon thöö, bedo gïnï
lëgö lëga na boco më nyuthere. Koth jö ni
ebino pwodogï na rac rwök.”

Tyër ka dha thöö

12:36 Jabuli 110:1

41 Yecu obedo pïny ï nget kanya eketho tyër ïë kï ï öt k'Obanga. Ën önënö lwak ka bolo tyër ï canduk lïm. Ëlönyö na pol obolo lïm na thwönë.
42 Së dha thöö n'obedo acan obino ëka obolo cïlïng na nyige gïn arïö.
43 Yecu öcakö cwodo ëlübkörë bothe ëka okobo nï, "An akobo niwu köp adyer, dha thöö ni n'obedo acan ënë obolo tyër ï canduk lïm na löö jö nökënë kïbëc na tye ka mïö tyërgï.
44 Pïën gïn ömïö tyërgï n'ögïthö gïnï kï kom lïmgï na thwönë, ëntö dha thöö ni n'obedo acan, ömïö jami kïbëc n'onwongo tye bothe na myero ën ökwö ködë."

13

Yecu okobo pï muko öt k'Obanga (Matayo 24:1-2; Luka 21:5-6)

1 Na Yecu onwongo tye ka yaa kï ï öt k'Obanga, alübkörë acël öcakö kobo nï, "Apwony, nën kit na kite ni thwon ködë ëka kit na gedo mërë bëcö ködë!" 2 Yecu okobo nïnë nï, "Un ïnënö gedo na thwon ni? Ba tye kidi mörö kany n'ebino wëkö ï wi wadï na ba ebino bolo ökö pïny."

Anyuth më karë më ajiki

3 Kinge, Yecu obedo pïny ï wi Kidi më Jeituni nakun opimere kï öt k'Obanga, Petero, Yakobo, Jon, ëka Anderiya öcakö gïnï penyo ën na ut kënë nï,
4 "Kob nïwa, köp ni bino tïmërë awene? Ëka dökï anyuth mërë ënë ngö na bino nyutho nï köp nön cwök cobere?"
5 Yecu öcakö kobo nïgï nï, "Gwökërë unu, ëk ngat mörö kür öbwölwu.
6 Pïën jö na pol bino bino gïnï kï nyïnga na bino kobo gïnï nï, 'An ënë ën,' ëka bino mïö jö na pol rwenyo ökö.
7 Ka ibino winyo unu pï lwëny ëka anïï më lwëny, kür ïmïï cwinywu opodhi, koth jami ni myero ötïmërë, ëntö nwongo ajiki pïny podi.
8 Rok bino lwëny ï kom rok nökënë, ëka ker bino lwëny ï kom ker nökënë. Oyeyeng bino yengo kabedo na pol ëka kec thon bino podho. Manön ënë acaki më can na bino podho ï wi lobo.*
9 "Ka jami ni bino tïmërë, myero ïgwökërë unu. Ebino terowu ï nyim okiko both ëlöc ëka ebino pwodowu ï cinagoga gïnï. Ibino cung unu ï nyim ëlöc ëka ï nyim rwodhi pïra na calö ecaden bothgï.
10 Më acël Emuth na Bër myero ëtït ï wi lobo thükül n'ajiki bara othuno.
11 Ka ëmaköwu, ëka ekelowu ï nyim okiko, kür ïpar unu ngö nï bino kobo ëntö kob unu ngö n'ebino mïöwu ï caa nön, pïën pathï un ënë ibino twak ëntö Tipo Naleng ënë bino twak.
12 Omego bino mïö ömïn mërë më aneka, apap bino mïö athïn mërë më aneka. Ëthïnö bino jëm ï kom enyodogï ëka mïö enekogï.
13 Jö kïbëc bino dagöwu pï nyïnga. Ëntö ngat na bino cung na tëk naka ï ajiki bino larë.

Can na thwönë

14 "Ëntö ka ïnënö unu gin mörö më kwer na balö cwiny jö, n'ocung kanya myero kür ocung ïë (ëk dhanö na kwanö önïang ïë), cë jö na tye gïnï ï Yudea myero örïng gïnï ï wi kite.
15 Dhanö na tye ï wi ödë kür oidhi pïny, onyo ödöny ï öt më kwanyö gin mörö.
16 Dhanö na tye ï pwodho, kür ödök cen më ömö böngü mërë.
17 Mon na yeco ëka mon na dödhö ëthïnö bino nënö can ï karë nonu.
18 Lëg unu ëk köp ni kür ötïmërë ï karë më ngïcö,
19 pïën karë nön bino bedo thwön can na thwönë rwök na naka yam bara ötïmërë ï wi lobo, cakërë ï karë n'Obanga ocweo kï lobo naka othuno ködë tin, ëka ba bino tïmërë dökï.
20 Ka Rwoth onwongo ba öngölö nïnö nön na cecek, onwongo ngat mörö acël thon ba bwöth. Ëntö pï jö n'Obanga öyërögï, ënë ömïö ën öngölö wel nïnö nonu ödökö na nönök.
21 "Ï karë nön, ka dhanö mörö okobo niwu nï, 'Nën, Meciya ene,' onyo nï, 'Nën, ën ëca,' kür iyee unu.
22 Pïën jö na kobo nï gïn ebedo Kiricito ëka edwarpïny na twot bino bino ëka bino tio

* **13:8** Girik kobo nï man ënë acaki arem më nywöl.

gïnï anyuth ëka tango na dito ëk ka twërë ëbwöl gïnï naka jö n'ëyërögï.
23 Gwökërë unu dong, an atyeko dong
kobo ökö niwu jami kïbëc na bino tïmërë na
karë bara örömö.
24 "Ëntö ï karë nonu, kinge can na thwönë
nön,
" 'ceng bino cido ökö nicuc,
ëka dwe thon ba bino ryëny,
25 cër bino podho gïnï kï ï wi polo,
ëka tëkö kïbëc më wi polo bino yen-
gere.'
26 "Ï karë nön jö kïbëc bino nënö Wod ka
Dhanö na tye ka bino kï ï pöl kï twër na dit
ëka dheo.
27 Ëka ën bino oro emalaika më cökö jö
mërë n'ëyërögï kï ï thwok lobo angwën më
ajiki lobo naka ï ajiki më polo.

Pwony kï ï kom yath ölam

28 "Nwong unu pwony ni kï ï kom yath
ölam. Ka jangë öcakö löth, ëka pote odonyo,
un ingeo nï oro dong cwök.
29 Kömanön thon, ka ïnënö unu jami ni tye
ka tïmërë, ïtwërö unu ngeo nï dwogo mërë
dong cwök, tye ï dholokek.
30 An akobo niwu köp adyer, rok më
karë ni ba bino poth naka ka jami ni kïbëc
ötïmërë.
31 Polo ëka lobo bino rwenyo ökö, ëntö
köpna ba bino rwenyo.

Ngat mörö ope na ngeo nïnö onyo caa

32 "Ngat mörö ope na ngeo nïnö nön onyo
caa nön, naka thon emalaika na tye ï wi
polo, onyo Wod, ëntö Apap këkën ënë ngeo.
33 Gwökërë unu! Bed n'ineno unu! Ba
ingeo unu awene na karë nön bino römö
ködë.
34 Bino ka Wod ka Dhanö röm aröma kï
dhanö na tye ka cïdhö ökö kany mörö na
bor. Ën ka yaa kï ï pacö, mïö twërö both etic
mërë, ngat acëlacël kï tic na mëgë, nakun
cïkö ngat na gwökö dhö wangkac nï ëk obed
na wangë thwolo.
35 "Un thon, bed unu na wangwu thwolo,
pïën ba ingeo unu awene na won öt bino
dwogo ködë onyo bino dwogo kothyeno
onyo dingwor onyo na thwön gwënö kok
onyo kodiko.
36 Ka ën bino dwogo athura, kür ïmïï ën
onwongwu ïnïnö.
37 Ngö na an akobo bothwu, an akobo nï
jö kïbëc: 'Bed na wangwu thwolo!' "

14

Yüb më neko Yecu (Matayo 26:1-5; Luka 22:1-2; Jon 11:45-53)

1 Onwongo odong nïnö arïö më thuno ï
Karama më Poth ëka Karama më Ogati na
Thöbï ope ïë. Ëlamdhök na dito ëka epwony
cïk ka Muca onwongo tye ka rangö gïnï kite
na myero ëmak kï Yecu ï müng ëka enek ën
ökö.
2 Gïn okobo nï, "Kür ëmak Yecu ï karë më
Karama më Poth, ëk kür ömïï jïï okel wöö."

Ewiro Yecu ï Betania

3 Ï karë na Yecu tye ka cem ï öt ka Cimon
n'onwongo obedo adhöbü ï Betania, dhakö
mörö obino kï cupa möö narad na ngwece
kur na wel mërë tëk. Ën ötürö dhö cupa ëka
önyö möö ï wi Yecu.
4 Jö mökö n'onwongo tye gïnï kany nön
ökëcö gïnï rwök ëka ötwak kën-gï nï, "Pïngö
ëbalö möö ni na ngwece kur abala?
5 Onwongo myero ëcadh ï wel na kadhö
denario mïa adek ëk ëmïï both ëcan!" Cë gïn
ocoko dhakö nön kï gero.
6 Ëntö Yecu ögamö nïgï nï, "Wëk unu
dhakö nön kënë. Pïngö kara icoko unu ën?
Ën ötïmö gin na bër botha.
7 Ëcan itye unu ködgï nïnö kïbëc ëka caa
mörö këkën ïtwërö unu könyögï. Ëntö ba
ibino unu bedo köda nïnö kïbëc.
8 Ën ötïmö gin na ën römö ëka owiro koma
më aika na caa bara örömö.
9 An akobo niwu köp adyer nï kanya
kïbëc n'ebino tïtö Emuth na Bër ïë ï wi lobo
thükül, gin na dhakö ni ötïmö thon ebino
kobo pïrë, ëk obed më po pï ën."

Yuda oyeo më ketho örörö ï kom Yecu

10 Cë Yuda Ikariot, na ënë dhanö acël
ï kin ëlübkör Yecu apar arïö, öcïdhö both
ëlamdhök na dito ëk ëyüb kit na myero ëmïï
Yecu bothgï.
11 Ï karë na gïn owinyo ngö na ën on-
wongo mïtö tïmö nïgï, ïgï obedo na yom, ëka
öcïkërë gïnï më mïö Yuda Ikariot cïlïng. Cë
Yuda öcakö rangö karë na bër na ën ërömö
mïö Yecu bothgï.

Cem më Poth

12 Ï nïnö më acël më Karama më Ogati
na Thöbï ope ïë, nïnö na yam ëngölö k'athïn
römö më Poth, ëlübkör Yecu openyo gïnï ën
nï, “Ka kwene na in ïmïtö nï wan ëcïdh ëyüb
nini cem më Poth ïë?”
13 Cë Yecu ooro jö arïö kï kin ëlübkörë
nakun cïkögï nï, “Apë unu naka ï Jeru-
calem, ibino unu romo k'ëcwö mörö n'öyëö
agulu pii. Lüb unu körë,
14 ëka kob unu both won öt na ën bino
dönyö ïë nï, ‘Apwony okobo nï öt wele ute
kwene ëk ëcam cem më Poth ïë k'ëlübkörë?’
15 Ën bino nyutho niwu öt na lac na tye
malö, n'eketho jami kïbëc ïë. Kany nön ënë
ïyüb unu cem na më onu ïë.”
16 Ëlübkör Yecu arïö öcïdhö gïnï yo Jeru-
calem ëka onwongo gïnï jami kïbëc kite na
Yecu okobo nïgï ködë. Cë gïn dong öcakö
yübö cem më Poth kunön.
17 Na dong othuno kothyeno, Yecu obino
k'ëlübkörë apar arïö.
18 Ï karë na gïn tye ka cem, Yecu öcakö
kobo nïgï nï, “An akobo niwu köp adyer nï
ngat acël kï kinwu bino ketho örörö ï koma,
ngat acël na tye ka cem köda.”
19 Ëlübkör Yecu öcakö kumo, nakun ngat
acëlacël penyo ën nï, “Ködë an ba?”
20 Yecu öcakö kobo nïgï nï, “Dhanö acël kï
kinwu jö apar arïö, na tye ka lutho cïngë ï
wal kanya acël köda.
21 Wod ka Dhanö bino cïdhö nï kömanön
kite n'ëcöö ködë ï kome. Ëntö dhanö na
bino ketho örörö ï kom Wod ka Dhanö bino
nënö can! Onwongo bedo na bër ka dhanö
nön ba ënywölö.”

Cem ka Rwoth më ajiki

22 Ï karë na gïn tye ka cem, Yecu ökwanyö
ogati, ölëgö gum ïë, cë opoko ömïö both
ëlübkörë ëka okobo nïgï nï, “Gam ïcam unu.
Man ënë koma.”
23 Ëka ökwanyö ekopo, öpwöyö Obanga, cë
ömïögï, ëka gïn kïbëc ömadhö.
24 Yecu okobo nïgï nï, “Man ënë remona
më cïkërë na nyen, na bino öny pï jö na pol.
25 An akobo niwu köp adyer nï, ba dök
abino madhö pig nyig ölök, naka ï nïnö
nön na an abino madhö na nyen ï ker
k'Obanga.”
26 Na dong gïn otyeko wero wer, cë öcïdhö
gïnï ï wi Kidi më Jeituni.

Yecu okobo nï Petero bino kwëröné

27 Yecu okobo bothgï nï, “Un kïbëc ibino
unu wëköna ökö, pïën yam ëcöö nï,
“ ‘Abino neko akwath,
ëka rom bino këth ata.’
28 Ëntö kinge cer, abino tëlö nyimwu më
cïdhö yo Galilaya.”
29 Petero öcakö kobo nï, “Kadï bed nï jö
kïbëc bino wëköni ökö, ëntö an ba abino
wëköni.”
30 Yecu ögamö nï, “Petero, an akobo nini
köp adyer, tin ï dyewor na thwön gwënö
bara okok wang arïö, in ibino kwëröna
wang adek.”
31 Ëntö Petero ocere kï tëk na kobo nï,
“Kadï bed nï myero athöö kodi, an ba abino
kwëröni na twal!” Ëka jö kïbëc okwongere
nï kömanön.

Yecu ölëgö ï pwodho Gethcemane

32 Gïn öcïdhö ï kabedo n'ecwodo nï
pwodho më Gethcemane, ëka Yecu okobo
both ëlübkörë nï, “Bed unu kany, ëk an kono
acïdh alëgï.”
33 Ën ökwanyö Petero, Yakobo ëka Jon cë
öcïdhö ködgï. Cwinye öcakö podho na lïth
rwök ëka kï kumo.
34 Yecu öcakö kobo nïgï nï, “Cwinya cwer
rwök na mïtö nekona ökö. Bed unu kany na
wangwu thwolo.”
35 Yecu öcïdhö anyim na nönök, cë orumo
cöngë pïny oryebere ëka ölëgö nï ka on-
wongo twërë, kono caa nön opoth ökö kï
bothe.
36 “Aba, Apap, jami kïbëc twërë kï bothi,
kwany ekopo ni ökö kï botha, kür obed kite
na an amïtö, ëntö obed kite na in ënë ïmïtö.”
37 Cë ën odwogo cen both ëlübkörë ëka
onwongogï önïnö ökö. Yecu okobo both
Cimon nï, “Petero, ïnïnö ökö? Ba ïrömö bedo
na wangi thwolo pï caa mörö acël?
38 Bed unu na wangwu thwolo, lëg unu
both Obanga ëk kür ïdöny unu ï atëmatëma
mörö. Cwiny mïtö, ëntö kom görü.”
39 Yecu öwëkögï dökï ëka öcïdhö ölëgö lëga
acël nön.
40 Ï karë na ën odwogo, ën dökï onwongo
ëlübkörë tye ka nïnö, pïën nïnö onwongo
ömakö wang-gï rwök. Gïn ba ongeo ngö na
myero ekob gïnï both Yecu.

41 Yecu odwogo wang më adek mërë, cë
okobo nïgï nï, “Un pod ïnïnö ëka iyweo unu?
Dong örömö! Caa dong örömö. Wod ka
Dhanö dong ëmïö ökö ï cïng ëbal.
42 Yaa unu malö! Eru ecidhu! Nën, dhanö
na bino ketho örörö ï koma dong cwök!”

Ëmakö Yecu

43 Cücüth na Yecu onwongo pod twak,
Yuda, ngat acël ï kin ëlübkör Yecu apar arïö,
othuno kï lwak n'ömakö gïnï pele abadë ëka
kï ludhi, n'ëlamdhök na dito, epwony cïk ka
Muca ëka edong ënë oorogï.
44 Won örörö onwongo otyeko dong yübö
anyuth ködgï nï: “Ngat na an abino nödhö
leme, ën ënön, mak unu ën ëka iter ïgwök
unu na bër.”
45 Yuda öcakö cïdhö ökö cücüth both Yecu
ëka okobo nï, “Apwony!” Cë önödhö leme.
46 Gïn dong öcakö podho ï kom Yecu, ëka
ëmakö ën.
47 Ëntö dhanö mörö acël n'onwongo
ocung ï nget Yecu öcakö wödhö pala abadë
mërë, cë otongo kï ith atic k'Alamdhök na
Dit naka onguno ökö.
48 Yecu openyogï nï, “Ibino unu botha kï
pele abadë ëka kï ludhi më maköna calö an
abedo ayak?
49 Nïnö kï nïnö an abedo kodwu ï
dyekal öt k'Obanga nakun apwonyo, ngö
n'ocerowu maköna? Ëntö jami ni kïbëc tye
ka tïmërë më cobo ngö na Cöc na Leng kobo
ï koma.”
50 Cë ëlübkör Yecu kïbëc öwëkö ën ëka
öngwëcö gïnï ökö.
51 Awobi mörö n'orwao böngü këkën ï
kome, onwongo tye ka lübö kör Yecu. Ï karë
na lwak ötëmö më makö ën,
52 awobi ni omukere kï ngwëc cë öwëkö
böngü mërë ï cïng-gï ëka öngwëcö kotula.

Yecu ï nyim athuko më öd okiko k'edong

53 Gïn otero Yecu both Alamdhök na Dit,
ëka ëlamdhök na dito kïbëc, edong ëka ep-
wony cïk ka Muca obino gïnï kanya acël.
54 Petero obedo ka lübö kör Yecu kï cecen
naka othuno ködë ï dyekal k'Alamdhök na
Dit. Ën obedo kanya acël k'ëkürpïny, nakun
oo mac.
55 Ëlamdhök na dito, ëka athuko më öd
okiko k'edong kïbëc onwongo tye gïnï ka
rangö caden mörö na römö mïögï neko
Yecu. Ëntö ba onwongo gïnï gin mörö.
56 Ecaden na pol obedo ka twakö köp
twodo ï kom Yecu ëntö köpgï ba örwatërë.
57 Më ajiki mërë, jö nökënë öya malö cë
ötwakö gïnï caden më twodo nï,
58 “Wan ewinyo ën tye ka kobo nï, ‘An
abino muko öt k'Obanga ni n'ëyübö kï cïng
dhanö, ëka abino gërö nökënë pï nïnö adek,
na ba ëgërö kï cïng dhanö.’ ”
59 Kadï bed nï kömanön, köp më caden na
gïn ötwakö ba örwatërë.
60 Alamdhök na Dit öya malö cë ocung
ï dyeregï ëka openyo Yecu nï, “Eyo, in ba
ïtwërö gamö köp ni kïbëc? Ngö na in ïtwërö
kobo ï kom gin n'ekobo ï komi?” 61 Ëntö
Yecu ölïng alïnga ba ögamö. Cë Alamdhök na
Dit dökï openyo ën nï, “In ënë ibedo Meciya,
Wod k'Obanga n'ëwörö?”
62 Yecu okobo nï, “An ënë ën. Ëka ibino
nënö unu Wod ka Dhanö n'obedo ï nget
cïng Won Twër kucem ëka dökï tye ka bino
kï ï pöl më polo.”
63 Alamdhök na Dit öyëcö böng mërë ëka
okobo nï, “Pïngö onu pod dökï ëmïtö caden
nökënë?
64 Un iwinyo unu kite na ën öyanyö
k'Obanga ködë. Ïthamö unu nïngö ïë?”

Gïn kïbëc öngölö nï, “Ën opore më thöö!”
65 Jö nökënë öcakö ngülö laö dhögï ï kome,
nakun eumo wangë ökö cë ëbapö, n'ekobo
nïnë nï, “In ibedo adwarpïny, tuc nïwa!” Ëka
ëkürpïny ökwanyö Yecu cë epwodo.

Petero ökwërö Yecu

66 Ï karë n'onwongo Petero tye pïny
ï dyekal, atic k'Alamdhök na Dit mörö
n'obedo nyakö obino.
67 Ï karë na ën önënö Petero tye ka oo
mac, ën örïpö Petero na cwök ëka okobo nï,
“In thon onwongo itye kï dhanö nön n'öya
kï ï Najaret, ën Yecu.”
68 Ëntö Petero ökwërö ökö na kobo nï,
“An ba angeo ngö na in itye ka twakö,”
cë öcïdhö ökö yo dhö wangkac, ëka thwön
gwënö öcakö kok.
69 Ï karë na nyakö nön n'obedo atic önënö
Petero ocung kunön dökï, ën öcakö kobo
both jö nökënë nï, “Ëcwö ni obedo awodhgï
acël!”
70 Ëntö Petero ökwërö ökö dökï.

Kinge na nönök jö mökö n'onwongo ocung gïnï ï nget Petero öcakö kobo gïnï nï, “Adyer in ibedo awodhgï acël, pïën in ibedo dhanö më Galilaya.”
71 Petero öcakö alem ï kome këné nakun kwongere nï, “An ba angeo ëcwö ni na un ity ka twakö köp ï kome”
72 Ëka cücüth thwön gwënö okok wang më arïö. Cë Petero opo ï köp na Yecu okobo nïnë nï, “Na bara thwön gwënö okok wang arïö, in ibino kwërö na wang adek.” Ëka öcakö koko rwök.

15

Yecu ï nyim Pilato (Matayo 27:1-2; 11-14; Luka 23:1-5; Jon 18:28-38)

1 Keko cön, ëlamdhök na dito, mëd k'edong, epwony cïk ka Muca, ëka athuko më öd okiko k'edong kïbëc öyübö gïnï köp kanya acël. Gïn otweo Yecu cë etero ökö ëka ëmïö both Pilato.
2 Pilato öcakö penyo Yecu nï, “In ënë rwoth k'Eyuda?”
Yecu ögamö nï, “Eyo, obedo kite na in ikobo ködë.”
3 Ëlamdhök na dito odotho Yecu kï kwa adoth na pol.
4 Cë Pilato dökï openyo Yecu nï, “In ba ïtwërö gamö peny? Nën lwak köp na pol n'edothi ködë.”
5 Ëntö Yecu ba ögamö gin mörö, ëka Pilato obedo kï ur rwök.

Ëngölö köp më thöö nï Yecu

6 Ï karë më Karama më Poth kïbëc, Pilato onwongo marö gönyö amabuc acël na lwak nwongo ökwaö.
7 Ï karë nön, ëcwö mörö onwongo tye na nyïngë Baraba, na yam etweo ï buc ï kin jö n'öjëm n'oneko gïnï jïï ï karë më jëmgï nön.
8 Lwak öcakö cïdhö both Pilato më penyo ën ëk ötïm kite na ën önaa tïmö ködë.
9 Pilato openyogï nï, “Un ïmïtö nï agöny niwu rwoth k'Eyuda?”
10 Pilato okobo nï kömanön pïën ën onwongo ongeo nï ëlamdhök na dito okelo gïnï Yecu pï nyeko.
11 Ëntö ëlamdhök na dito öcüpö gïnï lwak ëk ömïï Pilato ögöny Baraba nakaka Yecu.
12 Pilato öcakö penyogï nï, “Ngö na myero an atïm kï ngat na un icwodo nï rwoth k'Eyuda?”
13 Lwak öwöö gïnï nï, “Gur ën ï kor yath arïa!”
14 Ëka Pilato dökï openyogï nï, “Pïngö kara, ötïmö ngö na rac?”
Ëntö lwak öwöö gïnï kï redo rwök nï, “Gur unu ën ökö ï kor yath arïa!”
15 Pilato onwongo mïtö yomo cwiny lwak, cë ögönyö Baraba nïgï. Ën ömïö twërö nï ëk epwod Yecu kï del ëka egur ï kor yath arïa.

Acikari önywarö Yecu

16 Acikari otero gïnï Yecu naka ï dyekal k'alöc (n'ecwodo nï Praitorion) ëka ocwodo gïnï lwak acikari kïbëc kanya acël.
17 Gïn öcakö ruko Yecu kï böngü na kwar ëka etweo tok ökudhö öthac, cë ërwakö ï wie.
18 Cë gïn öcakö motho ën nï, “Örëm ba, rwoth k'Eyuda!”
19 Acikari opwodo gïnï wi Yecu kï lüth, öngülö gïnï laö dhögï ï kome, ëka orumo gïnï cöng-gï pïny më wörö ën më anywar.
20 Ï karë na gïn dong önywarö Yecu, ökwanyö gïnï böngü na kwar ökö kï ï kome ëka ëdwökö böng mërë ï kome. Cë gïn dong otero Yecu yökö ëk egur ï kor yath arïa.

Eguro Yecu ï kor yath arïa

21 Ëcwö mörö më Cirene na nyïngë Cimon apap k'Alegijanda ëka Rupo, onwongo tye ka wok nakun öya kï kin pacö ëka acikari ödïö ën më tingo yath arïa.
22 Gïn otero Yecu ï kabedo n'ecwodo nï Gölgötha, na tyën köp mërë nï, “Kabedo më Cogo Wic.”
23 Cë acikari öcakö mïö Yecu köngö ölök n'erubo kï yath müra,* ëntö Yecu ökwërö madhö ökö.
24 Gïn oguro Yecu ï kor yath arïa ëka opoko gïnï böng mërë ï kin-gï nakun ebolo kwir ëk ënën böngü na ngat acëlacël bino tero.
25 Eguro Yecu ï kor yath arïa caa adek më kodiko.
26 Gin n'ëcöö na nyutho köp n'edotho ën ïë kwanërë nï, “RWOTH K'EYUDA.”

* **15:23** Müra obedo yath n'erubo kï köngö ölök n'ëmïö both dhanö n'eguro ï kor yath arïa më kweeno arem.

27 Eguro Yecu kanya acël k'ëyak arïö,
dhanö acël kucem ëka acël kucam. 28 Man
ömïö Cöc na Leng ocobere kakarë në,
“Ëkwanö ën ï kin ëbal.”†
29 Jö n'onwongo tye ka wok ï ngete,
obedo gïnï ka yanyö ëka nywarö Yecu,
nakun yengo wigï na kobo gïnï në, “Onye,
in n'imuko öt k'Obanga ökö, cë ïgërö pï nïnö
adek këkën,
30 larë keni, idhi pïny kï ï kor yath arïa!”
31 Ï kite acël nön, ëlamdhök na dito ëka
epwony cïk ka Muca önywarö gïnï Yecu ï
kin-gï kën-gï nakun kobo gïnï në, “Ën ölarö
jö nökënë, ëntö ba twërö larë kënë!
32 Wëk Kiricito, Rwoth më Icarael, oidhi
pïny kï ï kor yath arïa, ëk ënën ëka eyee.” Jö
n'eguro kï Yecu thon öcakö gïnï yanyö ën.

Thöö ka Yecu

33 Ï caa abicël më kiceng, pïny ocido ökö
na cöl nicuc ï wi lobo kïbëc naka othuno caa
abungwën.
34 Ëka ï caa abungwën, Yecu öcakö koko kï
dwön na malö në, “Eloi, Eloi, lama cabak-
tani?” Na gönyö në, “Obangana, Obangana,
pïngö ïwëka në köman?”
35 Ï karë na jö n'ocung na cwök owinyo,
gïn okobo në, “Winy unu, ën tye ka cwodo
Eliya.”
36 Ëcwö mörö acël öcakö ngwëc, ëka
ökwanyö amor, olutho ï köngö ölök na wac,
cë örëpö ï wi yath atad ëka ömïö both Yecu
në ëk ömadhï. Ën okobo në, “Kür unu, eru
ënën ka Eliya twërö bino kwanyö ën ökö
pïny!”
37 Yecu dökï okok kï dwön na malö cë
öthöö ökö.
38 Cë böngü ëcëngë na tye ï öt k'Obanga
öcakö yëc opokere ïë arïö, kï malö naka
pïny.
39 Adit acikari n'onwongo ocung na cwök
ï nyim Yecu, owinyo redo ka Yecu ëka önënö
kite n'öthöö ködë, cë ën okobo në, “Adyer
dhanö ni onwongo obedo Wod k'Obanga.”
40 Mon mökö onwongo tye gïnï kunön,
nakun rïpö gïnï kï cecen. Kï kin-gï onwongo
obedo Maria më Magadala, Maria (aya ka
Yakobo na tïdï ëka Yoce), ëka Calume.
41 Gïn obedo ka lübö kör Yecu anaka kï ï
Galilaya, ëka gïn obedo ka könyö ën thon.
Mon nökënë na pol n'onwongo owotho
ködë më bino ï Jerucalem onwongo thon
tye kunön.

Eiko kom Yecu ï lyël

42 Onwongo obedo Nïnö më Yübërë
(manön nïnö na Cabït k'Eyuda bara örömö.)
Na dong pïny cwök cido,
43 ëcwö na nyïngë Yocepu më Arimethea
obino, ën onwongo obedo dhanö na dit
më öd okiko, ëka ën onwongo kürö Ker
k'Obanga më bino. Ën öcïdhö both Pilato kï
tëk cwiny më kwaö kom Yecu.
44 Pilato obedo kï ur më winyo nï Yecu
dong öthöö ökö. Ën ocwodo adit acikari, cë
openyo ka Yecu öthöö ökö.
45 Ï karë na Pilato önïang kï both adit
acikari nï ötïmërë nï kömanön, ën ömïö kom
Yecu both Yocepu.
46 Yocepu öwïlö böngü na leng. Cë
ökwanyö kom Yecu ökö pïny kï kor yath
arïa, oboo ï böngü, ëka opyelo ï bur lyël
n'egworo ï kidi, cë ölörö kidi ï dhö bur lyël
ëka oloro dhögë ökö. 47 Maria më Magadala
ëka Maria aya ka Yoce önënö gïnï kakwene
n'onwongo eiko ën ïë.

16

Cer ka Yecu
(Matayo 28:1-8; Luka 24:1-12; Jon 20:1-10)

1 Ï nïnö na lübö Cabït k'Eyuda, Maria
më Magadala, Maria aya ka Yakobo, ëka
Calume öcïdhö gïnï më wïlö möö na ngwece
kur ëk ëcïdh gïnï më wiro kom Yecu.
2 Kodiko cön ï nïnö më acël më cabït,
kinge na ceng dong odonyo, gïn öcïdhö ï
lyël.
3 Gïn öcakö penyere gïnï kën-gï kï ï wanga
yoo nï, “Nga na bino thwaro nï onu kidi kï
ï dhö bur lyël?”
4 Ëntö ï karë na gïn othuno, önënö gïnï
lyël ëka önënö gïnï kidi n'onwongo thwönë,
dong ethwaro ökö thenge.
5 Na gïn dönyö ï lyël, önënö gïnï awobi
mörö n'oruko böngü na tar n'obedo kï
kucem, ëka obedo gïnï kï lworo rwök.
6 Ëntö ën okobo nï, “Kür ibed unu kï
lworo, un itye ka rangö Yecu më Najaret,

† **15:28** Baibul nökënë ba cöö tyeng ni.

n'onwongo eguro ï kor yath arïa. Ën ope kany! Ën ocer ökö kï kin jö n'öthöö! Nën unu, kany ënë onwongo epyelo kome ïë.

7 Ëntö apë ëk ikob unu n'ëlübkörë ëka Petero nï, 'Yecu bino tëlö nyimwu më cïdhö yo Galilaya. Ibino nënö unu ën kï kunön, kite na yam ën okobo niwu ködë.' "

8 Që mon odonyo yökö kï ï lyël, öcakö gïnï ngwëc kï myël kom ëka lworo na ba okobo gïnï gin mörö both ngat mörö këkën, pïën lworo onwongo ömakögï rwök.

Yecu onen both Maria më Magadala

9 Ï karë na Yecu ocer kï ï lyël kodiko cön ï nïnö më acël më cabït, ën öcakö nen both Maria më Magadala, dhakö na ën onwongo öryëmö cene abïrö kï ï kome.

10 Ën öcïdhö both ëlübkör Yecu n'onwongo tye ka kwero cöla ëka kok gïnï.

11 Ëntö ï karë na gïn owinyo nï Yecu tye na kwö, ëka Maria önënö ën, gïn ba oyee köp mërë.

Yecu onen both ëlübkörë arïö

12 Kinge, Yecu onen both ëlübkörë arïö ï kite na path n'onwongo gïn tye ka cïdhö yo kin pacö.

13 Gïn ödök cen më kobo both ëlübkör Yecu nökënë, ëntö ngat mörö ope n'oye köpgï.

Yecu onen both ëlübkörë apar acël

14 Kinge, Yecu onen both ëlübkörë apar acël ï caa n'onwongo gïn tye ka cem. Ën ocokogï pïën gïn onwongo ope kï gen ëka pï nwang cwinygï pïën gïn ökwërö yee köp ka jö n'önënö ën kinge cer mërë kï ï kin jö n'öthöö.

15 Yecu okobo n'ëlübkörë nï, "Apë unu ï wi lobo kïbëc ëka ïtït unu Emuth na Bër both dhanö kïbëc.

16 Dhanö mörö na bino yee ëka ebatica ën, bino larë, ëntö dhanö na ba bino yee, ebino ngölö nïnë köp.

17 Anyuth ni bino nen kï both jö na yee, gïn bino ryëmö cene kï nyïnga. Gïn bino twak kï lëb na nyen.

18 Gïn bino makö thwol kï cïng-gï, ëka ka gïn ömadhö gin mörö na neko dhanö, që ba bino tïmögï na rac. Gïn bino ketho cïng-gï ï kom etwoe ëka bino cang gïnï."

Yecu öïdhö ï wi polo

19 Kinge na Rwoth Yecu ötwak ködgï, ëkwanyö cë etero ï wi polo ëka ën obedo ï nget cïng Obanga kucem.

20 Që ëlübkör Yecu öcïdhö ëka ötïtö gïnï köp ï kom Yecu ï kabedo kïbëc. Rwoth otio ködgï ëka omoko köp mërë k'anyuth n'ölübö körë.

Buk më Tic k'Ëkwëna

Köp na ut ï Buk më Tic k'Ëkwëna

Buk ni Luka ënë öcöö ëka obedo buk na lübö kör Emuth na Bër na ën öcöö. Ba ngere kanya ëcöö buk ni kï ïë, ëntö calö Emuth na Bër n'ëcöö both dhanö na pïrë tëk n'ecwodo nï Teopilo. Jö nökënë thamö nï ëcöö ï kin mwaka 63 AD, ëntö jö nökënë thamö nï ëcöö kinge mwaka 70 AD.

Buk ni cakërë kï kanya Emuth na Bër jik ïë kï dök ka Yecu ï wi polo. Cë kobo kite n'ëkwëna ëka ëlübkör Yecu nökënë obedo ka kürö gïnï ngö na Yecu öcïkërë ködgï më cobo ï Jerucalem. Ï nïnö më Pentekot, kinge nïnö apar na Yecu ödök ködë ï wi polo, Tipo Naleng obino ï komgï ëka opongogï kï tëkö. Cücüth wel ëlübkör Yecu öcakö mëdërë pïöpïö cakërë kï ï Jerucalem naka ï Camaria ëka “naka ï ajiki lobo” (Cura 1:8).

Acaki më buk ni twakö köp ï kom Petero ëka jö n'oye na tye ï Jerucalem. Cakërë kï ï cura 9 cïdh ködë anyim na lübërë kï woth k'akwëna Paulo gïnï wang adek yo lobo na dit më Roma ëka më cïdhö yo both adit öd pido më Roma.

Tic k'Ëkwëna obedo buk na nyutho kanya jö n'oye Kiricito öcakërë kï ïë ëka kï kite n'obedo ka döngö ködë, köp ï kom cökërë ëka ayela, köp ï kom nya mërë ëka tic na tëk na Tipo Naleng otio ï kwö ka jö n'oye Kiricito kïbëc ëka ï kwö k'Akiricito acëlacël.

Ëcïkö pï bino ka Tipo Naleng

1 Adwong Teopilo, ï bukna na cön, acöö ïë köp kïbëc na yam Yecu öcakö tio ëka pwonyo,

2 naka othuno ï nïnö n'etero ën ködë ï polo, kinge mïö cïk kï tëkö ka Tipo Naleng both ëkwëna mërë na yam öyërö.

3 Kinge can mërë, Yecu obedo ka nyuthere bothgï wang na pol më moko nï ën eut na kwö. Ën obedo ka nen bothgï pï nïnö pyer angwën nakun twakö köp ï kom ker k'Obanga.

4 Ï karë mörö acël, na ën onwongo tye ka cem ködgï, ën öcïkögï nï, “Kür ïya unu kï ï Jerucalem, ëntö kür unu pï mïc n'Apapna öcïkërë më mïö, na un iwinyo unu an abedo ka twakö.

5 Jon yam obatica kï pii, ëntö odong nïnö na nönök na un ebino baticawu kï Tipo Naleng.”

Etingo Yecu ï wi polo

6 Ï karë n'ëkwëna örwatërë gïnï kanya acël, openyo gïnï Yecu nï, “Rwoth, ï karë ni ënë in ibino dwökö kï löc both jö më Icarael?”

7 Yecu okobo bothgï nï, “Ba obedo nï un myero inge karë onyo nïnö n'Apap öyübö kï twër mërë.

8 Ëntö ibino unu nwongo tëkö, ka Tipo Naleng obino ï komwu, ëka un ibino bedo ecaden-na ï Jerucalem, ï Yudea kïbëc, ï Camaria, ëka ï ajiki më lobo.”

9 Kinge na dong okobo köp ni, etingo Yecu malö na gïn thon nënö, ëka pöl ökanö ën ökö kï ï wang-gï.

10 Ëkwëna ka Yecu onwongo öcïkö wang-gï malö ï pöl na ën tye ka cïdhö, athura cwö arïö ocung ï ngetgï n'oruko gïnï böng na tar.

11 Gïn okobo nï, “Un jö më Galilaya, pïngö icung unu nakun itye ka nënö unu malö ï pöl? Yecu ni, n'etingo ökö malö ï wi polo kï bothwu, bino dwogo dökï ï yore nön acël na un ïnënö ën tye ka cïdhö ködë ï wi polo.”

Ëyërö Matiya më leeno ka tyën Yuda

12 Cë gïn dong öcakö dök yo Jerucalem kï ï wi kidi n'ecwodo nï Kidi më Jeituni, na cwöcwök kï Jerucalem, bor mërë röm kï woth më nïnö acël më Cabït k'Eyuda.*

13 Ï karë na gïn othuno, öcakö ïdhö gïnï ï öt na malö kanya gïn onwongo bedo gïnï ïë cön. Jö n'onwongo ute gïnï kany nön ënë Petero, Jon, Yakobo ëka Anderiya, Pilipo ëka Tomaci, Batulumayo ëka Matayo, Yakobo wod k'Alipayo, Cimon na yam obedo ï kin jö na mïtö löckën, ëka Yuda wod ka Yakobo.

14 Gïn kïbëc rïbërë kanya acël jwijwi kï mon ï lëga ëka Maria aya ka Yecu, ëka kï utmego mërë.

15 Ï karë nön Petero öya ocung ï kin jö n'oye ï kom Yecu Kiricito† (na welgï römö mia acël kï pyer arïö)

* **1:12** *Bor mërë röm kï woth më nïnö acël më Cabït k'Eyuda* Man obedo woth më nucu mairo. † **1:15** Lëb Girik tio kï utmego.

16 ëka okobo nï, “Utmegona, Cöc na Leng
myero ocobere kakarë na yam cön Tipo
Naleng ötwakö pïrë kï ï dhö Daudi ï kom
Yuda, n'obino ötëlö jö n'ömakö Yecu.
17 Yuda onwongo obedo dhanö acël ï
kinwa ëka önywakö ködwa tic ni.”
18 (Yuda obino öwïlö pwodho kï cïlïng
na ën onwongo kï kom tïm mërë na rac,
kanya ën opodho acelawic cë ïë öbarë ökö
ëka jamïë oukere yökö kïbëc.
19 Köp ni owinyere both jö kïbëc na bedo
gïnï ï Jerucalem, ëka pwodho nön ecwodo
kï lëbgï nï Akeldama, na tyën köp mërë nï,
“Pwodho më Remo.”)
20 Petero ömëdërë nakun kobo nï, “Köp ni
ëcöö ï buk më Jabuli,
“ ‘Wëk unu pacö mërë ödök wi obur,
ngat mörö kür obed ïë.’
Ëka dökï nï,
“ ‘Ngat nökënë olee tic mërë më tëla.’
21 Dong pï manön bër ëyër kï kin jö ni dhanö
n'obedo kï onu ï karë kïbëc na Rwoth Yecu
obedo ka wïrë ï kin onu,
22 cakërë kï ï batica ka Jon naka ï nïnö
n'etero kï Yecu malö kï kin onu. Ngat mörö
n'ebino yërö bino rïbërë ködwa më bedo
acaden më cer ka Yecu.”
23 Ëka dong gïn otuco nyïng jö arïö:
Yocepu n'ecwodo nï Barcaba (n'ecwodo
thon nï Yucito) ëka Matiya.
24 Cë gïn dong öcakö lëga nï, “Rwoth, in
ingeo cwiny ngat acëlacël. Nyuth nïwa kï
kin jö arïö ni ngat na in ïyërö
25 më bedo akwëna ëk olee tic ni na Yuda
öwëkö ëka öcïdhö ödök cen ï kabedo mërë.”
26 Cë gïn dong öcakö bolo kwir, ëka kwir
opodho ï kom Matiya, ëmëdö ën dong ï kom
ëkwëna apar acël.

2

Bino ka Tipo Naleng

1 Ï karë na nïnö më Pentekot örömö,
ëlübkör Kiricito kïbëc onwongo ögürë gïnï
kanya acël.
2 Athura wöö owinyere nakun öya kï ï
polo na calö yamö na kudho na ger ëka
opong ï öt ökö kïbëc kany onwongo gïn
obedo ïë.
3 Cë gin mörö onen bothgï na cal kï lëb
mac n'opokere ëka opye ï wi ngat acëlacël
ï kin-gï.
4 Gïn kïbëc opong kï Tipo Naleng ëka
öcakö gïnï dhümö lëb nökënë na papath kite
na Tipo Naleng ömïögï më twakö.
5 Ï caa nön, onwongo Eyuda na bedo gïnï ï
Jerucalem, jö n'onwongo wörö gïnï Obanga
n'öya kï ï rok kïbëc na tye ï wi lobo thükül.
6 Ï karë na gïn owinyo wöö nön, lwak
kïbëc ögürë na wigï ocung ökö, pïën ngat
acëlacël onwongo winyogï ka twakö gïnï lëb
thurgï kikome.
7 Cë ouro gïnï rwök nakun kobo gïnï nï,
“Jö ni kïbëc na tye ka twak gïnï ba obedo jö
më Galilaya?
8 Cë pïngö onu kïbëc etye ka winyogï
nakun ngat acëlacël tye ka twak kï lëb
thurgï kikome?
9 Wan jö më Parithia, jö më Media, jö më
Elam, kï jö na bedo ï Mecopotamia, Yudea
kï Kapadokia, Ponto ëka Acia,
10 Perugia kï Pampulia, Ejip kï lobo Libia
na cwök kï Cirene, kï wele n'öya gïnï kï ï
Roma
11 na gïn Eyuda kï jö nökënë n'ölökërë gïnï
ï diniwa, Kurete kï jö Arab, wan ewinyogï
ka tuco gïnï pï tic na döngö më twërö
k'Obanga ï lëb onu kikome.”
12 Gïn kïbëc ouro na ba twërö gïnï nïang.
Gïn openyere kën-gï nï, “Man körë nïngö?”
13 Ëntö jö nökënë okobo köp më anywar
ï komgï nakun kobo gïnï nï, “Jö ni ömër
amëra kï köngö.”

Köp na Petero ötwakö ï nïnö më Pentekot

14 Cë Petero ocung kanya acël k'ëkwëna
apar acël, ötwak kï dwön na malö nakun
kobo bothgï nï, “Un Eyuda ewodha, ëka un
kïbëc nï bedo unu ï Jerucalem, bër inge unu
köp ni, dök ïcïk ithwu më winyo twak na
mëga.
15 Jö ni ba ömër kite na un ïthamö ködë,
pïën caa pod adek këkën më kodiko.
16 Ëntö man köp na yam adwarpïny Joel
ötwakö pïrë nakun kobo nï,
17 “ ‘Obanga okobo nï, ï karë më ajiki,
abino önyö Tipona ï kom jö kïbëc.
Ëthïnö awopewu ëka anyirawu bino dwaro
adwar,
awopewu na thïnö bino nënö gïnï gin
anyutha,
jöwu n'otii bino gïnï leko lek.

18 Naka thon eticna, na cwö ëka mon,
an abino önyö Tipona ï komgï ï karë nön,
ëka gïn bino dwaro adwar.
19 An abino nyutho gin më aura ï wi polo malö
ëka anyuth na papath pïny ï wi lobo,
remo, mac, ëka iro na dung.
20 Ceng bino cido ökö na cöl cuc,
ëka dwe bino lökërë dökö na kwar calö remo,
na bara nïnö na dit ëka nïnö më dheo ka Rwoth obino.
21 Ëka jö kïbëc na bino cwodo
nyïng Rwoth bino larë.' "

22 Petero ömëdërë anyim nakun kobo nï, "Un jö më Icarael, winy unu köp ni: Yecu më Najaret onwongo obedo dhanö n'Obanga onyutho bothwu kï tio tango, gin më aura, ëka anyuth n'Obanga otio kanya acël ködë ï kin onu, na calö un kikomwu ingeo."
23 Yecu ni ëmïö bothwu kite na yam Obanga onwongo öyübö nakun ngeo gin na bino tïmërë ï anyim, ëka un iguro ën ï kom yath arïa, ineko unu kï cïng jö na ba ngeo cïk k'Obanga.
24 Ëntö Obanga ocero ën ökö kï ï kin jö n'öthöö nakun gönyö ën ökö kï kom arem më thöö, pïën thöö onwongo ba twërö moko ï kome.
25 Daudi okobo köp ï kome:

" 'Ï karë kïbëc an anënö nï Rwoth tye köda.
Pïën ën tye ï cïnga kucem,
an ba abino yengara.
26 Pï manön cwinya yom ëka thon lëba twak kï yom cwiny,
koma thon bino bedo kï gen,
27 pïën in ba ibino wëköna ï kin jö n'öthöö,
onyo ba ibino wëkö Dhanöni Naleng töp.
28 In inyutho nïna yoo na tera ï kwö,
in ibino mïöna abedo kï yom cwiny ï nyimi.' "

29 Petero ömëdërë anyim nakun kobo nï, "Utmegona, myero akob bothwu köp ï kom kwarö onu Daudi atïr nï yam ën öthöö ökö ëka eiko kome, ëka etye kï lyënë both onu kany naka tin.

30 Ëntö ën yam onwongo obedo adwarpïny, dök ongeo nï Obanga yam okwongo kwong bothe nï ebino ketho dhanö mörö na tye ï kin ëkwaë mërë më bedo ï then më löc mërë.
31 Ën yam önënö gin na bino tïmërë ï karë më anyim, ëka ötwakö köp ï kom cer ka Meciya, nï ën onwongo ba ëwëkö ï kin jö n'öthöö, kome thon ba ötöp.
32 Man ënë Yecu n'Obanga ocero ökö, onu kïbëc ebedo ecaden ï kom köp nön.
33 Etingo ën malö ï nget cïng Obanga kucem, ögamö Tipo Naleng na yam ëcïkö kï both Apap ëka öönyö ï komwa gin na dong un itye ka nënö kï wangwu ëka thon iwinyo unu kï ithwu.
34 Pïën Daudi yam ba öcïdhö ï polo, ëntö ën okobo nï,
" 'Rwoth Obanga okobo both Rwodha:
"Bed ï cïnga kucem
35 naka ka abino mïö langni
dökö gin më theno tyeni." '
36 "Pï manön myero jö më Icarael kïbëc onge gïnï rwök nï Obanga otyeko ketho Yecu ni, na un iguro ï kor yath arïa, më bedo Rwoth ëka Kiricito."
37 Ï karë na jïï owinyo köp ni, ödönyö ï cwinygï rwök, cë openyo gïnï Petero ëka ëkwëna nökënë nï, "Utmegowa, ngö na myero wan ëtïm?"
38 Petero ögamö nï, "Ngut unu ëk ebaticawu, ngat acëlacël kï kinwu, ï nyïng Yecu Kiricito ëk ëtïm kïca ï kom bal na mewu. Ëka ibino unu gamö mïc ka Tipo Naleng.
39 Pïën cïkërë ni ëcïkö pïrwu k'ëthïnöwu ëka pï jö kïbëc na tye gïnï kanya bor, na Rwoth Obanga onu bino cwodogï."
40 Cë Petero ömëdërë kï tïtö köp nökënë na pol nakun dwekogï nï, "Larë unu kenwu ïya unu ökö kï kom wang rok n'öbal ni."
41 Ëka jö n'oyeo köp na ën okobo bothgï, ebaticagï ëka ömëdërë ï nïnö nön jö na römö elip adek.

Gürë ka jö n'oye

42 Jö n'oye kïbëc ömïrë kën-gï më winyo pwony k'ëkwëna, gürë kanya acël, poko ï ogati, ëka lëga.
43 Ëkwëna obedo tino tango ëka anyuth na pol, naka jö kïbëc lworo ömakögï.

44 Jö n'oye onwongo cökërë gïnï kanya
acël, nakun nywakö gïnï jami këbëc kanya
acël.
45 Gïn öcadhö lönyögï ëka jamigï, cë gïn
opoko both jö këbëc kï ï kin-gï kite na miti
ka ngat acëlacël tye ködë.
46 Gïn ömëdërë më gürë kanya acël nïnö
këbëc ï dyekal öt k'Obanga nakun poko gïnï
ï ogati kï ï pecigï, n'ëcamö kï yom cwiny ëka
kï cwiny na bër,
47 n'ëpakö Obanga, na dhanö këbëc
pwöyögï, ëka Rwoth obedo ka mëdö bothgï
jö n'ölarë nïnö kï nïnö.

3

Petero öcangö angwalo

1 Ï nïnö mörö acël, Petero ëka Jon öcïdhö
gïnï ï öt k'Obanga ï caa më lëga, caa
abungwën më kothyeno.
2 Onwongo tye dhanö mörö n'ongwal
cakërë ï karë n'ënywölö ën ködë, n'etingo
atinga ï wangkac më Öt k'Obanga
n'ecwodo nï Wangkac na Bër, ëk ökwa
köny nïnö kï nïnö kï both jö na dönyö ï Öt
k'Obanga.
3 Ï karë na ën önënö Petero ëka Jon tye ka
dönyö gïnï, angwalo ökwaögï cïlïng.
4 Petero ëka Jon öcïkö wang-gï ï kome. Cë
Petero okobo nïnë nï, "Nënwa!"
5 Angwalo oketho cwinye më nënögï,
nakun geno nï ebino mïönë gin mörö.
6 Ëntö Petero okobo nï, "An ba atye kï lïm
mörö, ëntö an amii ngö na an aute ködë. Ï
nyïng Yecu Kiricito më Najaret, yaa malö
ïcak woth."
7 Cë Petero ömakö cïng angwalo më
kucem ëka otingo ën malö, cë cücüth odon
tyënë ödökö na tëk.
8 Angwalo opye kï tyënë ëka öcakö woth.
Cë ödönyö ködgï ï Öt k'Obanga nakun
wotho, pye, ëka pakö Obanga.
9 Ï karë na jïï këbëc önënö angwalo ka
wotho ëka pakö Obanga,
10 gïn önïang nï ënë dhanö na yam
kwaö köny kï ï wangkac më Öt k'Obanga
n'ecwodo nï Wangkac na Bër. Gïn obedo kï
ur rwök ï kom ngö n'ötïmërë ï kome.

Petero ötïtö köp ï tyën öt ka Colomon

11 Gïn këbëc öngwëcö kanya acël kï ur ï
tyën öt ka Colomon, kanya angwalo on-
wongo omoko ï kom Petero ëka Jon.
12 Ï karë na Petero önënö köp ni, ën okobo
bothgï nï, "Un jö më Icarael, ngö na mïöwu
iuro unu ngö n'ötïmërë? Pïngö un itye
ka rïpöwa kömanön calö wan ënë ëtïmö kï
tëköwa onyo kite na wan elworo k'Obanga
ködë ënë ömïö angwalo ni owotho?
13 Obanga k'Abraam, Icaka ëka Jakob,
Obanga ka kwerewa, oketho dheo mërë ï
kom atic mërë Yecu. Un ïmïö ï cïng Pilato
ëk enek ën nakun ïkwërö unu ökö ï karë na
Pilato mïtö gönyö ën.
14 Un ïkwërö Ngat na Leng ëka na kite
Atïr, cë ïkwaö unu nï ëk ëgöny niwu dhanö
n'obedo anek.
15 Un ineko ngat na mïö kwö, ëntö
Obanga ocero ën kï ï thöö. Ëka wan ënë
ebedo ecaden më köp ni.
16 Pï yee ï nyïng Yecu, ënë ömïö ëcwö ni
onwongo tëkö kite na un ïnënö ëka ingeo.
Obedo nyïng Yecu ëka yee ï kome ënë ömïö
ën öcang ï nyimwu kite na un këbëc itye ka
nënö ködë.
17 "Kobedini dong utmegona, an angeo
nï yam ïtïmö unu köp ni ï karë më kwia pïny,
kamë ëtëlawu.
18 Ëntö kite na yam Obanga ötwak kï
ï dhö edwarpïny këbëc nï Kiricito mërë
myero ölïm can, ëka dong ocobere kakarë
nï kömanön.
19 Ngut unu dong, ëka ïlökërë unu both
Obanga, ëk balwu ëjwa ökö,
20 ëk karë më yweo na yaa kï both Rwoth
obin bothwu, ëka ën bino oro Yecu, na ënë
Meciya n'ëyërö niwu.
21 Ën myero obed ï polo naka ka karë
örömö n'Obanga bino dwökö jami këbëc
kakarë, kite na yam ën öcïkërë ködë
k'edwarpïny mërë na leng.
22 Muca yam okobo nï, 'Rwoth Obangani
bino oro adwarpïny mörö niwu, na bino
yaa kï ï kin utmegowu kite na ën oora ködë.
Un ibino winyo unu ën ï köp këbëc na ën
bino kobo niwu.
23 Ngat mörö na ba bino winyo ën, ebino
rwenyo wangë ökö kï kin jö thurgï.'
24 "Cakërë kï ï kom adwarpïny Camuel,
edwarpïny këbëc ötwakö köp ï kom ngö na
tye ka tïmërë ï kom karë ni.

25 Un ibedo ëkwaë k'edwarpïny nön,
ëka un ënë ekethowu ï cïkërë k'Obanga
both kwerewu. Pïën Obanga okobo both
Abraam nï, ‘Rok kïbëc më wi lobo bino
nwongo gum kï both ëkwaëni.’
26 Ï karë na dong Obanga oketho atic
mërë, ën öcakö oro bothwu ëk ömïïwu gum
na mïö ngat acëlacël lökërë wëkö tïmö bal.”

4

Petero ëka Jon ï nyim athuko më öd okiko k'edong

1 Ï karë na Petero ëka Jon onwongo tye
ka twak gïnï kï jïï, ëlamdhök ëka adit acikari
më öt k'Obanga ëka Ecadukayo obino gïnï
bothgï.
2 Ëtëla ni onwongo öngö gïnï nï Petero ëka
Jon onwongo tye ka pwonyo jïï nï, kï twër
më nyïng Yecu, jö n'öthöö bino cer gïnï ökö.
3 Gïn ömakö Petero ëka Jon cë ekethogï
ï buc naka othuno kodiko, pïën pïny on-
wongo ocido ökö.
4 Ëntö jö na pol n'owinyo köpgï oyee, ëka
wel jö n'oye Yecu n'obedo gïnï cwö ömëdërë
othuno elip abic.
5 Kodiko mërë na pïny dong oru, ëlöc ëka
edong, k'epwony cïk öcökërë gïnï ï Jeru-
calem.
6 Anac Alamdhök na Dit onwongo tye
kany nön, ëka Kayapa, Jon, Alegijanda, ëka
jö kïbëc na tye gïnï ï dholokek k'Alamdhök
na Dit.
7 Gïn okelo Petero ëka Jon ï nyimgï nakun
penyogï nï, “Koth tëkö mënë na un itye ka
tic ködë onyo kï nyïng nga?”
8 Cë Petero, opong kï Tipo Naleng ëka
okobo bothgï nï, “Un ëlöc ëka edong ka
lwak!
9 Ka tin ipenyowa unu köp ï kom tic na
bër n'ötïmërë ï kom angwalo ëka kite na ën
öcang ködë,
10 cë dong un kïbëc ëka jö më Icarael
myero inge unu nï, pï nyïng Yecu Kiricito
më Najaret na un iguro ï kom yath arïa,
n'Obanga ocero ökö kï ï kin jö n'öthöö, ënë
ëcwö ni ocung ï nyimwu n'öcang ökö.
11 Ënë obedo
“ ‘kidi na un egedo ïkwërö unu ökö,
n'ölökërë ödökö kidi na pïrë tëk më
gwïc öt.’
12 Larë ope both ngat mörö nökënë, pïën
Obanga ba ömïö nyïng mörö nökënë ï lobo
kany both dhanö na myero onu ëlarë ködë.”
13 Ï karë na jö na tye ï öd athuko önënö
gïnï tëk cwiny Petero ëka Jon cë önïang gïnï
nï gïn onwongo obedo jö na ba ökwanö ëka
ba ngeo gïnï gin mörö. Obedo gïnï kï ur ëka
önïang gïnï nï cwö ni yam obedo kanya acël
kï Yecu.
14 Ëntö ka gïn önënö ëcwö n'öcang ocung ï
ngetgï, köp mörö na gïn myero okobi ölöögï
ökö.
15 Ëka ëcïkögï më dönyö yökö kï ï athuko
më öd okiko k'edong, cë öcakö gïnï yübö köp
kën-gï,
16 nakun kobo gïnï nï, “Ebino tïmö jö ni
nïngö? Jö kïbëc na bedo gïnï ï Jerucalem
otyeko ngeeno nï gïn otio anyuth na kome
nen, na onu ba ëtwërö kwërö.
17 Ëntö më jükö ëk kür ökëth öröm kin
jïï, bër ëcïkgï ëk kür ömëdërë gïnï më kobo
nyïng ni both ngat mörö këkën.”
18 Cë ecwodogï më dwogo cen, ëka ëcïkögï
nï kür ötwak onyo opwony gïnï köp mörö kï
nyïng Yecu.
19 Ëntö Petero ëka Jon ögamö gïnï nï,
“Un ïngöl köp kenwu ka cë nen na bër ï
wang Obanga më winyowu na löö winyo
Obanga,
20 pïën wan ba ëtwërö wëkö kobo gin na
yam wan ënënö ëka ewinyo.”
21 Kinge bürögï, cë gïn öwëkögï öcïdhö, gïn
ba onwongo yoo më ketho pwod ï komgï,
pïën jïï kïbëc onwongo pakö gïnï Obanga pï
ngö n'ötïmërë.
22 Dhanö na tango më cangö ötïmërë ï
kome, onwongo mwaka mërë kadhö pyer
angwën ökö.

Lëga ka jö n'oye

23 Cücüth n'ëgönyögï, Petero ëka Jon ödök
gïnï both jö n'oye nökënë ëka okobo nïgï ngö
n'ëlamdhök na dito ëka edong okobo gïnï.
24 Ï karë na gïn owinyo köp ni, jö n'oye
kïbëc okok gïnï kanya acël kï dwön na
malö më lëga both Obanga na kobo gïnï nï,
“Rwoth Obanga won twër, in iketho polo kï
lobo ëka nam kï jami kïbëc na tye ïë,
25 cön ïtwak kï dhö kwaröwa Daudi
n'obedo aticni kï tëkö ka Tipo Naleng
n'okobo nï,

“ ‘Pïngö erok wöö gïnï kanya acël,
ëka pïngö rok na pol yübö köp na köny
mërë ope?
26 Rwodhi më lobo yübërë gïnï pï lwëny,
ëka ëlöc cökërë kanya acël
ï kom Rwoth
ëka ï kom Ngat n'ewiro.’
27 Adyer Erode ëka Pontio Pilato k'Erok ëka
jö më Icarael ögürë gïnï kanya acël ï pacö ni
ï kom aticni Yecu na leng na in iwiro.
28 Gïn ötïmö ngö na tëköni ëka mitini omoko
nï bino tïmërë.
29 Ëka kobedini Rwoth Obanga, winy büragï
ëka ïmïïwa eticni, ëk ëtït köpni kï tëk cwiny.
30 Ryë cingi më cangö jïï, ëk anyuth më
tango ëka gin më aura na pol ötïmërë kï
nyïng aticni Yecu na leng.”
31 Kinge na dong ölëgö gïnï, kabedo na gïn
ögürë ïë oyengere. Ëka gïn kïbëc opong kï
Tipo Naleng, cë ötïtö gïnï köp k'Obanga kï
tëk cwiny abonge lworo mörö.

Jö n'oye önywakö gïnï jamigï

32 Jö n'oye kïbëc onwongo nöthërë gïnï
kanya acël ï cwiny ëka ï thama. Ngat mörö
ope na kobo nï gin na ën etye ködë on-
wongo obedo mëgë, ëntö gïn önywakö jami
kïbëc na gïn onwongo tye ködë.
33 Ëkwëna ömëdërë gïnï më mïö caden më
cer ka Rwoth Yecu kï tëkö rwök, ëka gum na
thwönë opodho ï komgï kïbëc.
34 Onwongo ngat mörö ope na gin mörö
orem bothe, pïën jö n'onwongo tye kï
pwothigï onyo udigï öcadhö gïnï ökö, ëka
okelo gïnï lïm n'öya kï ïë,
35 cë ömïö gïnï both ëkwëna ëka më poko
both ngat acëlacël kite na mïtërë ködë.
36 Kömanön Yocepu n'obedo Alebi më
Caiprac, n'ëkwëna cwodo nï Baranaba (na
thërë nï, “Wod k'ajïng cwiny jö”).
37 Ën öcadhö pwodho mërë na ën on-
wongo tye ködë ëka okelo cïlïng both
ëkwëna.

5

Anania ëka Capira

1 Ëntö ëcwö mörö onwongo tye na nyïngë
Anania n'öcadhö pwodho gïn kï dhakö mërë
Capira.
2 Ën okelo nget lïm mörö both ëkwëna ëka
ökanö lïm nökënë nakun dhakö mërë thon
ngeo.
3 Cë Petero okobo bothe nï, “Anania,
pïngö Catan opong ï cwinyi, ömïö ïtëmö
bwölö Tipo Naleng nakun ïkanö nget lïm
mökö n'öya kï ï pwodhoni?
4 Pwodho nön onwongo ba obedo megi
n'onwongo bara ïcadhö? Ëka kinge na dong
ïcadhö ökö, onwongo cïlïng nön ba tye ï
twëröni? Ngö n'omii ïthamö më tïmö koth
gin-ni? In ba ïbwölö dhanö ëntö ïbwölö
Obanga.”
5 Ï karë n'Anania owinyo köp ni, ën
opodho pïny ëka öthöö ökö cüth. Cë
thwön lworo ömakö jö kïbëc n'owinyo ngö
n'ötïmërë.
6 Cë ëthïnö awope obino gïnï anyim, eboo
kome kï böngü, ëlabö yökö ëka eiko.
7 Kinge caa adek, dhakö mërë obino ï öt,
nakun ba ngeo ngö n'ötïmërë.
8 Petero openyo ën nï, “Kob nïna, man ënë
wel na un k'Anania inwongo unu kï cadhö
pwodhowu?”
Ën ögamö nï, “Eyo, wel mërë ënön.”
9 Petero okobo nïnë nï, “Un ïtwërö rïbërë
kanya acël më bwölö Tipo ka Rwoth nïngö?
Nën, kör tyën jö n'oiko cwori tye ï dholokek,
in thon ebino laböni yökö.”
10 Ï caa nön cücüth ën opodho ï ka tyën
Petero cë öthöö ökö. Cë ëthïnö awope nön
obino ödönyö ï öt ëka önënö gïnï nï ën öthöö
ökö, gïn otingo ëka ëlabö eiko ï nget cwörë.
11 Thwön lworo ömakö jö n'oye Kiricito
kïbëc ëka jö kïbëc n'owinyo ngö n'ötïmërë.

Ëkwëna öcangö jö na pol

12 Ëkwëna otio gïnï anyuth më tango ëka
gin më aura na pol ï kin jïï. Ëka jö n'oye Yecu
kïbëc onwongo marö gïnï rïbërë kanya acël
ï tyën öt ka Colomon.
13 Ëntö ngat mörö ope n'öparö më rïbërë
ködgï, kadï bed nï jïï onwongo wörögï rwök.
14 Cë jö n'oye Rwoth welgï ömëdërë, cwö
ëka mon.
15 Na calö adwogi më tic k'ëkwëna, jïï
okelo etwoe ï wanga yoo cë epyelogï ï wi
ëtana ëka ï kom ökëka gïnï, ëk ka Petero wok
ï ngetgï, tipo mërë owok ï kom jö mökö kï
kin-gï.

16 Lwak thon öcökërë gïnï kï ï peci n'ögürö
Jerucalem nakun kelo gïnï etwoe ëka jö na
tipo na reco yelogï, së gïn kïbëc öcang ökö.

Eyelo Ëkwëna

17 Së Alamdhök na Dit ëka jö na
ën tio ködë n'onwongo obedo gïnï dul
k'Ecadukayo, nyeko ömakögï rwök.
18 Së gïn dong ömakö ëkwëna ëka ekethogï
ï buc.
19 Ëntö malaika ka Rwoth obino kiwor,
öyabö dholokek më buc, ëka okelo ëkwëna
yökö së okobo nïgï nï,
20 "Apë icung unu ï dyekal öt k'Obanga ëk
ikob unu nï jïï köp më kwö na nyen ni."
21 Ï karë na gïn owinyo köp ni së ödönyö
gïnï ï dyekal öt k'Obanga na pïny dong ruu
ëka öcakö gïnï pwonyo jïï.

Ï karë n'Alamdhök na Dit ëka jö na tio
ködë othuno, gïn ocwodo athuko më öd
okiko k'edong k'Eyuda kïbëc, n'ömëdërë
k'ëtëla ka jö Icarael. Së gïn ooro jö mökö ï
buc më kelo ëkwëna.
22 Ëntö ï karë na jö n'eorogï othuno ï buc,
onwongo gïnï ëkwëna ope. Gïn ödök cen ëka
okobo nï,
23 "Wan enwongo dholokek më buc
ocegere, n'acikari ocung gïnï yökö, ëntö ï
caa na wan ëyabö dholokek, enwongo ngat
mörö ope ïë."
24 Ï karë na dit acikari më öt k'Obanga ëka
ëlamdhök na dito owinyo köp ni, thamagï
ocung ökö nakun uro gïnï kite na köp ni
kïbëc bino thum ködë.
25 Së ngat mörö othuno ëka okobo nï,
"Cwö na un iketho ï buc ocung gïnï ï dyekal
öt k'Obanga, tye ka pwonyo gïnï jïï."
26 Ï caa nön, adit acikari më öt k'Obanga
ëka jö na ën tio ködë öcïdhö gïnï ëka ekelo
ëkwëna. Gïn ba otio kï tëkö pïën gïn on-
wongo lworo nï jïï twërö celogï kï kite.

27 Ï karë n'ekelo ëkwëna ï nyim athuko
më öd okiko k'edong, ëk Alamdhök na Dit
openygï.
28 Ën okobo nïgï nï, "Wan ëmïöwu cïk na
tëk ëk kür ipwony unu kï nyïng ni. Nën ngö
na dong un ïtïmö! Ibedo unu ka pwony ï
Jerucalem kïbëc, ëka itye unu ka moko më
mïö remo ka ngat ni bedo ï wiwa."
29 Ëntö Petero ëka ëkwëna nökënë ögamö
gïnï nï, "Wan myero ewiny Obanga na löö
winyo dhanö.
30 Obanga ka kwerewa ocero Yecu na un
ineko nakun ïngabö unu ën ï kor yath arïa.
31 Obanga otingo ën malö ï nget cïngë
kucem ï kabedo më dheo na calö Atëla ëka
Alar, ëk jö më Icarael onwong gïnï karë më
ngut, së ën ötïm nïgï kïca ï kom balgï.
32 Wan ebedo ecaden më jami ni ëka
Tipo Naleng thon n'Obanga ömïö both jö na
winyo ën."

33 Ï karë n'edong më öd okiko owinyo köp
ni, akëmö ömakögï rwök, së öthamö gïnï më
neko ëkwëna.
34 Ëntö Aparicayo n'ecwodo nï Gamaliel,
n'onwongo obedo apwony cïk, na jïï kïbëc
onwongo wörö, öya malö ï nyim athuko më
öd okiko k'edong ëka ömïö twërö nï ëk eter
ëkwëna yökö pï caa mörö na nönök.
35 Së ën öcakö twak ködgï nï, "Jö më
Icarael, bër ïgwökërë unu ï ngö na un ïmïtö
tïmö ï kom jö ni.
36 Ï karë mörö n'opoth angec, onwongo
dhanö mörö tye na nyïngë Teyuda, n'oporo
më bedo ngat mörö na pïrë tëk. Jö na römö
mia angwën obino örïbërë ködë, ëntö ebino
eneko ën ökö, ëka ëlübkörë kïbëc obino
ökëth gïnï ökö së manön obedo ajiki ka jami
kïbëc.
37 Kinge manön, Yuda më Galilaya thon
obino ï karë më kwanö jïï. Ën onwongo
ëlübkörë, ëntö ebino eneko ën ökö, ëka
ëlübkörë kïbëc obino ökëth ökö.
38 Dong pï köp na tye kobedini, amïöwu
thama nï, wëk unu jö ni öcïdh gïnï, pïën ka
yüb ni onyo tic ni obedo më ka dhanö, së
bino jik.
39 Ëntö ka öya kï both Obanga, së un ba
ïrömö unu jükö jö ni, un thon ibino nwongo
nï itye ka lwëny unu k'Obanga."

Gïn ögamö thama ka Gamaliel

40 ëka ecwodo ëkwëna ï öt ëk epwodgï
nakun ëcïkögï nï kür dökï ötwak gïnï kï nyïng
Yecu. Së ëwëkögï öcïdhö.

41 Ëkwëna öya kï ï nyim athuko më
öd okiko k'edong na cwinygï yom pïën
Obanga ökwanögï nï opore gïnï më nwongo
lewic pï nyïng Yecu.

42 Nïnö këbëc gïn onwongo ba kengo pwonyo ëka tïtö köp më Emuth na Bër ï dyekal öt k'Obanga ëka öt kï öt nï Yecu ënë Meciya.

6

Ëyërö ëkönу tic abïrö

1 Ï karë nön na wel ëlübkör Yecu onwongo tye ka mëdërë, Eyuda n'oyeo Yecu na twakö gïnï lëb Girik öcakö gïnï ngüngüta ï kom Eyuda na twakö lëb Iburu, pïën nïnö këbëc ka epoko cem mon thöö na mëgï ba ëparö pïrgï.

2 Së ëkwëna apar arïö ocwodo gïnï ëlübkör Yecu këbëc ëka okobo gïnï nï, “Wan ëkwëna myero ebed ï tic më tïtö köp k'Obanga ëk kür ebed ï tic më poko cem.

3 Pï manön utmegona, yër unu jö abïrö kï kinwu n'ëwörögï, n'opong gïnï kï Tipo Naleng ëka tye gïnï kï ryëkö. Wan ebino mïögï tic ni.

4 Ëntö wan ebino mïrë më lëga ëka tïtö köp k'Obanga.”

5 Ngö na gïn okobo oyomo cwiny jïï këbëc, ëka gïn öyërö Citipwano, dhanö n'opong kï yee ëka kï Tipo Naleng, ëyërö thon Pilipo, Porokuro, Nikanori, Timon, Paramena, ëka Nikolac n'obedo dhanö më Antiokia n'ölökërë ï dini k'Eyuda.

6 Ekelo jö abïrö ni ï nyim ëkwëna, n'ölëgö nakun ketho gïnï cïng-gï ï wigï.

7 Së köp k'Obanga ömëdërë më nya. Wel ëlübkör Yecu ömëdërë rwök ï Jerucalem, ëka ëlamdhök k'Eyuda na pol oyee gïnï thon.

Ëmakö Citipwano

8 Citipwano, n'Obanga ömïö gum ëka kï tëkö, obedo ka tio gin më aura ëka anyuth më tango ï kin jïï.

9 Ëntö ï nïnö mörö acël, jö mörö më cin-agoga ka jö n'ëgönyögï kï ï opii, kanya acël kï jö mökö më Cirene ëka më Alegijandaria ëka jö n'öya kï ï lobo më Cilicia ëka Acia, jö ni obedo ka pyem kï Citipwano,

10 ëntö gïn onwongo ba twërö pyem kï ryëkö ka Citipwano ëka kï Tipo Naleng n'onwongo ën twak ködë.

11 Së gïn öcakö cüpö jïï ï müng ëk okob gïnï nï, “Wan ewinyo Citipwano twak nakun kobo köp më ayeny ï kom Muca ëka Obanga.”

12 Së gïn othuro jïï, edong ëka epwony cïk më dini. Ëka ëmakö Citipwano së ekelo ën ï nyim athuko më öd okiko k'edong.

13 Gïn okelo ecaden n'obedo gïnï etwodo n'okobo nï, “Karë këbëc ëcwö ni twakö köp na rac ï kom kabedo na leng ëka ï kom cïk ka Muca.

14 Wan ewinyo ën ka kobo nï Yecu ni më Najaret bino balö kabedo ni* ökö ëka bino lökö kit më kwö na yam Muca ömïöwa.”

15 Jö këbëc n'onwongo obedo gïnï ï athuko më öd okiko k'edong öcïkö wang-gï ï kom Citipwano, ëka önënö gïnï terinyime na calö terinyim malaika.

7

Twak ka Citipwano

1 Së Alamdhök na Dit openyo Citipwano ka ngö n'ekobo ï kome tye atïr.

2 Citipwano ögamö nï, “Utmegona kï jö ka bebena, winya unu! Obanga më dheo onen both kwarö onu Abraam n'onwongo ën pod tye ï lobo Mecopotamia, na ën bara obedo ï lobo më Aran.

3 Obanga okobo nïnë nï, ‘Yaa ïwëk loboni ëka kakani, ëk ïcïdh ï lobo na an abino nyutho nini.’

4 “Së Abraam öya öwëkö lobo ka jö Kaladea ëka öcïdhö obedo ï lobo Aran. Kinge na dong apap mërë öthöö, Obanga ooro Abraam ï lobo ni kanya kobedini ïkwö unu ïë.

5 Ëntö Obanga ba ömïö ën obedo kï gin mörö më alea kadï kï ngöm mörö na tïtïdï. Ën öcïkërë ködë nï lobo bino bedo mëgë ëka ëkwaë mërë kadï bed ëthïnö mërë pod ope.

6 Obanga thon ötwak k'Abraam nï, ‘Ëkwaëni bino bedo wele ï lobo na ba obedo mëgï, ëka gïn bino bedo opii n'ebino yelogï pï mwaka mia angwën.’

7 Ëntö Obanga okobo nï, ‘Abino ketho pwod ï lobo na gïn bino tic ïë kamë opii, ëka ï ajiki mërë gïn bino donyo yökö kï ï lobo nön ëka wöra gïnï ï kabedo ni.’

8 Së Obanga ömïö cïkërë më lïrë. Ëka Abraam ödökö apap ka Icaka, ën ölïrö Icaka ï nïnö më aboro kinge nywölö ën. Kinge

* **6:14** ***Kabedo ni*** Obedo Öt k'Obanga na tye ï Jerucalem.

Icaka ödökö apap ka Jakob, ëka Jakob ödökö apap ka jö apar arïö më kaka jö Icarael.

9 “Adïnga obino ömakö ëthïnö ka Jakob ï kom ömïn-gï Yocepu, ëka öcadhö gïnï ën na calö opii both jö më Ejip. Ëntö Obanga onwongo tye kï Yocepu
10 ëka ölarö ën kï kom can kïbëc. Obanga ömïö Yocepu gum ëka ryëkö ï nyim Parao rwoth më Ejip. Parao thon ömïö Yocepu obedo alöc më Ejip ëka pacö mërë.

11 “Cë kec obino opodho ï lobo Ejip kïbëc ëka lobo Kanaan, n'okelo thwön can, ëka kwere onu onwongo ba twërö nwongo cem mörö.
12 Ï karë na Jakob owinyo nï cem tye ï lobo Ejip, ën ooro awope mërë n'obedo kwere onu ï woth na mëgï më acël.
13 Ï woth na mëgï më arïö, Yocepu okobo both utmego mërë nga na ën ebedo, ëka Parao ongeo köp ï kom wede ka Yocepu.
14 Kinge man, Yocepu okobo nï ëk ekel apap mërë Jakob ëka jö më pacö mërë kïbëc, jö pyer abïrö wie abic.
15 Cë Jakob öcïdhö yo kupïny ï lobo Ejip, kanya ën ëka kwere onu öthöö ïë.
16 Kom lyenegï ebino edwongo cen ï Cekem ëka epyelo ï bur lyël n'Abraam onwongo öwïlö kï wel cïlïng mörö kï both ëthïnö k'Amor kï ï Cekem.

17 “Na calö karë onyingo na cwök n'Obanga myero ocob cïkërë mërë both Abraam, wel jö onu kï ï lobo më Ejip ömëdërë rwök.
18 Cë rwoth nökënë, n'onwongo ba ngeo gin mörö ï kom Yocepu, obino ödökö alöc më Ejip.
19 Ën ötïmö tïm na rac ï kom jö onu, cë ömïö kwere onu ölïmö can na thwönë rwök nakun dïögï më bolo ëthïnö na pod ënywölö anywöla ëk kür ökwö gïnï.

20 “Ï karë nön ënë ënywölö kï Muca, ën onwongo obedo athïn na leng both Obanga. Ëgwökö ën pï dwethe adek ï öt k'apap mërë.
21 Ï karë n'ebolo Muca, nyaka Parao ökwanyö ën ëka ögwökö na calö athïn mërë.
22 Epwonyo Muca kï ryëkö ka jö më Ejip kïbëc ëka ën onwongo tëk ï twak ëka ï tic mërë.

23 “Ï karë na dong Muca othuno mwaka pyer angwën, ën öcakö thamö më cïdhö lïmö utmego mërë n'obedo ëthïnö më Icarael.
24 Ën önënö dhanö më Ejip acël ka tye ka makö dhanö më Icarael na rac, cë Muca öcïdhö më könyö dhanö më Icarael nakun cülö kwor kï neko dhanö më Ejip.
25 Muca öthamö nï utmego mërë twërö ngeo gïnï nï Obanga onwongo tye ka tic ködë më larögï, ëntö gïn ba dök önïang.
26 Ï nïnö na lübö manön, Muca obino onwongo jö më Icarael arïö tye ka lwëny. Ën ötëmö më thekogï nakun kobo nï, ‘Ngö nï mïtö unu wanërë ïë nakun ibedo unu utmego?’

27 “Ëntö ngat n'onwongo ömakö awodhe na rac othwaro Muca thenge ëka okobo nïnë nï, ‘Nga n'omii nï ibed alöc ëka angöl-köpwa?
28 In ïmïtö nekona kite na woro ineko kï dhanö më Ejip ködë?’
29 Ï karë na Muca owinyo köp ni, cë öngwëcö ökö ï lobo më Midian, kanya ën obedo ïë na calö arok ëka önywölö ëthïnö awope arïö.

30 “Kinge na dong mwaka pyer angwën opoth ökö, Muca onwongo tye ï thim n'onwongo cwök kï Kidi Cinai, cë Obanga onen bothe na cal kï malaika ï bunga na lyël.
31 Ï karë na Muca önënö gin nön, obedo kï thwön ur rwök ëka öcïdhö na cwök ï ngete, cë owinyo dwön Rwoth Obanga na kobo nï,
32 ‘An abedo Obanga ka kwereni, Obanga k'Abraam, Icaka ëka Jakob,’ cë kom Muca ömyël, lworo ömakö ëka ba dök ödïö cwinye më nënö.

33 “Cë Rwoth Obanga okobo both Muca nï, ‘Göny wör ökö kï ï tyeni, kabedo na in icung ïë ni obedo ngöm na leng.
34 An dong anënö kite na jöga tye ka lïmö can ködë ï Ejip, atyeko winyo kokogï, ëka atye ka bino dong pïny më larögï. Bin dong ëk aori ïdök cen yo Ejip.’

35 “Man ënë Muca na gïn obino ökwërö nakun kobo gïnï nï, ‘Nga n'ömïö nï in ibed alöc ëka angöl-köp?’ Obanga ooro Muca më bedo alöc ëka alar nakun owok kï both malaika n'onen bothe kï ï bunga.

36 Muca ökwanyögï kï ï lobo më Ejip
nakun tïmö gin më aura ëka anyuth më
tango ï lobo Ejip, ï Nam na Kwar ëka pï
mwaka pyer angwën ï thim.
37 “Man ënë Muca n'okobo both jö më
Icarael nï, ‘Obanga bino oro niwu ad-
warpïny na cal köda kï kin jö na mewu.’
38 Muca ënë onwongo tye kanya acël kï jö
më Icarael ï thim kï malaika n'ötwak ködë kï
ï wi Kidi Cinai, ëka kï kwere onu, cë kï kany
nön Muca ögamö köp më kwö më köbö both
onu.
39 “Ëntö kwere onu ökwërö gïnï winyo ën.
Gïn ökwërö Muca ëka ölökërë gïnï më dök
cen ï lobo më Ejip kï ï cwinygï.
40 Gïn okobo both Aron nï, ‘Yüb nïwa
obanga na bino tëlö nyimwa, pïën Muca
mörö ni, n'ötëlö onu më yaa kï ï lobo më
Ejip, ba engeo ngö n'ötïmërë bothe!
41 Manön ënë karë na gïn öyübö kï cal
jwök n'obedo calö athïn thwön më awöra.
Gïn okelo tyërgï both athïn thwön ni ëka
öcakö bedo gïnï kï yom cwiny ï kom ngö na
gïn öyübö kï cïng-gï.
42 Ëntö Obanga ölökërë ökö cë ömïögï
karë më wörö cër më polo na calö
obangagï, kite na yam ëcöö ködë ï buk
k'edwarpïny nï,
“ ‘Un jö më öt Icarael, yam ïtyërö unu gin
aryëda mörö më lee botha ëka mïc
pï mwaka pyer angwën na un itye ï
thim?
43 Pathï nï kömanön, un itingo këma
k'obanga Molek
ëka cër k'obangawu Repan,
cal jwogi na un ïyübö më awöra.
Pï manön an abino terowu ï opii naka ï
ngee Babilon.’
44 “Kwere onu yam tye kï këma më caden
ï thim më nyutho nï Obanga tye ï kin-gï. Gïn
öyübö ï kite n'Obanga onwongo onyutho nï
Muca, na lübërë kï kite na ën önënö ködë.
45 Kinge, kwere onu ögamö këma ëka
obino gïnï kï Yocua ï karë na gïn ömaö lobo
kï both rok n'Obanga öryëmögï ökö kï ï
nyimgï. Këma obedo ï lobo nön naka ï karë
ka Daudi.
46 Daudi onwongo gum kï both Obanga
ëka ökwaö nï ëk ëmïë ëgër öt n'Obanga ka
Jakob bedo ïë.
47 Ëntö Colomon ënë ögërö öt n'Obanga.
48 “Kadï bed nï kömanön, Obanga na Malö
Rwök ba bedo ï öt n'ëgërö kï cïng jö, kite na
yam adwarpïny okobo nï,
49 “ ‘Polo ënë kabedo më löcna,
ëka lobo ënë ka theno tyëna.
Rwoth okobo nï,
Koth öt mënë na un ibino gërö nïna?
Onyo ka yweona bino bedo kwene?
50 Pathï cïnga ënë öyübö jami ni kïbëc?’
51 “Un jö na ngutwu nwang, ïcal unu kï
jö n'ökwërö Obanga ëka un ba ibino mïö
cwinywu më winyo köp k'Obanga. Un ïcal
kï kwerewu: Un ï karë kïbëc ïkwërö unu
Tipo Naleng!
52 Adwarpïny mënë na kwerewu ba
oyelo? Gïn thon oneko jö na yam okobo
köp cön më bino ka Ngat na Kite Atïr, na un
iketho örörö ï kome ëka ineko unu ökö.
53 Un jö n'ëmïöwu cïk k'Obanga na yam
emalaika okelo gïnï, cë ba ïlübö unu.”

Ecelo Citipwano kï kite

54 Ï karë n'ëtëla k'Eyuda owinyo gïnï ngö
na Citipwano okobo, akëmö ömakögï nakun
kaö lakgï ï kome.
55 Ëntö Citipwano opong kï Tipo Naleng,
cë önënö malö ï wi polo ëka önënö dheo
k'Obanga na ryëny rwök, ëka Yecu n'ocung
ï nget cïng Obanga kucem.
56 Cë Citipwano okobo nï, “Nën unu,
anënö polo öyabërë ëka Wod ka Dhanö
n'ocung ï nget cïng Obanga kucem.”
57 Jö kïbëc oumo ithgï ëka ëcakö wöö kï
dwön na malö cë gïn kïbëc omukere ï kome,
58 ëywaö Citipwano yökö ï ngee pacö ëka
ëcakö celo ën kï kite. Ecaden opyelo böng-gï
ï ka tyën awobi mörö na nyïngë Caulo.
59 Ï karë n'etye ka celo Citipwano kï kite,
ën ölëgö nï, “Rwoth Yecu gam tipona.”
60 Cë Citipwano orumo cöngë pïny ëka
okok nï, “Rwoth kür iketh bal ni ï komgï.”
Ï karë na ën okobo köp ni, cë öthöö.

8

1 Ëka Caulo onwongo tye kunön më mïö
caden ï kom thöö ka Citipwano.

Caulo oyelo jö n'oye Kiricito

Ï nïnö nön ayela na dit opodho ï kom jö
n'oye Kiricito na bedo gïnï ï Jerucalem, ëka

gïn kïbëc ökëth gïnï ökö ata ï lobo më Yudea ëka Camaria cë ëkwëna këkën ënë odong.
2 Jö na wörö Obanga ënë oiko gïnï Citipwano, nakun kumo gïnï pïrë rwök.
3 Ëntö Caulo onwongo mïtö nï etyek jö n'oye Kiricito ökö, nakun wotho ï öt kï öt na ywaö cwö thon kï mon më twenogï ï buc.

Emuth na Bër ëtïtö ï lobo Camaria

4 Jö n'oye n'onwongo ökëth gïnï ï kabedo kïbëc, ötïtö gïnï köp k'Obanga.
5 Pilipo öcïdhö yo kupïny ï pacö mörö më lobo Camaria ëka ötïtö nïgï köp ï kom Meciya kunön.
6 Ï karë na lwak na pol owinyo köp ka Pilipo ëka önënö gïnï anyuth më tango na ën otio, gïn kïbëc oketho cwinygï më winyo ngö na ën obedo kobo.
7 Tipo na reco odonyo gïnï yökö kï kom jö na pol nakun redo gïnï kï koko rwök, cë jö na pol na two akwea ömakögï ëka engwalo na mulo amula öcang gïnï ökö.
8 Cë yom cwiny na thwönë obedo ï pacö nön.

Cimon n'onwongo tio tic më jwöjwök

9 Ëntö ï pacö nön onwongo tye ëcwö mörö na nyïngë Cimon n'onwongo tio tic më jwöjwök, na jö Camaria onwongo uro ën rwök. Ën obedo ka wakërë nï ën ebedo ngat mörö na dit.
10 Jö kïbëc më rwöm na malö ëka rwöm na pïny oketho gïnï cwinygï ï köp na ën kobo nakun kobo gïnï nï, “Ëcwö ni obedo tëkö k'Obanga n'ecwodo nï ‘Tëkö na Dit.’ ”
11 Gïn obedo ka ketho cwinygï më winyo köp mërë pïën pï karë na lac ën obedo mïögï uro tic mërë më tango më jwöjwök.
12 Ëntö ï karë na gïn oye köp më Emuth na Bër na Pilipo ötïtö ï kom ker k'Obanga ëka nyïng Yecu Kiricito, cë cwö naka thon kï mon ebaticagï.
13 Cimon thon oye, ëka ebatica ën. Ën öcakö lübö kör Pilipo ï kabedo kïbëc na cïdhö yo ïë nakun bedo kï ur na dit ï kom anyuth ëka tango na dito na ën önënö.
14 Ï karë n'ëkwëna na tye ï Jerucalem owinyo nï jö Camaria oyeo köp k'Obanga, gïn ooro Petero ëka Jon bothgï.
15 Ï karë na gïn othuno, öcakö gïnï lëga pïrgï ëk gïn onwong Tipo Naleng,
16 pïën Tipo Naleng onwongo bara obino ï kom ngat mörö kï kin-gï, ëntö yam ebino ebaticagï ï nyïng Rwoth Yecu.
17 Cë Petero ëka Jon oketho cïng-gï ï komgï, ëka onwongo gïnï Tipo Naleng.
18 Ï karë na Cimon önënö nï Tipo Naleng ëmïö ka ëkwëna ketho cïng-gï ï kom jïï, ën ömïtö mïögï cïlïng ëka okobo nï,
19 “Mïa unu thon tëkö ni, ëk ngat mörö na an abino ketho cïnga ï kome, onwong Tipo Naleng.”
20 Ëntö Petero ögamö nï, “Ëk cïlïngni orweny ökö kanya acël kodi, pïën in ïthamö nï ïtwërö wïlö mïc k'Obanga kï cïlïng!
21 In ipe kï gin mörö n'epoko nini ï kom köp ni, pïën cwinyi ba tye n'atïr ï nyim Obanga.
22 Ngut ökö kï kom bal ni ëka ïlëg both Rwoth, ëk ka twërë ën bino tïmö nini kïca pï bedo kï koth thama ni ï cwinyi.
23 Pïën anënö cwinyi opong kï këc cwiny rwök, ëka ïdökö amabuc më bal.”
24 Cë Cimon ögamö nï, “Lëg unu pïra both Rwoth ëk gin mörö na un ikobo kür opodhi ï koma.”
25 Ï karë na dong otyeko kobo gïnï köp më caden ëka kï tïtö köp ka Rwoth, Petero ëka Jon ödök gïnï yo Jerucalem, nakun tïtö köp më Emuth na Bër ï kin peci na pol ka jö Camaria.

Pilipo ëka adit më Ethiopia

26 Malaika ka Rwoth okobo both Pilipo nï, “Yaa malö ïcïdh yo kukwap ï gudo thim na yaa kï ï Jerucalem lungo pïny yo Gaja.”
27 Cë ën öcakö woth ëka oromo k'ëcwö më Ethiopia n'epudho, adit na pïrë tëk na löö lïm ka Kandake kïbëc, alöc na dhakö më lobo Ethiopia. Ëcwö ni onwongo öcïdhö yo Jerucalem më wörö Obanga.
28 Ï karë na ën tye ka dök cen yo pacö, ën onwongo obedo ï gadigadi nakun kwanö buk k'adwarpïny Icaya.
29 Cë Tipo Naleng okobo both Pilipo nï, “Apë na cwök, iwoth kï gadigadi nön.”
30 Ëka Pilipo örïngö yo gadigadi, cë owinyo ka ën tye ka kwanö buk k'adwarpïny Icaya, ëka Pilipo openyo nï, “In ïnïang ï ngö nï tye ka kwanö?”

31 Ën ögamö nï, “An atwërö nïang ïë nïngö,
ka ngat mörö ope na gönyö nïna?” Ëka
ocwodo Pilipo ëk obed kanya acël ködë.
32 Dul na ën onwongo tye ka kwanö kï ï
Cöc na Leng tye nï köman:
“Ëpëö calö römö n'etero më angöla,
ëka na calö athïn römö n'ölïng ï nyim
anyar yer,
cë ën ba oelo dhögë.
33 Pï twërö mërë n'ëtürö ökö, ba ëngölö nïnë
köp atïr.
Nga na twërö twak pï ëkwaë mërë?
Pïën kwö mërë onwongo ëkwanyö ökö
kï wi lobo.”
34 Ëcwö n'epudho openyo Pilipo nï, “Öma,
kob nïna, nga n'adwarpïny tye ka twak ï
kome, tye ka twak ï kome kënë onyo ï kom
ngat nökënë?”
35 Cë Pilipo öcakö kï dul më Cöc na Leng
nön ëka okobo nïnë Emuth na Bër ï kom
Yecu.
36 Na gïn tye ka woth ï gudo, othuno gïnï
kanya pii tye ïë cë ëcwö n'epudho okobo
nï, “Nën, pii ene! Ngö na gënga nwongo
batica?”
37 Ëka Pilipo okobo nïnë nï, “Ka iyee kï
cwinyi kïbëc cë ïtwërö.”
Ën ögamö nï, “An ayee nï Yecu Kiricito ënë
obedo Wod k'Obanga.”*
38 Ëka ën ömïö twërö nï ëk gadigadi ocung.
Cë gïn kïbëc ödönyö gïnï ï pii, ëka Pilipo
obatica ën.
39 Ï karë na gïn donyo malö kï ï pii, cë
Tipo ka Rwoth otero Pilipo ökö athura, ëka
ëcwö n'epudho ba dök önënö Pilipo, ëntö ën
ömëdërë kï woth mërë kï yom cwiny.
40 Ëntö Pilipo onwongo nï etye ï Ajota
nakun wowotha më tïtö köp më Emuth na
Bër ï kin peci kïbëc naka othuno ï Cecaria.

9

Caulo ölökërë oyeo Yecu

1 Ëntö, Caulo onwongo pod bürö ëlübkör
Rwoth nakun mïtö nekogï. Ën öcïdhö both
alamdhök na dit
2 ëka openyo pï waraga më cïdhö ködë
ï cinagoga kïbëc na tye ï Damaciko, ëk ka
ebino nwongo jö na lübö yoo ka Rwoth
kunön cwö onyo mon, ekelgï na calö
emabuc yo Jerucalem.
3 Ï karë na ën tye ka woth, na dong cwök
kï Damaciko, cë tar obino kï ï polo athura
ëka öryëny öcarö kome.
4 Ën opodho ï ngöm ëka owinyo dwön na
kobo nïnë nï, “Caulo, Caulo, pïngö itye ka
yelona?”
5 Caulo openyo nï, “In ïnga Rwoth?”
Cë Rwoth ögamö nï, “An Yecu na in itye ka
yelo.
6 Kobedini yaa malö, ïdöny ï pacö, cë
ebino kobo nini gin na myero ïtïm.”
7 Jö n'onwongo tye ï woth ködë ocung gïnï
alïlïng, gïn owinyo dwön nön, ëntö ba önënö
gïnï ngat mörö.
8 Caulo öya malö kï pïny, ëntö ï karë na ën
öyabö wangë, onwongo ba römö nënö gin
mörö. Cë gïn öpëö ën apëa kï cïngë më tero ï
Damaciko.
9 Pï nïnö adek ën onwongo ba römö neno,
ba cemo onyo ba madhö gin mörö.
10 Ï Damaciko onwongo tye alübkör Yecu
na nyïngë Anania. Rwoth ötwak ködë ï
anyuth nakun cwodo nï, “Anania!”
Ën ögamö nï, “Eyo Rwoth.”
11 Rwoth okobo nïnë nï, “Cïdh ï öt ka Yuda
na tye ï Yoo n'Ocung Atïr, ëka ipeny pï ëcwö
na nyïngë Caulo më Taruco, ën kobedini tye
ï lëga.
12 Ï anyuth ën önënö ëcwö mörö na nyïngë
Anania ka dönyö bothe më ketho cïngë ï
kome ëk wangë öyabërë.”
13 Anania ögamö nï, “Rwoth, awinyo köp
na pol ï kom dhanö ni ëka kï gin na reco na
ën obedo ka tïmö ï kom jö k'Obanga na leng
na tye ï Jerucalem.
14 Ëka ën obino kany kï twër n'öya kï
both ëlamdhök na dito më makö jö kïbëc na
cwodo gïnï nyingi.”
15 Ëntö Rwoth okobo both Anania nï,
“Cïdhï! Caulo obedo ngat na an ayërö më
tero nyïnga both Erok kï rwodhigï ëka both
jö më Icarael.
16 An abino nyutho nïnë can na thwönë
na myero ën ödang pï nyïnga.”
17 Cë Anania öcïdhö ödönyö ï öt na Caulo
tye ïë, oketho cïngë ï kome ëka okobo nïnë

* **8:37** Baibul nökënë ba oketho tyeng ni.

nï, “Ömëra Caulo, Rwoth Yecu n'onyuthere bothi ï wanga yoo n'onwongo in itye ka bino yo kany, oora bothi nï ëk wangi öyabërë ïnën pïny dökï, ëka ipong kï Tipo Naleng.”

18 Cücüth gin mörö na cal kï pök rëc opodho kï ï wang Caulo cë öcakö neno. Ën öya malö ëka ebatica.

19 Kinge camö cem mörö cë tëkö mërë odwogo.

Caulo ötïtö köp k'Obanga ï Damaciko

Caulo obedo kanya acël k'ëlübkör Yecu ï Damaciko pï nïnö na nönök.

20 Cë cücüth öcakö tïtö ï cinagoga kïbëc nï Yecu obedo Wod k'Obanga.

21 Jö kïbëc n'owinyo köp mërë ouro gïnï ëka openyo gïnï nï, “Pathï ëcwö ni ënë yam okelo ayela ï Jerucalem ï kin jö na cwodo nyïng Yecu? Ëka ën ba obino kany më terogï both ëlamdhök na dito na calö emabuc?”

22 Tïtö köp ka Caulo ömëdërë amëda më bedo na tëk, naka Eyuda na bedo ï Damaciko wigï ocung ökö, pïën ën onyutho atïr nï Yecu ënë Meciya.

23 Kinge na nïnö na pol opoth, Eyuda mökö öyübërë gïnï më neko ën.

24 Ëntö Caulo onwongo önïang ï kom yüb na mëgï. Kiceng ëka kiwor gïn obedo ka kürö dhö wangkac më neko ën.

25 Ëntö ï kiwor, ëlübkörë otingo ën ëka elwao pïny k'adïta kï kany mörö na thwolo kï ï kom cël.

Caulo öcïdhö ï Jerucalem

26 Ï karë na Caulo othuno ï Jerucalem, ën ötëmö më rïbërë k'ëlübkör Yecu, ëntö gïn kïbëc onwongo lworo ën nakun ba yee gïnï nï ën dong obedo alübkör Yecu.

27 Cë Baranaba okelo ën both ëkwëna ëka okobo nïgï kite na Caulo önënö kï Rwoth ködë ï wanga yoo më Damaciko. Baranaba okobo nïgï thon ngö na Rwoth okobo nï Caulo ëka kite na ën opwonyo ködë abonge lworo kï nyïng Yecu ï Damaciko.

28 Cë ën dong obedo ködgï kanya acël nakun wowotha ëka twakö nyïng Rwoth abonge lworo ï Jerucalem.

29 Ën ötwak ëka opyem k'Eyuda mökö na twakö lëb Girik, ëntö gïn ötëmö më neko ën.

30 Ï karë na utmego ongeo gïnï köp ni, gïn otero Caulo ï Cecaria, ëka eoro ën yo Taruco.

31 Cë jö n'oye Kiricito kïbëc na tye ï lobo Yudea, ï Galilaya, ëka ï Camaria obedo gïnï kï kuc. Ömëdërë gïnï kï döngö na welgï thon mëdërë nakun lübö gïnï yoo më lworo Rwoth, ëka Tipo Naleng obedo jïngö cwinygï.

Petero öcangö Ainea

32 Ï karë nön, Petero owotho ï kabedo kïbëc, ëka ï woth mërë nön ën örwatërë kï jö k'Obanga na leng na bedo gïnï ï Lida.

33 Kï kunön ën onwongo ëcwö mörö na nyïngë Ainea, n'onwongo tye kï two ak-wea ëka obedo ka buto abuta ï wi ëtana pï mwaka aboro.

34 Petero okobo nïnë nï, “Ainea, Yecu Kiricito öcangö twoni ökö, yaa malö, ïdöl kabutoni.” Cücüth, ën öya malö.

35 Jö kïbëc n'onwongo bedo gïnï ï Lida ëka Caron önënö gïnï ën cë ölökërë gïnï both Rwoth.

Petero ocero Tabica

36 Ï Jopa onwongo tye alübkör Yecu na dhakö na nyïngë Tabica (na ka ëgönyö ï lëb Girik tyënë nï Dokac). Ën onwongo obedo ka tio tic na bëcö ëka könyö ëcan.

37 Ï karë nön, two ömakö cë öthöö ökö. Ëka ëlwökö kome, cë epyelo ï öt na malö.

38 Ï karë n'ëlübkör Yecu owinyo gïnï nï Petero onwongo tye ï Lida na cwök kï Jopa, cë ooro gïnï jö arïö bothe më cïdhö kwaö ën nï, “Tïm bër, ibin bothwa pïöpïö.”

39 Cë Petero öya malö ëka öcïdhö ködgï. Ï karë na ën othuno, etero ën ï öt na malö. Öt onwongo opong kï mon thöö n'onwongo tye ka kok ëka nyutho gïnï böng-gï na Dokac obedo ka yübö nïgï.

40 Ëntö Petero okobo nï jö kïbëc më dönyö yökö, cë ën orumo cöngë pïny ëka ölëgö. Ën ölökërë both athöö cë okobo nïnë nï, “Tabica, yaa malö.” Ëka Tabica öyabö wangë! Ï karë na ën önënö Petero, öya malö cë obedo abeda!

41 Petero ömakö cïngë cë otingo ën malö. Ën ocwodo mon thöö ëka jö k'Obanga na leng kïbëc cë onyutho ën na kwö bothgï.

42 Emuth ni ökëth örömö lobo Jopa kïbëc
ëka jö na pol oyee gïnï ï kom Rwoth.
43 Petero obedo ï Jopa pï nïnö na pol ï
pacö k'anyöng löö na nyïngë Cimon.

10

Petero ëka Korinelio

1 Yam onwongo ëcwö mörö tye ï Cecaria
na nyïngë Korinelio, adit më dul acikari
n'ecwodo nï më Itali.
2 Ën onwongo ödyërë ëka lworo Obanga
kï jö më ödë kïbëc. Ën onwongo thon mïö
jami na pol më könyö ëcan, ëka lëgö both
Obanga jwijwi.
3 Ï nïnö mörö acël ï kin caa abungwën
më kothyeno, ën önënö malaika k'Obanga
ï anyuth n'obino bothe ëka okobo nï, “Ko-
rinelio!”
4 Korinelio öcïkö wangë bothe kï lworo,
cë okobo both malaika nï, “Adwong, kob
nïna ngö nï mïtö.”
Malaika ögamö nï, “Lëgani kï mïc më
könyö ëcan othuno malö both Obanga, ömïö
ën opo piri.
5 Kobedi dong or cwö mörö yo Jopa
ëk öcïdh okel gïnï ëcwö na nyïngë Cimon
n'ecwodo nï Petero.
6 Ën bedo ï pacö ka Cimon anyöng löö, na
ödë tye ï dhö nam.”
7 Ï karë na malaika n'ötwak ködë öcïdhö
ökö, Korinelio ocwodo etic mërë arïö ëka
acikari acël n'ödyërë kï kin jö na gwökö ën.
8 Ën okobo nïgï köp kïbëc n'ötïmërë ëka
oorogï yo Jopa.

Anyuth ka Petero

9 Kodiko mërë na caa abicël dong cwök,
n'ëkwëna ka Korinelio tye ï wothgï na dong
cwök dönyö gïnï ï pacö, Petero öïdhö ï wi öt
malö më cïdhö ï lëga.
10 Kec öcakö neko ën, nakun mïtö nï ëcam
gin mörö, ëntö onwongo pod ëyübö cem
ayüba cë öcakö nënö anyuth.
11 Önënö polo öyabërë ëka gin mörö na
cal kï cüka na thwönë obino pïny nakun tye
kï thwoke angwën. 12 Ï cüka nön onwongo
tye ïë kwa leeni na tyën-gï angwën, leeni
na wotho ï ngöm kï korgï, ëka kï wïny na
ngwëcö kï malö.
13 Cë dwön mörö obino bothe nakun
kobo nïnë nï, “Petero yaa malö, inek, ëka
ïcam.”
14 Ëntö Petero ögamö nï, “Rwoth pathï nï
kömanön, pïën an anaka yam bara acamö
gin mörö n'obedo më kwer onyo na ba
leng.”
15 Dwön dökï ötwak ködë wang më arïö,
“Kür icwod gin mörö nï ba leng n'Obanga
ömïö ödökö na leng.”
16 Man ötïmërë wang adek, cë cücüth gin
nön ëdwökö ökö ï wi polo.
17 Ï karë na Petero onwongo pod tye ka
uro tyën köp më anyuth na ën önënö, cwö
na Korinelio oorogï onwongo gïnï öt na
Petero tye ïë, cë ocung gïnï ï dhö wangkac.
18 Gïn öcakö cwodo, nakun penyo gïnï ka
Cimon n'ecwodo nï Petero bedo kany nön.
19 Ï karë na Petero pod tye ka thamö
ï kom anyuth na ën önënö, Tipo Naleng
okobo nïnë nï, “Petero, cwö adek tye ka
rangöni.
20 Yaa malö, ïcïdh pïny iwoth ködgï. Kür
ïkwër më woth ködgï, pïën an aorogï.”
21 Petero öcakö cïdhö pïny ëka okobo both
cwö nön nï, “An ënë ngat na un itye ka
rangö. Tyën köp ngö n'ömïö un ibino?”
22 Gïn ögamö nï, “Wan ëya kï both Korine-
lio n'obedo adit acikari më Roma. Ën obedo
dhanö na kite atïr ëka lworo Obanga, na
jö kïbëc n'obedo Eyuda wörö. Malaika na
leng okobo nïnë nï ëk ocwodi ïcïdh ï ödë, ëk
ën owiny ngö na in ïrömö kobo.”
23 Cë Petero ocwodogï ëka oterogï ï öt më
bedo wele mërë.

Petero ï öt ka Korinelio

Kodiko mërë Petero öcakö woth ködgï, ëka
utmego mökö kï ï Jopa owotho ködgï.
24 Ï nïnö na lübö manön gïn othuno ï
Cecaria. Korinelio onwongo tye ka kürögï
ëka onwongo ocwodo wede ëka nyikonei
mërë kïbëc na cwök ködë.
25 Ï karë na Petero tye ka dönyö ï öt, Ko-
rinelio oromo ködë ëka opodho oryebere
pïny ï tyënë më wörö ën.
26 Ëntö Petero otingo ën malö nakun
kobo nï, “Yaa malö icung, an thon abedo
dhanö adhana kamë in.”

27 Petero obedo ka twak kï Korinelio ëka
ödönyö ï öt cë onwongo jö na pol n'öcökërë
gïnï.
28 Ën öcakö kobo nïgï nï, “Un kïbëc ingeo
nï cïk ba yeo nï ëk Ayuda mörö örïbërë
k'Arok mörö, kadï thon thuno bothe, ëntö
Obanga dong otyeko nyutho nïna nï kür
acwod dhanö mörö nï ba opore onyo nï ba
leng.
29 Ï karë n'ecwoda, an abino na ba
akwërö. An apenyi, kob nïna pïngö ic-
woda?”
30 Ëka Korinelio ögamö nï, “Nïnö angwën
n'opoth angec, an onwongo atye ï lëga ï öda
ï koth caa ni, caa abungwën më kothyeno.
Athura ëcwö mörö n'oruko böng na ryëny
ocung ï nyima
31 ëka okobo nï, ‘Korinelio, Obanga
otyeko winyo lëgani ëka opo pï mïcni na in
ïmïö both ëcan.
32 Kobedi dong or jö mörö yo Jopa both
Cimon n'ecwodo nï Petero. Ën obedo welo ï
pacö ka Cimon n'obedo anyöng löö na bedo
ï dhö nam.’
33 Cë aoro jïï ökö cücüth, ëka in thon ïtïmö
bër më bino. Kobedini wan kïbëc etye
kany ï nyim Obanga më winyo köp kïbëc na
Rwoth öcïkö bothi më kobo nïwa.”

Erok owinyo Emuth na Bër

34 Cë Petero öcakö twak na kobo nï, “An
dong anïang adyer nï Obanga kara ba poko
kin dhanö
35 ëntö yeo jö kïbëc më rok na papath na
lworo ën ëka tio gin na tye atïr.
36 Un ingeo köp na yam Obanga ooro
both jö më Icarael, nakun tïtö nïgï Emuth
na Bër më kuc na bino pï Yecu Kiricito na
ën Rwoth ka jö kïbëc.
37 Un ingeo ngö n'ötïmërë ï Yudea kïbëc,
cakërë kï ï Galilaya kinge batica na Jon ötïtö
38 kite n'Obanga owiro Yecu më Na-
jaret kï Tipo Naleng ëka tëkö. Cë Yecu
owotho ï kabedo kïbëc na tio tic na bëcö
ëka cangö jö kïbëc n'onwongo Catan yelogï,
pïën Obanga onwongo tye ködë.
39 “Ëka wan ëkwëna ebedo ecaden më
jami kïbëc na ën ötïmö ï lobo k'Eyuda ëka
ï Jerucalem. Gïn oneko ën n'eguro agura ï
kor yath arïa,
40 ëntö Obanga ocero ën kï kin jö n'öthöö
ï nïnö më adek ëka ömïö ën onen,
41 jö kïbëc ba önënö ën, ëntö onen bothwa
wan jö n'Obanga onwongo öyërö cön më
bedo ecaden mërë. Wan ënë jö n'ocemo
ëka emedho ködë ï karë na ën ocer kï kin jö
n'öthöö.
42 Ëka öcïköwa më cïdhö tïtö köp ï kabedo
kïbëc ëka më mïö caden nï Yecu ënë ngat
n'Obanga öyërö më bedo angöl-köp ka jïï
kïbëc, jö na kwö kï jö n'öthöö.
43 Edwarpïny kïbëc mïö caden ï kome nï
ngat acëlacël na yee ï kome ebino tïmö kïca
ï balgï kï nyïng Yecu.”

Erok ögamö gïnï Tipo Naleng

44 Na Petero pod tye ka twakö köp ni,
Tipo Naleng opye ï kom jö kïbëc n'onwongo
tye ka winyo köp mërë.
45 Eyuda n'oye n'ëlïrögï n'owotho gïnï kï
Petero obedo kï ur nï mïc më Tipo Naleng
ëmïö thon both Erok.
46 Pïën gïn owinyogï ka twakö lëb na pap-
ath ëka pakö gïnï Obanga.
Cë Petero okobo nï,
47 “Ngat mörö tye na römö jükö nï kür
ebatica jö ni kï pii? Gïn dong otyeko
nwongo Tipo Naleng kite na onu thon en-
wongo ködë.”
48 Cë ën ömïö twërö nï gïn myero ebat-
icagï kï nyïng Yecu Kiricito. Cë gïn ökwaö
Petero më bedo bothgï pï nïnö mörö na
nönök.

11

Petero ödwökö köp both jö n'oye Kiricito

1 Ï karë nön ëkwëna ëka utmego na tye gïnï
ï Yudea owinyo gïnï nï Erok thon oyeo köp
k'Obanga.
2 Ëntö ï karë na Petero öcïdhö naka ï
Jerucalem, dul ka jö n'ëlïrögï n'oye Yecu
öcakö kobo nï ën ötïmö gin na rac
3 nakun kobo gïnï nï, “In ïcïdhö both jö na
ba ëlïrögï ëka icemo ködgï.”
4 Cë Petero öcakö kobo nïgï ngö n'ötïmërë
körë kï körë.
5 “Ï karë n'onwongo atye ï lëga ï Jopa,
anënö gin anyutha. An anënö gin mörö
n'obino pïny kï wi polo na cal kï cüka na
thwönë ï wang lek, nakun bino pïny na tye
kï thwoke angwën, cë obino naka pïny ï
nyima.

6 Ï karë na an arïpö kom cüka, anënö leeni
na tyën-gï angwën, leeni më thim, leeni na
wotho ï ngöm kï korgï ëka wïny na ngwëcö
kï malö.
7 Së awinyo dwön mörö na kobo nï, ‘Pe-
tero, yaa malö, inek ëka ïcam.’
8 “Ëntö an agamö nï, ‘Rwoth pathï nï
kömanön, pïën gin mörö më kwer onyo na
ba leng anaka yam bara ödönyö ï dhöga.’
9 “Dwön öcakö twak kï ï polo wang më
arïö nï, ‘Kür icwod gin mörö n'Obanga ömïö
ödökö na leng nï ba leng.’
10 Man ötïmërë wang adek cë jami nön
kïbëc ëdwökö ökö yo wi polo.
11 “Ï caa nön cücüth, ënë jö adek n'eorogï
kï ï Cecaria othuno gïnï ködë ï öt n'onwongo
an abedo ïë.
12 Tipo Naleng öcakö kobo nï awoth ködgï
kür akwër. Utmego abicël thon owotho gïnï
köda ëka wan ëdönyö ï öt k'ëcwö nön.
13 Ën okobo nïwa kite na ën önënö kï
malaika ka bino bothe ï ödë ëka okobo nï,
‘Or jö mörö yo Jopa ëk öcïdh ocwod gïnï
Cimon n'ecwodo nï Petero.
14 Ën bino kelo nini köp na in ëka kï jö
kïbëc më pari bino larë.’
15 “Ï karë na an acakö twak, Tipo Naleng
opye ï komgï kite na cön öcakö pye ködë ï
komwa ï acaki.
16 “Cë apo ï kom ngö na Rwoth okobo cön
nï, ‘Jon yam batica jïï kï pii, ëntö un ebino
baticawu kï Tipo Naleng.’
17 Ka cë Obanga ömïögï mïc na röm kï
man ömïö onu jö n'eyee ï kom Rwoth Yecu
Kiricito, cë an dökï abedo nga na myero
apyem k'Obanga?”
18 Ï karë n'owinyo gïnï köp ni, gïn dong
ölïng alïnga ëka öcakö gïnï pakö Obanga
nakun kobo gïnï nï, “Wan ënënö nï Obanga
oyeo n'Erok thon më ngut kï kom balgï ëka
më nwongo kwö.”

Jö n'oye Kiricito na bedo ï Antiokia

19 Jö na yam ökëth ï karë më ayela
n'obino öcakërë kinge thöö ka Citipwano,
obino öcïdhö gïnï naka ï Poiniki, Caiprac
ëka Antiokia, nakun pwonyo gïnï köp
k'Obanga both Eyuda këkën.
20 Ëntö jö mökö kï kin-gï, n'öya kï ï Caiprac
ëka Cirene obino öcïdhö gïnï yo Antiokia cë
öcakö gïnï twak kï jö Girik nakun tïtö nïgï
Emuth na Bër ï kom Rwoth Yecu.
21 Tëkö ka Rwoth Obanga onwongo tye
ködgï ëka wel Erok na pol oyee cë ölökërë
gïnï both Rwoth.
22 Emuth ni owinyere both jö n'oye Kiric-
ito na tye gïnï ï Jerucalem ëka gïn ooro
Baranaba yo Antiokia.
23 Ï karë n'othuno ëka önënö tic më kïca
k'Obanga, ën obedo kï yom cwiny cë öcükö
cwinygï më cung na tëk ï kom Rwoth kï
cwinygï kïbëc.
24 Baranaba onwongo obedo dhanö na
bër n'opong kï Tipo Naleng ëka yee cë ömïö
wel jö na pol obino gïnï both Rwoth.
25 Së Baranaba öcïdhö yo Taruco më
rangö Caulo.
26 Ï karë na ën onwongo, öcakö kelo ën yo
Antiokia. Baranaba kï Caulo obedo kanya
acël kï jö n'oye Kiricito pï mwaka acël külü
nakun pwonyo gïnï jö na pol. Nyïng ëlübkör
Yecu ëcakö cwodo nï Ekiricito kï ï Antiokia.
27 Ï karë nön edwarpïny mökö öya kï ï
Jerucalem obino gïnï yo Antiokia.
28 Ngat acël kï kin-gï na nyïngë Agabu
ocung cë okobo köp na Tipo Naleng
onyutho nïnë nï wang mörö kec bino
podho ï wi lobo thükül. (Man ötïmërë ï karë
më löc ka Kalaudio.)
29 Ëlübkör Yecu öcakö moko thamagï nï
myero eter köny both utmego na bedo gïnï
ï Yudea, nakun ngat acëlacël mïö na lübërë
kï tëkö mërë.
30 Gïn ötïmö nï kömanön, ëka ooro gïnï
Caulo gïn kï Baranaba më tero mïcgï both
edong ka jö n'oye Kiricito na tye ï Jeru-
calem.

12

Eneko Yakobo, ëka etweo Petero ï buc

1 Ï karë nön rwoth Erode öcakö makö jö
mökö kï kin jö n'oye Kiricito.
2 Ën oneko Yakobo ömïn Jon kï pala
abadë.
3 Ï karë na ën dong önënö nï oyomo cwiny
Eyuda, ën ömëdërë kï makö Petero thon.
Man ötïmërë ï karë më Kwer më Ogati na
Thöbï ope ïë.
4 Kinge makö Petero, oketho ën ï buc,
ëka ëmïö ën ï cïng ëkürpïny na tye gïnï jö
angwënangwën ï dul angwën. Erode öthëna

më kelo Petero ï nyim lwak ëk ëtëm pido köp ï kome kinge nïnö më Poth.

5 Ëntö ï karë na Petero tye ï buc, jö n'oye
Kiricito obedo ka mëdërë gïnï kï lëga both
Obanga pïrë.

Ëgönyö Petero kï ï buc

6 Ï kiwor mërë na dong myero Erode okel
ën ï nyim okiko më atëma, Petero onwongo
obuto pïny n'önïnö ï kin acikari arïö, nakun
etweo ën kï jëgëlë arïö, ëka jö na kürö pïny
thon onwongo tye ka kürö dholokek më
buc.
7 Athura, malaika ka Rwoth onen ëka tar
öryëny öcarö ï buc. Ën odhongo lak nget
Petero ëka ocoo ën ökö, nakun kobo nïnë nï,
“Yaa malö pïöpïö!” Së jëgëlë opodho ökö kï
ngut cïngë.
8 Së malaika okobo nïnë nï, “Ruk böngüni
ëka wori.” Ëka Petero ötïmö nï kömanön.
Malaika dök okobo nïnë nï, “Kac cükani ï
komi ëka ïlüb köra.”
9 Ëka Petero öcakö lübö körë yo yökö kï ï
buc, ëntö ën onwongo ope kï thama mörö
këkën nï gin na malaika tye ka tïmö on-
wongo tye ka tïmërë adyer, ën onwongo
thamö nï etye ka nënö gin anyutha ï wang
lek.
10 Gïn ökadhö ëkürpïny më acël ëka më
arïö së obino gïnï naka ï dholokek ny-
wenyo na wok cïdhö yo pacö. Dholokek
öcakö yabërë kënë nïgï, ëka owok gïnï kï ï ïë.
Ï karë na gïn dong owotho othuno ï gudo,
malaika öcakö wëkö Petero ökö athura.
11 Ëka Petero öcakö nïang kënë nakun
kobo nï, “Kobedi dong anïang atïr nï Rwoth
ooro malaika mërë më larö̈na kï ï cïng
Erode, ëka kï kom gin na kïbëc n'Eyuda
önënö gïnï nï bino tïmërë ï koma.”
12 Ï karë na ën dong önïang na bër, öcakö
cïdhö ï öt ka Maria aya ka Jon n'ecwodo
thon nï Marako, kanya jö na pol onwongo
öcökërë gïnï ïë, ëka tye gïnï ï lëga.
13 Petero ödwöngö dholokek më wangkac
na dönyö ï pacö, ëka atic më pacö nön
na nyïngë Roda obino yo bothe më yabö
dholokek.
14 Ï karë na ën önïang ï dwön Petero,
cwinye obedo na yom rwök, öcakö ngwëc
ödök cen na ba öyabö dholokek ëka okobo
nïgï nï, “Petero tye ocung ï dholokek yökö!”
15 Gïn okobo nïnë nï, “In wii ba tio.” Ëntö ï
karë na ën ökwërö nï tye atïr, gïn öcakö gamö
nïnë nï, “Manön twërö bedo malaika mërë.”
16 Ëntö Petero ömëdërë kï dwöngö
dholokek, ëka na gïn öyabö dholokek önënö
gïnï ën, së gïn obedo kï ur rwök.
17 Ëka Petero öcakö jükögï kï cïngë nï ëk
ölïng gïnï ökö, së öcakö kobo nïgï kite na
Rwoth ökwanyö ën ködë yökö kï ï buc, ëka
dök okobo nïgï nï, “Kob unu nï Yakobo ëka
utmego nökënë ngö n'ötïmërë.” Së öcakö
yaa öcïdhö yo kany ökënë.
18 Kodiko na pïny oru, arubaruba obedo
tye ï kin acikari na rac, pï gin n'ötïmërë ï
kom Petero.
19 Kinge n'Erode ömïö twërö më rangö
Petero kï tëk së ba onwongo, öcakö penyo
ëkürpïny ëka ömïö twërö nï ëk enekgï ökö.
Së Erode öya kï ï Yudea öcïdhö ï Cecaria
ëka obedo kunön pï karë mörö na nönök.

Thöö k'Erode

20 Erode obedo ka dhaa kï jö më Turo ëka
Cidon së öcökërë gïnï kanya acël më bino
twak ködë. Ka gïn onwongo twërö kï both
Blacito, atic ka rwoth n'egeno, gïn openyo
Erode nï ëmïtö gïnï kuc, pïën lobogï jengere
ï kom lobo ka rwothgï pï cem n'ekelo nïgï.
21 Ï nïnö n'emoko, Erode onwongo oruko
ruk më ker mërë, së öcïdhö obedo ï wi then
ker mërë ëka öcakö twak kï lwak.
22 Lwak öcakö redo kï wöö rwök nï, “Man
ënë dwön obanga, pathï më dhanö.”
23 Cücüth, malaika ka Rwoth ömïö ën ot-
wore pïën ba ömïö dheo both Obanga ëka
kudi öcakö camö kome së öthöö ökö.
24 Ëntö köp k'Obanga ömëdërë amëda më
nya.
25 Ï karë na Baranaba gïn kï Caulo otyeko
gïnï tic n'eorogï ïë, së ödök gïnï ï Jeru-
calem, nakun wotho gïnï kanya acël kï Jon
n'ecwodo nï Marako.

13

Eoro Baranaba gïn kï Caulo

1 Jö n'oye Kiricito na tye gïnï ï Antiokia
onwongo tye k'edwarpïny ëka epwonye na
nyïng-gï: Baranaba, Cimeon n'ecwodo nï
Niga, Lucio më Cirene, Manaen (n'ödöngö
kanya acël k'Erode n'obedo alöc) ëka Caulo.

2 Ï karë na gïn tye ï lëga më wörö Rwoth
ëka kï rio kec, Tipo Naleng okobo nïgï nï,
“Yër nïna unu Baranaba gïn kï Caulo pï tic
na an acwodogï ïë.”
3 Kinge na gïn dong otyeko lëga ëka kï rio
kec, oketho gïnï cïng-gï ï komgï ëka eorogï
më cïdhö tio tic k'Obanga.

Baranaba ëka Caulo ötïtö köp k'Obanga ï Caiprac

4 Ï karë na Tipo Naleng oterogï, gïn öcïdhö
yo dhö nam ï Celecia. Gïn öya kï kunön,
ökwang gïnï naka ï cula nam më Caiprac.
5 Ï karë na gïn othuno ï Calamic, ötïtö gïnï
köp k'Obanga ï cinagoga k'Eyuda kïbëc. Gïn
owotho kï Jon Marako më könyögï.
6 Gïn owotho öngölö cula nam naka oth-
uno gïnï yo Papoc. Kï kunön, oromo gïnï
k'ajwoga mörö, n'obedo adwarpïny na twot
n'obedo Ayuda na nyïngë Bar-Yecu.
7 Ën onwongo obedo okone k'alöc lobo
na nyïngë Cerigio Paulu n'onwongo obedo
ngat na ryëk. Alöc nön ocwodo Baranaba
gïn kï Caulo bothe, pïën ën onwongo mïtö
winyo köp k'Obanga.
8 Ëntö Elima n'obedo ajwoga (kite na
nyïngë gönyö ködë ï lëb Girik) öcakö pyem
ködgï nakun mïtö lökö cwiny alöc ökö kï
kom yee mërë.
9 Së Caulo n'onwongo thon ecwodo nï
Paulo, opong kï Tipo Naleng, öcïkö wangë
ï kom Elima ëka okobo nï,
10 “In ibedo athïn ka Catan, langö ka gin
na kïbëc na bëcö. In ipong kï köp më bwöl,
k'ököra na reco. In ba ïtwërö wëkö lökö köp
ka Rwoth Obanga n'atïr më bedo twodo?
11 Kobedini cïng Rwoth Obanga dong tye
ï komi, wangi bino thöö ökö, ëka pï karë
mörö ba ibino nënö tara ceng.”
Cücüth wangë öcakö thïthïba kï pii ëka
pïny ödökö na cöl nïnë. Öcakö tëmö më
rangö ngat mörö ëk öpë ën kï cïngë.
12 Ï karë n'alöc önënö ngö n'ötïmërë, ën
oyee pïën ouro rwök kit pwony n'epwonyo
ï kom Rwoth.

Paulo ëka Baranaba ï lobo Antiokia më Picidia

13 Kinge, Paulo k'ewodhe öya gïnï kï ï
Papoc së ökwang gïnï kï mel yo Perga ï lobo
Pampulia. Kï kunön, Jon Marako öwëkögï
së ödök cen yo Jerucalem.
14 Ëntö Paulo gïn kï Baranaba öya gïnï kï
ï Perga së öcïdhö gïnï yo Antiokia më lobo
Picidia. Ï nïnö më Cabït k'Eyuda, gïn ödönyö
ï Cinagoga ëka obedo gïnï pïny.
15 Kinge na dong etyeko kwanö kwan kï ï
buk më Cïk ka Muca ëka k'edwarpïny, ëtëla
më Cinagoga ooro köp bothgï na kobo gïnï
nï, “Utmego, ka itye unu kï köp mörö më
cükö cwiny jïï, bin ikob unu.”
16 Paulo öya malö ocung së öjükögï kï
cïngë na kobo nï, “Jö Icarael ëka un Erok
kïbëc na wörö Obanga, winya unu!
17 Obanga ka jö Icarael öyërö kwere onu,
ömïögï önya na pol ï karë na gïn bedo ï lobo
Ejip, kï tëkö na dit, ën ökwanyögï ökö kï ï
lobo nön.
18 Ödïö cwinye ï komgï ï thim pï mwaka
na römö pyer angwën.
19 Ën otyeko rok abïrö na tye ï lobo
Kanaan ëka ömïö lobo nön both jö Icarael
më bedo mëgï.
20 Man kïbëc otero mwaka na römö 450.
“Kinge man, Obanga obino ömïögï ëngöl-
köp më löönögï naka ï karë k'adwarpïny
Camuel.
21 Së jïï openyo pï rwoth, ëka Obanga
obino ömïögï Caulo wod ka Kic na yaa kï ï
kaka ka Benjamin n'obedo ï löc pï mwaka
pyer angwën.
22 Kinge kwanyö Caulo, Obanga öyërö
Daudi më bedo rwothgï. Ën okobo ï kome
nï: ‘An anwongo Daudi wod ka Jece, ënë
ngat na yomo cwinya, ën bino tïmö jami
kïbëc na an amïtö nï ën ötïm.’
23 “Kï kom ëkwaë ka Daudi, Obanga okelo
nï jö më Icarael Alar Yecu, kite na ën öcïkö
ködë.
24 Na bara Yecu obino, Jon Abatica ötïtö
köp më ngut ëka batica both jö më Icarael
kïbëc.
25 Ï karë na Jon dong cwök tyeko tic mërë,
ën okobo nï, ‘Un ïthamö nï an anga? An ba
abedo ngat na un itye ka kürö pïrë, ëntö
ën tye ka bino kï köra, na an ba apora më
gönyö wör tyënë.’
26 “Utmegona, un ëkwaë k'Abraam, ëka un
Erok na lworo Obanga, köp më larë ni eoro
dong ökö both onu!

27 Ëntö jö na yam bedo gïnï ï Jerucalem
k'ëtëlagï onwongo ba önïang gïnï ï kom
Yecu, ba önïang gïnï thon ï köp n'edwarpïny
okobo, ëka n'ëkwanö ï ceng Cabït k'Eyuda
kïbëc. Gïn ocobo köp k'edwarpïny nakun
ngölö gïnï nï köp ölöö Yecu.
28 Kadï ba onwongo gïnï bal mörö më
ngölö nïnë thöö, gïn openyo Pilato ëk oyee
më neko ën ökö.
29 Ï karë na dong otyeko gïnï cobo köp na
yam ëcöö ï kome, gïn ökwanyö ën ökö kï kor
yath, cë epyelo kome ï bur lyël.
30 Ëntö Obanga ocero ën ökö kï kin jö
n'öthöö.
31 Cë ën obedo nen pï nïnö na pol both
jö na yam ën owotho ködgï kï ï Galilaya
obino yo Jerucalem. Kobedini dong gïn ënë
ecaden mërë both jö onu.
32 "Ëka wan ëtïtö niwu emuth na bër nï
gin na yam Obanga öcïkö both kwere onu,
33 ën dong ömïö ocobere pï onu, ëkwaëgï,
kï cero Yecu. Kite n'ëcöö ködë ï Jabuli më
arïö nï,
" 'In ibedo woda,
tin dong adökö apapni.'
34 Ëka man ënë gin n'Obanga okobo ï kom
cero ën kï kin jö n'öthöö nï ba bino töp ï lyël,
ekobo ï köp nï:
" 'Abino mïöwu gum na leng na genere na
yam acïkö both Daudi.'
35 Dök ekobo ï Jabuli nökënë nï:
" 'Ba ibino wëkö kom Dhanöni Naleng töp.'
36 "Ï karë na Daudi otyeko tic na lübërë
kï yüb k'Obanga ï karë mërë, cë ën öthöö,
ëka eiko kome kanya eiko kwere mërë ïë cë
kome ötöp.
37 Ëntö ngat n'Obanga obino ocero kï ï
thöö, kome ba obino ötöp.
38 "Pï manön utmegona, an amïtö nï inge
unu nï pï Yecu ënë ömïö wan ëtïtö niwu köp
më tïmö kïca ï kom bal.
39 Dhanö acëlacël n'oye Yecu ebino
kwanö nï ën kite atïr ï nyim Obanga, gin
mörö na cïk ka Muca ba twërö tïmö.
40 Gwökërë unu dong ëk köp na yam ed-
warpïny okobo kür ötïmërë ï komwu:
41 " 'Nën, un wegi angal,
ur unu ëka irweny unu ökö,
pïën an abino tïmö gin mörö ï karëwu,
na un ba ibino yee,
kadï ngat mörö kob niwu.' "
42 Na Paulo ëka Baranaba yaa dong kï
ï cinagoga, jïï ökwaögï nï myero gïn dök
odwog cen ëk okob nïgï köp na thuth ï ceng
Cabït k'Eyuda na lübö manön.
43 Ï karë n'ëkëthö lwak, pol Eyuda ëka jö
n'ölökërë gïnï ï dini k'Eyuda n'ömïrë gïnï
both Obanga ölübö gïnï kör Paulo gïn kï
Baranaba cë gïn obedo twak kï lwak na
cükö cwinygï nï myero ömëdërë gïnï më
bedo ï kïca k'Obanga.
44 Ï ceng Cabït k'Eyuda na lübö manön,
pol lwak kï ï pacö öcökërë gïnï kanya acël
më winyo köp ka Rwoth.
45 Ëntö ï karë n'Eyuda mökö önënö gïnï
lwak, nyeko ömakögï ökö, ëka öcakö gïnï
twakö köp më ayeny ï kom ngö na Paulo
onwongo tye ka kobo.
46 Cë Paulo gïn kï Baranaba ötwak gïnï
kï tëk cwiny abonge lworo na kobo gïnï
nï, "Wan onwongo myero ëcak twakö köp
k'Obanga bothwu, ëntö na calö dong ïkwërö
unu ökö ëka ba ïparö unu nï ipore unu pï
kwö na ba thum, wan dong ëwëköwu cë
ëlökërë both Erok.
47 Man ënë gin na yam Rwoth öcïköwa na
kobo nï:
" 'An akethi më bedo tar both Erok,
ëk ïmïï larë othun naka ï ajiki pïny
kïbëc.' "
48 Ï karë n'Erok owinyo gïnï köp ni,
cwinygï obedo na yom, ëka öcakö gïnï
wörö köp ka Rwoth, cë jö kïbëc n'onwongo
ëyërögï pï kwö na ba thum oyee gïnï.
49 Köp ka Rwoth ökëth örömö lobo nön
ökö kïbëc.
50 Ëntö Eyuda orubo gïnï cwiny mon na
lworo gïnï Obanga, na tye gïnï kï rwöm më
dito na malö kanya acël k'ëtëla më pacö
nön. Cë öcakö gïnï yelo Paulo gïn kï Baran-
aba ëka ëryëmögï ökö kï ï lobogï.
51 Ëntö Paulo ëka Baranaba ötëngö gïnï
apua kï ï tyën-gï më nyutho nï gïn ökwërögï,
cë öcïdhö gïnï yo Ikonio.
52 Cë ëlübkör Yecu opong kï yom cwiny
ëka kï Tipo Naleng.

14

Paulo ëka Baranaba ï lobo Ikonio

1 Na gïn dong tye ï pacö më Ikonio,
ödönyö gïnï ï cinagoga k'Eyuda. Kï kunön

gïn obedo ka twak kï tëk n'ömïö wel k'Eyuda na pol ëka Erok oyee gïnï.

2 Ëntö Eyuda n'ökwërö yee orubo gïnï cwiny Erok nakun mïö gïnï thama na reco ï kom utmego.

3 Paulo gïn kï Baranaba obedo gïnï kunön pï karë mörö na lac nakun twakö gïnï pï Rwoth kï tëk cwiny abonge lworo mörö. Rwoth thon omoko caden më kïca mërë nakun mïögï tëkö më tio anyuth më tango ëka gin më aura.

4 Ëntö lwak më pacö onwongo opokere gïnï ökö, dul nökënë both Eyuda ëka nökënë both ëkwëna.

5 Së Erok ëka Eyuda, kanya acël k'ëtëlagï omoko thamagï më tïmö gin na rac ï komgï ëka kï celogï kï kidi.

6 Ï karë n'ëkwëna önïang gïnï ï kom köp nön, öcakö lüü gïnï ökö naka yo Licitra ëka Derube ï peci na tye ï lobo Likaonia ëka kï lobo n'ögürögï,

7 kanya gïn ömëdërë më tïtö Emuth na Bër.

Paulo ëka Baranaba ï peci më Licitra ëka Derube

8 Ï karë na gïn tye ï Licitra, onwongo gïnï ëcwö mörö na bedo abeda na ba twërö woth. Ën onwongo ongwal ökö cön kï ï aya mërë ëka ba ötëmö woth.

9 Ën obedo winyo ka Paulo twak, së Paulo öcïkö wangë ï kome ëka önënö nï ën tye kï yee na römö mïö ën cang.

10 Së Paulo oredo kï dwön na malö nï, “Yaa malö, icung atïr!” Ëka ëcwö nön öcakö pye malö së öcakö woth.

11 Ï karë na lwak önënö gïnï ngö na Paulo ötïmö, öcakö wöö gïnï kï lëb Likaonia nakun kobo gïnï nï, “Obanga obino gïnï pïny both onu ï thë cal ka dhanö!”

12 Së öcakö cwodo gïnï Baranaba nï “Jeuc,” ëka Paulo nï, “Ermec,” pïën ën onwongo obedo adwong na löö twak.

13 Së alamdhök ka Jeuc, na öt wörö jwökgï tye ï ngee pacö, okelo thwoni ëka athure ï dhö wangkac më pacö pïën ën ëka lwak onwongo mïtö mïö gïnï tyër both ëkwëna.

14 Ëntö ï karë n'ëkwëna Baranaba gïn kï Paulo owinyo gïnï pï köp nön, öcakö yëcö gïnï böng-gï kï komgï nakun mwömërë gïnï yökö kï kin lwak na redo gïnï nï,

15 “Pïngö ïtïmö unu gin ni? Wan thon ebedo dhanö adhana calö un. Wan ëtïtö niwu Emuth na Bër ëk ïlökërë unu ökö kï kom gin na köny mërë ope yo both Obanga na kwö n'ocweo polo kï lobo ëka nam kï jami kïbëc na tye ïë.

16 Ï karë na cön ën oyeo nï rok kïbëc owoth gïnï ï yoo na ïgï ömïtö.

17 Kadï bed nï kömanön, ën yam ba öwëkö dhanö abonge caden mërë ëka kï gin na bër na ën tïmö. Ën mïö köth cwe niwu kï ï polo, ën mïöwu cem na büp ëka mïöwu ibedo unu kï yom cwiny.”

18 Ëntö naka thon kï köp ni Paulo ëka Baranaba ba obedo na yot nïgï më jükö lwak më tyërö tyër bothgï.

19 Së Eyuda mökö n'obino gïnï kï ï Antiokia ëka ï Ikonio öcüpö gïnï lwak më dök kukurgï. Gïn ocelo Paulo kï kidi ëka öcakö ywanö gïnï ën yökö ï ngee pacö, nakun thamö gïnï nï ën dong öthöö ökö.

20 Ëntö kinge n'ëlübkör Yecu öcökërë gïnï bothe, ën öya malö ëka ödök cen ï pacö. Kodiko na pïny oru, owotho gïnï kanya acël kï Baranaba naka ï Derube.

Paulo gïn kï Baranaba ödök cen yo Antiokia ï lobo Ciria

21 Kinge na gïn ötïtö Emuth na Bër ï pacö nön, gïn ölökö jö na pol më bedo ëlübkör Yecu. Së gïn ödök cen ï Licitra, Ikonio ëka Antiokia,

22 nakun jïngö gïnï cwiny ëlübkör Yecu ëka cükö cwinygï më cung ï yee atïr nakun kobo gïnï nï, “Onu myero enwong can na pol më dönyö ï ker k'Obanga.”

23 Ï karë na Paulo gïn kï Baranaba öyërö gïnï edong pï jö n'oye Kiricito kï ï kabedo acëlacël, gïn öcakö mïö jö nön ï cïng Rwoth na gïn yee ï kome nakun öcakö gïnï kï lëga both Obanga ëka kï rio kec.

24 Kinge na gïn owok ï Picidia, obino gïnï naka ï Pampulia,

25 ëka ï karë na gïn otyeko tïtö köp k'Obanga ï Perga, së öcïdhö gïnï yo Atalia.

26 Kï kany nön, gïn ökwang kï mel yo Antiokia, kanya yam ëmïögï ië ï thë kïca k'Obanga pï tic na gïn onwongo dong otyeko.

27 Ï karë n'othuno gïnï kunön, öcökö gïnï jö n'oye Kiricito kanya acël, së okobo gïnï

gin na kïbëc n'Obanga otio nakun wok kï bothgï ëka kite n'Obanga öyabö kï dholokek më yee both Erok.

28 Ëka obedo gïnï kunön k'ëlübkör Yecu pï karë na lac.

15

Athuko më Jerucalem

1 Jö mökö öya kï ï Yudea obino gïnï yo Antiokia nakun pwonyo gïnï utmego nï, “Ka ba ëlïröwu kite na pwony ka Muca mïtö ködë, un ba ïtwërö larë.”

2 Man ömïö Paulo ëka Baranaba obedo ka larö köp kï pyem ködgï na tëk. Së ëyërö Paulo ëka Baranaba kï jö nökënë n'oye gïnï, më cïdhö naka yo Jerucalem both ëkwëna ëka edong pï köp ni.

3 Lwak jö n'oye Kiricito oorogï ëka na gïn tye ka woth ngölö ï Poiniki ëka lobo Camaria, gïn okobo kite n'Erok ölökërë gïnï ködë. Emuth ni ömïö utmego kïbëc obedo kï yom cwiny.

4 Ï karë n'obino gïnï yo Jerucalem, jö n'oye Kiricito ëka ëkwëna, k'edong obino öjölögï. Baranaba ëka Paulo okobo bothgï gin na kïbëc n'Obanga otio ködgï.

5 Së jö n'oye na tye gïnï ï dul k'Eparicayo öya gïnï malö ëka okobo gïnï nï, “Erok myero ëlïrgï, ëk ëcïkgï më lübö cïk ka Muca.”

6 Ëkwëna ëka edong öcökërë gïnï më larö köp ni.

7 Kinge larö köp pï caa na lac, Petero öya malö së ötwak ködgï: “Utmegona, un ingeo nï ï karë mörö n'opoth angec Obanga obino öyëra kï ï kinwu, ëk amïï Erok owiny köp më Emuth na Bër na yaa kï ï dhöga ëka oyee gïnï.

8 Obanga, na ngeo cwiny dhanö, onyutho nï ën oyeogï nakun mïögï Tipo Naleng, kite n'ötïmö ködë ï kom onu.

9 Ën ba oketho apokapoka mörö ï kin onu ëka gïn, ëntö ën ömïö cwinygï obedo na leng kï yee.

10 Së kobedini dong, pïngö itye ka tëmö unu Obanga nakun iketho unu ayokoth ï ngut ëlübkör Yecu na wan onyo kwere onu ba twërö gïnï tingo?

11 Pathï nï kömanön pïën wan eyee nï onu kïbëc ëlarë ï yoo acël nön pï kïca ka Rwothwa Yecu ï kite na gïn tye ködë nön.”

12 Jö kïbëc n'öcökërë ölïng gïnï alïnga nakun etye ka winyo Baranaba ëka Paulo ka tye ka kobo gïnï köp ï kom anyuth më tango ëka gin më aura n'Obanga ötïmö ï kin Erok nakun tio ködgï.

13 Ï karë na gïn otyeko twak, Yakobo ögamö nï, “Utmegona, winya unu.

14 Cimon okobo both onu kite n'Obanga öcakö nyutho par mërë ï kom Erok nakun kwanyö jïï kï kin-gï ëk obed mëgë.

15 Köp k'edwarpïny örwatërë kï köp na yam ëcöö nï,

16 “ ‘Kinge man an abino dwogo
ëka agërö öt ka Daudi na yam örëdhërë.
An abino gërö kanya yam öbal ökö,
ëka abino röcö na bër.
17 Ëk jö n'odong örang gïnï Rwoth,
ëka Erok kïbëc n'ecwodogï kï nyïnga,
man köp ka Rwoth Obanga, na tio jami ni’
18 n'ömïö ongere anaka yam cön.

19 “Pï manön thamana dong tye nï onu kür ëmïï obed na tëk pï Erok na tye ka lökërë gïnï both Obanga.

20 Nakaka manön, onu myero ëcöö waraga bothgï ëka ekob nïgï nï myero kür öcam gïnï cem mörö n'ëtyërö both cal jwogi, kür obed gïnï jö ölyang, kür öcam gïnï ringo leeni n'ëdëö adëa, ëka kür öcam gïnï remo.

21 Pïën cïk ka Muca ebedo ka tïtö ï peci kïbëc cakërë cön ëka ëkwanö ï cinagoga ï ceng Cabït k'Eyuda kïbëc.”

Waraga both Erok n'oye Yecu

22 Së ëkwëna ëka edong, kï jö kïbëc n'oye Kiricito, omoko gïnï më yërö cwö mörö n'obedo mëgï ëk eorgï owoth gïnï kï Paulo ëka Baranaba yo Antiokia. Gïn öyërö Yuda (n'ecwodo nï Barcaba) ëka Cila, cwö arïö n'onwongo obedo gïnï ëtëla ï kin utmego.

23 Man waraga n'eorogï ködë:

Both utmegowa n'obedo Erok n'oye Kiricito na tye ï Antiokia, Ciria ëka Cilicia, wan ëkwëna ëka edong n'ebedo utmegowu, emothowu.

24 Wan ewinyo nï jö mökö öya kï bothwa kany abonge twëröwa, na tye gïnï ka yelowu kï köp mökö na rubo thamawu kï ngö na gïn tye ka kobo.

25 Manön ömïö wan emoko kï cwinywa acël më yërö cwö mörö ëk eorgï bothwu nakun wotho gïnï kanya acël

kï nyikoneiwa më amara Baranaba ëka Paulo,
26 cwö na dong otyeko jalö kwögï pï nyïng Rwoth Yecu Kiricito.
27 Pï manön wan eoro Yuda ëka Cila më bino kobo niwu kï dhögï ngö na wan etye ka cöönö.
28 Nen calö bër both Tipo Naleng ëka wan ëk kür eketh yëc mörö na pëk rwök ï komwu na kadhö köp na pïrgï tëk na wan ëcö pïny kany:
29 Kür ïcam unu cem n'ëtyërö both cal jwogi, kür ïcam unu remo, kür ïcam unu ringo leeni n'ëdëögï adëa ëka kür ïtïm unu tïm më ölyang. Ka ïgwökërë unu kï kom jami ni, cë ibino unu tïmö na bër.
Bed unu dong na bër.
30 Ï karë n'eorogï, gïn öcakö cïdhö yo Antiokia, kanya gïn ögürö jö n'oye Kiricito kanya acël ëka ëmïögï waraga.
31 Ï karë na gïn ökwanö waraga, obedo gïnï kï yom cwiny pï köp më cükö cwinygï.
32 Së Yuda ëka Cila n'onwongo obedo gïnï edwarpïny, ötwakö gïnï köp na pol më cükö cwinygï ëka më jïngö yeegï.
33 Kinge na dong otyeko gïnï karë mörö na nönök, cë jö n'oye ömïögï ödök cen kï gum më kuc both jö n'oorogï.
34 Ëntö Cila öthamö nï bër ën ebed kunön.*
35 Së Paulo ëka Baranaba odong gïnï ï Antiokia, kanya gïn kï lwak na pol opwonyo ëka ötïtö gïnï köp ka Rwoth.

Paulo opokere kï Baranaba

36 Kinge karë mörö na nönök, Paulo okobo both Baranaba nï, “Ërö ëdök cen ëk ëcïdh ëlïm utmego kï ï peci kïbëc na onu ebedo ka tïtö köp ka Rwoth ïë ëk ënën kite na gïn tye ködë.”
37 Baranaba onwongo mïtö nï ewoth gïnï kï Jon na nyïngë nökënë ecwodo nï Marako,
38 ëntö Paulo ba dök öthamö na bër më woth ködë pïën obino öwëkögï ökö ï Pampulia ëka ba obino ömëdërë ködgï ï tic.
39 Gïn obedo ka larö köp na gwaü, naka othuno nïgï pokere ökö. Baranaba owotho kï Marako cë ökwang gïnï yo Caiprac,
40 ëntö Paulo öyërö Cila cë öya gïnï ëka utmego ömïögï ï cïng Rwoth ëk pï kïca mërë ögwökgï.
41 Ën owok ï Ciria ëka ï Cilicia nakun jïngö cwiny jö n'oye Kiricito.

16

Timoteo owotho kï Paulo ëka Cila

1 Paulo dökï othuno naka yo Derube ëka Licitra, kunön onwongo tye ïë alübkör Yecu na nyïngë Timoteo, n'aya mërë onwongo obedo Ayuda ëka dhanö n'oye Yecu, ëntö n'apap mërë obedo dhanö më Girik.
2 Utmego na tye gïnï ï Licitra ëka Ikonio ötwakö gïnï köp na bër ï kom Timoteo.
3 Paulo ömïtö nï ewoth ködë ï woth mërë, cë ën ölïrö Timoteo pï Eyuda na tye gïnï kunön pïën gïn kïbëc onwongo ngeo nï apap mërë onwongo obedo dhanö më Girik.
4 Kite na gïn obedo wowotha ï peci na papath, gïn ömïö jö n'oye Kiricito cïk na yam ëkwëna ëka edong omoko gïnï ï Jerucalem nï ëk ölüb gïnï.
5 Kömanön jö n'oye Kiricito öjïng na tëk ï kom yeegï ëka welgï obedo ka mëdërë na pol nïnö kï nïnö.

Anyuth na Paulo önënö ï Teroa

6 Paulo ëka ewodhe owotho gïnï ï lobo Perugia ëka Galatia, pïën Tipo Naleng ögëngögï nï kür ötït gïnï köp k'Obanga ï lobo Acia.
7 Ï karë na gïn othuno ï wang lobo më Micia, gïn ötëmö cïdhö yo Bitinia, ëntö Tipo ka Yecu ba oyeo nï gïn öcïdh kunön.
8 Gïn dong öcakö wok ï Micia, ëka öcïdhö gïnï yo Teroa.
9 Ï kiwor Paulo önënö ëcwö mörö më Macedonia ï gin anyutha, n'ocung nakun kwaö ën nï, “Kwang nam ibin ï Macedonia ëk ïkönywa.”
10 Kinge na Paulo dong önënö gin anyutha, wan ëyübërë pïöpïö më yaa cïdhö yo Macedonia, pïën onwongo ënïang na bër nï Obanga ënë ocwodowa më cïdhö tïtö köp më Emuth na Bër bothgï.

Lökërë ka Lidia

11 Wan ëcakö kwang kï yeya kï ï Teroa atïr naka ï Camoturake ëka kodiko mërë ethuno ï Neapoli.
12 Kï kunön wan ëcïdhö yo Pilipi ï pacö na jö Roma löö, na ënë pacö na dit na löö kï ï

* **15:34** Baibul nökënë ba ketho gïnï tyeng ni.

lobo Macedonia. Wan ebedo kunön pï nïnö na pol.

13 Ï ceng Cabït k'Eyuda wan ëcïdhö yökö ï nge wangkac yo lak kulo, kanya wan ëthamö nï ëtwërö nwongo kany mörö më lëga. Wan ebedo pïny më twak kï mon n'onwongo ögürë gïnï kany nön.

14 Ngat acël n'obedo winyo twakwa ënë dhakö na nyïngë Lidia, n'öya kï ï pacö n'ecwodo nï Tuatira. Ën onwongo obedo dhakö na cadhö böng na kwar na bëcö më wel ëka na wörö Obanga. Rwoth öyabö cwinye ëka obedo ketho cwinye ï köp na Paulo kobo.

15 Ï karë na ën ëka kï jö më ödë ebaticagï, ën öjölöwa yo pacö mërë nakun kobo nï, "Ka un iyeo nï an dong abedo ngat n'oye Rwoth, cë ibin ebed unu ï pacöna." Ën ödïöwa rwök naka ömïö wan eyeo më woth ködë.

Paulo ëka Cila ï buc

16 Ï nïnö mörö acël na wan onwongo etye ka cïdhö ï lëga, wan ërwatërë kï nyakö mörö n'obedo opii. Ën onwongo tye kï tipo mörö na mïö ën kobo gin mörö më karë më anyim. Ën onwongo kelo lïm na thwönë both rwodhi mërë kï köp na ën kobo.

17 Nyakö ni obedo lübö kör Paulo ëka wan kïbëc na redo nï, "Cwö ni obedo gïnï etic k'Obanga na Malö Rwök na gïn tye ka kobo niwu kit yoo na myero ïlarë unu ködë."

18 Ën obedo ka tïmö nï kömanön pï nïnö na pol. Më ajiki mërë akëmö ömakö Paulo cë ölökërë okobo nï jwök nï, "Aciki ï nyïng Yecu Kiricito, donyi ökö kï ï kome!" Ï caa nön cücüth tipo na rac öya cë öwëkö ën.

19 Ëntö ï karë na rwodhi mërë önënö nï gen më nwongo lïm öya ökö, ömakö gïnï Paulo ëka Cila cë ëywaögï eterogï yo cuk ï nyim ëlöc.

20 Gïn okelogï ï nyim ëngöl-köp cë okobo gïnï nï, "Jö ni obedo Eyuda ëka tye gïnï ka rubo pacöwa

21 nakun pwonyo gïnï kite mökö na cïkwa ba yeo nï wan ëgam onyo ëlübgï, pïën wan ebedo jö Roma."

22 Cë lwak örïbërë gïnï më lwëny ï kom Paulo ëka Cila. Ëngöl-köp öcïkö nï ëgöny böng kï komgï ëka epwodgï kï lüth.

23 Kinge na dong etyeko pwodogï rwök, cë eterogï ï buc nakun ëcïkö ngat na gwökö buc nï ëk ögwökgï na bër.

24 Ngat na gwökö buc okethogï ï öd buc na tye ïë ëka etweo tyën-gï ï kom yen na pëk.

25 Na dong cwök römö dingwor Paulo ëka Cila onwongo tye gïnï ï lëga na wero gïnï wer both Obanga, n'emabuc nökënë thon onwongo tye ka winyogï.

26 Athura thwön oyeyeng mörö oyengo pïny rwök naka thë öt më buc thon oyengere. Cücüth dholokek kïbëc më öt buc öyabërë ökö, ëka jëgëlë kïbëc n'etweo k'emabuc ögöny gïnï ökö.

27 Ï karë na ngat na gwökö buc ocoo cë önënö dholokek kïbëc më öt buc thwolo, ën öwödhö pala abadë mërë ëka onwongo mïtö cöbërë kënë pïën ongeo nï emabuc ölüü ökö.

28 Ëntö Paulo oredo nï, "Kür iwaniri keni! Wan kïbëc eute kany!"

29 Ngat na gwökö buc ocwodo mac, ömwömërë ï öt, cë öcïdhö orumo cöngë pïny na kome myël amyëla ï nyim Paulo ëka Cila.

30 Cë ën dong okelogï yökö ëka openyo nï, "Editena, ngö na myero atïm ëk alarë?"

31 Gïn öcakö gamö nï, "Yee ï kom Rwoth Yecu ëka ibino larë, in kï jö më odi kïbëc."

32 Cë ötwakö gïnï köp ka Rwoth bothe ëka kï jö kïbëc na bedo gïnï ï ödë.

33 Ï caa nön më kiwor ngat na gwökö buc oterogï ëka öcïdhö ölwökö wang retgï, cë cücüth ën ëka jö më ödë kïbëc ebaticagï.

34 Ngat na gwökö buc okelogï ï ödë ëka ömïögï cem. Ën onwongo opong kï yom cwiny pïën ën kï jö më ödë kïbëc oyee gïnï ï kom Obanga.

35 Ï karë na dong pïny oru kodiko, ëngöl-köp ooro acikarigï both ngat na gwökö buc kï twërö nakun kobo nï, "Göny unu jö nön öcïdh gïnï."

36 Ngat na gwökö buc okobo both Paulo nï, "Ëngöl-köp öcïkö nï, un kï Cila myero ëgönywu ökö. Kobedini dong ïtwërö unu cïdhö. Apë unu kï kuc."

37 Ëntö Paulo okobo both acikari nï, "Gïn opwodowa ï kin lwak na bara ëngölö nïwa köp, kadï bed nï wan ebedo jö më Roma ëka okethowa gïnï ï buc. Cë kobedini gïn mïtö

gönyöwa ï müng? Pathï nï kömanön! Mïtö gïn kï komgï obin ëk ögönywa gïnï.”
38 Acikari ödwökö gïnï köp nön both ëngölköp ëka ï karë n'owinyo gïnï nï Paulo ëka
Cila onwongo obedo gïnï jö më Roma, gïn
obedo kï lworo.
39 Cë gïn obino öbakö dhögï bothgï ëka
ökwanyögï ökö, na kwaögï më wëkö pacö
nön.
40 Kinge na Paulo ëka Cila odonyo gïnï
yökö kï ï buc, ëka öcïdhö gïnï ï öt ka Lidia,
kanya gïn örwatërë kï utmego ëka öcükö
cwinygï. Cë gïn öcakö cïdhö.

17

Paulo opwonyo ï Tecalonika

1 Ï karë na gïn owok kï Ampipoli ëka
Apolonia, obino gïnï ï Tecalonika, kany onwongo cinagoga k'Eyuda tye ïë.
2 Paulo ödönyö ï cinagoga kit n'onwongo
ën marö tïmö ködë, ëka pï ceng Cabït
k'Eyuda adek ën obedo larö köp ködgï ï kom
köp na yaa kï ï Cöc na Leng.
3 Ën obedo gönyö köp körë kï körë nakun
nyutho nï Meciya myero ölïm can ëka ocer
kï kin jö n'öthöö. Paulo okobo nï, “Yecu ni
na an atye ka tïtö köp ï kome bothwu ënë
Meciya.”
4 Eyuda mökö n'owinyo oyee cë örïbërë
gïnï kï Paulo ëka Cila. Pol jö Girik na lworo
Obanga ëka kï mon na döngö thon oyee gïnï.
5 Ëntö Eyuda mökö onwongo tye gïnï kï
nyeko ëka öcakö gïnï cökö jö mökö na kitegï
reco kï thë cuk, ögürë gïnï kanya acël ëka
öcakö gïnï kelo wöö na rac ï pacö. Gïn öcïdhö
ï öt ka Jacon më rangö Paulo gïn kï Cila, ëk
ekelgï yökö both lwak.
6 Ëntö ï karë na gïn ba onwongogï, öywaö
gïnï Jacon ëka utmego mökö nökënë ï nyim
ëlöc më pacö kï wöö nï, “Jö ni n'obedo gïnï
kelo ayela ï wi lobo thükül, obino gïnï ködë
naka kany,
7 ëka Jacon ögamögï parë. Gïn tye gïnï ka
türö cïk ka Cija nakun kobo gïnï nï rwoth
nökënë tye n'ecwodo nï Yecu.”
8 Ï karë na gïn owinyo köp ni, lwak ëka
ëlöc më pacö obedo gïnï kï podho cwiny.
9 Cë öcakö gïnï gamö cïlïng kï both Jacon
ëka kï jö mökö cë dong ëwëkögï öcïdhö.

Paulo ëka Cila öcïdhö gïnï ï Berea

10 Cücüth kiwor nön, jö n'oye ooro gïnï
Paulo gïn kï Cila ökö yo Berea. Ï karë na
gïn othuno kunön, öcïdhö gïnï ï cinagoga
k'Eyuda.
11 Eyuda më Berea onwongo kitegï bëcö
löö Eyuda më Tecalonika, pïën ögamö gïnï
köp n'etero nïgï kï yom cwiny na bër, ëka
nïnö kï nïnö gïn onwongo rïpö Cöc na Leng
më nënö ka köp na Paulo tye ka pwonyo tye
atïr.
12 Eyuda na pol oyee, ëka cwö na pol kï
mon na pïrgï tëk n'engeogï n'obedo jö Girik
thon oyee gïnï.

13 Ï karë n'Eyuda na bedo ï Tecalonika
önïang gïnï nï Paulo tye ka tïtö köp k'Obanga
ï Berea, gïn thon öcïdhö kunön më rubo jïï
ëka kï cüpögï.
14 Cë cücüth jö n'oye otero gïnï Paulo ökö
ï dhö nam, ëntö Cila ëka Timoteo odong gïnï
ï Berea.
15 Jö n'otero Paulo okelo gïnï ën naka ï
Atene. Kï kunön gïn odwogo cen kï köp na
Paulo öcïkögï ködë yo both Cila ëka Timoteo
nï myero gïn öcïdh bothe pïöpïö ka twërë.

Paulo ï Atene

16 Na Paulo onwongo pod tye ka kürö
Timoteo ëka Cila ï Atene, cwinye ocwer
rwök më nënö nï pacö nön opong kï cal
jwogi.
17 Pï manön, ën obedo larö köp k'Eyuda
ëka jö Girik na lworo Obanga ï cinagoga,
ëka kï jö mökö na ën obedo nwongogï ï thë
cuk nïnö kï nïnö.
18 Ëryëkö mökö më dul k'Epikurea ëka
Citoik öcakö gïnï larö köp ködë. Jö nökënë
openyo gïnï nï, “Ngö na ngat ni na twak
atata mïtö kobo kany?” Jö nökënë ögamö nï,
“Nen calö ën mïtö twakö köp ï kom obanga
mörö na path.” Gïn okobo kömanön pïën
Paulo onwongo tye ka tïtö Emuth na Bër ï
kom Yecu ëka cer ka jö n'öthöö.
19 Cë gïn otero ën ï nyim athuko më Areopago, nakun kobo gïnï nïnë nï, “Wan ëmïtö
ngeeno kit pwony na nyen na in itye ka
pwonyo.
20 In itye ka kelo kit pwony mökö na
papath ï ithwa, ëka wan ëmïtö nïang ï tyënë.”

21 Ï karë nön jö më Atene kï wele na bedo
kunön onwongo balö karëgï më twakö ëka
winyo köp mörö na nyen.
22 Paulo öya malö cë ocung ï nyim athuko
më Areopago ëka okobo nï, “Un jö më
Atene, an anënö nï ï yodhi kïbëc ibedo unu
edini rwök.
23 Pïën ka an atye ka wowotha nakun
arïpö gin na un ïwörö, anwongo keno tyër
n'ëcöö nï, ‘Both obanga na ba ngere.’ Dong
gin na un ïwörö na ba ingeo unu ënë an
abino më tïtö niwu.
24 “Obanga n'ocweo wi lobo kï jami kïbëc
na tye ïë, ënë Rwoth më polo kï lobo ëka ën
ba bedo ï udi n'ëgërö kï cïng jö.
25 Ëka ën ba mïtö nï etii nïnë gin mörö
n'ëyübö ayüba kï cïng dhanö, calö ën on-
wongo mïtö gin mörö, pïën ën kikome ënë
mïö kwö, yweo, ëka gin na kïbëc.
26 Ën ocweo rok kïbëc më wi lobo kï kom
dhanö acël, ëk obed gïnï ï wi lobo thükül. Ën
öyübö karë ëka kabedo na myero gïn ökwö
ïë.
27 Obanga ötïmö kömanön ëk dhanö
örangë, ëka onwong ën, othun bothe kadï
bed nï ën ba bor kï both ngat acëlacël kï kin
onu.
28 Pï ën, wan ëkwö ï ën, ewotho ï ën, ebedo
ï ën, kite na jö mökö thon öcöö gïnï kï kin
ëcöcwu nï, ‘Wan thon ebedo ëthïnë.’
29 “Pï manön, kite na onu ebedo ëthïn
k'Obanga, onu kür dök ëtham nï Obanga cal
kï gol onyo ryal onyo kidi onyo cal mörö
n'ëyübö kï dïrü ëka kï thama ka dhanö.
30 Obanga yam ba öparö pï dhanö ï karë
më kwia pïny, ëntö kobedini ën dong öcïkö
nï jö më kabedo kïbëc myero ongut gïnï pï
balgï,
31 pïën ën dong oketho nïnö n'ebino ngölö
kï köp both jö kïbëc më wi lobo kï köp atïr
nakun dong öyërö ngat na myero öngöl köp.
Ën thon omoko caden both jö kïbëc, kï cero
Yecu kï kin jö n'öthöö.”
32 Ï karë na gïn owinyo köp ï kom cer ka
jö n'öthöö, jö mökö öcakö nywarö ën, ëntö
jö nökënë okobo gïnï nï, “Wan ëmïtö winyo
köp ni dökï ï ceng nökënë.”
33 Ëka Paulo öya cë öwëkö athuko.
34 Jö mökö na nönök örïbërë ködë ëka
ödökö gïnï jö n'oye. Ï kin-gï onwongo tye
ïë Dionicio dhanö më Areopago ëka dhakö
mörö na nyïngë Damaric, kï jö nökënë na
pol.

18

Paulo ï Korinti

1 Kinge manön Paulo öya kï ï Atene ëka
öcïdhö yo Korinti.
2 Ëka ën onwongo Ayuda mörö na nyïngë
Akwila, n'ënywölö ï lobo Ponto, na pod on-
wongo odwogo kï ï lobo Itali gïn kï dhakö
mërë Piricila. Pïën Kalaudio ömïö twërö
nï Eyuda öya gïnï ökö kï ï Roma. Cë Paulo
öcïdhö më lïmögï
3 ëka obedo bothgï. Ën onwongo obedo
atic këma calö gïn ëka otio kanya acël ködgï.
4 Ï ceng Cabït k'Eyuda kïbëc ën obedo larö
köp ï cinagoga më tëmö lökö thama k'Eyuda
ëka jö Girik.
5 Ï karë na Cila ëka Timoteo obino gïnï kï ï
Macedonia, Paulo ömïö karë mërë kïbëc më
tïtö köp k'Obanga nakun mïö caden both
Eyuda nï Yecu ënë onwongo obedo Meciya.
6 Ëntö ï karë n'Eyuda opyem gïnï kï Paulo
ëka öcakö yanyö ën, cë ën öcakö tëngö böng
kome nakun kobo bothgï nï, “Remowu
obed ï wiwu! An gira balna mörö ope.
Cakërë tin cïdh ködë anyim, an abino cïdhö
both Erok.”
7 Cë Paulo öya öcïdhö yo pacö k'ëcwö
mörö na nyïngë Tito Yucito, Arok na wörö
Obanga na ödë cwöcwök kï cinagoga.
8 Kiricipac, atëla na löö cinagoga ëka kï
jö më ödë kïbëc oyee gïnï Rwoth, cë jö na
pol më Korinti n'owinyo gïnï ën, oyee ëka
ebaticagï.
9 Ï nïnö mörö acël ï kiwor, Rwoth ötwak kï
Paulo ï anyuth ëka okobo nïnë nï, “Kür ibed
kï lworo, ëntö bed ka twak, kür ïlïng.
10 Pïën an atye kanya acël kodi, ëka ngat
mörö ope na bino tïmö gin mörö na rac ï
komi, pïën an atye kï jö na pol ï pacö ni.”
11 Cë Paulo obedo kunön mwaka acël
kï dwethe abicël, nakun pwonyogï kï köp
k'Obanga.
12 Ï karë na Galio obedo alöc më lobo
Akaya, Eyuda mökö öcökërë gïnï kanya acël
cë ömakö gïnï Paulo, ëka etero ën ï nyim
angöl-köp më apida.

13 Gïn okobo nï, “Ëcwö ni tye ka neeno jïï më wörö Obanga ï yoo na ba rwatërë kï cïkwa.”
14 Ëntö ï caa n'onwongo Paulo dong cwök twak, Galio okobo both Eyuda nï, “Winy unu Eyuda, ka onwongo koko ni ocung ï kom tïm mörö na rac onyo bal mörö na rac, onwongo bedo na bër an më winyo kokowu.
15 Ëntö kit na calö obedo peny na makö köp onyo nyïng mökö na dök ï kom cïk na mewu, un kikomwu ïnën unu kit më cobo. An ba abino bedo angöl-köp ï kom köp na calö koth manön.”
16 Së ën öryëmögï ökö kï ï nyim pido.
17 Ëka gïn kïbëc ölökërë ï kom Cocitene, atëla më cinagoga, së öcakö gïnï pwodo ën ï nyim pido. Ëntö Galio ba oketho cwinye ië.

Paulo ödök cen ï Antiokia më Ciria

18 Ëka kinge Paulo obedo ï Korinti pï karë mörö na nönök, së öwëkö utmego ëka ökwang kï mel më cïdhö ï lobo Ciria. Ën önywakö gïnï yoo kanya acël kï Piricila ëka Akwila. Na pod bara öcakö woth, Paulo ölyëlö wie kï ï Cenikeria, pïën onwongo okwongo kwong.
19 Ï karë na gïn othuno ï Epeco, Paulo öwëkö Piricila ëka Akwila kunön, ëntö ën öcïdhö ï cinagoga më larö köp kanya acël k'Eyuda.
20 Ï karë na gïn openyo ën nï obed bothgï pï karë mörö, ëntö ën obino ökwërö ökö.
21 Ëntö ï caa na ën tye ka yaa öcïkërë nï, “An abino dwogo cen bothwu ka Obanga ömïtö.” Së öcakö kwang kï mel nakun yaa kï ï Epeco.
22 Ï karë na mel othuno ï Cecaria, Paulo öcïdhö yo Jerucalem më motho jö n'oye Kiricito ëka öcakö dök cen yo Antiokia.
23 Kinge tero karë mörö ï Antiokia, Paulo ödök cen nakun wok kï ï Galatia ëka Perugia nakun jïngö cwiny ëlübkör Yecu.

Apolo opwonyo ï Epeco

24 Ï karë nön Ayuda mörö na nyïngë Apolo, n'obedo dhanö më Alegijandaria obino yo Epeco. Ën onwongo obedo ëcwö n'ökwanö rwök, na tye kï ngec na thuth ï kom Cöc na Leng.
25 Ën onwongo epwonyo ï yoo ka Rwoth, së obedo twak kï tëkö ëka opwonyo köp ï kom Yecu atïr kadï bed nï ën onwongo ngeo köp ï kom batica ka Jon këkën.
26 Ën öcakö twak kï tëk cwiny ï cinagoga. Ï karë na Piricila ëka Akwila owinyo gïnï köp na ën twakö, gïn ocwodo ën yo pacögï së ömïö ën önïang ï yoo k'Obanga na bër rwök.
27 Ï karë n'Apolo onwongo mïtö cïdhö yo lobo Akaya, utmego ödiö cwinye ëka öcöö gïnï waraga both ëlübkör Yecu ëk öjöl gïnï ën. Ï karë na ën othuno kunön, ën obino obedo më köny na thwönë both jö n'onwongo oye gïnï pï kïca k'Obanga.
28 Ën obino ölöö thama k'Eyuda atïr ï nyim lwak nakun nyutho kï ï kom Cöc na Leng nï Yecu onwongo obedo Meciya.

19

Paulo ï Epeco

1 Ï karë n'Apolo onwongo tye ï Korinti, Paulo owok ï yoo na tye ï dyere lobo ëka othuno ï Epeco. Ën onwongo ëlübkör Yecu mökö kunön
2 ëka openyogï nï, “Un yam inwongo unu Tipo Naleng ï karë na un iyee Kiricito?”
Gïn ögamö nï, “Pe, wan bara ewinyo nï Tipo Naleng thon tye.”
3 Së Paulo openyogï nï, “Koth batica mënë na un inwongo?”
Gïn ögamö nï, “Batica ka Jon.”
4 Paulo ögamö nï, “Batica ka Jon onwongo obedo batica më ngut. Ën okobo both jïï më yee ï kom ngat na tye ka bino kï körë, na manön ënë Yecu.”
5 Ï karë na gïn owinyo köp ni, së ebaticagï ï nyïng Rwoth Yecu.
6 Ï karë na Paulo oketho cïngë ï komgï, Tipo Naleng obino ï komgï së gïn öcakö twakö lëb na papath ëka dwaropïny.
7 Wel cwö kïbëc onwongo römö apar arïö.
8 Paulo ödönyö ï cinagoga ëka obedo twak kï tëk cwiny pï dwethe adek, nakun larö köp ëka ywaö thamagï ï kom ker k'Obanga.
9 Ëntö jö mökö na ba yee n'odhing öcakö gïnï twakö köp na reco ï kom yoo ka Kiricito ï nyim lwak, së Paulo öwëkögï ëka öcïdhö k'ëlübkör Yecu. Ën obedo ka larö köp ködgï nïnö kï nïnö ï öt kwan ka Tairana.

10 Man obedo tïmërë pï mwaka arïö, ëk
Eyuda ëka jö Girik kïbëc na bedo gïnï ï lobo
Acia owiny gïnï köp ka Rwoth.

Awope ka Cekewa

11 Obanga otio tango na döngö kï ï cïng
Paulo,
12 naka thon atame cïng onyo böng
n'ogudo ën, onwongo etero both etwoe cë
twogï cang ökö ëka tipo na reco thon yaa
wëkögï.
13 Eyuda mökö n'onwongo rimo pïny
nakun ryëmö gïnï tipo na reco kï ï kom jïï,
ötëmö gïnï tic kï nyïng Yecu më ryëmö cen kï
kom jö na cen ömakögï nakun kobo gïnï nï,
“An acïköwu ï nyïng Rwoth Yecu, na Paulo
pwonyo pïrë, më donyo yökö kï ï kome!”
14 Awope ka Cekewa abïrö, n'onwongo
obedo alamdhök na dit k'Eyuda, onwongo
thon tïmö gïnï nï kömanön.
15 Ëntö ï nïnö mörö acël tipo na rac ögamö
nïgï nï, “An angeo Yecu, ëka thon an angeo
Paulo, ëntö un ibedo unu jö mënë?”
16 Së ëcwö n'onwongo tipo na rac tye
ï kome opye ï komgï ëka ölöögï ökö. Ën
ölwënyö ködgï ëka ömïögï öngwëcö yökö kï ï
öt kotula nakun remo cwer kï ï komgï.
17 Ï karë na köp ni owinyere both Eyuda
ëka jö Girik na bedo gïnï ï Epeco, lworo
öcakö makögï rwök ëka nyïng Rwoth Yecu
ëwörö ï rwöm na malö.
18 Jö na pol n'oye obino gïnï nakun tuco
kanyalër tïm mökö na rac na gïn obedo ka
tïmö.
19 Jö na popol n'onwongo obedo gïnï ej-
wogi okelo gïnï bukegï më thyeth kanya
acël ëka ëwangögï ï nyim lwak. Ï karë na gïn
örïbö wel më buke, së enwongo römö wel
cïlïng na nyïng elip pyer abic.
20 Ï kit yoo ni, köp ka Rwoth ömëdërë ëka
ödöngö kï tëkö.
21 Kinge na köp ni kïbëc ötïmërë ökö,
Paulo omoko thama mërë më cïdhö yo
Jerucalem nakun wok kï ï Macedonia ëka
Akaya. Ën okobo nï, “Kinge na an abedo
kunön, an thon myero alïm Roma.”
22 Ën ooro Timoteo ëka Eracito, cwö arïö
n'onwongo könyö ën më tio tic ka Rwoth yo
Macedonia, nakun ën dong më bedo ï lobo
Acia pï karë mörö na nönök.

Arubaruba n'ötïmërë ï Epeco

23 Ï karë nön ayela na thwönë öcakërë ï
kom Yoo ka Kiricito.
24 Ëcwö mörö na nyïngë Demeterio
athedh ryal, ën thedho ryal yübö kï cal jwök
na dhakö na nyïngë Atemi cë kelo kï lïm na
thwönë both ëdïrü tic cïng.
25 Ën ocwodogï kanya acël kï jö nökënë na
tio koth tic acël nön cë okobo bothgï nï, “Un
cwö, ingeo unu nï lönyöwa yaa kï kom tic ni.
26 Kobedi dong un ïnënö ëka iwinyo unu
nï Paulo mörö ni tye ka neeno jïï ëka tye ka
mïö jö na pol rwenyo ökö kï ï Epeco kany
ëka rwök mërë ï lobo më Acia thükül. Ën tye
ka kobo nï obanga na dhanö öyübö ayüba
ba obedo obanga kikokome.
27 Pathï dökï cath këkën ënë tye na rac,
ëntö naka thon öt wörö obanga na pïrë tëk
më Atemi bino bedo gin mörö na köny mërë
ope, ëka obanga na dhakö n'ëwörö ï lobo
Acia ëka ï wi lobo thükül ebino kwanyö
dheo mërë ökö.”
28 Ï karë na gïn owinyo köp ni, akëmö
ömakögï ëka öcakö gïnï redo nï, “Atemi ka jö
Epeco dit rwök!”
29 Së arubaruba na thwönë örömö ï pacö
ökö. Jïï ömakö Gayo ëka Aricitako më Mace-
donia na yam wotho gïnï kï Paulo kanya
acël, ëka gïn kïbëc ömwömërë kï cwiny acël ï
öt tuko.
30 Paulo ömïtö dönyö ï kin lwak ëntö
ëlübkör Yecu öjükö ën ökö.
31 Edite mökö thon më lobo Acia,
nyikonei ka Paulo, ooro gïnï köp nï kür
ötëm më dönyö ï öt tuko.
32 Athuko obedo k'arubaruba, jö mökö
onwongo wöö gïnï ï kom gin acël, jö mökö
ï kom gin nökënë. Pol jïï ba ongeo gïnï thon
ngö n'onwongo gïn tye ïë kany nön.
33 Eyuda mökö othwaro gïnï Alegijanda
anyim ëka jö mökö kï kin lwak oredo gïnï
nakun ekobo nï ën okob ngö na tye ka
tïmërë. Alegijanda öjükögï kï cïngë nakun
mïtö pido mërë ï nyim jïï.
34 Ëntö ï karë na gïn önïang nï ën onwongo
obedo Ayuda, lwak kïbëc oredo kï dwön
acël pï caa na römö arïö nï, “Atemi ka jö
Epeco dit rwök!”
35 Kinge, karan më pacö öjükö lwak ëk
ölïng gïnï cë okobo nï, “Un jö më Epeco, nga

na ba ngeo kï wi lobo nï pacö më Epeco ënë gwökö öt wörö Atemi na dit rwök, ëka kï cal mërë na yam opodho kï wi polo?
36 Pï manön, kite na pyem mörö ope ï köp
ni, un dong myero ibed unu moth, kür ïtïm
unu gin mörö k'abünyë.
37 Un ikelo cwö ni kany, ba öyakö gïnï gin
mörö kï öt wörö jwök onyo yanyö obanga
onu na dhakö.
38 Ka cë Demeterio ëka ëdïrü tic cïng
ewodhe tye gïnï kï köp më adoth ï kom ngat
mörö, öt pido tye n'öyabërë ëka ëlöc thon
tye. Myero gïn oter ï pido.
39 Ka tye köp nökënë na un ïmïtö kelo,
manön myero etyeki ï athuko më cïk.
40 Kit na tye ködë, pëkö twërö podho ï
kom onu pï arubaruba n'ötïmërë tin. Pï köp
nön onu ba ëtwërö nyutho tyën köp mörö
më wöö n'ötïmërë."
41 Kinge na dong ötwakö köp ni, ën ökëthö
athuko ökö.

20

Paulo öcïdhö yo Macedonia ëka ï lobo Grecia

1 28Ï karë na dong wöö othum, Paulo
ocwodo ëlübkör Yecu bothe, kinge cükö
cwinygï ëka mothogï, cë öcïdhö yo Macedo-
nia.
2 Ën obedo ka woth ï lobo nön nakun cükö
cwiny jïï kï köp na pol, ëka kinge obino
othuno ï lobo Grecia
3 kanya ën obedo ïë pï dwethe adek. Ën
onwongo tye ka yübërë më kwang kï mel
më cïdhö yo Ciria. Ï karë na ën ongeo nï
Eyuda öyübö gïnï köp ï kome, cë Paulo ölökö
thama mërë më dök cen nakun wok kï ï
Macedonia.
4 Ën owotho kanya acël kï Copater wod
ka Piro më Berea, Aricitako ëka Cekondo
më Tecalonika, Gayo më Derube ëka Tim-
oteo, kanya acël kï Tukiko ëka Tropimo më
lobo Acia.
5 Jö ni öcïdhö anyim ëka öküröwa gïnï ï
Teroa.
6 Ëntö wan ëkwang kï ï Pilipi kinge Kwer
më Ogati na Thöbï ope ïë ëka kinge nïnö
abic ethuno bothgï ï Teroa, kanya wan
ebedo ïë pï nïnö abïrö.

Ecero Yutiko kï ï thöö

7 Ï nïnö më acël më cabït,* wan ëcökërë
kanya acël më poko ï ogati. Paulo obedo
twak kï jïï, pïën onwongo dong mïtö cïdhö
ökö kodiko mërë, cë ën obedo twak naka
dingwor.
8 Tara na pol onwongo tye ka lyël ï öt na
malö na wan ëcökërë ïë.
9 Na Paulo onwongo mëdërë amëda kï
twak, athïn awobi na nyïngë Yutiko on-
wongo obedo ï derica cë nïnö ömakö wangë
rwök ëka opodho pïny kï ï derica më öt më
adek na malö, cë etingo ën na dong öthöö.
10 Ëntö Paulo oidho pïny cë oryebere ï
kom awobi nön, ëka öthünö cë öcakö kobo
nï, "Kür ïpar unu, ën pod kwö."
11 Cë Paulo öïdhö ödök ï öt na malö, opoko
ï ogati ëka öcamö gïnï kanya acël. Paulo
ömëdërë kï twak naka pïny oru cë öcakö
cïdhö.
12 Jïï otero awobi nön na kwö yo pacö ëka
na cwinygï yom rwök.

Paulo örwatërë k'edong më Epeco

13 Wan ëcïdhö anyim kï mel cë ëkwang
naka ï Acco, kanya onwongo wan ebino më
kwanyö Paulo kï ïë. Ën onwongo öyübërë
më woth kï tyënë yo kunön.
14 Ï karë na ën oromo ködwa ï Acco,
ëkwanyö ën kï mel cë wan ëcïdhö ködë
kanya acël naka yo Mitilene.
15 Wan ëcakö kwang kï kunön ëka kodiko
mërë ethuno kany mörö n'opimere kï Kioc.
Kinge nïnö nön wan ëngölö naka yo cula
nam më Camoc ëka kinge nïnö acël wan
ethuno ï Mileto.
16 Paulo onwongo omoko thama mërë
më kwang kalö Epeco akala, ëk kür ëbal
caa ï lobo Acia, pïën onwongo mïtö cïdhö
pïöpïö ëk ka twërë ebed ï Jerucalem ï nïnö
më Pentekot.
17 Ëntö ï karë na wan ethuno ï Mileto,
Paulo ooro köp yo Epeco më cwodo edong
ka jö n'oye Kiricito ëk obin gïnï bothe.
18 Ï karë na gïn othuno, ën okobo nïgï
nï, "Un ingeo unu kite na an akwö ködë ï
kinwu, cakërë ï nïnö më acël na an abino
ködë ï lobo Acia.
19 An atio both Rwoth kï mwolo na dit
rwök ëka kï pii wanga, kadï bed onwongo

* **20:7** Nïnö më acël më cabït obedo ceng cabït kite n'Eyuda kwanö kï nïnö ködë.

atye ï atëmatëma na rac n'Eyuda öyübö gïnï ï koma.
20 Un ingeo nï an ba abedo kï lworo më tïtö niwu köp mörö na twërö könyöwu, ëntö
an apwonyowu ï kin lwak ëka ï öt kï öt.
21 An abedo kobo köp n'atïr both Eyuda
ëka both jö Girik nï myero ongut gïnï kï kom
bal cë ölökërë gïnï both Obanga ëka obed
gïnï kï yee ï kom Rwothwa Yecu.
22 "Kobedini dong an atye ka cïdhö yo
Jerucalem nakun abedo amabuc ka Tipo
Naleng, na ba angeo ngö na bino tïmërë ï
koma kï kunön.
23 Gin na an angeo këkën ënë nï Tipo
Naleng öcïka nï ï pacö kïbëc, buc ëka pëkö
tye ka kemo koma.
24 Ëntö kwöna anënö calö gin mörö na
köny mërë ope kï botha, thwara ka atio
ködë më tyeko tic na Rwoth Yecu ömïa—tic
më mïö caden më Emuth na Bër më kïca
k'Obanga.
25 "Kobedini dong an angeo nï ngat mörö
ope kï kin jö na an abedo tïtö köp më Ker
k'Obanga bothgï na dök bino nënöna.
26 Pï manön, an akobo bothwu tin nï, ka
kwö ka ngat mörö kï ï kinwu bino rwenyo,
remo mërë ope ï wia.
27 Pïën ba abedo kï lworo më tïtö niwu
gin na kïbëc n'Obanga mïtö nï inge unu.
28 Gwökërë unu kenwu ëka kï jö kïbëc na
Tipo Naleng okethowu më gwökögï. Bed
unu ëkwath ka jö k'Obanga n'oye Kiricito na
ën öwïlö kï remo ka Kiricito kikome.
29 Angeo nï, ka dong ayaa ökö, orudi na
ger bino bino ï kinwu ëka ba bino wëkö
rom.
30 Naka thon jö mökö kï kinwu bino gïnï
yaa më lökö köp n'atïr ökö ëk öywa ëlübkör
Yecu ï körgï.
31 Pï manön gwökërë unu! Po unu nï on-
wongo abedo coko ngat acëlacël kï ï kinwu
na ba alïng pï mwaka adek kiwor ëka ki-
ceng, nakun akok kï pii wanga.
32 "Kobedini dong an amïöwu ï cïng
Obanga ëka kï köp më kïca mërë na twërö
mïö ïdöngö unu, ëka bino mïöwu inwongo
gin na ën öyübö më mïö both jö kïbëc na ën
ölönyögï.
33 An ba abedo kï miti ï kom ryal, gol
onyo böngü ka ngat mörö.
34 Un kï komwu ingeo unu nï an an-
wongo gin na kïbëc na mïtërë botha ëka
both jö na an atio ködgï kï tic më cïnga.
35 Ï kom tic kïbëc na an dong atio,
anyutho niwu nï, kï tic na tëk myero ëköny
jö na görü, nakun epo ï kom köp na Rwoth
Yecu kï kome okobo nï: 'Gum na thwönë tye
ï mïö na löö gamö.' "
36 Ï karë na dong otyeko kobo köp nön, ën
orumo cöngë pïny ködgï kïbëc ëka ölëgö.
37 Gïn kïbëc okok kï pii wang-gï, nakun
thünö gïnï ngut Paulo ëka emotho ën kï
moth më mar.
38 Gin n'ocwero cwinygï rwök ënë köp na
ën okobo nï gïn ba dök bino nënö wangë. Cë
ökwangö gïnï ën ï mel.

21

Woth ka Paulo yo Jerucalem

1 Kinge na dong epokere ködgï, wan ëcakö
kwang kï mel atïr më cïdhö naka ï Koc.
Kodiko mërë wan ëcïdhö naka ï Rodec, ëka
ëya kï kunön ëcïdhö naka ï Patara.
2 Ï karë na wan enwongo mel na cïdhö
yo Poiniki, ëcakö dönyö ïë ëka ëmëdërë kï
wothwa.
3 Ï karë na wan ënënö cula nam më
Caiprac ewok kï kukwap mërë, ëka ëkwang
naka ï lobo Ciria. Wan ethuno ï Turo,
kanya myero ëkwany yëc ökö kï ï mel.
4 Ï karë na wan etye kunön enwongo
ëlübkör Yecu, ebedo bothgï pï nïnö abïrö.
Tipo Naleng ömïögï öjükö Paulo nï kür öcïdh
yo Jerucalem.
5 Ëntö ï karë na nïnöwa örömö më yaa,
wan edwogo ï mel. Ëlübkör Yecu kïbëc mëd
kï mon ëka ëthïnö owotho ködwa më yaa
kï ï pacö më cïdhö ï dhö nam ëka kï kunön
erumo cöngwa më lëga.
6 Kinge mothogï, wan ëcakö dönyö ï mel,
ëka gïn ödök cen yo pacö.
7 Wan ëmëdërë kï wothwa më yaa kï ï
Turo, cë ethuno ï Potolemai ëka emotho
utmego cë ebedo ködgï pï nïnö acël.
8 Kodiko mërë na wan eyaa, ëcïdhö
ethuno ï Cecaria ëka ebedo ï öt ka Pilipo atït
Emuth na Bër na yam ën ngat acël ï kin jö
abïrö.*

* **21:8** Dhanö acël ï kin jö abïrö n'onwongo ëyërö na calö aköny tic ï Jerucalem.

9 Ën onwongo tye k'anyira mërë angwën
na bara ënyömögï na gïn obedo edwarpïny.
10 Ï karë na wan ebedo kunön pï nïnö
mörö na popol, adwarpïny na nyïngë
Agabu obino n'öya kï ï Yudea.
11 Ën obino yo bothwa, së ökwanyö del më
wang pyër Paulo, otweo kï cïngë ëka tyënë
së okobo nï, “Tipo Naleng okobo nï, ‘Man
ënë kite n'Eyuda na tye ï Jerucalem bino
tweno won del ni ëka ebino mïö ën ï cïng
Erok.’ ”
12 Ï karë na wan ewinyo köp ni, wan
kanya acël kï jö na kunön ëkwaö Paulo nï,
“Kür öcïdh yo Jerucalem.”
13 Së Paulo ögamö nï, “Pïngö ikok ëka ïbalö
unu cwinya? An ayübara pathï pï tweco
këkën ëntö naka thon më thöö ï Jerucalem
pï nyïng Rwoth Yecu.”
14 Ï karë na ën ba oyeo thamawa, wan
ëcakö wëkö ën nakun ekobo nï, “Ëk gin na
Rwoth mïtö ocobere.”
15 Kinge nïnö nön gïnï, wan ëcakö yübërë
më cïdhö yo Jerucalem.
16 Ëlübkör Yecu mökö n'öya gïnï kï ï Ce-
caria owotho ködwa naka ï pacö ka Mu-
nacon, kanya myero wan ebed ïë. Ën on-
wongo obedo dhanö më Caiprac na yam
cön öcakö bedo alübkör Yecu.

Paulo othuno ï Jerucalem

17 Ï karë na wan ethuno ï Jerucalem,
utmego öjölöwa gïnï kï yom cwiny.
18 Kodiko mërë Paulo öcïdhö ködwa both
Yakobo, ëka edong kïbëc onwongo tye gïnï.
19 Kinge mothogï, së ën okobo bothgï
körë kï körë tic n'Obanga otio na pol ï dhö
tic mërë ï kin Erok.
20 Ï karë na gïn owinyo köp ni, gïn öpakö
Obanga. Së okobo gïnï both Paulo nï,
“Ömïnwa, in ïnën, Eyuda elip adi na dong
oye gïnï, ëka gïn kïbëc lübö cïk ka Muca
rwök.
21 Ënïangögï nï in ipwonyo Eyuda kïbëc
na bedo gïnï ï kin Erok nï ëk öwëk gïnï lübö
cïk ka Muca ökö, nakun ikobo nïgï nï kür
ölïr ëthïnögï onyo ölüb gïnï cïkwa.
22 Ngö na myero wan ëtïm? Gïn bino
winyo nï in ibino.
23 Së dong tïm gin na wan ekobo nini.
Wan etye kï cwö angwën kany na dong
okwongere gïnï ökö.
24 Woth kï jö nön ëka ilonyiri kanya acël
ködgï, së ïcül lïm na mïtërë, ëk ölyël gïnï
wigï ökö. Së jö kïbëc bino ngeeno nï köp
n'onwongo ebedo ka twakö ï komi obedo
twodo, ëntö in kikomi itye ka gwökö cïk.
25 Ëntö pï Erok n'oye, wan etyeko cöönö
waraga bothgï kï köp na wan emoko nï, kür
öcam gïnï cem n'ëtyërö both cal jwogi, kür
öcam gïnï remo, kür öcam gïnï ringo leeni
n'ëdëö adëa ëka ökwër gïnï tïm ölyang ökö.”
26 Kodiko mërë Paulo otero jö nön ëka
ölönyërë kanya acël ködgï. Së öcïdhö gïnï ï
öt k'Obanga më mïö ngec ï kom nïnö dwe
na nïnö më lönyërë bino jik ïë ëka mïc ebino
mïö pï ngat acëlacël.

Ëmakö Paulo

27 Ï karë na nïnö abïrö më lönyërëgï dong
cwök thum, Eyuda mökö n'öya gïnï kï ï lobo
Acia önënö gïnï Paulo kï ï öt k'Obanga. Gïn
orubo lwak kïbëc ëka ömakö gïnï ën,
28 nakun redo gïnï na tëk nï, “Un jö më
Icarael, könywa unu! Man ënë ëcwö na tye
ka pwonyo jïi na rac ï kabedo kïbëc, ï kom
jö na mëwa, cïk na mëwa, naka kabedo ni.
Ëka na dong löö kïbëc ën okelo jö Girik ï öt
k'Obanga, së öpyëdö kabedo na leng ni.”
29 Gïn okobo nï köman pïën gïn onwongo
önënö Tropimo n'obedo dhanö më Epeco
na tye kanya acël kï Paulo ï pacö, ëka
öthamö nï onyo Paulo ënë okelo ën ï öt
k'Obanga.
30 Ï pacö kïbëc orubere ëka jïï obino gïnï kï
ngwëc kanya acël ëka ëmakö Paulo së öywaö
gïnï ën kï ï öt k'Obanga, cücüth oloro gïnï
dholokek ökö.
31 Na gïn dong onwongo mïtö neko ën,
köp othuno both adit acikari nï pacö më
Jerucalem kïbëc onwongo tye ka rubere.
32 Ën öcakö kwanyö edite cücüth ëka
acikari së öngwëcö ködgï yo both lwak. Ï
karë na lwak önënö gïnï adit ëka acikari
mërë, gïn öwëkö pwodo Paulo ökö.
33 Adit acikari obino ëka ömakö ën, së
ömïö twërö nï etwe ën kï jëgëlë arïö. Së
openyo lwak nï, “Nga ënön, ëka öbalö ngö?”
34 Jö mökö kï kin lwak oredo gïnï nakun
köpgï ba rwatërë, jö nökënë kobo man ëka
jö nökënë kobo gin na path. Kinge n'adit
acikari ba önïang ï kom köp kikome pï wöö

n'obedo na thwönë, ömïö twërö nï ëk eter Paulo ï laï.
35 Ï karë na Paulo othuno më ïdhö malö,
gero ka lwak ömëdërë rwök naka acikari
otingo ën atinga ï wi baagï.
36 Lwak n'obedo ka lübögï ömëdërë gïnï kï
wöö nakun redo gïnï nï, "Nek ën ökö!"

Paulo opido ï nyim lwak

37 Ï karë n'onwongo acikari dong cwök
dönyö kï Paulo ï laï, Paulo openyo adit
acikari nï, "Atwërö twak kodi?"
Ën ögamö nï, "In ingeo lëb Girik?
38 Pathï in ënë dhanö më Ejip na yam
öcakö jëm ëka otero enek elip angwën yökö
ï thim?"
39 Paulo ögamö nï, "An abedo Ayuda,
dhanö më Taruco ï lobo Cilicia, anywölï më
pacö na pïrë tëk rwök. Öma! Akwai ïmïa
atwak kï lwak."
40 Adit acikari oyeo ëka Paulo öcakö cung
malö cë öjükö lwak kï cïngë. Ï karë na gïn
kïbëc dong ölïng, ën öcakö twak ködgï ï lëb
Iburu.

22

1 "Utmegona ëka jö ka bebena, winy unu
pido na an akelo bothwu."
2 Ï karë na gïn owinyo ka ën tye ka twak
ködgï ï lëb Iburu, gïn öcakö lïng moth.
Cë Paulo okobo nï,
3 "An abedo Ayuda, ënywöla ï Taruco na
tye ï Cilicia, ëntö adöngö ï pacö ni, ap-
wonyna obedo Gamaliel. An epwonya
rwök ï kom cïk ka kwaröwa. An abedo kï
cwiny më wörö Obanga kite na un thon itye
unu ködë tin.
4 An abedo yelo ëlübkör Yoo ni naka in-
ekogï, ëka tweo cwö kï mon ï buc.
5 Alamdhök na Dit ëka jö kïbëc na bedo
ï öd okiko obedo gïnï caden-na. An thon
agamö waraga kï bothgï më cïdhö yo both
utmegogï na tye ï Damaciko, ëka acïdhö yo
kunön më kelo jö ni na calö emabuc yo
Jerucalem ëk ëmïïgï pwod.

Paulo okobo kite na ën ëlökërë ködë

6 "Ï karë na an atye ka woth, na dong
acwök kï Damaciko na caa abicël më ki-
ceng dong cwök römö, tar na ryëny rwök
öya kï wi polo athura ëka ömënya ögüra
dyere.
7 An apodho pïny ï ngöm ëka awinyo
dwön mörö na kobo nï, 'Caulo! Caulo!
Pïngö itye ka yelona?'
8 "An agamö nï, 'In ïnga, Rwoth?'
"Ën ögamö nï, 'An Yecu më Najaret, na in
itye ka yelo.'
9 Ewodha önënö gïnï tar ëntö ba önïang
gïnï dwön ngat n'onwongo tye ka twak
köda.
10 "Cë an agamö nï, 'Rwoth ngö na myero
atïm?'
"Rwoth okobo nï, 'Yaa malö ëka ïcïdh yo
Damaciko. Ebino kobo nini gin na kïbëc
n'ëmïö nï ëk ïtïm kï kunön.'
11 Ewodha öpëa kï cïnga yo Damaciko
pïën ryëny ka tar onwongo oneko wanga
ökö.
12 "Ëcwö mörö na nyïngë Anania obino
më nënöna. Ën onwongo obedo dhanö na
wörö Obanga nakun lübö cïk ka Muca kïbëc
ëka dhanö n'Eyuda kïbëc na bedo kunön
wörö.
13 Ën obino ocung ï ngeta ëka okobo nï,
'Ömëra Caulo, ëk wangi öyabërë!' Ëka ï caa
nön cücüth wanga öyabërë cë anënö ën.
14 "Cë ën okobo nï, 'Obanga ka kwere onu
oyeri ëk inge ngö na ën mïtö, ïnën Ngat na
Kite Atïr ëka iwiny köp na ën twakö.
15 In ibino bedo acaden mërë both jö
kïbëc ï kom ngö na in ïnënö ëka iwinyo.
16 Kobedi dong ngö na in itye ka kürö?
Yaa malö, ëk ebatica in ëka ëlwök balni
nakun icwodo nyïng Rwoth.'
17 "Ï karë na an adök yo Jerucalem ëka
onwongo atye ï lëga ï öt k'Obanga, acakö
nënö anyuth
18 ëka anënö Rwoth ka tye ka twak na
kobo nïna nï, 'Yaa ökö pïöpïö ïwëk Jeru-
calem, pïën gïn ba bino yeo köp më caden-
ni na in itye ka kobo ï koma.'
19 "An agamö nï, 'Rwoth, jö ni ngeo gïnï
nï an abedo ka woth ï cinagoga kïbëc më
pwodo jö n'oye ï komi ëka më terogï ï buc.
20 Ëka ï karë n'eneko acaden-ni Citip-
wano, an onwongo acung kunön nakun
acwakö ngö n'ötïmërë ëka agwökö naka
thon böng ka jö n'onwongo tye ka neko ën.'
21 "Cë Rwoth okobo nïna nï, 'Apë, an
abino oroni yo kanya bor both Erok.' "

Paulo ëka adit acikari më Roma

22 Lwak obedo ka winyo Paulo naka ën okobo köp ni. Cë gïn öcakö redo kï dwön na malö nï, “Nek unu ën ökö! Ën ba opore më bedo na kwö ï lobo!”
23 Na gïn onwongo tye ka wöö nakun bolo böng-gï ëka ëkïrö apua malö,
24 adit acikari ömïö twërö nï ëk eter Paulo ï laï. Ën öcïkö nï ëk epwod kï del ëka epeny ën pïngö jïï onwongo tye ka wöö ï kome nï kömanön.
25 Ï karë na gïn otweo Paulo ëk epwod kï del, ën okobo both adit acikari n'ocung kany nön nï, “Cïk yeo nï epwod ngat mörö n'obedo dhanö më Roma na bara ëngölö köp ölöö ën?”
26 Ï karë n'adit acikari owinyo köp ni, ën öcïdhö okobo both adit acikari nökënë. Ën openyo nï, “Ngö na in ibino tïmö? Ëcwö ni obedo dhanö më Roma.”
27 Adit acikari öcïdhö both Paulo ëka openyo nï, “Kob nïna, in ibedo dhanö më Roma?”
Ën ögamö nï, “Eyo, an abedo.”
28 Cë adit acikari okobo nï, “An acülö wel na thwönë rwök më bedo dhanö më Roma.”
Ëntö Paulo ögamö nï, “An ënywöla anywöla ïë.”
29 Jö n'onwongo öyübërë më penyo ën ojer gïnï cen cücüth. Adit acikari thon obedo kï lworo ï karë na ën önïang nï Paulo na ën etweo obedo dhanö më Roma.

Paulo ï nyim athuko më öd okiko k'edong

30 Kodiko mërë, kite n'adit acikari onwongo mïtö nïang ï tyën köp kikokome n'ömïö Eyuda odotho gïnï Paulo, ën ögönyö Paulo cë öcïkö nï ëk edite ëlamdhök ëka athuko më öd okiko k'edong këbëc ögürë gïnï. Cë ën okelo Paulo ëka ömïö ocung ï nyimgï.

23

1 Paulo öcïkö wangë ï kom athuko më öd okiko k'edong n'öcökërë gïnï cë okobo nï, “Utmegona, an abedo kwö na cwinya bër ï nyim Obanga naka tin.”
2 Alamdhök na dit na nyïngë Anania ömïö twërö both jö n'ocung ï nget Paulo ëk odhong gïnï dhögë.
3 Cë Paulo okobo nïnë nï, “Obanga thon bino dhongoni, in kor öt n'epuo na tar! In ibedo kany nön më ngölö köp nïna na lübërë kï cïk, nakun in kikomi ïtürö cïk më mïö twërö nï myero edhonga!”
4 Jö n'onwongo ocung gïnï ï nget Paulo okobo nï, “In ba ïparö më yanyö Alamdhök na Dit k'Obanga?”
5 Paulo ögamö nï, “Utmegona, an ba angeo nï ën obedo Alamdhök na Dit, pïën ëcöö nï, ‘Kür ïtwak gin mörö na rac ï kom alöc na löö jö na megi.’ ”
6 Ëntö ka Paulo önïang nï jö mökö kï kingï obedo Ecadukayo ëka jö nökënë obedo gïnï Eparicayo, cë ën oredo kï ï athuko më öd okiko k'edong nï, “Utmegona, an abedo Aparicayo, wod k'Aparicayo. An acung kany më tëmöna kï pido pïën atye kï gen ï kom cer ka jö n'öthöö.”
7 Ï karë na ën okobo köp ni, apokapoka öcakërë ï kin Eparicayo k'Ecadukayo ëka athuko opokere ökö.
8 Pïën Ecadukayo kobo gïnï nï cer mörö ope ëka emalaika onyo tipo gïnï thon ope ëntö Eparicayo yee gïnï ï komgï këbëc.
9 Cë wöö obedo na thwönë rwök ëka epwonye mökö më cïk n'onwongo obedo gïnï Eparicayo öya malö cë opyem gïnï na kobo nï, “Wan ba enwongo gin mörö na rac ï kom dhanö ni, cë ka tipo onyo malaika ënë ötwak ködë?”
10 Pyem ömëdërë rwök naka adit acikari onwongo dong lwor nï gïn römö yëyëcö Paulo na thïthïnö. Ën ömïö twërö both acikari më cïdhö yo pïny bothgï ëk ökwany gïnï Paulo ökö kï bothgï kï tëkö ëka ekel ën ï laï.
11 Kodiko mërë ï kiwor, Rwoth ocung ï nget Paulo cë okobo nï, “Dïï cwinyi! Kite na in ïmïö caden ï koma ï Jerucalem, cë myero in thon ïmïï caden ï Roma.”

Yüb më neko Paulo

12 Na dong pïny oru, Eyuda mökö öyübö gïnï köp kanya acël nakun kwongere gïnï nï gïn ba ebino cem onyo madhö gin mörö naka ka wang eneko gïnï Paulo.
13 Jö n'öyübö gïnï köp ni welgï onwongo kadhö pyer angwën.
14 Gïn öcïdhö okobo both ëlamdhök na dito ëka edong nï, “Wan etyeko kwongere na tëk nï ba ebino camö onyo madhö gin mörö naka ka wan eneko Paulo.

15 Pï manön un kanya acël k'athuko më öd okiko k'edong myero iter unu köp both adit acikari ëk okel ën ï nyimwu na calö pod ibino unu mëdërë më rangö köp mërë na bër. Wan ëyübërë ökö më neko ën na bara ën othuno na cwök kany."

16 Ëntö ï karë n'okeo ka Paulo owinyo köp n'ëyübö ni, ën öcïdhö ï laï cë okobo nï Paulo.

17 Cë Paulo ocwodo adit acikari acël ëka okobo nïnë nï, "Ter athïn awobi ni both adit acikari na löowu, ën tye kï köp mörö na ën mïtö kobo nïnë."

18 Ëka ën otero awobi ni both adit acikari na löögï.

Adit acikari okobo nï, "Paulo n'obedo amabuc ocwoda cë ökwa nï ëk akel awobi ni bothi pïën ën tye kï köp mörö na ën mïtö kobo nini."

19 Adit acikari na löögï ömakö cïng athïn awobi ni cë otero ën thenge ëka openyo nï, "Ngö na in ïmïtö kobo nïna?"

20 Ën okobo nï, "Eyuda mökö oyere gïnï dong më penyoni ëk ikel Paulo diki ï nyim athuko më öd okiko k'edong, na calö gïn pod ebino mëdërë më rangö köp mërë na bër.

21 Ëntö in kür iyee nïgï pïën tye jö na kadhö pyer angwën kï kin-gï na tye ka kürö ën ï yoo. Gïn okwongere ökö nï ba ebino camö onyo madhö gin mörö naka ka wang n'eneko gïnï Paulo. Gïn dong öyübërë ökö kobedini, tye gïnï ka kürö ngö na in ibino kobo ï kwacgï."

22 Adit acikari na löögï ömïö athïn awobi ni öcïdhö nakun cïkö ën nï, "Kür ikob both ngat mörö nï in ikobo köp ni botha."

Ëköbö Paulo both Pilice

23 Cë adit acikari na löögï ocwodo edite wi acikari arïö ëka okobo nïgï nï, "Yüb unu acikari mia arïö, wegi angole pyer abïrö ëka wegi töng mia arïö ëk öcïdh gïnï yo Cecaria caa adek më kiwor.

24 Yüb unu thon angole nï Paulo öngwëc ködë ëk ethun ködë na bër both adit Pilice."

25 Cë adit acikari na löögï öcöö waraga köman:

26 An Kalaudio Liciac amothi in adit Pilice.

27 Ëcwö ni Eyuda ënë ömakö ëka onwongo dong cwök neko gïnï, ëntö an acïdhö bothgï k'acikarina cë alarö ën kï ï cïng-gï, pïën onwongo anïang nï ën obedo dhanö më Roma.

28 An onwongo amïtö ngeno ngö na gïn odotho ën ïë, cë akelo ën ï nyim athuko më öd okiko k'edong-gï.

29 An anwongo nï edotho ën k'adoth na makö cïkgï, ëntö köp mörö onwongo ope na römö mïö ëngölö nïnë thöö onyo tweno ën ï buc.

30 Ï karë n'ënïanga nï gïn öyübö köp më neko ëcwö ni, an abünyö oro ën ökö bothi cücüth. An thon acïkö jö n'odotho ën më mïöni adothgï na gïn odotho kï ën ködë.

31 Cë acikari owotho gïnï kï Paulo ï kiwor naka etero ën yo Antipatiric kite n'ëcïkögï ködë.

32 Kodiko na pïny dong oru, gïn öcakö dök yo laï ëka ëwëkö wegi angole më woth ködë.

33 Ï karë na wegi angole othuno gïnï ï Cecaria, gïn ömïö waraga both adit Pilice ëka ömïö gïnï Paulo thon bothe.

34 Adit Pilice ökwanö waraga cë openyo Paulo lobo na ën öya kï ïë. Ï karë na ën önïang nï Paulo öya kï ï Cilicia,

35 cë ën okobo nï, "An abino winyo pidoni ka jö n'odothi obino gïnï kany." Ëka ën dong ömïö twërö nï myero ëgwök Paulo ï laï na yam Erode ögërö.

24

Paulo ï nyim Pilice

1 Kinge nïnö abic alamdhök na dit na nyïngë Anania obino k'edong k'Eyuda ëka apid-köp mörö na nyïngë Terutulo, më mïö adothgï ï kom Paulo ï nyim adit Pilice.

2 Ï karë n'ecwodo Paulo, Terutulo öcakö dotho ën ï nyim Pilice nakun kobo nï, "Wan ebedo kï kuc pï karë na lac ï thë löc na megi ëka neno na megi okelo nïwa alökalöka na pol ï lobo ni.

3 Ï kabedo këbëc ëka kï kit yodhi na papath, adwong Pilice, wan ïwa yom ï komi rwök.

4 Ëntö na bara atero na bor rwök, akwai ëk ibed kï kïca më winyo köpwa na cecek.

5 "Wan enwongo nï dhanö ni obedo ngat na kelo ayela. Ën obedo kelo arubaruba ï kin Eyuda na tye ï lobo thükül. Ën thon obedo atëla wi dul jö më Najaret,

6 ëka ën thon ötëmö pyëdö naka öt k'Obanga, cë wan ëmakö ën ökö.
7 Ëntö adit acikari na nyïngë Liciac obino bothwa kï gero na thwönë rwök cë ökwanyö ën ökö kï ï cïngwa.*
8 In ïtwërö nwongo köp na tïr më adothwa ka in kikomi ipenyo ën."
9 Eyuda örïbërë gïnï ï kom adoth nön ëka omoko gïnï nï köp ni kïbëc tye atïr.
10 Ï karë n'adit Pilice öcïmö Paulo nï ëk ötwakï, ën ödök ïë nï, "Adwong, angeo nï ibedo angöl-köp më rok ni pï mwaka na pol cë an cwinya yom më pido ï nyimi.
11 In ïtwërö nwongo pïöpïö nï an pod athuno ï Jerucalem na nïnö apar arïö bara opoth më cïdhö wörö Obanga.
12 Jö n'odotha ba onwongo gïnï nï an atye ka pyem kï ngat mörö ï öt k'Obanga onyo rubo lwak ï cinagoga kïbëc onyo kany mörö nökënë kï ï pacö.
13 Ëka gïn ba twërö moko bothi köp më adoth na gïn kobedini tye ka kobo ï koma.
14 Ëntö an aye nï an awörö Obanga ka kwere onu na calö alüb kör Yoo, na gïn cwodo nï obedo dul mörö. An aye ï kom gin na kïbëc n'ëcöö ï cïk ka Muca ëka më k'edwarpïny,
15 ëka an thon atye kï gen ï kom Obanga, na gïn kikomgï thon yeo gïnï nï cer ka jö na kitegï atïr ëka kï jö na kitegï ba tye atïr bino bedo tye.
16 Pï manön ömïö an ï karë kïbëc atëmö më bedo na cwinya leng ï nyim Obanga ëka dhanö.
17 "Kinge mwaka na pol, an abino acïdhö yo Jerucalem më tero mïc both jö na mëga n'obedo gïnï ëcan ëka më mïö tyër both Obanga.
18 Ï karë na an atio tic ni, gïn onwonga ï dyekal öt k'Obanga na dong atyeko lönyërë. Lwak onwongo ope ï ngeta ëka ayela mörö thon ope.
19 Ëntö Eyuda mökö n'öya gïnï kï ï lobo Acia, n'onwongo myero obed gïnï ï nyimi kany ëka okel gïnï adoth, ka gïn tye kï köp mörö ï koma.
20 Onyo jö ni na dong tye gïnï kany öcak kobo gïnï bal na rac na gïn onwongo ï koma ï karë na an acung ï nyim athuko më öd okiko k'edong,
21 kono ka köp acël ni këkën, na an akok ïë ï karë na an acung ï nyimgï, köp na makö cer ka jö n'öthöö ënë ömïö an tin acung ï nyimi më ngölö köp ï koma."
22 Cë Pilice n'onwongo tye kï ngec n'örömö ï kom Yoo ka Rwoth, öjükö pido më mëdërë anyim ëka okobo nï, "An abino ngölö köpni ka Liciac adit acikari obino."
23 Ën ömïö twërö both adit acikari më gwökö Paulo ï buc ëntö më mïö ën bedo abonge ayela mörö ëka oyeo nï nyikonei mërë më mïö köny na mïtërë bothe.

Paulo ï nyim Pilice ëka Drucila

24 Kinge karë mörö n'opoth, Pilice obino kï dhakö mërë Drucila n'onwongo obedo Ayuda. Ën ocwodo Paulo ëka obedo ka winyo ka ën twak ï kom yee ï Kiricito Yecu.
25 Ï karë na Paulo tye ka twakö köp ï kom kite atïr, gwökërë kën ëka ngölö-köp na tye ka bino, lworo öcakö makö Pilice ëka okobo nï, "Manön örömö pï caa ni! In ïtwërö cïdhö. Ka dök anwongo karë cë abino cwodoni."
26 Ï caa nön thon ën obedo kï gen nï Paulo twërö mïö ën lïm mörö, pï manön ën obedo ka cwodo Paulo jwijwi ëka twak ködë.
27 Kinge na mwaka arïö opoth, Poricio Pecito oleo ka tyën Pilice. Ëntö Pilice öwëkö Paulo ï buc pïën ën onwongo mïtö nï Eyuda öpwö ën.

25

Paulo ï nyim Pecito

1 Ï karë na Pecito obino ï lobo n'ëmïö nï ën ölöö, kinge nïnö adek ën öya kï ï Cecaria öcïdhö yo Jerucalem.
2 Cë ëlamdhök na dito ëka ëtëla k'Eyuda öcïdhö gïnï bothe ëka okelo gïnï adothgï ï kom Paulo.
3 Gïn ökwaö Pecito nï ëk ötïm nïgï bër ëk ëköb Paulo ökö pïöpïö yo Jerucalem, pïën gïn onwongo öyübërë më kürö ën ï wanga yoo ëk enek ökö.
4 Pecito ögamö nï, "Etye ka gwökö Paulo ï Cecaria, ëka an kikoma thon acwök cïdhö yo kunön.

* **24:7** Baibul nökënë ba ketho tyeng ni.

5 Ëk jö mökö kï ï kin ëtëlawu obin owoth gïnï köda ëk oketh adothgï ï kome kï kunön ka ën ötïmö gin mörö na rac."
6 Kinge tyeko nïnö aboro onyo apar ködgï, ën ödök cen yo Cecaria, kodiko mërë ën obedo pïny ï öt pido ëka ömïö twërö nï ëk ekel Paulo ï nyime.
7 Ï karë na Paulo othuno, Eyuda n'öya gïnï kï ï Jerucalem ocung n'ögürö gïnï ën dyere k'adoth na pol ï kome, na gïn ba römö moko nï adoth nön tye atïr.
8 Së Paulo öcakö pido mërë nï, "An ba abalö gin mörö ï kom cïk k'Eyuda, onyo ï kom öt k'Obanga, onyo ï kom Cija."
9 Ëntö Pecito onwongo mïtö yomo cwiny Eyuda së openyo Paulo nï, "In ïrömö cïdhö yo Jerucalem ëk acïdh angöl köp ï kom adoth ni kï kunön?"
10 Paulo ögamö nï, "An dong acung ökö ï nyim pido ka Cija, kanya myero ëngöl köpna ïë. An ba abalö gin mörö ï kom Eyuda, kite na in kikomi thon ingeo na bër.
11 Ka an abalö bal mörö na römö ngölö nïna thöö, an ba akwërö më thöö. Ëntö ka adoth n'Eyuda ni oketho gïnï ï koma obedo köp twodo, ngat mörö ope kï twërö më mïöna ï cïng-gï. Adwökö kokona both Cija!"
12 Kinge na dong Pecito otyeko larö köp kanya acël k'ëmïï thama mërë, ën ögamö nï, "In ikok më pido ï nyim Cija, ibino cïdhö yo both Cija!"

Paulo ï nyim Agiripa ëka Berinice

13 Kinge nïnö na nönök, rwoth Agiripa ëka Berinice othuno gïnï ï Cecaria më jölö Pecito.
14 Kite n'onwongo gïn bino tero nïnö na pol kunön, Pecito önywakö köp ka Paulo gïn kï rwoth nakun kobo nï, "Ëcwö mörö tye kany na Pilice obino öwëkö na calö amabuc.
15 Ï karë na an acïdhö yo Jerucalem, ëlamdhök na dito ëka edong k'Eyuda okelo gïnï adoth ï kome, ëka openya gïnï më ngölö nïnë thöö."
16 An akobo nïgï nï, "Ba obedo cïk ka jö më Roma më mïö ngat mörö ï cïng jö n'odotho ën, na bara ëmïö ën karë më cung ködgï ï pido, ëk ën opid pido mërë ködgï pï gin n'edotho ën ïë.
17 Ï karë na gïn obino köda kany, an ba agalara k'adoth, ëntö kodiko mërë abedo pïny ï öt pido së amïö twërö nï ëk ekel ën.
18 Ëntö ï karë na jö n'odotho ën öya malö më twak, gïn ba odotho ën ï kom bal mörö n'onwongo an atye ka thamö.
19 Ëntö obedo gïnï larö köp ï kom dinigï ëka ï kom ngat mörö na nyïngë Yecu na yam öthöö na Paulo kobo nï kwö.
20 Rangö kör köp nön ölöa ökö, ömïö apenyo ka ën römö cïdhö yo Jerucalem ëk ëcïdh ëngöl köp më adoth ni kï kunön.
21 Ëntö ï karë na Paulo okok nï ëk Alöc na Dit ënë obin öngöl köp mërë, së amïö twërö nï myero ëgwök ën ï buc naka ebin eter yo both Cija."
22 Së Agiripa okobo both Pecito nï, "An kikoma amïtö winyo köp ka dhanö ni."
Pecito ögamö nï, "Diki kodiko ibino winyo."

Paulo ï nyim Agiripa

23 Kodiko mërë Agiripa gïn kï Berinice obino gïnï kï thwön dheo ëka ödönyö gïnï ï öt më ngölö-köp kanya acël k'edite acikari më rwöm na malö ëka ëtëla më kin pacö. Kï twërö ka Pecito, ekelo Paulo.
24 Së Pecito okobo nï, "Rwoth Agiripa ëka kï jö kïbëc na tye ködwa kany, nën unu dhanö ni! Eyuda kïbëc öbakö gïnï dhögï botha ï Jerucalem ëka ï Cecaria kany, na wöö gïnï nï ën ba opore më kwö.
25 An ba anwongo nï ötïmö gin mörö na römö ngölö nïnë thöö, ëntö kite na ën okok pï Alöc na Dit, an thon amoko më tero ën yo Roma.
26 Ëntö an ape kï gin mörö na myero acöö ï kome both Alöc na Dit më Roma. Pï manön akelo ën ï nyimwu kïbëc, së rwök mërë ï nyimi in rwoth Agiripa ëk ka onu epenyo ën, anwong gin mörö më acöa.
27 Pïën anënö nï köny mërë ope më tero amabuc mörö ka ba enyutho köp mörö më adoth ï kome."

26

Pido ka Paulo ï nyim Agiripa

1 Së Agiripa okobo both Paulo nï, "In itye kï twërö më twak piri keni." Së Paulo otingo cïngë ëka öcakö pido mërë nakun kobo nï,

2 “Rwoth Agiripa, an tin atye kï gum më
cung ï nyimi më gamö adoth kïbëc n'Eyuda
odotha gïnï ïë,
3 pïën an angeo nï in ingeo na bër kite më
thëkwarö k'Eyuda ëka kï köp mökö na gïn
larö ï kin-gï. Pï manön, an dong akwai ëk
ïdïï cwinyi iwiny köpna.
4 “Eyuda kïbëc ngeo gïnï kite na an akwö
ködë cakërë ï karë na pod abedo athïn,
anaka ï acaki më kwöna ï lobona kikome
ëka thon ï Jerucalem.
5 Gïn öcakö ngenona pï karë na lac ëka gïn
twërö moko caden ka mïtö gïnï, gïn ngeo
nï an onwongo abedo Aparicayo, nakun
alübö dul më diniwa na cïk mërë tëk rwök.
6 Ëka kobedi dong pï gen-na ï kom gin
n'Obanga öcïkö both jö ka kwere onu, ënë
ömïö etye ka pidona tin.
7 Man ënë cïkërë na kaka onu apar arïö
tye gïnï kï gen më nënö nï ocobere kite
na gïn bino tic n'Obanga kï cwinygï kïbëc
kiceng ëka kiwor. Rwoth Agiripa, obedo pï
gen ni ënë ömïö Eyuda tye ka dothona.
8 Pïngö jö mökö kï kinwu ba yee nï
Obanga twërö cero jö n'öthöö?
9 “An kikoma athamö nï myero atïm gin
na kïbëc n'onwongo twërë më jëm ï kom
nyïng Yecu më Najaret.
10 Man ënë ngö na an abino atïmö ï Jeru-
calem. An atweo jö k'Obanga na leng na
pol ï buc nakun atio kï twërö na an an-
wongo kï both ëlamdhök na dito ëka ï karë
n'enekogï, an abolo kwir nï myero ëngöl
nïgï thöö.
11 Pï karë na pol an amïö epwodogï ï cin-
agoga kïbëc nakun adïögï më yanyö nyïng
Yecu. An onwongo ager ï komgï ëka thon
acïdhö ï peci k'erok më yelogï.

Paulo ötwakö köp më lökërë mërë

12 “Ï nïnö mörö an onwongo atye ka cïdhö
yo Damaciko kï twërö ëka kï or k'ëlamdhök
na dito.
13 Na dong caa abicël cwök römö, Ad-
wong, ï caa n'onwongo an atye ï wanga
yoo, an anënö tar n'öya kï ï polo, n'aryëny
löö ceng ökö, öryëny öcarö komwa kanya
acël kï jö na an awotho ködgï.
14 Wan kïbëc epodho pïny, ëka awinyo
dwön mörö na kobo nïna ï lëb Iburu nï,
‘Caulo, Caulo, pïngö itye ka yelona? Bedo
na tëk nini më gwëënö lëb dïnö.’
15 “Së an apenyo nï, ‘In ïnga Rwoth?’
“Ën ögamö nï, ‘An Yecu na in itye ka yelo.
16 Kobedi yaa malö ëka icung. An anen
bothi më yëröni më bedo aticna ëka më
bedo acaden ï kom gin na in ïnënö kï botha
ëka gin na an abino nyutho bothi ï karë më
anyim.
17 An abino laröni kï both jöwu ëka kï both
Erok. An aori yo bothgï
18 më yabö wang-gï ëka lökögï kï ï cöl pïny
yo tar, ëka kï kom tëkö ka Catan yo both
Obanga, ëk obin onwong gïnï kïca ï kom bal
ëka onwong gïnï kabedo ï kin jö n'Obanga
ölönyögï pï yee ï koma.’

Caden ka Paulo both Eyuda ëka Erok

19 “Së dong rwoth Agiripa, an ba abino
akwërö gin anyutha n'öya kï ï polo.
20 An atïtö köp më acaki both jö na tye
ï Damaciko ëka thon both jö na tye ï Jeru-
calem naka kï jö kïbëc na tye ï Yudea ëka
thon both Erok nï jö kïbëc myero ongut gïnï
kï kom balgï ëka ölökërë gïnï both Obanga
ëk onyuth gïnï atïr nï gïn dong ëlökërë kï
tïmö tic na bëcö na gïn tio.
21 Pï köp ni ënë ömïö Eyuda mökö obino
ömaka gïnï kï ï öt k'Obanga ëka ötëmö gïnï
më nekona.
22 Ëntö Obanga ögwöka naka tin, ëka
an acung kany më mïö caden cakërë kï
both jö na thïnö naka both jö na dito.
An ba apwonyo gin mörö na path kï
köp n'edwarpïny ëka Muca okobo nï bino
tïmërë—
23 Meciya myero ölïm can ëka ën bino
cakö cer kï kin jö n'öthöö, ën bino kelo tar
k'Obanga both Eyuda ëka both Erok.”

Paulo ötëmö ywanö thama k'Agiripa ëk oye Yecu

24 Ï karë na Paulo tye ka mëdërë kï
pido mërë, Pecito oredo kï dwön na malö
nï, “Paulo, in ipo, kwan rwök ömïö ïdökö
apoa.”
25 Ëntö Paulo ögamö nï, “Adwong Pecito
an ba apo, gin na an atwakö tye atïr ëka
obedo më niang.
26 Ëka rwoth Agiripa ngeo köp ni kïbëc.
An atwak abonge lworo pïën angeo nï köp

ni kïbëc ën tye kï ngec ïë. Ba tye köp mörö n'ötïmërë ï müng.
27 Rwoth Agiripa, in iyee köp k'edwarpïny? An angeo nï iyee."
28 Së Agiripa okobo both Paulo nï, "In ïthamö nï ï kom caa na nönök ïtwërö lökö na më bedo Akiricito?"
29 Paulo ögamö nï, "Kadï bed pï caa na nönök onyo na lac, an alëgö both Obanga nï pathï in këkën ëntö naka jö kïbëc na tye gïnï ka winyo köpna tin ëk obed gïnï calö an, na path kï jëgëlë ni."
30 Së rwoth Agiripa, adit Pecito, Berinice ëka kï jö kïbëc öya malö ëka öcïdhö gïnï.
31 Na gïn tye ka cïdhö yökö, ötwak këngï ëka oyere gïnï nï, "Ëcwö ni ba ötïmö gin mörö na rac na römö ngölö nïnë thöö, onyo cïdhö ï buc."
32 Ëka Agiripa okobo both Pecito nï, "Dhanö ni onwongo myero ëgöny ökö ka onwongo ën ba okok më pido ï nyim Cija."

27

Paulo öcakö woth më cïdhö ï Roma

1 Ï karë na dong emoko nï myero wan ëkwang më cïdhö yo Itali, Paulo ëka emabuc nökënë ëmïögï ï cïng adit acikari na nyïngë Juliac, na löö nget dul mia acël kï kin dul acikari n'ecwodo nï Augucito.
2 Wan ëdönyö ï mel n'öya kï Adramitio n'onwongo cwök kwang më cïdhö ï dhö nam më lobo Acia, ëka wan ëcïdhö ï dhö nam, wan k'Aricitako dhanö më lobo Macedonia na tye ï Tecalonika.
3 Kodiko mërë wan ethuno ï Cidon, ëka Juliac kï cwinye na bër ï kom Paulo, öwëkö ën më cïdhö both nyikonei mërë ëk ömïï gïnï ën gin na ën mïtö.
4 Kï kunön, wan dök ëya më kwang cë ewok ï nget cula nam më Caiprac pïën yamö onwongo yelowa.
5 Ï karë na dong ëkwang ëngölö dye nam na lac n'opimere kï dhö nam më Cilicia ëka Pampulia, wan ethuno ï Mira na tye ï Licia.
6 Kï kunön adit acikari onwongo mel n'öya kï ï Alegijandaria na tye ka cïdhö yo Itali, cë ömïöwa ëdönyö ïë.
7 Wan ëkwang momoth pï nïnö na pol, ëka ethuno kï tëk ï nget lobo Kuniduc. Ï karë na yamö öjüköwa ökö më mëdërë atïr, wan ëkwang eroko nget cula nam më Kurete n'opimere kï Calamone.
8 Wan eroko nget cula nam më Kurete kï tëk cë ethuno ï kabedo n'ecwodo nï Kabedo na Bër na mel cung ïë, na cwök kï pacö më Lacea.
9 Wan onwongo ëbalö caa na pol ëka kwang thon onwongo ödökö na rac, pïën nïnö na dit më Rio Kec* onwongo opoth ökö. Së Paulo ötwak k'edite më mel nï,
10 "An anënö nï wothwa ni bino bedo na rac, ëka bino rwenyo jami na pol kï ï mel, pathï yëc këkën ëntö kwö onu thon."
11 Ëntö adit acikari nakaka winyo ngö na Paulo okobo, ën ölübö thama k'adwö mel ëka më ka won mel.
12 Kite na kanya mel cung ïë nön onwongo ba bër ï karë më ngïcö, jö na pol öthamö nï myero ëkwang ëcïdh gïnï anyim, kï gen më thuno ï Poinike ëk etyek karë më ngïcö kunön. Man onwongo obedo ka cungo ka mel na tye ï Kurete, na nyime okemo kukwap kuthö ëka kukuju kuthö.

Yamö oyengo mel na rac

13 Ï karë na yamö n'öya kï kukwap öcakö kudho momoth, gïn öthamö nï man dong örwatërë kï ngö n'onwongo gïn mïtö. Së öcakö gïnï ywanö gin na jükö mel ökö kï ï pii, ëka öcakö gïnï kwang nakun roko gïnï nget cula nam më Kurete.
14 Na bara önyïkö na bor, yamö na ger n'ecwodo nï, "Yamö më kukuju kukïdë" öcakö kudho kï tëk n'öya kï ï cula nam.
15 Yamö ömakö mel ëka opango wie na ba dök twërö kemo kukur yamö cë ëwëkö mel më cïdhö kanya yamö mïtö terowa ïë.
16 Na dong wan eroko nget cula nam na tïdï n'ecwodo nï Kauda, wan ëtëmö kï tëk më larö yeya.†
17 Ï karë n'etic më mel öywaö yeya, otingo gïnï kï ï pii cë ekelo ï mel, gïn öcakö mïö thöl owok kï ï thë mel cë etweo ködë kanya acël. Gïn onwongo tye kï lworo nï onyo ërömö dönyö gïnï ï kwoo më Ciritic ï dhö nam më Libia, cë gïn öcakö lyano gin na

* **27:9** Ï koth karë ni, kwang ï nam onwongo bedo na tëk pïën yamö nwongo ger. † **27:16** Yeya onwongo obedo më kwang ka pëkö tye ï mel.

jükö mel pïny ëk ömïï mel owoth momoth nakun yamö ënë kölö.
18 Kodiko mërë na yamö na ger ömëdërë kï kudho rwök, cë etic më mel öcakö gïnï yuno jami ökö kï ï mel ï öd pii.
19 Ï nïnö më adek, öcakö gïnï yuno jami kom mel mökö ï öd pii kï cïng-gï.
20 Wan ebedo pï nïnö na pol na ba ënënö wang ceng onyo cër, ëka yamö ömëdërë kï kudho na rac. Ï ajiki mërë wan ëjalö gen kïbëc më larö kwöwa.
21 Kinge na jö n'onwongo tye ï mel obedo gïnï pï nïnö na pol na ba camö gïnï gin mörö, Paulo öya malö ocung ï nyimgï cë okobo nï, “Un onwongo myero iwinya unu ëk kür ëya kï ï Kurete, kono ba epodho ï can ni ëka kï rwenyo jami.
22 Ëntö kobedini akwaöwu nï ïdïï unu cwinywu, pïën kwö ka ngat mörö kï ï kinwu ba bino rwenyo, ëntö mel ënë bino bal ökö.
23 Wono kiwor malaika k'Obanga na an abedo dhanö mërë ëka na an atio pïrë, obino ëka ocung ï ngeta
24 cë okobo nï, ‘Paulo, kür ibed kï lworo. In myero icung ï nyim Cija, ëka Obanga otyeko mïö kwö ka jö na in iwotho ködgï kïbëc bothi.’
25 Dong bed unu na cwinywu tëk, pïën atye kï yee ï kom Obanga nï gin na kïbëc bino tïmërë kite na ën okobo nïna ködë.
26 Ëntö wang na mel otwomere kï cula nam mörö.”

Mel ötür

27 Ï kiwor më nïnö më apar angwën, yamö onwongo pod terowa arii ï dyere nam më Adria, cë na dong cwök römö ding-wor, etic më mel opimo nï ëcwök thuno gïnï ï ngöm.
28 Ï karë na gïn opimo thuth më ï nam cë onwongo gïnï nï römö tyëlö mia acël kï pyer arïö. Kinge na gïn dök önyïnyïkö na nönök, opimo gïnï cë onwongo nï thuth mërë römö tyëlö pyer abungwën.
29 Gïn onwongo lworo nï mel twërö twomo kidi kï öd nam cë öcakö gïnï bolo gin na jükö mel angwën kï kungee, ëka öcakö gïnï lëga nï ëk pïny oru.
30 Ï karë n'etic ï mel onwongo tye gïnï ka rangö yoo më lüü ökö kï ï mel, gïn otero yeya ï nam na calö mïtö gïnï bolo gin na jükö mel kï kunyime.
31 Cë Paulo okobo n'adit acikari ëka acikari gïnï nï, “Ka etic më mel ba obedo gïnï ï mel onu ba ebino kwö.”
32 Cë acikari öcakö gïnï ngölö thöl na makö yeya ëka ëwëkö opodho ï öd pii.
33 Ï karë na pïny dong mïtö ruu, Paulo öcükö cwinygï kïbëc më cem. Ën okobo nï, “Pï nïnö apar angwën n'opoth, un ibedo kï thwön par na dit ëka ba ïcamö unu gin mörö.
34 Kobedini akwaöwu ïcam unu cem mörö pï bedo na kwö. Ngat mörö ope kï kinwa na bino rwenyo yer wie mörö acël.”
35 Kinge na dong okobo köp ni, ökwanyö ogati, öpwöyö Obanga ï nyimgï ëka opoko ïë cë öcakö camö.
36 Gïn kïbëc cwinygï öjïng ëka öcakö gïnï cem.
37 Jö kïbëc na tye ï mel onwongo tye 276.
38 Ï karë na dong ocemo gïnï oyeng, oyuo gïnï ngano kïbëc ï öd nam ëk mel obed na yot.
39 Na pïny dong oru, gïn ba ongeo lobo nön, ëntö önënö gïnï dhö nam n'opong kï kwoo, kanya gïn omoko thamagï më tero mel ïë ka twërë.
40 Öngölö gïnï gin na jükö mel, cë ëwëkö ölüny ökö ï nam, ï caa nön thon ögönyö gïnï thöl na makö gin n'ëdwö kï mel. Cë öngabö gïnï böngü na tïdï kï kunyime ëk yamö ömakï, ëka ëwëkö mel öcïdhö na kemo dhö nam.
41 Ëntö ï karë na gïn othuno kanya pii më nam romo ïë, cë nyim mel otwomere kï kwoo na tye ï thë pii ëka mel omoko ökö na tëk, thërë thon ötür na thïthïnö kï tëkö ka pii.
42 Acikari öcakö gïnï yübö köp më neko emabuc ëk mörö kür ökwang ölü ökö.
43 Ëntö adit acikari onwongo mïtö larö kwö ka Paulo, cë öjükögï kï yübgï nön. Ën ömïö twërö nï jö na ngeo kwang öcak gïnï pye ï pii më cïdhö ï lak nam. 44 Jö nökënë ölüb körgï ï wi bao onyo ï wi ngïny mel n'ötütüra. Cë öwëkö gïn kïbëc othuno yo dhö nam na bër.

28

Paulo ï cula nam më Malta

1 Ï karë na wan dong ethuno na bër ï dhö
nam, enwongo nï cula nam nön ecwodo nï
Malta.
2 Jö na bedo ï cula nam nön obedo gïnï
kï cwiny më kïca ï komwa, ëka öjölöwa gïnï
na bër. Oobo gïnï mac pïën köth onwongo
öcakö cwe ëka pïny thon onwongo ngïc.
3 Paulo öcökö rïdö yen cë obolo ï mac, ëka
thwol omwomo pï lyetho ka mac cë ödölërë
ï cïngë.
4 Ï karë na jö na bedo ï cula nam nön
önënö gïnï thwol n'ödölërë ï ngut cïng Paulo,
cë öcakö gïnï twak kën-gï nï, “Adyer ëcwö ni
myero obed anek. Kadï bed öbüc kï ï nam,
Angöl-köp atïr ba bino yeo nï nïnë më bedo
na kwö.”
5 Ëntö Paulo ötëngö thwol obolo ï mac na
ba ötïmö ën kï gin mörö na rac.
6 Jïï obedo ka kürö nakun thamö gïnï nï
badë cakö kwot onyo miö ën thöö athura.
Ëntö gïn ökürö pï karë na lac ëka önënö gïnï
nï gin mörö na rac ba ötïmërë ï kome ëka
öcakö lökö thamagï ökö cë okobo gïnï nï ën
obedo obanga.
7 Ï nget nam kany nön onwongo tye
pwothi ka Pubilia adit na löö cula nam. Ën
öjölöwa ëka ögwököwa na bër pï nïnö adek.
8 Ï karë nön apap ka Pubilia onwongo
kome lïth, obuto pïny na two lyetho ömakö
ëka cadö remo. Paulo öcïdhö bothe më
nënö ën, kinge lëga oketho cïngë ï kome, ëka
öcangö ën.
9 Kinge na man dong ötïmërë, etwoe
nökënë kïbëc na tye gïnï ï cula nam obino
gïnï bothe ëka öcang gïnï.
10 Gïn ömïöwa wörö kï mïc na pol ëka ï
karë na wan ëcakö woth, gïn dökï okelo
jami na mïtërë më könyöwa ï wothwa.

Paulo othuno ï Roma

11 Kinge dwethe adek, wan ëmëdërë kï
wothwa kï mel mörö na dit n'öya kï ï Alegi-
jandaria n'obedo ï cula nam nön ï karë më
ngïcö na tye kï cal wi rudi k'obanga.*
12 Wan ethuno ï Cirakuca ëka ebedo
kunön pï nïnö adek.
13 Ëka kï kunön wan ëya ethuno ï Regio.
Kinge nïnö acël yamö na yaa kï kukwap
okudho cë ï nïnö më arïö wan ethuno ï
Puteoli.
14 Kï kunön wan enwongo utmego mökö
n'öjölöwa gïnï më bedo bothgï pï cabït acël.
Kinge wan ëya ëka ethuno ï Roma.
15 Utmego na tye kunön owinyo gïnï nï
wan etye ka bino, gïn obino naka ï cuk
k'Appioc, ëka kabedo n'ecwodo ni Öt Wele
Adek më rwatërë ködwa. Ï caa na Paulo
önënögï, öpwöyö Obanga ëka cwinye ödökö
na tëk.
16 Ï karë na wan ethuno ï Roma, gïn oyeo
nï Paulo obed ï ödë kënë ëka k'acikari na
gwökö ën.

Paulo ötïtö köp k'Obanga ï Roma

17 Kinge nïnö adek, Paulo ocwodo ëtëla
k'Eyuda kanya acël. Ï karë na gïn öcökërë,
ën okobo bothgï nï, “Utmegona, kadï bed ba
atïmö gin mörö na rac ï kom jö onu onyo ï
kom cïk ka kwere onu, an onwongo ëmaka
kï ï Jerucalem ëka ëmïa ï cïng jö më Roma.
18 Jö më Roma ötëmö gïnï rïpö köp ï koma
ëka onwongo mïtö gïnï gönyöna, pïën ba
onwongo gïnï bal mörö ï koma na römö
ngölö nïna thöö.
19 Ëntö ï karë n'Eyuda ökwërö gïnï ökö,
ömïö an atero kokona më pido both Cija,
kadï bed onwongo ape kï miti më ketho
adoth ï kom jö na mëga kikome.
20 Pï tyën köp ni, ënë ömïö an akwaö më
nënö ëka më twak kodwu ëk akob niwu
körë kï körë nï an etwea kï jëgëlë pïën an
ayee nï gen ka jö Icarael otyeko bino dong
ökö.”
21 Gïn ögamö nï, “Wan ba enwongo
waraga mörö n'öya kï Yudea na makö köp
ï komi, ëka ngat mörö ope kï kin utmego
n'ömïö ngec onyo n'okobo köp mörö na rac
ï komi.
22 Ëntö wan ëmïtö winyo kite na thamani
tye ködë, pïën wan engeo nï jö na tye gïnï ï
kabedo kïbëc twak gïnï na rac ï kom dul ni.”
23 Gïn öyübö më rwatërë kï Paulo ï nïnö
nökënë, ëka jö na pol obino gïnï bothe ï öt
kanya onwongo ën bedo ïë. Cakërë kodiko
naka kothyeno ën obedo moko caden ëka kï
gönyö tyën köp më ker k'Obanga ëka ötëmö

* **28:11** ***Rudi k'obanga*** na nyïng-gï Kactor ëka Pulak. Both jö më Roma onwongo obedo obanga më woth. Më nënö cërgï n'onwongo etero na calö gin na bër pï jö na kwang kï mel.

më lökö thamagï ï kom Yecu kï cïk ka Muca
ëka kï cöc k'edwarpïny.
24 Jö nökënë oyeo gïnï köp na ën ötwakö,
ëntö jö nökënë ba obino oyee.
25 Gïn ba oyere ï kin-gï kën-gï ëka öcakö
gïnï këth kinge köp na Paulo ötwakö nï,
“Tipo Naleng yam okobo köp n'atïr both
kwerewu nakun wok kï dhö adwarpïny
Icaya nï,
26 “ ‘Apë both jö ni ëka ikob nïgï nï,
“Un ibino winyo ëntö ba ibino nïang unu ïë.
Un ibino nënö ëntö ba ibino unu
ngeno.”
27 Pïën cwiny jö ni ödökö na nwang,
ithgï odhing ba winyo pïny,
ëka ömïö wang-gï ökö.
Cë dong wang-gï ba nënö pïny,
ëka ithgï ba winyo,
ëka cwinygï thon ba nïang
ëka ba römö lökërë gïnï botha ëk acang-gï.’
28 “Pï manön amïtö nï inge unu nï larë ni
na yaa kï both Obanga dong ëmïö ökö both
Erok, ëka gïn bino winyo.”
29 Ï karë na ën okobo köp ni, Eyuda öya
öcïdhö gïnï ökö nakun pyem gïnï rwök ï kin-
gï kën-gï.†
30 Pï mwaka arïö Paulo obedo kunön ï
ödë na ën opango ëka obedo jölö jö kïbëc na
bino gïnï bothe.
31 Ën obedo ka tïtö köp më ker k'Obanga
ëka pwony ï kom Rwoth Yecu Kiricito. Ëka
ngat mörö ba ötëmö më jükö ën.

† **28:29** Baibul nökënë ba ketho tyeng ni.

Waraga më acël na Paulo öcöö both jö Korinti
1 Jö Korinti
Köp na ut ï waraga ni

Waraga më acël na Paulo öcöö both jö Korinti onwongo ëcöö më tyeko pëkö më kwö k'Ekiricito ëka kï yee n'onen kï both jö n'oye Kiricito na Paulo öcakö ï Korinti. Ï karë nön Korinti onwongo obedo pacö na dit ka jö Girik n'öcökö kwa kaka na papath na bedo ïë, obedo pacö na dit më Roma na tye ï Akaya. Korinti onwongo engeo rwök ï kite më cadhö wil, awaka më thëkwarö, tic më ölyang n'önya rwök, ëka kï kwa dini na pol.

Köp k'akwëna Paulo na pïrë tëk onwongo tye ï kom pëkö na calö apokapoka, tïm më ölyang ï kin jö n'oye Kiricito, peny ï kom miti më kom ëka nyom. Köp më kwö n'opore, kite na jö n'oye Kiricito myero obed gïnï ködë, mïc më Tipo Naleng ëka köp më cer. Kï neno na thwönë, Paulo onyutho kit n'Emuth na Bër twak ködë ï kom pëkö ni gïnï.

Cura 13, na nyutho mar na calö mïc k'Obanga na pïrë tëk na ën mïö both jögë, obedo köp na ngere rwök ï buk ni.

Moth n'öya kï both Paulo

1 Waraga ni öya kï both Paulo n'ëyërö kï miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu, ëka kï both ömïn onu Coctene.

2 Wan etye ka cöönö both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye ï Korinti, bothwu jö n'Obanga otyeko lönyöwu ï Kiricito Yecu, ëka ocwodowu më bedo jö na leng, kanya acël kï jö na tye ï kabedo kïbëc na cwodo nyïng Rwoth onu Yecu Kiricito n'obedo Rwothgï ëka më onu.

3 Ëk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïïwu kïca ëka kuc.

Paulo ömïö pwöc both Obanga

4 Karë kïbëc an amïö pwöc both Obangana pï kïca mërë na ën ömïöwu ï Kiricito Yecu.

5 Pï bedowu ï Kiricito ïdökö unu ëlönyö dong ï yodhi kïbëc. Itye unu dong kï ngec ëka kite më twak kïbëc na bër,

6 pïën köp na wan epwonyo ï kom Kiricito ödönyö na thuth ï cwinywu.

7 Kobedi dong un itye kï mïc kïbëc më Tipo na un ïmïtö na calö itye ka kürö unu karë më nyutho Rwoth onu Yecu Kiricito.

8 Ën bino mïöwu icung na tëk naka ï ajiki ëk gin mörö obed n'ope n'edothowu ködë ï nïnö na Rwothwa Yecu Kiricito bino dwogo.

9 Obanga, n'ocwodowu më rïbërë kanya acël kï Wode Yecu Kiricito Rwoth onu, obedo Obanga na genere.

Apokapoka n'obedo ï kin jö n'oye Kiricito

10 Abakö dhöga bothwu utmegona, kï nyïng Rwoth onu Yecu Kiricito, nï un kïbëc myero iyere unu kenwu ï köp acël ëk kür ïmïï unu apokapoka obed tye ï kinwu ëntö nöthërë unu ï cwiny ëka thama acël.

11 Utmegona, jö mökö n'öya kï ï pacö ka Koloe okobo gïnï botha nï dha tye ï kinwu.

12 Gin na an atye ka kobo ene: Jö mökö kï kinwu tye ka kobo nï, “An abedo dhanö ka Paulo.” Jö nökënë kobo nï, “An abedo dhanö k'Apolo,” onyo nï, “An abedo dhanö ka Kepa,*” onyo nï, “An abedo dhanö ka Kiricito.”

13 Kiricito opokere? Onwongo Paulo eguro ï kor yath arïa pïrwu? Ngat mörö tye ï kinwu n'ebatica kï nyïng Paulo?

14 An apwöyö Obanga pïën yam an ba abatica ngat mörö kï kinwu na path kï Kiricipac ëka Gayo,

15 ëk ngat mörö kür okob nï ebatica ën kï nyïnga.

16 (Eyo, an thon abatica jö më pacö ka Citipwanu, ëntö an ba apo nï abatica ngat mörö nökënë.)

17 Pïën Kiricito ba oora më batica jïï, ëntö më tïtö Emuth na Bër, ëka pathï kï ryëkö ka dhanö, ëk kür ömïï thöö ka Kiricito ï kor yath arïa obed gin na köny mërë ope.

Kiricito ënë Tëkö ëka Ryëkö k'Obanga

18 Köp ï kom yath arïa obedo köp më mingo both jö na tye ka rwenyo, ëntö kï both onu jö n'Obanga tye ka larö, obedo tëkö k'Obanga.

* **1:12** ***Kepa*** Manön Petero.

19 Ëcöö yam nï,
“Abino balö ryëkö ka jö na ryëk,
ëka abino këthö ngec ka jö na ngeo pïny
ökö.”
20 Cë dong ëryëkö kara ut gïnï kwene?
Epwony Cïk ka Muca ut gïnï kwene?
Jö na pyem më karë ni ut gïnï kwene?
Obanga ba ölökö ryëkö më lobo ni ödökö më mingo?
21 Pï ryëkö k'Obanga ömïö jïï ba ongeo
ën kï ryëkögï, ëntö Obanga otio kï köp më
mingo na wan ëtïtö më larö jö na yee.
22 Eyuda penyo gïnï pï anyuth më tango,
ëka jö Grecia rangö gïnï ryëkö.
23 Ëntö ka wan ëtïtö nï Kiricito onwongo
eguro ï kor yath arïa, nwongo obedo gin
mörö na rac kï both Eyuda, ëka kï both
Erok, nwongo obedo köp më mingo.
24 Ëntö both Eyuda ëka Erok n'Obanga
ocwodogï më bedo jögë, Kiricito obedo tëkö
k'Obanga ëka ryëkö k'Obanga.
25 Gin n'ëthamö nï obedo mingo
k'Obanga, ryëk löö ryëkö ka dhanö, ëka gin
n'ëthamö nï obedo görü k'Obanga, tëk löö
tëkö ka dhanö.
26 Utmegona, tham unu ï kom
kite n'onwongo itye unu ködë ï karë
n'ecwodowu. Jö na pol kï kinwu onwongo
ba ryëk gïnï ï kite më lobo ni, polwu
onwongo ba obedo wegi twër ëka polwu
ba obedo wegi dheo.
27 Ëntö Obanga öyërö jö na jïï kobo nï
mïng gïnï, më mïö lewic both jö na thamö
nï gïn ëryëk. Obanga öyërö jö na görü më
mïö lewic both jö na tëk.
28 Obanga öyërö jö mökö më rwöm na
pïny na jïï caö nï könygï ope, naka thon jami
mökö n'ope, ëk etii ködgï më dwökö pïny
jami na jïï kobo nï pïrgï tëk,
29 ëk ngat mörö kür öwakërë ï nyim
Obanga.
30 Obanga ënë ömïöwu ïkwö unu ï Kiric-
ito Yecu, n'ödökö ryëkö onu n'öya kï both
Obanga. Pï Kiricito, ömïö Obanga ökwanö
onu nï kite onu atïr, ömïö onu ebedo jö na
leng ëka ögönyö onu kï kom bal.
31 Pï manön, kite n'ëcöö ködë ï Cöc na
Leng nï, “Ngat mörö na mïtö wakërë,
myero öwakërë ï Rwoth.”

2

1 Ï karë na an abino bothwu, utmegona,
an ba abino kï ryëkö onyo twak mörö na
malö më kobo niwu müng* ï kom Obanga.
2 Pïën an onwongo ba amïtö ngeeno gin
mörö ï karë na an atye ï kinwu, na path kï
Yecu Kiricito këkën ëka thöö mërë ï kor yath
arïa.
3 An abino bothwu na an atye kï görü, kï
lworo ëka kï myël kom rwök.
4 Twakna ëka tïtö köpna onwongo ba
obedo më ryëkö ëka köp na ywaö thama,
ëntö më nyutho tëkö më Tipo,
5 ëk yeewu kür ocung ï kom ryëkö ka
dhanö, ëntö ï kom tëkö k'Obanga.

Ryëkö na yaa kï both Obanga

6 Wan ëtwakö köp më ryëkö ï kin jö
n'otengo ï cwinygï, ëntö pathï ryëkö më
karë ni onyo ryëkö k'ëlöc më karë ni, na gïn
kikomgï dong tye ka rwenyo ökö.
7 Ëntö wan ëtwakö ryëkö k'Obanga më
müng, ryëkö n'onwongo ëkanö ökö ëka
ryëkö n'Obanga öyübö më kelo nï onu dheo
na bara wi lobo öcakërë.
8 Ba tye ëlöc mörö më karë ni n'önïang ïë,
kono yam gïn önïang, kono ba oguro gïnï
Rwoth won dheo ï kor yath arïa.
9 Ëntö kite n'ëcöö ködë nï,
“Gin na wang ba önënö,
ith ba owinyo,
thama ka dhanö ba ögamö
gin n'Obanga öyübö pï jö na marö ën.”
10 Ëntö Obanga ömïö Tipo Naleng otuco
both onu.
Tipo Naleng rangö jami kïbëc, naka thon
müng k'Obanga na thuth.
11 Nga na ngeo thama ka dhanö nökënë,
na path kï cwiny na tye ï dhanö nön këkën?
Ï yoo acël nön, dhanö mörö ope na ngeo
thama k'Obanga, na path kï Tipo k'Obanga
këkën.
12 Onu ba ëgamö cwiny më lobo, ëntö
ëgamö Tipo Naleng n'öya kï both Obanga, ëk
ënïang ï kom mïc n'Obanga ömïö onu nono.
13 Man ënë ngö na wan ëtwakö, wan ba
ëtwakö köp n'epwonyo kï ryëkö ka dhanö,
ëntö köp na Tipo Naleng opwonyowa ködë,

1:19 Icaya 29:14 **1:31** Jeremia 9:24 * **2:1** Baibul nökënë kobo nï, “caden.” **2:9** Icaya 64:4

nakun pwonyo köp më Tipo n'atïr both jö na tye kï Tipo.
14 Dhanö na ba oye Kiricito, ba twërö gamö ngö na Tipo k'Obanga mïö, pïën kï bothe obedo gin mörö më mingo, ëka ën ba twërö nïang ïë pïën koth gin nön ënïang ïë kï Tipo.
15 Dhanö na tye kï Tipo nïang jami kïbëc, ëntö ën kikome, ngat mörö ope na twërö nïang ï kome.
16 Kite na Cöc na Leng kobo nï,
“Nga na twërö ngeo thama ka Rwoth
ëk opwony ën?”
Ëntö onu etye kï thama ka Kiricito.

3

Apokapoka ï kin jö n'oye Kiricito

1 Utmegona, ï karë na an atye bothwu ba atwak kodwu na calö jö na dong tye kï Tipo, ëntö atwak kodwu na calö jö na tye kï kit kwö më lobo, na calö ëthïnö na töcö ï Kiricito.
2 Yam apïdhöwu kï cak, pathï kï cem na tëtëk, pïën onwongo ba ïtwërö unu cem, kadï thon kobedini pod bara ïrömö unu camö cem na tëtëk,
3 un pod itye kï kit kwö më lobo. Pïën un pod itye k'adïnga ï kinwu ëka ïdha unu kenwu, manön ba nyutho nï un pod itye unu kï kit kwö më lobo? Ba pod itye unu ka lübö kite ka dhanö?
4 Ka jö mökö kï kinwu kobo nï, “An abedo dhanö ka Paulo,” ëka jö nökënë nï, “An abedo dhanö k'Apolo,” ba nwongo un pod ibedo unu dhanö adhana?
5 Kara Apolo ënë nga? Paulo ënë nga? Wan ënë etic n'ömïö iyee unu Emuth na Bër, kite na Rwoth opoko kï tic both ngat acëlacël.
6 An apïdhö kodhi, Apolo öönyö pii ïë, ëntö Obanga ömïö ödöngö.
7 Dong kadï ngat n'öpïdhö onyo ngat n'öönyö pii, gïn kïbëc ba obedo gin mörö ëntö Obanga këkën ënë mïö jami döngö.
8 Dhanö n'öpïdhö ëka dhanö n'öönyö pii, gïn kïbëc tio pï gin acël. Ngat acëlacël bino nwongo öcara mërë na röm aröma kï tic na ën otio.
9 Pïën wan ebedo etic kanya acël k'Obanga, un ibedo unu pwodho k'Obanga, ëka thon ibedo unu gedo k'Obanga.

10 Pï gum k'Obanga n'ëmïa, ömïö yam an acakö thë öt calö agedo n'obedo adïrü, dhanö mörö nökënë tye ka gedo ï wie. Ëntö dhanö acëlacël myero ögwökërë ï kite na ën gedo ködë.
11 Pïën ngat mörö ope na twërö cakö thë öt nökënë na path kï man na dong ëcakö, na ënë Yecu Kiricito.
12 Ëntö ka ngat mörö ogedo ï wi acaki thë öt nön kï gol onyo kï ryal, onyo kï kite më wel, onyo yen, onyo lum agada, onyo lum öcïcï,
13 tic ka ngat acëlacël bino nen ökö kanyalër, pïën nïnö më ngölö köp bino nen kï mac, na bino tëmö tic ka dhanö acëlacël kite na tye ködë.
14 Ka gedo ka ngat mörö odong n'ëgërö ï kom acaki thë öt nön, dhanö nön bino nwongo mïc më pwöc.
15 Ëntö ka ngat na tic mërë öwang ökö, ën ba bino nwongo mïc mörö më pwöc, ën kikome bino bwöth, na calö dhanö n'owok ï mac awoka cë opoth.

16 Un ba ingeo nï ibedo unu öt k'Obanga ëka Tipo k'Obanga thon bedo ï ïwu?
17 Dong ka ngat mörö öbalö öt k'Obanga, Obanga thon bino balö ën, pïën öt k'Obanga leng, un kikomwu ibedo unu öt k'Obanga nön.
18 Kür ïbwölërë unu kenwu. Ka dhanö mörö kï kinwu thamö nï ën ëryëk kï rwöm më lobo më karë ni, myero ën ödök ngat na mïng, ëk ën ödök na ryëk.
19 Pïën ryëkö më lobo ni kï ï nyim Obanga obedo gin më mingo. Kite n'ëcöö nï, “Ën makö jö na ryëk ï ököragï më bwölgï kën-gï.”
20 Ëka dökï nï, “Rwoth ngeo nï thama k'ëryëkö köny mërë ope.”
21 Dong, ngat mörö myero kür öwakërë ï kom dhanö, pïën jami kïbëc obedo mewu,
22 kadï Paulo, onyo Apolo, onyo Kepa, onyo lobo ni, onyo kwö, onyo thöö, onyo gin mörö na tye, onyo gin mörö na bino bedo ï anyim. Manön kïbëc obedo mewu,
23 un thon ibedo më ka Kiricito, ëka Kiricito obedo më k'Obanga.

2:16 Icaya 40:13 **3:19** Yubu 5:13 **3:20** Jabuli 94:11

4

Ëkwëna ka Kiricito

1 Myero ïnënwa unu na calö etic ka Kiricito, ëka na calö jö n'ekethogï më gwökö müng k'Obanga.
2 Gin na mïtërë kï both ëgwök jami ënë nï gïn myero obed jö na genere.
3 Kï kubotha man köp na tïdï mörö ka ïngölö unu köp ï koma, onyo okiko mörö më ka dhanö. An thon ba angölö köp ï koma këna.
4 Pïën kï kubotha an angeo nï cwinya lër, ëntö man ba mïa alöö köp. Rwoth ënë ngölö köpna.
5 Pï manön, kür ïngöl unu köp mörö na karë bara örömö, na bara Rwoth odwogo. Ën bino mënyö gin n'opono ï pïny na cöl, dök bino nyutho tham na tye ï cwiny jö kanyalër. Ï karë nön Obanga bino pwöyö ngat acëlacël ï kite na mïtërë.
6 Utmegona, köp ni bino dwogo ï koma këna ëka ï kom Apolo pï un, ëk ipwonyere unu ï komwa ï thë köp n'ekobo nï, "Kür ïkadh unu ngö n'ëcöö," ëk ngat mörö kï kinwu kür öwakërë, nakun pakö dhanö acël ëka caö ngat nökënë.
7 Nga n'ömïö in ibedo ngat na path kï jö nökënë? Ngö na in itye ködë na ba emii amïa? Cë ka emii amïa, pïngö iwakiri ködë na calö ba emii amïa?
8 Dong ityeko unu yeng ökö! Ïdökö unu dong ëlönyö! Ïdökö unu rwodhi abonge wan! Ka onwongo amïtö adyer nï ïdök unu rwodhi, ëk wan thon ebed rwodhi kanya acël kodwu!
9 Pïën kï kubotha nen calö, Obanga onyuthowa wan ëkwëna ï nyim lwak kï cen na calö jö n'ëngölö nïgï köp më thöö, pïën wan dong ëdökö gin më anëna both wi lobo thükül, both emalaika ëka both jïï.
10 Wan ëdökö emingo pïën eyee ï kom Kiricito, ëntö un ïryëk unu ï Kiricito! Wan ëgörü, ëntö un ïtëk unu! Eketho wörö ï komwu, ëka wan ëcaöwa!
11 Naka ï caa ni kec k'orio nekowa, wan eruko opeki, jïï pwodowa, ëka pacöwa thon ope.
12 Wan etio tic na tëk kï cïngwa. Ka jïï lamöwa, wan ëlamö nïgï gum. Ka eyelowa, wan ëdangö adanga.
13 Ka ëbalö nyïngwa, wan ëgamö kï mwolo. Wan dong ëcal kï yugi më wi lobo, wan ebedo cilo më jami këbëc naka tin.
14 An ba atye ka cöönö köp ni më mïöwu lewic, ëntö më pwonyowu na calö ëthïnöna na an amarö.
15 Pïën kadï bed nï itye unu kï jö elip apar na tëlöwu ï yoo ka Kiricito, un ba itye kï bebe na pol. An yam adökö apapwu ï Kiricito Yecu pï Emuth na Bër.
16 Pï manön an akwaöwu, më poro kitena.
17 Man ënë ngö n'ömïö aoro Timoteo bothwu. Ën obedo athïn na mëga ï Rwoth na an amarö, ëka genere. Ën bino po wiwu ï yoo na an alübö ï Kiricito Yecu, na an apwonyo kï lwak jö n'oye Kiricito na tye ï kabedo këbëc.
18 Jö mökö kï kinwu tye ka thamö nï an ba abino bothwu, ëka ömïö gïn tye ka wakërë.
19 Ëntö ka Rwoth oyeo, an abino thuno bothwu pïöpïö, cë abino nïang ï tëkö ka jö na wakërë nön, ëntö pathï köp na gïn twakö atwaka.
20 Ker k'Obanga ba obedo twak atwaka ëntö më tëkö.
21 Ngö na un ïmïtö? Myero abin bothwu kï lüth, onyo abin kï mar ëka kï cwiny më mwolo?

5

Tïm më ölyang

1 Köp owinyere botha adyer nï tïm më ölyang tye ï kinwu. Tïm më ölyang nön ba tïmërë naka thon ï kin jö na ba ngeo Obanga. Dhanö mörö tye n'ömaö apap mërë dhakö.
2 Ëka pod ïwakërë unu! Ba ïtwërö unu thon kumo ëk ngat n'ötïmö koth tïm nön ëryëm ökö kï kinwu?
3 An kï kubotha, kadï koma ope kunön, an atye kodwu ï cwiny. An na calö ngat na tye kunön atyeko ngölö köp ökö ï kom dhanö n'ötïmö tïm na rac nön.
4 Ka ïgürë unu ï nyïng Rwothwa Yecu, ëka an atye kodwu ï cwiny ëka tëkö ka Rwothwa Yecu ute,
5 mïï unu dhanö ni both Catan, ëk onek miti më kwö më anywölï ökö, ëka tipo mërë ölarë ï nïnö ka Rwoth.
6 Awakawu ba bër. Un ba ingeo nï thöbï na tïdï mörö mïö mökö ogati yenyo?

7 Kwany unu thöbï na cön ökö, ëk ibed
unu ogati na nyen na thöbï ope ïë na calö
itye unu. Pïën athïn römö onu më Poth na
ënë Kiricito, ëtyërö dong ökö.
8 Pï manön dong, onu myero kür ekwer
karama kï thöbï na cön, na ënë thöbï më rac
cwiny ëka tïm mökö na reco, ëntö eru ekwer
k'ogati na thöbï ope ïë, na ënë lër ïc ëka kï
köp adyer.
9 Yam acöö niwu ï waragana nï kür
ïrïbërë unu kï jö na tïmö tïm më ölyang.
10 An onwongo ba akobo jö na tïmö tïm
më ölyang më lobo ni, onyo eworo më jami
ëka ëyak, onyo ëwör cal jwogi. Ï köp nön un
myero ïya unu ökö kï ï lobo ni.
11 Ëntö kobedini an acöö bothwu nï kür
ïrïbërë unu kï dhanö mörö na cwodere nï
ngat n'oye, ka ën ötïmö tïm më ölyang onyo
ën obedo aworo më jami, onyo awör cal
jwök onyo ayany jö, amërö, onyo ayak. Kür
thon icem unu kï koth dhanö nön.
12 Manön ba obedo ticna më ngölö köp
both jö na ba ngeo gïnï Yecu. Pathï un ënë
myero ïngöl unu köp both jö na tye ï kinwu?
13 Obanga ënë bino ngölö köp both jö na
ba ngeo gïnï Yecu. “Ryëm unu dhanö na rac
ökö kï kinwu.”

6

Pido ï kin jö n'oye

1 Ka dhanö mörö kï kinwu tye kï köp
mörö ï kom awodhe, pïngö lewic ba makö
ën më pido dhanö nön ï nyim jö na kitegï
ba tye atïr nakaka pido dhanö nön ï nyim
jö k'Obanga na leng?
2 Un ba ingeo unu nï jö k'Obanga na leng
bino ngölö köp both jö më lobo? Ëka ka
un ibino ngölö köp both jö më lobo, un ba
ïrömö ngölö köp mökö na thïthïnö?
3 Un ba ingeo nï onu ebino ngölö köp
n'emalaika? Köp na makö kwö na onu etye
ïë ni kono?
4 Kara ka dong itye unu kï köp më alara,
pïngö itero unu ï nyim jö na pïrgï ba tëk
both jö n'oye Kiricito?
5 Akobo man ëk lewic ömakwu. Ngat mörö
na ryëk ope ï kinwu na twërö tyeko köp na
tye ï kin jö n'oye?
6 Ëntö nakaka tïmö nï kömanön, ngat
mörö n'oye dök pidere k'ömïn mërë ï nyim
jö na ba oye Kiricito.
7 Pidere ï kinwu kenwu nyutho nï köp
ölööwu ökö. Thwara ïdang unu gin na rac.
Thwara ïwëk unu jïï obuwu.
8 Nakaka tïmö nï kömanön, un kï komwu
ibuo unu jö ëka ïtïmö unu gin na rac, naka ï
kom utmegowu kikome.
9 Un ba ingeo unu nï jö na kitegï ba tye
atïr, ker k'Obanga ba bino bedo mëgï? Kür
ïmïï ëbwölwu, kadï jö na tïmö tïm më ölyang,
onyo ëwör cal jwogi, onyo jö na dönyö gïnï
ï elomi, onyo cwö n'obedo gïnï jö ölyang,
onyo cwö na buto kï cwö ewodhgï,
10 onyo ekwoe, onyo eworo më jami,
onyo ëmërö, onyo jö na yanyö jïï, onyo ëyak
—ker k'Obanga ba bino bedo mëgï.
11 Jö mökö kï kinwu yam obedo gïnï koth
jö nön. Ëntö un dong etyeko lwököwu ökö,
etyeko lönyöwu më bedo jö na leng, etyeko
kwanöwu nï un jö na kitewu atïr ï nyïng
Rwoth Yecu Kiricito ëka kï Tipo k'Obanga
onu.
12 “An atwërö tïmö jami këbëc,” ëntö ba
nyutho nï jami këbëc könyö. “An atwërö
tïmö jami këbëc,” ëntö ba abino yeo gin
mörö më lököna më bedo opii mërë.
13 “Cem tye pï ïc, ëka ïc tye pï cem.” Ëntö
gïn arïö nön këbëc Obanga bino tyekogï ökö.
Kom ba obedo më tïm më ölyang, ëntö tye pï
Rwoth, ëka Rwoth tye pï kom.
14 Obanga yam ocero Rwoth kï kin jö
n'öthöö, bino cero onu thon kï tëkö mërë.
15 Un ba ingeo unu nï komwu obedo dul
kom Kiricito? Myero dong akwany dul
kom Kiricito alök ödök dul kom ölaya? Ba
twërë!
16 Onyo ba ingeo unu nï dhanö na rïbërë
kï dhanö n'obedo ölaya dökö kom acël ködë?
Pïën yam ëcöö nï, “Gïn arïö bino dökö kom
acël.”
17 Ëntö dhanö n'örïbërë kï Rwoth dökö
cwiny acël ködë.
18 Ring unu ökö kï kom tïm më ölyang.
Bal nökënë këbëc na dhanö tïmö ba gudo
kome, ëntö dhanö na tïmö tïm më ölyang
balö kome kënë.

5:13 Nwönö Cïk 17:7; 19:19; 21:21; 22:21; 22:24; 24:7; 1 Jö Korinti 5:2 **6:16** Acaki 2:24

19 Un ba ingeo unu nï komwu ënë obedo öt ka Tipo Naleng na bedo ï ïwu, n'Obanga ömïöwu? Un ba ibedo unu mewu kenwu.
20 Un ëwïlöwu awïla kï wel. Pï manön, tii unu kï komwu më ketho dheo ï kom Obanga.

7

Köp ï kom nyom

1 Kobedini më dök ï köp na un ïcöö waraga ïë: Bër ka ëcwö mörö ba obedo kï dhakö.
2 Ëntö pï tïm më ölyang, ëcwö acëlacël myero obed kï dhakö mërë ëka dhakö acëlacël obed kï cwörë.
3 Ëcwö myero ocob miti ka dhakö mërë, dhakö thon myero ocob miti ka cwörë.
4 Dhakö ba tye kï twër ï kome këné, ëntö cwörë ënë tye kï twër ï kome, kömanön thon ëcwö ba tye kï twër ï kome këné, ëntö dhakö mërë ënë tye kï twër ï kome.
5 Kür itwon awodhi komi, kono pï karë mörö na nönök këkën na nwongo ïyübö unu ayüba, ëk inwong unu karë më lëga both Obanga. Kinge rïbërë unu dökï kanya acël, ëk kür Catan ötëmwu, pï mitiwu na ba jükërë.
6 An akobo man nakun ayeo ayea, ëntö ba amïö na calö cïk.
7 Kono twërë, onwongo amïtö nï jïï kïbëc obed calö an. Ëntö dhanö acëlacël tye kï mïc mërë na pïrë tëk n'Obanga ömïö, dhanö ni tye kï mïc ni, dhanö nökënë tye kï maca.
8 Both jö na bara onyomo ëka mon na cwögï öthöö, akobo nï köman, bër ka gïn obedo na ba onyomo, kite na an atye ködë.
9 Ëntö ka gïn ba twërö gwökërë kën-gï, gïn myero onyom, pïën nyom bër löö n'ëcwö onyo dhakö më dangö miti më kom.
10 Both jö na dong onyomo, acïkögï nï dhakö kür opokere kï cwörë, (ëntö pathï an ënë acïkö, Rwoth ënë öcïkö).
11 Ëntö ka dhakö opokere kï cwörë, ën myero obed kür önyömërë, onyo odwog cen both cwörë. Ëka ëcwö myero kür opokere kï dhakö mërë.
12 Both jö nökënë kïbëc (an ënë akobo, pathï Rwoth), ka omego mörö n'oye Kiricito tye kï dhakö mërë na ba oye Kiricito ëka dhakö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër dhakö mërë.
13 Ëka ka dhakö mörö tye kï cwörë na ba oye Kiricito ëka ëcwö nön yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër cwörë.
14 Pïën ëcwö na ba oye Kiricito dökö na leng pï dhakö mërë, ëka dhakö na ba oye Kiricito dökö na leng pï cwörë. Ka onwongo ba obedo nï kömanön ëthïnöwu ba bedo na leng, ëntö kite na tye ködë, gïn dong leng.
15 Ëntö ka dhanö na ba oye Kiricito mïtö pokere k'awodhe, ën twërö pokere. Ëcwö onyo dhakö n'oye Kiricito ope kï dïc ïë, pïën Obanga ocwodo onu më bedo kï kuc.
16 In ïtwërö ngeo nïngö, in dhakö, ka ibino larö cwori? Onyo in ingeo nïngö, in ëcwö, ka ibino larö dhaköni?
17 Dong dhanö acëlacël myero ölüb kit kwö na Rwoth ömïö ën, ëka kwö n'Obanga ocwodo ën ïë. Man ënë ngö na an acïkö both jö kïbëc n'oye Kiricito.
18 Tye ngat mörö n'onwongo ëlïrö ï karë n'ecwodo ën? Ën kür dök örang yoo më dwökö kome ëk obed calö dhanö na ba ëlïrö. Tye ngat mörö n'onwongo ba ëlïrö ï karë n'ecwodo ën? Ën myero kür ölïrë.
19 Bedo dhanö n'ölïrë onyo na ba ölïrë obedo gin mörö na köny mërë ope. Gwökö cïk k'Obanga ënë ngö na pïrë tëk.
20 Dhanö acëlacël myero obed kite n'Obanga onwongo ën ï karë n'ecwodo ën ködë.
21 In onwongo ibedo opii ï karë n'ecwodi? Kür ibed kï par, ëntö ka ïtwërö nwongo yoo mörö më yaa ökö kï ï opii, tii ködë.
22 Pï ngat n'onwongo obedo opii ï karë na Rwoth ocwodo ën, ënë dhanö na Rwoth ögönyö ökö kï ï opii. Kömanön thon, dhanö n'onwongo löörë këné ï karë n'ecwodo ën, obedo opii ka Kiricito.
23 Un onwongo ëwïlöwu kï wel na malö, kür ibed unu opii ka dhanö mörö.
24 Utmegona, dhanö acëlacël myero obed ï nyim Obanga ï kite na yam ecwodo ën ködë.

Jö na bara onyomo ëka mon thöö

25 Köp na makö jö na bara onyomo, ba atye kï cïk mörö n'öya kï both Rwoth, ëntö an amïö thamana ïë na calö dhanö

n'Obanga ötïmö nïnë kïca ëka ömïö obedo dhanö na genere.

26 Pï can na kobedini ödïöwa, an athamö nï bër ka dhanö mörö obedo kite na ën tye ködë.

27 Ka ibedo dhanö n'onyomo, kür ïrang yoo më pokere. Ëka ka ba inyomo kür ïrang dhakö më anyöma.

28 Ëntö ka inyomo, nwongo ba ïtïmö bal, ëka ka nyakö mörö na bara ongeo ëcwö önyömërë, nwongo ba ötïmö bal. Ëntö jö na nyomo bino nwongo gïnï pëkö na pol ï kwö ni. An amïtö nï akwany pëkö ni ökö kï komwu.

29 Utmegona, ngö na an atye ka twakö ënë nï karë dong cwök. Cakërë kobedini cïdh ködë anyim, jö na tye kï mon myero obed gïnï na calö jö n'ope kï mon.

30 Jö na kumo, myero obed gïnï na calö jö na ba tye ka kumo. Jö na ïgï yom myero obed gïnï na calö jö na ïgï ba yom. Jö na wïlö jami myero obed gïnï na calö jö n'ope kï gin mörö.

31 Jö na tio kï jami më lobo ni myero obed gïnï na calö jö na ba tye ka tic ködë, pïën lobo kite na tye ködë, bino thum ökö.

32 An amïtö nï ibed unu abonge par. Dhanö na bara onyomo, cwinye parö köp ka Rwoth, kite na myero eyom kï cwiny Rwoth ködë.

33 Ëntö dhanö na dong onyomo ökö, parö pï jami më lobo ni, kite na myero eyom kï cwiny dhakö mërë,

34 ëka thama mërë popoka. Dhakö na bara ënyömö onyo nyakö na bara ongeo ëcwö mörö, parö köp ka Rwoth ëk ebed na leng ï kome ëka ï cwinye. Ëntö dhakö na dong ënyömö parö pï köp më lobo ni, kite na myero eyom kï cwiny cwörë ködë.

35 An akobo köp ni pï könyöwu, pathï më jüköwu, ëntö më mïö jami kïbëc owoth kakarë, cwinywu thon obed ï kom Rwoth na gin mörö ope na lökö thamawu thenge.

36 Ka ngat mörö thamö nï kite më bedo mërë kï nyakö na ën ëcïkërë ködë më nyömö ba tye na bër, ëka mwaka ka nyakö nön tye ka bedo na thwönë, ëka ën thamö nï myero ënyöm, ën myero ötïm kite na ën mïtö ködë. Ën nwongo ba tye ka tïmö bal. Gïn myero onyom.

37 Ëntö ka dhanö mörö cwinye tëk na gin mörö ope na dïö ën, na dong otyeko thon yeo më wëkö nyakö nön na bara ënyömö, ën nwongo ötïmö gin na bër.

38 Kömanön thon, dhanö n'önyömö nyakö na ën öcïkërë ködë nwongo ötïmö bër, ëntö dhanö na ba önyömö nyakö na ën öcïkërë ködë nwongo ötïmö bër rwök.

39 Cïk gëngö dhakö më pokere kï cwörë ka pod kwö, ëntö ka cwörë öthöö ökö, ën dong twërö nyömërë k'ëcwö mörö këkën na ën mïtö, ëntö ëcwö nön myero obed dhanö na tye ï Rwoth.

40 Ëntö kï thamana ën bino bedo kï yom cwiny ka obedo kënë, ëka an athamö nï atye ka mïö ngö na yaa kï ï Tipo k'Obanga ka atye ka kobo köp ni.

8

Cem n'ëtyërö both cal jwogi

1 Köp na makö cem n'ëtyërö both cal jwogi, eyo onu engeo nï “onu kïbëc etye kï ngec.” Koth ngec nön mïö onu ebedo k'awaka ëntö mar ënë mïö onu ecung na tëk.

2 Ka dhanö mörö thamö nï engeo gin mörö, nwongo ba ngeo gin mörö kite n'onwongo myero ën onge ködë.

3 Ëntö ka ngat mörö marö Obanga, Obanga thon ngeo ën.

4 Cë dong köp ï kom camö cem n'ëtyërö both cal jwogi, onu engeo nï cal jwök ba obedo gin mörö na tye ï lobo, ëka dökï nï obanga nökënë ope na path k'Obanga acël këkën.

5 Kadï bed nï gin mökö tye n'ecwodo nï obanga ï wi polo onyo ï wi lobo, tye “obanga” na pol ëka “rwodhi” na pol,

6 ëntö onu eut k'Obanga acël, na ënë Apap, na jami kïbëc yaa kï bothe, na onu ëkwö pï ën, ëka Rwoth tye acël, Yecu Kiric-ito, na jami kïbëc öya kï bothe ëka onu ëkwö pï ën.

7 Kadï bed nï kömanön, jö kïbëc ba tye kï ngec nön. Jö nökënë tye na dong önaa ökö kï cal jwogi naka tin, gïn cemo nakun nwongo pod thamö gïnï nï man cem n'ëtyërö both cal jwogi, ëka mïö thama na görü na tye ï cwinygï na nyuthigï balgï bal ökö.

8 Ëntö cem ba bino mïö onu bedo na cwök
k'Obanga. Onu ba ebino bedo na rac ka ba
ecemo, ëka thon ba ebino bedo na bër ka
ecemo.
9 Gwökërë unu, ëk twërö nï ut unu ködë
kür ödök gin mörö na mïö jö na görü podho
gïnï ï bal.
10 Pïën ka dhanö mörö na tye kï thama na
görü ï cwinye oneni ka in itye ka cem ï öt cal
jwök nakun in itye kï ngec, ba bino mëdö
nïnë tëk cwiny më camö cem n'ëtyërö both
cal jwogi?
11 Ëka dong omeru ni na görü na yam
Kiricito öthöö pïrë, ën bino thöö pï ngec na
megi.
12 Ka ïbalö unu both utmegowu na yeegï
görü, ëka ïwanö unu thama më cwinygï na
pod görü, nwongo ïbalö unu ï kom Kiricito.
13 Pï manön ka cem mïö ömëra podho ökö
ï bal, cë ba abino camö ringo dökï ëk kür
amïï ömëra opodh ï bal.

9

Twërö k'Akwëna

1 An ba alööra këna? An ba abedo
akwëna? An yam ba anënö Rwoth onu
Yecu? Un ba ibedo unu adwogi më ticna ï
Rwoth?
2 Ka jö mökö ba yeo nï an abedo akwëna,
ëntö kï kubothwu an abedo akwëna, pïën
un kikomwu ibedo unu anyuth nï an abedo
akwëna ka Rwoth.
3 Man ënë pidona both jö na ngölö köp ï
koma.
4 Wan ba etye kï twër më cem ëka math?
5 Wan ba etye kï twër më mïö dhakö
n'oye woth ködwa, kamë ëkwëna nökënë ëka
utmego ka Rwoth, ëka Kepa?
6 Onyo an ëka Baranaba këkën ënë myero
etii pï kwö?
7 Nga na tio kamë acikari, cë cakö cülö
öcara mërë kënë? Nga na pïdhö ölök ï
pwodho mërë, na ba camö nyig ölök n'öcëk
kï ïë? Nga na kwaö kwath na ba madhö cak
n'öya kï kom rom na ën kwaö?
8 An atye ka twakö köp ni ï kite ka dhanö
këkën? Cïk kono ba kobo nï kömanön?
9 Pïën ï Cïk ka Muca ëcöö nï, "Kür itwe dhö
thwön ka tye ka nyönö kal." Obanga on-
wongo mönö thama mërë ut ï kom thwoni?
10 Ën ba okobo köp nön both onu? Ï
adyer, köp mërë yam ëcöö pï onu, pïën
apur myero opur nakun tye kï gen, ngat na
pwodo bël thon myero opwod nakun tye kï
gen më nwongo gin mörö kï ïë.
11 Ka wan ëcwö kodhi më tipo ï kinwu,
manön twërö bedo thwön köp mörö na
thwönë ka wan ëkaö jami mökö më kom kï
bothwu?
12 Ka jö nökënë tye kï twërö më köny nön
kï bothwu, cë wan ba ëlöögï ökö kï twërö
nön?

Ëntö kadï bed nï twërö nön tye bothwa,
wan ba etio ködë, wan ëdïö cwinywa ï köp
kïbëc ëk kür eketh orii mörö na gëngö kobo
köp më Emuth na Bër ï kom Kiricito.
13 Un ba ingeo nï jö na tio ï öt k'Obanga
gïn nwongo cemgï kï ï öt k'Obanga, ëka jö
na tio gïnï ï kom keno tyër epoko nïgï tyër
n'ëtyërö?
14 Rwoth yam thon öcïkö ï kit yoo acël nön
nï jö na tïtö köp më Emuth na Bër myero
onwong gïnï gin mörö na gïn kwö ködë pï
tïtö köp më Emuth na Bër.

15 Ëntö an ba atio kï twërö ni mörö. Ëka
an ba acöö köp ni ëk ïtïm unu ï koma nï
kömanön. Bedo na bër ka athöö löö na
dhanö mörö lökö wakërëna dökö gin mörö
na ka cungo mërë ope.
16 Ka an atïtö köp më Emuth na Bër,
myero kür awakara ködë, pïën ëdïa adïa ïë.
Ka ba atïtö köp më Emuth na Bër, cë an
abino nënö can.
17 Ka atïmö man kï cwinya këna, abino
nwongo cül, ëntö ka atïmö nakun ba amïtö,
nwongo atye ka cobo tic n'ëmïa.
18 An abino nwongo koth cül mënë? Cül
na mëga ënë yom cwiny na an anwongo kï
kom tïtö köp më Emuth na Bër, na ba angölö
cül mörö ïë both jö na winyo gïnï, nakun
thon ba atio kï twërö na an aute ködë ëk
anwong köny mörö kï both jö na an atïtö
nïgï köp ï kom Emuth na Bër.

19 Kadï bed nï alööra këna ï nyim jö kïbëc,
ëntö dong atyeko mïra më bedo opii ka jö
kïbëc, ëk anwong-gï na pol.
20 Ka atye both Eyuda, abedo calö Ayuda
ëk anwong Eyuda mökö. Both jö na tye ï thë
cïk ka Muca an abedo thon na calö dhanö

9:9 Nwönö Cïk 25:4

na tye ï thë cïk, (kadï bed an ba atye ï thë cïk), ëk anwong jö na tye ï thë cïk.
21 Both Erok n'ope ï thë cïk ka Muca an
abedo na calö dhanö n'ope ï thë cïk, (nakun
nwongo ba atye abonge cïk k'Obanga, ëntö
abedo ï thë cïk ka Kiricito), ëk anwong jö na
ba tye ï thë cïk.
22 Both jö na görü gïnï ï yeegï, an abedo
na calö dhanö na görü thon, ëk anwong jö
na görü. An alübö kite kïbëc na dhanö tye
ködë, ëk ömïa alar jö mökö ï yoo kïbëc.
23 Manön kïbëc atio pï köp më Emuth na
Bër, ëk an thon anywak gum mörö na yaa
kï ïë.
24 Un ba ingeo unu nï jö na pyem kï
ngwëc kïbëc ngwëcö gïnï, ëntö dhanö acël
këkën ënë nwongo mïc më pwöc? Un thon
ngwëc unu kömanön ëk inwong unu mïc më
pwöc.
25 Dhanö acëlacël na pyem ï tuko myero
ögwökërë kënë ï yodhi kïbëc. Gïn tïmö
manön ëk enwong gïnï tok më dheo na ba
rii, ëntö onu ëtïmö pï nwongo tok më dheo
na rii naka naka.
26 An gira angwëcö atïr na ba acacapa,
ba adhongo pïny ata kamë ngat mörö na
dhongo yamö nono.
27 Ayelo koma, ëka amïö bedo opiina ëk
ka dong atyeko tïtö köp both jö nökënë, kür
abed dhanö na ba ebino mïö mïc.

10

1 Utmegona, amïtö nï inge unu nï kwere
onu kïbëc yam obedo gïnï ï thë pöl, ëka gïn
kïbëc yam owok ï dye nam.
2 Gïn kïbëc yam ebaticagï ï pöl ëka ï nam,
ëk obed gïnï jö ka Muca.
3 Gïn kïbëc yam öcamö cem acël nön më
tipo,
4 gïn kïbëc omodho pii acël nön n'öya kï
ï lëla më tipo n'owotho ködgï, ëka lëla nön
onwongo obedo Kiricito.
5 Kadï bed nï kömanön, Obanga onwongo
ïë ba yom kï pol jö mökö ëka dong komgï
n'öthöö onwongo ökëth ata ï thim.
6 Jami ni ötïmërë na calö apor both onu,
cïkö onu nï kür dök ebed parö gin na reco,
na calö yam gïn öparö.
7 Kür ibed unu jö na wörö cal jwogi kite
na jö mökö kï kin-gï ötïmö ködë. Kite n'ëcöö
ködë ï Cöc na Leng nï, “Lwak obedo pïny ï
cem kï math, cë öya gïnï malö më myël.”
8 Onu myero kür ëdöny ï tïmö tïm më
ölyang, na calö jö mökö kï kin-gï yam ötïmö
ködë, ëka jö elip pyer arïö wie adek öthöö
gïnï ökö ï nïnö acël.
9 Onu kür ëtëm Kiricito, na calö jö mökö
yam ötïmö ëka thwone onekogï.
10 Ëka kür ïngüngüta unu na calö jö mökö
kï kin-gï yam öngüngüta gïnï ködë, ëka
malaika më thöö otyekogï ökö.
11 Jami ni ötïmërë bothgï na calö apor
both onu. Ëcöö jami ni kïbëc ï Cöc na Leng
më pwonyo onu jö n'ëkwö ï karë ni më ajiki.
12 Pï manön ëk ngat mörö na thamö nï
ecung na tëk, ögwökërë ëk kür opodhi.
13 Atëmatëma mörö ope na makömu na ba
makö jö kïbëc. Obanga genere, ëka ën ba
bino yeo nï ëtëmwu rwök na löö ngö na un
ïtwërö dangö. Ka ëtëmömu, Obanga bino
mïömu yoo më bwöth ökö, ëk ibed unu kï
tëkö më dangö.
14 Pï manön, ewodha na an amarö, wëk
unu wörö cal jwogi ökö.
15 An atwak kodwu na calö jö na ryëk,
tham unu kenwu ï köp na an atwakö.
16 Ekopo më gum na onu ëlëgö gum ïë,
ba obedo rïbërë ï remo ka Kiricito? Ogati
na onu epoko ïë, ba obedo rïbërë ï kom
Kiricito?
17 Pïën ogati tye acël, onu n'epol ebedo
kom acël, pïën onu kïbëc ënywakö camö
ogati acël nön.
18 Tham unu pï jö më Icarael, jö na camö
gin n'ëtyërö both Obanga ba rïbërë gïnï më
tic ï keno tyër?
19 Ngö na an atye ka kobo? An atye ka
kobo nï cem n'ëtyërö both cal jwogi obedo
gin mörö, onyo nï cal jwök obedo gin mörö?
20 Pe, ngö na an atye ka kobo ënë nï gin
aryëda na jö na ba ngeo Obanga ryëdö gïnï,
gïn tyërö both cene, ëntö ba tyërö gïnï both
Obanga. An ba amïtö nï ïrïbërë unu kï cene.
21 Ba ïtwërö unu madhö ekopo ka Rwoth
ëka më cene. Ba ïtwërö unu cem ï mëja ka
Rwoth ëka dökï ï mëja ka cene.
22 Onu ëmïtö nï nyeko ömak cwiny
Rwoth? Un ïthamö nï onu ëtëk ëlöö ën?

Tii unu jami kïbëc pï dheo k'Obanga

10:7 Yaa 32:6

23 “An atwërö tïmö jami kïbëc,” ëntö
manön ba nyutho nï jami kïbëc könyö. “An
atwërö tïmö jami kïbëc,” ëntö manön ba
nyutho nï jami kïbëc döngö yee ka dhanö.
24 Ngat mörö kür örang gin na könyö
ën këkën, ëntö myero ölüb gin na könyö
awodhe.
25 Cam unu gin mörö këkën n'ëcadhö ï cuk
më ringo, abonge penyo gin mörö pï lworo
thama më cwinywu.
26 Pïën “lobo ëka jami kïbëc na tye ïë
obedo më ka Rwoth.”
27 Ka cë dhanö mörö na ba oye Kiric-
ito ocwodowu icem, ëka ïmïtö unu cïdhö
cem, cam unu gin mörö këkën n'eketho ï
nyimwu abonge penyo gin mörö pï lworo
thama më cwinywu.
28 Ëntö ka ngat mörö okobo niwu nï,
“Man ngö na dong ëtyërö ökö both cal
jwök,” cë kür ïcam unu, pï parö ngat na dong
okobo köp nön më po wiwu, ëka pï thama
më cwinye na nyutho bal.
29 Manön an akobo pï thama na tye ï
cwiny dhanö nökënë ca, pathï pï thama
na ute ï cwinyi. Pïngö ëgëngö twëröna na
an atye ködë më tïmö gin mörö ni ökö, pï
thama na tye ï cwiny dhanö nökënë?
30 Ka an acemo nakun apwöyö Obanga,
pïngö ëyanya pï gin na dong atyeko pwöyö
Obanga ökö pïrë?
31 Dong ka ïcamö unu cem onyo ïmadhö
unu math, onyo jami kïbëc na un itio, tïm
unu kïbëc më mïö dheo both Obanga.
32 Kür ïbal unu cwiny Eyuda, kadï thon jö
Grecia, onyo jö k'Obanga n'oye Kiricito,
33 kit na calö an atëmö yomo cwiny ngat
acëlacël ï gin na an atio kïbëc. An ba arangö
ngö na könya këna, ëntö arangö gin na
könyö jö na pol, ëk ölarë gïnï.

11

1 Lüb unu kitena, na calö an thon alübö
kite ka Kiricito.

Umo wic ï caa më wörö Obanga

2 Apwöyöwu pïën ï köp kïbëc ipo unu pïra,
nakun ïlübö unu pwonyna na yam amïö
bothwu.
3 Ëntö amïtö inge unu nï Kiricito ënë
obedo wi ëcwö acëlacël, ëcwö ënë obedo
wi dhakö mërë, ëka Obanga ënë obedo wi
Kiricito.
4 Ëcwö mörö na lëgö, onyo na tïtö
köp k'Obanga, nakun oumo wie, manön
nwongo okelo lewic ï wie.
5 Ëntö dhakö na lëgö, onyo na tïtö köp
k'Obanga nakun ba oumo wie, nwongo
okelo lewic ï wie, pïën ba tye apokapoka
mörö ï kin ën kï dhakö n'ölyëlö wie.
6 Ka dhakö mörö ba umo wie, myero
ölyël yer wie ökö, ëka ka obedo më lewic nï
dhakö ka ölyëlö wie, onyo önyarö yer wie
anyara, ën myero dong oum wie.
7 Ëcwö kür myero oum wie, pïën ën obedo
cal k'Obanga ëka dheo k'Obanga. Ëntö
dhakö ënë dheo k'ëcwö.
8 Pïën ëcwö ba öya kï kom dhakö, ëntö
dhakö ënë öya kï kom ëcwö.
9 Ëcwö onwongo ba ecweo pï dhakö, ëntö
dhakö ënë ecweo pï ëcwö.
10 Pï tyën köp ni, ëka pïën pï emalaika,
dhakö myero oruk gin mörö më umo wie
më nyutho nï etye ï thë twër ka cwörë.
11 Ëntö ï kin jö ka Rwoth, dhakö ba twërö
cung kënë abonge ëcwö, ëka ëcwö ba twërö
cung kënë abonge dhakö.
12 Pïën na calö dhakö öya kï kom ëcwö, ï
yoo acël nön, ëcwö thon dhakö ënë önywölö.
Ëntö jami kïbëc öya kï both Obanga.
13 Ngöl unu köp ni kenwu: Pore nï dhakö
më lëga both Obanga na ba oumo wie?
14 Kite n'ënywölö onu ködë thon ba
pwonyo onu nï ka ëcwö ömïö yer wie ölöth
na boco ba mïö ën lewic?
15 Ëntö ka dhakö tye kï yer wie n'ölöth
na boco manön obedo më dheo mërë, pïën
ëmïö ën yer na boco nön ëk oumere ködë.
16 Ëntö ka ngat mörö mïtö kelo pyem ïë,
wan epe kï kit na calö manön, ope thon ï kin
jö k'Obanga n'oye Kiricito.

Bal n'ödönyö ï Cem ka Rwoth

17 An acïköwu nakun thon atye kï köp
mökö na an ba abino pwöyöwu ïë, pïën
cökërëwu gin mörö ope ïë na bër, ëntö kelo
bal këkën.
18 Köp më acël na an atyeko winyo ënë nï
ka un ïcökërë kanya acël na calö jö n'oye

10:26 Jabuli 24:1

Kiricito, apokapoka bedo tye ï kinwu ëka
an thon aye köp nön,
19 pïën apokapoka myero obed tye ï
kinwu, ëk jö na genere onen gïnï ökö kanya
leng.
20 Ka ïcökërë unu kanya acël, nwongo ba
obedo cem ka Rwoth ënë un ïcamö adyer,
21 pïën ngat acëlacël cakö camö cem mërë
ökö, nakun jö mökö kec nekogï, ëka jö mökö
mër ökö.
22 Un ba itye unu kï peciwu, kanya un
ïtwërö cem kï math ïë? Onyo ïcaö unu
jö k'Obanga n'oye Kiricito, nakun iketho
unu lewic ï kom jö na ba tye kï gin mörö?
Ngö na myero akob bothwu? Ïmïtö unu nï
apwöwu? Ba abino pwöyöwu pï köp ni.

Cem ka Rwoth

23 Pïën pwony na yam apwonyowu ködë,
Rwoth ënë ömïa, nï, ï kiwor nön n'eketho
örörö ï kome, Rwoth Yecu ökwanyö ogati,
24 ëka ï karë na dong öpwöyö, opoko ïë, ëka
okobo nï, “Man ënë koma na tye pïrwu, tïm
unu nï köman më po ködë pïra.”
25 Kömanön ka öcamö gïnï cem më
kothyeno othum, ökwanyö ekopo ëka okobo
nï, “Ekopo ni ënë cïkërë na nyen ï remona.
Tïm unu nï köman ï karë kïbëc na un ïmadhö,
më po ködë pïra.”
26 Pï karë kïbëc na un ïcamö ogati ni, ëka
thon ka ïmadhö unu kï ï ekopo ni, nwongo
itye unu ka tïtö köp më thöö ka Rwoth,
naka ka ën bino dwogo.
27 Pï manön, ka dhanö mörö öcamö ogati
ni, onyo ömadhö kï ï ekopo ka Rwoth ni,
nakun kite mërë ba opore, nwongo ën
ödökö abal më pyëdö kom kï remo ka
Rwoth.
28 Dhanö acëlacël myero kono öngïrë
kënë, na bara öcakö camö ogati ëka madhö
ngö na ute ï ekopo nön.
29 Pïën ngat na camö onyo madhö nakun
ba önïang na bër ï kom ngö n'ecwodo nï
kom Rwoth, nwongo ën tye ka kelo ngölö
köp ï kome kënë ka cë öcamö onyo ömadhö.
30 Manön ënë ömïö jö na pol kï kinwu
görü ëka two gïnï, jö mökö thon öthöö gïnï
ökö.
31 Ëntö ka onu ëtwërö ngölö köp ï kom onu
kï köp n'atïr, onwongo ba ëngölö köp ï kom
onu.
32 Dong ka Rwoth ënë ngölö köp ï kom
onu, ën pwodo onu më pwonyo onu, ëk kür
ëngöl köp ölöö onu kanya acël kï jö më lobo.
33 Pï manön dong, utmegona, ka un
ïcökërë kanya acël më camö cem ka Rwoth
onu, ngat acëlacël myero ökür awodhe.
34 Ka dhanö mörö kec oneko, myero
ën kono ocem kï ï pacö mërë, ëk köp
kür ölööwu ka ïcökërë unu kanya acël.
Köp nökënë n'odong an abino yübö ka an
athuno bothwu.

12

Mïc na Tipo Naleng mïö

1 Kobedi dong utmegona, köp ï kom mïc
na Tipo Naleng mïö, amïtö nï inge unu na
bër.
2 Ingeo unu nï, ï karë na un onwongo pod
ibedo unu jö na ba ngeo Obanga, onwongo
irwenyo unu ökö më wörö cal jwogi na ba
twak.
3 Pï manön an amïtö ïnïang unu nï ngat
mörö ope na Tipo k'Obanga mïö ën kobo nï,
“Yecu ëlamö,” ëka ngat mörö ope na twërö
kobo nï, “Yecu ënë Rwoth,” na path ka Tipo
Naleng ënë mïö ën kobo.
4 Mïc tye na kothgï papath, ëntö Tipo acël
nön ënë poko.
5 Tic tye na kothgï papath n'etio pï Rwoth,
ëntö etio pï Rwoth acël nön.
6 Yodhi më tic tye na papath, ëntö Obanga
acël nön ënë tio kï jïï ï yodhi kïbëc.
7 Dhanö acëlacël ëmïö mïc më Tipo më
könyö jö nökënë.
8 Tipo Naleng mïö dhanö acël köp më
ryëkö, Tipo Naleng nön mïö dhanö nökënë
köp më ngec.
9 Tipo Naleng nön mïö yee both dhanö
nökënë, both dhanö nökënë, Tipo Naleng
nön mïö mïc më cangö jïï,
10 both dhanö nökënë ën mïö mïc më
tio tango, both dhanö nökënë më twakö
köp na calö adwarpïny, both dhanö nökënë
poko kin cwiny na papath, both dhanö
nökënë dhümö lëb na papath, ëka both
dhanö nökënë më gönyö lëb na papath.
11 Ëntö Tipo Naleng nön ënë tio tic kï mïc
ni kïbëc, ën poko mïc na papath both dhanö
acëlacël kite na ën mïtö ködë.

Kom acël kï dul na papath

12 Kom dhanö tye kï dul na pol na papath,
ëntö dul na papath nön bedo dul kom acël.
Ënë kom Kiricito.
13 Pïën onu kïbëc, Eyuda ëka jö Grecia,
opii ëka jö na löörë kën-gï, onu ebatica ëka
ëdökö kom acël ï Tipo acël nön, onu kïbëc
ënywakö Tipo acël nön.

14 Pïën kom dhanö ba tye ïë dul acël
këkën, ëntö tye ïë dul na pol.
15 Ka onwongo tyën jö kob nï, “An ba
abedo dul kom pïën an ba abedo cïng,”
manön ba mïö ën kwërö më bedo dul kom.
16 Ka onwongo ith kob nï, “An ba abedo
dul kom pïën an ba abedo wang,” manön
ba mïö ën kwërö më bedo dul kom.
17 Ka onwongo kom kïbëc obedo wang
jö, onwongo ëtwërö winyo köp nïngö? Ka
onwongo kom kïbëc obedo ith jö, onwongo
ëtwërö ngweno pïny nïngö?

18 Ëntö kite na tye ködë, Obanga oketho
dul na papath ï kom, dul acëlacël kite na ën
mïtö ködë.
19 Ka onwongo gïn kïbëc obedo dul kom
acël këkën, kom onwongo ba twërö bedo
tye.
20 Na calö tye ködë, dul kom tye na pap-
ath, ëntö kom tye acël.

21 Wang jö ba twërö kobo nï cïng jö nï, “An
ba amiti!” Wic thon ba twërö kobo nï tyën
jö nï, “An ba amiti!”
22 Nakaka manön, dul më kom mökö
n'ëthamö nï görü ënë dökï nwongo mïtërë
rwök,
23 ëka dul kom mökö n'ëthamö nï dheogï
ope ënë onu ëmïö wörö na pïrë tëk, ëka dul
kom na ba nen na bër ënë eruko kï ruk na
bër,
24 nakun dul kom onu na nen na bër ba
dök mïtö gin mörö. Obanga örïbö dul më
kom nakun mïö dheo na thwönë na löö
both dul na dheogï nök,
25 ëk apokapoka kür obed tye ï kom, ëntö
ëk dul acëlacël öpar pï dul kom awodhe.
26 Ka dul kom mörö acël tye ka rem, dul
kom nökënë thon rem kanya acël ködë. Ka
ëwörö dul kom acël, dul kom na papath
kïbëc bedo kï yom cwiny ködë.

27 Dong un kïbëc ibedo unu kom Kiricito,
ëka dhanö acëlacël kï kinwu obedo dul kom
Kiricito.

28 Obanga oketho jö ni ï kin lwak jö
n'oye Kiricito, më acël ëkwëna, më arïö ed-
warpïny, më adek epwonye, ëka jö na tio
tango, ëka thon jö na tye kï mïc më cangö jïï,
jö na twërö könyö jö nökënë, jö na tye kï mïc
më tëla ëka jö na dhümö gïnï lëb na papath.
29 Jö kïbëc obedo gïnï ëkwëna? Jö kïbëc
obedo gïnï edwarpïny? Jö kïbëc obedo ep-
wonye? Jö kïbëc tio tango?
30 Jö kïbëc tye kï mïc më cangö jïï? Jö kïbëc
dhüm kï lëb na papath? Jö kïbëc gönyö gïnï
lëb?
31 Keth unu cwinywu më nwongo mïc na
pïrgï tëk.

Ëka dong an abino nyutho niwu yoo na
bër na löö.

13

Mar

1 Ka an adhüm kï lëb jö nökënë ëka më
k'emalaika, nakun ba atye kï mar an abedo
calö ölang na kok rwök onyo agece.
2 Ka an atye kï mïc më twakö köp na calö
adwarpïny nakun anïang müng, ëka atye kï
ngec kïbëc, ëka ka an atye kï yee kïbëc, na
an arömö köbö kidi na thwönë kany ökënë,
nakun ba atye kï mar, an nwongo ba abedo
gin mörö.
3 Ka an amïö jami kïbëc na an atye ködë
both ëcan, ëka ajalö thon koma më awanga
kï mac, nakun ba atye kï mar, ba bino
könyöna kï gin mörö.
4 Mar dïö cwinye, obedo thon nyakïca,
mar ba nyek, ba wakërë,
5 ba ger, ba rangö gin na makö kome
kënë, ba ngöö pïöpïö, ba kanö gin na rac
n'ëtïmö ï kome.
6 Cwinye ba bedo na yom ï tïm na ba tye
atïr, ëntö cwinye yom ï köp na tye adyer.
7 Mar dïö cwinye ï jami kïbëc, yee köp
kïbëc, tye kï gen ï karë kïbëc, dangö köp
kïbëc.
8 Mar ba jik. Dwaropïny bino thum ökö,
naka thon dhümö lëb bino jik ökö, ëka ngec
bino jik thon ökö.
9 Pïën onu engeo dul mökö na nönök
këkën, ëka edwaro thon dul na nönök,
10 ëntö ka gin n'opong obino, gin n'obedo
dudul bino jik ökö.
11 Ï karë na an abedo athïn, atwak
kamë athïn, athamö thama kamë athïn

ëka apyem kamë athïn. Kobedini na dong atengo, awëkö kite më thino ökö.

12 Gin na onu ënënö ï caa ni, obedo calö cal na nen ribiribi kï ï kiyo, ëntö ï karë na bino anyim ca onu ebino nënërë wang kï wang. Kobedini an angeo dul mörö këkën, ëntö ï nïnö na bino anyim ca an abino bedo kï ngec kïbëc, kadï bed engea na bër.

13 Dong tye gin adek na bino bedo naka naka: yee, gen, ëka mar. Ëntö gin na pïrë tëk na löögï kïbëc ënë mar.

14

Mïc më dhümö lëb na papath

1 Yelere unu më nwongo mar, keth unu cwinywu thon më nwongo mïc më tipo, na löö kïbëc mïc më twakö köp na calö adwarpïny.

2 Pïën dhanö na dhümö lëb na papath ba twak kï jïï ëntö nwongo ën tye ka twak k'Obanga. Ngat na nïang ï köp mërë ope, nwongo ën tye ka kobo müng më Tipo Naleng.

3 Ëntö dhanö na twakö köp na calö adwarpïny, twak kï jïï nakun döngö yeegï, cükö cwinygï, ëka kweo cwinygï.

4 Dhanö na dhümö lëb na papath döngö yee mërë kënë, ëntö dhanö na twakö köp na calö adwarpïny nwongo tye ka döngö jö n'oye Kiricito.

5 An amïtö nï ïdhüm unu lëb na papath, ëntö na löö kïbëc an amïtö nï ïtït unu köp k'Obanga. Dhanö na twakö köp na calö adwarpïny pïrë tëk löö ngat na dhümö lëb na papath, thwara ka ngat mörö ögönyö both jïï gin na ën kobo, ëk ököny jö n'oye Kiricito më döngö.

6 Utmegona, ka an abino bothwu nakun adhümö lëb na papath, köny ngö na an abino bedo ködë bothwu, ka ba an akelo niwu köp mörö n'Obanga onyutho nïna, onyo ngec mörö, onyo köp mörö na calö më k'adwarpïny, onyo pwony mörö?

7 Naka thon gin n'ope kï kwö, na kok na calö pelu onyo adungu, ka dwönë ba winyere na bër, jïï bino nïang nïngö ï wer n'etye ka küdhö onyo n'etye ka göönö?

8 Ëka buruji, ka ba ëküdhö kï dwön më cwodo, nga na bino yübërë më cïdhö ï lwëny?

9 Ï kite acël nön, nga na bino nïang ï gin na un ikobo ka itye unu ka dhümö lëb na papath, nakun ikobo unu köp na ba ënïang ïë? Köpwu bino këth ï wi yamö ata.

10 Tye koth lëb na pol ï wi lobo na gïn kïbëc papath, ëntö ba tye mörö na tyën köp mërë ope.

11 Ka an ba angeo lëb dhanö mörö na tye ka twakö, an abedo na calö arok bothe, ëka ën thon bedo na calö arok botha.

12 Dong kömanön, un thon na calö iketho unu cwinywu më nwongo mïc më Tipo, tëm unu më löönö mïc na mïö jö n'oye Kiricito cung na tëk.

13 Pï manön, dhanö na tye ka dhümö lëb na papath ën myero ölëg both Obanga ëk ömïï ën mïc më gönyö ngö na ën etye ka kobo.

14 Pïën ka an alëgö nakun adhümö lëb, cwinya lëgö, ëntö nwongo thamana ba tïmö gin mörö ïë.

15 An atïm ngö kobedini? An abino lëgö both Obanga kï cwinya nakun alëgö kï thamana thon. An abino wero wer kï cwinya nakun abino wero kï thamana thon.

16 Ka in ïpwöyö Obanga kï cwinyi këkën, dhanö nökënë n'obino ï gürëwu twërö kobo “Amën” nïngö ï pwöcni ï kite mënë nakun ba önïang ï kom ngö na in ikobo?

17 Kadï onwongo ïmïö pwöc na bër, ba bino könyö dhanö nökënë ca më döngö kadï kïcël mörö.

18 An apwöyö Obanga pïën an adhümö lëb na papath na löowu kïbëc,

19 ëntö ï gürë ka jö n'oye Kiricito an amïtö kobo köp mörö abic këkën kï thamana më pwonyo kï jö nökënë, nakaka kobo köp elip apar nakun adhümö kï lëb na ba ngere.

20 Utmegona, kür ibed unu kamë ëthïnö ï thamawu. Bed unu ëthïnö ï tïmö gin mörö na rac, ëntö ï thamawu bed unu jö n'otengo.

21 Yam ëcöö ï Cïk nï,

“An abino twak kï jö më rok ni kï lëb na jïï
dhüm ködë na papath
ëka kï dhö Erok.

14:21 Icaya 28:11-12

An abino twak both jö ni,
ëntö kadï bed nï gïn ba bino winyona,"
man köp ka Rwoth.

22 Manön nyutho nï dhümö lëb na papath ëmïö ëk obed anyuth both jö na ba oye
Kiricito, pathï both jö n'oye, ëntö twakö köp
na calö adwarpïny tye pï jö n'oye, pathï pï jö
na ba oye.
23 Dong ka jö kïbëc n'oye Kiricito ögürë
kanya acël nakun jö kïbëc dhümö lëb na
papath, ëka jö nökënë na ba nïang, onyo jö
na ba oye Kiricito obino ïë, gïn ba bino kobo
nï un ipo?
24 Ëntö ka jö kïbëc tye ka twakö köp na
calö adwarpïny, ëka dhanö mörö na ba oye
Kiricito, onyo dhanö na ba nïang obino ï
cökërë, ën bino nïang ï kom bal mërë pï gin
na ën owinyo kï both jö kïbëc. Köp na jïï
kïbëc okobo bino ngölö nïnë köp.
25 Müng na tye ï cwinye ebino kelo
kanyalër, ëka bino ryebere pïny, wörö
Obanga nakun tuco nï, "Adyer, Obanga tye
ï kinwu."

Kite më wörö Obanga

26 Utmegona, ka ïgürë unu, dhanö
acëlacël tye kï wer, ngat nökënë pwonyo,
ngat nökënë kobo ngö n'Obanga onyutho
nïnë, ngat acël bino dhümö lëb na papath,
ëka ngat nökënë bino gönyö ngö n'ekobo.
Ëntö jami ni kïbëc myero ötïmërë ï yoo na
könyö döngö ka jö n'oye Kiricito.
27 Ka dhanö mörö dhümö lëb na papath,
myero gïn obed jö arïö onyo jö adek, kür
ökal wel nön, nakun eleo alea, ëka ngat
mörö myero ögöny ngö na gïn kobo.
28 Ëntö ka ngat mörö ope na gönyö, myero
ngat na mïtö twak kï lëb na papath nön
ölïng alïnga ï ka gürë ka jö n'oye Kiricito,
myero ötwak ën kënë ëka both Obanga.
29 Edwarpïny myero obed jö arïö onyo jö
adek, ëka jö nökënë pimo köp na gïn tye ka
kobo.
30 Ka cë Obanga onyutho köp mörö both
ngat mörö nökënë n'obedo pïny ï kinwu,
dhanö n'onwongo tye ka twak myero ölïng
ökö.
31 Pïën un kïbëc ïtwërö twakö köp na calö
adwarpïny nakun ileo unu alea, ëk jö kïbëc
opwonyere ëka dök thon öcük cwinygï.
32 Ngat na tye ka twakö köp na calö ad-
warpïny myero ölöö mïc mërë më twak,
33 pïën Obanga ba obedo won
arubaruba, ën obedo won kuc.
Na calö jö k'Obanga na leng kïbëc n'oye
Kiricito,
34 mon myero ölïng alïnga ka tye gïnï ï kin
jö n'oye Kiricito. Ba eyeo nïgï më twak, ëntö
gïn myero ömïrë ï thë löc kite na Cïk kobo
ködë.
35 Ka cë gïn mïtö ngeno köp mörö, myero
gïn openy cwögï kï pacö. Obedo lewic rwök
both dhakö më twak ï ka gürë ka jö n'oye
Kiricito.
36 Onyo ïthamö unu nï köp k'Obanga yam
öcakërë kï bothwu, ëka dökï obino bothwu
këkën?
37 Ka ngat mörö thamö nï ën ebedo ad-
warpïny onyo etye kï mïc mökö më Tipo,
myero ën ongee nï köp na an acöö bothwu
ënë cïk n'öya kï both Rwoth.
38 Ëntö ka ngat mörö ba oketho köp ni
ï thama, ën thon ba ebino ketho thama ï
kome.
39 Dong utmegona, keth unu cwinywu
më twakö köp na calö adwarpïny, ëntö
dhümö lëb na papath thon kür ïjük unu.
40 Ëntö gin mörö kïbëc myero ëtïm ï kite
na bër, körë kï körë.

15

Cer ka Kiricito

1 Kobedi dong utmegona, an amïtö
poono wiwu ï kom köp më Emuth na Bër
na yam atïtö bothwu, na un dong ïgamö
ökö, ëka thon icung unu ïë.
2 Pï köp më Emuth na Bër ni ënë ömïö ïlarë
unu, ka dong ïmakö unu na tëk köp na yam
atïtö bothwu, kono onwongo ba iyee unu
nono.
3 Pï köp na an amïöwu na pïrë dit më acël,
na an thon agamö kobo nï—Kiricito yam
öthöö pï bal onu, nakun lübö Cöc na Leng
na yam ëcöö.
4 Eiko ën, ëka ecero ën ökö ï nïnö më adek,
nakun lübö Cöc na Leng na yam ëcöö.
5 Ën onen both Kepa, cë onen both ëkwëna
apar arïö.
6 Kinge manön onen both utmego na löö
mia abic wang acël, pol jö mökö kï kom

jö nön pod tye gïnï na kwö, kadï bed nï jö mökö öthöö gïnï dong ökö.
7 Cë ën onen dökï both Yakobo, ëka both
ëkwëna kïbëc,
8 së ï ajiki mërë kïbëc onen botha thon,
kadï bed nï an abedo calö ngat mörö
n'ënywölö ï karë na ba opore.
9 Pïën an atïdï rwök kï kin ëkwëna kïbëc,
n'onwongo ba apora nï ëk ecwoda nï
akwëna, pïën yam ayelo jö k'Obanga n'oye
Kiricito.
10 Ëntö pï kïca k'Obanga n'ömïa, ënë ömïö
an atye kite na an aute ködë, ëka kïca mërë
na ën ömïa onwongo ba obedo më nono. An
atio tic na tëk rwök na löö jö nön kïbëc, kadï
bed nï pathï an, ëntö kïca k'Obanga ënë otio
köda.
11 Adyer kadï bed onwongo nï an onyo
gïn, köp na wan dong ëtïtö, ënë köp na un
iyee.

Cer ka jö n'öthöö

12 Kobedi dong ka ëtïtö nï ecero Kiricito
kï kin jö n'öthöö, pïngö jö mökö kï kinwu
kobo nï cer ka jö n'öthöö ope?
13 Ëntö ka cer ka jö n'öthöö ope, cë Kiric-
ito thon ba ecero.
14 Ëka ka Kiricito ba ecero, cë tïtö köpwa
bedo na köny mërë ope, naka thon yeewu
köny mërë ope.
15 Mëd ï kom manön, onu thon ebedo
ecaden më twodo ï kom Obanga, pïën onu
ëtwakö köp ï kom Obanga nï ënë ömïö Kiric-
ito ocer kï ï thöö. Ëntö ka tye adyer nï
jö n'öthöö ba ecerogï, cë Obanga ba ocero
Kiricito.
16 Ka cero jö n'öthöö ope, cë nwongo
Kiricito thon yam ba ecero.
17 Ka Kiricito yam ba ecero, cë yeewu
köny mërë ope thon, nwongo pod itye unu
ï thë bal.
18 Cë jö na dong öthöö gïnï na yee ï Kiric-
ito nwongo orwenyo gïnï ökö.
19 Ka genwa ï Kiricito könyöwa ï kwö më
karë ni këkën, cë nwongo ënënö onu kï kïca
rwök na löö jö kïbëc.

20 Ëntö ï adyer mërë, Kiricito ecero dong
ökö kï ï kin jö n'öthöö, ën tye na calö wi kac
ka jö n'öthöö.
21 Pïën dhanö ënë okelo thöö, dök thon
cer ka jö n'öthöö dhanö ënë okelo.
22 Kite na jö kïbëc thöö ködë ï Adam,
kömanön thon jö kïbëc ebino mïögï kwö ï
Kiricito.
23 Ëntö ngat acëlacël kï kakarë, më acël
Kiricito, na ënë wi kac, ëka kinge jö ka
Kiricito ï karë më dwogo mërë.
24 Cë ajiki pïny dong bino thuno, na
Kiricito bino mïö ker ï cïng Obanga Apap,
na nwongo dong otyeko türö kit löc kïbëc,
twërö kïbëc ëka tëkö.
25 Pïën Kiricito myero obed ï löc naka
wang n'Obanga oketho lang mërë kïbëc ï
thë tyënë.
26 Langö n'ebino tyeko më ajiki ënë thöö.
27 Pïën yam ëcöö nï, “Obanga oketho jami
kïbëc ï thë tyënë.” Ëntö ka ekobo nï oketho
“jami kïbëc” ï thë löc mërë, cë nen kanyalër
nï ba ëkwanö ën Obanga kikome n'oketho
jami kïbëc ï thë löc ka Kiricito.
28 Ka dong etyeko ketho jami kïbëc ï thë
löc mërë, ën Wod kikome thon ebino ketho ï
thë löc k'Obanga ëk Obanga öcök jami kïbëc
ï thë löc mërë.
29 Kobedi dong, ka cer ka jö n'öthöö ope,
jö na dong ebaticagï pï jö n'öthöö bino gïnï
tïmö ngö? Ka cer ka jö n'öthöö ope kadï
thon kïcël, pïngö dong ebatica dhanö na
kakargï?
30 Pïngö onu dong ebedo kanya rac caa
kïbëc?
31 An athöö nïnö kïbëc, utmegona, manön
akobo bothwu atïr, pï wakërë na an atye
ködë ï Kiricito Yecu Rwoth onu.
32 Kadï bed yam alwënyö kï leeni na ger ï
Epeco, kite na dhanö kobo nï, kit köny mënë
n'anwongo ië? Dong ka cer ka jö n'öthöö
ope,

“Eru ecemu ëka emedhu,
pïën diki onu ebino thöö ökö.”

33 Kür ïmïï ëbwölwu: “Woth kï jö na reco
balö kite na bëcö.”
34 Dwog unu cen ï tham n'atïr ëka ïkwër unu
bal ökö. Pïën jö mökö ba tye gïnï kï ngec
nön ï kom Obanga. Akobo man ëk lewic
ömakwu.

Kit kom na dhanö bino cer ködë

15:27 Jabuli 8:6 **15:32** Icaya 22:13

35 Gwök onyo ngat mörö bino penyo nï,
“Jö n'öthöö ebino cerogï nïngö? Kit kom
mënë na gïn bino bedo ködë?”
36 In ïmïng! Kodhi na in ïcwö ï ngöm, ba
twërö nwongo kwö wang n'öthöö kono.
37 Ëka gin na in ïcwö ënë kodhi nono, onyo
kodhi kal onyo koth kodhi na path na ba
obedo kom gin na donyo.
38 Ëntö Obanga mïö kom ï kodhi nön kite
na yam ën öyërö ködë, kodhi acëlacël kï kit
kothe.
39 Ringo kom gin na kwö kïbëc ba röm:
Ringo dhanö path, ringo leeni path, ringo
wïny path ëka më rëc thon path.
40 Dök thon kom më polo ëka më lobo tye,
ëntö kom më polo tye kï dheo mërë na path,
ëka kom më lobo thon tye kï dheo mërë na
path.
41 Ceng tye kï koth dheo mërë acël, dwe
thon tye kï dheo mërë na path, cër thon tye
gïnï kï dheogï na path, ëka cër thon kitegï
papath kï dheo na gïn mïö.
42 Obedo thon nï kömanön ï kom cer ka jö
n'öthöö. Gin ëcwö obedo gin na thöö, ëntö
ka ecero ba dök thöö.
43 Ëcwö na nwongo ope kï dheo mërë,
ëntö ecero na nwongo dheo mërë dong tye,
ëcwö na nwongo pod görü, ëntö ecero na
nwongo tye kï tëkö.
44 Ëcwö na nwongo obedo kom më lobo
ni, ëka ecero ën na nwongo obedo kom më
cwiny.

Ka kom më lobo ni ute, cë nyutho nï kom
më cwiny thon ute.
45 Cöc na Leng kobo nï onu nï, “Dhanö më
acël obedo Adam n'ödökö dhanö na kwö.”
Ëntö Adam më ajiki ödökö tipo na mïö kwö.
46 Ëntö kom më tipo ba öcakö bino ëntö
kom më lobo ni ënë öcakö bino, cë dong
kom më tipo bino kï körë.
47 Dhanö më acël ecweo kï kom apua më
lobo, ëntö dhanö më arïö na ënë Kiricito öya
kï ï polo.
48 Jö më lobo cal gïnï kï dhanö n'ecweo kï
kom ngöm më lobo, ëka jö më polo cal gïnï
kï dhanö n'öya kï ï polo.
49 Dong kite na yam onu eruko cal
ka dhanö n'ecweo kï ngöm më lobo ni,
kömanön thon onu ebino ruko cal ka dhanö
n'öya kï ï polo.
50 Man ënë ngö na an akobo bothwu,
utmegona, nï gin na tye kï ringo kom ëka
remo ba twërö leeno ker k'Obanga. Ëka gin
na töp ökö thon ba twërö leeno gin mörö na
ba töp.
51 Winy unu müng nï: Pathï nï onu kïbëc
ebino thöö, ëntö ebino lökö onu kïbëc ökö—
52 pïöpïö pï karë na nönök mörö këkën, na
calö wang na ryapi ëka ka buruji më ajiki
bino kok, pïën buruji bino kok, ëka dong
ebino cero jö n'öthöö ökö na ba dök bino
gïnï thöö, cë ebino lökö onu thon.
53 Pï kom na töp myero orukere kï gin na
ba töp, ëka gin na thöö myero orukere kï gin
na ba thöö.
54 Dong ka gin na töp orukere kï gin na ba
töp, ëka gin na thöö thon orukere kï gin na
ba thöö, cë bino nyutho köp na yam ëcöö nï
bino cobere kakarë nï,
“Thöö dong ëmwönyö ökö ï löc.”
55 “In, thöö, löcni tye kwene?
In, thöö, kwirni tye kwene?”
56 Kwir ka thöö ënë bal, ëka tëkö më bal ënë
cïk.
57 Ëntö pwöc myero obed both Obanga na
mïö onu löc pï Rwoth onu Yecu Kiricito.
58 Pï manön, utmegona më amara, cung
unu na tëk abonge gin mörö na yengowu,
mëdërë unu thon kï tic ka Rwoth nïnö kïbëc,
nakun ïnïang unu nï ï Rwoth onu, yelerewu
pathï më nono.

16

Mïc më könyö jö k'Obanga

1 Dong na makö köp më jwoko lïm më
könyö jö k'Obanga na leng, kite na calö
acïkö jö n'oye Kiricito na tye ï Galatia, un
thon myero ïtïm unu nï kömanön.
2 Ï nïnö më acël kïbëc më cabït, dhanö
acëlacël kï kinwu myero opok lïm mökö
oketh path, nakun lübö kite na ën onwongo
ködë. Kür dök ïküra unu naka ka an athuno
kunön ëka ïcak unu ajwok.
3 Ëka ka an athuno bothwu, an abino mïö
waraga më nyuthere both jö na un ïyërö
ëka më orogï kï mïc na mewu yo Jerucalem.

15:45 Acaki 2:7 **15:54** Icaya 25:8 **15:55** Kocea 13:14

4 Ëka ka pore nïna më cïdhö, cë gïn twërö
woth köda.

Köp ka Paulo më ajiki

5 An abino lïmöwu kinge wok kï Mace-
donia, pïën an atye ka yübö më wok kï ï
Macedonia.
6 Ï karë mökö gwök onyo an abino bedo
bothwu pï karë mörö onyo an abino bedo
kunön pï karë më ngïcö pïny, ëk ïkönya unu
ï wothna kanya an abino cïdhö ïë.
7 An ba amïtö nï anënwu kobedini, ageno
nï an abino bedo bothwu pï karë mörö, ka
Rwoth oyeo.
8 Ëntö an abino bedo ï Epeco naka ï nïnö
më Pentekot.
9 Dholokek na lac më tic etyeko yabö ökö
nïna, kadï bed nï jö na pol tye ka pyem köda.
10 Ka Timoteo obino, nën unu nï ba obedo
kï lworo mörö ï karë na ën tye ï kinwu. Pïën
ën tye ka tio tic ka Rwoth, kite na an atye ka
tic ködë.
11 Ngat mörö kür ökwër ën, ëntö köny unu
ën, ëk owoth kï kuc ka ën tye ka dwogo
botha. An atye ka kürö ën më dwogo botha
kanya acël kï utmego.
12 Kobedi dong köp ï kom ömïn onu
Apolo, an akwaö ën më bino lïmöwu kanya
acël kï utmego nökënë, ëntö ën onwongo ba
mïtö bino ï karë nön, cë bino bino ka karë
na bër onwongere.

Köp më ajiki

13 Bed unu na wangwu thwolo, cung
unu na tëk ï kom yeewu, bed unu cwö na
cwinygï tëk, cung na tëk.
14 Tïm unu jami kïbëc kï mar.
15 Ingeo unu nï Citipwanu ëka jö më ödë
ënë öcakö gïnï dökö jö n'oye më acël ï lobo
Akaya, dök thon öjalërë gïnï kën-gï më tic
pï jö k'Obanga na leng. Dong akwaöwu
utmegona,
16 më bedo kï winy bothgï ëka kï jö nökënë
kïbëc na yelere gïnï më tic kanya acël ködgï.
17 Cwinya onwongo yom ï karë na Citip-
wanu, Porotunatuc ëka Akaika othuno gïnï,
pïën gïn obedo ka mïö köny n'onwongo un
ipe kany më mïö.
18 Gïn dong okweo cwinya ëka cwinywu
thon. Myero ïmïï unu pwöc both koth jö na
calö man.

Moth më ajiki

19 Jö n'oye Kiricito na tye gïnï ï lobo Acia
omothowu. Akwila ëka Piricila omothowu
gïnï kï cwinygï kïbëc ï Rwoth, kanya acël kï
jö n'oye Kiricito na cökërë gïnï ï ödgï.
20 Utmego kïbëc omothowu. Mothere
unu kï moth më mar.
21 An, Paulo, acöö moth ni kï cïnga
kikokome.
22 Ka ngat mörö ba marö Rwoth, cen
myero ömakï. Rwothwa, bin!
23 Kïca ka Rwothwa Yecu obed kodwu.
24 Mar na mëga obed bothwu kïbëc ï
Kiricito Yecu. Amën.

Waraga më arïö na Paulo öcöö both jö Korinti
1 Jö Korinti
Köp na ut ï waraga ni

Waraga më arïö na Paulo öcöö both jö Korinti, ëcöö ï karë n'onwongo wat mërë kï jö n'oye Kiricito na tye ï Korinti öbal rwök. Jö mökö kï kin jö n'oye Kiricito onwongo ötwakö gïnï köp na rac kanyalër ï kom Paulo, ëntö ën onyutho bothgï köp më rïbërë kanya acël ëka ën thon onyutho yom cwiny mërë ï karë na köp ni ötïmërë.

Köp mërë më acël kï ï waraga ni, Paulo önywakö köp më wat mërë kï jö n'oye Kiricito na tye ï Korinti, nakun kobo bothgï pïngö ën ëgamö kï gero më yanyö ëka kï jëm na tye ï kin jö n'oye Kiricito. Paulo onyutho yom cwiny mërë nï twak na ën ëtwakö kï gero okelo ngut ëka rïbërë. Cë ën ökwaö jö n'oye Kiricito më mïö köny both ëcan n'obedo gïnï Ekiricito na tye ï Yudea. Ï cura më ajiki, Paulo ocung na tëk ï kom tic mërë na calö akwëna nakun jükö jö mökö na nönök na tye ï Korinti n'onwongo gïn öyübërë nakun kobo gïnï nï gïn ënë ebedo ëkwëna n'atïr, nakun dotho gïnï Paulo nï obedo akwëna na twot.

Moth n'öya kï both Paulo

1 Waraga ni öya kï both Paulo, n'ëyërö kï miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu ëka kï both ömïn onu Timoteo.

Both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye ï Korinti, kanya acël kï jö k'Obanga na leng kïbëc na tye ï Akaya kïbëc:

2 Ëk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïïwu kïca ëka kuc.

Obanga na kweo cwinywa kïbëc

3 Pwöc obed both Obanga Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Apap n'obedo akïca ëka Obanga na kweo cwiny jö kïbëc.

4 Ën kweo cwinywa kï ï canwa kïbëc, ëk wan thon ekwe cwiny jö na tye kï can na papath kï kweo cwiny na wan kikomwa enwongo kï both Obanga.

5 Pï kite na can na Kiricito ödangö opodho ï komwa na thwönë, kömanön thon pï Kiricito wan thon ekweo cwinywa rwök.

6 Ka wan ëdangö can, manön mïö ekweo cwinywu ëka inwongo unu larë. Ka ekweo cwinywa, manön thon mïö ekweo cwinywu, mïö un ïcakö nwongo tëkö më dangö kit can na wan thon ëdangö.

7 Wan etye kï gen na tëk pï un, pïën wan engeo nï ka un ïnywakö unu ködwa can na wan ëdangö, un thon ebino kweo cwinywu kite n'ekweo kï cwinywa.

8 Utmegowa, wan ëmïtö nï inge unu can na wan ëdangö ï lobo Acia. Pëkö ödïöwa rwök na wan ba dök ërömö dangö, ömïö wan ba dök ebedo kï gen mörö më kwö.

9 Adyer, wan onwongo engeo kï ï cwinywa nï dong etyeko ngölö nïwa köp më thöö. Ëntö man ötïmërë ëk kür eketh gen ï komwa kënwa ëntö both Obanga na cero jö n'öthöö.

10 Ën ölaröwa kï ï can na rac më thöö, ëka ën dökï bino laröwa. Wan dong ketho genwa ï kome nï ën bino laröwa dökï.

11 Myero ïrïbërë unu ködwa ï lëga, ëk ömïï jö na pol öpwö Obanga pïrwa pï gin na bër n'ëtïmö ï komwa pï lëga ka jö na pol.

Gin n'ömïö woth ka Paulo ögalërë

12 Gin na wan ëwakërë pïrë ën ene, wan engeo kï ï cwinywa adyer nï wan ëkwö na bër ï lobo ni, ëka rwök mërë wan ëkwö kanya acël kodwu abonge bal mörö na cwinywa leng kit n'Obanga ömïtö ködë. Pathï pï ryëkö ka dhanö ëntö pï kïca k'Obanga.

13 Wan ba ëcöö bothwu gin mörö na un ba ïrömö kwanö onyo nïang ïë. Ageno nï ibino unu nïang na bër,

14 kite na calö dong ïnïang unu na nönök nï ï nïnö na Rwothwa Yecu bino dwogo, un ibino wakërë unu pïrwa kite na wan thon ebino wakërë pïrwu.

15 Pïën an onwongo anïang na bër, ömïö ayübö nï myero acak lïmöwu ëk inwong unu gum wang kïrïö.

16 An ayübö më wok lïmöwu ka acïdhö yo Macedonia ëka dökï ka adwogo kï Macedonia, ëk ïkönya unu ï wothna yo Yudea.

17 Ï karë na an ayübö kömanön, onwongo ba abedo lölökö köpna. Ba ayübö calö

dhanö mörö na kobo nï, “Eyo” onyo “Pe” awang acël.

18 Ëntö kite n'Obanga obedo ngat na genere, köp n'onwongo wan ekobo bothwu ba obedo “Eyo” ëka “Pe.”

19 Pïën Yecu Kiricito, Wod k'Obanga, n'onwongo wan kï Cilibwano ëka Timoteo ëtïtö bothwu nï ba obedo ngat na kobo nï, “Eyo” ëka “Pe,” ëntö ï ën, wan enwongo “Eyo” këkën.

20 Pïën gin n'Obanga öcïkö nï ëtïmö kïbëc ocobere ï kome, pï manön wan ekobo nï, “Amën” ï Yecu Kiricito pï mïö dheo both Obanga.

21 Obanga ënë ömïö wan ecung na tëk kanya acël kodwu ï Kiricito, ëka ën owirowa.

22 Ën dong ömwönö anyuth mërë ï komwa, ëka oketho Tipo mërë ï cwinywa më moko nï ën ebino mïö gin na kïbëc na ën öcïkö.

23 An acwodo Obanga më bedo cadenna nakun akobo kï cwinya kïbëc nï an ba abino adwogo ï Korinti, pïën onwongo amïtö tïmö niwu kïca.

24 Pathï nï wan etye kï twërö ï kom yeewu, ëntö wan etio kodwu kanya acël ëk un ibed kï yom cwiny, pïën un icung na tëk ï kom yee.

2

1 Ëntö kï kubotha onwongo athamö nï dwogona myero kür okel niwu cwer cwiny nökënë.

2 Ka acwero cwinywu, cë nga na dökï bino yomo cwinya? Pathï dhanö na an acwero cwinye?

3 Manön ënë ömïö an acöö waraga nön bothwu, ëk ka abino, jö na myero oyom cwinya kür ömïa gïnï cwer cwiny, pïën onwongo ageno nï yom cwinya ënë yom cwiny na mewu.

4 An onwongo acöö niwu waraga kï thwön kumo ëka kï cwer cwiny na pii wanga cwer, pathï pï cwero cwinywu ëntö ëk ömïï inge unu mar na thwönë na an aute ködë ï komwu.

Tïmö kïca both Abal

5 Ka ngat mörö okelo cwer cwiny, nwongo ba ocwero cwinya an këna, ëntö nwongo ocwero cwinywu kïbëc. Akobo nï kömanön pïën ba amïtö nï adïï ën rwök.

6 Koth dhanö n'obedo nï kömanön, pwod na jö na pol oketho ï kome nwongo örömö ën.

7 Kobedini, myero ïtïm unu kïca nïnë ëka ikwee unu cwinye, ëk ömïï cwer cwiny na dit kür obuu ën ökö.

8 Pï manön akwaöwu nï myero inyuth unu mar na un itye ködë ï kome.

9 Man ënë gin n'ömïö acöö waraga më tëmöwu ëk anën ka iwinya unu ï yodhi kïbëc.

10 Ka ngat mörö na un dong ïtïmö kïca nïnë, an thon atïmö kïca nïnë, ëka gin mörö na an dong atïmö kïca ïë, ka mörö tye, nwongo atïmö kïca ï nyim Kiricito pïrwu,

11 ëk Catan kür ölööwa kï ryëkö mërë. Pïën wan dong engeo thama mërë.

Gin n'ömïö Paulo cwinye ba obedo na yom ï Teroa

12 Ï karë na an athuno ï Teroa më tïtö Emuth na Bër ka Kiricito, anwongo nï Rwoth dong öyabö yoo nïna.

13 Ëntö cwinya ba obedo na yom pïën ba anwongo ömëra Tito kunön. Cë amotho jö n'oye na tye kunön ëka apoth yo Macedonia.

14 Ëntö pwöc obed both Obanga, na karë kïbëc tëlöwa ï dore më nyutho löc ka Kiricito, dökï tio ködwa ëk Kiricito ongere na calö gin na kur na ngwece dung ï kabedo kïbëc.

15 Pïën wan ebedo gin na ngwece kur ka Kiricito both Obanga, na dung na mït both jö na tye ka larë ëka both jö na tye ka rwenyo.

16 Both jö na tye ka rwenyo ngwecewa obedo gin n'öthöö na kelo thöö, ëntö kï both jö na tye ka larë ngwecewa obedo gin na kwö na kelo kwö. Ëka nga na twërö tic ni?

17 Wan ba ëcal kï jö na pol nökënë na rubo gïnï köp k'Obanga më nwongo magoba. Ëntö ï Kiricito, wan ëtwak na cwinywa leng ï nyim Obanga na calö jö n'Obanga ooro.

3

Etic më cïkërë na nyen

1 Wan dökï ëcakö më pakërë kënwa? Onyo un ïmïtö nï wan ebin kï waraga

më nyuthere bothwu calö jö nökënë onyo waraga na un ïcöö?
2 Un kikomwu ïcal kï waragawa më nyuthere n'ëcöö ï cwinywa, na ngere ëka jö këbëc kwanö.
3 Un dong inyutho nï ibedo unu waraga n'öya kï both Kiricito, na wan ekelo. Waraga ni ba ëcöö kï kalam ëka ingki, ëntö ëcöö kï Tipo k'Obanga na kwö, ba ëcöö ï kidi ëntö ëcöö ï cwiny dhanö.
4 Gin n'ömïö akobo kömanön pïën wan ecung na tëk ï nyim Obanga ï Kiricito.
5 Wan kï komwa ba ërömö kobo nï gin mörö öya kï bothwa, ëntö tëköwa këbëc öya kï both Obanga.
6 Ën ömïöwa ërömö bedo etic më cïkërë na nyen, pathï më cïk n'ëcöö acöa ëntö më Tipo, pïën cïk n'ëcöö acöa kelo thöö, ëntö Tipo kelo kwö.

Dheo më Cïkërë na Nyen

7 Cïk na yam ëcöö kï nyukuta ï kom kidi n'apada na tic mërë kelo thöö, onwongo obino kï dheo. Ömïö nënö wang Muca obino ölöö jö Icarael ökö pï ryëny ka terinyime, na dheo na ryëny nön obino orwenyo ökö.
8 Së dong tic ka Tipo ba bino bedo kï dheo na löö?
9 Së ka tic na mïö köp löö dhanö tye kï dheo, kara tic na kelo kwanö dhanö nï kite atïr dheo mërë ba bino löönö manön ökö?
10 Adyer gin na yam tye kï dheo dong ödökö gin na dheo mërë ope, pï dheo nökënë ca na dong löö ën rwök.
11 Ëka ka gin n'onwongo orwenyo ökö obino kï dheo, së gin na ruu myero obed kï dheo na löö!
12 Pï manön, wan etye kï koth gen ni, ënë ömïö wan ëtwak kï tëk cwiny.
13 Wan ba ëcal kï Muca na yam oumo terinyime kï böngü ëk jö Icarael kür önën gïnï kit na tar na ryëny rwenyo ködë kï ï terinyime.
14 Ëntö thamagï onwongo oumere ökö, naka thon tin thamagï pod oumere ka ëkwanö cïkërë na cön. Gin më um nön bara ëkwanyö, pïën twërö kwanyërë ökö pï yee ï Kiricito këkën.
15 Naka tin ka ëkwanö cïk ka Muca, gin më um nön pod umo thamagï.
16 Ëntö ka dhanö mörö ölökërë both Rwoth, gin më um nön ëkwanyö ökö.
17 Kobedini, Rwoth ënë Tipo, ëka kanya Tipo ka Rwoth tye ië, kuc thon tye ië.
18 Ëka wan këbëc na dong ëkwanyö gin më um ökö kï ï terinyimwa, dong etye na calö dheo ka Rwoth, na mïö ëlökërë ëdökö calö ën, nakun dheo mërë mëdërë amëda, na bino kï both Rwoth, na ënë Tipo.

4

Tar më Emuth na Bër

1 Pï manön, wan na dong ëmïöwa tic ni pï kïca k'Obanga, cwinywa ba bino dök cen.
2 Ëntö wan dong ëkwërö kit na reco këbëc n'ëkanö ëka më lewic. Ëka dökï ëkwërö tic më bwöl ökö ëka kï dwanyö köp k'Obanga, ëntö wan ëtwakö köp adyer ï nyim Obanga, ëka jö këbëc na genere ngeo.
3 Ka cë Emuth na Bër na wan ekelo oumere ökö, nwongo oumere kï both jö na tye ka rwenyo këkën.
4 Gïn jö na ba yee nonu, obanga më lobo ni dong oumo thamagï ökö ëk kür önën gïnï tar më Emuth na Bër ï kom dheo ka Kiricito, na ënë cal k'Obanga kikome.
5 Wan ba ëtïtö köp ï komwa kënwa, ëntö ï kom Yecu Kiricito n'obedo Rwoth, ëka wan kikomwa ebedo eticwu pï Yecu.
6 Pïën Obanga yam okobo nï, “Wëk tar öryëny nakun yaa kï ï cöl pïny,” man ënë Obanga acël nön n'ömïö tar mërë öryëny ï cwinywa më mïöwa tar më ngec ï kom dheo k'Obanga na ryëny ï wang Kiricito.

Lönyö n'ëkanö ï tabö

7 Ëntö wan etye kï lönyö ni na tye ï tabö n'ecweo kï lobo, më nyutho nï tëkö na thwönë yaa kï both Obanga, ëntö ba yaa kï bothwa.
8 Ëdïöwa ï yodhi këbëc, ëntö ba ërïdöwa rwök. Thamawa ocung ökö, ëntö genwa ba öbal.
9 Eyelowa, ëntö Obanga ba öwëköwa ata, ëtëöwa pïny, ëntö ba ëthöö.
10 Karë këbëc wan ëyëö thöö ka Yecu ï komwa, ëk kwö ka Yecu thon onen ï komwa.
11 Pïën karë këbëc wan n'ëkwö ëmïrë më thöö pï Yecu, ëk kwö mërë onen ï komwa na thöö ökö.

4:6 Acaki 1:3

12 Man dong nyutho nï thöö tye ka tic ï
komwa, ëntö kwö tye ka tic ï komwu.
13 Wan etye kï koth tipo nön ëk yee na
yam ëcöö nï, “An ayee, ënë ömïö atwak.”
Wan thon eyee, ënë ömïö wan ëtwak.
14 Wan engeo nï ngat n'ocero Rwoth Yecu
bino cerowa thon kite n'ocero kï Yecu, ëka
ën bino kelowa ï nyime kanya acël kodwu.
15 Jami ni kïbëc ötïmërë pïrwu, ëk kïca
k'Obanga ömëdërë both jö na pol, ëk
gïn thon ömëdërë kï pwöc rwök më mïö
Obanga dheo.

Kwö më yee

16 Pï manön, cwinywa ba tye ka dök cen,
kadï del komwa ni tye ka bal, ëntö kwö më
ïwa tye ka röc nïnö kï nïnö.
17 Pïën can n'eyelowa ködë yot, tye pï
karë mörö na nönök, ëka tye ka yübö nïwa
dheo na thwönë na ba thum ëka thwönë na
löö.
18 Wan ba ëcïkö wangwa më nënö gin na
nen, ëntö më nënö gin na ba nen. Gin na
nen bedo pï karë na nönök këkën, ëntö gin
na ba nen bedo naka naka.

5

Öt na ba ëgërö kï cïng

1 Kobedini onu engeo nï ka kom onu më
lobo ni n'ebedo ïë ëbalö ökö, etye kï gedo
n'öya kï both Obanga na ba ëgërö kï cïng, öt
na bedo na twal ï wi polo.
2 Adyer onu ëcür acüra ï kom onu më lobo
ni pïën onu etye kï miti nï ëk eruk onu kï
kom më polo,
3 pïën ka eruko onu, ba ebino nwongo
onu etye kotula.
4 Pïën ka wan pod etye ï kom më lobo ni,
ëcür acüra kï cwer cwiny n'önüöwa, pathï nï
wan ba ëmïtö nï ebed na ba erukowa, ëntö
wan ëmïtö nï erukwa kï kom na nyen, ëk
gin na kwö ömwöny gin n'öthöö ökö.
5 Ngat n'öyüböwa pï köp ni ënë Obanga,
ëka thon ömïöwa Tipo mërë na calö gin na
moko nï ën ebino cobo gin n'ëcïkö.
6 Pï manön ï karë kïbëc wan ecung na tëk
ëka thon engeo nï ka wan ëkwö ï komwa ni
nwongo ebedo na bor kï both Rwoth,
7 pïën kwöwa cung ï kom yee, pathï gin
n'ënënö kï wang.

8 Wan ecung na tëk, nakun ëthamö nï
thwara ëwëk komwa ökö, ëk ebed ï pacö
kanya acël kï Rwoth.
9 Dong kadï bed etye ï kom kany onyo
kunön, wan eketho cwinywa më bedo jö na
yomo cwiny Rwoth.
10 Pïën onu kïbëc myero ecung ï nyim
then më ngölö-köp ka Kiricito ëk ngat
acëlacël onwong gin n'opore na ën ötïmö ï
karë n'onwongo ën pod tye ï kom, ka bër
onyo rac.

Tic më dwökö dhanö both Obanga

11 Pï manön, wan kïbëc engeo nï Rwoth
myero elwor, wan ëtëmö më ywanö thama
ka jö nökënë. Ëntö kitewa ngere both
Obanga, ëka thon ageno nï ngere ï ngec na
tye ï cwinywu na nyutho niwu bal.
12 Wan ba dökï etye ka pakërë kënwa
bothwu, ëntö etye ka mïöwu karë më
wakërë ï komwa, ëk ömïïwu ïgam unu köp ka
jö na wakërë ï kom gin na nen kï yökö, ëka
pathï pï gin na tye ï cwiny jö.
13 Ka wan ëdökö jö n'opo, nwongo wan
epo pï Obanga, ëntö ka wiwa tye ka tic na
bër, manön obedo më könyöwu.
14 Pïën mar ka Kiricito tye ka löönö
kwöwa, pïën wan dong ëngölö köp köman
nï ngat acël öthöö pï jö kïbëc, manön dong
ömïö jö kïbëc öthöö gïnï.
15 Ën yam öthöö pï jö kïbëc, ëk jö na kwö
kür dökï obed na kwö pïrgï kën-gï, ëntö
obed gïnï kï kwö pï ngat na yam öthöö ëka
ocer pïrgï.
16 Dong cakërë tin më cïdhö ködë anyim
wan ba dökï ënënö dhanö mörö ï kite më
lobo, kadï bed yam wan engeo Kiricito ï
kite më lobo, wan ba dökï engeo ën ï kite
nön.
17 Pï manön ka ngat mörö tye ï Kiricito,
ën dökö cwec na nyen, gin na cön nwongo
orwenyo ökö, gin na nyen ënë dong oleo
kakarë.
18 Man kïbëc obedo tic n'öya kï both
Obanga, n'ödwököwa bothe pï Kiricito ëka
ömïöwa tic më dwökö jïï bothe,
19 Obanga onwongo tye ka dwökö jö na
tye ï lobo yo bothe ï Kiricito nakun ba
ökwanö balgï ï komgï. Ëka ën ömïöwa köp më
dwökö jïï bothe.

4:13 Jabuli 116:10

20 Pï manön, wan dong ëdökö ëwang Kiricito, Obanga kwaöwu kï dwönwa. Wan thon ëbakö dhöwa bothwu nakaka Kiricito nï ïmïï unu Obanga ödwökwu bothe.
21 Obanga ömïö ngat n'onwongo ba obedo abal ödökö abal pï onu, ëk ï Kiricito onu ënywak kite atïr k'Obanga.

6

1 Ï ticwa kanya acël k'Obanga, wan ëkwaöwu nï kür ïwëk unu kïca mërë öbal nono.
2 Pïën ën okobo nï,
"Yam awinyi ï karë më tïmö dhanö na bër,
ëka ï karë më larë abino akonyi."
Winy unu, tin ënë caa më tïmö dhanö na bër. Tin ënë nïnö më larë.
3 Wan ba eketho orii ï yoo ka ngat mörö, ëk kür enwong bal mörö ï ticwa.
4 Ëntö na calö etic k'Obanga, wan enyutho bërwa kënwa ï kite na papath: kï dangö pëkö na tëk, ï ayela na pol, ï can, ëka kï kwö na tëk n'ödïöwa,
5 epwodowa, etweowa ï buc, ëcüpö lwak ï komwa, etio tic na tëk, ebedo abonge nïnö ëka cem oremowa.
6 Wan enyutho nï wan etic k'Obanga pï kitewa na leng, pï ngec na wan etye ködë, pï dïïnö cwinywa ëka kïcawa, pï Tipo Naleng, ëka pï mar na wan etye ködë na twodo ope ïë,
7 ï twakwa n'atïr, ëka pï tëkö k'Obanga, wan ëmakö jami lwëny më kite atïr ï cïngwa kucem ëka kucam.
8 Gïn öwöröwa, ëka ba öwöröwa gïnï thon, ëyanyöwa ëka ëpaköwa. Eterowa na calö etwodo, nakun wan ëtwakö köp adyer,
9 eterowa na calö jö na ba engeo, ëntö engeowa na bër, na calö jö n'öthöö ëntö ëkwö, na calö jö n'epwodogï ëntö ba enekowa,
10 na calö jö na kumo ëntö cwinywa nwongo pod tye na yom, na calö ëcan ëntö ëmïö jö na pol ödökö ëlönyö, na calö jö n'ope kï gin mörö ëntö etye kï jami kïbëc.

11 Un jö Korinti, wan dong ëtwak kodwu kanyalër, ëka ëyabö cwinywa na lac bothwu.
12 Wan ba eumo cwinywa kï bothwu, ëntö un ënë iumo unu cwinywu kï bothwa.
13 An atwak kodwu na calö un ëthïnöna, yab unu thon cwinywu na lac.

Öt k'Obanga na kwö

14 Kür ïrïbërë unu kï jö na ba oyee. Kite atïr twërö bedo kanya acël kï kite na ba tye atïr nïngö? Onyo tar twërö rïbërë kï cöl pïny kanya acël nïngö?
15 Thama ka Kiricito twërö rwatërë kï më ka Belial nïngö? Onyo ngö na dhanö n'oye Kiricito twërö nywakö kï dhanö na ba oye Kiricito?
16 Öt k'Obanga twërö rïbërë kï cal jwogi nïngö? Pïën wan ënë ebedo öt k'Obanga na kwö, na calö Obanga okobo nï, "An abino bedo ködgï, ëka abino woth ï kin-gï, abino bedo Obangagï, ëka gïn thon bino bedo jöga."
17 "Pï manön dong yaa unu ökö kï bothgï,
ëka ipokere unu, man köp na Rwoth okobo.
Kür igud unu gin na ba leng,
ëka abino gamöwu."
18 "An abino bedo apapwu,
ëka un ibino bedo awopena ëka anyirana,
man köp na Rwoth Won Twër Kïbëc okobo."

7

1 Nyikoneina më amara, kite na wan dong etye kï cïkërë ni, myero onu dong ëlönyërë ökö kï kom gin na kïbëc na lino kom onyo tipo, nakun elworo Obanga, ëk ebed jö na leng kikokome.

Yom cwiny ka Paulo pï ngut ka jö Korinti

2 Yab unu cwinywu bothwa. Wan ba ëtïmö gin mörö na rac both ngat mörö, wan ba ëbwölö ngat mörö ëka wan thon ba ebuo ngat mörö.
3 An ba akobo köp ni ëk köp ölöwu, pïën akobo bothwu cön nï un pïrwu tëk bothwa rwök, më kwö kanya acël onyo më thöö kanya acël kodwu.
4 Atye kï gen rwök ï komwu, awakara thon pïrwu. Cwinya okwe na bër, ëka apong kï yom cwiny ï canwa kïbëc.
5 Ï karë na wan ethuno ï Macedonia wan ba enwongo karë më yweo, can onwongo ögüröwa tungi kï tungi, lwëny ï kin dhanö ëka lworo n'onwongo tye ï cwinywa.

6:2 Icaya 49:8 **6:17** Icaya 52:11 **6:18** 2 Camuel 7:14; 2 Camuel 7:8

6 Ëntö Obanga, na kweo cwiny jö na
cwinygï ötür, okweo cwinywa pï bino ka
Tito.
7 Pathï pï bino mërë këkën, ëntö thon pï
kite na un ïcükö unu kï cwinye. Ën okobo
bothwa miti na un itye ködë më nënöna,
cwer cwiny na un itye ködë, kit cwiny na un
ibedo ködë ï koma, ëk yom cwinya ömëdërë
amëda.
8 Kadï bed waragana ocwero cwinywu,
an ba angut më cöönö, kadï bed nï angut
anïang nï waraga nön ocwero cwinywu pï
karë mörö na nönök.
9 Kobedi dong an cwinya yom, pathï nï
acwero cwinywu, ëntö pïën cwer cwinywu
ömïö un ingut. Cwer cwinywu nön on-
wongo öya kï both Obanga, ëk ömïïwu kür
inwong unu can mörö pïrwa.
10 Pïën cwer cwiny n'Obanga mïö kelo
ngut na tero dhanö ï larë, abonge kobo nï
kono angeo, ëntö cwer cwiny më lobo kelo
thöö.
11 Nën unu kite n'Obanga otio kï cwer
cwinywu ködë! Nën kite na dong iketho
unu kï cwinywu më nyutho nï ipe unu kï
bal, ï akëmöwu, ï lworo, mitiwu më nënöna,
ï kite na un ïlara unu ködë, ëka kite na un
ïyübërë ködë më mïö pwod ï kom gin na
rac! Un dong ityeko nyuthere kenwu ï yoo
kïbëc nï ba ingeo unu gin mörö ï kom köp
nön.
12 Kadï bed acöö waraga bothwu, ba
acöö pï ngat mörö n'onwongo ötïmö gin
na rac, onyo pï ngat mörö n'ëtïmö gin na
rac ï kome, ëntö acöö ëk ömïï kite na un
ïdyërë ködë pïrwa onen ökö bothwu ï nyim
Obanga.
13 Ï kom köp ni kïbëc ekweo cwinywa.

Më ï kom kweo cwinywa, wan ebedo kï
yom cwiny më nënö kite na Tito onwongo
tye kï yom cwiny ködë, pïën un kïbëc ikweo
unu cwinye.
14 An onwongo awakara bothe pïrwu, ëka
ba ïmïa unu lewic. Ëntö kite na gin na kïbëc
na wan ekobo bothwu onwongo tye atïr, cë
dong wakërëwa pïrwu ï nyim Tito tye atïr.
15 Ëka mar mërë pïrwu ödökö na tëk, ka ën
opo kite na un ibedo kï winy ï kome, kite na
un ïgamö unu ën ködë kï lworo ëka kï myël
kom.
16 An cwinya yom, pïën atye kï gen ï
komwu.

8

Obanga marö ngat na mïö mïc

1 Kobedini, utmegowa, wan ëmïtö nï ibed
unu kï ngec ï kom kïca n'Obanga ömïö both
jö n'oye Kiricito na tye ï Macedonia.
2 Gïn owok ï atëmatëma na ger, ëka kï
yom cwiny na gïn obedo gïnï ködë ï can na
thwönë rwök n'ödïögï, ënë lönyö na dit më
cwiny n'obedo gïnï ködë më mïö mïc.
3 Pïën gïn ömïö gin na gïn römö mïö, ëka
thon na kadhö. Gïn ötïmö na ba ëdïögï adïa.
4 Gïn ökwaöwa nakun bakö dhögï nï ëk en-
wong gïnï karë më rïbërë ködwa më könyö jö
k'Obanga na leng.
5 Gïn otio tic n'ölöö genwa ökö, pïën gïn
öcakö mïrë kën-gï both Rwoth ëka dong kï
miti k'Obanga gïn öcakö mïrë gïnï bothwa
thon.
6 Pï manön wan dong ëcükö cwiny Tito
nï kite na calö ën dong öcakö tic më kïca ï
kinwu, myero ën dong ocob ökö.
7 Ëntö kite na calö un ïlöö dhanö ï yodhi
kïbëc —ï kom yee, ï twakö köp, ï ngec, ï
ketho cwinywu, ëka mar na un itye ködë ï
komwa—bër ïlöö unu dhanö thon ï tic më
kïca më mïö mïc.
8 Gin na an atwakö ba obedo cïk na an ënë
amïö, ëntö amïtö nyutho bothwu kite na jö
nökënë oketho gïnï cwinygï, ëk atëm mar na
un itye ködë ka obedo mar n'atïr.
9 Pïën un ingeo cwiny më kïca na Rwoth
Yecu Kiricito obedo ködë, kadï bed ën
obedo alönyö, ëntö pïrwu ölökërë ödökö
acan, ëk ï can mërë ibed unu ëlönyö.
10 Ëka man ënë thama na an amïö ï kom
köp ni, twërö bedo na bër ka icobo unu gin
na yam ïcakö ï mwaka n'opoth ca. Yam
un ënë ibedo unu jö n'onwongo tye anyim,
pathï tic këkën, ëntö naka thon më ketho
cwinywu ï mïö mïc.
11 Kobedi dong amïtö nï ïmëdërë unu kï
ticwu anyim, ëk icob unu ökö. Bed unu kï
miti më tyeko na röm aröma kï maca na
yam ïcakö unu ködë nakun ïkwanyö unu gin
na mïtërë kï ï kom gin na tye bothwu.
12 Obanga gamö mïc na dhanö tye ködë
ka cë ën tye kï miti më mïö, na ba parö pï
gin na ën ope ködë.

13 Wan ba etye ka kobo nï ëk jö nökënë
obed gïnï na bër nakun ëdïöwu, ëntö nï ëk
jö kïbëc obed gïnï na röm aröma.
14 Kite na calö kobedini un itye kï jami na
büp, mïï unu gin na gïn mïtö, ëk wang mörö
ka gïn thon bino bedo gïnï kï jami na büp,
gïn thon bino mïöwu gin n'orem kï bothwu,
ëka dong bino mïö un ibedo na röm aröma,
15 na calö ëcöö nï, “Ngat n'öcökö na büp,
ba tye ködë na pol, ëka ngat n'öcökö na
nönök ba tye ködë na nönök.”

Eoro Tito yo Korinti

16 An apwöyö Obanga n'oketho ï cwiny
Tito miti na thwönë na röm kï mëga më
könyöwu.
17 Ën ba ögamö kwacwa këkën, ëntö
oketho cwinye ïë rwök, n'ömïö ën tye ka
bino bothwu pï miti mërë kënë.
18 Wan eoro ën kanya acël k'ömïnwa
n'ëpakö rwök both jö n'oye Kiricito kïbëc pï
kite na ën tïtö ködë köp më Emuth na Bër.
19 Pathï manön këkën, ëntö jö n'oye Kiric-
ito öyërö gïnï ën më woth kanya acël ködwa
ï tic më mïö mïc më kïca na wan etye ka tio
pï mïö dheo both Rwoth, ëka pï mitiwa më
mïö köny both dhanö.
20 Wan etye n'ëgwökërë rwök ëk ngat
mörö kür onwong bal mörö ï kit na wan
etye ka tic kï mïc na büp ni ködë.
21 Pï manön thamawa tye më tio gïn na
bër, pathï ï nyim Obanga këkën, ëntö naka
thon ï nyim dhanö.
22 Wan thon etye ka orogï kanya acël
k'ömïnwa nökënë na wan ebedo ka tëmö
kite ï yodhi kïbëc, ëka wan enwongo nï ën
obedo dhanö na ketho cwinye ï kom tic na
pol, ëntö ï karë ni dong tye ka ketho cwinye
na tëk rwök na löö tic na yam cön, pï gen na
thwönë na ën tye ködë ï komwu.
23 Ëntö pï Tito, ën obedo atic kanya acël
köda ëka awodha ï kinwu, ëka pï utmegowa,
gïn obedo eor na cung pï jö n'oye Kiricito,
ëka gïn ënë jö na kelo dheo both Kiricito.
24 Pï manön, nyuth unu mar na un itye
ködë both jö n'oye Kiricito, ëk gïn önën
wakërëwa na wan etye ködë ï komwu.

9

Mïc më könyö jö k'Obanga

1 Kobedi dong ba mïtërë an më cöönö
bothwu köp ï kom mïc n'ëmïö pï jö
k'Obanga na leng.
2 Pïën an angeo miti na un itye ködë më
mïö köny, ëka an abedo ka wakara pïrwu
rwök both jö më Macedonia, nakun akobo
bothgï nï un jö na tye ï Akaya onwongo
ïyübërë unu ökö cön më mïö mïc anaka ï
mwaka n'opoth. Ketho cwinywu ömïö jö
na pol thon oketho cwinygï ï mïö mïc.
3 Ëntö an atye ka oro utmego onu bothwu
ëk wakërëwa pïrwu ï köp ni kür ojik ï köp
këkën, ëk ibed unu nï yübërë ï kite na an
akobo bothgï ködë.
4 Ka cë jö mökö më Macedonia owotho
köda ëka onwongo nï un ba ïyübërë, wan
ebino bedo kï lewic pï gen n'onwongo wan
eketho ï komwu.
5 Pï manön an athamö nï bër aor utmego
ni anyim ëk otyek gïnï yüb më mïc na un
ïcïkërë më mïö, ëk obed n'öyübërë na calö
mïc na un ïmïö kï cwinywu kenwu na ba
ëdïöwu adïa.
6 Köp tye nï köman, dhanö mörö na cwöö
kodhi na nönök, bino kaö thon na nönök,
ëka dhanö mörö na cwöö kodhi na büp,
bino kaö thon na büp.
7 Dhanö acëlacël myero ömïï kite na
cwinye omoko më mïö, abonge cwer cwiny
onyo dïc mörö, pïën Obanga marö ngat na
mïö kï yom cwiny.
8 Ëka Obanga twërö mïöwu gum më jami
na pol, ëk ï jami kïbëc ëka ï karë kïbëc ibed
unu kï jami na römöwu na bër, na mïö un
thon ïtwërö mïö köny na thwönë më könyö
tic kïbëc na bëcö.
9 Kite n'ëcöö ködë ï Cöc na Leng:

“Ömïö jami mërë na pol both ëcan,
kite atïr mërë bedo naka naka.”

10 Ngat na mïö kodhi both acwö kodhi ëka
cem më acama, bino thon mïöwu kodhi ëka
mëdö dërö më kodhiwu cë bino nyanö kac
më kite atïrwu më mïö mïc.
11 Ën bino mïöwu ibedo ëlönyö ï kit yodhi
kïbëc ëk ibed unu jö na römö bedo kï cwiny
më mïö mïc ï karë kïbëc, ëka ka wan etero
mïcwu both jö na mïtö, gïn bino pwöyö
Obanga.

8:15 Yaa 16:18 **9:9** Jabuli 112:9

12 Tic më köny ni na un itye ka tïmö bino
kelo gin na mïtërë both jö k'Obanga na
leng, ëntö pathï manön këkën, bino kelo
thon pwöc na thwönë rwök both Obanga.
13 Pïën gin na bër na ticwu kelo bino
mïö jö na pol më mïö dheo both Obanga,
pïën nyutho winy na bër na un itye ködë ï
köp më Emuth na Bër ï kom Kiricito ëka pï
cwiny na bër na un ïnywakö kï lïmwu ködgï
ëka kï jö kïbëc.
14 Ëka ï lëgagï pïrwu cwinygï bino parö
pïrwu, pïën pï kïca k'Obanga na thwönë
n'ökadhö karë na dong onen bothwu.
15 Pwöc obed both Obanga pï mïc mërë
na bër na ba kobere!

10

Pido ka Paulo pï tic mërë

1 An, Paulo, akok bothwu nakun abakö
dhöga, an n'ekobo nï amwol ëka dökï awör
thon ka atye kanya acël kodwu, ëntö an
abedo na ger ka atye thenge. Pï mwolo ëka
dökï pï kïca ka Kiricito,
2 an akwaöwu nï ka an abino bothwu, kür
ïmïa unu abed kï gero ëka kï tëk cwiny na an
ageno nï atwërö bedo ködë ï kom jö mökö
na thamö gïnï nï wan ëlübö kite më lobo ni.
3 Kadï bed nï wan etye ï lobo, wan ba
ëlwënyö kï jami lwëny më lobo ni.
4 Jami lwëny na onu ëlwënyö ködë ba
obedo jami lwëny më lobo, ëntö obedo gïnï
jami lwëny më tëkö k'Obanga, na türö cël ka
lang onu.
5 Wan ëtürö thama na ba tye atïr, ëka
awaka kïbëc na tingere malö na mïö jïï ba
ngeo Obanga. Wan ëmakö thamagï më jëm
ëka ëmïö bedo kï winy ï kom Kiricito.
6 Ëka kinge na dong ïdökö unu jö na tye
kï winy n'örömö, cë wan ebino pwodo ngat
acëlacël na ba bino bedo kï winy.
7 Nën unu gin na tye ï nyimwu. Ka dhanö
mörö tye kï tëk cwiny nï ën ebedo dhanö ka
Kiricito, myero ën önën dökï nï onu ebedo
jö ka Kiricito kite na ën obedo ködë.
8 Pïën kadï bed awakara rwök pï twërö na
Rwoth ömïö bothwa, an ba abino bedo kï
lewic më tic kï twëröna. Twërö nön ën ömïö
bothwa më könyöwu, ëka më döngöwu ëntö
pathï më dwököwu pïny.
9 An ba amïtö nï abed calö ngat mörö na
tye ka mïö lworo bothwu kï waraga na an
acöögï.
10 Pïën jö mökö kobo nï, “Waraga mërë
pëk ëka tëk, ëntö ka ën othuno bothwu
kome bedo na görü, ëka thon gin mörö ope
ï köp mërë na ën twakö.”
11 Jö n'obedo nï kömanön myero önïang
gïnï nï kite na wan ëtwak ködë ï waragawa
ka wan epe, wan ebino tïmö nï kömanön
thon ka etye bothwu.
12 Wan ba ëparö më kethere kënwa onyo
më pore kï jö mökö na pakërë gïnï kën-gï.
Ëntö ka gïn opimere kën-gï ëka opore gïnï
kën-gï, nwongo gïn ba ryëk.
13 Wan ba ebino wakërë n'ökadhö wangë
n'ëmïö, ëntö wan ebino wakërë kanya
Obanga opoko nïwa më tic, më thuno naka
thon bothwu.
14 Wan ba ebino kadhö kanya myero ejik
ïë calö yam ba ethuno bothwu, pïën wan
ënë ëcakö thuno bothwu më tïtö köp më
Emuth na Bër ï kom Kiricito.
15 Wan ba ëwakërë n'ökadhö wangë
n'ëmïöwa ï kom tic na jö nökënë ënë oyelere
ïë, ëntö wan etye kï gen nï ka yeewu
ömëdërë, ticwa thon bino mëdërë rwök ï
kinwu, nakun lübö kanya yam epoko nïwa.
16 Cë wan ëtwërö tïtö Emuth na Bër ï
lobo na tye kanya bor. Pïën wan ba ëmïtö
wakërë kï tic na dong ngat nökënë ötïmö ï
kakar tic ka dhanö nökënë.
17 Ëntö ngat na wakërë myero öwakërë ï
Rwoth.
18 Pïën pathï ngat na pakërë kënë ënë
Obanga pwöyö, ëntö dhanö na Rwoth pakö.

11

Paulo ëka ëkwëna na twot

1 Athamö nï ïdïï unu cwinywu na nönök ï
koma pï mingona. Dïï unu cwinywu köda.
2 An abedo kï nyeko ï komwu kï koth
nyeko n'Obanga tye ködë. Pïën an acïkara
më mïöwu both ëcwö acël na ënë Kiricito
ëk amïïwu bothe na calö nyakö na leng na
bara ongeo ëcwö.
3 Ëntö an atye kï lworo nï kite na calö
thwol yam öbwölö Eba k'ököra mërë, un
thon jïï bino balö thamawu ökö, ëka bino
mïöwu ba ibino marö unu Kiricito kï
cwinywu kïbëc na leng.

4 Pïën ka ngat mörö obino bothwu cë ötïtö Yecu nökënë na path kï Yecu na wan ëtïtö, onyo ka ïgamö unu tipo na path kï kom maca na un ïgamö, onyo Emuth na Bër na path kï kom maca na un iyeo, manön un iyeo më tic ködë.

5 Ëntö an ba athamö nï an atïdï both “ëkwëna na dito.”

6 Kadï bed nï an ba aryëk ï twak, ëntö an atye kï ngec. Wan enyutho bothwu köp ni kanyalër ï yodhi kïbëc.

7 Onyo an onwongo atïmö bal ï karë na an amwolara ëk etingwu malö, pïën an atïtö bothwu köp më Emuth na Bër k'Obanga abonge cül mörö?

8 An ayakö jö n'oye Kiricito nökënë nakun agamö cül kï bothgï ëk atii niwu tic.

9 Ëka ï karë na an onwongo atye kodwu na mïtö gin mörö, an onwongo ba abedo pëkö both ngat mörö, pïën utmego n'obino gïnï kï ï Macedonia ömïö ngö n'onwongo an amïtö. An agwökara kür abed pëkö bothwu ï yoo mörö këkën, ëka abino mëdara më tïmö nï kömanön.

10 Na calö köp n'adyer ka Kiricito tye ï cwinya, ngat mörö ope na bino jükö awakana kï ï lobo Akaya.

11 Pïngö? Pïën an ba amarötwu? Obanga ngeo nï an amarötwu!

12 Ëka an abino mëdara më tïmö ngö na an atye ka tïmö, ëk kür amïï jö na mïtö nwongo karë më mïögï bedo na röm aröma ködwa ï tic na gïn wakërë ïë.

13 Pïën koth jö nön obedo gïnï ëkwëna na twot, etic na bwölö jïï, na lökërë gïnï calö ëkwëna ka Kiricito.

14 Ngat mörö myero kür obed kï ur ï köp ni, pïën kadï Catan kikome thon lökërë na calö malaika na mënyö pïny.

15 Pï manön man ba obedo gin mörö më aura ka cë etic ka Catan lökërë gïnï calö etic na kitegï atïr. Ajikigï bino bedo na röm aröma kï tic na gïn otio.

Can ka Paulo na calö akwëna

16 An akobo dökï nï ngat mörö kür ötham nï an abedo amïng. Ëntö ka ïthamö unu nï kömanön, cë ïjöla unu na calö dhanö na mïng, ëk ömïa thon awakara na nönök.

17 Gin na an atye ka kobo k'awaka ba obedo gin na Rwoth ömïa nï akob bothwu ëntö an atwak calö amïng.

18 Kite na jö na pol wakërë ï kite na lobo wakërë ködë, an thon abino wakara.

19 Un ïdïö cwinywu kï yom cwiny kï jö na mïng, nakun un ibedo jö na ryëk!

20 Adyer un ïdïö cwinywu kadï ngat mörö tye ka lökötwu më bedo opii mërë, onyo tye ka camö lïmwu, onyo buowu, onyo na bwönötwu, onyo bapö lemwu.

21 Kï lewic na mëga an ayeo nï wan onwongo ëgörü rwök pï köp nön!

Ëntö gin mörö na dhanö dïö cwinye ïë më wakërë pïrë, an atye ka twak na calö amïng, an thon adïö cwinya më wakara ï kom gin nön.

22 Gïn obedo jö Iburu? Cë an thon abedo. Gïn obedo jö Icarael? Cë an thon abedo. Gïn obedo ëkwaë k'Abraam? Cë an thon abedo.

23 Gïn obedo etic ka Kiricito? (An atwak na calö ngat n'opo.) An alöögï, atio tic na thwönë rwök, abedo ï buc wang na pol, epwoda kï wel lüth na ba kwanërë, ëka abüc kï ï thöö wang na pol.

24 Eyuda opwoda gïnï wang abic kï del wang pyer adek wie abungwën.

25 Opwoda gïnï wang adek kï lüth, ecela kï kite wang acël, mel ötür köda wang adek, abuto ï nam kiwor ëka kiceng.

26 An abedo ka woth pï karë na pol. Anwongo can n'öya kï ï kulo na möl ëka can n'öya kï both ëyak. Anwongo can n'öya kï both jö më thurwa kikokome ëka can n'öya kï both Erok. Anwongo can n'öya kï ï pacö na dit, can n'öya kï ï thim, can n'öya kï ï nam. Anwongo can n'öya kï both utmego n'obedo etwodo.

27 An atio tic na tëk rwök pï karë na lac na ba anïnö kiwor. An ario kec k'örïö pii, na ba acamö gin mörö. Adangö thon pïny na ngïc abonge gin mörö më aruka.

28 Mëd ï kom gin nökënë kïbëc, tye gin acël na kelo pëkö botha karë kï karë, ënë par na an atye ködë pï jö n'oye Kiricito kïbëc na tye ï kabedo na papath.

29 Nga na tye kï görü ëka an ba awinyo görü? Nga n'ëmïö opodho ï bal na ïa ba öwang ïë?

30 Ka onwongo myero awakara, an abino wakara pï gin na nyutho görüna.

31 Obanga ëka Apap ka Rwoth Yecu, na
myero ëpak naka naka, ngeo nï an ba atwot.
32 Ï karë na an atye ï Damaciko, gabuna
na tye ï thë löc ka rwoth Areta onwongo
obedo ka kürö pacö ka jö Damaciko nï ëk
ëmaka,
33 ëntö ëmïa adönyö yökö n'elwa pïny
k'adïta nakun awok kï ï wang derica na tye
ï kom cël, ëka alüü ökö kï ï cïngë.

12

Lek ka Paulo ëka öküdhö na tye ï ringo kome

1 An myero amëdara më wakara. Kadï
bed nï gin mörö ope n'enwongo kï ïë. An
abino mëdara më twak ï kom gin na an
anënö ï wang lek ëka gin na Rwoth onyutho
botha.
2 An angeo dhanö na tye ï Kiricito na
dong ökadhö mwaka apar wie angwën na
yam etingo etero ökö malö ï wi polo më
adek. Kadï bed nï onwongo tye ï kom onyo
ba tye ï kom, an ba angeo ëntö Obanga ënë
ngeo.
3 Ëka an angeo nï dhanö ni kadï bed tye
ï kom onyo ba tye ï kom, an ba angeo ëntö
Obanga ënë ngeo,
4 onwongo etingo etero malö ï polo. Ën
onwongo owinyo köp na ba römö atwaka,
na ba eyeo dhanö më kobo.
5 An abino wakara pï koth dhanö na cal
kï manön, ëntö ba abino wakara pïra këna,
na path kï görüna.
6 Kadï bed an amïtö yërö më wakara,
an ba abino bedo amïng, pïën nwongo an
abino twakö köp n'atïr. Ëntö an ba abino
wakara ëk dhanö mörö kür obed kï thama
ï koma na löö gin na ën önënö onyo köp na
ën owinyo awinya kï botha.
7 Më gwökö̈na ëk kür atingara malö këna
pï jami më aura na pol na yam Obanga
onyutho botha, yam eketho öküdhö ï ringo
koma, aor ka Catan ëk oketh can ï koma ëk
kür atingara malö këna.
8 Wang adek an akwaö Rwoth ëk ökwany
ökö kï botha.
9 Ëntö ën okobo nïna nï, “Kïcana tye na
romi, pïën tëkö̈na bedo na tëk rwök kanya
görü tye ïë.” Pï manön an abino wakara
rwök kï yom cwiny ï kom görüna, ëk tëkö ka
Kiricito obed ï koma.
10 Pï Kiricito ömïö cwinya yom pï görü na
papath na an atye ködë, ayeny, can, pëkö
mökö n'eyela ködë, pëkö na dïa rwök, pïën
kanya an agörü kï ïë, ënë kanya an atëk kï
ïë.

Mar ka Paulo pï jö n'oye Kiricito na tye ï Korinti

11 An onwongo abedo amïng! Ïdïa unu ïë,
pïën un onwongo myero ïpaka unu. An ba
atïdï both “Ëkwëna na dito” kadï bed an ba
abedo gin mörö.
12 Gin na kïbëc na nyutho nï an abedo
akwëna kikome ötïmërë yam ï kinwu kï dïö
cwiny na thwönë, anyuth mökö, gin më
aura, ëka tango.
13 Gin acël këkën na an ba atïmö, na
an atïmö both jö n'oye Kiricito nökënë, an
kikoma onwongo ba abedo pëkö bothwu.
Tïm nïna unu kïca ï bal ni.
14 Kobedini dong an ayübara më bino
bothwu wang më adek, ëka an ba abino
bedo pëkö bothwu, pïën gin na an amïtö
ba obedo jamiwu ëntö un. Ka obedo nï
kömanön, ëthïnö kür myero ökan jami pï
enyodogï ëntö enyodo ënë myero ökan jami
pï ëthïnögï.
15 An abino bedo kï yom cwiny rwök më
tic kï jami kïbëc na an atye ködë, kadï tëköna
kïbëc pï könyö kwö më tipowu. Ka an
amaröwu rwök, un ibino maröna na nönök?
16 Ëntö kadï bed nï kömanön, an ba abedo
pëkö bothwu. Cë kite na an onwongo
abedo ököra, an abino amaköwu kï bwöl.
17 Tye ngat mörö kï ï kin jö n'onwongo an
aorogï bothwu n'obuo gin mörö kï bothwu
pïra?
18 An akwaö Tito nï myero obin bothwu
ëka aoro ömïn onu më woth ködë kanya
acël. Tito obino obuowu? Pe! Onu yam
ba etio tic kï cwiny acël ëka ëlübö yoo acël
këkën?
19 Un ibedo thamö pï karë kïbëc nï wan
ebedo ka pido pïrwa kënwa ï nyimwu? Wan
ebedo twak ï nyim Obanga na calö jö na
tye ï Kiricito, ëka jami kïbëc na wan ëtïmö,
utmegona më amara, obedo më jïngöwu.
20 Pïën an atye kï lworo nï caa nökënë
ka an athuno atwërö nwongowu ïpath kï
kite na an amïtö nï ibed unu ködë, ëka un
thon dökï ibino nwongo unu nï an apath
kï kite na un ïmïtö nï an abed ködë. An

atye kï lworo nï gwök onyo itye unu kï dha, adïnga, akëmö, woro, ayeny, anïï, awaka ëka arubaruba.
21 An atye kï lworo nï ka adwogo bothwu dökï, Obangana bino mïöna amwolara ï nyimwu, ëka an abino kok pï jö na pol n'öbalö cön cë ba ongut gïnï kï ï kom tïmgï na ba bër, tïm më ölyang ëka miti më kom na gïn ötïmö.

13

Limo ka Paulo më adek yo Korinti

1 Man ënë wang më adek na an atye ka bino ködë yo bothwu. “Caden na römö arïö onyo adek ënë myero omok gïnï köp kïbëc n'ekelo më alara.”
2 An onwongo dong akobo niwu ökö cön ï karë na an onwongo atye bothwu ï limona më arïö. Kobedi dong anwö na an ape bothwu nï ka adwogo dökï, ba abino tïmö kïca both jö n'öbalö cön,
3 kite na un ïmïtö moko nï Kiricito twak nakun wok kï botha. Ën ba obedo ngat na görü më tic kodwu ëntö ën tëk ï kinwu.
4 Ën onwongo eguro ï kor yath arïa pïën ën onwongo ope kï tëkö, ëntö kobedini ën tye na kwö pï tëkö k'Obanga. Kadï onu thon ëgörü ï ën, ëntö ï ticwa kodwu onu ebino kwö kanya acël kï Kiricito pï tëkö k'Obanga.
5 Ngïrë unu kenwu, ëk ïnën unu ka cë icung unu na tëk ï yeewu. Tëmërë unu kenwu. Un ba itye ka nïang nï Yecu Kiricito tye ï ïwu? Thwara ka ibedo unu jö n'Obanga ba pwöyö.
6 An ageno nï un ibino nïang na bër nï wan ba ebedo jö na ba ëpwöyögï.
7 Wan ëlëgö Obanga pïrwu ëk kür ïtïm unu gin mörö na rac. Pathï më nyutho nï wan jö n'Obanga pwöyö, ëntö wan ëmïtö nï un ïtïm gin na bër, kadï bed nï wan enen calö jö na ën ba öpwöyö.
8 Pïën wan ba ëtwërö tio gin mörö na ba rwatërë kï köp na tye atïr, ëntö ëtwërö tio gin na rwatërë kï gin na tye atïr këkën.
9 Cwinywa yom ka wan ëgörü, nwongo un ïtëk, dökï wan ëlëgö nï ïdök unu jö n'otengo.
10 Man ënë gin n'ömïö an acöö köp ni na an pod atye kanya abor kodwu, ëk kür abed na ger ï komwu ka an abino nakun atio kï twërö na yam Rwoth ömïa ëk akönywu më döngö, ëntö pathï më dwökö̈wu pïny.

Moth ka Paulo më ajiki

11 Më ajiki, utmegona, bed unu dong. Yüb unu dong kitewu na bër, ëka dökï myero iwiny unu kokona pï gin na an akwaöwu pïrë. Bed unu kï thama acël, bed unu kï kuc, ëka Obanga na won mar kï kuc bino bedo kodwu.
12 Mothere unu kenwu kï moth më mar.
13 Jö k'Obanga na leng kïbëc omothowu.
14 Kïca ka Rwothwa Yecu Kiricito, mar k'Obanga, ëka kï rïbërë ka Tipo Naleng obed kodwu kïbëc.

13:1 Nwönö Cïk 19:15

Waraga ka Paulo both Jö Galatia

Köp na tye ï waraga ka Paulo both jö Galatia

Na calö emuth na bër ï kom Kiricito n'ëcakö tïtö ëka ëgamö ï kin jö n'onwongo ba obedo gïnï Eyuda, peny öya ka cë dhanö twërö lübö cïk k'Eyuda më bedo dhanö n'oye Kiricito adyer. Paulo okobo cön nï man onwongo ba mïtërë—nï ï adyer, köp na pïrë tëk pï kwö ï Kiricito onwongo obedo yee, na nwongo eketho jami kïbëc atïr k'Obanga. Ëntö ï kin jö n'oye Kiricito kïbëc na tye ï lobo Galatia na tye ï Acia, n'onwongo tye ï thë löc ka jö Roma, kunön onwongo jö na pyem kï Paulo kobo gïnï nï dhanö myero ölüb cïk k'Eyuda ka mïtö bedo n'atïr k'Obanga.

Waraga ka Paulo both Jö Galatia onwongo ëcöö më dwongo cen jö n'onwongo ëbwölögï kï pwony më twodo ï yee n'atïr ëka ï kwö n'Obanga mïtö. Paulo öcakö twak nakun gwökö twërö mërë n'ecwodo ën ködë nï akwëna ka Yecu Kiricito. Paulo ocere nï cwodo mërë më bedo akwëna öya kï both Obanga, pathï kï ï twërö ka dhanö mörö, ëka tic mërë na pïrë tëk onwongo obedo pï jö na ba obedo Eyuda. Cë ën okobo nï yee këkën ënë mïö jïï twërö bedo n'atïr k'Obanga. Ï ajiki më cura gïnï Paulo onyutho nï kite ka jö n'oye Kiricito wotho na bër kï mar n'adwogi mërë yaa kï ï yee ï Kiricito.

Moth n'öya kï both Paulo

1 Waraga ni öya kï both Paulo n'obedo akwëna. Pathï jö mörö ënë oora, ëntö Yecu Kiricito ëka Obanga Apap n'ocero Yecu kï ï kin jö n'öthöö.
2 Utmego kïbëc na tye gïnï kanya acël köda kany ömïö mothgï.

Both jö n'oye Kiricito kïbëc na tye ï Galatia.

3 Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïïwu gum kï kuc.
4 Kiricito ömïö kwö mërë pï bal onu, kite n'Obanga Apap onu onwongo öyübö ködë, ëk ëlar onu ökö kï kom gin na rac më karë ni.
5 Dheo obed both Obanga naka naka. Amën.

Emuth na Bër nökënë ope

6 An auro kite na un ïlökërë unu ködë pïöpïö, ïkwërö unu ngat na yam ocwodowu ï kïca ka Kiricito, ëka itye ka lökërë unu ï emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër.
7 Adyer Emuth na Bër nökënë ope, ëntö tye jö mökö na tye ka balö thamawu ökö nakun mïtö gïnï lökö Emuth na Bër ï kom Kiricito dökö gin na path.
8 Ëntö kadï bed wan onyo emalaika mörö n'öya kï ï polo ötïtö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam wan ëtïtö niwu ca, myero ëcën dhanö nön ökö.
9 Na calö wan ekobo niwu cön, pod anwö kobo dökï: Ka ngat mörö tye ka tïtö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam ïgamö unu, myero ëcën dhanö nön ökö!
10 An kobedini atye ka rangö cwak ka dhanö, onyo cwak k'Obanga? Onyo an atye ka tëmö yomo cwiny jö? Ka onwongo an pod ayomo cwiny jö, kono an ba abedo atic ka Kiricito.

Kite n'Obanga ocwodo kï Paulo

11 Utmegona, an amïtö inge unu nï Emuth na Bër na an atïtö ba obedo gin mörö na dhanö ënë öcakö.
12 An ba agamö kï both ngat mörö, onyo epwonya ködë apwonya; ëntö an anwongo kï both Yecu Kiricito n'onyutho botha.
13 Un ityeko winyo kite na kwöna na cön onwongo tye ködë ï lübö dini k'Eyuda, ëka kite na an onwongo aketho kï can ï kom jö k'Obanga n'oye Kiricito ëka atëmö tyekogï ökö.
14 Ï dini k'Eyuda, an onwongo alöö pol jïï n'obedo gïnï nyelwaga ëka alübö thëkwarö ka kwerena kïbëc.
15 Ëntö ï karë na bara ënywöla, Obanga onwongo öyëra ökö, ëka ocwoda pï kïca mërë. Cë oyomo cwinye
16 më nyutho nïna Wode, ëk atït köp ï kome both Erok. Ï karë na köp ni ötïmërë,

an ba acïdhö më penyo thama kï both ngat mörö,
17 an thon ba acïdhö yo Jerucalem both
jö n'onwongo obedo gïnï ëkwëna cön nïna,
ëntö cücüth an acïdhö ï lobo Arabia ëka
kinge adwogo yo Damaciko.
18 Së kinge mwaka adek, an acïdhö naka
yo Jerucalem më rwatërë kï Petero ëka
abedo bothe pï nïnö apar wie abic.
19 An ba anënö akwëna mörö ëntö an
anënö Yakobo këkën ömïn Rwoth.
20 Adyer ï nyim Obanga, gin na kïbëc na
an atye ka cöönö niwu ï waraga ni, twodo
mörö ope ïë.
21 Kinge manön an acïdhö yo Ciria ëka
Cilicia.
22 Ï karë nön, jö n'oye Kiricito na tye gïnï
ï Yudea onwongo bara ngeo gïnï koma.
23 Gïn onwongo owinyo köp ï koma këkën
nï, “Ngat na yam oyelo onu kobedini dong
tye ka tïtö köp ï kom yee na yam ën ötëmö
türö.”
24 Së öpakö gïnï Obanga pï gin na ën ötïmö
ï koma.

2

Ëkwëna oyeo Paulo

1 Së kinge mwaka apar wie angwën, an
adök dökï yo Jerucalem kï Baranaba. An
thon awotho kï Tito.
2 An acïdhö kunön pïën Obanga onyutho
nïna nï myero acïdhï ëk atït ï nyimgï körë kï
körë Emuth na Bër na an atïtö both Erok.
Ëntö an atïmö man ï müng both jö na pïrgï
tëk, ëk kür ökwër gïnï ticna na an atio onyo
na dong atyeko tio, ëk obed më nono.
3 Tito n'onwongo owotho köda ba ëdïö nï
ëk ëlïr, kadï bed nï ën onwongo obedo Arok
n'öya kï Grecia.
4 Köp ni öya pïën utmego mökö n'obedo
etwodo onwongo odonyo ï kinwa më rïpö
kuc na wan etye ködë ï Kiricito Yecu ëka më
mïöwa bedo opii.
5 Ëntö më gwökö köp adyer më Emuth na
Bër pïrwu, wan ba eyeo nï gïn ölööwa kadï
na tïdï mörö.
6 Both jö na pïrgï tëk—kite n'onwongo gïn
tye ködë ba okelo apokapoka mörö botha,
pïën Obanga ba lengere both ngat mörö pï
kite na ën tye ködë—jö nön ba ömëdö gïnï
gin mörö ï köpna.
7 Nakaka manön, gïn obino ongeo nï
Obanga ömïa tic më tïtö Emuth na Bër both
Erok, na calö ömïö Petero tic më tïtö both
Eyuda.
8 Obanga n'ooro Petero na calö akwëna
më tic both Eyuda, ën onwongo thon tye ka
tic köda na calö akwëna both Erok.
9 Yakobo, Petero ëka Jon, n'onwongo
ngere më bedo calö wïr ka jö n'oye Kiricito,
na dong önïang gïnï pï gum n'Obanga ömïa
wan kï Baranaba, gïn omotho cïngwa më
nyutho nï wan kïbëc etio kanya acël. Gïn
oye nï wan myero ëcïdh both Erok, ëka gïn
ëcïdh both Eyuda.
10 Gin na gïn ökwaöwa këkën ënë nï
wan myero ëmëdërë më könyö ëcan, gin
n'onwongo an aketho cwinya nï myero
atïm.

Paulo ocoko Petero

11 Ï karë na Petero obino yo Antiokia, an
ajükö ën wang kï wang, pïën ën onwongo
ötïmö gin na ba tye na bër.
12 Na bara jö n'öya kï both Yakobo oth-
uno, Petero onwongo cemo kanya acël
k'Erok. Ëntö ï karë n'othuno gïnï, së Petero
öcakö jer thenge ëka opokere ökö kï both
Erok pïën ën onwongo lworo jö na mïtö nï
ngat mörö këkën n'oye Kiricito myero kono
ëlïr.
13 Eyuda nökënë n'oye öcakö gïnï lübö kite
ka Petero nön më twodo ëka Baranaba thon
öcakö lübö kitegï më twodo nön.
14 Ï karë na an anënö nï gïn ba dökï tye
ka tic na lübërë kï köp adyer më Emuth na
Bër, an akobo both Petero ï nyimgï kïbëc nï,
“In ibedo Ayuda, ëntö ïkwö calö Arok ëka ba
ïkwö calö Ayuda. Së dong in ïtwërö dïö Erok
nïngö më lübö kite k'Eyuda?
15 “Onu n'ebedo Eyuda ï anywölï ëka ba
ebedo ‘Erok n'obedo gïnï ëbal’
16 engeo nï dhanö ba ëkwanö nï kite atïr
pïën tïmö gin na cïk mïtö, ëntö pï yee ï kom
Yecu Kiricito. Kadï onu thon Eyuda, eketho
yee onu ï kom Yecu Kiricito ëk ëkwan onu nï
kite onu atïr pï yee ï kom Kiricito, ëka pathï
pï tïmö gin na cïk mïtö. Pï manön, ba ëkwanö
dhanö nï kite atïr pïën tïmö gin na cïk mïtö.
17 “Ëntö ka onu ërangö nï ëkwan onu nï
kite onu atïr pï Kiricito, së enwongo nï
onu kikome ebedo ëbal dökï, manön twërö

nyutho nï Kiricito ömïö onu ëdökö ëbal? Adyer pathï nï kömanön!
18 Ka an agërö gin na yam arëdhö ökö pïny, an amoko këna nï an abedo ngat na türö cïk.
19 Cïk kikome ënë ömïö an athöö ëk akwö pï Obanga.
20 An dong etyeko gurona ökö kï Kiricito ï kor yath arïa mërë ëka pathï an ënë dökï akwö, ëntö Kiricito ënë tye ka kwö ï ïa. Kwö na an atye ködë ï koma, an akwö pï yee ï kom Wod k'Obanga, n'ömara ëka ömïrë kënë pïra.
21 An ba akwërö kïca k'Obanga, pïën ka ëkwanö dhanö nï kite atïr pï cïk, cë Kiricito öthöö nono abonge tyën köp mörö."

3

Cobo cïk onyo bedo kï yee

1 Un jö Galatia kara ïmïng unu köman! Nga n'örögöwu? Yam cön onwongo enyutho niwu kanya lër kite n'eguro kï Yecu Kiricito ï kor yath arïa.
2 Ëk an apenywu peny acël: Un inwongo Tipo Naleng pï lübö cïk, onyo pï yeo köp më Emuth na Bër na un iwinyo?
3 Un kara ïmïng köman? Un ïcakö kï Tipo Naleng k'Obanga ëntö kobedini dong ïmïtö unu tyeko kï tëk komwu?
4 Un ïlïmö can na pol nono? Ï adyer onwongo ba obedo më nono.
5 Obanga mïöwu Tipo Naleng ëka tio tango na pol ï kinwu pïën ïlübö unu cïk onyo pï yeo köp na un iwinyo?
6 Ï yoo acël nön, "Abraam oye ï kom Obanga, ëka ëkwanö ën nï kite atïr pï yee mërë."
7 Myero inge unu nï jö na tye kï yee, gïn ënë ëthïnö k'Abraam.
8 Cöc na Leng onyutho nï Obanga bino kwanö Erok nï kitegï atïr pï yee. Obanga yam ötïtö köp më Emuth na Bër both Abraam cön nakun kobo nïnë nï, "Rok kïbëc bino nwongo gum piri."
9 Pï manön, jö na tye kï yee bino nwongo gïnï gum k'Abraam n'obedo kï yee.
10 Jö kïbëc na jengere ï lübö cïk ëlamögï dong ökö, pïën ëcöö nï, "Cen opodh ï kom jö kïbëc na ba lübö gin na kïbëc n'ëcöö ï buk më cïk."
11 Kobedini köp dong ongere ökö nï ba ëkwanö dhanö mörö nï kite atïr ï nyim Obanga pï tïmö gin na cïk mïtö, pïën ëcöö nï, "Ngat na kite atïr pï yee bino bedo na kwö."
12 Ëntö cïk ba ocung ï kom yee, pïën ëcöö nï, "Ngat na tïmö nakun lübö gin na cïk mïtö kïbëc bino kwö."
13 Kiricito ënë yam ökökö onu kï ï cen n'opodho ï kom onu pïën onu ba ëlübö cïk. Ën obino cë ölökërë ödökö dhanö n'ëlamö nakaka onu, pïën yam ëcöö nï, "Cen myero opodh ï kom dhanö n'ëngabö malö ï wi yath."
14 Ën ökökö onu ëk gum na yam Obanga ömïö both Abraam myero Erok thon onwong gïnï pï Yecu Kiricito. Ëk onu thon enwong Tipo Naleng na yam ën öcïkö pï yee.

Cïk ëka gin më Cïkërë

15 Utmegona, ëk kono amïï apor më kwö më karë kïbëc. Ka jö arïö öcïkërë gïnï ï gin mörö na gïn omoko, ngat mörö ope na dökï twërö lökö onyo mëdö gin mörö ïë.
16 Obanga yam öcïkërë both Abraam ëka akwarë. Cöc na Leng ba okobo nï, "kï both ëkwaëni," na nyutho jö na pol, ëntö okobo nï, "kï both akwaru," na nyutho ngat acël këkën na ënë Kiricito.
17 Ngö na an akobo ene: Cïk na dong obino kicen kinge mwaka 430 ba dökï twërö türö cïkërë n'Obanga otyeko moko cön ëka thon ba mïö gin n'ëcïkö rwenyo.
18 Ka mïc n'Obanga mïö obedo pï cïk, cë nwongo ba lübö cïkërë mërë, ëntö Obanga ï kïca mërë ömïö mïc both Abraam pï cïkërë mërë.
19 Pïngö ëmïö cïk dökï? Cïk ebino ëmëdö ï kom cïkërë ëk türö cïk onen ökö kanyalër naka wang n'akwar Abraam n'eketho cïkërë pïrë obino. Emalaika ënë yam okelo cïk cë ëmïö ï cïng ngat na rïbö dhanö kanya acël.
20 Ngat na rïbö dhanö ba mïtërë ka ngat acël këkën ënë tye; ëntö Obanga tye acël.
21 Cïk dong tye ka pyem kï cïkërë k'Obanga? Pathï kömanön, pïën ka on-

3:6 Acaki 15:6 **3:8** Acaki 12:3; 18:18; 22:18 **3:10** Nwönö Cïk 27:26 **3:11** Abakuk 2:4

wongo ëmïö cïk na twërö mïö kwö, së kwanö dhanö nï kite atïr obedo pï lübö cïk.
22 Ëntö Cöc na Leng kobo nï jö kïbëc tye gïnï ï thë löc më bal, ëk gin n'onwongo ëcïkö ëmïï both jö n'oye pï yeegï ï kom Yecu Kiricito.
23 Na bara yee ï kom Kiricito enyutho both onu, cïk onwongo gwökö onu na calö emabuc, naka ï karë na dong enyutho nï onu yee.
24 Kömanön, cïk onwongo obedo gin na gwökö onu naka Kiricito obino; së dong ëcakö kwanö onu nï kite onu atïr pï yee.
25 Kobedini dong yee ï kom Kiricito tye, onu ba dökï ëtwërö bedo ï thë gwök më cïk.

Ëthïnö k'Obanga

26 Un kïbëc ibedo ëthïnö k'Obanga pï yee ï kom Kiricito Yecu.
27 Pïën un kïbëc n'onwongo ebaticawu ï Kiricito, iruko unu dong Kiricito calö böngü na nyen.
28 Apokapoka ope ï kin Ayuda k'Arok,* ï kin opii ëka ngat na löörë kënë, ï kin ëcwö ëka dhakö, pïën un kïbëc itye unu acël ï Kiricito Yecu.
29 Ka un ibedo jö ka Kiricito, së un dong ibedo unu ëthïnö k'Abraam na bino leo gin na yam Obanga öcïkö both Abraam.

4

1 Gin na an atye ka kobo ënë nï alee jami ka pod obedo athïn, bedo na röm aröma k'opii, kadï bed ën obedo won jami kïbëc.
2 Ën bedo ï thë löc ka jö na gwökö ën ëka edite na gwökö jami naka ka karë n'apap mërë öcïkö örömö.
3 Man ënë kite n'obedo ködë ï kom onu, ï karë na onu pod ebedo calö ëthïnö, onu onwongo etye calö opii na tye ï thë twër më lobo ni.
4 Ëntö ka karë n'ëcïkö kikome örömö, Obanga obino ooro Wode na dhakö önywölö ëka ökwö ï thë cïk,
5 më kökö jö n'onwongo tye ï thë cïk, ëk ëlök onu ëdök ëthïnö k'Obanga kï twër n'örömö.
6 Kobedini kite na un dong ibedo ëthïnö k'Obanga, ënë ömïö Obanga ooro Tipo ka Wode ï cwinywu na kok nï, “Aba, Apap.”
7 Pï manön un ba dökï ibedo unu opii. Un ibedo ëthïnö k'Obanga, ëka ebino mïöwu gin na ën öcïkö.

Par ka Paulo pï jö Galatia

8 Ï karë na un bara ingeo Obanga, onwongo ibedo unu opii ka gin mökö na ba obedo gïnï obanga kikome.
9 Ëntö kobedini dong un ingeo Obanga—onyo nï Obanga dong ngeowu—pïngö un dökï ïmïtö dök cen ï opii më bedo ï thë twër më lobo ni na görü ëka na pïny ölöögï? Ïmïtö unu dök më bedo opiigï dökï?
10 Un iketho cwinywu më kwero nïnö mökö, dwe, karë na papath, ëka mwaka.
11 An atye kï lworo rwök nï ticna kïbëc na an atio pïrwu onwongo obedo më nono.
12 Utmegona, an akwaöwu nï ibed unu calö an, pïën an dong adökö calö un. Un ba ïtïmö gin mörö na rac ï koma.
13 Kite na un ingeo nï onwongo obedo pï lïth koma, ënë ömïö an acakö tïtö niwu Ëmuth na Bër.
14 Un ba ibino ïcaa onyo ïkwëra unu kadï bed lïth koma onwongo obedo atëmatëma bothwu, ëntö ïjöla unu na bër na calö an onwongo abedo malaika k'Obanga, onyo na calö an onwongo abedo Kiricito Yecu kikome.
15 Ngö n'öbalö yom cwinywu kïbëc n'onwongo itye unu ködë? An aröma mïö caden nï, ka onwongo twërë, onwongo myero igol wangwu ökö ëka ïmïï unu botha.
16 An dong adökö langöwu pïën an akobo niwu köp adyer?
17 Jö nökënë ca tëmö gïnï kï tëk më lököwu, ëntö thamagï rac. Gin na gïn mïtö ënë nï ïlökërë unu ökö kï botha ëk ïcak unu winyogï.
18 Ka ngat mörö tye kï miti më tïmö gin na bër bothwu, manön kïbëc bër, ëntö myero ötïm gïnï ï karë kïbëc, pathï ka an atye kodwu këkën.
19 Ëthïnöna më amara, pod dökï atye ka dangö arem kodwu calö dhakö na dangö arem ï karë më nywöl naka ka Kiricito obedo na tye rwök ï kwöwu.
20 An onwongo amïtö nï kono abin abed bothwu kobedini ëk anïang ï kom gin na

* **3:28** *Arok* obedo *dhanö më Grecia.*

myero atwak bothwu, pïën thama ï komwu dong ocungo wia ökö!

Apor k'Aga ëka Cara

21 Un jö na mïtö nï cïk ölööwu, un ba ingeo
ngö na cïk kobo?
22 Pïën ëcöö nï Abraam onwongo tye
k'awope arïö, acël obedo wod ka dhakö
n'onwongo obedo opii, ëka acël wod ka
dhakö na ba obedo opii.
23 Wod ka dhakö n'onwongo obedo opii
ënywölö ï kite më kom; ëntö wod ka dhakö
na ba obedo opii ënywölö na calö adwogi
më cïkërë n'Obanga öcïkö.
24 Man ërömö nïang ïë na calö carolok,
mon arïö ni nyutho cïkërë arïö. Cïkërë acël
öya kï ï wi kidi Cinai, önywölö ëthïnö na bino
bedo gïnï opii: Dhakö ni ënë Aga.
25 Kobedini Aga cung pï kidi Cinai na tye ï
Arabia na röm aröma kï Jerucalem më karë
ni pïën tye ï opii kanya acël k'ëthïnö mërë.
26 Ëntö dhakö nökënë ca cung pï Jeru-
calem na tye ï polo; ën löörë kënë ëka ën ënë
obedo aya onu.
27 Pïën ëcöö nï:
“Bed kï yom cwiny, in dhakö nï bedo alür,
na ba önywölö ëthïnö mörö;
red kï yom cwiny rwök,
in n'arem më nywöl ba ogoi;
pïën ëthïnö ka dhakö na cwörë öwëkö pol
na löö ëthïnö ka dhakö na tye kï cwörë.”
28 Utmegona, un ibedo ëthïnö më cïkërë
k'Obanga, na calö Icaka.
29 Ï karë nön, athïn n'ënywölö ï kite më
kom obedo yelo athïn n'ënywölö pï tëkö ka
Tipo k'Obanga, ëka röm aröma thon kobe-
dini.
30 Ëntö ngö na Cöc na Leng kobo? “Ryëm
dhakö n'obedo opii ökö kï wode, pïën wode
ba bino leeno jami kanya acël kï wod ka
dhakö na ba obedo opii.”
31 Pï manön, utmegona, onu ba ebedo
ëthïnö ka dhakö n'obedo opii, ëntö ëthïnö
ka dhakö na ba obedo opii.

5

Kuc ï Kiricito

1 Onu dong ebedo jö më kuc pïën Kiricito
otyeko gönyö onu dong ökö kï ï opii. Cung
unu na tëk, ëka kür ïdök unu ï opii më cïk
dökï.
2 Winy unu köpna, an, Paulo, kobedini
akobo bothwu nï: Ka ïmïö ëlïröwu, cë Kiric-
ito bino bedo gin mörö na köny mërë ope
bothwu.
3 An anwö köpna dökï both dhanö acëlacël
na mïö ëlïrë nï ën dong tye kï banya më lübö
cïk kïbëc.
4 Un jö na mïtö nï ëkwanwu nï kitewu
atïr pï lübö cïk, un dong ityeko pokere ökö
kenwu kï both Kiricito; ïnyïkö unu ökö kï
cecen kï kom kïca k'Obanga.
5 Pï Tipo Naleng, onu etye kï gen na
thwönë rwök më nwongo kite n'atïr n'ëmïö
pï yee.
6 Pïën ï Kiricito Yecu, lïrë onyo bedo
abonge lïrë ope kï köny mörö. Gin na könyö
këkën ënë yee na tio kï mar.
7 Un onwongo itye ka ngwëc na bër. Nga
n'öjüköwu më lübö köp më adyer?
8 Ëka pwony na calö man ba öya kï both
Obanga n'ocwodowu.
9 Pwony më twodo ni cal kï thöbï na tïdï
mörö na yenyo mökö ogati kïbëc.
10 An atye kï gen ï Rwoth nï thamawu ba
bino pokere kï mëga. Ngat na tye ka mïöwu
dönyö ï arubaruba, Obanga bino pwodo
kadï bed ën nga.
11 Utmegona, ka an onwongo pod atïtö
niwu köp më lïrë, pïngö dökï pod eketho
ayela ï koma? Köp na makö yath arïa on-
wongo ba dökï römö bedo pëkö, ka an atïtö
nï lïrë bër.
12 An onwongo athamö nï ka twërë jö
nön na tye ka rubowu kï köp më lïrë myero
ömëdërë gïnï anyim ëka opudhere gïnï kën-
gï.
13 Utmegona, un yam ecwodowu më
bedo kï kuc. Ëntö kür dök ïlök unu kuc
na mewu obed më cobo miti më kwö më
anywölï. Nakaka tïmö kömanön, myero
dhanö acëlacël ömïrë më könyö awodhe kï
mar.
14 Pïën cïk kïbëc ërïbögï ökö ï köp acël
këkën nï, “Mar awodhi na calö ïmarö komi
keni.”
15 Ëntö ka ïkarë unu calö leeni më thim, cë
myero ïgwökërë unu ëk kür ithum unu ökö
kenwu.

4:30 Acaki 21:10 **5:14** Elebi 19:18

Tipo Naleng ëka kite ka dhanö

16 Gin na an akobo niwu ene, mïï unu
Tipo Naleng ötëlwu, ëk kür icob unu mitiwu
më kwö më anywölï.
17 Pïën miti më kwö më anywölï pyem
kï miti ka Tipo Naleng, ëka miti ka Tipo
Naleng pyem kï miti më kwö më anywölï.
Gïn arïö ni dagërë gïnï, manön ënë gin na
jükömwu më tïmö gin na un ïmïtö.
18 Ëntö ka Tipo Naleng ënë tye ka tëlömwu,
un ba itye ï thë cïk.
19 Tic më miti më kwö më anywölï nen
ökö kanya leng. Gïn ene: tïm më ölyang,
carö, tarwang,
20 wörö cal jwogi, tic më jwöjwök, adagë,
dhaa, nyeko, akëmö, larö dito, pyem,
apokapoka,
21 woro, mërö, cem më yom cwiny na rac,
kï mökö nökënë na calö manön gïnï. Pod
dökï acïköwu na tëk, kite na calö acïköwu
cön, nï jö na tïmö koth jami na calö man
gïnï, ker k'Obanga ba bino bedo mëgï.
22 Ëntö nyig na nyak pï Tipo Naleng ene:
Mar, yom cwiny, kuc, dïö cwiny, kïca, bër,
gen,
23 mwolo, ëka gwökërë kën. Cïk mörö ope
na kwërö jami na calö man gïnï.
24 Jö n'obedo gïnï jö ka Kiricito Yecu
otyeko gïnï guro miti më kwö më anywölï
kï kite mërë kïbëc ï kor yath arïa.
25 Tipo Naleng ömïö onu kwö, cë onu
myero ewothu nakun ëlübö ën.
26 Onu myero kür ebed k'awaka, kür
ebed nyuthere rwök both ewodh onu, ëka
kür ebed kï nyeko ï kin onu.

6

Tïmö gin na bër both jö kïbëc

1 Utmegona, ka cë ëmakö dhanö mörö
tïmö bal, un jö na Tipo Naleng tëlömwu
myero ïkönγ unu ën ëk odwog ï yoo n'atïr,
nakun ïkönγö unu ën kï cwiny më mwolo.
Ëntö myero ïgwökërë unu ëk un thon kür
ëtëmwu.
2 Ting unu pëkö k'ewodhwu, manön ënë
bino mïöwu icobo cïk ka Kiricito.
3 Ka dhanö mörö thamö nï ën pïrë tëk ëlöö
jö nökënë, nakun ï adyer nwongo ën pïrë ba
tëk, nwongo ën bwölërë kënë.
4 Dhanö acëlacël myero önën tic mërë
kënë ka bër. Manön mïö tyën köp më
wakërë mërë bedo pï tic mërë kikome na
ën otio, na ba dök poro kï tic ka ngat mörö
nökënë,
5 pïën dhanö acëlacël tye kï yëc mërë na
myero oting.
6 Dhanö n'etye ka pwonyo kï köp ï kom
Kiricito myero önywak jami kïbëc na bëcö
na ën tye ködë k'apwony mërë.
7 Kür ïwëk ëbwölwu: Obanga ba etuko
ködë. Gin na dhanö öcwö ënë ën thon bino
kaö.
8 Ngat n'öcwö kodhi mërë ï pwodho më
miti më kwö më anywölï, gin na ën bino
kaö kï ïë ënë thöö, ëntö ngat n'öcwö kodhi
mërë ï pwodho ka Tipo Naleng, gin na ën
bino kaö kï ïë ënë kwö na ba thum.
9 Kür myero onu edher më tïmö gin na
bër, pïën ka karë örömö, onu ebino kaö kac
ka onu ba edhero.
10 Dong pï manön kite na onu pod etye
kï karë, onu myero ëtïm gin na bër both
jö kïbëc, na löö kïbëc myero onu etii both
utmego onu n'oye gïnï Kiricito.

Cïk ka Paulo më ajiki

11 Un ïtwërö nënö nyukuta na thwon na
an atye ka cöönö kï cïnga kikome.
12 Jö nonu na tye ka tëmö më dïöwu nï
myero ïlïrë unu, obedo gïnï jö na mïtö nï
gïn enen na bër both jö nökënë. Tyën köp
na mïögï tïmö ënë më jükö kür eketh ayela ï
komgï pï yath arïa ka Kiricito.
13 Naka thon jö n'ëlïrögï ba lübö gïnï cïk,
ëntö gïn mïtö nï ëlïrwu ëk ëwakërë gïnï pï lïrë
më komwu.
14 Ëntö an ba amïtö nï awakara pï gin
mörö, kono pï yath arïa ka Rwoth onu Yecu
Kiricito, kï kubotha lobo kïbëc dong eguro
ökö ï kör yath arïa, ëka an kikoma thon
egura ökö ï kom lobo pï yath arïa.
15 Pïën ka ngat mörö ëlïrö onyo ba ëlïrö,
manön ba obedo gin mörö na pïrë tëk; gin
na pïrë tëk ënë më bedo cwec na nyen.
16 Kuc kï kïca obed ï kom jö na lübö
pwony ni, ëka both jö k'Obanga kïbëc.
17 Cakërë kobedini cïdhö ködë anyim, an
ba amïtö nï ngat mörö oyela, pïën an atye
kï poo na dong eketho ï koma na nyutho nï
an abedo opii ka Yecu.

18 Utmegona më amara, kïca ka Rwoth
onu Yecu Kiricito obed kodwu. Amën.

Waraga na Paulo öcöö both Jö Epeco

Köp na tye ï buk ka jö Epeco

Më acël, waraga ka Paulo both jö Epeco makö köp më “Yüb k'Obanga na ën bino cobo ka karë örömö, ënë më cökö jami këbëc na tye ï polo ëka ï wi lobo, më rïbögï ökö kanya acël ï Kiricito” (Epeco 1:10). Obedo thon köp both jö k'Obanga kür öwëk gïnï yüb na pïrë tëk ni pï rïbërë ka jö këbëc ï bedo acël ï Kiricito Yecu.

Ï cöc më acël na tye ï waraga ka Paulo both jö Epeco, ngat n'öcöö oketho wi köp më rïbërë nakun twakö kite n'Obanga Apap öyërö kï jögë, kite n'ëtïmö nïgï kïca ëka ëgönyögï kï ï kom balgï nakun wok kï both Wode Yecu Kiricito, ëka kite na cïkërë na dit k'Obanga na Tipo Naleng omoko.

Ï köp më arïö Paulo okobo both jö na kwanö më kwö ï yoo na mïö bedogï acël ï Kiricito twërö bedo adyer ï kwögï kanya acël.

Ï carolok mërë na pol nyutho bedo acël ka jö k'Obanga ï rïbërë kï Kiricito: jö n'oye Kiricito cal kï kom, kï Kiricito na calö awie; onyo calö gedo, kï Kiricito na calö kidi më gwïc; onyo calö dhakö, kï Kiricito na calö cwörë. Jami këbëc nen ï tar më mar ka Kiricito, tyër, tïmö kïca, ëka bedo na leng.

Moth n'öya kï both Paulo

1 Waraga ni öya kï both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pï miti k'Obanga.

Both jö k'Obanga na tye ï Epeco, na gïn ënë jö na genere ï kwögï kanya acël kï Kiricito Yecu:

2 An alëgö Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïïwu ibed unu kï kïca ëka kuc.

Gum më tipo na tye ï Kiricito

3 Eru ëmïï pak both Obanga ëka Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, n'ömïö onu gum këbëc më tipo na tye ï polo ï Kiricito.

4 Ën öyërö onu cön ï Kiricito na pod bara öcakö cweo lobo, ëk onu ebed jö na leng ï nyime abonge bal mörö ï kom onu. Pï mar mërë,

5 Obanga kï miti mërë kënë onwongo dong öyübö cön nï onu myero ebed ëthïnö mërë pï tic na Yecu Kiricito otio.

6 Eru ëmïï pak both Obanga pï kïca mërë më dheo na dit, na ën ömïö onu nono ï Kiricito na ën marö.

7 Pï remo ka Kiricito Yecu, etyeko kökö onu ökö, ëtïmö kïca ï kom bal onu ökö, na lübërë kï lönyö më kïca k'Obanga na dit

8 na ën ömïö onu na thwönë ï ryëkö mërë këbëc ëka kï nïang.

9 Obanga ötïmö man ï karë na ën otuco müng më miti mërë both onu, nakun lübö yüb mërë na bër na ën onwongo öyübö më cobo ï Kiricito.

10 Yüb k'Obanga na ën bino cobo ka karë örömö, ënë më cökö jami këbëc na tye ï polo ëka ï wi lobo, më rïbögï ökö kanya acël ï Kiricito.

11 Jami këbëc tïmërë na lübërë kï yüb k'Obanga ëka thama mërë. Obanga öyërö onu më bedo jögë ï Kiricito nakun ën onwongo dong öyübö anaka kï ï acaki

12 ëk wan, n'onwongo ëcakö bedo kï gen ï kom Kiricito, myero ëmïï pak ëka dheo both Obanga.

13 Kiricito thon öyëröwu më bedo jö k'Obanga ï karë na un iwinyo köp adyer, Emuth na Bër n'okelo niwu larë. Un iye Kiricito, ëka ënë ömïö ëmïöwu Tipo Naleng n'onwongo Obanga öcïkö pïrë cön ëk obed na calö anyuth mërë n'ëmwönö ï komwu,

14 na ënë gin n'ejengo na nyutho nï onu ebino nwongo gin na këbëc n'Obanga öyübërë më mïö onu ï karë n'Obanga bino kökö jögë—na bino mïö jïï pakö dheo mërë.

Lëga ka Paulo

15 Pï tyën köp ni, anaka an awinyo köp ï kom yeewu ï Rwoth Yecu ëka pï mar na un ïmarö kï jö k'Obanga këbëc,

16 an ba awëkö më mïö pwöc both Obanga pïrwu, nakun apo pïrwu ï lëgana.

17 An alëgö nï Obanga ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Obanga më dheo, myero ömïïwu Tipo Naleng më ryëkö ëka onyuth niwu Obanga ëk inge unu ën na bër rwök.

18 An thon alëgö nï ömëny thamawu ëk inge unu gen na ën ocwodowu ië, kit lönyö

ëka dheo na thwönë na ën mïö both jögë ëk obed mëgï.
19 An thon alëgö nï ïnïang unu kite na tëkö
mërë na dit tio ködë ï kom onu jö n'oye
Yecu. Tëkö ni na tio ï kom onu röm kï tic na
dit më twër na ën tye ködë
20 n'ocero Kiricito kï kin jö n'öthöö ëka
ömïö ën obedo ï nget cïngë më kucem ï polo.
21 Ën dong tye malö ï polo, löö ëlöc
kïbëc më polo, twërö, tëkö, ëka nyïng kïbëc
n'ëcakö, pathï ï lobo më karë ni këkën ëntö
thon ï lobo më karë na tye ka bino.
22 Obanga oketho jami kïbëc ï thë twër ka
Kiricito ëk ölöö, ëka ömïö ën both jö n'oye
Kiricito na calö wic nakun löö jami kïbëc.
23 Jö n'oye Kiricito obedo gïnï kom Kiric-
ito, na mïö jö n'oye pong na bër, nakun
Kiricito thon pong ï jami kïbëc.

2

Ï Kiricito jö n'öthöö dökö jö na kwö

1 Ï karë n'opoth un onwongo ibedo calö
jö n'öthöö pï türö cïk ëka balwu.
2 Ï karë ca onwongo un ïlübö yodhi na
reco më lobo ni, nakun iwinyo unu köp ka
ngat na rac na löö twër mökö na tye malö ï
yamö, na ënë cwiny na kobedini tye ka tic ï
cwiny jö na ba mïtö winyo köp k'Obanga.
3 Onu kïbëc onwongo ëröm kï jö nön ï lübö
miti më kwö më anywölï, nakun ecobo miti
më kom onu kï gin na onu ëthamö. Ï kite
na yam onu etye ködë, akëmö k'Obanga
onwongo myero opodh ï kom onu calö jö
nökënë kïbëc.
4 Ëntö Obanga obedo alönyö ï kïca mërë,
mar na ën ömarö kï onu ködë dit rwök,
5 kadï bed nï onu ëdökö jö n'öthöö ökö
pï türö cïk mërë, ën ömïö onu kwö kanya
acël kï Kiricito—obedo pï kïca k'Obanga ënë
ömïö ïlarë unu.
6 Obanga ocero onu kï ï thöö kï Kiricito,
ëka ömïö onu kabedo më bedo kanya acël
kï Kiricito Yecu ï polo.
7 Obanga ötïmö jami ni kïbëc ëk enyuth
ï karë kïbëc na tye anyim lönyö mërë na
thwönë na ba pimere më kïca n'onen ï mar
mërë both onu na Kiricito Yecu tïmö nï onu.
8 Pïën pï kïca mërë ömïö Obanga ölaröwu
pï yeewu—ëka man ba ötïmërë pï tic mörö
na un ïtïmö, manön obedo mïc k'Obanga—
9 pathï pï tic na dhanö tïmö, ëk kür ömïï
ngat mörö öwakërë.
10 Onu ebedo gin n'Obanga otio, ën
ocweo onu ï Kiricito Yecu ëk ebed jö na tio
tic na bëcö na ën yam öyübö cön nï ëk onu
ëtïm.

Bedo acël ï Kiricito

11 Pï manön, po nï un cön onwongo
ibedo unu Erok ï kite n'ënywölöwu ködë ëka
Eyuda cwodowu nï “jö na ba ëlïrö,” nakun
gïn cwodere kën-gï nï “jö n'ëlïrö” (na cïng
dhanö ënë ötïmö ï komgï)—
12 po unu nï ï karë nön un onwongo
ipokere ökö kï both Kiricito. Un onwongo
ëkööwu ökö kï ï kom jö Icarael, ba ïnywakö
unu cïkërë k'Obanga ëka kï gin na kïbëc na
ën öcïkö nï ebino tïmö pï jögë. Ibedo unu
ï lobo ni abonge gen ëka na ba ingeo unu
Obanga.
13 Ëntö kobedini ï Kiricito Yecu un
n'onwongo itye unu na bor k'Obanga,
ekelowu dong ökö na cwök pï remo ka
Kiricito.
14 Ën kikome okelo kuc ï kin jö arïö,
ömïöwa kodwu dong etye acël, ëka ën ötürö
cël më gero n'opoko onu.
15 Pï kelo kuc, ën öjwaö cïk ka Muca ökö
kï cïk mërë kïbëc. Ën ötïmö man ëk eketh jö
arïö obed rok acël na nyen n'örïbërë kanya
acël ï ën.
16 Pï thöö mërë ï kor yath arïa, Kiricito
odwongo jö arïö both Obanga ï kom acël,
ömïö adagë ojik ökö.
17 Kiricito obino ötïtö köp më kuc bothwu
un jö n'onwongo itye unu na bor kï both
Obanga ëka both jö n'onwongo tye na cwök.
18 Pï Kiricito onu kïbëc etyeko yabö nï
onu yoo më thuno both Apap kï Tipo
Naleng acël.
19 Kobedini dong un ba ibedo erok onyo
wele, ëntö un ibedo jö më pacö acël kï jö
k'Obanga ëka ibedo unu jö më ödë.
20 Un dong ïcal kï gedo n'ëgërö, n'acaki
thërë obedo ëkwëna ëka edwarpïny, kï Kiric-
ito Yecu kikome na calö kidi më gwïc.
21 Gedo ni kïbëc okubere kanya acël
ï Kiricito ëka tye ka döngö më bedo öt
k'Obanga na leng pï Rwoth.

22 Kiricito thon tye ka gëröwu kanya acël
ï kome, ëk ibed unu kanya Tipo k'Obanga
bedo ïë.

3

Tic ka Paulo pï Erok

1 Pï köp ni, an Paulo na an abedo amabuc
ka Kiricito Yecu pïrwu, un Erok—
2 Adyer iwinyo unu kite n'Obanga ömïa
më tio tic më kïca mërë pïrwu,
3 dök thon kite na ën onyutho nïna müng
mërë, na calö atyeko cöönö pïrë na cecek.
4 Ka ïkwanö unu ngö na an acöö, cë un
ibino nïang na bër kite na an anïang kï müng
ï kom Kiricito ködë.
5 Ï karë n'opoth angec, Obanga ba
onyutho müng ni both dhanö, ëntö kobe-
dini pï Tipo Naleng Obanga onyutho both
ëkwëna mërë na leng ëka edwarpïny.
6 Müng ni ënë nï pï Emuth na Bër, Erok
ödökö gïnï dong jö na leo lönyö k'Obanga
kanya acël k'Eyuda, ödökö gïnï dul kom acël
ködgï, ëka gïn thon nywakö cïkërë n'Obanga
öcïkërë ködë ï Kiricito Yecu.
7 An adökö atic më Emuth na Bër ni pï
mïc më kïca k'Obanga n'ëmïa pï tic më tëkö
mërë.
8 Kadï bed nï an pïra ba tëk rwök kï kin jö
k'Obanga kïbëc, kïca ni onwongo ëmïa më
tïtö Emuth na Bër both Erok pï lönyö na
Kiricito mïö na ba ërömö pimo,
9 ëka më mïö jö kïbëc ngeo yüb më müng
k'Obanga, n'onwongo Obanga n'ocweo
jami kïbëc ökanö pï karë n'opoth angec.
10 Miti k'Obanga ï köp ni kïbëc onwongo
mïtö tic kï jö n'oye Kiricito më mïö ëlöc ëka
wegi twër kïbëc na tye ï polo ngeo ryëkö
k'Obanga na kothe papath.
11 Obanga ötïmö man na lübërë kï yüb
mërë na ba thum na ën ömïö ocobere ï
Kiricito Yecu Rwoth onu.
12 Pï Kiricito kobedini dong ën ömïö onu
dïö cwiny ëka tëk cwiny pïën onu dong
ëtwërö bino both Obanga pï yee.
13 Pï manön an alëgö nï kür ïdwök unu
cwinywu cen nï pïën an atye ka lïmö can
pïrwu, man kïbëc obedo më mïöwu dheo.

Lëga pï jö Epeco

14 Pï tyën köp ni an arumo cönga ï nyim
Apap,
15 na ënë Acwec më jami kïbëc na tye ï
polo ëka ï lobo.
16 An alëgö both Obanga ëk kï ï lönyö
mërë më dheo ömïïwu twër ibed unu na tëk
ï cwinywu pï Tipo mërë,
17 ëk Kiricito obed ï ïwu pïën iyee unu ën.
An alëgö nï Obanga ömïï icung unu na tëk ï
mar.
18 Ibed unu kï tëkö më nïang kanya acël kï
jö k'Obanga kïbëc, kite na mar ka Kiricito pï
onu lac ködë, bor ködë, ödöngö ködë malö,
ëka kite na thuth ködë.
19 An amïtö nï inge unu mar ka Kiricito
na löö ngec kïbëc—ëka ipong unu ï gin mörö
kïbëc n'opong ï Obanga.
20 Dheo kïbëc obed both Obanga, na ënë
twërö tio tic na thwönë rwök, na löö gin
na onu ëtwërö kwaö pïrë onyo ketho thama
onu ïë, pï tëkö mërë na tye ka tic ï kom onu.
21 Dheo obed both Obanga naka naka
ï Kiricito Yecu ëka kï jö n'oye Kiricito më
wang rok kïbëc! Amën.

4

Nöthërë kanya acël ï kom Kiricito

1 Pï manön an na calö amabuc pï Rwoth,
an akwaöwu nï ïlüb unu kit kwö n'opore na
rwatërë kï cwodo na yam ecwodowu ïë.
2 Bed unu kï wörö ëka kï mwolo ï kom
jö nökënë; ëka ibed unu jö na dangö gin
na kïbëc na balö cwiny dhanö, nakun ngat
acëlacël dïö cwinye ï kom awodhe kï mar.
3 Tïm unu tëk më gwökö rïbërë na Tipo
Naleng ömïöwu ëk ibed unu ï kuc na twe-
owu kanya acël.
4 Kom tye acël ëka Tipo k'Obanga tye
acël—kite na gen thon tye acël n'Obanga
ocwodowu ïë—
5 Rwoth tye acël, yee tye acël, batica tye
acël,
6 Obanga tye acël ëka Apap ka jö kïbëc. Ën
löö jami kïbëc, tio ï jami kïbëc, ëka tye ï jami
kïbëc.
7 Ëntö ngat acëlacël ï kin onu onwongo
mïc më kïca, n'opore kï mïc na Kiricito ömïö
bothe.
8 Manön ënë ömïö Cöc na Leng kobo nï:
“Ï karë na ën öïdhö ködë malö,
ën otero opii na pol
ëka ömïö mïc gïnï both jïï.”

4:8 Jabuli 68:18

9 (Tyën köp ni “öïdhö malö” gönyö nïngö? Gönyö ni ën thon obino pïny ï lobo.
10 Ngat n'obino pïny ën acël nön ënë öïdhö malö kanya bor ï nge polo kïbëc, ëk epong jami kïbëc.)
11 Mïc na Kiricito ömïö gïn ene: ömïö jö mökö më bedo ëkwëna, mökö më bedo edwarpïny, mökö më bedo jö na tïtö köp k'Obanga, jö mökö më bedo ëkwath ëka epwonye.
12 Ticgï obedo më yübö jö k'Obanga ï ticgï më könyö jïï ëka më gërö jö n'oye Kiricito,
13 naka ka onu kïbëc ëdökö acël ï yee onu ëka ï ngeo Wod k'Obanga, naka ka onu ëdökö jö n'otengo, nwongo ëdöngö na röm kï Kiricito, ëka onu ebino bedo calö ën.
14 Cë mïö onu ba dökï ebedo calö ëthïnö, na pii na tataga tatago yeegï, jö na wëkö yamö më pwony na papath lökögï, ryëkö ka jö ëka yübgï më twodo na ba dökï mïögï cacapa.
15 Nakaka manön, onu myero ëtwak köp atïr kï mar, onu myero ëdöng ï yodhi kïbëc ëka ebed calö Kiricito, na ënë obedo awi jö n'oye Kiricito.
16 Ënë obedo wic, dul kom kïbëc rïbërë gïnï ï kome ëka kubere gïnï kanya acël ï wang romo kïbëc na tye ïë. Cë ka dul acëlacël tye ka tio tic mërë kakarë, mïö kom döngö na bër kï mar.

Kwö na nyen ï Kiricito

17 An akobo niwu kï twër na Rwoth ömïa nï kür myero dökï ïmëdërë unu më bedo kï koth kwö na jö na ba ngeo Obanga bedo ködë, ï thamagï na köny mërë ope.
18 Thamagï önyöbërë dong ökö, ba dökï twërö nïang gïnï. Gïn opokere ökö kï kom kwö n'Obanga mïö pï kwia pïny n'obino nïgï pï cwinygï n'ödökö na nwang.
19 Gïn ba dökï parö gin mörö, gïn ömïrë kën-gï ï tïm më tarwang ëka thon owor gïnï rwök më tïmö koth tïm mökö na ba bër.
20 Ëntö man ba obedo kite n'onwongo epwonyowu ködë kï köp ï kom Kiricito.
21 Adyer iwinyo unu köp ï kome ëka na calö ëlübkörë epwonyowu kï köp adyer na tye ï Yecu.
22 Koth kwöwu na cön na yam ïkwö unu ködë, myero ïwëk unu dong ökö. Koth kwö nön öbal dong ökö pï miti na reco n'öbwölöwu.
23 Wëk unu Obanga dong ölök thamawu më cwiny obed na nyen,
24 ëka iruk unu kom na nyen, n'ecweo më bedo calö Obanga ï adyer më kite atïr ëka na leng.

25 Pï manön ngat acëlacël myero öwëk köp më twodo ëka ötwak köp atïr both awodhe, pïën onu kïbëc ebedo jö më dul kom acël.
26 “Ka akëmö ömaköwu, kür ipodh unu ï bal.” Kür ïmïï unu ceng ödöny nakun akëmö pod ömaköwu,
27 ëka kür ïmïï unu karë both Catan.
28 Ngat n'obedo ka kwalö jami ka jïï myero öwëk kwo ökö ëka öcak tio tic më tïmö gin mörö na bër kï cïngë, ëk onwong gin mörö më könyö kï jö nökënë na mïtö köny.

29 Kür ïmïï unu köp na rac odonyi kï ï dhöwu, ëntö twak unu köp na bëcö këkën na könyö më döngö jö nökënë na lübërë kï gin na mïtërë, ëk jö na winyo köpwu onwong köny kï ïë.
30 Kür ïmïï unu Tipo Naleng k'Obanga okum, n'ëmïöwu ëk obed calö anën mërë n'ëmwönö ï komwu pï kürö nïnö më kököwu.
31 Wëk unu dong bedo kï këc cwiny, wang ïc, akëmö, dha ï wi jö nökënë, ayeny, ëka rac cwiny kïbëc.
32 Nakaka manön, bed unu jö na tïmö kïca both ngat acëlacël kï cwiny na bër, tïm unu kïca ï kinwu kenwu kite n'Obanga ötïmö niwu kïca ï Kiricito.

5

1 Lüb unu kite k'Obanga, pïën onu ebedo ëthïnö na ën marö.
2 Bed unu nakun ïlübö unu yoo më mar, na calö Kiricito ömarö onu, cë ömïrë kënë pï onu na calö tyër n'ëwangö na ngwece kur both Obanga.

3 Dong pï manön tïm më ölyang, onyo tïm mökö më carö carö, onyo woro më lïm myero kür ekob ï kinwu, pïën man ënë tïm na ba opore pï jö k'Obanga na leng.
4 Ba bër niwu më twakö köp mökö më lewic, twak mökö më mingo onyo twakö köp më arath, kür myero thon owinyere

4:26 Jabuli 4:4

bothwu, ëntö thwara ïmïï unu pwöc both Obanga.
5 Un ïnïang na bër nï ngat mörö ope ï
kin jö n'obedo jö ölyang, jö na tïmö tïm më
carö carö, onyo jö n'owor ï kom jami—koth
dhanö ni obedo awör cal jwogi—na ba bino
nwongo dul mörö më bedo mëgë ï ker ka
Meciya ëka më k'Obanga.
6 Kür iye unu ngat mörö öbwölwu kï köp
mökö na thërë ope, pïën akëmö k'Obanga
bino ï kom jö na ba winyo köp mërë pï tïmgï
nonu.
7 Pï manön kür ïrïbërë unu ködgï.
8 Un onwongo cön itye unu ï pïny na cöl,
ëntö kobedini un dong itye unu ï pïny na tar
ï Rwoth. Bed unu calö ëthïnö më tar
9 (pïën nyig n'önyak pï tar nen ökö ï gin na
kïbëc na tye na bër, na kite atïr ëka adyer)
10 ëka ïtëm unu më pwonyo ngö na yomo
cwiny Rwoth.
11 Kür ïrïbërë unu ï tic mörö kïbëc më pïny
na cöl na ba könyö, ëntö thwara ituc unu tic
nonu ökö kanyalër.
12 Pïën obedo më lewic thon më twak ï
kom jami na jö na ba winyo köp tïmö gïnï
ï müng.
13 Gin mörö na tar onyutho nen ökö
kanya leng,
14 pïën tar ënë mïö jami kïbëc nen. Man
ënë ömïö ekobo nï:
“Coo ökö, in ngat ïnïnö,
cer ökö kï ï kin jö n'öthöö,
së Kiricito bino mënyöni.”
15 Gwökërë unu, ï kite na un ï kwö ködë—
kür ibed unu calö jö na kwia pïny, ëntö bed
unu calö jö na ryëk.
16 Tii unu kï caa n'onen na bër, pïën man
ënë karë më tïm na rac.
17 Pï manön kür ibed unu jö na mïng, ëntö
tëm unu më nïang ï kom gin na Rwoth mïtö
nï un ïtïm.
18 Kür ïmër unu kï köngö ölök na kelo tïm
më carö. Nakaka manön, wëk unu Tipo
Naleng opong ï cwinywu,
19 nakun ïtwak unu ï kinwu këkënwu kï
köp më jabuli, wer ëka kï wer më cwiny.
Wer unu wer më pakö Rwoth ï cwinywu.
20 Mïï unu pwöc both Obanga Apap ï karë
kïbëc pï jami kïbëc ï nyïng Rwoth onu Yecu
Kiricito.
21 Mïrë unu këkënwu ï thë löc ka jö
nökënë, ngat man both awodhe, pï wörö
Kiricito.

Mon ëka cwö

22 Un mon, mïrë unu kenwu ï thë löc
ka cwöwu, na calö ïmïrë unu kenwu both
Rwoth.
23 Pïën ëcwö ënë obedo awi dhakö kite na
Kiricito obedo awi jö n'oye ën, na gïn ënë
kome, ëka Kiricito obedo alar ka jö n'oye ën.
24 Kite na jö n'oye Kiricito mïrë gïnï ï thë
löc ka Kiricito, mon thon myero ömïrë gïnï
ï thë löc ka cwögï ï jami kïbëc.
25 Un cwö, mar unu monwu kite na Kiric-
ito ömarö kï jö n'oye ën ëka ömïö kwö mërë
pïrgï,
26 ëk ëlönygï obed na leng, kinge na dong
ölwökögï kï pii ëka kï köp,
27 ëk ekel jö n'oye ën ï nyime na calö
nyakö n'ëyübö më anyöma, na poo mörö
ope ï kome onyo na terinyime öjüjünga
onyo gin mörö nökënë na rac, ëntö obed na
leng na bal mörö ope ï kome.
28 Ï yoo acël nön, cwö myero ömar mon-
gï kite na gïn marö kï komgï kën-gï. Ngat
na marö dhakö mërë nwongo marö kome
kënë.
29 Ngat mörö ope na dag kome kënë, ëntö
pïdhö kï cem ëka gwökö, kite na Kiricito
thon gwökö ëka pïdhö kï jö n'oye ën,
30 pïën onu ebedo dul kom Kiricito.
31 Kite n'ëcöö ködë ï Cöc na Leng nï: “Pï
tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë ëka
aya mërë, së rïbërë kï dhakö mërë, ëka jö
arïö bino dökö kom acël.”
32 Man obedo müng na dit—ëntö an atye
ka twak ï kom Kiricito ëka kï jö n'oye ën.
33 Pï manön, ëcwö acëlacël ï kinwu myero
thon ömar dhakö mërë kite na ën marö kï
kome kënë ëka dhakö myero öwör cwörë.

6

Enyodo ëka ëthïnögï

1 Un ëthïnö, winy unu enyodowu ï Rwoth,
pïën manön ënë bër.
2 Cöc na Leng kobo nï, “Wör apapni ëka
ayani,” man ënë cïk më acël n'ëcïkö pï gin
mörö na bër na bino yaa kï ïë—
3 “ëk ibed unu na bër ëka ibed unu ï lobo
pï karë na lac.”

5:31 Acaki 2:24 **6:3** Nwönö Cïk 5:16

4 Un jö kabebe, kür iter unu ëthïnöwu ï
yoo na rac na mïö akëmö makögï, ëntö mïï
unugï ödöng na bër nakun ipwonyo unugï
ëka inyutho unu nïgï kite na bëcö na Rwoth
pwöyö.

Opii ëka editegï

5 Un opii, winy unu editewu më lobo kï
cwiny acël, na calö iwinyo unu Kiricito,
nakun ilworo unugï kï myël kom.
6 Ticwu myero kür obed tic n'ënënö kï
wang këkën më yomo cwiny dhanö, ëntö tii
unu gin n'Obanga mïtö kï cwinywu kïbëc,
na calö opii ka Kiricito.
7 Tii unu ticwu kï cwiny na bër, na calö
itio unu pï Rwoth, ëka pathï pï dhanö,
8 pïën un ingeo nï Rwoth bino cülö ngat
mörö këkën, kadï obedo opii onyo ngat
mörö na löörë kënë pï gin mörö këkën na
bër na ën otio.
9 Wegi opii, ter unu opiiwu ï yoo acël nön.
Kür ïbür unugï, kite na un ingeo nï adit na
löögï ëka kï un tye ï polo, na ën makö jö
kïbëc na röm aröma.

Kwot k'Obanga

10 Më ajiki, bed unu na tëk ï Rwoth ëka ï
twërö më tëkö mërë.
11 Ruk unu jami më lwëny n'Obanga mïö,
ëk icung unu na tëk, nakun ïgëngërë unu kï
kom ököra ka Catan.
12 Pïën onu ba ëlwënyö kï dhanö adhana,
ëntö ëlwënyö k'ëlöc ëka wegi twër më yökö,
na löö wi lobo thükül ï karë ni më cöl pïny
ëka kï tipo mökö na reco na tye malö ï wi
yamö.
13 Pï manön, myero iruk unu jami lwëny
n'örömö n'Obanga mïö, ëk ökönywu më
cung na tëk ka nïnö na rac othuno, ëka
kinge lwëny naka ï ajiki, un pod ibino cung
unu na tëk.
14 Pï manön myero icung unu nakun
itweo unu wang pyërwu kï del më köp atïr,
ruk unu kite atïr obed nywenyo më gwökö
korwu,
15 ëka ïyübërë unu më tïtö köp më Emuth
na Bër më kuc na calö wör më tyënwu.
16 Mëd ï kom jami ni kïbëc, yeewu myero
obed kwotwu na un ïtwërö neko mac kï ï
kom athërö na Catan yuo.
17 Ruk unu larë obed tok nywenyo më
wiwu, ëka köp k'Obanga na ënë pala abadë
ka Tipo Naleng.
18 Lëg unu lëga kïbëc na papath kï tëkö
ka Tipo Naleng ï karë kïbëc. Bed nï yübërë
unu ï karë kïbëc nakun ïdangö unu pëkö, ëka
ïlëgö unu pï jö k'Obanga kïbëc.
19 Lëg unu thon pïra ëk Obanga öyab
dhöga, ömïa ngö na myero atwakï, ëk atuc
müng më köp më Emuth na Bër.
20 An abedo akwëna mërë na röm kï ngat
mörö na cung pï lobo mërë, ëntö etwea ökö
kï nyör. Lëg unu ëk atwak abonge lworo ï
kom Emuth na Bër kite na an myero atwak
ködë.

Moth më ajiki

21 Ömïn onu Tukiko na an amarö ëka atic
na genere ï Rwoth, bino kobo niwu köp
kïbëc ï koma ëka ï kom ticna, ëk un thon
inge.
22 An atye ka oro ën yo bothwu pï tyën
köp ni, ëk ën ömïïwu inge kite na wan etye
ködë ëka ödïï cwinywu.
23 An alëgö nï Obanga Apap ëka Rwoth
Yecu Kiricito bino mïö kuc, mar ëka yee
both utmego kïbëc.
24 Kïca k'Obanga obed both jö kïbëc na
marö Rwoth onu Yecu Kiricito kï mar na ba
thum.

1 Jö Tecalonika

Köp na tye ï buk ka Jö Tecalonika më acël

Tecalonika onwongo obedo pacö na dit më lobo Macedonia na tye ï thë löc ka jö Roma. Paulo onwongo jö n'oye Kiricito ï kabedo nön kinge na ën öwëkö Pilipi. Cücüth kinge, pyem obedo tye ï kin Eyuda na tye gïnï kï cwiny na rac ï kom tïtö köp ka Paulo both jö na ba obedo Eyuda n'onwongo tye gïnï kï miti më lökërë ï dini k'Eyuda. Ëdïö Paulo më yaa ökö kï ï Tecalonika më cïdhö yo Berea. Kinge na dong ën othuno ï Korinti, Paulo onwongo köp kï both awodhe Timoteo na ën tio ködë ï kom köp na tye both jö n'oye Kiricito na tye ï Tecalonika.

Waraga ka Paulo më acël both jö Tecalonika onwongo ëcöö më cükö cwiny ëka më nïangö jö n'oye Kiricito na tye kunön. Ën mïö pwöc pï emuth ï kom yeegï ëka mar; Paulo po wigï ï kom kwö na ën ökwö ködgï ï karë na ën tye bothgï, ëka kï gamö peny n'onwongo tye both jö n'oye Kiricito na makö köp më dwogo ka Kiricito. Paulo ökwanyö karë ni më kobo nïgï më mëdërë kï tic anyim nakun kürö gïnï dwogo ka Kiricito kï gen.

1 Waraga ni öya kï both Paulo gïn kï Cilibwano* ëka Timoteo,

Both jö n'oye Kiricito na bedo gïnï ï Tecalonika na gïn ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito:

Kïca ëka kuc obed kodwu.

Yee ka jö Tecalonika

2 Wan ëmïö Obanga pwöc jwijwi pïrwu kïbëc nakun wan epo pïrwu ï lëgawa.

3 Wan epo kite na un iketho kï yeewu ï tic ï nyim Obanga Apap onu, ëka kite na un iyelere kï mar kanya acël kï kite na un ïdïö unu kï cwinywu, pï genwu ï Rwoth onu Yecu Kiricito.

4 Utmegowa n'Obanga marö, wan engeo nï Obanga öyëröwu dong ökö,

5 pïën Emuth na Bër na wan ëtïtö bothwu, ba ïgamö unu kï köp këkën ëntö kï tëkö ëka kï Tipo Naleng, nakun ödönyö na thuth ï cwinywu. Un ingeo na bër kite na wan ebedo ködë bothwu më könyöwu.

6 Un ibino iporo unu kitewa ëka kite ka Rwoth; kadï bed inwongo unu can na thwönë rwök, un ïgamö unu köp mërë kï yom cwiny na Tipo Naleng ömïö.

7 Man ömïö ïdökö unu apor na bër both jö kïbëc n'oye Yecu na tye gïnï ï Macedonia ëka Akaya.

8 Köp ka Rwoth owinyere pathï ï Macedonia ëka Akaya këkën— ëntö köp ï kom yeewu ï kom Obanga owinyere örömö kanya kïbëc. Pï manön wan ba dökï ërömö kobo gin mörö ïë,

9 pïën jö nön kïbëc odwongo köp ï komwa kite na un ïjölöwa ködë. Gïn thon okobo kite na un ïlökërë ködë both Obanga nakun ïwëkö unu wörö cal jwogi pï tio tic n'Obanga na kwö ëka n'adyer,

10 ëka më kürö dwogo ka Wode kï ï polo, na ën ocero kï ï kin jö n'öthöö—Yecu, n'ölarö onu kï ï akëmö k'Obanga na tye ka bino.

2

Tic ka Paulo ï Tecalonika

1 Utmegowa, un ingeo nï binowa më lïmöwu ba obedo më nono.

2 Kadï bed wan ënënö can ëka ëtïmö tïm më lewic ï komwa kï ï Pilipi kite na un ingeo ködë, ëka kadï bed pyem obedo na dwong, Obangawa ömïöwa tëk cwiny më tïtö niwu Emuth mërë na Bër kanyalër.

3 Pïën köp na wan ëtïtö ba öya kï ï thama na ba tye atïr onyo kï ï thama na ba leng, ökörа mörö ope ïë.

4 Ëntö kite na calö Obanga dong otyeko pwöyöwa ëka ömïöwa Emuth na Bër më atïta, wan thon ëtïtö kömanön, pathï më yomo cwiny dhanö ëntö më yomo cwiny Obanga na ngeo cwiny onu.

5 Un ingeo unu nï wan ba ëtwak nono më ywaö thamawu, wan ba ëkanö thamawa pï nwongo lïm—Obanga ënë obedo acadenwa.

6 Wan ba ërangö dheo kï both dhanö, kadï kï bothwu onyo kï both ngat mörö nökënë.

* **1:1** ***Cilibwano*** Baibul nökënë cwodo nï Cila.

Na calö ëkwëna ka Kiricito wan onwongo myero eketh pëkö ï komwu,
7 ëntö wan ebedo na mwol ï kinwu calö aya k'athïn na tye ka gwökö ëthïnë.
8 Parö pïrwu ömïö ba ëmïöwu Emuth na Bër këkën n'öya kï both Obanga, ëntö wan ëmïö kwöwa bothwu pïën wan onwongo ëmaröwu rwök.
9 Utmegowa, un ipo kite na wan onwongo eyelere ködë kï tic; ï karë na wan ëtïtö niwu Emuth na Bër n'öya kï both Obanga, wan etio kiceng ëka kiwor ëk kür eketh pëkö ï kom ngat mörö kï ï kinwu.

10 Un ibedo ecadenwa, ëka Obanga thon ngeo kite na wan ebedo ködë na leng ëka n'atïr abonge köp mörö n'ölööwa ï nyimwu un jö n'oye.
11 Un ingeo kite na wan ëkönyö ngat acëlacël kï ï kinwu na calö apap na könyö ëthïnë,
12 nakun ëcükö cwinywu, ekweo cwinywu ëka ëkwaöwu ëk ïlüb unu kwö n'opore both Obanga n'ocwodowu ï löc mërë ëka ï dheo mërë.

13 Wan thon ëpwöyö Obanga karë këbëc pï köp ni, pïën cakërë na un ïgamö köp k'Obanga na un iwinyo kï bothwa, ba ïgamö unu na calö köp ka dhanö ëntö na calö köp adyer n'öya kï both Obanga, tye thon ka tic ïwu un jö n'oyeo Yecu.
14 Utmegowa, un thon por unu kite ka jö k'Obanga n'oyeo Kiricito na tye ï Yudea, na tye ï Kiricito Yecu: Pïën un thon ïnënö unu can kï both jöwu kikome na röm kï can na jö n'oye Kiricito önënö kï both Eyuda,
15 n'oneko gïnï Rwoth Yecu ëka edwarpïny, ëka oyelowa gïnï thon. Gïn ba oyomo cwiny Obanga ëka thon obedo gïnï lang ka jö këbëc.
16 Gïn thon ötëmö jüköwa ökö më tïtö köp both Erok ëk ölarë gïnï. Man ömïö balgï ömëdërë na thwönë rwök, ëntö kinge akëmö k'Obanga obino ï komgï.

Miti ka Paulo më lïmö jö Tecalonika

17 Utmegowa, ï karë n'epokowa kodwu pï karë na nönök (ï kom ëntö pathï ï cwiny), wan ëtëmö kï miti na thwönë më nwongo yoo më nënöwu dökï.
18 Wan onwongo ëmïtö më bino bothwu; an, Paulo, atëmö dökï atëmö—ëntö Catan öjüköwa ökö.
19 Ngö ënë genwa kï yom cwinywa ëka tok dheo më cung ï nyim Rwothwa Yecu ka obino? Pathï un?
20 Adyer un ënë ibedo dheowa ëka yom cwinywa.

3

1 Më ajiki, ï karë na dong wan ënënö nï ba dökï ërömö dangö, wan ëthamö kënwa më dong ï Atene.
2 Cë ëcakö oro Timoteo na ënë ömïnwa ëka atic k'Obanga ï tïtö Emuth na Bër ka Kiricito, më jïngö ëka më cükö cwinywu ï yeewu,
3 ëk ngat mörö kür cwinye opodhi ï atëmatëma nonu. Un ingeo na bër nï can ni myero opodh ï kom onu.
4 Pïën ï karë na wan etye bothwu, wan ebedo kobo niwu nï karë mörö ebino yelo onu. Ëka ötïmërë kömanön kite na un thon ingeo na bër.
5 Pï köp ni, ï karë na an anënö nï ba dökï arömö diö cwinya, an aoro Timoteo bothwu ëk anïang ï kom yeewu. An onwongo atye kï lworo nï gwök onyo Catan öbwölöwu cë ticwa römö bedo na köny mërë ope.

Köp më cükö cwiny na Timoteo odwongo

6 Kobedini Timoteo pod odwogo kï bothwu yo bothwa ëka ën okelo nïwa emuth na bër ï kom yee ëka marwu. Ën okobo nïwa nï un ipo pïrwa ëka itye unu kï miti më nënöwa kite na wan thon etye kï miti më nënöwu.
7 Pï manön, utmegowa, cwinywa dong okwe ï komwu pï yeewu ï can ëka ayela n'eyelowu ködë këbëc.
8 Pïën kobedini wan ëkwö pïrwu ka icung unu na tëk ï Rwoth.
9 Wan ëtwërö miö pwöc both Obanga nïngö pïrwu pï yom cwiny këbëc na wan etye ködë pïrwu ï nyim Obanga?
10 Kiwor ëka kiceng wan ëlëgö kï cwinywa këbëc nï ënënwu dökï ëk ëmëd gin n'orem kï ï kom yeewu.

11 Wan ëlëgö nï Obanga Apap onu ëka Rwoth onu Yecu öyab yoo nïwa më bino bothwu.

12 Wan ëlëgö dökï nï Rwoth ömïï marwu
ömëdërë rwök both ngat acëlacël ëka both jö
këbëc kite na wan ëmaröwu ködë.
13 Ëk ën öjïng cwinywu ibed unu jö na
leng abonge köp mörö ï nyim Obanga Apap
onu ï karë na Rwoth onu Yecu bino bino kï
jögë këbëc na leng.

4

Kwö n'Obanga Mïtö

1 Më ajiki mërë utmegowa, wan ëkwaöwu
ï Rwoth Yecu nï ïmëdërë unu anyim naka
naka kï kwö na un ïmakö kï bothwa më
yomo cwiny Obanga, na un itye ka lübö.
2 Po unu ï cïk na yam wan ëmïöwu kï
twërö ka Rwoth Yecu.
3 Obanga mïtö nï ibed unu jö na leng:
wëk unu tïm më ölyang.
4 Ngat acëlacël myero onge kite më bedo
kï dhakö mërë kënë kï cwiny na leng ëka kï
wörö,
5 kür ïmïï unu miti më kom obuwu calö jö
na ba ngeo gïnï Obanga.
6 Ngat mörö kür ötïm bal ï kom ömïn mërë
onyo öbwöl ën kï köp ni. Pïën Rwoth bino
pwodo dhanö pï bal nön gïnï këbëc, kite na
yam wan ekobo ëka ëcïköwu.
7 Obanga ba ocwodo onu më nyöbërë kï
bal ëntö më bedo jö na leng.
8 Pï manön, ngat n'ökwërö cïk ni ba
ökwërö dhanö ëntö ökwërö Obanga, na
mïöwu Tipo mërë Naleng.
9 Kobedini köp na makö mar më utmego
wan myero kür ëcöö niwu köp mörö ïë,
pïën un kikomwu Obanga dong opwony-
owu ökö më marö ngat acëlacël.
10 Ëka adyer dong ïmarö unu utmego
këbëc ï Macedonia këbëc. Ëntö wan
ëkwaöwu, utmegowa, nï ïmëdërë unu ïë
naka naka.
11 Keth cwinywu ï bedo moth, ngat
acëlacël öpar pï tic mërë nakun tio kï cïngë
kite na yam wan ëcïköwu ködë,
12 ëk kwöwu më nïnö këbëc ömïï jö na ba
ngeo Yecu öwörwu ëka un ba ibino jengere ï
kom jö nökënë pï gin na un ïmïtö.

Bino ka Rwoth

13 Utmegowa, wan ba ëmïtö nï ibed na ba
ingeo unu köp ï kom jö na dong öthöö, onyo
më bedo kï cwer cwiny calö jö n'ope kï gen.
14 Wan eye nï Yecu öthöö ëka ocer dökï
ëka thon wan eye nï Obanga bino kelo jö
n'öthöö na yee ï kom Yecu kanya acël ködë.
15 Wan ekobo niwu köp ka Rwoth nï onu
jö na kwö na pod edong naka ï nïnö më
dwogo ka Rwoth, ba ebino tëlö nyim jö na
dong öthöö.
16 Rwoth bino idho pïny kï ï polo kï
cwodo më twër, dwön malaika na dit bino
winyere, buruji k'Obanga bino kok ëka jö
na yam öthöö n'oye ï kom Kiricito bino
cakö cer.
17 Kinge manön, onu jö na pod edong na
kwö ebino tero onu kanya acël ködgï ï wi
pöl më romo kï Rwoth ï wi yamö ëk dong
ebed both Rwoth na twal.
18 Pï manön, cük unu cwiny ngat acëlacël
kï köp ni gïnï.

5

Nïnö më dwogo ka Rwoth

1 Kobedini, utmegona, köp na makö caa
ëka nïnö myero wan kür ëcöö niwu,
2 pïën un ingeo na bër nï nïnö më dwogo
ka Rwoth bino bino calö akwo ï kiwor.
3 Na jïï pod kobo nï, “Kuc tye, pïny okwe
moth, gin mörö ope na rac,” cë can na rac
bino podho ï komgï athura calö arem më
nywöl na bino ï kom dhakö na yac, ëka ngat
mörö ope na bino bwöth.
4 Ëntö un, utmegona, ba itye unu ï pïny na
cöl na twërö mïö nïnö nonu bino ï komwu
athura calö akwo.
5 Un këbëc ibedo unu jö më tar ëka jö më
kiceng. Onu ba ebedo jö më kiwor onyo më
pïny na cöl.
6 Pï manön, myero onu kür ënïn calö
jö nökënë, ëntö ebed na wang jö thwolo
nakun ëgwökërë kën onu.
7 Pïën jö na nïnö, nïnö gïnï kiwor, ëka jö na
mër, mër gïnï kiwor.
8 Ëntö kite na onu ebedo jö më kiceng,
myero ëgwökërë kën onu, nakun nwongo
eruko yee ëka mar na calö nywenyo më
gëngö kor, ëka gen më larë na calö tok
n'obedo nywenyo.
9 Pïën Obanga ba öyërö onu nï ëk akëmö
mërë opodh ï kom onu ëntö më nwongo
larë na yaa kï both Rwoth onu Yecu Kiric-
ito.

10 Ën yam öthöö pï onu ëk kadï onu ëkwö
onyo ëthöö, ebin ëkwö kanya acël ködë.
11 Pï manön, cük unu cwiny ngat acëlacël
ëka ïköny unu ngat acëlacël më döngö, kite
na un itye ka tïmö ködë.

Cükö cwiny ëka moth më ajiki

12 Pï manön, wan ëkwaöwu utmegowa,
wör unu jö n'obedo ëtëlawu na tye ka tic na
tëk ï kinwu, na yelere gïnï pïrwu ï Rwoth ëka
na pwonyowu.
13 Bed unu kï wörö na dit ëka kï mar ï
komgï pï tic na gïn tio. Bed unu kï kuc ï
kinwu kenwu.
14 Wan ëkwaöwu utmegowa, jük unu jö na
balö gïnï karëgï abonge tic mörö, cük unu
cwiny jö na lwor, köny unu jö na görü, dïï
cwinywu ï kom jö kïbëc.
15 Nën unu nï ngat mörö ba öcülö gin na
rac kï gin na rac, ëntö karë kïbëc tëm unu
më tïmö gin na bër ï kinwu ëka both jö kïbëc.
16 Bed unu kï yom cwiny ï karë kïbëc;
17 lëg unu karë kïbëc;
18 mïï unu pwöc ï gin na kïbëc, pïën
manön ënë gin n'Obanga mïtö kï bothwu ï
Kiricito Yecu.
19 Kür ïjük unu Tipo Naleng më tio tic
mërë;
20 kür ïcaa unu köp k'edwarpïny.
21 Tëm unu gin na kïbëc. Mak unu gin na
bër.
22 Kwër unu tïm na reco kïbëc.
23 An alëgö nï Obanga kikome, Obanga
më kuc, ömïï ibed unu jö na leng ï yodhi
kïbëc, ögwök cwinywu, tipowu ëka komwu
më bedo abonge bal mörö ï karë më dwogo
ka Rwoth onu Yecu Kiricito.
24 Ngat n'ocwodowu obedo ngat na
genere ëka bino cobo.
25 Utmegowa, lëg unu pïrwa.
26 Moth unu utmego kïbëc kï moth më
mar.
27 Acïköwu ï nyïng Rwoth më kwanö
waraga ni both utmego kïbëc.
28 Kïca ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed
kodwu.

2 Jö Tecalonika

Köp na tye ï waraga ka Paulo më arïö both jö Tecalonika

Arubaruba na makö nïnö më dwogo ka Kiricito ömëdërë më kelo ayela both jö n'oye Kiricito na tye ï Tecalonika. Waraga ka Paulo më arïö both jö Tecalonika makö köp ï kom yee nï nïnö më dwogo ka Rwoth ötïmërë dong ökö. Paulo öyübö köp ni nakun kobo nï na bara dwogo ka Kiricito örömö, bal ëka tïm na reco bino mëdërë rwök ï thë löc ka ngat n'ecwodo nï “Atür Cïk” na bino pyem kï Kiricito.

Akwëna Paulo kobo na tëk ï kom gin na mïtërë both jö n'oye më cung na tëk ï kom yeegï ï karë më ayela ëka can, më tic pï gin na myero ökwö gïnï ködë kite na Paulo ëka etic ewodhe obedo tic ködë, ëka më dangö më tïmö gin na bër.

1 Waraga ni öya kï both Paulo gïn kï Cilib-
wano* ëka Timoteo,

Both jö n'oye Kiricito na bedo gïnï ï Tecalonika na gïn ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito:

2 An alëgö nï Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïïwu kïca ëka kuc.

Ngölö-köp ï karë më dwogo ka Kiricito

3 Utmegowa, wan myero ëmïï pwöc both Obanga pï karë kïbëc pïrwu, pïën yeewu tye ka döngö rwök ëka mar ka ngat acëlacël ï kom awodhe thon tye ka mëdërë.

4 Pï manön, wan etye k'awaka ï kin jö n'oye Kiricito n'obedo gïnï jö k'Obanga ï kom dïö cwinywu ëka yee ï ayela ëka atëmatëma kïbëc na un itye ka dangö.

5 Man kïbëc nyutho nï ngölö-köp k'Obanga tye kakarë, ëka pï manön ebino kwanöwu nï jö n'opore pï ker k'Obanga na un itye ka dangö can pïrë.

6 Obanga bino tïmö gin na tye atïr, ën bino mïö can ï kom jö n'ömïöwu can,

7 ëka bino mïö yweo both jö n'eyelo ëka bothwa thon. Man bino tïmërë ï karë na Rwoth Yecu bino nen k'emalaika mërë na tëk kï ï polo ï mac na lyël.

8 Ën bino pwodo jö na ba ngeo Obanga ëka na ba wörö gïnï Emuth na Bër ka Rwoth onu Yecu.

9 Ën bino pwodogï kï can na bedo na twal ëka ebino ryëmögï ökö kï ï nyim Rwoth ëka kï ï dheo më tëkö mërë

10 ï nïnö na ën bino dwogo, ën bino nwongo dheo kï both jögë kïbëc na leng ëka wörö kï both jö na yee ï kome. Un thon ibino bedo ï kin-gï, pïën iyee unu cadenwa na wan ekobo niwu.

11 Ënë ömïö wan ëlëgö pïrwu ï karë kïbëc ëk Obanga onu ömïïwu ibed jö n'opore kï cwodo mërë, ëka ökönywu kï tëkö mërë më cobo mitiwu kïbëc na bëcö na un itio pï yeewu.

12 Cë nyïng Rwoth onu Yecu ebino wörö pïrwu, ëka un thon inwong dheo pïrë pï kïca na yaa kï both Obanga onu ëka Rwoth Yecu Kiricito.

2

Dwogo ka Rwoth

1 Utmegowa, na lübërë kï köp ï kom dwogo ka Rwoth onu Yecu Kiricito ëka cökërë onu më rwatërë ködë, wan ëkwaöwu nï

2 kür ïwëk thamawu orubere ökö pïöpïö, cwinywu thon kür opodhi kadï pï köp k'adwarpïny onyo köp n'ëtïtö onyo waraga mörö n'ekobo nï öya kï bothwa na kobo nï nïnö ka Rwoth dong othuno.

3 Ngat mörö kür öbwölwu ï yore mörö këkën, pïën nïnö ka Rwoth bara bino naka ka jëm ï kom Obanga obedo na tye ëka atür cïk thon onen, ngat na myero ebol ï mac më kapïny.

4 Ën bino pyem ëka bino tingere malö ën kënë na löö gin na kïbëc n'ecwodo nï Obanga onyo gin mörö më awöra, ëk ebed ï öt k'Obanga nakun nyuthere kënë nï ën ebedo Obanga.

5 Ba ipo unu nï an akobo niwu köp ni ï karë na an atye bothwu?

6 Un dong ingeo ngö na tye ka jükö, ëk Ngat na Rac onen ka karë mërë n'opore örömö.

* **1:1** ***Cilibwano*** Baibul nökënë cwodo nï Cila.

7 Pïën müng më tëkö k'atür cïk dong tye ka
tic; ëntö ngat na tye ka jükö pod mëdërë më
jükö naka ka ëryëmö ën ökö.
8 Së atür cïk bino nen ëka Rwoth Yecu
bino neko ën ökö kï yamö më dhögë së
tyeko ökö ï karë na ën bino dwogo.
9 Bino k'atür cïk bino yaa kï ï tic ka Catan
nakun tio kï koth twodo këbëc më tango,
anyuth ëka gin më aura gïnï,
10 ën bino tic kï bwöl na reco këbëc ï kom
jö na bino rwenyo. Gïn bino rwenyo pïën
ökwërö gïnï marö köp adyer na larögï.
11 Pï manön, Obanga bino kethogï ï thë
twër më bwöl ëk gïn oyee köp më twodo
12 ëk köp ölöö jö këbëc na yee köp më
twodo ëntö cwinygï yom ï tïmö gin na ba tye
atïr.

*Ëyërö*wu *pï larë*

13 Utmegowa na Rwoth marö, myero
wan ëpwö Obanga pïrwu karë këbëc pïën
Obanga öyërö*w*u ï acaki larö*w*u pï Tipo
Naleng na lönyö*w*u më bedo na leng ëka pï
yee köp më adyer.
14 Ën ocwodowu ï larë ni k'Emuth na Bër
na wan ëtïtö niwu; ëk ömïï ïnywak unu dheo
ka Rwoth onu Yecu Kiricito.
15 Pï manön utmegona, cung unu na tëk
ëka ïmak unu pwony na wan epwonyowu
ködë kadï kï köp më dhök onyo kï waraga.
16 Kobedini ëk Rwoth onu Yecu Kiricito
kikome ëka Obanga Apap onu na marö onu
kï këca mërë okwe cwiny onu kï gen na
bedo naka naka,
17 öcük cwinywu ëka öjïngwu ï gin na këbëc
na bër ï tic ëka ï köp.

3

Kwac më lëga

1 Më ajiki utmegowa, lëg unu pïrwa ëk köp
ka Rwoth ömëdërë më këth pïöpïö ëka ëgam
kï wörö, kite n'onwongo tye ködë bothwu.
2 Lëg unu thon ëk Obanga ölarwa kï both
jö na tïmö bal ëka jö na reco; pïën pathï jö
këbëc ënë tye kï yee.
3 Rwoth genere, ën bino mïöwu tëkö ëka
bino gwökö*w*u kï both ngat na rac.
4 Rwoth ömïöwa gen ï komwu, ëka wan
etye kï gen nï itye unu ka mëdërë anyim më
tio ngö na wan ekobo niwu.
5 An alëgö nï Rwoth ötël cwinywu ï mar
k'Obanga ëka ïdïö cwiny na yaa kï both
Kiricito.

Cïk më tio tic

6 Utmegowa, an acïkö*w*u ï nyïng Rwoth
onu Yecu Kiricito më pokere ökö kï dhanö
mörö na bedo abeda abonge tic ëka na ba
lübö pwony na wan ëmïögï.
7 Un kikomwu ingeo na bër kite na myero
ipor unu kï kitewa. Wan onwongo ba
ebedo abeda abonge tic ï karë na wan etye
bothwu.
8 Wan ba ëcamö cem ka ngat mörö
abonge cülö, ëntö wan eyelere kï tic ï ki-
ceng ëka ï kiwor ëk kür eketh pëkö ï kom
ngat mörö kï ï kinwu.
9 Wan ëtïmö kömanön pathï nï wan epe
kï twërö më nwongo köny kï bothwu ëntö
wan ëmïrë kënwa më bedo apor bothwu më
alüba.
10 Ï karë na wan etye bothwu, wan
ëmïöwu cïk nï: “Ngat n'ökwërö tic myero kür
ocem.”
11 Wan ewinyo nï jö mökö kï ï kinwu bedo
gïnï abeda abonge tic ëntö dönyö gïnï ï tic ka
jö nökënë.
12 Wan ëcïkö koth jö nön ëka dökï ëbakö
dhöwa ï Rwoth Yecu Kiricito nï myero gïn
otii ticgï ëk ngat acëlacël öpïdhërë kënë.
13 Ëntö utmegowa, kür idher unu më tïmö
gin na bër.
14 Ka ngat mörö ökwërö lübö cïk na tye
ï waraga ni, myero ïnïang unu ï kom ngat
nön na bër, ëk kür ïrïbërë unu ködë ëk lewic
ömakï.
15 Kür iter unu ën na calö langö ëntö na
calö ömïnwu.

Köp më ajiki

16 An alëgö nï Rwoth më kuc kikome
ömïïwu kuc ï karë këbëc ëka ï yodhi këbëc.
Rwoth obed kodwu këbëc.
17 An, Paulo, acöö moth ni kï cïnga an
kikoma, man ënë kite na an aketho kï cïnga
ï waragana këbëc. Man ënë kite na an acöö
ködë.
18 Këca ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed
kodwu këbëc.

1 Timoteo

Köp na tye ï waraga ka Paulo më acël both Timoteo

Timoteo n'obedo ngat n'oye Kiricito kï ï Acia, onwongo aya mërë obedo Ayuda ëka apap mërë obedo dhanö më Grecia. Timoteo owotho kï Paulo ëka ökönyö ën ï tic më tïtö Emuth na Bër.

Waraga ka Paulo më acël both Timoteo makö köp adek na pïrgï tëk.

Köp më acël na tye ï waraga ni obedo më jükö pwony më twodo na tye ï kin jö n'oye Kiricito. Pwony ni orubere kï thama k'Eyuda ëka jö na ba obedo Eyuda, n'onwongo ocung ï kom köp më yee nï lobo ni obedo gin na rac ëka nï ngat mörö twërö nwongo larë ka cë tye kï müng më ryëkö ëka kï lübö pwony mökö na calö kwero cem mökö ëka kwërö nyom. Waraga ni thon tye kï köp na makö kite më tëla ï kin jö n'oye Kiricito ëka wörö Obanga, ëka kï kite n'ëtëla ka jö n'oye Kiricito ëka ëköny tic myero obed ködë. Më ajiki mërë, Paulo mïö thama both Timoteo më bedo atic na bër ka Yecu Kiricito ëka kite na myero ën oti ködë both gurup na papath n'oye.

1 Waraga ni öya kï both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito pï cïk k'Obanga Alar onu ëka Kiricito Yecu na gen onu tye ï kome.

2 Both Timoteo athïna më adyer ï yee:

Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömïïwu gum, kïca ëka kuc.

Jükö pwony më twodo

3 Ï karë na an aya më cïdhö yo Macedonia, an amïtö nï in idong ï Epeco ëk ïcïk jö mökö kür dökï opwony gïnï pwony më twodo

4 onyo kür oketh gïnï cwinygï ï kom köp mökö më ödödö, ëka kï nyïng mökö na gïn öryëö na böcöböcö na lübö thëkwarö. Koth jami ni kelo pyem këkën, ba könyö yüb k'Obanga—n'ocung ï kom yee.

5 Tyën köp më cïk ni ënë nï jö n'oye kïbëc myero obed kï mar na dhanö tye ködë ka cwinye leng ëka na kite bër, na bal mörö ope ï kome, ëka yee mërë twodo mörö ope ïë.

6 Jö mökö ölökërë gïnï ökö kï ï kom köp ni cë ödönyö gïnï më twakö köp atata na köny mërë ope.

7 Gïn mïtö bedo epwony cïk k'Obanga, ëntö ba ngeo gïnï köp na gïn twakö, onyo ngö na gïn tye ka twakö na gïn ocung ïë na tëk rwök.

8 Wan engeo nï cïk bër ka dhanö mörö otio ködë ï yoo na bër.

9 Wan thon engeo nï cïk ba eketho pï jö na kitegï atïr, ëntö eketho pï ëtür cïk ëka pï jö na jëm gïnï, pï jö na ba lworo Obanga ëka pï ëbal, pï jö na ba leng gïnï, jö na ba ketho cwinygï ï kom Obanga, pï jö na neko apapgï onyo ayagï, pï enek,

10 pï jö na tïmö tïm më ölyang, jö na bedo kï cwö ewodhgï, onyo jö na kwalö dhanö ëka rwenyo gïnï ködgï ökö ï müng, etwodo, jö na kwongo kwong abonge thërë—onyo ngat mörö na kwö mërë ba rwatërë kï pwony më adyer,

11 man ënë pwony na nwongere ï Emuth na Bër n'ëmïa më atïta, Emuth na Bër na tïtö pï dheo k'Obanga më gum.

Kïca k'Obanga both Paulo

12 An amïö pwöc both Kiricito Yecu Rwoth onu, na ën ömïa tëkö, ëka önënö nï abedo ngat na genere, ëka öyëra më tio tic mërë.

13 Kadï bed yam onwongo abedo ngat na yanyö nyïng Kiricito ëka abedo ka ketho ayela ï kom jögë, ëka ngat na ger, ëntö Obanga obino onyutho kïca mërë ï koma pïën an abino atïmö manön kïbëc pï kwia pïny abonge yee.

14 Kïca ka Rwoth onu ömëdërë na thwönë rwök ï koma, kanya acël kï yee ëka mar na tye ï Kiricito Yecu.

15 Man ënë köp adyer na myero dhanö kïbëc oyee gïnï: Kiricito Yecu obino ï lobo më larö ëbal—na an ënë abedo abal na löögï.

16 Ëntö pï tyën köp ni ën obino onyutho kïca mërë botha ëk ï an, abal na löö kï kin ëbal, Kiricito Yecu onyuth dïö cwinye më aura botha na calö apor both jö na bino gïnï yeo ën, ëka onwong gïnï kwö na ba thum.

17 Wörö ëka dheo kïbëc obed naka naka both Rwoth na löö karë kïbëc, na ba thöö, na ba nen, Obanga acël kënë. Amën.

18 Athïna Timoteo, an amïö cïk ni bothi na lübërë kï köp na yam edwarpïny okobo

ï komi, ëk ka in ïlübö köpgï, ïlwëny lwëny na bër,
19 nakun icung ï yeeni na tëk ëka na ii lër.
Jö mökö ökwërö thama më ï ïgï na nyutho
nïgï balgï ëka ömïö yeegï dong öbalërë ökö.
20 Ï kin-gï ënë Kumenayo ëka Alegijanda,
na an amïögï ï cïng Catan ëk opwonygï öwëk
gïnï yanyö Obanga.

2

Cïk më lëga both Obanga

1 Köp më acël na an aciki ködë ënë nï
lëg pï jö kïbëc. Lëg both Obanga ökönygï
ëka ömïïgï gum, ëka ïmïï Obanga pwöc pïrgï
kïbëc.
2 Lëg pï rwodhi ëka kï jö kïbëc na tye gïnï ï
löc, ëk ömïï onu ebed kï kwö na yot n'ëwörö
Obanga nakun kite onu thon tye na bëcö
gïnï.
3 Man bër, ëka yomo cwiny Obanga Alar
onu,
4 na mïtö nï jö kïbëc ölarë gïnï ëka onge
gïnï köp më adyer.
5 Pïën Obanga tye acël, ëka ngat acël na
rïbö Obanga kï dhanö tye acël, na ënë Kiric-
ito Yecu,
6 na ën ömïrë kënë më kökö jö kïbëc.
Man ënë caden n'Obanga ömïö ï karë mërë
n'opore.
7 Man ënë ömïö Obanga öyëra më tïtö ëka
më bedo akwëna më Emuth na Bër—an atye
ka kobo köp adyer, an ba abedo atwodo.
Obanga oora më pwonyo Erok kï köp ï kom
yee ëka adyer.
8 Pï manön amïtö nï cwö ölëg gïnï Obanga
ï kabedo kïbëc nakun tingo cïng-gï na leng
malö abonge akëmö onyo dhaa.
9 An thon amïtö nï mon myero orukere
na bër, kï wörö, nakun gwökërë gïnï, pathï
kï yer wic n'ekedo, onyo gol, onyo aculo,
onyo ruk mökö më wel na malö,
10 ëntö bërgï myero onen ï tic na bëcö na
gïn tio, manön ënë gin na mïtërë both mon
na cwodere gïnï kën-gï nï gïn jö na wörö
Obanga.
11 Dhakö myero opwonyere alïlïng ëka
obed kï winy.
12 An ba ayeo nï dhakö myero opwony
onyo më bedo kï twër ï kom ëcwö; ën myero
ölïng alïnga.
13 Pïën Adam ënë ëcakö cweo, ëka dong
Eba.
14 Ëka pathï Adam ënë ëbwölö, ëntö dhakö
ënë ëbwölö ëka ödökö abal.
15 Ëntö dhakö bino larö kwö mërë ï karë
më nywöl—ka ën bino mëdërë më bedo kï
yee, mar ëka bedo na leng nakun gwökërë
kënë.

3

Ëtëla ka jö n'oye Kiricito

1 Man ënë köp më adyer: Ka cë dhanö
mörö mïtö tic më bedo atël jö n'oye Kiricito,
nwongo ën ömïtö tic na bër.
2 Atël jö n'oye Kiricito myero obed
abonge köp mörö n'ëjükö ën ïë, obed kï
dhakö acël, ögwökërë kënë, obed ngat na
ryëk, obed ngat n'ëwörö, obed ngat na
gwökö welo, obed ngat na twërö pwony,
3 na ba obedo amërö, na ba obedo ngat
na kwïny, ëntö na mwol, na ba dhaa atata,
na ba obedo ngat na marö lïm.
4 Myero obed ngat na löö jö më ödë na bër
ëka önën nï ëthïnë winye kï wörö n'opore.
5 Ka ngat mörö ba twërö löö ödë na bër, ën
twërö gwökö jö n'oye Kiricito n'obedo gïnï
jö k'Obanga nïngö?
6 Myero kür obed ngat na nyen na pod
ölökërë alöka, mïö kethere malö k'awaka,
cë podho ökö, mïö köp löö ën na calö yam
ölöö Catan.
7 Më ajiki, ën myero obed dhanö na jö
na ba obedo ëlübkör Yecu wörö, ëk kür okel
lewic ï kome ëka ömïï ën omok ï owico ka
Catan.
8 Kömanön thon, ëköny tic ï kin jö n'oye
Kiricito, myero obed gïnï jö n'ëwörö, jö na
dhögï ba tye arïö, jö na ba obedo ëmadh
köngö rwök, ëka kür obed gïnï eworo më
nwongo lïm.
9 Gïn myero obed jö na nïang na bër ï
müng më yee onu, nakun cwinygï leng.
10 Myero kono ëtëmgï, ka enwongo nï köp
mörö na rac ope ï komgï, cë ëmïïgï otii na
calö ëköny tic ï kin jö n'oye Kiricito.
11 Kömanön thon, mon-gï myero obed
mon n'opore më awöra, na ba obedo jö
na twakö köp më twodo ï kom jö nökënë
ëntö obed gïnï jö na gwökërë kën-gï ëka na
genere gïnï ï jami kïbëc.

12 Aköny tic ï kin jö n'oye Kiricito myero
obed kï dhakö acël ëka myero ölöö ëthïnë
ëka ödë na bër.
13 Jö n'otio na bër na calö ëköny tic ï kin jö
n'oye Kiricito nwongo gïnï dito pïrgï kën-gï,
ëka dökö gïnï jö na cwinygï tëk ï kom yee na
tye ï Kiricito Yecu.
14 Kadï bed an atye kï gen më bino yo
bothi na cwöcwök, an atye ka cöönö bothi
cïk ni gïnï ëk,
15 ka an aruu, in ibino ngeo kite na myero
jïï obed ködë ï öt k'Obanga, na ënë jö n'oye
Kiricito n'obedo gïnï jö k'Obanga na kwö,
wïr ëka acaki thërë më köp adyer.
16 Adyer onu kïbëc eyee nï müng më dini
na onu ëtïtö pïrë dit rwök:

Ën onyuthere ï kom,
ëkwanö ën nï kite atïr pï Tipo Naleng,
emalaika önënö gïnï ën,
ëtïtö pïrë both Erok,
ebino eyeo ën ï lobo kïbëc,
ëka dong etero ën malö ï dheo.

4

Epwonye n'obedo etwodo

1 Tipo Naleng kobo atïr nï karë mörö ï
anyim jö mökö bino lökërë gïnï ökö kï kom
yeegï, cë cakö gïnï lübö tipo na reco më
bwöl ëka kï pwony na yaa kï both cene.
2 Pwony n'obedo köman yaa kï both jö
n'obedo etwodo, na thama na tye ï ïgï na
nyutho nïgï balgï odhil ökö na calö gin
n'ëwangö kï nywenyo na lyeth.
3 Gïn jükö jïï nï kür onyom gïnï ëka
cïkögï nï kür öcam gïnï cem mökö n'Obanga
oketho ëk jö na yee ën ëka kï jö na ngeo köp
adyer ögam gïnï kï pwöc.
4 Jami kïbëc n'Obanga oketho bëcö, ëka ba
tye mörö na myero ëkwër ökö ka ëgamö kï
pwöc,
5 pïën nwongo ëlönyö kï köp k'Obanga ëka
kï lëga.
6 Ka in ibino mïö pwony ni both utmego,
in ibino bedo atic ka Kiricito Yecu na bër,
n'ëpïdhö kï köp më yee ëka kï pwony na
bëcö na in ïlübö.
7 Kwër köp mökö më mingo na thërë ope
na ba obedo më lworo Obanga. Pwonyiri
keni më lworo Obanga.
8 Pïën pwony më ryëö ler kom tye kï
köny mökö, ëntö lworo Obanga tye kï köny
ï yodhi kïbëc, pïën twërö kelo kwö më karë
ni ëka kï karë na tye ka bino anyim.
9 Man ënë köp më adyer na myero jö
kïbëc oye.
10 Manön ënë ömïö onu etio rwök ëka
eyelere pïën eketho gen onu ï kom Obanga
na kwö, na ënë obedo Alar ka jö kïbëc, ëka
rwök mërë pï jö n'oye.
11 Pwony cïk ni gïnï ëka ikob nï jö kïbëc më
tïmö gin na in ikobo.
12 Kür iye ngat mörö ocai nï in pod ïtïdï,
ëntö bed apor both jö n'oye ï twak, ï kwö, ï
mar, ï yee ëka bedo abonge gin mörö na rac.
13 Mïï karëni më kwanö Cöc na Leng ï
nyim lwak, ï tïtö köp mërë ëka më pwonyogï
naka ka an adwogo.
14 Tii kï mïc n'emii ï karë n'edwarpïny
ötwak ëka edite ka jö n'oye Kiricito omii
gum kï ketho cïng-gï ï wii.
15 Keth köp ni ï tic, keth cwinyi ïë, ëk
jö kïbëc önën kite na in itye ka woth ködë
anyim.
16 Gwokiri keni ëka ïgwök pwonyni thon.
Makgï na tëk, pïën ka ïtïmö kömanön, in
kikomi ibino lari kanya acël kï jö na winyo
köpni.

5

Kite më tic both jö nökënë

1 Kür ïtwak kï gero both adwong mörö
n'otii, ëntö twak ködë na calö apapni.
Myero ïmak awope na calö utmegoni,
2 mon n'otii na calö ayani, ëka kï mon na
thïnö na calö amegeni, abonge thama mörö
na rac.
3 Mïï wörö both mon na cwögï öthöö, na
mïtö gïnï köny rwök.
4 Ëntö ka dhakö na cwörë öthöö na tye
k'ëthïnö onyo k'ëkwaë, myero gïn kono öcak
pwonyo tic më dinigï kï gwökö pacögï
nakun mïö gïnï köny both jö n'önywölögï.
Man ënë gin na yomo cwiny Obanga.
5 Ëntö dhakö na cwörë öthöö n'odong
këné abonge ngat mörö na mïö ën köny,
ketho gen mërë ï kom Obanga ëka mëdërë
më lëga both Obanga kiceng ëka kiwor pï
köny.

6 Ëntö dhakö na cwörë öthöö na rangö
yom cwiny më jami na bëcö këkën nwongo
öthöö kadï bed pod kwö.
7 Mïï cïk ni both jïï, ëk obed gïnï abonge
köp mörö n'ëjükögï ïë.
8 Ka cë dhanö mörö ba mïö köny both
wede mërë, ëka rwök mërë pï jö më ödë,
nwongo dong ökwërö yee mërë ökö, ëka rac
rwök na löö ngat na ba oyeo Obanga.
9 Myero kür ëcö nyïng dhakö mörö na
cwörë öthöö na mwaka më dit mërë bara
thuno pyer abicël, ëka myero obed dhakö
n'obedo kï cwörë acël këkën,
10 myero obed ngat na ngere pï tic mërë
na bëcö, na calö gwökö ëthïnö, ngat na jölö
wele, ngat na lwökö tyën jö k'Obanga, ngat
na könyö jö na pëkö dïögï, ëka ngat na mïrë
pï tic na bëcö ï yodhi kïbëc.
11 Ëntö pï mon na pod thïnö na cwögï
öthöö, kür iketh nyïng-gï ï kin jö nön. Ka
miti më komgï ödïögï, mïö kwërö gïnï ketho
gen-gï ï kom Kiricito ökö, cë cakö gïnï bedo
kï miti më nyom.
12 Pï manön mïö kelo ngölö köp ï komgï,
pïën nwongo ötürö gïnï cïkërë na mëgï më
acël.
13 Mëd ï kom manön, lökërë gïnï dökö jö
na komgï wac ëka nwongo bedo gïnï ka
woth awotha ï öt kï öt. Gïn ba obedo jö na
komgï wac këkën, ëntö dökö gïnï jö na twak
atata, ëka bedo gïnï jö na rïdërë ï gin na ba
obedo mëgï, bedo ka twakö gïnï köp na ba
myero ötwak gïnï.
14 Pï manön ömïö akobo both mon na
thïnö na cwögï öthöö nï myero önyömërë
gïnï ëk önywöl gïnï ëthïnö, ëka ölöö gïnï
pecigï ëk kür ömïï karë both lang onu më
twakö gin mörö na rac ï kom onu.
15 Pïën jö mökö kï kin-gï dong ölökërë gïnï
ökö më lübö kör Catan.
16 Ka cë dhakö mörö n'oye Kiricito tye kï
mon thöö na ën gwökögï, ën myero ömëdërë
më könyögï ëk kür oketh pëkö ï kom jö n'oye
Kiricito, ëk jö n'oye Kiricito obed gïnï ka
könyö mon na cwögï öthöö na mïtö ëkönygï.
17 Edite na löö jö n'oye Kiricito myero
ëmïïgï wörö rwök, pol mërë jö na ticgï
obedo më tïtö köp k'Obanga ëka pwony.
18 Pïën Cöc na Leng kobo nï, “Kür itwe
dhö thwön ka tye ka nyönö kal më ap-
woda,” ëka nï, “Atic myero ëcül öcara mërë.”
19 Kür iye köp mörö më adoth ï kom adit
mörö thwara ka ecaden arïö onyo adek
omoko gïnï kokogï ï kome.
20 Edite na tïmö bal myero ïjükgï ökö ï
nyim jïï, ëk ömïï jö nökënë obed gïnï kï
lworo.
21 An dong aciki, ï nyim Obanga ëka ï
nyim Kiricito Yecu k'emalaika n'ëyërö, më
gwökö cïk ni gïnï abonge lengere, ëka kür
ibed ngat na lengere.
22 Kür ibunyiri më ketho cingi* ï wi ngat
mörö pïöpïö, ëka kür iribiri kï jö nökënë ï
kom balgï. Ëntö myero ibed na leng.
23 Cakërë kobedini, kür imodh pii këkën,
ëntö cak madhö köngö ölök na nönök më
könyö ii pï two na maki karë kï karë.
24 Bal ka jö nökënë nen ökö kanya leng,
na bara othuno anyim ï kabedo më ngölö-
köp; ëntö bal ka jö nökënë lübö körgï.
25 Ï yoo acël nön, tic na bëcö nen ökö
kanya leng, ëka ba tye mörö na twërö
kanërë.

6

1 Jö kïbëc na tye gïnï ï thë löc më opii,
myero otii gïnï k'editegï na calö jö na myero
ëwörgï kï wörö n'opong, ëk ngat mörö kür
ötwak köp na rac ï nyïng Obanga ëka pwony
onu.
2 Jö na dong tye k'editegï n'oye myero
kür ökwër gïnï nyutho wörö bothgï, pïën gïn
obedo utmego. Nakaka manön, gïn myero
otii tic bothgï na löö, pïën jö na nwongo
köny kï ï ticgï obedo gïnï jö n'oye ëka jö na
gïn marö. Man ënë jami na in myero ip-
wony ëka ïkönygï ï yodhi kïbëc na in ïtwërö.

Marö lïm

3 Ka ngat mörö pwonyo pwony na path
nakun ba lübö köp adyer ka Rwoth onu
Yecu Kiricito ëka kï kite na myero jö n'oye
ökwö ködë,
4 nwongo ën kethere malö kënë k'awaka,
ëntö ba ngeo gin mörö kadï k'acël. Ën
nwongo opong kï par na reco më pyem kï
dhaa ï kom köp mökö, na kelo nyeko, pyem,

5:10 Jon 13:1-17 **5:18** Nwönö Cïk 25:4 **5:18** Luka 10:7 * **5:22** *Ketho cingi* Man obedo wiro ngat mörö më bedo atic k'Obanga.

ayeny kï par na reco na mïö gen rwenyo ökö kï ï kin dhanö,
5 ëka mïö jö na thamagï ba tio, n'ope gïnï
dong kï köp më adyer. Gïn thamö gïnï nï
dini ënë obedo yoo më nwongo lönyö.
6 Lönyö dit rwök ï dini ka cë iyeng kï gin
mörö këkën na in itye ködë.
7 Pïën onu ba ekelo gin mörö ï lobo, ëka
onu ba ebino tero gin mörö kï ï lobo.
8 Ëntö ka onu etye kï cem kï ruk, jami ni
bino römö onu.
9 Jö na mïtö bedo ëlönyö dönyö gïnï ï
atëmatëma cë podho gïnï ï bal, ëka moko gïnï
ï miti na pol më mingo na mïö rwenyo gïnï
ëka thöö gïnï ökö.
10 Pïën marö lïm ënë acaki më gin na reco
kïbëc. Man ënë gin n'ömïö jö mökö yaa gïnï
ökö kï ï yee, na tye gïnï kï miti rwök ï kom
lïm, ëka mïö can na pol ata bino ï komgï.

Lwëny na bër më yee

11 Ëntö in, dhanö k'Obanga, kwër jami ni
kïbëc, ëka iketh cwinyi ï kite n'atïr, ï lworo
Obanga, ï yee, ï mar, ï diö cwiny ëka kï
mwolo.
12 Lwëny lwëny na bër më yee. Mak kwö
na ba thum na tëk na yam ecwodi ïë ï karë
na in ituco yeeni ï nyim ecaden na pol.
13 An aciki ï nyim Obanga na mïö kwö
both gin na kïbëc, ëka ï nyim Kiricito Yecu,
na ën otuco yee mërë na bër ï karë na ën
ömïö caden mërë ï nyim Pontio Pilato:
14 Gwök cïk n'ëmïö bothi abonge bal mörö
onyo köp mörö n'ejuki ïë, naka ka Rwoth
onu Yecu Kiricito bino nen,
15 n'Obanga bino kelo ï karë mërë
kikome—Obanga, n'ëpwöyö, ën acël këkën
ënë Won Twër, Rwoth ka rwodhi,
16 na ën Obanga acël kënë na ba thöö, na
bedo ï tar mörö na ngat mörö ba römö nyïkö
na cwök ködë, na ngat mörö pod bara önënö
onyo twërö nënö. Wörö ëka twër na ba jik
obed bothe na twal. Amën.
17 Cïk ëlönyö më karë ni, öwëk gïnï
wakërë, ëka kür oketh gïnï gen-gï ï kom
lönyö, na gen mörö ope ïë, ëntö oketh gïnï
gen-gï ï kom Obanga na mïö onu jami kïbëc
na büp na yomo cwiny onu.
18 Kob nïgï otii tic na bëcö, ëka obed gïnï
jö n'ölöny ï tïmö gin na bër. Po wigï më mïö
jamigï kï yom cwiny, ëka önywak gïnï gin na
gïn tye ködë.
19 Ka ötïmö gïnï kömanön, nwongo ökanö
gïnï lönyö na bër pïrgï kën-gï pï karë më
anyim, ëk ömak gïnï kwö na ënë kwö më
adyer.
20 In Timoteo, gwök gin n'ëmïö ï cingi.
Gwokiri kï kom köp mökö n'ëtwakö na ba
obedo më wörö Obanga, ëka kï kom pyem
mökö na yaa kï gin na gïn cwodo twodo
twodo nï ngec,
21 na jö mökö orwenyo yeegï ökö pï yeo
koth twak ni.
Kïca k'Obanga obed kodwu.

2 Timoteo

Köp na tye ï buk ka Timoteo më arïö

Waraga ka Paulo më arïö both Timoteo makö thama mërë na thwönë both Timoteo, na calö awodhe na könyö ën. Wi köp na pïrë tëk ënë më dangö köp kïbëc. Paulo ömïö thama ëka öcükö cwiny Timoteo më mëdërë më mïö caden ï kom Yecu Kiricito, më cung na tëk ï kom pwony më Emuth na Bër ëka kï Cïk na Cön, më tio tic mërë na calö apwony ëka atït köp k'Obanga, ï karë më can kïbëc ëka ï karë na jïï bino pyem ködë.

Paulo öcïkö Timoteo më gwökërë ëk kür ödöny ï pyem më mingo na köny mërë ope, ëntö balö jö na winyo köp mingo nonu.

Na lübërë kï köp ni kïbëc, Paulo po wi Timoteo ï kom apor më kwö mërë ëka tyën köp—më yee mërë, dïö cwiny, mar, dangö can ï karë më ayela.

Moth n'öya kï both Paulo.

1 Waraga ni öya kï both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pï miti k'Obanga, na lübërë kï cïkërë mërë më mïö onu kwö na tye ï Kiricito Yecu.

2 Both Timoteo athïna na an amarö:

Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömïï bothi gum, kïca, ëka kuc.

Paulo öpwöyö Obanga pï Timoteo

3 An amïö pwöc both Obanga, na an atio bothe kï thama n'atïr, kite na kwerena otio gïnï bothe. Kiceng ëka kiwor an apo piri ï lëgana.

4 Ka an apo ï kom pii wangi, mïö athamö më nënöni, ëk ka twërë apong kï yom cwiny.

5 An apo ï kom yeeni na twodo mörö ope ïë, n'öcakö bedo both adhani Loi ëka ayani Yuneki, ëka an angeo nï yee nön tye bothi thon.

6 Pï tyën köp ni an apo wii më tic kï mïc n'Obanga omii ï karë na an aketho cïnga ï wii.

7 Pïën Obanga ba ömïö onu cwiny më lworo, ëntö cwiny na mïö onu tëkö, mar ëka gwökërë kën jö.

8 Dong pï manön lewic kür ömakï më mïö caden ï kom Rwoth onu, onyo ï koma na an abedo amabuc mërë. Kï tëkö n'Obanga mii, yubiri më dangö can köda pï köp më Emuth na Bër.

9 Ën ölarö onu ëka ocwodo onu më bedo jögë na leng—pathï pï gin mörö na onu ëtïmö ëntö pï tyën köp më yüb mërë ëka kïca. Kïca ni ëmïö both onu ï Kiricito Yecu na bara ecweo lobo,

10 ëntö kobedi dong enyutho ökö both onu ï bino k'Alar onu Kiricito Yecu n'ökwanyö thöö ökö ëka okelo kwö na bedo na twal n'onen kanya leng pï köp më Emuth na Bër.

11 Obanga öyëra na calö akwëna ëka apwony më tïtö Emuth na Bër ni.

12 Man ënë gin n'ömïö an atye ka lïmö can kobedini. Ëntö an lewic ba ömaka, pïën an angeo ngat na yeena ocung ï kome ëka angeo nï ën twërö gwökö na bër gin n'eketho ï cïnga naka ï nïnö nön.

13 Köp na in iwinyo kï botha, gwök na calö gin na pïrgï tëk më pwony, kï yee ëka mar na tye ï Kiricito Yecu.

14 Gwök gin na bër n'eketho ï cingi pï tëkö ka Tipo Naleng na bedo ïï onu.

15 In ingeo nï jö kïbëc na bedo gïnï ï Acia öwëka gïnï ökö, ëka Pugelo gïn kï Kermogen tye gïnï ï kin-gï.

16 An alëgö nï Rwoth myero obed kï kïca ï kom pacö k'Oneciporo, pïën ën obedo ka kweo cwinya ëka lewic ba obino ömakö ën ï koma ï karë n'etwea ï buc.

17 Ëntö ï karë na ën othuno ï Roma, obedo ka rangöna rwök naka obino onwonga.

18 An alëgö nï Rwoth myero ömïï ën onwong kïca na yaa kï both Rwoth ï nïnö nön! In ingeo na bër rwök kit köny na pol na ën ökönya ködë ï Epeco.

2

Acikari na bër ka Yecu

1 Timoteo, athïna, cung na tëk ï kïca n'ëmïö both onu ï Kiricito Yecu.

2 Gin na in iwinyo kï botha ï nyim ecaden na pol, in thon ikob both jö na genere na römö pwonyo kï jö nökënë.

3 Dang gin na rac n'ëtïmö ï komi kanya acël ködwa, calö acikari na bër ka Kiricito Yecu.

4 Acikari mörö ope na tye ï dhö tic na mïö tic kï yökö bodo wie, pïën thama mërë tye nï myero eyom cwiny adit n'öcöö ën ï acikari.

5 Röm aröma, ka ngat na tye ka pyem ï
ngwëc, ba twërö löönö ngwëc ka ba ölübö
cïk më ngwëc.
6 Apur n'otio tic na tëk ënë myero öcak
camö gin n'öcëk kï ï pwodho mërë.
7 Tham pï gin na an atye ka kobo. Rwoth
bino mïöni kite më nïang ï kom jami ni
kïbëc.
8 Po ï kom Yecu Kiricito, akwar Daudi
n'Obanga ocero kï kin jö n'öthöö. Man ënë
köpna më Emuth na Bër,
9 na an atye ka lïmö can pïrë, nakun
etwea kï nyör calö abal. Ëntö köp k'Obanga
ba etweo.
10 Pï manön ënë gin n'ömïö atye ka lïmö
can kïbëc pï jö n'ëyërögï, ëk gïn thon on-
wong larë na tye ï Kiricito Yecu, kanya acël
kï dheo na ba thum.
11 Man ënë köp më adyer:
Ka onu ëthöö ködë,
onu thon ebino kwö kanya acël ködë;
12 ka onu ëdangö can,
onu thon ebino löc kanya acël ködë.
Ka onu ëkwërö ën,
ën thon bino kwërö onu,
13 ka onu ba egenere,
ën gire genere naka naka,
pïën ën ba twërö kwërë kënë.

Atic n'Obanga pwöyö

14 Bed ka po wi jö k'Obanga ï kom köp
ni, ëka ïcïkgï dökï ï nyim Obanga ëk öwëk
gïnï pyem ï kom köp mökö; pïën manön ba
bino könyö ngat mörö, ëntö balö jö kïbëc na
winyo.
15 Tïm kï tëk më miri keni both Obanga na
calö atic n'ëpwöyö, atic na lewic myero kür
ömakï ëka makö köp më adyer ï yoo n'atïr.
16 Kwër boko köp mökö na ba obedo më
wörö Obanga, pïën jö na dönyö ïë bino
rwenyo arwenya ï kite më wörö Obanga.
17 Pwonygï bino këth calö bür na camö
kom dhanö. Kumenayo gïn kï Pileto tye gïnï
ï kin jö nön,
18 n'ölökërë gïnï ökö kï kom köp më adyer.
Gïn kobo nï cer ötïmërë dong ökö, ëka tye ka
balö gïnï yee ka jö mökö.
19 Ëntö acaki thërë n'Obanga oketho tye
n'ocung na tëk, na tye kï cöc ï kome nï:
“Rwoth ngeo jö n'obedo mëgë,” ëka nï,
“Dhanö acëlacël na cwodo nyïng Rwoth
myero ölökërë ökö kï ï kom bal.”
20 Ï öt na thwönë, ba bedo ïë jami më gol
kï ryal këkën, ëntö bedo ïë thon jami mökö
n'ëyübögï kï bao ëka lobo; mökö ëyübö pï tic
na pïrë tëk ëka nökënë pï tic na pïrë ba tëk.
21 Ka dhanö mörö ölönyërë nakun öwëkö
kite mërë na reco ökö, ën bino bedo gin më
tic n'etio ködë ï karë më dheo, kwö mërë
bino bedo na leng, ëka bino bedo dhanö na
pïrë tëk both Adwong nakun yübërë më tio
tic mörö këkën na bër.
22 Pï manön, kwër miti më awobi ökö,
ëntö iketh cwinyi ï kite n'atïr, yee, mar kï
kuc, kanya acël kï jö kïbëc na tye ka cwodo
gïnï Rwoth kï ï cwinygï na leng.
23 Kwër pyem më mingo ökö na bino pï
kwia pïny, pïën in ingeo koth pyem na calö
manön kelo dhaa.
24 Atic ka Rwoth myero obed ngat na ba
dhaa atata, ëntö myero obed ngat n'obedo
akïca both jö kïbëc, obed apwony na ryëk na
ngeo pwony, ngat na dïö cwinye.
25 Obed ngat na twërö tïrö jö na pyem
ködë kï mwolo, ëk karë nökënë Obanga
twërö mïö jö nön cwiny më ngut ëk önïang
gïnï na bër ï kom köp adyer,
26 cë mïö ryëkögï dwogo ëka bino gïnï
bwöth kï kom pawaka ka Catan n'onwongo
mïögï tio gin na ën mïtö.

3

Kite ka dhanö ï karë më ajiki

1 Myero ïnïang unu nï ï karë më ajiki, pïny
bino bedo na rac.
2 Jïï bino marö komgï kën-gï, nakun bedo
jö na marö lïm, jö na wakërë, jö na caö jïï, jö
na yanyö jïï. Ba bino gïnï winyo enyodogï,
ba bino gïnï mïö pwöc mörö, bino bedo gïnï
jö na ba leng,
3 ba tye gïnï kï mar, ba tïmö gïnï kïca both
jïï, obedo gïnï jö na twakö köp më twodo ï
kom jö nökënë, obedo gïnï jö na mitigï ba
jükërë, jö na ger, jö na dag gïnï gin na bër,
4 obedo gïnï jö örörö, jö na tye atata na ba
parö gïnï pïny, jö na kethere gïnï malö kën-
gï kï wakërë, jö na marö kwö na yot nakaka
marö Obanga—

2:19 Wel 16:5

5 bino gïnï makö kite më dini na nen kï
yökö, ëntö kwërö gïnï tëkö mërë ökö. Pokiri
ökö kï ï kom jö na calö manön.
6 Jö mökö tye ï kin-gï na dönyö gïnï ï peci
ka jö nökënë, cë löö gïnï thama ka mon
mökö na tye kï görü, na pëkö më bal obuogï
ökö, na mitigï tye na papath cë bedo ka
ywaögï tungi kï tungi,
7 nakun pwonyere gïnï karë kïbëc, ëntö
ba twërö gïnï nïang ï kom köp adyer.
8 Jö nön röm aröma kï Yane ëka Yambure
na yam opyem gïnï kï Muca. Gïn thon tye ka
pyem kï köp adyer ï kite acël nön, ryëkögï
dong öbal ökö, ëka yeegï ba tye kakarë.
9 Ëntö gïn ba bino mëdërë anyim pïën
mingogï nön bino ngere ökö both lwak
kïbëc calö më ka Yane ëka Yambure.

Cïk ka Paulo më ajiki both Timoteo

10 Ëntö in, dong ingeo pwonyna ökö kïbëc,
kï kite na an abedo ka kwö ködë, yübna
kïbëc ïnënö, yeena, dïö cwinya, mar na an
atye ködë, kï kite na an abedo ka dangö kï
can ködë,
11 ïnënö thon kite na gïn obedo ka yelona
ködë, kï can na pol—dök ingeo gin n'ötïmërë
ï koma ï Antiokia, ï Ikonio, kï Licitra,
ayelayela na pol na an anwongo. Ëntö
Rwoth ölara ökö kï ïë kïbëc.
12 Adyer, jö kïbëc na mïtö gïnï kwö ï kite
më lworo Obanga ï Kiricito Yecu ebino yel-
ogï,
13 nakun jö na reco kï jö n'obedo gïnï
etwodo bino gïnï mëdërë kï bedo na rac
rwök na dong löö ökö, nakun bwölö gïnï jö
nökënë ëka gïn thon ëbwölögï.
14 Ëntö na calö in, myero imediri ï gin na
in ipwonyiri ïë ëka na in iyeo, nakun ingeo
jö na yam opwonyi gïnï,
15 ëka kite na in ingeo kï Cöc na Leng ködë
ï karë më thinoni na twërö mïöni bedo na
ryëk ï yoo më larë pï yee ï Kiricito Yecu.
16 Cöc na Leng kïbëc ëcöö pï tëkö ka Tipo
Naleng k'Obanga. Könyö më pwony, më
coko, më tïrö kite ka dhanö, ëka më pwonyo
dhanö ï yoo më kite atïr,
17 ëk dhanö k'Obanga obed n'otengo, na
nwongo öyübërë ï yoo kïbëc më tio tic na
bër kïbëc.

4

1 Aciki ï nyim Obanga ëka ï nyim Kiricito
Yecu, na bino ngölö köp ka jö na kwö kï jö
n'öthöö, ëka ka bino dwogo më löc na calö
Rwoth, an amïö cïk ni bothi:
2 Tït köp k'Obanga; bed nï yubiri ï karë
na bër ëka ï karë na rac, tïr jïï, cokgï ëka
ïcük cwinygï—nakun ïdïö cwinyi rwök ëka
kï pwony na pïrgï tëk.
3 Pïën karë tye ka bino na dhanö ba
bino winyo gïnï pwony më adyer. Nakaka
manön, gïn bino rangö epwonye na bino
yomo cwinygï më kobo gin na ithgï mïtö
winyo.
4 Gïn bino lökö ithgï ökö kï kom köp më
adyer ëka lökërë gïnï ï köp mökö më ödödö.
5 Ëntö in, myero ibed ngat na gwökërë ï
karë kïbëc, ï dangö can, ï dïö cwinyi, tii tic
më tïtö köp më Emuth na Bër, dök icob ticni
kïbëc na bër.
6 An dong ëcwök önyö remona calö gin
më atyëra ï wi keno tyër, ëka karëna më
wëkö lobo ni dong cwök.
7 An dong alwënyö lwëny na bër, atyeko
ngwëc, ëka agwökö yee.
8 Kobedi dong ëkanö nïna tok më kite atïr,
na Rwoth na ngölö köp atïr bino mïö botha
ï nïnö nön—ëka pathï botha këkën, ëntö both
jö kïbëc na cwinygï tye ka kürö pï dwogo
mërë.

Köp ka Paulo më ajiki

9 Tïm kï tëk më bino botha pïöpïö,
10 pïën Dema dong öwëka ökö pï marö
jami më lobo ni, ëka öcïdhö ökö yo
Tecalonika. Krecen öcïdhö yo Galatia, ëka
Tito öcïdhö yo Dalmatia.
11 Luka kënë ënë tye kanya acël köda.
Nwong kom Marako ëka ibin ködë, pïën ën
bër rwök ëka könya ï dhö ticna.
12 An aoro Tukiko öcïdhö yo Epeco.
13 Ka in ibino, kel nïna böngü na bor na
yam awëkö ï Teroa ï pacö ka Karpo. Kel
thon bukena nökënë na pïrgï tëk n'ëyübö kï
pyen.
14 Alegijanda n'obedo athedh mola ötïmö
tïm na rac rwök ï koma, Rwoth bino cülö ën
ï kom tïm mërë nön.
15 In thon myero igwokiri rwök ködë,
pïën ën obino opyem rwök ï kom köp onu.

16 Ï pidona më acël, ngat mörö ope
n'obino ocung pïra. Jö këbëc obino öwëka
gïnï ökö. Pï manön Obanga kür öngöl köp ï
wigï.
17 Ëntö Rwoth ocung ka ngeta ëka ömïa
tëkö, ëk an abed ka tuco köp mërë kakarë,
ëk Erok këbëc owiny gïnï. Ëka Rwoth obino
ölara kï ï dhö kibwor.
18 Rwoth bino larönа kï ï kom gin na reco
këbëc, ëka bino kelona na bër ï ker mërë më
polo. Dheo obed bothe naka naka. Amën.

Moth më ajiki

19 Moth Piricila gïn k'Akwila, kï jö më
pacö ka Oneciporo.
20 Eracito obedo ï Korinti, ëka awëkö
Tropimo na two ï Mileto.
21 Tïm kï tëk ibin na bara karë më ngïcö
öcakërë. Yubulo omothi, Puden gïn kï Lino,
Kalaudia, ëka utmego këbëc.
22 Rwoth obed kodi. Kïca mërë obed
kodwu këbëc.

Yakobo
Köp na ut ï waraga ni

Waraga na Yakobo öcöö obedo köp n'ëcökö kanya acël më pwonyere na myero eketh ï tic, ëcöö both “jö k'Obanga kïbëc n'ökëth gïnï ï wi lobo thükül.” Acöc otio kï kwa cöc na papath n'ëkanö tyënë ökö më mïö pwonyere na lübö ryëkö n'eketho ï tic ëka kï kite n'Ekiricito myero obed gïnï ködë. Kï kom kite k'Ekiricito ën otio kï wi köp na papath na calö lönyö ëka can, atëmatëma, kwö na bër, apokapoka, yee ëka ketho gin mörö ï tic, kite më tic kï lëb, ryëkö, dha, awaka ëka mwolo, ngölö köp both jö nökënë, wakërë, dïö cwiny, ëka lëga.

Waraga ni twakö köp na pïrë tëk ï kom ketho gin mörö ï tic na wotho kanya acël kï yee, ï kite më tic më dini k'Ekiricito.

Moth n'öya kï both Yakobo

1 Waraga ni öya kï both Yakobo atic k'Obanga ëka Rwoth Yecu Kiricito.

Both kaka apar wie arïö n'ökëth gïnï ï wi lobo thükül.

Amothowu.

Yee ëka dangö atëmatëma

2 Utmegona, bed unu kï yom cwiny na thwönë ka ëtëmöwu ï yodhi na papath,
3 pïën ingeo unu nï tëmö yeewu mïö ïdïö unu cwinywu.
4 Wëk unu dïö cwiny ocob tic mërë ëk ibed unu jö n'otengo, na bal mörö ope ï komwu ëka dökï ibed unu na gin mörö thon ba orem kï bothwu.
5 Ëntö ka ngat mörö tye ï kinwu na ryëkö mërë nönök, myero ën ökwa kï both Obanga na mïö both jö kïbëc kï yom cwiny, nakun ba coko ngat mörö, ëka ebino mïö bothe.
6 Ëntö ka ën lëgö, myero ën oyee ëka kür obed ka kalakala, pïën ngat na tye ka kalakala röm kï pii më nam na tagere, na yamö cwarö.
7 Dhanö nön myero kür ötham nï ën ebino nwongo gin mörö kï both Rwoth,
8 pïën ën obedo dhanö na thama mërë arïö, na ba cung na tëk ï jami kïbëc na ën tïmö.

Can ëka lönyö

9 Jö n'oye n'obedo ëcan myero öwakërë gïnï ka etingogï malö,
10 ëka ngat n'obedo alönyö myero öwakërë ka ëdwökö pïny, pïën ën bino rwenyo calö thur lum.
11 Ceng donyo kï lyetho mërë ëka nero lum ökö, thure öny cë lengo mërë bal ökö. Ï kit yoo acël nön, ngat n'ölöny bino rwenyo ökö ï dyere tic mërë më karë kïbëc.

Bwöl ëka atëmatëma

12 Ngat na cung na tëk ï atëmatëma tye kï gum, pïën ka ën ölöö atëmatëma, ën bino nwongo tok më kwö n'Obanga öcïkërë më mïö both jö na marö ën.
13 Ka ëbwölö ngat mörö, ën kür okob nï, “Obanga ënë öbwöla.” Pïën gin na rac ba twërö bwölö Obanga, ëka ën thon ba bwölö ngat mörö.
14 Ëntö ngat acëlacël miti mërë kënë ënë bwölö ën, ywaö ën ökö, ëka ömö cwinye.
15 Cë kinge ka miti dong öyac, nywölö bal. Bal ka ödöngö n'otengo dong, nywölö thöö.
16 Utmegona më amara, kür ïwëk ëbwölwu.
17 Gin mörö na bër ëka mïc kïbëc na bal mörö ope ïë bino kï malö both Obanga Apap, na ënë acwec më tar na ryëny, na ba lökërë calö tipo na wïrë.
18 Ën öyërö më nywölö onu kï köp mërë n'adyer, ëk onu ebed calö cem na tye ï pwodho n'öcakö cëk kï kin jami kïbëc n'ecweo.

Winyo ëka tiino

19 Utmegona më amara, ngee unu köp ni: Dhanö acëlacël myero owiny köp pïöpïö, ëntö kür myero öbünyërë më twak, ëka kür akëmö ömak ën pïöpïö.
20 Pïën akëmö ka dhanö ba cobo kit kwö n'atïr n'Obanga mïtö.
21 Pï manön, kwër unu gin na kïbëc më lewic ëka kï tïm na reco na tye ï kwöwu. Gam unu kï mwolo köp n'Obanga öpïdhö ï cwinywu na twërö laröwu.
22 Ëntö bed unu jö na ketho gin n'ëtwakö ï tic. Kür ibed unu jö na winyo awinya këkën nakun ïbwölërë unu kenwu.
23 Pïën ka dhanö mörö obedo ngat na winyo köp ëka ba ketho ï tic, ën bedo calö ngat na rïpö wangë kï ï kiyo.

24 Ëntö ka otyeko dong rïpërë, cïdhö ökö
ëka cücüth wie wil ökö ï kite na ën ebedo
ködë.
25 Ëntö ngat na rïpö ï cïk na bal mörö ope
ïë na kelo kuc, ëka ketho thama mërë ïë, na
wie ba wil ï kom gin na ën owinyo, ëntö tio
gin nön—ën bino bedo kï gum ï kom gin na
ën tio.
26 Ka ngat mörö thamö nï ën ebedo adini
nakun ba gwökö lëbë, ën nwongo tye ka
bwölërë kënë kï ï cwinye ëka dini mërë köny
mërë ope.
27 Dini na leng ï nyim Obanga Apap na
gin mörö na rac ope ïë ënë: më könyö
ëthïnö kic ëka mon thöö na tye ï can, ëka më
gwökërë kën kür gin mörö më lobo obali.

2

Apokapoka na thërë ope

1 Utmegona, na calö jö n'oye Rwothwa
më dheo Yecu Kiricito, kür dökï inyuth unu
apokapoka mörö.
2 Cë ka dhanö mörö n'oruko agïth më gol
ëka kï böng na bëcö obino ï athukowu, ëka
dökï dhanö n'obedo acan n'oruko böng na
reco obino,
3 un ïcakö unu thamö pï ngat n'oruko
böng na bëcö nakun ikobo unu nï, “Ad-
wong, bed ï then kany,” ëntö both acan
ikobo unu nï, “Cung kunön, onyo bed pïny
ka tyëna kany,”
4 manön nwongo ba dong iketho unu
apokapoka ökö ï kinwu nakun ibedo unu
ëngöl-köp kï thama na reco?
5 Winy unu, utmegona më amara: Pathï
Obanga ënë öyërö ëcan ï lobo ni më bedo
ëlönyö ï yee ëka më leeno ker na ën öcïkö
both jö na marö ën?
6 Ëntö un ïcaö ëcan. Pathï ëlönyö ënë
büröwu? Pathï gïn ënë terowu ï nyim okiko?
7 Pathï gïn ënë jö na twakö köp na reco ï
kom nyïng na bër n'ëmïö bothwu?
8 Ka ïgwökö unu cïk na pïrë tëk n'ëcöö ï
Cöc na Leng nï, “Mar awodhi na calö ïmarö
komi keni,” nwongo ïtïmö na bër.
9 Ëntö ka inyutho unu apokapoka,
nwongo ïtïmö unu bal ëka ebino ngölö
niwu köp na calö jö n'ötürö cïk.
10 Pïën ngat na gwökö cïk kïbëc ka opodho
ï acël nwongo ötürö cïk kïbëc.
11 Pïën ngat n'okobo nï, “Kür ïdöny ï
elomi,” ënë thon okobo nï, “Kür ineki.”
Cë ka ba ïdönyö ï elomi ëntö ineko nek,
nwongo ibedo ngat na türö cïk.
12 Twak na un ïtwakö ëka tic na un itio
myero obed na calö më ka jö n'ebino ngölö
köp nïgï kï cïk na kelo kuc.
13 Pïën ngölö-köp abonge kïca bino tïmërë
both ngat mörö këkën na ba obedo tïmö
kïca. Ngat na tïmö kïca ba bino lworo ngölö-
köp.

Yee abonge tic

14 Köny mërë ngö, utmegona, ka ngat
mörö kobo nï eut kï yee nakun ba ketho ï
tic? Koth yee nön twërö larö ën?
15 Ka omego onyo amego mörö ope kï
böngü ëka cem më nïnö kïbëc,
16 cë ngat mörö kï kinwu okobo nïnë nï,
“Apë kï kuc; komi obed na mömör ëka cem
na bër,” ëntö nwongo ba ïmïö ën gin mörö
na mïtërë pï kom, cë manön könyö ngö?
17 Kömanön thon, yee këkën, ka ba eketho
ï tic, nwongo dong öthöö.
18 Ëntö ngat mörö bino kobo nï, “In iut kï
yee; ëka an aut kï tic.”
Nyuth nïna yeeni abonge tic, ëka An
abino nyutho nini yeena kï ngö na an
atïmö.
19 Un iyee nï Obanga tye acël. Bër!
Cene thon yee kömanön—ëka komgï myël kï
lworo.
20 In amingo, ïmïtö nï enyuth nini nï yee
abonge tic köny mërë ope?
21 Kwarö onu Abraam yam ba ëkwanö nï
kite atïr pï gin na ën ötïmö ï karë na ën ömïö
wode Icaka më aryëda ï wi keno tyër?
22 Un ïnënö nï yee ëka tic mërë onwongo
tio kanya acël, ëka yee mërë onwongo
ocobere pï gin na ën ötïmö.
23 Ömïö Cöc na Leng ocobere na kobo nï,
“Abraam oyee Obanga, ëka ömïö ëkwanö ën
nï kite atïr,” ëka dökï ecwodo ën nï okone
k'Obanga.
24 Un ïnënö nï ëkwanö dhanö nï kite atïr pï
tic na ën tïmö ëka pathï pï yee këkën.
25 Ï yoo acël nön, yam Raab n'obedo ölaya
ba ëkwanö nï kite atïr pï ngö na ën ötïmö ï

2:8 Elebi 19:18 **2:23** Acaki 15:6

karë na ën öjölö ëröth pïny ëka ömïögï owok kï ï yoo nökënë na path?
26 Kite na calö kom abonge yweo nwongo
dong öthöö, yee abonge tic thon nwongo
öthöö.

3

Lëb

1 Utmegona, myero jö na pol kï kinwu
kür obed gïnï epwonye, pïën ingeo unu nï
wan epwonye ebino ngölö nïwa köp na tëk
na löö jö nökënë.
2 Adyer onu kïbëc ëtïmö bal ï yodhi na
pol. Ëntö ka cë ngat mörö ba ötïmö bal ï ngö
na ën kobo, nwongo ën obedo dhanö na
kite bër ëka dökï twërö gwökö kome kïbëc.
3 Onu eketho nywenyo ï dhö angole ëk
ömïï owiny onu, ëka onu ërömö mïö angole
cïdhö kanya onu ëmïtö.
4 Onyo nën unu apor kï kom mel. Kadï
bed nï döngö gïnï rwök na yamö ënë kölögï,
ëntö adwö mel twërö wïrö wie cïdhö kanya
ën mïtö kï gin n'ëdwö kï mel na tïdï mörö.
5 Kömanön thon, lëb obedo dul kom na
tïdï mörö, ëntö wakërë ï kom jami na thwon
rwök. Nën kite na mac na tïdï mörö wangö
kï thwön bunga ködë.
6 Lëb thon cal kï mac, obedo tëkö na rac
na balö kom dhanö. Lëb balö kwö ka dhanö
kïbëc, ketho kwö ka dhanö kïbëc kanya rac,
ëka ën kikome mac më kapïny moko ï kome.
7 Dhanö römö gwökö kwa leeni kïbëc,
wïny, leeni na wotho ï ngöm kï korgï ëka
leeni na kwö ï pii,
8 ëntö ngat mörö ope na römö gwökö lëb.
Lëb rac ëka ba jükërë, opong kï kwir na rac.
9 Kï lëb onu ëpakö Rwoth onu ëka Apap,
ëka kï lëb onu ëlamö kï jö n'ecweogï ï thë cal
k'Obanga.
10 Kï ï dhö jö acël nön donyo kï ïë gum
ëka alem. Utmegona, man myero kür obed
kömanön.
11 Pii na mït ëka pii na wac römö möl kï ï
wang kulo acël?
12 Utmegona, yath ölam twërö nyakö yaü,
onyo yath ölök twërö nyakö ölam? Kömanön
thon pii na wac ba römö molo kï ï wang pii
na mït.

Ryëkö n'öya kï malö

13 Nga na tye kï ryëkö ëka na nïang kï ï
kinwu? Ëk ën onyuth tic mërë më ryëkö kï
mwolo pï kwö mërë na bër.
14 Ëntö ka itye unu kï nyeko na reco,
ëka woro ï cwinywu, kür ïwakërë unu ködë
onyo ïkwër unu köp n'atïr.
15 Koth "ryëkö" nön ba obino pïny kï ï polo
ëntö obedo më lobo, ba wörö Obanga ëka
obedo më ka cene.
16 Kanya nyeko ëka woro ut ïë, nwongo
anyöbanyöba ëka tïm na reco kïbëc ut ïë.
17 Ëntö ryëkö n'öya kï ï polo n'öcakö bedo
na leng, ëka bedo më kuc, më mwolo, gamö
thama kïbëc na bëcö, opong kï kïca, ëka
nyakö nyige na bëcö, ngat na ute ködë ba
poko kin dhanö, bedo na cwinye atïr.
18 Jö na kelo kuc cwöö gïnï kodhi më kuc
ëka kaö gïnï kac më kite atïr.

4

Makö okone kï lobo

1 Ngö na kelo dha ëka lwëny ï kinwu?
Pathï miti na reco na un itye ködë ï
cwinywu ënë tye ka lwëny ï dul komwu?
2 Un ïmïtö gin mörö ëntö ba inwongo unu.
Un ibedo kï miti ï kom jami ka jö nökënë
ëka ineko unu nek, ëntö ba inwongo unu
gin na un ïmïtö. Ïdhaa ëka ïlwënyö unu. Ba
inwongo gin ïmïtö unu, pïën un ba ïkwaö kï
both Obanga.
3 Ka ïkwaö unu, ba inwongo unu, pïën
ïkwaö unu kï thama na rac, ëk inwong unu
gin na un ïmïtö më cobo mitiwu.
4 Un jö nï balö watwu k'Obanga, ba ingeo
unu nï makö okone kï lobo mïö dhanö dökö
langö k'Obanga? Ngat mörö na yërö më
bedo okone kï lobo bedo langö k'Obanga.
5 Onyo un ïthamö nï Cöc na Leng na yam
ëcöö obedo köp na thërë ope na kobo nï,
"Tipo na yam Obanga oketho ï kom onu tye
kï nyeko rwök?"
6 Ëntö ën mïö both onu kïca. Manön ënë
ömïö Cöc na Leng kobo nï,
"Obanga pyem kï jö na wakërë,
ëntö mïö kïca both jö na mwol."
7 Pï manön dong, mïrë unu kenwu më
bedo ï thë löc k'Obanga. Kwër unu Catan,
ëka ën bino rïngö ökö kï bothwu.

4:6 Carolok 3:34

8 Nyingi unu na cwök both Obanga, ëka
ën thon bino nyingo na cwök bothwu.
Lwök unu cïngwu, un ëbal, ëka ïlönyërë unu
ï cwinywu, un jö na thamawu tye arïö.
9 Bed unu kï cwer cwiny, kum unu, ëka
ikok unu. Nyëröwu myero ölökërë ödök
kumo, ëka yom cwinywu myero ölökërë
ödök kumo.
10 Mwolere unu ï nyim Rwoth, ëka ën
bino tingowu malö.

Ngölö köp ï kom omeru

11 Utmegona, kür ïtwak unu köp mörö na
rac ï kom awodhi. Ngat na twakö köp na
rac ï kom ömïn mërë, onyo ngölö köp ï kom
ömïn mërë, nwongo twakö köp na rac ï kom
cïk ëka ngölö köp ï kom cïk. Ëntö ka in ïngölö
köp kï cïk, in ba ibedo ngat na cobo cïk ëntö
ïdökö angöl-köp.
12 Ngat na mïö cïk ëka angöl-köp tye acël,
na ënë ngat na twërö larö ëka kï neko. Ëntö
in—ibedo nga më ngölö köp ï kom awodhi?

Kür iwakiri pï nïnö na diki

13 Winy unu, un jö na kobo nï, “Tin
onyo diki wan ebino cïdhö ï pacö ni onyo
maca, wan ebino tyeko mwaka acël kunön,
wan ebino cadhö jamiwa ëka enwongo
magoba.”
14 Un ba ingeo ngö na bino tïmërë diki.
Kwöwu tye nïngö? Un ïcal k'edou na nen pï
karë mörö na nönök, ëka kinge rwenyo ökö.
15 Nakaka manön, un onwongo myero
ikob unu nï, “Ka Rwoth oye, onu ebino
bedo na kwö, ëka ëtïmö man onyo maca.”
16 Kite na calö, un ïwakërë ëka inyuthere
unu. Koth wakërë ni kïbëc obedo gin na
rac.
17 Ngat mörö na ngeo gin na bër na ën
myero ötïm, ëka ba ötïmö, nwongo ën ötïmö
bal.

5

Köp n'ëcïkö both ëlönyö

1 Winy unu, un ëlönyö, kok unu ëka ikok
unu rwök, pï can na tye ka bino më podho
ï komwu.
2 Lönyöwu dong ötöp ökö, ëka nyënyë
öcamö böngwu ökö.
3 Gol ëka ryalwu nyalï ömakö ökö. Nyalï
ënë bino bedo caden ï komwu, ëka bino
camö ringo komwu calö mac. Un ityeko
kanö lönyö pï karë më ajiki.
4 Nën! Öcara k'etic n'otio gïnï ï pwothiwu
na un ïkwërö cülö, tye ka kok ï komwu.
Koko k'ëkac owinyere ï ith Rwoth Won
Twër.
5 Un ïkwö ï wi lobo kï jami na bëcö rwök
ëka kï yom cwiny. Un ïcwëë unu, ëntö nïnö
më nekowu dong örömö.
6 Un ïngölö köp ëka ineko unu ngat na kite
atïr, n'onwongo ba ökwëröwu.

Dïö cwiny ï karë më can

7 Utmegona, dïï unu cwinywu naka ï nïnö
na Rwoth bino dwogo ködë. Nën unu kite
n'apur kürö kï gin na bër na cëk kï ï ngöm,
ëka kite na ën dïö kï cwinye ködë naka köth
më cwïr kï oro cwee.
8 Un thon, dïï cwinywu ëka icung unu na
tëk, pïën dwogo ka Rwoth onyingo na cwök.
9 Kür ïngüngüta unu ï kinwu kenwu, ut-
megona, onyo ebino ngölö niwu köp. Nën,
Angöl-köp ocung ï dholokek.
10 Utmegona, na calö apor më dangö can
ëka dïö cwiny, nën unu apor kï both ed-
warpïny na yam ötwak gïnï kï nyïng Rwoth.
11 Na calö ingeo unu, wan ecwodo jö na
yam ödangö can nï jö na komgï gum. Un
iwinyo kite na Job ödangö kï can ëka ïnënö
unu gin na Rwoth onwongo mïtö. Rwoth
opong kï tïmö gin na bër ëka kïca.
12 Na löö kïbëc, utmegona, kür ikwong
unu kwong—kï nyïng polo onyo kï nyïng
lobo onyo kï nyïng gin mörö këkën. Mïï unu
“Eyo” na mewu obed eyo, ëka “Pe” obed pe,
onyo ebino ngölö niwu köp.

Lëga më yee

13 Ngat mörö kï kinwu tye kï can? Ën
myero ölëg both Obanga. Ngat mörö tye na
cwinye yom? Ën myero ower wer më pakö
Obanga.
14 Ngat mörö tye na kome lïth? Ën myero
ocwod edong ka jö n'oye Kiricito ëk ölëg
gïnï pïrë ëka ewir ën kï möö ï nyïng Rwoth.
15 Ëka lëga n'ëlëgö kï yee bino mïö atwo
cang, ëka Rwoth bino tingo ën malö. Ka ën
onwongo ötïmö bal, ebino tïmö nïnë kïca.
16 Pï manön ngat acëlacël otuc bal mërë
both awodhe, ëka ngat acëlacël ölëg pï

awodhe, ëk ïcang unu. Lëga ka dhanö na kite atïr tëk ëka tio rwök.
17 Eliya onwongo obedo dhanö kamë onu. Ën ölëgö Obanga na tëk nï köth kür ocwee, ëka köth ba ocwee ï wi lobo pï mwaka adek kï nucu.
18 Ën dökï ölëgö, ëka ömïö köth ocwee kï ï polo, ëka lobo öcëgö cem.
19 Utmegona, ka cë dhanö mörö kï kinwu öngël ökö kï ï köp n'atïr, ngat mörö nökënë myero odwongi ën cen,
20 po unu ï köp ni: Ngat mörö na bino lökö abal kï ï yoo mërë na rac bino larö ën kï kom thöö ëka ebino tïmö kïca nïnë.